

Eustratie logofătul

PRAVILA ALEASĂ

**Ediție, studiu introductiv, note și glosar
de
Alin-Mihai Gherman**

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRȚI NR. 32994

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

București, 2018

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5
050711, București, România
Tel.: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Referenți științifici: Acad. Andrei PIPPIDI
Gabriela PANĂ DINDELEGAN,
membru corespondent al Academiei Române

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
EUSTRATIE LOGOFĂTUL

Pravila aleasă / Eustratie logofătul ; ed., studiu introd., note și glosar de Alin-Mihai Gherman. - București : Editura Academiei Române, 2018

ISBN 978-973-27-2697-6

I. Gherman, Alin-Mihai (ed. șt.)

348

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
Redactor: Aliș ALEXA
Tehnoredactor: Mariana MOCĂNO
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 10.01.2018. Format: 16/70 × 100

Coli de tipar: 50

C.Z. pentru biblioteci mari: { 92 (Eustratie, Logofătul)
459-73 (Pravila aleasă)

C.Z. pentru biblioteci mici: 34

STUDIU INTRODUCŢIV

Eustratie logofătul¹ este, cu siguranță, unul din marii oproșiți ai culturii române pornind de la aspra judecată făcută de marele vornic al Țării de Jos, Miron Costin, profund revoltat de legenda (basna, îi spune el) conform căreia românii ar fi fost urmașii tâlharilor Romei. Acesta, comentând meritele cronicii lui Grigore Ureche, spunea: „numai lui de această țară i-au fost milă să nu rămâie întru întunecarea neștiinței, că celelate adăosături de un Simeon Dascălul și al doilea de un Misail Călugărul, nu letopisește, ce ocări sânt. Care și acelea nu mai puțină îndemnare mi-u fost. Cât mi se pare, bine nu știu, că n-am văzut letopisețul lui Evtratie logofătul, iară cum am înțeles de câțiva boieri și, mai ales, din Niculai Buhuș, ce au fost logofăt mare, pre acest Simeon Dascălul Itratie logofătul l-au făcut cu basnile lui și Misail Călugărul de la Simeon au născut, ceta fiind celuilalt nepot”², învățatul cronicar revenind asupra acestei informații puțin mai încolo: „Din temnițe cu sutele de mii de oameni, cum s-au aflat? Și apoi fâmei, iară atâta tâlhărițe? Deci unde iaste și cât vac iaste de când au venit Traian pre aicea și când s-au bătut Laslău craiul unguresc cu tătarii? Între Traian și între Laslău-craiul 800 de ani sânt! Și au scris ei, acești istorici, Istratie logofătul și Simeon Dascălul și Misail Călugărul că acest Laslău au cerșut de la Râm oameni!”³.

Categoric că pentru Miron Costin, fervent susținător din rațiuni umaniste al nobleței originii romane a poporului său, istorioara nu putea fi decât vehement respinsă. Comentând aceste pasaje, P. P. Panaitescu observa, pe bună dreptate, că nu numai o singură dată Miron Costin preia informații auzite⁴, cronicarul subliniind întotdeauna explicit acest fapt, așa cum sublinia și folosirea autorității surselor scrise.

O lectură atentă a *Letopisețului* lui Grigore Ureche ne obligă, însă, de la bun început să-l dispulăm pe Eustratie logofătul de difuzarea infamantei basne, căci acolo interpolatorul Simeon Dascălul spune răspicat: „Ce această poveste a lui Laslău crai, ce spune că au gōnit pre cești tătari nu a-o scos Urechie vornicul din letopisețul cel leșesc, ci eu, Simeon Dascalul o am izvodit din cel unguresc, care poveste o am socotit pre semne ce arată, că poate fi adevărată”⁵.

---

¹ Numele său apare în diferitele studii scrise când Eustratie Logofătul, când Eustratie-Logofătul, când Eustratie-logofătul. Întrucât prenumele său apare însoțit în documente de *третій логофет* „al treilea logofăt” sau *выв логофет* „fost logofăt” iar uneori doar Istratie sau Evstratie, ne îndeamnă să credem că „logofăt” nu este un supranume sau poreclă, ci o referire la o funcție.

² Miron Costin, *De neamul moldovenilor*, în *Opere*, vol. II, ediție de P.P. Panaitescu, București, Editura pentru Literatură, p. 11.

³ *Ibidem*, p. 35.

⁴ *Ibidem*, p. 157.

⁵ Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție de P.P. Panaitescu, București, E. S. P. L. A., 1956, p. 69.

Autoritatea de mare cărturar a lui Miron Costin și audiența de care s-a bucurat *Letopisețul* lui au făcut ca numele lui Eustratie logofătul să fie asociat în continuare propagării acestei legende apocrife⁶. Ion Neculce reia, deformat însă, în *Predoslovnia* cronicii sale, afirmația înțeleptului mare vornic al Țării de Jos: „Apoi, au mai făcut după Ureche vornicul și un Simion Dascal și un Misail Călugărul și un Eustratie logofătul și iar l-au scris cât au scris Ureche vornicul până la Aron-vodă. Numai aceștia, poate-fi, au fost oameni neînvățați, de n-au citit bine la istorii, că au defăimat pre moldoveni, scriind că sânt din tâlhari. Pentru aceasta, dară, nimene din scrierile lor, nici cele ce ar fi fost adevărate, auzite sau văzute a lor, nu le pot oamenii crede”⁷ și „Mai socotit-au și din letopisățul lui Evstratie logofătul și a lui Simion Dascalul și a lui Misail Călugărul niște cuvinte, câteva, de nu li-au lăsat să nu le scrie, ce li-au scris, măcar că dumnealui Miron-logofătul și cu Neculai, fiu-său, nu le-au scris și-i ocărăște. Și să cade să-i ocărăscă, unde-i face că sânt moldovenii din tâlhari”⁸. Dimitrie Cantemir amendează la fel de categoric în *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*: „Basna, dară, aceasta să poartă sub numele unui Simeon Călugărul, după carile apoi urmează un Misail, iarăș călugăr și Evstratie, carele au fost și logofăt al triilea la răposat părintele nostru”⁹, preluând informația de la Costin sau Neculce, dar strecurând și o greșală, căci în momentul domniei tatălui său (1685-1693) Eustratie era de mult mort (de altfel, Dimitrie Cantemir pentru câțiva ani s-a aflat ostatic la Poarta Otomană în timpul domniei tatălui său și chiar și a fratelui său Antioh, iar informațiile pe care le avea din Moldova nu puteau să fie foarte exacte, mai ales cele despre un al treilea logofăt).

Letopisețele lui Miron și Nicolae Costin, ca și cel al lui Ion Neculce, precum și *Hronicul* lui Cantemir, bine cunoscute și de mai multe ori copiate în secolul al XVIII-lea, au influențat o condamnare drastică a lui Eustratie logofătul, făcută din perspectiva lezării unuia din principalii vectori ai gândirii politice a reprezentanților umanismului românesc și ai Școlii Ardelene: susținerea din motive culturale și politice a romanității românilor; condamnarea a devenit, se pare, irevocabilă în perioada secolului al XIX-lea, când prezentarea trecutului glorios devenise punct de reper în programul literar romantic¹⁰. De aceea posteritatea a ignorat cu obstinație

---

⁶ Bănuim că originea ei trebuie să fi fost una din multele legende care circulau în mijlocul franciscanilor unguri referitoare la regele Ladislau al Ungariei, combinată cu o anume superioritate cu care erau priviți românii de reprezentanții Bisericii Catolice, vorbitori ai unui idiom romanic, dar ortodocși. Interpolatorii cronicii lui Grigore Ureche, Axinte Uricariul, Simion Dascălul și Misail Călugărul, persoane care au fost caracterizate de cei care s-au aplecat asupra letopisețului ca fiind de o mai puțin aleasă cultură, au putut să introducă legenda în urma contactului cu franciscanii moldoveni. Aceeași legendă franciscană a pătruns și în lucrarea medievianului Laurentius Toppeltinus, *Origines et occasus Transsylvanorum*, Lyon, 1667, în care se găsesc izbitoare similitudini cu textul basnei.

⁷ Ion Neculce, *Opere: Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ediție de Gabriel Ștrempel, București, Editura Minerva, 1982, p. 157.

⁸ *Ibidem*, p. 158.

⁹ Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, ediție de Stela Toma, vol. I, București, Editura Minerva, 1999, p. 117.

¹⁰ La 1882, Ioan Bianu, aflat la începutul carierei sale științifice, aproxima astfel: „Eustratie logofăt, persoană prea bine cunoscută între scriitorii noștri din secolul al XIX-lea nu numai prin publicarea vestitei *Carte românească de învățătură din pravilele împărătești*, din porunca lui Vasile-vodă la 1646, ci și prin lucrările sale istorice, mai cu deosebire prin polemica aprinsă susținută în contra ideilor istorice ale cronicarilor Costinești” (I. Bianu, *Manuscrisul românesc de la 1632*, în „Columna

rolul și importanța logofătului Eustratie în cultura română, minimalizându-i meritele cu bună pudoare patriotică, din cauza presupusei contribuții la infrafrățiunea basnei. Dacă a fost pe drept blamat va fi cercetat de o investigație pe care o dorim cât mai obiectivă.

Puțini s-au aplecat asupra cercetării vieții lui Eustratie¹¹, numit de Lucian Predescu¹² Dragoș Eustratie. Acesta era un membru al micii boierimi, pe care cronicile și chiar documentele nu îl înregistrau decât incidental. O biografie reală a lui este greu de reconstituit. Numele, departe de a fi unul comun în epocă, și asocierea acestuia cu funcția de logofăt ne lasă să credem că menționările în prima jumătate a secolului al XVII-lea a unui boier moldovean Eustratie sau Istrate, care deținea sau pierduse funcția de logofăt, care primea sau vindea moșii, redacta documente sau era martor la scrierea lor, se referă la persoana celui de al treilea logofăt Eustratie, devenit foarte curând *biv* („fost”). Pe urma lui C. A. Stoide, a lui Lucian Predescu, dar și a documentelor publicate de *Uricariul* lui T. Codrescu și a amplelor culegeri de documente (*Ispisoace și zapise*¹³ și *Surete și izvoade*¹⁴) făcute de Gh. Ghibănescu, și, mai ales, a celor publicate în *Documente privind istoria României, A: Moldova*¹⁵ sau în *Documenta Romaniae Historica, A: Moldova*, precum și altele publicate în diverse cărți și reviste putem să îi urmărim în mare existența și cariera sa administrativă. Opera sa ne va ajuta în mare măsură să schișăm profilul său intelectual și, mai ales, locul și rolul jucat în cultura românească din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Numele său apare pentru prima dată în documentele moldovenești la 2 martie 1618 sub numele Istrate diac¹⁶, într-un act în care Radu Mihnea întărea vornicului Dumitru Goia cumpărarea unei moșii în Șandrești, pe Bistrița, făcută de la soția și copiii fostului vornic Ursu Bârboi, care, la rândul lui, cumpăraseră moșia de la Bran comisul și Istrate diac. Funcția de diac era o primă treaptă spre cea de logofăt. Un alt document, redactat în timpul primei domnii a lui Miron Barnovschi la 4 ianuarie 1628, confirmând cumpărarea de călugării de la Bisericiani a moșiei din Șandrești de la Candahia Goia, menționează și pe proprietarii anteriori, comisul Dan și diacul Istrate¹⁷.

---

lui Traian. Revistă mensuală pentru istorie, lingvistică și psihologie poporană”. Anul IX, Noua serie, tom. III (1882), nr. 4-5, p. 212.

¹¹ C. A. Stoide, *Contribuție la biografia lui Eustratie Logofătul*, în „Arhiva. Revistă de istorie, filologie și cultură românească din Iași”, 39 (1932), 123-127; C. A. Stoide, *Cariera lui Eustratie*, în „Arhiva. Revistă de istorie, filologie și cultură românească din Iași”, 40 (1933), nr. 3-4, p. 125-127; Lucian Predescu, *Eustratie logofătul*, în „Convorbiri literare”, 63 (1930), nr. 2, p. 103-109; idem, *Din cronicarii români. Grigore Ureche, Eustratie logofătul, Miron Costin*, București, Biblioteca „Dimineața” nr. 150, f. a. În ceea ce mă privește, menționez că studiul meu, *Profil cultural. Eustratie Logofătul*, în *Un veac de aur în Moldova (1643-1743)*, București-Chișinău, Editura Fundației Culturale Române – Știința, 1996, redactat în grabă și fără cunoștința documentelor istorice, conține o biografie incorectă.

¹² Lucian Predescu, *Dragoș Eustratie Logofătul. Viața și familia*, în „Cercetări istorice”, 1940, nr. 1-2, p. 424-452; idem, *Contribuții la viața și opera lui Dragoș Eustratie logofătul. Viața și familia*, în „Glasul bisericii”, XXVIII (1969), nr. 9-10, p. 1047-1069 (și extras).

¹³ Iași, Dacia, 1906-1932.

¹⁴ Iași-Huși, 1906-1932.

¹⁵ București, Editura Academiei Române.

¹⁶ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, I, 2, p. 102.

¹⁷ *Creșterea colecțiilor Bibliotecii Academiei*, București, 1911, documente din 11. 15 și 20 decembrie 1628 (apud C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 126).

Un alt Istrate, paharnic din Albești, apare într-un document din 31 decembrie 1624¹⁸, dar avem toate motivele să credem că nu este vorba de Eustratie, pe care la 30 august 1630 îl aflăm logofăt al treilea¹⁹, confirmând, alături de alți boieri în funcție sau veliți o donație făcută de către Stanca Toftea fiului adoptiv, pârcălabul Dumitru. În 1631, la 29 martie era tretii-logofăt²⁰, semnând în calitate de martor la o vânzare; documentul spune că „au fost la tocmeala această boierii cei mari, Lupul vornicul cel mare de Țara de Sus și Bașotă, logofătul al doilea și Istrate, al treilea logofăt și Buhuș ve-visternic”²¹.

La 10 februarie 1631 sau 1632 (documentul nu are menționat anul) el participă la „cinstita masă” a botezului fiului lui Lupu (Hăbășescu), adevărind dania nașului Vasile banul către fin²².

Eustratie păstra același rang și la 5 august 1631, când voievodul Moise Movilă îi dăruia satul Pătriții din ținutul Sorocii²³ „văzând slujba lui Eustratie, logofăt al treilea, cum și cei 100 de taleri, dați în treaba țării”²⁴.

La 28 aprilie 1632, în timpul domniei lui Alexandru Iliăș, pierduse funcția de logofăt, apărând ca fost logofăt²⁵; de pildă, într-un document slavon prin care Alexandru Iliăș întărește proprietățile mănăstirii Bisericieni se menționează că Eustratie biv-logofăt ar fi dăruit acesteia o porțiune dintr-o moșie în satul Răzimești, pe care o cumpăraseră cu câțiva ani înainte de la fiii lui Caramiz Durașco și Țonța, și de la fiii lui Nistor Băloș, Irodia, Măria, Constantin, Vlasie, Dumitașco și Hărta, și alți urmași ai lui Caramiz „satul Fiținghești ce se numește acum Răzmești în ținutul Putna, care este pe gârla Putnei și vad de mori și cu vii partea de jos [...] pentru două sute de taleri de argint”²⁶, cu clauza să îi fie pomenit anual numele în pomelnicul mănăstirii „Numai să fie datori părinți monahi de la acea înainte zisă mănăstire să-l pomenească pe el la svântul jertfelnic și să aibă a-i face pomenire din an în an cum se cuvine după obiceiul sfintei mănăstiri”²⁷ (fiind consemnat, de data aceasta numele său complet, Dragoș Istrate), împreună cu ceilalți ctitori la pomelnicul mănăstirii. Fapt care s-a și înfăptuit, căci în pomelnicul mănăstirii este amintit „Eustratie logofăt; acesta au dat a treia parte de sat în Fiținghești”²⁸. Era momentul când se terminase construirea zidului de incintă și a turnurilor de pază ale mănăstirii, fapt legat de începutul păstoriei mitropolitului Varlaam.

În 9 decembrie 1628, a fost trimis de Miron Barnovschi, alături de mitropolitul Varlaam, într-o misiune ecumenică la Moscova, în scopul mărturisit de

¹⁸ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XVI, p. 45.

¹⁹ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, p. 185; L. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, Bărlad, Peiu, 1942, p. 33-34.

²⁰ Gh. Ghibănescu, în „T. Codrescu”, I (1933), p. 106; idem, *Ispisoace și zapise*, vol. II, p. 111.

²¹ Apud C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 127.

²² C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 127.

²³ I. Bianu, *Documente românești*, București, 1907, p. 179.

²⁴ Apud C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 127.

²⁵ DRH A, vol. XXI, p. 224; T. Codrescu, *Uricariul*, vol. V, p. 222-224.

²⁶ DRH A, vol. XXI, p. 39.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ N. Iorga, în *Studii și documente*, vol. XVI, p. 247, notează: „Eustratie logofăt: acesta au dat a treia parte de sat în Fiținghești”.

scrisoarea pe care voievodul o adresa țarului al procurării și unor icoane necesare împodobirii noilor ctitorii, precum mănăstirile Dragomirna și Sfântul Ioan cel Nou²⁹. Ca în orice misiune de curtoazie se trimiteau daruri (printre care în scrisoare se aminteau moaștele Sfântului Iacob din Persia) „și altceva, ce s-a aflat în curtea noastră”³⁰. Delegația era formată din „arhimandritul nostru Varlaam [n. n., viitorul mitropolit] și sluga noastră credincioasă, Pavel medelnicerul [n. n., Pavel Ureche] și oamenii lor, pe care i-am trimis tocmai până în țara ta”³¹. În registrul străinilor, pe lângă Varlaam și Pavel Ureche, sunt menționați ca făcând parte din delegație Hristofor Larvinov, clucerul Teodosie, călugărul Teofan, ierodiaconul Petru și trei boieri: Teodor Ignatiev, Nicolaie Evstratiev³² și Paladie Povovnitvoi însoțiți de călugări de la Lavra Pecerska din Kiev, trimiși de Petru Movilă spre a-i însoți și a îndeplini, eventual, funcția de traducători. Această călătorie marchează cronologic începutul colaborării logofătului cu marele mitropolit; aceasta va dura până la sfârșitul vieții sale.

La întoarcerea delegației în țară, Miron Barnovschi fusese mazilit, în scaunul domnesc urmându-i Alexandru Iliș, exponent al unei atitudini de mai mare docilitate și dependență față de Poarta Otomană, în opoziție cu cea filopolonă a predecesorului său. Precaut, Varlaam se retrage la mănăstirea Secu, iar Eustratie își pierde în curând funcția, devenind pentru aproape tot restul vieții *визь логофет* „fost logofăt”.

Schimbările în funcție erau, de cele mai multe ori, un rezultat al schimbărilor domnitorilor, fiecare voievod promovând în funcții oameni apropiați și fideli lui. În funcția de al treilea logofăt i-a urmat lui Eustratie Dumitru Buhuș³³, rudă apropiată a celui care i-a spus lui Miron Costin că ar fi văzut cronica lui Eustratie cu infamanta basnă, boier înrudit și cu Movileștii, Miron Barnovschi și Vasile Lupu³⁴. Dacă supoziția noastră este corectă, cariera lui a fost favorizată în timpul primei domnii a lui Miron Barnovschi (1626-1629); bănuiala ne este întărită de faptul că în timpul mișcării antigrecești din Moldova sau al celei de a doua și scurte domnii a aceluiași voievod (aprilie – 2 iulie 1633) a reintrat pentru o perioadă în administrație, căci într-un act din 16 februarie 1632-1633 (anul nu e notat în document) semnează din nou ca logofăt³⁵.

---

²⁹ *Relațiile istorice dintre popoarele U.R.S.S. în veacul XV – începutul celui de al XVIII-lea. Documente și materiale*, Moscova, Editura „Știința”, 1965, vol. I, p. 327.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, p. 247. Materialul din arhivele ruse ne lasă să aflăm între însoțitorii lui Varlaam și pe un boier moldovean, Николай Евстагий, foarte probabil logofătul, Nicolai indicând probabil patronimul lui. Prezența lui în această delegație poate da o explicație pertinentă pierderii funcției de logofăt, căci la întoarcerea în țară Miron Barnovschi își încetase prima domnie, în locul lui ajungând Alexandru Coconul (sept. 1629-apr. 1630), urmându-i Moise Movilă (apr. 1630-dec. 1631) și Alexandru Iliș (dec. 1631-apr. 1633).

³³ C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 3.

³⁴ N. Stănescu, *Dicționar de mari dregători din Țara Rmânească și Moldova. Sec. XIV-XVII*, București, Editura Enciclopedică, 1971, p. 355-356.

³⁵ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, p. 247. Același Dimitrie Buhuș, menționat de Miron Costin cu funcția cea mai înaltă pe care a avut-o, vistiernic, a făcut parte din boierii răsculați sub conducerea viitorului domnitor Vasile Lupu (Miron Costin, *op. cit.*, p. 75-77, 79).

Că Eustratie era un apropiat al domnitorului ne este dovedit și de faptul că la sfârșitul scurtei domnii a doua a acestuia l-a întovărășit în călătoria la Constantinopol, el fiind cel care a redactat impresionantul testament³⁶ al voievodului înaintea decapitării sale la 2 iulie 1633³⁷. Miron Costin spune în *Letopisețul* său: „Au priceput Barnovschii-vodă cu câteva zile perirea sa și amu din-chisoare (că-l închisese cu câteva zile mainte veziriul cu porunca împărăției), scrisesă o carte aicea în țară la îmma sa, care carte pre cuvintele lui s-au cunoscut că era asupra morții aceiaia scrisoare. Și așa, într-o dzi, l-au luată de la împărăție și la vederea divanului, prăvind și sânгур împăratul pre fereastră perirea lui, i-au tăiat capul. Tară boierii, o samă den capete, era și ei închiși și aștepta și ei den ceas în ceas perirea, iară ceialaltți boieri mai den gios și gloatele, ce era toți spăimați de grijea morții pren toate unghiurile ascunși au petrecut câteva dzile cu mare grije”³⁸. Rămas lângă Barnovschi, Istrate, cum semnează, a redactat acel act, de fapt testamentul voievodului, unul din cele mai emoționante texte aflate între documentele vechi românești.

Dacă supoziția noastră este corectă, înțelegem de ce sub Vasile Lupu, ale cărui intrigii au dus la îndepărtarea lui Barnovschi³⁹, Eustratie își pierde funcția, căci un document de la data de 26 februarie 1636 îl menționează din nou ca fost logofăt⁴⁰; la fel, și în 31 iulie a aceluiași an⁴¹.

Călătoria la Moscova și colaborarea care a avut-o și cu Varlaam în timpul domniei lui Miron Barnovschi sunt argumente pentru a înțelege mai bine relațiile apropiate și colaborarea pe care cei doi au avut-o ulterior. Prin mitropolitul Varlaam, Eustratie, chiar dacă nu mai are o funcție administrativă, rămâne un apropiat al factorilor de putere, majoritatea documentelor ulterioare anului 1633 arătând prezența lui în capitala voievodatului și, ce este mai important, alături de factorii cu putere de decizie politică. Doar astfel ne putem explica și două dintre cele trei tipărituri moldovenești ale epocii, *Șapte taine* (1644) și *Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești* (1646), prima scrisă în colaborare cu mitropolitul Varlaam (tipăritura, caz unic în literatura veche românească, având o prefață a arhiereului și o postfață a lui Eustratie⁴²), a doua, apărută sub patronajul domnitorului Vasile Lupu și purtând doar semnătura fostului logofăt Eustratie.

---

³⁶ Testamentul va fi avut și un caracter de manifest politic, din moment ce a devenit un act public. (Miron Costin, *Opere*, vol. I, ediție de P. P. Panaitescu, București. Editura pentru Literatură, 1963, p. 83).

³⁷ DRH A, vol. XXI, p. 424-427.

³⁸ Miron Costin, *Opere*, vol. I, p. 83.

³⁹ Tot Miron Costin notează „aceaea au mâncat capul lui Barnovschii-vodă, că pâră de la nepriiatini nu lipsiia, mai ales de la Lupul Vasilie vornicul, cu cărți pre la priiatinii săi din țară cu cărți, cum că, de-l vor slobodzi pre Barnovschii-vodă, țara Moldovei va hi cu leșii totuna și este o iscoadă a leșilor” (M. Costin, *op. cit.*, p. 83).

⁴⁰ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VII, p. 102; „Vasile Lupu pentru Mierla cneaghina lui Stratlat Dobrenschii și surorile ei cneaghina Neacului și Maricța, cneaghina lui Istrate bivel logofăt și fratele ei Constantin, – fii lui Constantin Uricariul și Tofanii, fata lui Nala vatahm careăși înparto parte din Rotopâneșticu curți, mori etc.”

⁴¹ Gh. Ghibănescu, *Documente*, în „Arhiva” IX (1898), nr. 7-8, p. 477-478.

⁴² Am introdus în notele ediției noastre cu sigla Ș. T. textele preluate de tipăritura ieșeană din manuscrisul *Pravilei alese*.

Rămas „fost logofăt”, Evstratie este martor la vânzarea unei părți din satul Cămărzani de către mănăstirea Râșca popii Gligorie și el însuși vinde tot în 9 iulie 1639 fostului vameș Leodari satul Pârliți din ținutul Soroca⁴³, pe care, îl primise, ca recompensă pentru serviciile sale de la Moise Movilă⁴⁴; la vânzare au fost martori o serie de boieri în funcție sau *biv* „foști”, ceea ce ne îndeamnă să credem că fostul logofăt întreținea bune legături cu administrația lui Vasile Lupu. La 31 iulie în același an i se întărește într-un document slavon această vânzare⁴⁵, între marii boieri care sunt martori fiind și marele spătar Gligorie Ureche, cronicarul, posesia fiind confirmată de Vasile Lupu la 20 februarie 1646⁴⁶. Tot fostul logofăt este martor la cumpărarea în 1641 a unor iepe de la niște boieri, printre care „Gligorie Ureche vel-spatar”⁴⁷. Este martor la o vânzare de moșie în 5 octombrie 1642⁴⁸. La 20 martie 1644 este menționat cu titlul de logofăt ca martor în vânzarea unor case („și când i-au vândut dumnisale acele două case, s-au prilejit dumnealui Istratie

---

⁴³ Gh. Ghibănescu, în „Arhiva”, IX (1898), p. 477; DRH A, vol. XXV, p. 178: „Adică eu, Evstratie, ce-am fost logofăt scriu și mărturisesc eu însumi pre mine cu acest zăpis al mieu cum eu de bunăvoia mea, de nimene nevoit, nice asupra, am vândut a mea direaptă ocină și danie, satul Pârliți den ținutul Sorocoi, care sat im fu mie danie de la Moisi Movilă vodă, iar măriei sale lui Movilă vodă i-au fost direpte de moșie. Acela sat am vândut jupânului Leondari vameșul, drept o sută și cindzeci de galbeni. Și mi-au dat dumnialui acești bani toți deplin la mâna mea. Și eu am dat la mâna dumnisale, lui Leondari vameșul, direasele toate câte am avut pre acel sat, denaintea boierilor celor mari, dumnealui Gavrilaş logofătul cel mare și Dumitrașcu Șoldan, vornicul cel mare de Țara de Gios, și Toader Petriceico, vornicul cel mare de Țara de Sus și Gavril hatmanul și Ureache spătariul și Gheorghe paharnicul și alți boieri de țară. Pre mai mare credință, iscălit-am cu mâna mea și am pecetluit. Și acești boieri toți au scris și au pecetluit. Și eu Șiadir am scris, să se știe. 8 мѣ, лѣто 7177 (7147 = 1639) юліе 6. аз евстратіе логодет вив. исках. † Sângur am iscălit”. **Observație:** nu iscălește Grigore Ureche, în schimb, față de lista din document, iscălește marele vistiernic Iurgasie.

⁴⁴ C. A. Stoide, *Contribuții...*, p. 3.

⁴⁵ Gh. Ghibănescu, *Surete...*, III, p. 309: „† Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei. Iată, a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, boierul nostrum **евстратіе** fost logofăt de bunăvoia lui, nesilit de nimeni, nici asupra și a vândut dreapta sa ocină satul Pârliți, care este în ținutul Sorocii, care acest sat i-a fost de danie și miluire de la Moisi Moghila voievod. Pre acesta l-a vândut boierului nostrum cinstit și credincios Leondari, mare vameș pentru o sută și cindzeci de [galbeni] ungurești. Și s-a sculat boierul nostrum Leondari și vameș și a plătit deplin toți acești bani, iar acei bani mai sus scriși, 150 [galbeni] ungurești în mâinile mai sus scrisului Evstratie fost logofăt. Pentru aceasta, acest mai înainte zis sat Pârliți din ținutul Soroca, ca să fie înainte zisului boier al domniei mele; Leondari vameș, dreaptă ocină și cumpărătură și uric și întărire cu tot venitul nieclintit niciodată în veci. Și altul să nu se amestece. La Iași, 7147 iulie 31 † Înсуși domnul a poruncit. Gavriil Mățiaș, mare logofăt Șidadir”.

⁴⁶ Menționând actul de la 18 mai 1641 și numele lui Grigore Ureche, domnitorul amintește funcția pe care cronicarul o avea în acel moment, mare vornic.

⁴⁷ DRH A, vol. XXVI, p. 119; Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. III, p. 310.

⁴⁸ DRH A, vol. XXVI, p. 170: „Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei, iată, domnia mea am dat și am întărit boierului nostru credincios și cinstit, panului Gavrilaş Mățiaș mare logofăt, dreapta lui ocină și dedină din ispisoace de împărțeală, pe care l-a avut bunica lui Anna cu fratele ei Eremia Borbovici, copii Sofroniei de la Iancul voievod, jumătate de seliște, care se numește Colobanții pe Miletin, cu loc de moară pe părăul Miletin, care este mai jos de satul Piciorogari, unde i-au ales și i-au hotărât slugile noastre Constantin vornic de gloată și Istratie fost logofăt **истратіе вив логодет**, această jumătate din satul Colobenți, când și-au împărțit bunicii lor ocina cu frații lor... Scris la Iași în anul 7148[=1639] octomvrie 5.”

logofătul și Ionașco Cârștian și Ionașcuță cupariul”⁴⁹; menționarea lui ca logofăt în funcție este în mod evident o scăpare de pană, căci la 29 martie al aceluiași an fiind martor la o altă vânzare să găsim „Și într-această tocmală s-au prilejit dumnealui Țăcu ce-au fost postelnic și Istratie, ce-au fost logofăt”, desigur, cu 9 zile înainte omițându-se „biv”⁵⁰.

Că a fost în funcție în acel moment sau nu, ni se pare mai puțin important. Semnificativ este faptul că se afla în preajma factorilor puterii politice și mai ales a mitropolitului Varlaam, căci tot ca biv-logofăt apare la 8 noiembrie 1644, semnând postfața la *Șapte taine*⁵¹, lucrare a cărei prefață îi aparținea mitropolitului. Mai apare, alături de alți boieri în funcție, ca martor în vânzarea unui moșii de către călugării de la Pantocrator lui Toderășco (Ioanovici) mare logofăt, semnând „Istratie biv logofăt” la 20 octombrie 1645⁵² și 20 februarie 1646, când Vasile Lupu îi întărește posesia moșiei de la Fetești („Iată, a venit înaintea noastră [...] sluga și boierul nostru Eustratie, fost logofăt cu un zapis de la boierul nostru preacinstit și preacredincios pan Gligorie Ureche”)⁵³. Tot în 1646 semnează „Evstratie biv logofet” *Predoslovia la Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești*, imprimată la Iași, a cărei tipărire s-a încheiat la 4 mai⁵⁴, asumându-și în *Predoslovia* de el scrisă rolul de traducător și alcătuitor (în termeni moderni am echivala termenul cu redactor) al cărții⁵⁵.

Lucian Predescu crede că Eustratie a murit cândva între 4 mai 1646 și 1647⁵⁶; oricum, după această dată nu mai apare în documente.

Căsătorit cu Măricuța, fiică a unui mic boier, Constantin uricariul, și a Tofanei, fata lui Mihai vătaf⁵⁷, căreia i se respecta statutul Țoieresc, din moment ce într-un act redactat la 1638 pe vremea lui Vasile Lupu, e menționată ca „Măricuța cneaghin, de am scos aceaste a lui Istratie biv logofătul”⁵⁸ cu care a avut o fată, Irina, măritată cândva între 1653⁵⁹ și 1680⁶⁰ cu Contăș, personaj notabil al epocii, care urcă de la diac de jicnicerie pe la 1653 până la mare stolnic în 1680⁶¹, care avea și preocupări cărțurărești, copiind un manuscris⁶²; Irina era văduvă la 1690⁶³.

⁴⁹ DRH A, vol. XXVII, p. 235; Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, II, 2, p. 52.

⁵⁰ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, II, 2, p. 53.

⁵¹ Unde semnează în slavonă postfața „многo грѣшнѣи и искъчи раб евстратїе биве логофет трѣдолюбезное” („Mult greșitul și de nici o treabă rob Eustratie biv logofăt, iubitor de muncă”).

⁵² Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, II, 2, p. 89.

⁵³ C. A. Stoide, *Contribuție*.... p. 6.

⁵⁴ Tipăritura se încheie cu o însemnare slavonă, слава съвършинително бѣ даваехѣ ѿ по зчала и конць влѣ зрна май дѣ „Slavă lui Dumnezeu săvârșitorul, care, după început a dat și sfârșit. Anul 7154 (=1646), mai, 4”.

⁵⁵ „După tocmeala și nevointa mărici sale, domnului, datu-s-au învățătură și mie, unui mai mic și nice de o treabă a mărici sale rob, Evstratie biv logofet, de am scos aceaste pravile și le-am tălmăcit den scrisoare grecească pre limbă românească, ca să să poată înțeleage de toți”.

⁵⁶ L. Predescu, *Dragoș Eustratie logofătul*...., p. 426.

⁵⁷ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VII, p. 102.

⁵⁸ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, p. 102.

⁵⁹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, IV, p. 289.

⁶⁰ Apud Miron Costin, *Opere complete*, vol. I [...] de V. A. Urechia, București, 1886, p. 130, nota 1.

⁶¹ C. A. Stoide, *Contribuție*...., p. 7-8.

⁶² Gh. Ghibănescu, *Un manuscris vechi românesc din secolul al XVII-lea*, în „Arhiva”, XXX (1910), p. 219.

Atâta cât ne lasă să înțelegem documentele, cariera administrativă a lui Eustratie logofătul este legată de domniile lui Miron Barnovschi și ale lui Moise Movilă, cea culturală, însă, se termină doar odată cu moartea sa, el ilustrându-se în primul rând ca traducător.

Opera lui Eustratie logofătul nu este una de mare întindere, dar este cel puțin egală cu a altor contemporani ai săi, precum Grigore Ureche, Mihai Moxa sau chiar Udriște Năsturel. Mai mult decât Moxa sau Ureche a avut avantajul de a-și vedea tipărite unele din lucrările sale, considerate fiind de utilitate imediată.

Lui Eustratie logofătul i-a fost atribuită cu argumente o cronică, azi pierdută, în limba română, care ar fi fost sursă pentru letopisețul lui Grigore Ureche; referințele acestuia la „letopisețul cel moldovenesc” din cronică sa sunt interpretate ca o trimitere la textul astăzi pierdut al lui Eustratie. Despre existența acestui letopiseț redactat în limba română P. P. Panaitescu spune în *Introducere* la ediția *Letopisețului Țării Moldovei* al lui Grigore Ureche: „Dintr-un studiu comparativ asupra pasajelor în care Ureche folosește *Letopisețul cel moldovenesc*, de fapt tot ce rămâne ca informație din cronică, excluzând: 1) știrile luate din Bielski; 2) cele luate din istoria universală despre popoarele vecine; 3) știrile de la sfârșit, după 1587, redată din amintirile verbale ale lui Nistor Ureche, rezultă că acest letopiseț a folosit și a tradus vechile cronici slavone ale Moldovei”⁶⁴. El arată că multe informații, contemporane cu faptele, care nu se află în niciuna din cronicile slavone păstrate, pledează pentru existența acestui letopiseț, trăgând ferma concluzie că „Autorul acestui *Letopiseț moldovenesc* este, cum am arătat, Eustratie Logofătul, pe care Miron Costin îl indică ca autor al cronicii în limba țării”⁶⁵. Cronicar îl considerau pe Eustratie și Nicolae Iorga⁶⁶, Sextil Pușcariu, Nicolae Cartoian și C. A. Stoide. Alți cercetători consideră ca fiind improbabilă existența acestei cronici⁶⁷.

Afirmația precaută și confuză a lui Miron Costin („n-am văzut letopisețul lui Eustratie logofătul, iară cum am înțeles de câțiva boieri și, mai ales, din Niculai Buhuș, ce au fost logofăt mare, pre acest Simeon Dascălul Itratie logofătul l-au făcut cu basnile lui și Misail Călugărul de la Simeon au născut, ceta fiind celuilalt nepot”⁶⁸) a fost luată ca certitudine de unii cercetători și preluată fără control de la unul la altul pentru a-l considera fără argumente pe Eustratie ca interpolator al cronicii lui Ureche alături de Simion Dascălul, Misail Călugărul și Axinte Uricariul. Revăzând interpolarea lui Simeon Dascălul, care precizează ca sursă a basnei un neidentificat text istoric maghiar („letopiseț unguresc”), trebuie să îl disculpăm din nou pe Eustratie logofătul de elaborarea ei.

---

⁶³ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XX, p. 357-358. Despre urmașii lui Eustratie, vezi C. A. Stoide, *Contribuție...*, și Lucian Predescu, *Dragoș Eustratie logofătul...*

⁶⁴ Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, București, ESPLA, 1958, p. 39.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 40.

⁶⁶ *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, Socec, 1904, p. 157-161.

⁶⁷ *Istoria literaturii române*, vol. I, ed. 2, București, Editura Academiei, 1970, p. 253-264 (capitol redactat de L. Onu); Liviu Onu, *Viața și opera lui Grigore Ureche*, în Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, București, ESPLA, 1967; I. C. Chițimia, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București, Editura Academiei, 1972, p. 244-253.

⁶⁸ Miron Costin, *De neamul moldovenilor*, în *Opere*, vol. II, ediție de P.P. Panaitescu, București, Editura pentru Literatură, p. 11.

Nicolae Iorga îi atribuie lui Eustratie și traducerea din *Istoriile* lui Herodot descoperită la mănăstirea Coșulea⁶⁹, afirmând – cu puține argumente, pornind de la premisa că traducerea, fiind din greacă, trebuie să fi fost făcută de către cel mai cunoscut traducător moldovean din greacă al epocii – că traducerea a fost efectuată la 1645. Cercetări mai noi atribuie lucrarea altor posibili traducători, precum lui Nicolae Milescu, mitropolitului Dosoftei⁷⁰ etc. Argumente lingvistice pentru a relua ipoteza lui Nicolae Iorga s-ar putea găsi suficiente, datorită asemănărilor de limbă și stilistice cu *Pravila aleasă*. Din păcate, *Istoriile lui Herodot* fiind transmise prin copii mai târzii, identificarea lui Eustratie sau a oricărei alte persoane ca posibil traducător trebuie făcută cu multă precauție.

Pravila aleasă este, însă, cu siguranță, o traducere a lui Eustratie. Ea s-a bucurat mai mult decât alte texte ale primei jumătăți a secolului al XVII-lea de o amplă posteritate chiar în prima jumătate a aceluși secol, cunoscând două copii, cea păstrată în colecțiile Bibliotecii Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, sub cota ms. rom. 41, pe care o prezentăm în această ediție, și o copie a primelor 82 de capitole făcută spre mijlocul veacului – probabil la 1640-1660⁷¹ –, păstrată la Biblioteca Academiei Române sub cota ms. rom. 1476, dar și ample extrase făcute după manuscrisul clujean publicate în *Șapte taine* în 1644. O copie modernă a fost făcută pentru Biblioteca Academiei Române la începutul secolului al XX-lea datorită inițiativei lui Ion Bianu după ms. rom. 41, aflat în acea vreme în colecțiile Bibliotecii Centrale din Blaj, provenind din biblioteca personală a lui Timotei Cipariu, manuscris împrumutat grație lui Ioan Micu Moldovan la București alături de alte cărți și manuscrise blăjene⁷². În 1940 această era păstrată sub cota 2946⁷³ (nu am putut identifica exemplarul datorită schimbării cotelor).

Fiind unul din cele mai vechi texte redactate în limba română, *Pravila aleasă* a atras atenția savanților, începând cu cercetările lui Timotei Cipariu⁷⁴, care a avut manuscrisul în biblioteca personală. Pe urmele dascălului său, Ion Bianu a publicat un articol⁷⁵, afirmând importanța manuscrisului: „Din întreit punct de vedere: literar,

---

⁶⁹ N. Iorga, *Herodot. Traducere românească publicată după manuscrisul găsit la Mănăstirea Coșulea*, Vălenii-de-Munte, 1909, p. III.

⁷⁰ Vezi: Herodot, *Istorie*. Ediție îngrijită de Liviu Onu și Lucia Șapcaliu. Prefață, studiu filologic, note, glosar de Liviu Onu. București, Editura Minerva, 1984.

⁷¹ Alexandra Roman (Moraru), *Considerații filologice asupra „Pravilei alese” a lui Eustratie Logofătul (BAR 1476)*, în LR. XXII, nr. 3, p. 259-270. Radu Constantinescu pune fără argumente serioase sub semnul întrebării datarea Alexandrei Roman (Moraru) (R. Constantinescu, *Vechiul drept românesc scris. Repertoriul izvoarelor (1400-1640)*, București, 1984.

⁷² Vezi *Creșterea colecțiilor Academiei pe anul 1904*, p. 161. Tot atunci s-a făcut o copie după *Psaltirea în versuri* a lui Teodor Corbea și copii manuscrise după *Tâlcul evangheliilor* al lui Coresi, păstrat la Blaj în două exemplare.

⁷³ Lucian Predescu, *Dragoș Eustratie logofătul*, în „Cercetări literare”, 1940, nr. 1-2, p. 427. Aici se află și o descriere a copiei păstrate la Biblioteca Academiei făcută, în lipsa mijloacelor de multiplicare, cu respectarea numărului de pagini și a dimensiunilor originalului, probabil și cu așezarea în pagină a textului.

⁷⁴ *Principia de limbă și scriptură*, Blaj, 1866, p. 103, 107, 113-114; *Crestomație sau analecte literare*, Blaj, 1856, p. XXXI (Cipariu, de altfel, a preluat din manuscris mai multe exemple pentru *Gramatica limbii române*).

⁷⁵ *Manuscrisul românesc de la 1632*, în „Columna lui Traian. Revistă mensuală pentru pentru istorie, lingvistică și psihologie poporană”. Anul IX, Noua serie, tom. III (1882), nr. 4-5, p. 210-215.

juridic și lingvistic acest volum cred că are o mare însemnătate”, informațiile lui Cipariu și ale lui I. Bianu fiind reluate mai mult sau mai puțin exact, cu și fără citare de alți cercetători. Copia modernă a manuscrisului făcută pentru Biblioteca Academiei (dar și excerptele lui Cipariu și I. Bianu) au fost folosite de Moses Gaster, care introduce un fragment din text în *Chrestomatie română*⁷⁶. Juriștii au fost și ei interesați de manuscris, mai mulți specialiști în istoria dreptului ocupându-se în primul rând de conținutul și sursele lui⁷⁷.

Întrat împreună cu întreaga bibliotecă a lui Timotei Cipariu în Biblioteca Centrală din Blaj sub cota 44⁷⁸ și ulterior în colecția de manuscrise românești ale Bibliotecii Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca⁷⁹, sub cota ms. rom. 41, manuscrisul *Pravilei alese* nu s-a bucurat de o atenție deosebită din partea cercetătorilor moderni, singurele studii dedicate lui fiind cele ale lui I. Bianu și I. Rizescu⁸⁰; lângă acestea trebuie să subliniem importanța contribuție pe care o datorăm Alexandrei Roman (Moraru)⁸¹ care a pornit de la cercetarea manuscrisului BAR 1476, dar cu comparații secvențiale cu ms. 41.

Spre deosebire de *Cartea românească de învățătură*, care este dedicată dreptului civil, *Pravila aleasă* este un text preponderent de drept canonic⁸². Acolo unde găsim paralelisme (căsnicie, furt, viol, drept de proprietate a pământului), abordarea respectivelor teme este diferită; în prima se prevăd pedepse corporale sau materiale, în cea de a doua sancțiunile sunt de ordin spiritual-religios.

Dintre textele tipărite atribuite lui Eustratie logofătul, primul în ordine cronologică a fost *Șapte taine ale besearecii* (Iași, 1644), de fapt o colaborare cu mitropolitul Varlaam, acesteia urmându-i după doi ani și *Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești* (Iași, 1646), care venea să împlinească politica de reforme și de organizare administrative pe care o ducea Vasile Lupu.

Șapte taine, cu texte preluate în mare parte din *Pravila aleasă*⁸³, dar organizate de mitropolitul Varlaam în conformitate cu temeuriile celor șapte taine, având însă capitolele introductive dogmatice cu caracter catehetic scrise de înaltul prelat, răspundea unei polemici explicite pe care mitropolitul Varlaam o purta

---

⁷⁶ Leipzig-București, 1891, vol. I, p. 76-79.

⁷⁷ I. Peretz, *Le code de Eustratie (1632)*, în „Revue de Roumanie”, I (1910), p. 379-388; I. Lincea, *Studii și cercetări*, Galați, 1935; Șt. Gr. Berechet, *Legăturile dintre dreptul bizantin și românesc*. I: *Izvoarele*, Vaslui, 1937, p. 163. Și V. Grecu este preocupat de identificarea surselor bizantine: *Byzantinischen Quellen zu der rumänischen Gesetzbüchern aus dem Jahre 1646 und 1652*, în RESEE, III (1965), p. 252-259 sau Radu Constantinescu, *Vechiul drept românesc scris. Repertoriul izvoarelor (1400-1640)*, București, 1984, p. 198-9, *Îndreptarea legii*, București, Editura Academiei, 1962, p. 17; Val. Al. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVII-lea*, București, 1980.

⁷⁸ Nicolae Comșa, *Manuscrisele românești din Biblioteca Centrală din Blaj*, Blaj, Tipografia „Lumina” Miron Roșu, p. 39.

⁷⁹ Ms. rom. 41.

⁸⁰ O scurtă prezentare a copiei de la începutul secolului al XX-lea făcută pentru B.A.R. i-o datorăm lui Lucian Predescu (*Dragoș Eustratie logofătul...*, p. 426-429).

⁸¹ *Op. cit.*

⁸² *Pravila aleasă* este o sursă de cea mai mare importanță pentru studierea istoriei dreptului canonic românesc, necesitând o investigație detaliată a specialiștilor.

⁸³ Aproximativ trei pătrimi din textul tipăriturii de la 1644 sunt texte preluate din *Pravila aleasă*.

împotriva Reformei⁸⁴. Titlul tipăriturii, care este evident în legătură cu o temă teologică dogmatică (foarte actuală, de altfel, în momentul reacției antireformate la care mitropolitul moldovean era una din principalele voci la noi) și titlul general aflat, după predoslovie, pe prima pagină numerotată a textului, „*Pravila pre scurt aleasă, den svintele scripturi scoasă pre rând și tocmită, mai vârtos pentru cesle șapte taine mari a Besearicii, careaș d-inse rânduită cu toate treabele ei, prin carile și Pravila Svinților Apostoli la tot lucrul deanstvuiaste, pre toate obiceiurile ce-au lăsat purtătorii de Dumnezăire și într-un nărav cu apostolii, păstorii și a toată lumea învățătorii svinții părinți de la ceale șapte săboare, de care lucru arată și Svânta Scriptură*”, care subliniază caracterul juridic normativ al reglementărilor cuprinse, au indus o anumită oscilație în legătură cu încadrarea tipăriturii într-un gen literar bine definit⁸⁵, căci, dacă *Cartea românească de învățătură* a lui Varlaam a și fost supranumită *Cazania lui Varlaam*, iar *Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești* a fost de la început considerată un text juridic, fiind numită *Pravilele împărătești* sau *Pravila lui Vasile Lupu*, majoritatea comentatorilor au preferat să folosească pentru *Șapte taine* termenul generic *tipăritură*.

Publicată „în tipariul cel domnesc în târg în Iași” (cu siguranță în tipografia de la Trei Ierarhi) la 1644, *Șapte taine a besearicii*⁸⁶ este sub multe aspecte insolită între tipăriturile noastre din prima jumătate a secolului al XVII-lea, beneficiind – caz unic în istoria cărții vechi românești – de o predoslovie semnată de mitropolitul Varlaam (СМЕРЕНІИ ВАРЛААМ АРХІЕПІСКОП И МИТРОПОЛИТ СЪЧВАСКОЙ⁸⁷) și o postfață semnată de Eustratie logofătul (МНОГО ГРЪКШНИИ И ИСКЪЧИ РАВ ЕУСТРАТІЕ БЫЕ ЛОГОФЕТ ТРЪДО ЛЮБЕЗНОЕ⁸⁸). Acestui fapt i se datorează atribuirea lucrării fie doar mitropolitului Varlaam⁸⁹, fie lui Eustratie logofătul⁹⁰. De fapt suntem în fața primei

---

⁸⁴ Dacă în *Carte românească de învățătură* (1643) se afirmă valorile fundamentale ale tradiției ortodoxe, în *Șapte taine* (1644) se susțin teoretic și cu ilustrații pravilistice (de aici dublul caracter al cărții, lucrare dogmatică și pravilă bisericească) dogmele impuse prin cele șapte soboare ecumenice; cealaltă lucrare a lui Varlaam, *Răspuns împotriva catehismului calvinesc*, apărută tot în 1644, dar la București, avea un profund caracter polemic, cele trei lucrări fiind fațetele aceleiași atitudini profund ortodoxe, reprezentând, din această perspectivă, un tot unitar.

⁸⁵ D. I. Găină, *Pravila bisericească de la Iași (Șapte taine, 1644)*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1983, nr. 5-6, p. 558-569; Ioan N. Floca, *Din istoria dreptului românesc I: Dreptul scris*, Sibiu, 1993, p. 59-62.

⁸⁶ O ediție modernă a textului o datorăm Alexandrei Mazilu, *Șapte taine a besearicii*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012.

⁸⁷ În slavonă: „Smeritul Varlaam arhiepiscop și mitropolit al Sucevei (mitropolitul sucevean)”.

⁸⁸ În slavonă: „Mult greșitul și de nici o treabă rob Eustratie biv logofăt [fost logofăt], iubitor de muncă”.

⁸⁹ P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Mogila dans les Principautés Roumaines*, în „Mélanges de l'École Roumaine en France”, 1926.

⁹⁰ N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, București, Editura Librăriei Pavel Suru, 1925, vol. I, ed. II, p. 263; Șt. Gr. Berechet, *Istoria vechiului drept românesc*, vol. II: *Izvoarele*, Iași, 1933, p. 147; C. A. Stoide, *Contribuție...*, p. 124; I. Lincea, *Studii și cercetări*, Galați, 1935, p. 9; Lucian Predescu, *Eustratie logofătul*, în „Convorbiri literare”, 63 (1930), nr. 2, p. 103-109; idem, *Din cronicarii români. Grigore Ureche, Eustratie logofătul, Miron Costin*, București, Biblioteca „Dimineața” nr. 150, f. a.; idem, *Dragoș Eustratie Logofătul. Viața și familia*, în „Cercetări istorice”, 1940, nr. 1-2, p. 424-452; idem, *Contribuții la viața și opera lui Dragoș Eustratie logofătul. Viața și familia*, în „Glasul bisericii”. 1969, nr. 9-10, p. 1047-1069.

lucrări scrise în colaborare, doar sfârșitul secolului al XVIII-lea aducând altele asemenea în cultura română.

Contribuția lui Eustratie la această tipăritură este masivă, cele mai multe texte ale cărții fiind extrase din *Pravila aleasă* mai de multă vreme tălmăcită de el; organizarea materialului pentru ilustrarea celor șapte taine, dar mai ales capitolele introductive dogmatice de la fiecare taină aparțin, fără îndoială, marelui mitropolit. De aici decurge caracterul dublu al tipăriturii de la 1644: ea este o pravilă⁹¹, dar, prin titlu și orânduirea tematică a textelor preluate din *Pravila aleasă* a lui Eustratie, și, mai ales, prin contribuția primelor capitole de la fiecare taină, redactate de mitropolitul Varlaam⁹², ea este o lucrare dogmatică ortodoxă care vine în continuarea dezbaterilor sinodului panortodox de la Iași din 1642, profesorul Ioan N. Floca⁹³ susținând că tipăritura era destinată în primul rând românilor ardeleni⁹⁴, în situația intensei propagande calvine. Dar tipăritura se poate încadra și într-o reacție mai amplă la nivelul întregii Biserici Ortodoxe generată și de catehismul atribuit lui Chiril Lucaris tipărit în Occident în mediul calvin, cât și unei reacții generale contrareformate ortodoxe, în care Petru Movilă și Varlam jucau un rol principal, incitați și de faptul că mediul românesc și ucrainean era supus unei presiuni și influențe reformatice.

O simplă comparație a textelor din *Pravila aleasă* și din *Șapte taine* dovedește preluarea unei mari părți din texte din tălmăcirea anterioară a lui Eustratie:

PRAVILA ALEASĂ

181 CAP. Pentru cuconii ce nu să vor ști, botedzați sânt au ba (*Săborul 6, 84 de capete și Carthagenului 1 cap:*) Aceaste svinte săboară au lăsat învățătură să mărturiseaște la izvodul credinței, iară cum un botedz mărturiseaște la izvodul credinței. Iară avem învățătură de acest dumnedzâiesc botedz și de la Domnul, cum cine nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, [în] împărăția ceriului nu va întra. Deci și cuconii cei mici, de să va tâmpla să cadză la robie părinții lor și de să vor lepăda undeva pre niscare drumuri și-i vor găsi nescare creștini de-i vor lua pentru liubovul lui Dumnedzău, acolea va fi prepus lucrul: oare

ȘEAPTE TAINE

GLAVA 8 Pentru cuconii ce nu să vor ști, botedzați sânt au ba (*Săborul al Șeasele, 54 de capete și în Cartagenului 1 cap:*) Aceaste svinte săboară au lăsat învățătură cum un botedz să mărturiseaște la izvodul credinței, iară avem învățătură de acest dumnedzâiesc botedz și de la Domnul, cum, cine nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, împărăția ceriului nu va întra. Deci și cuconii cei mici, de să va tâmpla să cadză la robie părinții lor și de să vor lepăda undeva, pre niscare drumuri și-i vor găsi niscare creștini de-i vor lua pentru liubovul lui Dumnedzău, acolea va fi lucrul cu prepus, oare botedzați sânt au ba și cuconii

⁹¹ D. I. Găină, *Pravila bisericească de la Iași (Șapte taine, 1644)*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1983, nr. 5-6, p. 558-569; Ioan N. Floca, *Din istoria dreptului românesc I: Dreptul scris*, Sibiu, 1993, p. 59-62.

⁹² Textele mitropolitului Varlaam ar merita o atenție sporită din partea cercetătorilor întru identificarea eventualelor surse. La o cercetare sumară am găsit ecouri ale *Pravoslavniciei mărturisiri* (Alin-Mihai Gherman, *Contribuția Mitropolitului Varlaam la editarea lucrării „Șapte Taine” (Iași, 1644)*, în „Anuar. Universitatea «Babeș-Bolyai» Cluj-Napoca. Facultatea de Teologie Ortodoxă”, an III, Cluj-Napoca, 1999, p. 105-113).

⁹³ *Din istoria dreptului românesc. I: Drept scris*, Sibiu, 1993, p. 61-63.

⁹⁴ O dovadă a ecourilor în Transilvania a tipăriturii este și numărul relativ mare de copii manuscrise făcute aici în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea.

botedzași sânt au ba și cuconii iarăș nu știu nici cunosc nemică, ca niște prunci mici, de acesta lucru de nu să va afla neștine să mărturisească foarte pre-amănuntul cum sânt cu adevărat botedzaș, învață aceșt dumnedzăieșt părinți de la aceaste svinte săboară fără nice de o frică sau să mai îndelunge vreame, dzicând că va mai cerca să poată afla, ce numai să-i boteadze, cândai, nu să vor fi prilejuit botedzaș, deci apoi să vor scăpa de această svântă curățire și vor rămânea denafară de împărăția lui Dumnedzău, după cuvântul Domnului ce-au răspuns că cela ce nu să va botedza, nu va putea întra împărăția ceriului.

iarăș nu știu, nice cunosk nemică, ca niște prunci mici, de acesta lucru. De nu să va afla neștine să mărturisească foarte pre-amănuntul, cum sânt cu adevărat botedzași, învață aceșt dumnedzăiești părinți de la aceaste svinte săboară fără nice de o frică sau să mai îndelunge vreamea dzicând că va mai cerca să poată afla, ce numai să-l boteadze, cândai, nu să vor fi prilejit botedzaș. Deci apoi să vor scăpa de aceasta svântă curățire și vor rămânea denafară de împărăția lui Dumnedzău, după cuvântul Domnului, ce-au răspuns că cela ce nu să va botedza, nu va putea întra împărăția ceriului.

De mai multe ori preluarea materialului în *Șapte taine* este făcută respectând ordinea textului manuscrisului:

PRAVILA ALEASĂ

191 CAP. Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur (*Manuil, marele hartofilax:*) De să va prileji într-un loc să fie numai un preot, să nu fie altul, și de va vedea o nevoie, că-i iaste pruncul în cumpână de moarte, să nu-l lase, ce să-l boteadze pre fiul său ca și alt preot și de preuteasă ca să nu să împartă pentru căce i-au fost altul nănaș, iară el numai ce-au poslușit. Deci, nemică nu-l smenteaște pravila, pentru căce, de nu s-are cădea să-ș boteadze preotul feciorul în loc de preot, are fi toți preoții cumătri cu părinții pruncilor cât, boteadză în popoarale lor. Ce numai aceasta să nu fie: Când va botedza alt preot pruncul preotului să nu-i fie tată-său nănaș să-l priimască den svintul botedz, că atunce să împarte de preuteasa sa, pentru că atunce o face sor sufletească.

192 CAP. Pentru preotul ce-ș va cununa feciorul său în loc de preot (*Ioan Postnic:*) De va vrea preotul să-ș blagoslovescă nunta feciorului său, ce să dzice să-l cunune, daca nu să va găsi alt preot într-acel loc, poate fi că-l va cununa și el, însă să fie alt nănaș să puie cununile.

ȘAPTE TAINE

GLAVA 13 Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur (*Manuil, marele hartofilax:*) De să va prileji într-un loc să fie numai un preot, să nu fie altul și de va vedea o nevoie că-i iaste pruncul în cumpână de moarte, să nu-l lase, ce să-l boteadze pre fiu-său ca și alt preot și de preuteasă ca să nu să împartă, pentru căce au fost altul nănaș, iară el numai ce-au poslușit. Deci, nemică nu-l smenteaște Pravila, pentru căci, de nu s-are cădea să-ș boteadze preotul feciorul în loc de preot, are fi toți preoții cumătri cu părinții pruncilor cât boteadză în popoarale lor. Ce numai aceasta să nu fie: când va botedza alt preot pruncul preotului, să nu-i fie tată-său nănaș, să-l priimască den svântul botedz, că atuncea să împarte de preuteasa sa, pentru că atuncea o face sor sufletească.

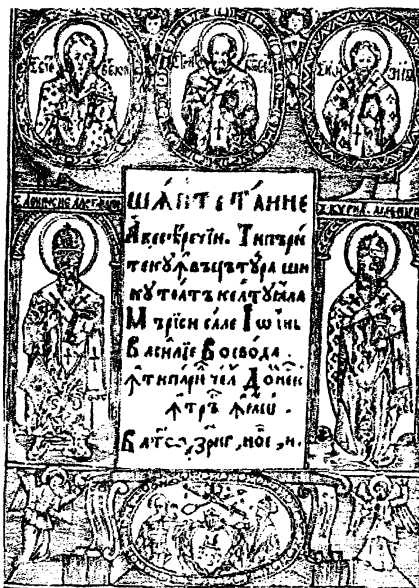

193 CAP. Pentru preotul când va botezda [să] nu fie mâncat (*Ioan Postnic:*) Preotul, dacă va mânca și va bea, nu i să cade să boteadze, pentru căce iaste liturghia lui Dumnedzău și iaste den ceale șapte taine a besearicii și aceasta una. Iară, de să va tâmpla vreo nevoie ca aceaia și vreo cumpănă de moarte, de va fi și mâncat, tot să boteadze.

194 CAP. Pentru preotul ca să boteadze mainte de svânta liturghie (*Ioan Postnic:*) Botezdu pruncului, învață acest svânt părinte să fie mainte de jârtva lui Dumnedzău cea fără de sânge, pentru ca să cumenece pruncul la svânta liturghie cu preasvântul și curatul trupul Domnului nostru, lui Isus Hristos, iară, de va fi vreo nevoie, să fie pruncul spre moarte, să-l boteadze ori în ce ceas vor chema preotul, veri fie noapte, ver dzuo, să-l boteadze fără nice de o sminteală.

GLAVA 14 Pentru preotul, când va botezda, să nu fie mâncat sau băut (*Ioan Postnic:*) Preotul, dacă va mânca și va bea, nu i să cade să boteadze, pentru căce iaste liturghia lui Dumnedzău și iaste din ceale șapte taine a Besearicii și aceasta una. Iară, de să va tâmpla vreo nevoie ca aceea și vreo cumpănă de moarte, de va fi și mâncat, tot să boteadze.

GLAVA 15 Pentru preotul, ca să boteadze mainte de svânta liturghie (*Ioan Postnic:*) Botezdu pruncului, învață acest svânt părinte, să fie mainte de jârtva lui Dumnedzău cea fără de sânge, pentru ca să cumenece pruncul la svânta liturghie cu preasvântul și curatul trupul Domnului nostru, lui Isus Hristos. Iară de va fi vreo nevoie să fie pruncul spre moarte, să-l boteadze ori în ce ceas vor chema preotul, veri fie noapte, veri dzuo, să-l boteadze fără nice de o sminteală.

Șapte taine (Iași, 1644).

Singur, de data aceasta, figurează ca traducător al *Cărții românești de învățătură de la pravilele împărătești și de la alte giudeațe, cu dzisa și cu toată cheltuiala lui Vasilie vievodul și domnul Țării Moldovei, din multe scripturi talmăcită din limba ilenească pre limba românească*, imprimată la Iași „în tipariul domnesc s-au tipărit în Mănăstirea Trei Svetitelii” în 1646. Predoslovia, intitulată

Toți ceia ce sânt creștini și pravoslavnicii, cine va ceti ca să înțeleagă este semnată de Eustratie „după tocmala și nevoița mării sale domnului, datu-s-au învățatură și mie, mai mic și de nicio triabă a mării sale rob, Evstratie biv logofăt, de-am scoa aceste pravile și le-am tălmăcit den scrisoare greciasă pre limba românească, ca să să poată înțeleage”.

O anumită confuzie a creat afirmația *Predosloviei* că domnul „cu multă osârdie s-au nevoit de au cercat pre multe țări, până l-au îndireptat Dumnedzeu de au găsit oameni ca aceia, dascali și filosofi, de au scos din cărțile eļinești și lătinești toate tocmealele ceale bune și judeațele celor buni creștini și svinți împărați”, care a făcut pe unii cercetători juriști să considere că a existat o comisie însărcinată cu redactarea cărții, în realitate, filosofii, dascalii și sfinții împărați amintiți fiind autorii surselor din care s-a inspirat traducătorul, în corpul *Pravilei alese* fiind menționați explicit Balsamon, Blastaris, Zonaras, Fotie și mulți alții. Unii cercetători presupun colaborarea lui Meletie Sirigul; cu siguranță, însă, că mitropolitul Varlaam a fost consultat la elaborarea lucrării⁹⁵. Pentru redactarea textului, Eustratie a apelat cu precizie la două surse: *Legea agrară bizantină* și lucrarea lui Prospero Farinacci (Farinaccio, Farinaccius) *Praxis et theoricae criminalis*⁹⁶ sau la alte scrieri inspirate de aceasta. Făcând o minuțioasă analiză a *Pravilelor împărătești*, I. N. Floca observă că „primele 94 de zaceale ale pravilei moldovene și care se intulează *Pravile pentru toți lucrătorii pământului* [...] sunt luate în mare parte din legiurile împăratului Iustinian, din *Ecloga Isaurilor*, din *Legea celor 12 table*, [...] din *Biblie* [...]. Partea a II-a, *Pravilele împărătești*, este o prelucrare doctrinară tot după legislația lui Iustinian, îndeosebi după *Digesta*, cu multe spicuiuri din lucrările glosatorilor folosite de Farinaccius”⁹⁷.

Textul a cunoscut mai multe ediții moderne, dintre care le amintim pe cea tipărită de Gh. Sion la Botoșani în 1875, pe cea imprimată de I. Bujoreanu, în *Colectiune de legiurile Romaniei vechi și cele noi*, vol. III, partea I, București, 1885 și pe cea care respectă principiile editării filologice, *Carte românească de învățatură. Ediție critică*⁹⁸, București, Editura Academiei, 1960; fragmente din această tipăritură au fost editate în unele antologii. Dintre ediții, cea a lui Gh. Sion, care are o copertă cu titlul *Pravila aleasă* a produs multă confuzie⁹⁹ prin

⁹⁵ N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, 1904, p. 158.

⁹⁶ *Carte românească de învățatură*, București, 1960, p. 26; Gh. Cronț, *Dreptul bizantin în țările române: Pravila Moldovei din 1646*, în „Studii”, XI (1958), p. 45; Ioan N. Floca, *Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, 1969, p. 110.

⁹⁷ I. N. Floca, *Din istoria dreptului românesc II: Carte românească...*, Sibiu, 1993, p. 48.

⁹⁸ Pe copertă *Carte românească de învățatură, 1646*.

⁹⁹ Confuzia se datorează și titlului scării (cuprinsului) *Cărții românești de învățatură*: „Pravile împărătești alese de svatul împăratului Iustinian pentru multe fealiuri de giudeațe cu tot răspunsul lor, rânduite 252 de începături”, dar și titlului general de la pagina I, care precede textul *Pravilelor împărătești*: „Pravile tocmite, alese și scoase pentru toți lucrătorii pământului...”. O sursă a confuziei poate fi și evidențierea cu litere grase a numelui lui Eustratie de Gh. Sion, editorul modern care a transcris, de altfel, cu erori textul tipărit în 1646: „După tocmala și nevoița mării sale, domnului, datu-s-au învățatură și mie, mai mic și nice de o treabă a mării sale rob, **Eustratie biv-vel-logofăt** de am scos aceste pravile și le-am tălmăcit din scrisoare grecească pre limba românească, ca să poată înțeleagă toți”; interpretarea lui Gh. Sion a fost preluată și de N. Bujoreanu, în *Colectiune de legiuri românești*, vol. III, partea a I-a, București, 1885, fiind reluată în multe studii de istoria dreptului, dar și în cercetări filologice. Din păcate, aceasta a fost preluată și în bibliografia *Dicționarului limbei române*

identificarea în studiul de istoria dreptului românesc, de istoria literaturii și de lingvistică a manuscrisului pe care îl publicăm¹⁰⁰ cu tipăritura de la 1646. Din acest motiv am omis în mod deliberat o serie de referințe la studii moderne.

În opoziție cu *Șapte taine, Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești* este un text de drept civil, aflat în consonanță atât cu politica internă a lui Vasile Lupu (1634-1653), cât și cu imaginea de continuator al spiritualității imperiale bizantine, pe care încerca el să și-o creeze atât în interiorul țării, cât și în exterior. Ea nu este o simplă traducere a unui anume text, ci se bazează pe lucrări juridice precum cele ale lui Armenopulos și cele ale lui Farinaccius, lui Eustratie revenindu-i și meritul de alcătuitor al acestei compilații, pe lângă cel de traducător.

Pravila lui Vasile Lupu cuprinde trei secțiuni, două mărturisite de tabla de materii (pravilele împărătești pentru plugari și pravilele împărătești pentru furțișaguri), o a treia parte cuprinzând pravilele împărătești pe diferite infracțiuni¹⁰¹. Ea a avut o importanță deosebită în dezvoltarea legislației în limba română. Cercetătorii și editorii tipăriturii muntene *Îndreptarea legii* (Târgoviște, 1652) au identificat, pe lângă multele paralelisme de text datorate unei surse comune, *Codul rural bizantin*, preluat prin intermediarul lui Armenopulos, mai multe preluări textuale din *Pravilele împărătești*:

ÎNDREPTAREA LEGII

Cade-se a tot plugariul să-și are și să-și lucreze pământul cu dreptate, iară să nu cumva îndrăznească a ieși den hotarul lui să apuce hotarul al vecinului său.

De va ieși neștine de la hotarul lui și va micșora hotarul vecinului său, de va face aceasta la vreamea plugului cându-ș ară pământul, acela să-ș piarză lucrul și osteneala ce va fi făcut acolo. Iară de va fi schimbat hotarul când s-au sămănat sămânța, atunce să-ș piarză și sămânța și arătura și toată roada ce va face acel pământ ce-au sămănat pre loc striin, pentru că au călcat hotarul altuia.

PRAVILELE ÎMPĂRĂTEȘTI

Cade-să a tot plugariul să-ș are și să-ș lucreadze pământul cu direptate, iară să nu cumva îndrăznească a ieși den hotarul său, să apuce hotarul deaproapelui său.

De va ieși neștine den hotarul său și va micșura hotarul vecinului său, de va face aceasta la la vreamea plugului, cându-ș ară pământul, să-ș piardză lucrul și osteneala ce va fi făcut acolo; iară de va fi schimbat hotarul cându ș-au sămănat sămânța, atunce să-ș piardză și sămânța și arătura și toată roada ce va face acel pământ ce-au sămănat pre loc strein, pentru căce au călcat hotarul altuia.

*Pravila aleasă*¹⁰² și *Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești și de la alte giudeațe, cu dzisa și cu toată cheltuiala lui Vasilie vievodul*

(DA) sub sigla Eustr. Prav., eroarea fiind reluată și de *Dicționarul limbii române* (DLR) împreună cu materialul extras în perioada interbelică, prelungindu-se și mai mult confuzia în domeniul lexicografiei.

¹⁰⁰ Inclusiv studiul unui filolog cu experiență, I. Rizescu, *Considerații filologice și lexicale asupra „Pravilei” lui Eustratie logofătul (Pravila aleasă)*, în „Studii și cercetări de istoria limbii și filologie”, III, București, Editura Academiei, 1969, p. 295-315. A apelat și la materialul extras pe fișe în perioada interbelică pentru DA.

¹⁰¹ Ioan N. Floca, *Din istoria dreptului românesc. II: Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești și de la alte giudeațe. Iași, 1646*, Sibiu, 1993, p. 38.

¹⁰² Titlul complet, aflat în prima frază din predoslovie la pagina 17: *Pravilă aleasă, scoasă și tocmită și dentru multe svinte scripturi cercată și găsită, carea de toți preaințelepții și bunii credincioși iaste cinstită și priimită, pentru că îndeamnă pre toți pravoslavnicii spre cunoștiința vieții*

și domnul Țărâi Moldovei, din multe scripturi talmăciită din limba ilenească pre limba românească reprezintă, din punctul de vedere al operei lui Eustratie, un tot unitar, prima fiind dedicată aproape în exclusivitate dreptului canonic¹⁰³, cealaltă centrându-se în mod special pe dreptul laic¹⁰⁴, ilustrând intențiile a doi domnitori: încercarea de reformă a vieții bisericești făcută sub Miron Barnovschi și reformele administrative ale lui Vasile Lupu. Urmărind sursele celor două texte, putem să facem o creionare a orizontului cultural al lui Eustratie: cunoștea bine elina și greaca medie¹⁰⁵, dar la fel de bine și latina¹⁰⁶. Cu siguranță, și în calitatea sa de logofăt, dar nu numai datorită acesteia, știm că stăpâna și slavona, dovadă fiind unele din documentele redactate de el, semnătura din *Șapte taine sau Pravila aleasă*, dar și diglosia româno-slavă pe care o întâlnim sistematic în *Pravila aleasă*. Comparat cu orizontul cultural și cu limbile cunoscute de contemporanul său, Grigore Ureche, un bun cunoscător al latinei și polonei, putem bănui că Eustratie și-a făcut educația într-o școală ortodoxă din commonwealth-ul polono-lituaniano-ucrainean, fie la cea a frăției ortodoxe din Lvov, fie la Academia înființată de Petru Movilă la Kiev, nivelul său cultural fiind categoric comparabil elitei cărturarilor noștri.

și celor nedepriș cu tocmala creștinătății, tuturor le arată în toate fealiurile calea pocăinții și celora ce pre ceastă lume poftesc să lăcuiască de toate pre voie, le spune cum la ceaia de apoi vor să fie sufletele lor la mare nevoie și pentru îndrăznire să vor aduce pre sine la mare perire și cu nesocotința vor să-ș piardă toată nevoința, pentru că ceaia ce nu vor îmbla pre urma cestora dumnedzăștii învățături, aceia vor să fie ca o turmă de oi fără de păstori, cum scrie și Svânta Evanghelie. Titlul este reluat parțial și de *Șapte taine* la pagina 1, dar evidențiază și destinația diferită a celor două texte: *Pravila pre scurt aleasă, den svintele scripturi scoasă pre rând și tocmită, mai vartos pentru cesle șapte taine mari a Besearicii, careaș d-inse rânduită cu toate treabele ei, prin carile și Pravila Svinților Apostoli la tot lucrul deanstvuiaste, pre toate obiceaiele ce-au lăsat purtătorii de Dumnedzăire și într-un nărav cu apostolii, păstoriei și a oată lumea învățătorii svinții părinți de la ceale șapte săboare, de care lucru arată și Svânta Scriptură.*

¹⁰³ O excepție sunt: *Cap. 316 Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui*, *Cap. 317 Pentru cela ce va nămi bou să lucreadze cu dâns și să va prileji de va muri*, *Cap. 318 Pentru cela ce va nămi vreun cal și-l va prea încărca cu sarcina*, *Cap. 319 Pentru cela ce va lua vie să o lucreadze în parte, așjidere și cela ce va lua de la altul sămânță de va sămăna în parte în pământul său*, *Cap. 320 Pentru cela ce-ș va face casă sau altă zidire pre locul altuia sau de va răsădi vie sau pomeate fără voia celuia cu locul.*

¹⁰⁴ Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 166-167, subliniază, totuși, existența unor elemente de drept canonic.

¹⁰⁵ Făcea explicit distincție între cele două etape din evoluția acestei limbi. Vorbind despre autorii consultați de el, face distincție între cei care au scris în limba elină și cei care au redactat în greaca medie: „Aceștea sânt carii au fost dascalii desăvârșit, carii au scos și ș-au arătat toate adâncurile cărților și svaturile direpților den limba cea mai suptre și mai ascuțită de toate limbile, ce să dzice elinească, cu carea nu tocmit Dumnedzău, de-au cunoscut aceștea întâi lumina Dumnedzăirei, carea nu o pot să o înțeleagă fiecine, de nu vor fi prea iscusiț și depriș cu dânsa, cum au fost și aceșt fericit dascalii ce scriem mai sus: Zunara, Valsamon, Matheiu, Armenopol, carii s-au nevoit de-au scos pre limbă mai purtăreață grecească, pentru ca să poată înțeleage și cei mai neînvățați, ce vor să fie și ei altor învățători”.

¹⁰⁶ Definind codicilul testamentar, spune: „Aceasta țidulcă să chiamă lătineăște codichelos, ce să dzice adaos”. La fel, definind legatul testamentar, face apel din nou la cunoștințele sale de limbă latină: „Când să va lăsa neștine pre mâna cuiva cu toate bucatele lui, atunce să cunoască cela ce va lua avearea cuiva pre mâna lui că nu i-au dăruit lui acea aveare să facă cum va vrea, ce iaste el datoriu și cum are fi legat să facă pre urma lui cumu-l va fi învățat ca să-i fie grija de sufletul lui. Drept aceeaia, această tocmală să chiamă lătineăște legato, cumu s-are dzice lucru cu legătură”.

Carte românească de învățătură (Iași, 1646).

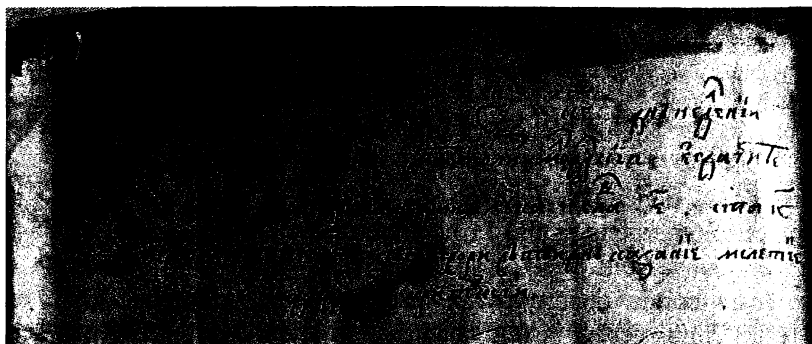
Manuscrisul clujean al *Pravilei alese* cuprinde 372 de capitole („capete”, spune copistul) numerotate și alte 11 nenumerotate¹⁰⁷. Manuscrisul are 354 de file, dintre care 3 cu versoul nescris, textul aflându-se pe 699 de pagini. Primele 16 pagini (care conțin doar o parte, respectiv capitolele 29-324 din cuprinsul pravilei, restul fiind pierdut și din cauza hârtiei friabile pe care a fost scris) sunt scrise pe o hârtie mai subțire, mai galbenă și mult mai deteriorată decât restul manuscrisului, fiind redactate de o altă mână decât cea care a scris textul propriuzis. Manuscrisul *Pravilei alese* este o copie, scrisă cu caractere semiunciale și cu cerneală neagră, având numerotarea capetelor, titlurile acestora și anumite indicații de lectură și trimiteri la autorii citați redactate cu cerneală roșie. Foarte puține corecturi și adăugiri ulterioare făcute cu aceeași cerneală neagră și, mai rar, roșie, dar cu o scriere mai cursivă, ne indică faptul că s-a procedat de același copist la o revizuire și corectare a transcrierii. Hârtia este una de bună calitate, luciasă având filigran trei semilune, care, conform cercetărilor moderne, nu permite o identificare precisă a provenienței și a datei de fabricație a hârtiei¹⁰⁸, în timp ce filigranul hârtiei pe care este scris cuprinsul are, în mod evident, altă origine.

¹⁰⁷ Le-am marcat între paranteze pătrate [ ] cu numărul capitolului precedent la care am adăugat „Bis”.

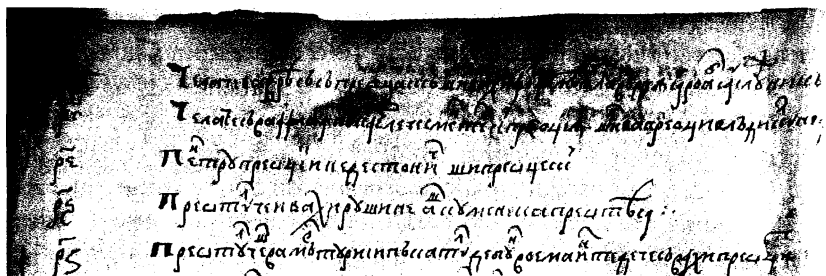
¹⁰⁸ Al. Roman (Moraru), *op. cit.*, p. 260-262.

Primele 16 pagini (8 file), care conțin cuprinsul incomplet¹⁰⁹ al pravilei (capitolele 29-324), sunt scrise pe o hârtie mai subțire, mai galbenă și mai afectată de timp, sunt redactate de un scris cursiv, ceea ce ne indică că s-a procedat la o legare ulterioară copierii și a întocmirii acestui cuprins. De multe ori în acest cuprins titlurile capitolelor din manuscris sunt modificate, ele prezentând, de altfel, și forme de limbă (mai ales fonetisme) diferite. Textul lui Eustratie a fost copiat pe 42 caiete a câte 8 file fiecare și un al 43-lea de doar 4 file, numerotate lateral, fiecare în custode la începutul și la sfârșitul lor (din nou, caietul 43 face o excepție, având marcat doar începutul), ceea ce dovedește că legarea manuscrisului s-a făcut ulterior terminării copierii lui pe caiete și a adăugării paginilor inițiale care conțin cuprinsul.

Același scris cu cel din cuprins îl găsim la sfârșitul manuscrisului într-o scurtă însemnare slavonă: „А҃ХВ МѢЦА СѢН КГ ДНѢ НЕДЕЛНІИ ХИРОТОНІАСА ВАРЛААМ МИТРОПОЛИП МОЛДАВСКІИ Е ПРИЧИТІА ЕВГЛІА ПРЪВІА НЕДЕЛА ЛУКА ГЛАВА Ё СТО ІС ГЕНЕЗЕРѢСКИИ МОРЕ И СЪТВОРИ ВЪ ПОН ДНѢ КАЗАНІЕ МЕЛЕПІЕ СИРИГО ВЕЛИКІИ ДИДАСКАА КРИПЕНСІИ” („1632, luna septembrie 23 de zile, duminică, a fost hirotonit Varlaam mitropolit moldovenesc [= al Moldovei] citindu-se evanghelia întâii dumineci de la Luca, glava 5: „Stă Isus lângă marea Ghenisaretului” și făcu în acea zi predică Meletie Sirigo, marele dascăl din Creta”).

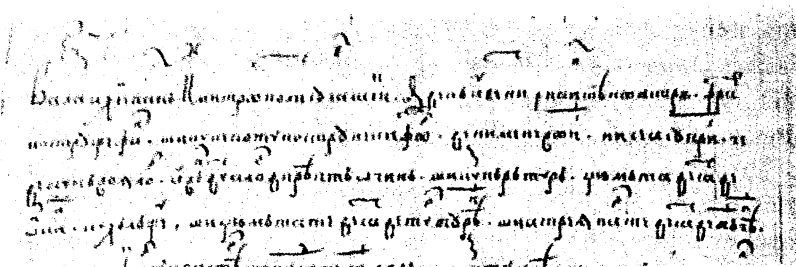
Însemnarea finală.

Fragment din cuprinsul alcătuit de Varlaam.

¹⁰⁹ După numărul rândurilor pe o pagină putem afirma că lipsesc din cuprins prima filă (capitolele 1-28) și ultimele două file (capitolele 324-371).

O simplă comparație cu unul din documentele scrise de mâna marelui mitropolit la 1646 ne confirmă supozițiile asupra identității celui care a scris cuprinsul și însemnarea finală a manuscrisului, chiar dacă acest document a fost redactat la mai mult de un deceniu de la data însemnării.

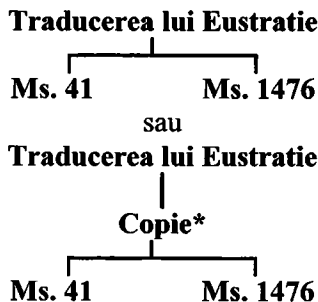
Document redactat de mitropolitul Varlaam la 1645
(apud DRH A, vol. XXVII, anexă la doc. 348).

Data de 23 septembrie 1632 a fost privită de majoritatea cercetătorilor ca fiind *ante quem* a copierii manuscrisului clujean și, în mod logic, a traducerii originale, însemnarea fiind făcută pe ultima foaie liminară a manuscrisului deja alcătuit și legat¹¹⁰. Cercetând cu atenție conținutul însemnării este evident că ea este una contemporană cu evenimentul întronizării marelui ierarh, întrucât menționează și alte detalii (sunt notate, pe lângă data calendaristică, ziua săptămânii, subiectul predicii ținute la instalare, prezența la eveniment a lui Meletie Sirigul și faptul că învățatul grec a ținut cu această ocazie o predică), detalii care nu puteau fi consemnate decât în acel moment. Această însemnare a fost luată în considerare ca oferind o dată certă în biografia lui Varlaam. Prezența lui Meletie Sirigul în Moldova în acea perioadă este confirmată de înseși însemnările sale¹¹¹, tot aicea găsind confirmarea că a ținut în 23 septembrie o predică cu ocazia instalării lui Varlaam în scaunul de mitropolit al Moldovei.

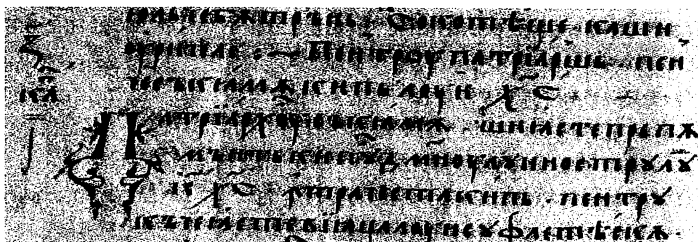
¹¹⁰ Dacă unii cercetători aproximează manuscrisul ca fiind redactat înainte de 1632 sau, mai circumspect, „pe la 1632”, o excepție o face Radu Constantinescu, care consideră că „Nota este redactată în slavonește și nu este o simplă însemnare de scrib, ci o amintire a unui eveniment de seamă cu aer de cronică; se știe, de altfel, în ce măsură Eustratie logofătul a contribuit prin asemenea note istorice, firește, alcătuite multă vreme după săvârșirea faptelor istorice a cronicii lui Ureche” (Radu Constantinescu, *Vechiul drept românesc scris. Repertoriul izvoarelor (1400-1640)*, București, 1984, p. 199). Nu am întâlnit nici o altă asemenea însemnare care să menționeze retrospectiv atâtea detalii care nu puteau fi reținute decât de un contemporan; de asemenea, editorii moderni nu au identificat vreo interpolare a lui Eustratie Logofătul în *Letopiseșul* lui Ureche, iar cele datorate lui Simeon Dascălul, Misaile Călugărul sau Axinte Uricariul nu conțin menționări la fel de detaliate ale unui eveniment istoric, cu atât mai puțin ale unui eveniment religios. Pe de altă parte, însemnarea este scrisă de mâna mitropolitului Varlaam și nu de Eustratie, întreaga argumentație a R. Constantinescu având ca bază excluderea *Pravilei alese* din intervalul de timp studiat de el, textul lui Eustratie sustrăgându-se schemei cronologice rigide propuse a priori de autor, care surprinde, nu numai aici, ca istoric, prin inexactitate și aproximație.

¹¹¹ După propriile sale însemnări din 1632-1633: el a plecat din Constantinopol în primele patru luni ale lui 1632 și s-a întors la 1 august 1633 I. cf. Pargoire, *Meletios Syrigos, sa vie et ses œuvres*, în „Echos d'Orient”, II (1908), nr. 73, p. 337-339; apud Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 427.

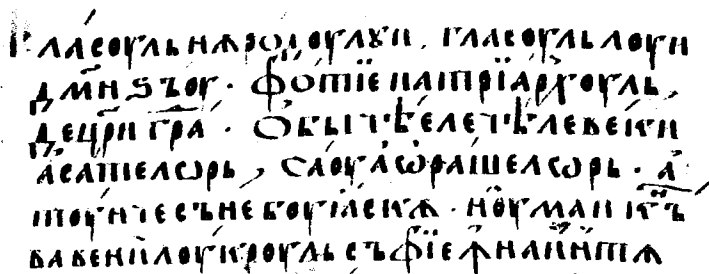
Într-o cercetare detaliată, Alexandra Roman (Moraru)¹¹² a dovedit convingător că atât manuscrisul clujean, cât și cel bucureștean sunt copii fie directe, fie folosind o altă copie intermediară a tălmăcirii lui Eustratie¹¹³, propunând două scheme:

Cele două manuscrise păstrate au un scris atât de asemănător, încât, dacă nu au fost copiate de același copist, au fost scrise în aceeași școală de grămăticii. Inițialele foarte asemănătoare, aceleași modalități de evidențiere prin culoarea roșie a numărului și titlurilor capitolelor sunt alte argumente în acest sens.

Ms. 41.

Ms. 1476.

Pravila aleasă este anterioară domniei lui Vasile Lupu, deci, spre deosebire de *Șapte taine* (1644) și *Carte românească de învățătură de la pravilele*

¹¹² *Considerații filologice asupra Pravilei alese a lui Eustratie logofătul (BAR – ms. rom. 1476)*, în „Limba română”, 1979, nr. 3, p. 259-270.

¹¹³ Autoarea studiului a identificat diferențe între cele două manuscrise, remarcând că manuscrisul bucureștean ar avea anumite forme corecte, față de unele greșeli descoperite în manuscrisul clujean.

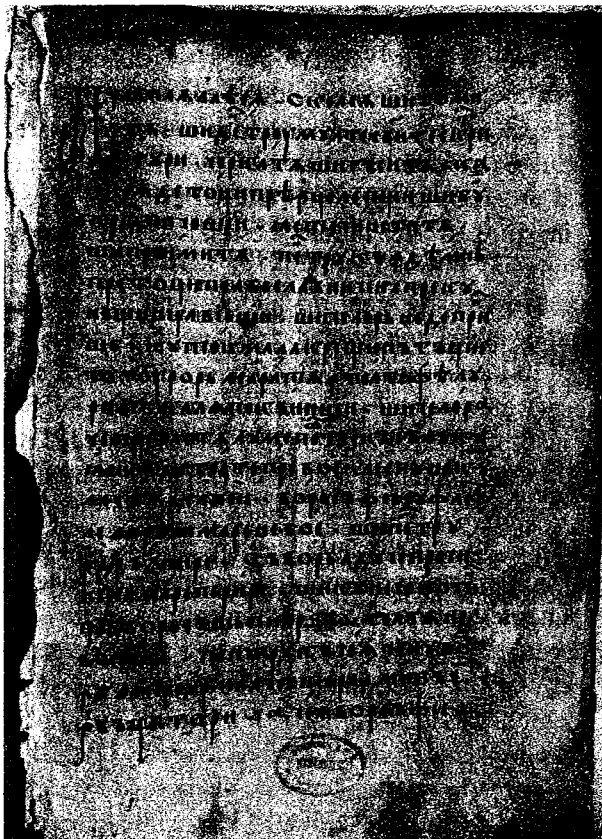
împărătești (1646), ea trebuie să fie scoasă din conjunctura domniei marelui voievod. Fără a putea face o datare precisă, putem afirma că manuscrisul *Pravilei alese* a fost copiat, înainte de 1632, din moment ce însemnarea a fost redactată pe copia manuscrisului legat, la care era adăugat cuprinsul redactat de Varlaam însuși. Ținând cont de faptul că suntem în fața unei foarte îngrijite copii a traducerii originale, în care s-a procedat la revizuirea transcrierii și la corectarea greșelilor, copiarea cu atâta îngrijire și revizuirea acesteia, aceste operații necesitănd o perioadă mai îndelungată, din nou trebuie să antedatăm momentul tălmăcirii, apreciind că aceasta a fost făcută chiar înainte de 1630¹¹⁴. Radu Constantinescu îi oferă, neconvingător de altfel, un caracter de amintire istorică sau de cronică, punând-o în legătură cu basna atribuită logofătului. În această situație, tălmăcirea unei pravile bisericești, cum este *Pravila aleasă*, poate să fie pusă în legătură cu politica de reforme instituțională și legislativă a vieții bisericești pe care o susținea Miron Barnovschi¹¹⁵. Că tălmăcirea a fost făcută la îndemnul și, eventual, din porunca lui Miron Barnovschi, că a fost făcută la îndemnul viitorului mitropolit Varlaam sau că Eustratie, în calitatea lui de colaborator al domnitorului, va fi avut inițiativa de a veni în întâmpinarea politicii voievodului este greu de stabilit. Traducerea lui răspundea unei necesități a momentului și era făcută cu declarata intenție de a o face publică, căci în postfață își exprimă speranța într-o viitoare colaborare a altor cărturari la difuzarea și împlinirea muncii sale: „Dup-aceia și eu, un păcătos și mai neînțelegătoriu de toți, râvnind urma învățaturii și neagiungând cu firea, m-am apucat de-am scos această cinstită carte de pre limba grecească pre această limbă ce să chiamă acmu rumânească, luând izvod de la multe fealiuri de limbi, carii, vădzând și ei scădere și împușinare întru toate lucrurile înțelepciunii, după tocmala lumii și după cumpăna vremii, cunoscând că vin toate spre svârșit, au scos toate adâncurile și meșterșugurile cărților, de le-au arătat la vedea tuturor, ca să cunoască și cei mai proști și neînvățați. Pentru acesta lucru, socotind și eu și nevoind un micșor peaning ce am luat de la Dumnedzău, pentru mai nemică usteneală, aceasta, ca să nu-l ascundz în pământ, ce să-l dau și eu altor, cui vor fi lipsit, cândai doară nu l-are mai împușina, ce l-are mai adaoe și l-are mai creaste”¹¹⁶.

---

¹¹⁴ Pomind de la premisa corectă doar în cazul tipăriturilor că textele de drept românesc au apărut doar după 1640, R. Constantinescu (*op. cit.*, p. 12), ignorând manuscrisele și documentele, nu integrează în acest repertoriu *Pravila retorului Lucaci* redactată în 1581 și editată în 1971 de I. Rizescu.

¹¹⁵ O confirmare o avem din documentele în care domnitorul formulează o instituționalizare mai fermă a vieții mănăstirești și bisericești în general: DRH A, vol. XIX (1626-1629), p. 132-133, 147; DRH A, vol. XXI, p. 189-190. Vezi și Aurel H. Goliman, *Miron Barnovschi. Un domnitor, o epocă*, București, Editura Sport-turism, 1980; Ion Vicovan, *Un „ales” domn al Moldovei, Miron Barnovschi, ctitor de biserici și martir al bisericii. În așteptarea trecerii sale în rândul Sfinților*, în *Euharistie. Spovedanie. Martiriu. Lucrările simpozionului internațional*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2014, p. 499-516; M. Grigoraș, *Situația clerului moldovenesc în prima jumătate a sec. al XVII-lea*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XXXIII (1968), nr. 1-2.

¹¹⁶ Radu Constantinescu greșeste când afirmă: „Nu este de altfel cu neputință ca această pravilă, care nu s-a aplicat decât în cadrul ecleziastic să fi reprezentat în exclusivitate rezultatul unei inițiative particulare, în special a mitropolitului Varlaam sau chiar a lui Eustratie” (*op. cit.*, p. 203).

Ms. Cluj 41, p. 17 (prima din textul lui Eustratie).

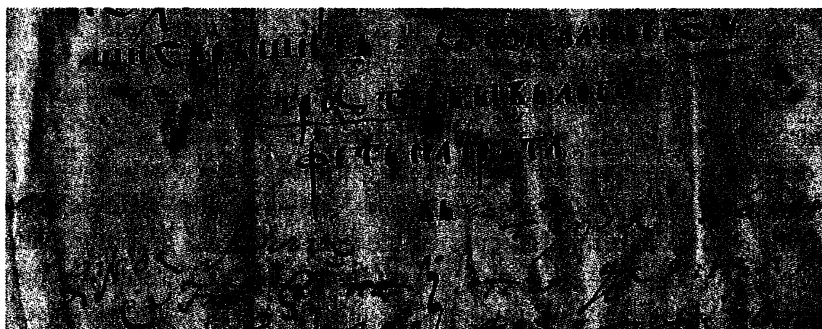
Aspectul general al manuscrisului, caligrafia foarte îngrijită, aspectul frontispiciului, folosirea unei hârtii de bună calitate, legătura care, în faza ei inițială, era una tipic folosită pentru lucrările cu o destinație specială, dedicată unei persoane sau unei instituții importante, sunt indicii că cel puțin manuscrisul clujean al *Pravilei alese*, dacă nu și copia de la București, aveau o destinație deosebită, poate era preconizat pentru a fi prezentat lui Miron Barnovschi. Simpla coincidență a momentului traducerii cu intențiile administrative inițiate de domnitor, dar și aspectul îngrijit al manuscrisului pune traducerea textului într-o lumină semnificativă.

Traducerea a fost făcută din greaca medie, după cum mărturisește însuși Eustratie în capitolul 371, care este, de fapt, o postfață: „Dup-acea și eu, un păcătos și mai neînțelegătoriu de toți, râvnind urma învățaturii și neagiungând cu firea, m-am apucat de-am scos această cinstită carte de pre limba grecească pre această limbă ce să chiamă acmu rumânească”¹¹⁷, menționând cel puțin o parte dintre autorii folosiți și citați în lucrare „Zunara, Valsamon, Matheiu, Armenopul, carii s-au nevoit de-au scos pre limbă mai purtareață grecească”¹¹⁸. Era însă Eustratie în bună

¹¹⁷ p. 696.

¹¹⁸ *Ibidem*.

cunoștință și de elină, căci tot acolo spune: „Aceștea sânt carii au fost dascali desăvârșit, carii au scos și ș-au arătat toate adâncurile cărților și svaturile direpților den limba cea mai suptire și mai ascuțită de toate limbile, ce să dzice elinească, cu carea au tocmit Dumnedzău, de-au cunoscut aceștea întâi lumina Dumnedzăirei, carea nu o pot să o înțeleagă fiecare, de nu vor fi prea iscusit și deprinș cu dânsa, cum au fost și aceșt fericiț dascali”¹¹⁹ și, după cum am arătat, era un bun cunoscător de latină și slavonă.

Însemnarea finală a manuscrisului 41.

Încheiată cu formularea „Laudă Domnului nostru Isus Hristos, Celuia ce-au dat după început și svârșit, *ѡт ѡканіє еустратіє бѡвь логѡфєть начрѣтавь* ([Întocmită] din osârdia pocăitului Eustratie biv-logofăt)”, *Pravila aleasă* este în cea mai mare parte a ei o traducere liberă după *Nomocanonul* lui Manuil Malaxos¹²⁰.

„Copiile după acest nomocanon, cu unele deosebiri între ele, au fost numeroase și s-au bucurat de o largă circulație în epocă. De o astfel de copie s-a folosit și logofătul Eustratie în Moldova în *Pravila «aleasă»* în limba română cunoscută și sub numele de «*Pravila lui Eustatie*»¹²¹. Spre deosebire, însă, de *Cartea românească de învățătură* (1646) pentru realizarea căreia Eustratie logofătul a pus la contribuție lucrări juridice în greacă și latină și spre deosebire de *Îndreptarea legii* unde foaia de titlu mărturisește explicit folosirea unei surse în limba greacă („acum prepuse toate de pre elineaste pre limba rumânească”), *Pravila aleasă* a apelat foarte probabil și la intermediarul unei traduceri slavone a *Nomocanonului* lui Malaxos. Dovadă a acestei supoziții este numărul mare de neologisme slavone abia adaptate limbii române și nu puține dintre ele cunoscând aici prima lor atestare în textele românești, calcurile după slavonă și, mai ales, diglosia slavono-română, în care slavona era privită ca o limbă superioară, iar româna drept una inferioară. Nu am putut identifica, însă, în bibliotecile din România un asemenea manuscris slavon și

¹¹⁹ *Ibidem*.

¹²⁰ Radu Constantinescu, *Vechiul drept românesc scris. Repertoriul izvoarelor (1340-1640)*, București, 1984, p. 200-202, face o comparație a conținutului unui manuscris grec al *Nomocanonului* lui Malaxos (BAR ms. gr. 307) și cel al *Pravilei alese* subliniind diferențe semnificative în ordinea textului, dar și operațiunea de sistematizare a textului grecesc. Concluzia lui R. C. este că nu după acest manuscris a fost efectuată traducerea lui Eustratie.

¹²¹ *Îndreptarea legii (1652)*, București, Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 17.

nici între manuscrisele slavone sud-dunărene un exemplar similar. Ca simplă supoziție, bănuielele se îndreaptă spre mediul cultural creat în uniunea politică (*Commonwealth*) polono-lituaniano-ucraineană existentă în acel moment în nordul țărilor române sub autoritatea regelui polonez, având premisa că ultima fază a slavonismului la noi este puternic influențată de acest spațiu cultural și politic¹²².

Eliminarea unor capitole din *Nomocanonul* lui Malaxos¹²³, adăugarea altora inexistente acolo, dar și unele secțiuni ale *Pravilei alese* care prezintă forme frapant diferite de limbă față de restul textului (în afară de cuprinsul redactat de Varlaam la începutul textului, dar care nu a putut fi adăugat decât în intervalul dintre copierea manuscrisului și legarea lui cu siguranță anterioară lui 23 septembrie 1632) ne îndreptătesc să credem că Eustratie a făcut un act de selecție în cadrul sursei, dar și de adăugare a unor texte tălmăcite de el însuși din alte surse sau preluate din traduceri anterioare ale unor texte juridice.

Textele eliminate din *Nomocanonul* lui Malaxos sunt cele referitoare la dreptul civil, *Pravila aleasă* fiind cu preponderență dedicată dreptului canonic¹²⁴. Chiar și atunci când vorbește despre infracțiuni civile, ea dă soluțiile penitenței religioase aferente respectivei infracțiuni și mult mai rar soluțiile pedepsei civile. Astfel, în capitolul 337, *Pentru fur și pentru gazda cea de furi, că ascunde furtușagul*, pedeapsa este interdicția cuminecării pe o perioadă determinată de timp, postul și rugăciunea: „să nu să cumenece 2 ai. Iară gazda cea de furi să aibă canon ca și furul” și „Furul ce să va pocăi de bunăvoie, 40 de dzile să facă post, iară, de să va oblici dentru alții, 6 luni să postească și să mănânce tot după al noole ceas; metanii în toată dzua – câte 100; de-acia să să cumenece”. La fel, capitolul 337 bis, *Pentru ucideri*: „Oricine va face moarte de om cu voia sa, 20 de ai ca să aibă canon și să nu să cumenece, iară, de va fi făcut cu greșală și fără de voia lui, dzëace ai să nu să cumenece. (Ioan Postnic): Iară, de va vrea cu voia sa să postească 3 ai și să mănânce tot bucate uscate și după al noole ceas și să facă de dzi câte 300 de metanii, de va face aceasta, daca să va împlea 3 ai, atunce poate ca să să cumenece”. Excepții sunt capitolele 315-319 (*Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui, Pentru cela ce va nămi bou să lucreadze cu dâns și să va prileji de va muri, Pentru cela ce va nămi vreun cal și-l va prea încărca cu sarcina, Pentru cela*

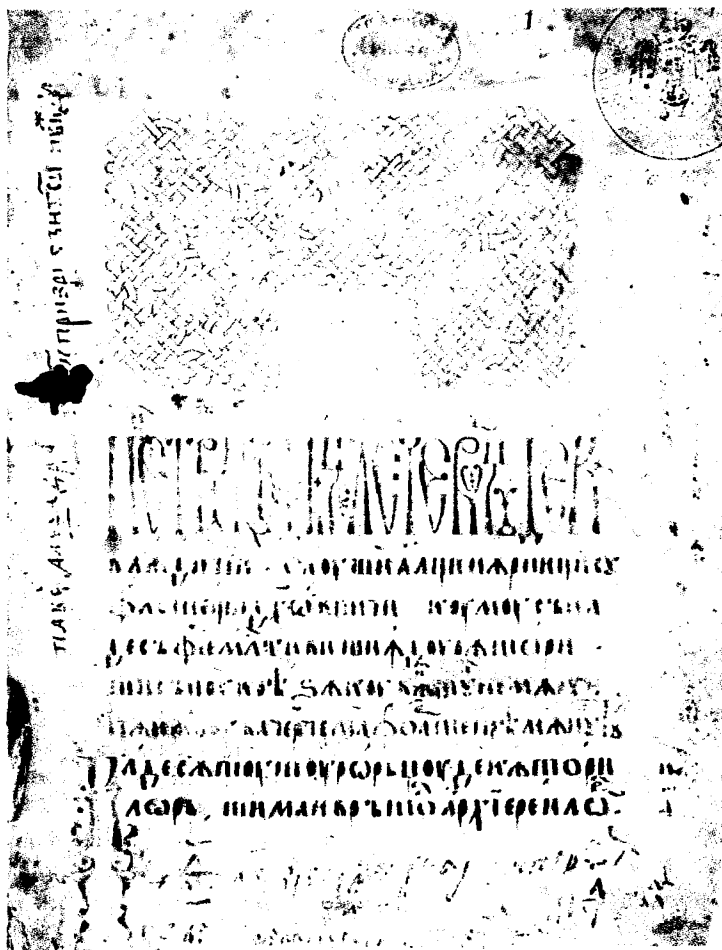
---

¹²² Trebuie menționate în acest sens amplele legături ale umanismului românesc (mai ales ale celui din Moldova) cu acest spațiu cultural; tipăriturile slavone din prima jumătate a secolului al XVII-lea din Moldova și Țara Românească ilustrează acest fapt. La acestea trebuie adăugată autoritatea și circulația de care s-a bucurat *Biblia de la Ostrog* în spațiul românesc, precum și folosirea de către Varlaam la întocmirea *Cărții românești de învățatură* a surselor redactate în slavona ruso-ucraineană, tălmăcirea și tipărirea *Evangheliei învățătoare* de la Govora (1642) etc.

¹²³ R. Constantinescu (*op. cit.*, p. 200) afirmă că Eustratie ar fi folosit și nomocanonul sau consultațiile unui autor mai recent, Nicolae din Nauplia în 55 CAP Pentru dumnezăieștile deagete a arhierelui, ce sânt împreunate când blagosloveaște pre iubitul lui Hristos săbor, carele arată numele lui Isus Hristos (*Înțeleptul Nicolae, protopopol de Anapli*).

¹²⁴ Se pare că în epocă se făcea o distincție netă între *pravilă* „text juridic bisericesc” și *carte de învățatură* văzută ca un text juridic civil modelator pentru societatea vremii. Semnificativ este faptul că și *Șapte taine* (1644) poartă și titlul de *Pravila pre scurt aleasă, den svintele scripturi scoasă pre rând și tocmită, mai vârtos pentru cesle șapte taine mari a Besearicii*.

ce va lua vie să o lucreadze în parte, așijdere, și cela ce va lua de la altul sămânță de va sămăna în parte în pământul său, Pentru cela ce-ș va face casă sau altă zidire pre locul altuia sau de va răsădi vie sau pomeate fără voia celuia cu locul) unde soluțiile infracțiunii sunt cele civile: „să-ș piiardză și arătura și sămânța, iară pământul să-l seacere a cui au fost și nu l-au întreat”, „de va fi dat într-alt loc și va fi murit boul acolo, să-l plătească”, „să-l plătească, de vream ce n-au mărș unde au dzăs, ce ș-au schimbat calea. Iară, de va merge acolo unde s-au tocmit și de să va prileji să să strice calul, atunce va fi paguba a celuia cu calul ce l-au nămit” etc.

Ms. 1476.

Chiar și în cazul acestor excepții *Pravilele împărătești* propun soluții civile mai detaliate, ceea ce ne îndeamnă să credem că însuși Eustratie nu a luat în considerare propria sa tălmăcire din *Pravila aleasă* în momentul elaborării *Cărții românești de învățătură*.

PRAVILA ALEASĂ

315 CAP Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui (*Iustinian împăratul:*) De va merge să are neștine cu plugul pământul altuia și nu-l va întreba și de-l va și sămăna, să-ș pîiardză și arătura și sămânța, iară pământul să-l seacere a cui au fost și nu l-au întrebat.

77 CAP Pentru fecioara ce-i va face neștine silă, de o va spurca sau de va face curvie cu voia ei

(*Svinții apostoli:*) 67 de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață: Carele va face silă vreunii fecioare, ce va fi curată și o va spurca de va fi logodită după cineva, ca să aibă certarea celuia ce va face curvie cu muiare cu bărbat; iară, de nu va fi logodită ca să o ia să-i fie lui muiare și să să cunune cu dânsă, macar fie și săracă, să nu fie de rudă de protiva lui.

(*Matheiu:*) Carele va merge de va strica fata fecioară, iară, de va fi cu voia ei și să nu știe nemică părinții ei, ce dup-acea să înțeleagă și să cunoască lucrul ce s-au făcut, daca va vrea să o ia acela ce o au stricat să-i fie muiare și de vor priimi și părinții ei, să să facă aceaia nuntă. Iară, de nu vor priimi părinții unii de dâns, a voinicului sau a featei, pentru căce va fi o parte mai de-a firea, atuncea acela ce o va fi stricat să-i dea featei dzeastre o litră de aur, ce să dzice o sută de galbeni. Iară, de nu va avea acela preț, că va fi sărac, să-i ia și să i

CARTE ROMÂNEASCĂ DE ÎNVĂȚĂTURĂ

PENTRU PLUGARI PRICINA DENTÂIU. 1. Cade-să ca tot plugariul să-ș are și să-ș samene pământul cu dreptate, iară să nu cumva îndrăznească a ieși den hotarul său să apuce hotarul deaproapelui.

2. De va ieși neștine den hotarul său și va micșura hotarul, vecinului său, de va face aceasta la vreama plugului, cându-și ară pământul, să-ș pîiardză lucrul și osteneala ce va fi făcut acoloa. Iară de va fi schimbat hotarul cându ș-au sămănat sămânța, atuncea să-ș pîiardză și sămânța și arătura și toată roada ce va face acel pământ ce-au sămănat pre loc strein pentru căci au călcat hotarul altuia.

3. Oricare den plugari de va întra în pământul altuia, de-l va ara său-l va sămăna și nu va fi întrebat pre stăpânul pământului, dăm învățatură ca să nu ia nemică den acel pământ, nice pentru munca lui, nice pentru arătură, nice de roda ce va face și nemică altă, ce nice sămânța ce-au aruncat acoloa, nice aceaia să nu aibă voie să o ia.

Pentru ceia ce fac silă fecioarelor de le strică fecioria oare ce fel de certare vor avea GLAVA 36

1. Cela ce-i va face silă vreunii fecioare și-i va strica fecioria, de va fi bogat să-ș pîiardză giumătate den toată avuția lui câtă va avea, iară de va fi sărac să-l bată și să-l gonească den locul lui.

2. Cela ce va face silă a muiare văduo, să va certa cu bani după desto(i)niciia lui.

3. Cela ce va face silă vreunii fecioare ce i-o vor fi dat părinții să o hrănească sau la moarte o vor fi lăsat pre mâna lui să o grijească și să o socotească di ce-i vor fi treabile, acesta-ș va piarde tot ce va avea și să-l scoată să-l gonească și den locul lui.

4. Robul sau nămitul sau sluga, de vor face silă featei stăpănu-său, să-l ardă în foc de viu, iară de va fi fost cu voia featei, să-i facă moarte și ei.

5. Cela ce va face silă vreunii feate sau vreunii muieri văduo și, de va fi cu arme și cu soții, să i să facă moarte, iară de va fi fost fără arme, atuncea să se cearte după cum va socoti giudețul.

să împărță bucatele în doo cu dânsă, iară, de va fi sărac de tot, de nu va avea nemică, să-i rază părul și barba și sprânceanele și să-l bată pre uliț, atunce să-l gonească departe loc să-l puie la închisoare.

(*Neara:*) Iară la neara a părintelui Athanasie patriarhul de Alexandria, scrie așa: Muiarea sau fata ce-ș vor lepăda cinstea lor și să vor împreuna cu bărbați streini, macar de li s-are tâmpla și fără voia lor, ce să dzice silă, ca să aibă certare după pravilă, iară celuia ce le va fi făcut silă ca să i să taie nasul și să dea muierii sau featei aceiia ce o va fi spurcat a treia parte den toată avuția lui ce va avea. Iară, de va fi vrut muiarea sau fata cu voia ei să facă acest lucru și nu-i va fi fost nice o silă, atunce să o tundză și să o poarte pre ulițe și să plătească și gloabă, mai-marilor acelui loc, diregătorilor.

278 CAP Pentru acela ce va spurca și va strica fecioară pruncă mică, nefiind de vârstă

(*Armenopol:*) Carele va spurca și va strica fecioară pruncă tânără mai gios de vârsta fâmeiască, ce să dzice de 12 ai, să i să taie nasul și să i să ia giumătate den toată avearea lui și să dea aceștii cucoane, ce i-au stricat fecioria.

(*Ioan Milostiv:*) Când nu va fi fata de 12 ai și o va strica neștine, acesta ca să aibă canon 12 ai ca să nu să cumenece, Iară, de va fi de vreo neputință, poate fi și mai gios, după cumu-i va părea duhovnicului său.

279 CAP Pentru călugăriță, de-i va face neștine silă

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad:*) De va face cineva silă călugăriței și de să va arăta să fie om bun și curată, n-are ce face de nevoie și den leage încă-ș iase, să aibă canon 40 de dzile, Iară, de va fi fost muiare rea dentâi, să aibă canon ca și alte curve, 7 ai.

6. Oare când nu să va certa cu moarte cela ce va face silă vreunii, atunce când nu o va muta den casa ei sau den casa părinților ei într-alt loc. [...]

11. Muiarea ce i să va face silă cu voia ei, unii dzâc să să cearte, alții dzâc să nu să; iară alte pravile împărătești dzic de va fi muiarea văduo, să va certa după voia giudețului, iară de va fi fată, nu să va certa nicecum.

7. Oricine va face silă a fecioară micșoară, încă să nu fie de 12 ai, să va certa mai rău decât are fi fată mare de vârstă.

8. Ceia ce fac silă celor mici și încă nu de vârstă fecioare, o samă de pravile pri cei bogăți îi goniia și-i scotea den tot locul lo, iară pri cei mai mici îi trimetea la ocnă, alte dzic să li să facă moarte.

9. Un feal de pravile dzic să să cearte după voia giudețului, alte dzic să-i trimiță la ocnă, alte dzic să li să facă moarte.

Oare ce certare să va da celui ce va răpi muiare călugăriță GLAVA 34

1. Cela ce va răpi călugăriță de la mănăstire nu să va numai omorî, ce încă și bucatele lui toate să vor da la mănăstire de la care au răpit-o.

2. Călugărița ce să va răpi de la mănăstire o vor pune de va lăcui la altă mănăstire și acolo să o socotească foarte cu pază mare.

3. Cela ce va răpi vreo muiare călugăriță sau alt obraz ce va fi giuruit lui Dumnedzău și va fi ședând în lontru la mănăstire și de o va răpi cu voia ei și el nu să va afla că o au îndemnat sau svătuît sau să-i fi dăruiț ceva să o smomească sau să-i fie giurit niscare lucruri sau bani, nice una de aceastea să nu fi făcut, tot să va certa cu moarte și

nice un lucru nu poate ca să-i ajute să nu-ș piiardză viața.

315 CAP Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui

(*Iustinian împăratul:*) De va merge să are neștine cu plugul pământul altuia și nu-l va întreba și de-l va și sămăna, să-ș piiardză și arătura și sămânța, iară pământul să-l seacere a cui au fost și nu l-au întrebat.

316 CAP Pentru cela ce va nămi bou să lucreadze cu dâns și să va prileji de va muri

(*Așjidere, Iustinian:*) De va lua neștine vreun bou să-ș lucreadze cu dâns și de să va prileji să moară, să socotească giudețul: De va fi murit boul acolo, pre acel loc unde au fost luat să lucreadze, să fie un bou mort, iară, de va fi dat într-alt loc și va fi murit boul acolo, să-l plătească.

337 CAP Pentru fur și pentru gazda cea de furi, că ascunde furtușagul

(*Vasilie великий:*) Furul, de să va ispovedui el de bunăvoia lui, să aibă canon un an ca să nu să priceștuiască și să plătească tot prețul cât au furat, de nu va îndrăzni să întoarcă celuia cu paguba atunce să dea acest preț tot milostenie săracilor; iară, de va oblici furtușagul și i să va vâdi lucrul, să nu să cumenece 2 ai. Iară gazda cea de furi să aibă canon ca și furul. (*Ioan Postnic:*) Furul ce să va pocăi de bunăvoie, 40 de dzile să facă post, iară, de să va oblici dentru alții, 6 luni să postească și să mănânce tot după al noole ceas; metanii în toată dzua – câte 100; de-aciia să să cumenece. (*Grigorie niskii:*) Iară **свѣтїи** Grigorie **ниский** dzice: Tâlhariul să aibă canon ca și ucigătorul de oameni.

PENTRU PLUGARI. PRICINA DENTÂIU

1. Cade-să a tot plugariul să-ș are și să-ș lucreadze pământul cu direptate, iară să nu cumva îndrăznească a ieși den hotarul său să apuce hotarul deaproapelui său.

2. De va ieși neștine den hotarul său și va micșura hotarul vecinului său, de va face aceasta la vreamea plugului, cându-ș ară pământul, să-ș piiardză lucrul și osteneala care va fi făcut acolo; iară de va fi schimbat hotarul cându ș-au sămănat sămânța, atunce să-ș piiardză și sămânța și arătura și toată roada ce va face acel pământ ce-au ce-au sămănat pre loc strein, pentru căci au călcat hotarul altuia.

19. De va lua neștine de altul bou să are cu dâns și va muri boul, să socotească giudeațele: de să va afla c-au murit boul într-acel lucru ce l-au fost dobândit să lucreadze cu dâns, să nu aibă nice o pagubă; iară de va fi murit într-alt lucru, atunce ca să plătească boul deplin.

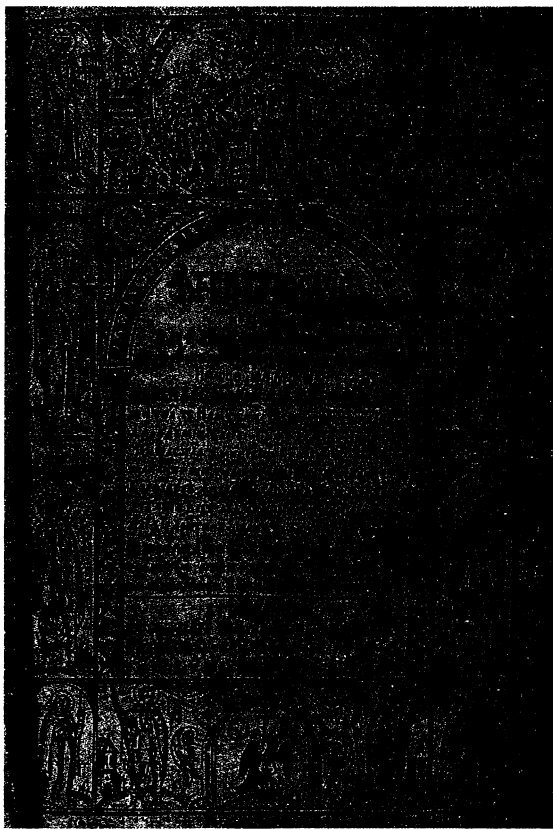
PRAVILELE ÎMPĂRĂTEȘTI PENTRU FURTUȘAGURI

95. Vrem să facem vroavă pentru rândul furtușagului; deci să cade întâi să spunem niște lucruri oarecarele, pentru ca să putem înțelege mai lesne certările a tot omul, ce să dau pentru fiecă feal de furtușaguri.

96. Trebuie de acum să știm cum și Dumnedzău sângur ureaște lucrul furtușagului, de vreame ce și la învățăturile lui Dumnedzău la vedea tuturor dzice de grăiaște: „Nu fura!”; și toate fealiurile de limbi și de seminții au un lucru grozav și urgisit furtușagul. Drept aceia să cade giudeațelor să-i pedepsească foarte cu mari și groznici certări pre furi.

97. Furtușagurile simt de multe fealiuri: un fealiu de vatămă numai o parte, ce să dzice numai pre un om; iară alt fealiu de furtușag iaste de vatămă pre mulți împreună etc.

Îndreptarea legii (1652).

Preluarea în *Îndreptarea legii* a unor texte din *Pravila aleasă* sugerată de unii comentatori (probabil în virtutea confuziei cu ediția lui Gh. Sion a *Cărții românești de învățătură*) nu este confirmată de o confruntare a textelor, singurele asemănări constatate provenind de la sursa comună. O comparare a celor două tălmăciri scoate în evidență și calitățile stilistice ale traducerii lui Eustratie logofătul:

PRAVILA ALEASĂ

250 CAP Pentru despărțirea nuntei și vinele muierii pentru carele să desparte de bărbat

(*Matheiu.*) 1. Dentâi, când va și muiarea că va să hiclenească cineva pre împăratul și nu va spune bărbatului său.

2. Dup-acea, de o va cleveti cineva că face curvie și va arăta lucrul de față cu oameni ca aceia de credință și destoinici.

La vădirea curviii muierii cu bărbat scrie pravila împăraților să fie cinci marturi oameni de folos și să nu să creadză numai

ÎNDREPTAREA LEGII

Pentru despărțirea muierilor și vinele muierii de carele o desparte bărbatul și-i dobândește zeastrea ei. GLAVA 214

De va și muiarea că niscare oameni au vrajbă pre împăratul au pre domnul și nu va spune bărbatului ei.

De să va vădi că au curvit și se va da de față, cum poruncesc dumnezeieștile pravile, atuncea trebuie să dea de față vădeala aceeaia cu mărturii foarte credincioase.

Și la acea vădire, adecă prepunere de curvie, va leagea împărătească să fie cinci

cu cuvântul până nu vor giura c-au vădzut cu ochii, atunce să să despartă.

3. De va face hicleșug ca acela să-ș omoară bărbatul ori în ce chip și cu ce meștersug va putea să-l înșeale să-l omoară sau de va ști pre altcineva că s-au svătuit să-i ucigă pre bărbat și nu-i va spune să să păzască.

4. Sau de va merge să să scalde în feredeu cu vreun bărbat strein sau de va șede la băuturi sau la alte cinsti și ospeațe cu om strein fără de voia bărbatului.

5. Așijderea, de va mânea denafară de casa ei la vreo casă streină, unde nu-i vor fi ei nice o rudă, fără de știrea bărbatului.

6. Așijdere, de-ș va prepune bărbatul pre cineva, pre vreun om de-aproape de casa lui și-i va dzice să nu margă într-acea casă și ea va tot merge.

7. Așijdere, de va merge la jocuri, unde să fac hori și alte tărăbăcii și haburi lumești, așijdere, de să va uita unde aleargă caii și să întrec unii cu alții.

mărturii și să jure cum au văzut cu ochii lor curviia carea se-au făcut, de-acia atunce să se crează.

De va învrăjmăși viața bărbatului ei ori în ce chip va vrea să afle sau de va hi știut pre alții cari-i vor fi învrăjmășind viața lui și nu va spune bărbatului său.

De să va spăla la baie cu bărbați striini, fără de voia bărbatului ei, sau într-alt loc de va șede la băuturi cu dinșii, adecă pre la mease de veselie.

De va mânea afară de casă fără de voia bărbatului ei la casă striină, unde nu-i vor fi rudeniile ei.

De va fi avut bărbatul ei vreo bănuială pre vecinu-ș și-i va zice să nu meargă la casa aceea, iară ea va merge.

De va merge la vederea jocurilor să privească fără de voia bărbatului ei. Așijdere, iarăș, de va merge la încurărea cailor să se uite unde aleargă.

Dintre textele adăugate unele au fost preluate din alte traduceri anterioare ale unor texte juridice, altele pot fi atribuite lui Eustratie, datorită coerențelor formelor de limbă cu restul pravilei. *Predoslovia*, despre care vom vorbi pe larg mai jos, și ultimul capitol (*Pentru numele acestor svinți și dumnedzăiești bărbați dascali și a besarecii învățători și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe*) îi aparțin cu precizie lui Eustratie, prima fiind o realizare poetico-retorică, cel din urmă o încercare bibliografică cvasi-științifică de sistematizare, cronologică și tematică, a surselor citate în cuprinsul lucrării, cu scurte notițe biografice asupra unora dintre autorii acestora, fiind prima încercare de acest gen în cultura română. Acest ultim capitol reprezintă în mod evident o expresie a umanismului filologic renescentist și postrenascentist. Printre sursele amintite sunt *Pravila apostolilor* și canoanele celor șapte sinoade ecumenice¹²⁵, dar și sistematizările lui Ioan Zonaras¹²⁶ (pe care, prin necunoașterea sensului cuvântului *drocarion*, „înalt funcționar în Imperiul Bizantin”, îl confundă cu termenul polonez împrumutat aici din germană *drukar*

¹²⁵ „Accaste capete de pravilă ce sânt scrise într-această carte, o samă sânt scoase dentru svintele dumnedzăiești pravile a svinților și dumnedzăieștilor apostoli; o samă sânt alease și scoase de la svintele și dumnedzăieștile a toată lumea luminătoare ceale 7 săboare”.

¹²⁶ „o samă sânt alease și scoase de la svintele și dumnedzăieștile a toată lumea luminătoare ceale 7 săboare, carele să află că le-au tălcuit și le-au scos deusebi, carea după treaba sa, fericitul și preaințeleptul marele Ioan, pre poreclă Zunara, ce-au fost monah, ce să dzice călugăr, la mânăstirea ce să chema cѣа Glicheria, iară fiind om înțelept și desăvârșit cărtular bun, fu ales de fu mai-mare drucar, ce să dzice fu dascal și mai-mare prespre tipariu, unde să tipăria cărțile”.

„tipograf”) și Teodor Balsamon¹²⁷ etc., precum și legi ale unor patriarhi ai Ierusalimului, Antiohiei și, mai ales, patriarhi ecumenici ai Constantinopolului, care aveau autoritatea supremă în lumea ortodoxă¹²⁸, a împăraților bizantini (mai ales ale lui Iustinian)¹²⁹. Mult se face referință la compilațiile târzii ale lui Constantin Armenopulos și Matei Blastaris¹³⁰. De fapt, acestea sunt sursele *Nomocanonului* lui Malaxos, a căror listă a fost preluată și în *Îndreptarea legii*. O analiză a *Pravilei alese* din punctul de vedere al dreptului canonic făcută de specialiști în domeniu va aduce un substanțial profit înțelegerii și interpretării acestui text.

Inexistent la Malaxos, și aflat mult mai concentrat în *Îndreptarea legii*¹³¹ este amplul capitol 197, *Tâlcul învățaturii svintei liturghii, arătând lucrurile toate pre-amănuntul*, care se dovedește a fi prima exegeză liturgică redactată în limba română, explicând cele mai importante momente ale acesteia. Coerența formelor de limbă cu restul textului ne îndreptătesc să afirmăm că autorul tălmăcirii este, cu siguranță, tot Eustratie logofătul, lucrând, de data aceasta, după o sursă slavonă de redacție ucraineano-rusă, pe care nu am putut-o identifica. Capitolul se remarcă prin frecvența diglosiei slavo-române, slavona fiind privită ca limba „înaltă”, iar limba română ca cea inferioară din punctul de vedere al potențialului cultural. Urmărind capitolul observăm că în momentul traducerii, slavona era privită și ca o limbă sfântă și standard pentru traducerea textului *Sfintei Scripturi* și pentru cultul bisericesc, dar începe să devină neînțeleasă credinciosului de rând, simțindu-se nevoia tălmăcirii sau a explicației textului slavon: „(Al doile antifon): **ПАКЫ, ПАКЫ МИРОМЪ ГОУ ПОМЛИМСА...**, – ce să dzice: Iarăș pentru pace ne rugăm lui Dumnedzău” sau „(Diaconul): **миромъ ꙗко помлимсА...** – Aicea învață pre noi când vom face rugă ca să fim cu toții în pace. Deci, dentâi să cade să cearem pacea cea de sus și mântuirea sufletelor noastre. Că așa au dzis Dumnedzău, dentâi să cearem de la Svînția Sa pace. **прѣтъ и ѡстѣ и проч**”. În aceeași situație și tălmăcit tot după o sursă slavonă este capitolul 352 *Pentru дакъ исправитъ molitva*; nici acesta nu se regăsește în cuprinsul *Nomocanonului* lui Malaxos și nici în *Îndreptarea legii*.

Cuvinte slavone sunt, de altfel, prezente și în restul textului în formulările stereotipe ale numelui unor sfinți, ceea ce dovedește prestigiul cultural al acestei limbi (**свѣтїи** Vasilie **великїи**, **великїи** Vasilie, Vasilie **вел.**, **свѣтїи** Vasilie, **свѣтїи** Pavel,

---

¹²⁷ „Iubitorii de Dumnedzăire diaconul de la mare și dumnedzăiască besearică, svânta patrierșie, fiind nomofilax, ce să dzice socotitoriu de lege, așijderea, și hartofilax, ce să dzice vistearnic pre cărțile besericicii și mai-mare socotitoriu mănăstirii cei mari, ce să chema Vlaherna, numele lui era Theodor Valsamon, carele prespre puțină vreamă fu ales de om bun și înțelept, de fu pus patriarh la cetatea lui Dumnedzău, ce să chiamă acmu Antiohiia, care oblăduiaște toată partea Răsăritului”.

¹²⁸ „Dup-acea, sânt într-această carte și alte nume a mulți svinți patriarș și altor dascalii”.

¹²⁹ „Așijdere, și o samă de-mpărați, cărora le sânt scrise și numele și canonele fieștecăruia pren cărțile sale, arătând pre capete tot lucrul, carele di ce trebă va să fie. „Deci, cui va trebui, ca să cearece acealea cărți pre capete, cum scriu aicea, așa va găsi și acolo”.

¹³⁰ „Așijdere, și de Matheiu și de Armenopol cine va vrea să știe ce feal de oameni au fost: Matheiu au fost iermonah învățat și filosof întrutot, porecla i-au fost Vlastari, iară Armenopol au fost giudeț în cetatea Solunului întrutot cinstit și învățat, având mesereare și la clirosul besericicii. Nomofilax, numele-i era Costantin, iară dup-acea Fotie, patriarhul de Țarigrad i-au pus numele acestuia Tarasie”.

¹³¹ *Pentru liturghie în Îndreptarea legii*, București, 1962, p. 627-630.

СВѢТІИ Grigorie НИСКІИ, СВѢТІИ Dionisie Areopaghit, СВѢТІИ Gregorie НИСКІИ, ПРѢСЛАВНІИ Solomon, ПРѢСЛАВНІИ ЛѢВА – Preaînțeleptul Leon) etc. Uneori a fost greu de decis dacă suntem în fața unui fenomen de diglosie sau a unui neologism slavon intrat deja în uzul limbii române.

O situație complet diferită o întâlnim în cazul capitolului 237bis, care există atât în *Nomocanonul* lui Malaxos, cât și în *Îndreptarea legii*¹³². Acesta are forme de limbă flagrant deosebite din punct de vedere fonetic de textul lui Eustratie, prezentând multe asemănări cu cele din cuprinsul redactat de Varlaam – textul conține palatalizări ale labialelor: *nu poate hi, hi-va, ară hi, va hi, să hie, hie* (s. f.), *hiu* (s. m.) etc. față de formele întâlnite în mod curent în restul textului: *nu poate fi, fi-va, va fi, ară fi, să fie, fiia* (s. f.), *fiul* (s. m.), manuscrisul *Pravilei alese* integrând aici o traducere anterioară făcută în Moldova, ceea ce ne îndeamnă să credem că au existat anterior în Moldova și alte traduceri românești ale pravilelor pe lângă cea cunoscută până acum a ritorului Lucaci¹³³.

Predoslovia și ultimul capitol (371 CAP. *Pentru numele acestor svinți și dumnezăiești bărbați dascalii și a besearecii învățători și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe*), scrise de Eustratie, ne lasă să apreciem și calitățile sale de scriitor, acestea evidențiind din nou nivelul său intelectual net superior celui al interpolatorilor cronicii lui Grigore Ureche.

Categoric că *Pravila aleasă* nu este în intenția ei un text literar. Trebuie totuși să observăm că Eustratie a acordat o mare atenție exprimării, care este în același timp clară și expresivă.

Mai mult chiar, în textele care îi aparțin lui Eustratie întâlnim elemente notabile ale exprimării artistice.

Predoslovia se deschide cu o amplă secvență de versificație retorică, tehnică sofisticat cărturărească moștenită din literatura bizantină, textul putând fi segmentat astfel:

„Pravilă aleasă, scoasă și tocmită
și dentru multe svinte scripturi cercată și găsită,
carea de toți preaînțelepții și bunii credincioși iaste cinstită
și priimită,
pentru că îndeamnă pre toți pravoslavnicii spre cunoștința vieții
și celor nedepriș cu tocmala creștinătății,
tuturor le arată în toate fealiurile calea pocăinții
și celora ce pre ceastă lume poftesc să lăcuiască de toate pre voie, le spune
cum la ceaia de apoi vor să fie sufletele lor la mare nevoie
și pentru îndrăznire
să vor aduce pre sine la mare perire
și cu nesocotința
vor să-ș piardză toată nevoița”¹³⁴.

¹³² *Îndreptarea legii* (1952), București, Editura Academiei, 1962, p. 196-211.

¹³³ *Pravila ritorului Lucaci – 1581*, ediție de I. Rizeșcu, București, Editura Academiei, 1971.

¹³⁴ Alin-Mihai Gherman, *Versificație și retorică în literatura română la începutul secolului al XVII-lea*, în „Revista de istorie și teorie literară”, 1992, nr. 1-2.

Tot un exercițiu de versificație a lui Eustratie este și în stihurile la herbul Moldovei, pe care le-a inserat în *Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești*. Și aceea versul este dominat de retorică:

„De ai vedea cândva semn groaznic
Să nu te miri când se arată puternic,
Că puternicul putearea-l închipuiaște
Și slăvitul podoaba-l schizmeaște.
Cap de buăr la domnii moldovenești
Ca putearea aceii hieri să o socotești,
De unde mari domni spre laudă și-au făcut cale,
De-acolo și Vasile Vodă au început lucrurile sale,
Cu învățături ce în țara sa temeciuiăște
Neamurilor nume pe lume șie zideaște”

În virtutea încercării poetice din *Pravila aleasă* și a versurilor la stemă din *Pravilele împărătești* am putea să-i atribuim tot lui și versurile la stemă din *Șapte taine*:

„Peceatea domnii moldovenești
Vâlhva acestiia hier să o socotești
Cap de buăr fiind tare
Arată putearea celui mai-mare
Acesta chip de buăr
Mulț au biruit fără număr”.

Pravila aleasă conține și câteva narațiuni menite să susțină anumite prevederi pravilistice. Astfel, în capitolul 58, *Pentru vlădicul sau fiece preot, de-i va prîlăsti diavolul să facă niscare păcate și de să vor scârbi de dânșii oamenii și vor fugi de dânșii*, pentru a ilustra principiul că „Duhul Svânt lucrează toate carile sânt de treaba svențirei, iară preotul numai cât iaste de poslușeaște”, este reluată din *Pateric* povestea unui călugăr care a refuzat să participe la slujba ținută de un preot pe care îl credea nedemn. Capitolul 198, *Întrebare: Care păcate să iartă după moarte pentru liturghiia și ruga și milostenia*, conține două asemenea narațiuni¹³⁵, în ambele aflând elemente ale prozei artistice: narațiune, descriere, dialog și, mai mult decât în alte porțiuni ale textului, o acumulare semnificativă a figurilor de stil, ceea ce denotă un efort conștient spre expresivitate artistică¹³⁶. La fel, și capitolul următor,

---

¹³⁵ Prima dintre ele este preluată din scrierile papei Grigore al IX-lea. Textul respectiv, de altfel, a fost fundamental pentru creștinătatea occidentală în argumentarea existenței unui spațiu intermediar între iad și rai, purgatoriul (vezi Jacques Le Goff, *Nașterea purgatoriului*).

¹³⁶ „Dzice e-au fost odănoară un preot, deci tot au fost can bolnav. Într-acea, tot trepădând la feredeu pentru neputința trupului, de să scâlda, iară când fu odată, mearse să să scalde, el află acolo înlontru un bărbat, carele nu-l mai vădzuse nicedănoară, nice-l cunoștea. Acela veni și începu a-i posluși și a-l desculța și a-l dezbrăca. Și, dacă întră preotul înlontru să să scalde, el ședzu tot la haine, de-i socoti hainele până când ieși afară de să îmbracă și atunce totu-i poslușia și-i făcea cinste și i să închina cu smearenie și-l petrecea pân-afară, deci, de multe ori făcând aceasta și poslușind acestui preot. Iară preotul socoti într-o dzi, când vru să meargă la feredeu și luu doo prescuri, gândind întru sine:

– Mult mă poslușeaște cel om, ce mi-i voia să nu mărg tot cu deșert. ce să-i duc aceste doo prescuri! Și purcease cumu-i era obicina și, dacă mearse la feredeu, iară-l găsi acoloa pre acel om; și

începu a posluși preotului cumu și-i era obiceiul, cu toată osârdia. Și dacă să spălă preotul și vru să porceadă, scoase de-i deade aceale doo prescuri pentru blagoslovenia și pentru liubovul lui Dumnedzău. Iară el, fiind măhnit și scârbit, dzise de răspune cu lacrimi:

– Părinte, svinția ta, pentru ce mi le dai mie acestea? Aceasta pâine iaste svântă, deci eu nu o poci mânca. Că pre mene, cumu mă vedzi într-acest feredeu, am fost eu oarecând domn acestuia și l-am zidit eu și multe răutăți și păcate am făcut eu într-acesta loc. Și, drept aceaia, m-am osândit de mă muncesc aicea într-acest loc ce-am făcut păcatele. Iară, de ver vrea, părinte, să-m dai vrun dar ca să-ț mulțănesc, aceasta te rog, să-m faci acesta bine să slujești aceaste prescuri liturghie, să mă pomenești pre un păcătoș și să rogi pre Dumnedzău pentru păcatele mele, cândai, pentru slujba svinteii liturghii să va milostivi Dumnedzău de-m va ierta păcatele. Și, de mă va ierta Dumnedzău și mă va scoate de aicea pentru ruga svinții tale, să știi că când veri veni aicea, nu mă veri găsi într-acesta loc, ce mă va fi izbăvit dentr-aceasta muncă!

Și, cumuș dzise aceste cuvente, așa fu nevădzut și de-acii nu s-au mai arătat. Atunci cunoscu preotul că n-au fost om, numai suflet. Într-acea, audzind aceasta preotul, să măhni foarte și plânse mult. Și, dacă veni acasă, începu de a doo dzi a sluji svânta liturghie și a să ruga drept acel suflet și feace svinte liturghii tocma o săptămână și, dacă să împlu săptămâna, mearse iarăș la feredeu, după cuvântul celui om cumu i-au fost dzâs. Și, dac-au mârș, nu l-au mai găsit acolo și de pre acesta lucru cunoscu preotul cumu l-au iertat Dumnedzău și l-au izbăvit dentr-acest iad ce s-au fost muncind pentru darul svinteii liturghii și l-au spodobit Dumnedzău în ceata creștinilor celor direpți.”

¹³⁷ „Într-un oraș oarecare ce să chema Nicomidiia, să prilejise de muriia un boiarin, Dece, cunoscând el că moare, poruncise fâameii lui și lăsase cuvânt cu limbă de moarte să dea dentru avuția lui să facă milostenie să miluiască pre mulți săraci și mișei și, mai vârtos, pre pruncii carii vor fi rămas săraci de părinți. Așijdere, să slobodzască pre cine vor fi fost lui robi, numai liturghii să nu dea preoților. Iară având acest boiarin mare nedeajde și plecare spre acest preapodobnic părinte Isaiia și pentru ruga lui ce s-au rugat lui Dumnedzău, fu izbăvit de acea boală și fu sinătos ca și întâi. Și aciș, să sculă și să dusă la acest svânt părinte. Și cumu-l vădzu părintele, să împlu de bucurie și proslăvi pre Cela ce-i iubitor de oameni Dumnedzău. Și dzise celui boiarin de ședzu și-l întrebă pre dâns dintru ce ș-au cunoscut vendecarea de s-au însănoșat. Răspunse cătră dâns acest boiarin:

– Părinte, numai cât am poruncit și am dzis să-m facă Dumnedzău parte de ruga svinții tale, atuncea, într-acest ceas m-am aflat sănătos! Atunce dzise svântul cătră dâns:

– Fiiule, dat-ai preoților prescuri să facă liturghii pentru sufletul tău? Răspunse acel boiarin:

– N-am dat, cinstite părinte, că, de-aș fi dat, nu mi-are fi fost nice de un folos, numai ce as fi pierdut niște avere! Atunce-i dzise acel părinte:

– Nu dzice așa, fiiule, pentru căce scrie de acest lucru Iacov, fratele Domnului, la poslania lui: De să va bolnăvi cineva, să chame preoții besearicii, carii au îndrăznire la Dumnedzău, să să roage pentru dâns. Iară Dumnedzău, pentru ruga preoților, va să dea sănătate celui bolnav și să-l scoale den boala lui. Și de va avea și păcate, iară pentru ruga preoților le va ierta Dumnedzău! Aceaste dzise svântul părinte cătră acest boiarin. Și iarăș dzise:

– Fiiule și frate, socoteaște că sufletul tău iaste de-a dreapta, iară gândul tău iaste de-a stânga!

Aceasta dzise părintele Isaiia pentru necredința acestui boiarin, și deade unui preot oarece ca-n chip de plată și-l rugă ca să facă liturghie pentru dâns, ce să dzice pentru acel boiarin, ca să-i facă de liturghii. Iară dacă să împlură ceale de liturghii, într-o noapte, dacă să deșteptă den somn acest boiarin, iară fără de veaste i să deșchiseră ușile casei lui și întrară niște bărbați foarte frumoși. Era chipurile lor de îngeri și era de toți. Deci stătură de o parte doodzeci, de altă parte alț doodzeci și, cumu-i vădzu acel boiarin, să spărie foarte de acea înfricoșată videanie și răspunse cătră dânsi:

– D[umili sic!] voastre pentru ce aț venit în casa unui păcătoș ca mene? Răspunseră lui:

– Noi simtem ceale de liturghii ce s-au făcut pentru tine și ne-au trimis să-ț ieșim înainte, să mergi cu noi în svânta besearică. Deci, numai ce vino cu bucurie mare și nemică nu te îndoi. Că

Manuscrisul pe care îl edităm este o copie atentă a traducerii originale a lui Eustratie logofătul. Ea este scrisă fără ștersături, cu foarte puține corecturi făcute chiar de copist, la o revizuire ulterioară a manuscrisului, cu aceeași cerneală neagră și, mai rar, roșie ca restul manuscrisului, dar cu un scris mai mărunț și mai cursiv¹³⁸. Scris pe hârtie de 19 × 38 cm și având oglinda textului de 13 × 20 cm, *Pravila aleasă* a fost copiată folosindu-se un harag, ale cărui urme se văd și acum imprimate în relief pe hârtie. Aceasta a permis scrierea uniformă a 21 de rânduri pe pagină, slovele având 5 mm. În mod curent la început de frază se folosesc scrise cu roșu majuscule de 7 mm; mai rar, la început de capitol sau de secțiune se întâlnesc și majuscule de 9 mm. La începutul unor capitole se află inițiale ornate care folosesc motive vegetale¹³⁹, ale căror dimensiune variază între 2,5 și 6 cm. Se folosește în general cerneală neagră, iar pentru evidențierea titlurilor și a autorilor citați este utilizată cerneală roșie. Aceeași cerneală roșie se folosește pentru a evidenția liniile de relație familiară și numele persoanelor și gradele de rudenie în stabilirea treptelor („stepenelor”, spune textul) de rudenie care permit sau nu efectuarea căsătoriei. Tot cu roșu este notată permisiunea sau interdicția unei căsătorii. Cu roșu sunt evidențiate și cele două maxime care întovărășesc textul, cea de la sfârșitul predosloviei: „Începătura înțelepciunii – frica lui Dumnedzău” și cea din finalul manuscrisului: „Laudă Domnului nostru Isus Hristos, Celuia ce-au dat după început și svârșit”, cele două aflându-se într-o evidentă relație, prima – preluată din *Biblie*, a doua – o reflecție personală a autorului.

Numărul capitolelor se află întotdeauna caligrafiat marginal cu cerneală roșie; în editarea textului el a fost introdus înaintea titlului.

Slovele au un caracter semiuncial, foarte asemănător cu cel al multor manuscrise slavone moldovenești din secolul al XVI-lea.

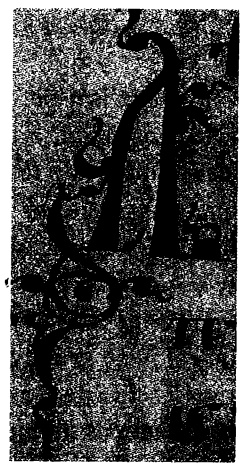
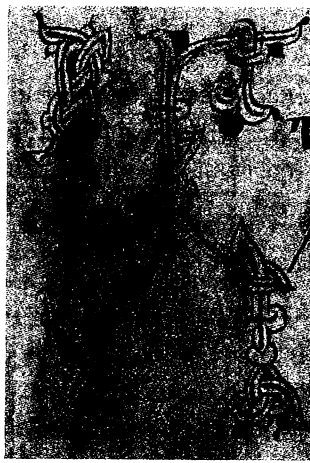
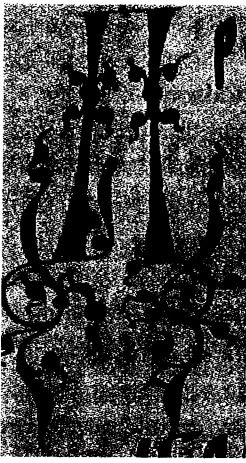
După predoslovie, la începutul textului se află un frontispiciu cu modele geometrice și vegetale de 6.5 × 14 cm, în realizarea căruia s-au folosit mai multe culori.

pentru mâinile preotului ce-au făcut aceste de liturghii pentru tine, te-ai făcut moșnean și te-ai împreunat cu Dumnedzău, ca să iai fără nice de o smenteală împărăția ceriului!

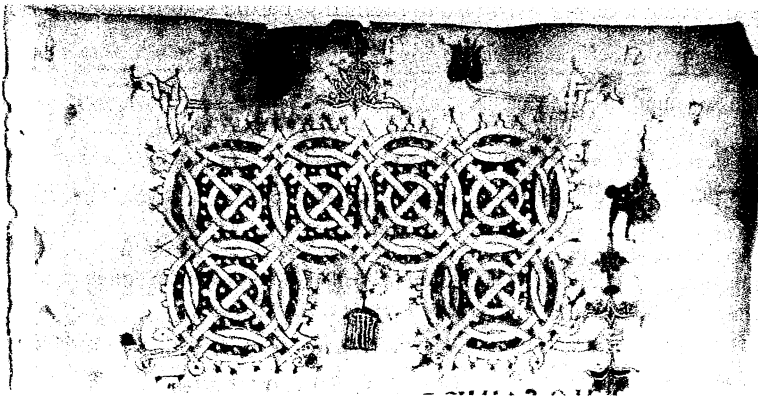
Atunce acel boiarin dentr-acea dumnedzâiască vedea ce-i descoperi Dumnedzău de vădzu, ș-au adus amente de cuvântul svântului părinte Isaiia și credzu cu tot de-adinsul că mult poate dumnedzâiească cea fără de sânge jărtvă ce să aduce cătră Dumnedzău. Că pentru aceasta să iartă păcatele oamenilor și, dup-acea, să sculă acest boiarin și-ș împărți toată avuția preoților, ca să-l pomenească la svintele și dumnedzâieștile liturghii, scoțându-i partea lui și puindu-o cu a celor direpți la svântul și dumnedzâiescul jărtăvnic.”

¹³⁸ Există și cinci intervenții ale unei alte mâini făcute în secolul al XVIII-lea de un cititor al manuscrisului, reprezentând „corecturi” ale limbii lui Eustratie în virtutea celei din secolul următor. Acestea nu au fost luate în considerare în ediția noastră.

¹³⁹ Motiv pentru care o însemnare târzie de la sfârșitul secolului al XVIII-lea numește manuscrisul *Pravilă înflorată*.

Inițiale

Frontispiciu

Manuscrisul este legat în coperti din tăblii de lemn, acoperite cu piele, legătura fiind parțial compromisă, cotorul fiind rupt, iar coperțile păstrează doar urmele cheutorilor. Pe prima copertă, într-un cadru marginal imprimat prin presare cu motive vegetale, se află într-un medalion central o icoană în care se pot distinge două personaje; după dispoziția lor, bănuim că este imaginea Fecioarei cu Pruncul. Cea de a doua copertă are imprimat tot prin presare un model de linii oblice întretăiate.

Coperta I

*

LIMBA *PRAVILEI ALESE*

FONETICA. Trăsăturile limbii *Pravilei alese* sunt, în mod evident, expresia unor vorbitori din nordul spațiului daco-român, prezentând câteva trăsături caracteristice graiurilor din această regiune¹⁴⁰. Demnă de menționat este prezența consoanelor *đ* (*dz*) (notat prin *ѕ*) și *ǵ* (scris întotdeauna *υ*) aflate în marea majoritate a cazurilor în poziție dură. Constatăm, de altfel, o tendință de durificare a consoanelor, specifică graiurilor nordice. Cuprinsul pe care îl atribuim mitropolitului Varlaam și secțiunea intercalată despre gradele de rudenie prezintă o și mai accentuată tendință.

– *đ* (*dz*) este prezent în cuvinte de origine latină și de origine necunoscută (probabil din substratul dacic); prin extensie, și în formele flexionare ale unor cuvinte de altă origine: *botedz*, *botedza*, *Dumnedzău*, *dumnedzăirea*, *aședza*, *cădzut*, *cerceteadz*, *dzace*, *dzâce*, *dzeace*, *dzeastre*, *dzi*, *mucedzi*, *pândză*, *pierzare*, *radză*

---

¹⁴⁰ Vom menționa diferențele față de textul pe care îl atribuim mitropolitului Varlaam și capitolul despre gradele de rudenie doar când acestea sunt semnificative.

(s. f.), *scădzut, urmeadze, vădzut* etc. Excepții sunt cuvintele de origine slavă *dzveazdă*: („Preotul, de-i va cădea dzveazda”, „Iară dzveazda să închipuiaste și să dzice în chipul pietrii ce-au fost pus pre grobnic” etc.) și *slobodzi*; de asemenea, apar incidental în cuprinsul atribuit de noi mitropolitului Varlaam *pomădzui, pomădzuit și obradz*, în contrast cu formele curente *pomăzui, obraz și obrăzu*.

– *ğ* apare doar în cuvinte de origine latină și întotdeauna în poziție dură (scris: *ꞥ, Ꞧ*): *giuru, giuruiaste, giurământ, am agiuns, împregiur, încungiurat, batgiocură, gios, jocuri, gioacă, pregiur, agiutoriu* etc.

Tendința de durificare a consoanelor nu este, însă, un fenomen general, găsind suficiente forme paralele cu consoane moi și dure, uneori, în flexiunea aceluiași cuvânt, preferându-se alternativ forme dure sau moi.

– *b*: *oscârbăsc* (întâlnind, însă și *oscârbesc*), *potribăsc, potribască, păgubască, iubască*, dar, mult mai rar, și *păgobească, orbească*.

– *j*: întâlnim 24 de forme verbale în *-jască* (*slujască, grijască, tânjască*) față de 3 în *-jească* (doar forma *grijească*).

– *m*: *mărs, mărgând, să margă* (de 30 de ori), față de *să meargă* (8 ocurențe), *tocmală* (de 45 de ori, față de *tocmeală* de 24 de ori) și doar forma *vamășului*.

– *r*: o situație specială o întâlnim în cazul pronumelui *vrun* (236 de ocurențe) față de *vreun* (11 ocurențe), în timp ce forma feminină *vreo* are 94 de apariții, majoritare față de cele 10 ale lui *vro*. Tendința de durificare este evidentă și în formele plurale articulate ale substantivelor neutre: *izvoară, odoară, popoările, săboară*, ceea ce poate fi interpretat și ca o conservare a desinenței substantivelor neutre latine.

– *s*: durificarea consoanei diferă de la un caz la altul: în cazul pronumelui reflexiv întâlnim 93 de apariții ale lui *să* față de 3 ale lui *se*, iar *sângur* apare de 71 de ori față de 11 ori *singur*, samă (de 43 de ori) față de *seamă* (de 2 ori); *sămn, însămnă* (de 11 ori), față de nicio apariție a lui *semn, însemna; sară* (3 ocurențe față de niciuna a lui *seară*); în cazul verbului avem doar 20 de forme în *-sască* (*mărturisască, folosască*) față de 86 în *-sească* (*hirotonisească, afurisească, pedepsească*) etc.

– *ș*: *greșală* de 15 ori față de *greșeală* doar de 4.

– *ț*: *țânut, preoțască, înțelept, înțeleagere* apar mult mai frecvent decât *ținut, preoțească, înțelept, înțelegere*; în mod sistematic, textul nu notează iotul final: *alalt, bunățăț, alt, mult* etc.

– *v*: are și el incidental tendința spre durificare: *vac, blagoslovască, proslăvască* etc.; se păstrează grupul *sv* în cuvintele de origine slavă sau slavonă: *svânt, svadă, svârșit, sveaștanie, svătuiască* etc.

Textul *Pravilei alese* păstrează la indicativ și conjunctiv doar forme verbale iotacizate: *să cadză, să vadză, să pață, credz, poci, ascundz, să ție, să puie, să spuie* etc.

În majoritatea situațiilor, limba *Pravilei alese* prezintă trăsături arhaice, fiind mai apropiată de cea a manuscriselor din secolul al XVI-lea decât de a tipăriturilor moldovenesti de la mijlocul secolului al XVII-lea. Multe cuvinte prezintă un

fonetism mai apropiat de cel al etimonului decât îl găsim în limba literară. Dintre cuvintele sau derivatele acestora de origine latină menționăm:

– Păstrarea lui *e* în majoritatea cazurilor în cuvinte ca *mente* „minte” și *amente*, *smenti*, *smentea*, *vendeca*, *menciu*, *cuvente*, *rugămente*, *vende*. Doar în textul lui Eustratie, pronumele personal *eu* în cazul acuzativ cunoaște de 21 de ori forma *mene* („Tu, Doamne, aburește dentru mene”, „Cela ce va mânca de trupul Mieu și va bea de sângele meu, întru Mene va petrece și Eu întru dâns”, „pre mene, cumu mă vedzi într-acest feredeu, am fost eu oarecând domn acestuia” etc., în timp ce forma *mine* apare doar de 8 ori. Unele forme precum *veșmentele*, *vendeca*, *vende* sunt la paritate ca frecvență cu *veșmintele*, *vindeca*, *vinde*, iar altele forme acreditate de limba literară, actuală precum *vineri*, *vinerea*, *vine* sunt mai des întâlnite decât *veneri*, *venerea*, *vene*. Păstrarea generală a lui *i* în *direptate* și parțială în *dirept*, *derept* (alături de mult mai frecventul *drept*) se încadrează în aceeași tendință de conservare a fonetismului mai apropiat de etimon. La fel, *roșiu*, păstrat împotriva tendinței generale de durificare, prezintă o formă apropiată de etimonul lat. *roseus*.

– Și alte cuvinte de origine latină păstrează fonetisme apropiate de etimon, uneori în concordanță și cu tendința generală spre durificare a consoanelor: *păreche*, *iușura*, *iușor*, *deșchis*, *deșcheia*, *fărmăca*, *fărmăcătoriu*, *blăstămat*, *rădica*, *rătund*, *văduă*, *îmbla*, *împlea*, *îmbe* „ambe” („iaste de îmbe părțile ascuțită”). De asemenea, împotriva tendinței generale de durificare a consoanelor, menționăm păstrarea diftongului *iu* în sufixele *-tor* și *-ar* în finalul substantivelor și adjectivelor: *mărgăritariu*, *cliseariu*, *boiariu*, *tâlhariu*, *mădulariu*, *luminătoriu*, *purtătoriu*, *slujitoriu*, *păstoriu* etc.

Aceeași tendință de păstrare a unor fonetisme apropiate de cele ale etimonului întâlnim și la cuvintele de origine maghiară: *lăcui*, *lăcuioriu*, *hicleșug*, *hicleni*, *hăleșteu*, *meștersug*, *meștersugi* etc., slave: *crăcimă*, *crăcimariu*, *stidi*, *usârdie*, *sureap*, *provodi* „prohodi”, *groznic*, *svătui*, *ispovedui*, *nărod*, *săbor* etc. și greacă: *dasca*, *arăvonă*, *arăvoni*, *alăutar* etc. Dincolo de bogatul lexic de origine slavă și slăvonă, despre care vom vorbi mai jos, forme ca *zăbăvi*, *liubov*, *boiarin*, *ciudeasă*, *denstvie*, *denstvui* se încadrează în aceeași tendință de conservare a fonetismului etimonului. De menționat că forma *a pogorî* „coborî”, general întâlnită în *Pravila aleasă*, dar și în cele mai vechi texte, confirmă etimologia sugerată de Scriban: sl. *pod-gorje*, de unde s-a creat un **podgoriti* „descinde”, cuvântul de origine slavă fiind preferat formelor care provin din *discendere*, datorită omonimiei acestora cu cele care provin din *discingere* „a descinge”.

– Tot ca un reflex al formelor vechi de limbă trebuie menționată prezența incidentală a lui *r* uvular (notat prin *pp*) în formele feminine *rea*: „ca să-și izbândească inimii după voia și pofta acea rea”, „socotesc dzua întru carea s-au născut și dzăc c-au fost bună sau rea”, „credința lor cea rea¹⁴¹”, cu toate că în majoritatea cazurilor apare *r* normal.

– Dacă în cuprinsul atribuit de noi mitropolitului Varlaam și în capitolul dedicat gradelor de rudenie palatalizarea lui *f* la *h* este un fenomen general (*să hie*, *va hi*, *nu va hi*), întâlnim incidental forme palatalizate și în restul textului, cu toate

---

¹⁴¹ Scris: *ppa*.

că tendința generală este de păstrare a lui *f* nepalatalizat: *heri* („va îmbla după heri”), *herbențeală* („vor cunoaște herbențeala și osârdia omului”), *her* („nu va fi sângele vărsat cu her”). O situație deosebită o întâlnim în cazul cuvântului *hiastru* „fiastru” de câteva ori întâlnit doar sub forma palatalizată în tot textul, fiind dublat de perifraza *fecior de suflet*.

– Diftongarea lui *i* la *ii* era în curs, din moment ce avem în 5 situații *pâine*, față de 2 cu *pâne*. În cazul pluralului substantivului *mână*, față de forma cea mai folosită, *mânule* (26), avem doar în 3 situații forma nediftongată *mâni*: „aceștea sânt arhierelui în loc de mâni”, „legară pre Domnul de mâni și-l trăgea de-l ducea la Caiafa”, „întru mânil Tale dau sufletul Mieu”. Verbul *a nămi* „năimi” și substantivul *nămit* „năimit” apar doar cu forme nediftongate: „Slugile și nămiții nu pot să-ș ia stăpânele”, „va nămi bou să lucreadze cu nus, și de să va prileji să moară”.

– Urme ale rotacismului le găsim în *nimăru*¹⁴² (10 ocurențe), o singură dată întâlnind în text *nemănu* („necunoscând eu lucrurile nemănu”).

– Incidental *e>i* în cazul prepoziției și conjuncției *de* cunoaște 10 ocurențe, din care una la Varlaam; „Mireanul, di să va prileji săblaznă în somn în dzua ce va vrea să să cumenece” și 9 la Eustratie: „mărturisându-l di ce vârstă au fost când l-au preoțit”, „macar di ce folos mare ar fi sufletelor noastre”, „mainte di ce vei vrea, să faci fiecă rugă” etc.). Dacă în cazul exemplului din Varlaam putem bănui un reflex al evoluției fonetice a graiului, în cazul formelor întâlnite la Eustratie suntem convinși că suntem în fața unor disimilări, sunetul din prepoziție fiind urmat de un alt *e* în silaba următoare.

Doar la Eustratie *pre* devine de 5 ori *pri*, de 4 ori având totdeauna un *e* în silaba următoare: „N-am venit să chem pri cei direpți, ce pri cei păcătoși spre pocăință!”, „Cel mort în ce chip să omoară pri cei vii?”. Nu este, însă, disimilare, ci accident fonetic în exemplul: „să ungă cuconul pri la toate mădularile”, pe care îl putem considera un caz de scriere eronată.

MORFOLOGIA. Substantivul *marmure* păstrează genul masculin din etimonul latin *marmor*: „De să va prileji să cadză pre vreun marmure, ce iaste gios pre patos, când să va vărsa, acesta marmure, de va fi puțință, să să scoată de acolea și să-l puie la un loc de cinste, unde să nu să calce, cum are fi într-o zidu”.

Substantivele feminine construiesc genitivul și dativul cu desinențele *-ei*: *besearecei*, *casei*, *leagei*, *muierei*, *muntei*, *pravilei*, *slujnicei* etc. și *-ii*: *besearecii*, *casii*, *direptății*, *înțelepciunii*, *muierii*, *pocăinții*, *vieții*, de multe ori întâlnind forme duble la mai multe cuvinte.

– Se folosește de multe ori sufixul *-ie* pentru a realiza substantive feminine care exprimă noțiuni sau categorii, unele realizate din adjective sau participii (*avuție*, *becisnicie*, *bogăție*, *chezășie*, *curvie*, *destoinie*, *devestevnicie* „celibat”, *fățarie*), altele din substantive (*boierie*, *călugărie* „instituția monahală”, *cârciumărie*, *cumătrie* „relația de cumnăție”, *cuscrie*, *dăscălie* „comentariu pe marginea unui text”, *diaconie* „diaconat”, *domnie*, *eclezierșie* „funcția ecleziarhului”, *egumenie* „funcția egumenului”, *feciorie*, *frăție*, *slobozie* „eliberare” etc. Multe sunt cunoscute și din

¹⁴² La nominativ pronumele are forma *nime*.

alte texte anterioare, altele folosite aici pentru prima dată în definirea unor concepte mai generale. Cu siguranță că aceste forme au fost facilitate de existența unui bogat lexic de origine slavonă, cu terminația *-ie*: *blagocestie, blagoslovenie, blagoveștenie, bogoiavlenie, denstvie, obrăcenie, poslanie, poslușanie, preaclonenie, preastăplenie, predlojenie* etc.

– Substantivele neutre au mult mai des pluralul în *-uri* (471 de ocurențe): *lucruri, gânduri, daruri, fânături, râuri* decât în *-ure* (114 ocurențe): *lucrure, graiurile*, același substantiv putând să cunoască ambele forme.

– Unele substantive au la plural forme mai puțin obișnuite: numele unor textile precum *urșinic* și *zarba* pot să cunoască forme de plural prin subînțelegerea „haine de”: „de s-are îmbrăca toți cu urșinici și cu zarbale”; *obicei* (*obiceaiu*) cunoaște pluralul *obiceaie*: „Pentru obiceiaile besearicii carele să țin fără de scrisoare, cum sânt adeatiurile sau popoarale sau alte lucruri ce s-au apucat din bătrâni”, „Pentru adeatiurile și obiceiaile cetăților și orașelor”, „să îmblăm tot după obiceiaile ceale bătrâne ce s-au ținut până aici” etc.

– Substantivul *an* are în mod general pluralul *ai*: „să fie acela popă oprit de besearică trei ai”, „15 ai ca să nu să cuminece”, „nice vreamă sau ai îndelungați, nice veaci”, „Pentru ceia ce să vor logodi, să fie tânărul de 14 ai, iară fecioara de 12 ai”. Palatalizarea lui *n* nu se realizează la plural în cazurile indirecte: „au fost cursul anilor 6038 de ai”, „au fost cursul anilor 7062”.

– Substantivul *mână* are, cu o excepție (*mâni*), forma articulată la plural *mânule*: „Ce închipuia blagoslovenia arhiereului cu îmbe mânule”, „sânt toate sufletele creștinilor pre mânule lor”, „Vlădicul iaste capul, iară popii sânt mânule trupului” etc.

– Substantivul *treabă* cunoaște pluralul *treabe*: „Preotul ce nu-ș va grijii treabele și slujbele lui Dumnedzău”, „el nu va merge de leane sau și drept alte treabe”, „nu poate să slujască treabele besearicii”.

– *cinste* poate să aibă insolitul plural *cinsti*: „va șede la băuturi sau la alte cinsti și ospeașe”.

– *pasăre* are pluralul *pasări* atât la Varlaam, cât și la Eustatie: „Preoții ce vor hi vânători de hiară sau prindzători de pasări”, „Pentru popii ce vor fi vânători de hiară sau prindzători de pasări” și (doar la Eustratie) *paseri*: „stârv ce-l sparg lupii sau de altă hiară sau pasere cumu-i vulturul sau alte paseri”, „de va prinde paseri”.

– *oară* „dată” cunoaște pluralul articulat *orile*: „jârtva lui Dumnedzău ce S-au giunghiat sângur cu voia Sa și Să giunghe de toate orile la svintele liturghii”.

– Neobișnuit este și pluralul lui *beznă*: „Giudeașele Tale, Doamne, sânt bezne fără de fund de adânci”.

– Forma de plural *moștii* ne conduce la concluzia că Eustratie percepea forma *moștie* „moaște” ca un singular: „sânt acolo moștii de mucenic svinte”.

– O locuțiune substantivală este *carte de mână dată*, având sensul „document autograf”: „despărțirea să fie lucru cu ispravă și să să facă carte de mână dată”, „bărbatului, dacă-ș va lăsa muiarea cu vină să-i trimiță și carte de mână dată”, „fără de giudeș și fără carte de mână dată, nu să pot despărți unul de alalt”.

Articolul. Articolul hotărât proclitic *lui* îl înregistrează înaintea numelor proprii: *lui Isus Hristos, lui Ioan Zlatoust, lui Pavel apostol, lui Armenopol, lui*

Maximilian, lui Mihai, lui Moisi; numele precedate de **свѣтѣн** „Sfântul”, sunt simțite ca un nume propriu compus, fiind și ele precedate de „lui”: lui **свѣтѣн** Pavel, lui **свѣтѣн** Vasilie **великѣн**; un regim asemănător cu cel al numelor proprii îl găsim în situația lunilor, în general în construcții precedate de „luna lui”: *lui iulie, a lunii lui april, luna lui mai, luna lui septevrie*. Numele proprii compuse având un cuvânt de origine slavă sunt considerate o unitate logică, supunându-se aceluiași regim: „acest cuvânt a lui **свѣтѣн** Pavel”, „Pravila lui **свѣтѣн** Vasilie **великѣн**”, „trei capete a svântului Grigorie **нискѣн**”.

– Forma articolului nehotărât *niște* este mult mai frecventă (29 ocurențe) decât *nește* (6 ocurențe).

– Se observă o tendință generală de lipsă a acordului articolului genitival cu substantivul exprimând obiectul posedat: „pre voia a mare sau a mic”, „giudețul iaste a lui Dumnedzău”, „darul scump și cinstit a preoției”, „lucru a direptății”, „săborul a doilea”, „acela a cui va fi”, „slujitori a besearicii”, „lucrurile mănăstirilor și a besearicilor”, „aceaste rude a sale”, „capete a pravilei”, „obiceaiul acela vechi a satelor și a orașelor” etc. Acordul se realizează mai ales în situația în care articolul se află despărțit de obiectul posedat: „un fecior al său”, „nănaș unui fecior al său”, „cu al său svânt săbor”, „împreună cu al său svat”, „celorlalți feciori ai săi”, „să vor chema ai doi veri”, „cântăm ale sale paraclise”, „doao veare ale doaoale”, „învățăturile apostolilor și ale svinților părinți”. Trebuie subliniat faptul că numeralul ordinal este precedat sistematic de forme acordate *al*: „al doile rând”, „la Săborul Dintâi și la al Doile și la al Cincile”, „iaste acesta Theodor al doile vâr lui Ioan”, „acești ai doii veri, de vor naște și aceștea doi cuconi, să vor chema aceștea ai treii veri”.

– Articolul adjectival feminin *cea* are în genitiv forma *cei*, scris **чем**. Întrucât **и** are valoare de *i* plenison, putem totuși accepta ca fiind mai puțin probabilă și lecțiunea *ceii*: „c-au trecut umbra legii cei vechi”, „lumina cea nespusă a zilei lui Dumnedzău cei laminate”, „*Isprava Besearicii cei Mari*”, „socotitoriu de carțile Besearicii cei Mari”, „becisnicia aceia vieți a cei vechi a lui Adam” etc.

Adjectivul nou cunoaște femininul singular și plural *noo*: „Învățătură noo vă dau voo”, „Pentru hainele ceale noo ce îmbracă cuconul după ce-l botează”. Forma este identică cu cea a numeralului și cu cazurile genitive și dativ ale pronumelui personal *noi*.

– Comparativul se realizează cu ajutorul adverbului *mai*: „nice-ș iaste mai mare și mai fără de leage lucru”, „mai puțini de-atâția să nu fie”, „nice un lucru nu iaste mai scump pre lume, decât cinstea”. La fel se construiește comparativul locuțiunilor adverbiale: „celor mai de-a firea, acelora să să mai creadză cuvântul”.

– Superlativul se construiește cu ajutorul adverbilor *prea* și *foarte*: „nice să fie săraci, nice prea bogaț”, „alegând de o nevoie prea mare”, „va fi marmurele prea mare”; *foarte* este folosit atât înaintea adjectivelor sau locuțiunilor adjectivale, cât și înaintea grupului nominal: „Foarte să fie oameni de cinste”, „trebuie 5 marturi foarte buni”, „era foarte învățat”, „trebuie foarte multă întrebare”, „foarte va să aibă un canon mare și greu”, „era foarte bolnav”, „groznic iaste lucrul acesta și mult minunat”.

Pronumele personale noi și voi au la dativ formele *noo* (10 ocurențe) și *noao* (7), respectiv *voo* (1) și *voo* (5).

Pronumele personal *eu* cunoaște în acuzativ mai frecvent forma *mene* (22 de ocurențe) decât forma *mine* (8 ocurențe).

Pronumele personal *el* cunoaște foarte rar (9 ocurențe) formele cu *î* protetic („ce să dzice: îl vor fi rămas de leage”) față de cele aproape 600 de uzități ale formelor *l-* și *-l*.

Apropiat limbii din secolul al XVI-lea, se păstrează pronumele *îns*: „Vlădicul sau preotul de să va oscârbi și vor fugi di-nșii oamenii pentru nescare păcate”, „Coconii creștinilor de vor muri nebotedzaț, ce să va aleage de înșii?”, „de va muri unul d-înșii”, fiind mai rar folosită și forma *nus*: „dă prepus c-au cădzut cu nusă și până au fost viu”, „s-au spurcat cu nuș”.

Pronumele de întărire cunoaște forma *însuși*: „pacea să chiamă însuș Hristos”. Valoarea pronumelui de întărire este substituită de *sângur*, de obicei în prezența unui alt pronume sau al unui substantiv: „nu să cade să-l giudece nime până nu va fi sângur de față”, „să cred scrisorile și pecețile lor, ca și când are fi ei sânguri”, „unii ca aceștea ce să fac sânguri giudecători”, „să închipuiaște el sângur lui Hristos arhierul”, „să ne aducem amente cum am vedea pre sângur Hristos”. Construcția *pre sine* are și ea valoarea pronumelui de întărire, putând fi înlocuită cu „pe el însuși” sau „pe ei înșiși”: „să vor aduce pre sine la mare perire”, „cu bunăvoia sa s-au pierdut pre sine și și pre ceia ce va fi hirotonit”, „[Hristos] S-au dat pre Sine de pururea preoților de-L fac jârtvă”, „nu numai pre sine au pierdut, ce pre toți pre ceia ce s-au ispoveduit cătră dâns”.

Pronumele reflexiv în dativ cunoaște forma *șie*: „mici să-ș facă șie parte”, „să și-l facă șie soț”, „să-ș ia neștine șie muiare pre nepoată-sa”; forma neaccentuată în dativ *-și* alăturată unui substantiv are valoare posesivă: „să să despartă de fâmeaie-și”, „să să despartă de bărbatu-ș”, „va scăpa, cândva să vie la casă-ș”, „Desparte-să bărbatul de muiare-ș sau muiarea de bărbatu-ș”. În acuzativ, forma *sine*, precedată de prepoziții, are valoare de pronume personal: „să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „Preuții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta liturghie”, „să o gonească de lângă sine”, „să socotească săborul ande sine”.

Pronumele și adjectivul demonstrativ pot cunoaște forme paralele *acest* (*cest*), *acesta* (*cesta*), fenomen mai frecvent în cazurile genitiv și dativ ale pronumelui și adjectivului demonstrativ de apropiere: *acestui* (*acestui*) și *cestuia* (*cestui*), *aceștia* (*acești*) și *aceștii* (*cești*)*i*, *acestora* (*acestor*) și *cestora* (*cestor*): „să teamă de poveastea acestuia lucru și aceștia tocmeale”, „să poslușască aceștii taine”, „chemelauca călugărului să închipuiaște aceștii vieți deșearte”, „aceaia să închipuiaște mării aceștii lumi trecătoare”, „dulcețile ceștii lumi deșarte”, „undele ceștii lumi neaședzate”, „cum scrie mai sus afuriseniia celor dumnezăiești părinți a cestor săboară”, „rugându-ne acestor svinte daruri”, „unde să vor găsi întru eparhia patriarhului, mai vârtos cestui de Țarigrad”, „au răspuns cest svânt patriarh”, „să vor pocăi cu tot sufletul lor de acest păcat mare” etc.

Într-un grup de două substantive, pronumele și adjectivul demonstrativ de depărtare nu se acordă întotdeauna cu substantivul pe care îl determină, uneori făcându-se acordul logic: „fericirea smearenii cea cu înțelepciune”, „cununa mării cea nevestedzită”, „Și așa ține și besearica săborului cea mare”. Nu de puține ori

el anticipează substantivul determinat: „urgie ca aceaia, cum au luat cea muiare ce-au clevetit pre Moisi”, „Hristos au doară are fi mărs la cea nuntă, unde feace întâi ciudeasa pre pământ”, „acesta arată cea pândză ce-au fost împregiurat Hristos la răstignire”, „«Masă» să dzice cea cerească și fără de moarte taină”, „nu-i va da nice cea parte ce iaste datoriu, să-i dea a patra parte den toată avuția lui”.

Adjectivul demonstrativ care anticipează substantivul prezintă de multe ori particula *-a*: „acela arhiereu să fie lepădat”, „să fie lepădat din scaun acela episcop”, „să cerceteazde pre-amănuntul pre acela om”, „iaste adevărat acela lucru”, „să nu să mire de acesta lucru”, „pentru acesta lucru iaste datoriu tot omul”, „Dzice acesta Isocratis”, „întru nemică să fie acesta giudeț” etc.

Precedate de adverbul *ca*, se formează o serie de locuțiuni adjectivale și adverbiale specifice mai ales graiurilor moldovenești: „domnii ce nu sânt destoinici și să apucă de un lucru ca acela ce nu li să cade”, „cine va hi om de besearcă, hie om și sărac, să nu-ș dea fata după unii ca aceia”, „nu va putea arăta clevetnicul cu oameni ca aceia toate câte au dzis asupra arhiereului”, „pre unii ca aceștea să-i leapede den cinstea lor”, „toți măriia și lăuda pre Dumnedzău pentru minune ca aceasta”.

Specifice limbii *Pravilei alese* sunt locuțiunile adjectivale „ca acela”, „ca acesta” etc., prin ele marcându-se o apropiere sau o distanțare de substantivul determinat cu sensul de „asemenea, special”: „să apucă de un lucru ca acela ce nu li să cade”, „de să va prileji să fie vlădicul mort sau unde va fi loc ca acela de nu-ș va fi vlădic”, „de nu va putea arăta clevetnicul cu oameni ca aceia toate câte au dzis asupra arhiereului”, „Episcopul de-l va pârî niscare oameni buni și credincioș ca aceia, nu să cade să-l giudece nime”, „Pentru cimpoiaș sau lăutar sau alt feal de măscărîci, cine va fi om de besearică, veri fie și sărac, să nu-ș dea fața după unii ca aceia”, „sparg casa fără de vină, ca aceaia care să cade și iaste cu cale să să desparță”, „va fi îndemnătoriu să să facă lucru ca acesta”, „numai unii ca aceștia, când vor pârî pre arhiereu la vreun giudeț, aceștea pot ca să să creadză”, „Prilejitu-s-au de-au fost un giudeț ca acesta odănoară”, „Deci atunci le dă vlădici și domni ca aceștia, după cumu-i inima nărodului”, „de nu va putea arăta clevetnicul cu oameni ca aceia toate câte au dzis asupra arhiereului” etc.

Mai puțin folosite sunt locuțiunile construite cu ajutorul prepozițiilor *de* și *pe* „de acesta” și „de acela”, „pentru acesta” tot cu sensul „de sau pentru asemenea”: „să nu să mire de acesta lucru”, „iaste vas ales de aceaia treabă”, „Și ascultați de acest lucru cum spune Valsamon”, „pentru acest lucru iaste putearnic a da de acela dar tuturor creștinilor”, „Căce nu beai de această apă scumpă și bună?”, „Pentru acesta lucru iaste datoriu tot omul, încă și fără de voia lui, să urmeazde urma acestora dumnedzăiești învățători”, „Pentru acesta lucru, cine suduiaște pre vlădic, să lapadă de cinste”.

Pronumele și adjectivele demonstrative *celălalt* cunoaște formele *celalat* și *alalt*: „va ceare iertăciune la celalalt”, „și pre-acesta ca și pre celalalt să-l leapede den ceata preoștii”, „poate să o ia de după celalalt bărbat ca pre o muiare ce iaste a lui”, „de vor dărui unul pre alalt cu niscare lucruri”, „să dăruiesc unul pre alalt la logodnă”, „orice va dărui unul pre alalt”, „ceia ce să vor sărăci unul de alalt” etc.

Pronumele și adjectivul demonstrativ *acesta* și *acela* cunosc frecvent și forme cu afereză: „mai vârtos cestui de la Țarigrad”, „al treisprădzecele cap al cestui săbor”, „nu vor îmbla pre urma cestora dumnedzăieștii învățaturi”, „să cade ca și cestora ce scrie mai sus”, „Cela ce va cleveti și va ocări pre vlădic și la ceaia de-apoi nu va putea dovedi”, „Epitrahilul iaste fâșia ceaia ce legase pre Hristos de grumadzi”.

Pronumele relativ interogativ *care* cunoaște formele care se acordă în gen și număr cu substantivul determinat mai ales în cazurile nominativ și acuzativ, cunoscând la masculin forma *carele* (82 ocurențe): „carele va face călugări cu sila, fără voia lor”, „darul Duhului Svânt, carele iaste tot mente și preaițelepciune”, „binele cel netrecut den veace să-l dobândim, carele noi toți il poftim de la Hristos”, la feminin *careea*: (44) „cea muiare ce-au clevetit pre Moisi proroc, spre carea au cădzut urgiia lui Dumnedzău”, „slujba cu putearea Duhului Svânt, cu carea săvârșesc toate tainele dumnedzăiești”, „oaia cea perită pentru carea veni Domnul ca să o ia”, la masculin plural *carii*: (55) „preoții carii vor să petreacă viață dumnedzăiască”, „sânt ucenicii lui Hristos, carii au iubov”, „preoții carii nu vor păzi svânta besearică”, iar la feminin plural *carele*: (40) „Acum înțeleaset carele sânt aceaste 7 laude a lui Dumnedzău”, „niscare păcate de carele să află la pravilă”, „va face alte păcate carele smentesc preoțiiia”. Relativ rar (14 ocurențe) se întâlnește forma invariabilă *carile*: „Numele unchiiului, cum să chiamă în trei chipuri, cari nunte pot hi și carile nu pot hi”, „Vinile pentru carile nu încape feciorul într-avuțiia tătâne-său”, „de să vor afla aceștea numai într-un lucru rău, de carile am dzâs”, „de să va afla în vreo vină de carile smentesc vlădiciia” etc.

Adjectivul relativ *care* poate avea sensul pronumelui nehotărât *oricare*; este întâlnit mai ales în situația în care stă pe lângă un substantiv în nominativ: „Care om mirean va avea gând să să cumenece”, „Care preot va avea preuteasă și să va face vlădic, să nu să mai vadză unul cu alalt”, „Care vlădic sau care preot sau diacon va fi scos den cinstea sa”, „Care călugăr să va afla c-au legat prieteșug cu vreun om den clirosul besearicii”¹⁴³.

Pronumele *ce* este mult folosit mai ales în *cela ce*; uneori – mai des în textul atribuit lui Varlaam – el are valoarea relativului *care*: „Preotul ce să va pune împotriva legei”, „Pentru vlădicul ce va cânta liturghie sângur”, „Țârcovnicul ce va ținea muiare prespre leage”, „Obiceaiul ce iaste nescris, și de va fi bătrân, are putearea legii”, „să vor feredui sau-ș vor lăsa sânge în dzua ce vor vrea să să cumenece”, „Pentru pomazaniia ce ung pruncul cu unt-de-lemn”, „să-i întreabe giudețul pentru tocmala ce va să fie”.

Cu câteva excepții ale unor propoziții interogative sau exclamative („Dară cine are puteare a mai socoti sau a mai lua sama giudețului patriarhului?”, „Că cine poate să îndrăznească ca să facă călugăr pre neștine?”, „Ce cine poate să spuie câte spurcăciuni să făcea!”), pronumele *cine* are doar valoare relativă: „cine au fost rău,

---

¹⁴³ Întrucât formele pronumelui nehotărât *fiecare*, *oricare* nu erau încă bine consolidate (dovadă formulări ca: „să va atinge fie de ce vas”, „fie în ce dzi, de să vor prileji Blagoveaștenile”, „în eparhiia fie a căruia patriarh”, „să vor amesteca, fie la ce lucru”, „să-l boteadze ori în ce ceas”, „agiunul Născutului, ori în ce dzi să va prileji”, „va face cu bunăvoia lui fieș pre ce lucru”, „de va fi găsit fie pre carele această nevoie”, aceste forme pot fi considerate o formă particulară a pronumelui nehotărât *oricare*, *fiecare* din care s-a omis ori- sau fie-.

tot au fost cu o mente”, „cine suduiaște pre vlădic, să lapădă de cinste”, „cine va vrea să socotească foarte iaste lesne”, „Cine va avea mai mult, va lua mai mult, cine puțin – mai puțin, după cum va fi datoriia” etc.

Pronumele și adjectivul nehotărât sunt des întâlnite în textul *Pravilei alese*, fiind folosite pentru a defini în general situații sau persoane neindividualizate. Dintre formele cel mai des întâlnite, de menționat sunt:

– *niscare (nescare)* este în general invariabil; cu excepția „cu niscari daruri, au de frică, au cu sila să-l facă să-i dea vreun dar de-a svintei besearci pentru voia acelui boiarin”, întâlnim frecvent formulări ca: „vor scrie pre hârtle și-ș vor pune pecețile pentru niscare tocmeale”, „numai de nu va fi fost multă mazădă sau de nu vor fi fost niscare pizmași”, „frații când vor avea niscare avuție a împărți”, „de-l va smenti cineva cu niscare cuvente”.

– Pronumele și adjectivul nehotărât *neștine* cunoaște în dativ forma *nescui*: „părăndu-i nescui că face milostenie cu dâns”, „cumu s-are dzice să-i pară nescui că face curvie”, „de să va prileji nescui, după păcate ce va face ca să să pocăiască”.

– Pronumele *altceva* apare sub această formă doar în textul lui Varlaam: „Să nu îndrăznească nime să dezgroape trup de om mort să-l mute sau altceva”, în cel al lui Eustratie întâlnindu-se doar *altăceva*: „niscare aur sau argint sau haine sau altăceva”, „de-i luat de la cineva vreun lucru cu asupreală au ocină au vie au altăceva”, „să va afla cu preuteasa-ș rudă, cuscrie sau altăceva sânge amestecat”, „Cela ce va avea muiare și-i va fi sămenție sau altăceva cuscrie”, „va lua fiecă vas den besearcă de ceale svințite, de aur sau de argint sau altăceva măhramă”.

– Pronumele *alt* poate avea valoarea de „altceva” și „altcineva”: „grăiaște tot fără sine une și alte, cumu-l îndeamnă diavolul”, „vād în somn vise, une și alte”, „Prieteșugul ce face călugărul cu mireanul, încă cu giurământ, nu iaste altă, ce numai ce vor să facă un hicleșug și să să săvârșască un lucru rău, nu alt, ce când vor fi amândoi de o casă, cumu s-are dzice supt un arhieru” sau „altul”: „Arhierul să să schimbe de la un scaun la alt”, „să nu mai șadză unul cu alt”, „să împresoare cu ună, cu altă”, „datorii de bani sau altă asemenea acestora”. Forme ale pronumelui erau în curs de constituire, fapt probat de formulări ca: „să cunoască că iaste oaia cea den turma lui Hristos, iară nu altuicuiiva”, „să-l mute, să-l aducă să-l îngroape într-alt loc, nice alt lucru ceva”. Des întâlnim și grupul pronominal *alt nime* „nimeni altcineva”, dare este un calc după slavonul *дрѣгъ ничѣтоже*: „pre alt nime să nu vatăme”, „Numai acesta iaste iertat, iară alt nime”, „nu va fi alt nime, nice un creștin”, „alt nime înaintea lor”, „aceștea nepoți să cade să moșnenească, iară alt nime”.

– *cevaș* „câtva puțin” este întâlnit o singură dată în textul *Pravilei alese*: „nu vād nemică, săvai cevaș, acoloa unde să boteadză”.

– *nicicare* „niciun”: „De vor fi păcatele celui mort iușoare, ce să dzice să nu fie nicecare păcate mari, den ceale 7 păcate de moarte”.

– *vreun* cunoaște la Varlaam mai ales forma *vrun*: „De să va prilejit cuiua dintru creștini să hie avut svadă cu vrun preot”, „Vlădicul ce va priimi pre vrun vlădic strein sau pre vrun preot sau diiacon”, în timp ce la Eustratie este covârșitoare forma *vreun*: „va fi vreun putearnic de va face cu sila”, „va fi și va lua vreun dar de-a svintei besearci fără de voia săborului”; Varlaam folosește doar forma feminină cu consoană durificată *vro* („Cum să să hirotonisască vlădici preoț

și ceia ce vor avea vro vătămare pre trup”, „Bărbatul, de va zăbăvi în vro cale sau în robie și muiarea va vrea să să mărite”), în timp ce la Eustratie vreo are o mai mare frecvență: „stavropighia să chiamă unde să face vreo besearică și de bunăvoie să închină patriarhului”, „va îndrăzni pentru vreo nedestoinicie, ce să va smeari vreunui boiarin putearnic”.

– Alte pronume și adjective nehotărâte întâlnite sunt *cineși* „fiecare, oricine” („svințire, să fie de va luma cu alț preoț, cineș cu cinul său”, „trebuie să-l boteadze cineși să va găsi acolea creștin”), *careși* „fiecare” („tot un giudeț li să va veni amânduror, căruiaș după deala sa”), *cevași* „ceva puțin” („ceia ce-s afundați nu văd nemică, săvai cevaș, acolea unde să boteadză”), *fiștecine* („să ne îndeamne după trebuința fiștecui”), *fiștecare*, *fișcare* „oricare” („să cade să fie fiștecarele de vârsta nuntei”, „nu fișcarii din cei strigaț”), *fiștece*, *fișce* „orice” („Destoinici oameni, dzice Armenopul, să fie marturi, iară nu fiștece blăstămat”, „cândai sânt afurisiț pentru fiștece puținel lucru”), *oarecine* „cineva”, „careva” („Un om oarecine să găsiia în robie”, „Un om oarecine, de va avea feciori feți sau feate”), *oarecare* („Trei lucruri oarecarile să cade să le aibă cela ce va fi giudeț adevărat”, „scrie СВѢТІН Vasilie ВЕЛИКІН într-o poslanie cătră un preot oarecarile”), *oarece* („de mare folos iaste oarece puțin să arătăm pentru aceaste taine”). Aceste forme de pronume erau în curs de constituire, faptul fiind probat de formulări în cazul acuzativ ca: „de va fi găsit fie pre carele această nevoie”, „să vor amesteca, fie la ce lucru”, „să vor amesteca cu preotul cel lepădat den preoție fie la ce slujbă”, „să vor găsi fie în ce eparhie”, „va goni muiarea den casa lui, fie în ce vream, dzua sau noaptea”, „să va atinge fie de ce vas” etc.

– Prin omiterea lui *ori*, sau *fie-* pronumele sau adjectivul *care* primește valoare de pronume, respectiv adjectiv, nehotărât: „care episcop sau dintru preoț sau diaconi nu-ș vor pomeni pre mitropolitul său”, „care călugăr să va afla c-au legat prieteșug”, „care țârcovnic va sudui pre vlădic”, „bărbatul sau muiarea carele de dâș va rămânea în ceata mirenească și să aibă de la cela ce să călugăreaște parte cumu i să va veni”, „Bărbatul sau muiarea, carele de dâșni, de să va găsi c-au avut această nevoie și boală” etc.

Pronumele negativ cunoaște forma *nime* („Cum nu poate popa mirean să facă pre nime călugăr”, „nime ca să nu să mire de acesta lucru”) și *nimic*, care se întâlnește sub formele *nimică* („să nu ceară nimică de la dâșni”, „nu iaste volnic să ia nimică dentru avuția lui”), *nemică* („să nu mai aibă treabă cu altă cu nemică”, „să nu lipsască nemică” și *nimica* (*nemica*) („nu iaste volnic să ia nimică dentru avuția lu”, „când vor cumeneca pre creștini să nu ceară nimică de la dâșni”, „nemica nu sânt acealea înaintea celuia ce face dreptate”, „de unde are vrea să s-apuce neștine și să asuprească, nu i să dă, ce să să opreaște, alta nemică”). Uneori el are sensul „deloc”: „să n-aibă păr nimică pre cap”, „nice să vor cunoaște nimică seamne”, „că nemică nu să pune Zunara împotiva lui Pavel Apostol”. Construcțiile *drept nimică* și *întru nimică* sunt locuțiuni adjectivale cu sensul „inutil, nevalabil”: „întru nimică să fie acesta giudeț”, „Iară, de nu va fi creștin bun și drept credincios, ce va fi om bun numai pentru viața ceastă pementescă, pentru ca să-l laude oamenii, aceaia nu iaste întru nimică”, „aceaia călugărie să nu fie drept nimică”, „nu iaste

drept nemică acela dar”, „de-ș va pune hainele zălog, drept nemică nu iaste aceea”, „va întări acest gând întru sine, că nu simt drept nemică învățătura svinților părinți”.

Numeralul și adjectivul ordinal. Cu câteva excepții, se acordă în gen și număr cu substantivul („Al noolea cap de Pravilă a Svinților Oteți de la al Șeaselea Săbor”, „doauă veare ale doauălea veare”, „Al cincisprădzeacelea cap de pravilă ce scrie la Săborul Dintâi”); terminate în -lea, majoritatea formelor sunt lipsite de particula deictică: „la Săborul Dintâi și la al Doile și la al Cincile, scrie de dă învățătură”, „Săborul al Doile ce au fost la Antiohii”, „Aș treile cap de pravilă a Săborului Dentâi învață de grăiaște”, „atunce, să trimită și al trile rând”. Sistematically întâlnim forma al *patrul*: „Săborul al Patrul, 18 capete”, „când pleacă deagetul cela al patrul și-l împreună cu cel mare”, „Dă învățătură acest svânt Săbor al Patrul”. Neobișnuită este forma al *treilesprădzecele*: „Al treilesprădzecele cap a cestui Săbor de la Neohesaria dă învățătură”.

O formă contrasă din *a doua oară* întâlnită doar la Varlaam este *a doară*: „cel, cea a doua oară”: „Cum va giudeca de o dată patriarhul la giudeț, a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”.

Sistematically întâlnim în acord cu substantive masculine la plural forma *ai doii*: „într-acel ceas vor fugi de după cei ai doii și vor purceade după cei dentâi”, „să despartă de bărbații cei ai doii și să margă după cei dentâi”, „iară unii altor să nu apuce, nice cei dentâi celor ai doii, nice cei ai doii celor dentâi”, „aceștea doi cuconi, să vor chema ai doii veri”.

Numeralul partitiv apare de mai multe ori în text sub forma *giumătate*, numeralul *o* fiind subînțele: „atunce giumătate de daruri ce să vor fi dăruit la logodnă ca să să dea celui viu ce-au rămas, iară giumătate să să grijască acel mort, ce să dzice dentru ce va fi dat cel viu celui mort ca să-i întoarcă giumătate, iară giumătate să rămâie celui mort”, „de nu vor fi nice rude, giumătate să fie domnesc sau celui giudeț unde va lăcui pre a cui ocină, iară giumătate, de aceale bucate a mortului să fie de pamenți și de milostenie pentru sufletul lui”, „să ia giumătate unchiul, iară giumătate nepotul”.

Numeralul multiplicativ *îndoit* se acordă cu substantivul determinat: „acela păcat iaste îndoit, cum are fi dentr-unul, naște și altul”, „Omul cum sânte îndoit din trup și den suflet”, „aceștea le iaste îndoită certarea”, „Drept aceaia și Hristos îndoită au dăruit deanstvia botedzului în trei oameni”, „să întoarcă toată cheltuiala și dzeastrelle tot îndoite”. Mai rar este folosit și pronumele multiplicativ *întreit*: „a treia iaste cuscriia întreită, ce vine den trei seminții de să adună”.

Numeralul adverbial cunoaște formele *întâi*, *dentâi*: „Întâiu, să fie cu plecare spre cei închinați lui Dumnedzău slujitori”, *al doile* („Al doile iaste mândriia, ce să ține neștine mai bun de toți și mai înțelept”), *al treile* („Al treile iaste când face omul de bunăvoia sa ucidere”), *al patrul* („Al patrul iaste sânge amestecat”), *al cincile* („Al cincile iaste lăcomiia”), *al șeasele* („Al șeasele iaste zavistiia, răpștea”), *al șaptele* („Al șaptele iaste leanea, somnul prespre măsură”)¹⁴⁴.

¹⁴⁴ În situațiile menționate de la *al doile* la *al șaptele* se poate subînțelege „păcat”, întrucât lista lor este deschisă de formularea: „Șapte păcate sânt mari de moarte, carele pierd și omor pre om și trupeaște și sufleteaște”.

Verbul. Unele verbe păstrează conjugarea etimonului latin: *a însănătoșa* („să va scula den boală și să vor însănătoșea”, „ș-au cunoscut vendecarea de s-au însănătoșat”) păstrează conjugarea I a etimonului *sănāre*; *a rămānea*, *a împlea* păstrează conjugarea a II-a (*remanēre*, *implēre*): „muiarea ce va rămānea de bărbat”, „vor rămānea coconi săraci”, „vor rămānea denafară de împărăția lui Dumnedzău”, „daca să vor împlea 25 de ai”, „să ia sama 5 ai, tocma până să vor împlea 30 de ai tocma”.

– Verbul *a cura* păstrează cu o singură excepție („să-l afunde în scăldătoarea cu capul înainte, să curgă apa în gios pre trup”) formele fără *g* analogic: „ce-i va cură partea va lua și acesta”, „de-l va răni la ceafă și va cură sânge mult”, „Bogăția de-are cură ca apa, neme ca să nu-ș îngreoiadze inima”.

– Verbul *a da* la diateza pasivă are sensul de „a fi permis”: „Preoților nu li-e dat să facă afurisenie”, „nu iaste dat nemărui să suduiască pre mai-marele său”, „vlădicilor li s-a dat aceasta să iarte și să afurisească”; uneori, și formele la diateza reflexivă au acest sens: „Nu s-au dat preoților să-ș giudece pre arhierul lor”, „nu s-au dat slujitorilor besearicii să ție crăcimă”, „nemica nu va folosi preoția că i s-au dat fără cale”.

– Dincolo de o oscilație generală a formelor verbale la diateza activă și a celor la diateza reflexivă, trebuie menționată existența unor forme insolite la diateza reflexivă ale verbului *a fi*: „Nice-ș iaste mai mare și mai fără de lege lucru, decât acesta ce să vende pre bani darul Duhului Svânt!”, „să caute cu ochii și mai pre scurt cum nu ș-are fi fost acesta lucru”, „Spre ceia frați a cuconului, pre carii nu i-au botedzat, iaste a treia stepenă, ca și spre feciorii frăține-său, de vream ce-ș sânt frați sufletești”, „Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur”, „loc ca acela de nu-ș va fi vlădic să giudece”, „săvai cât de metitel s-are fi atunceș”. Și alte verbe prezintă forme la diateza reflexivă puțin obișnuite în limba literară actuală: *a părăsi*: „să cerceteadze arhierul foarte pre-amănuntul; de-l va afla vinovat în vreunele de carele smentesc preuția după svânta pravilă, să nu să hirotonisească, ce să să părăsască ca un nedestoinic”, „alții dzic sau să să părăsască de acel meștersug sau să să lase de liturghie”, „să-i fie ei canonul de cuntenire, ce să dzice să să părăsască, să nu mai facă acealea păcate”, *a tăgădui*: „de să va tăgădui, și va apuca că nu iaste cum dzâc ei, și de vor fi oameni de credință și de cinste pârâșii, să nu-l bage în samă pre vlădic, ce să-l scoată de tot”, „De să va preoți cineva și nu-ș va fi întâi ispoveduit păcatele toate, ca să vadză duhovnicul care păcat smenteaște preoția, ce să va fi tăgăduit și va fi tăcut”, *prosti* „a deveni simplu, a se călugări”: „Toate aceastea să chiamă părăsire de scaun, iară nu iaste cumu-i când să prosteaște de bunăvoie și-ș lasă scaunul”.

– Verbele la imperfect au la persoana a 3-a singular și plural forme identice: „vădzu un vis unde era un puț de aur și nește apă foarte dulce și reace și frumoasă. Și era și funea și vasul carele scotea apă tot de aur. Iară omul cela ce scotea apă era foarte bolnav”, „acesta avea zavistie asupra frăține-său”, „mânule Svinții Sale era tinse una spre amiadzădzî, iară alta spre miadzănoapte”.

– Verbul *a vicleni* poate fi întâlnit având forme tranzitive: „va ști muiarea că va să hiclenească cineva pre împăratul”, „numai să hiclenească pre stăpānu-său”.

– Ca în orice text juridic care conține formulări generale sau prescripții, *Pravila aleasă* abundă în verbe aflate la diateza reflexivă: „așa și cei botedzați, pentru căce să afundă și să înalță de 3 ori”, „botedzații să pomăzăiesc cu svântul mir”, „alte molitve să nu să cetească”, „de multe ori suflele a morți s-au arătat ș-au pofit ca să să facă liturghii pentru dânse, ca să le izbăvască den munci”, „Drept aceaia, și preoții ce iau peaningii pentru să facă liturghii, trebuie ca să nu să lenească, ce foarte să să nevoiască cu toată osârđiia și frica lui Dumnedzău, să slujască și nu cumva să lase ceva, vreo litughie să să treacă” etc.

Dacă în textul atribuit de noi lui Varlaam forma reflexivă *să cade* este urmată întotdeauna de un conjunctiv: „Pentru greșealele preoților cum să cade să să cearte cu vlădicii”, „Preoții nu să cade să giudece pre vlădicii lor”, „Călugării și ș-alți slujitori a besearcei nu să cade să să ameastece la lucrurile mirenești” etc., în textul propriu-zis al *Pravilei alese*, alături de forme cu conjunctiv folosite mai ales în titlurile capitolelor („Pentru iermonahul, cum nu să cade să cunune fămeaie cu bărbat”, „Pentru cela ce va vrea să fie vlădic, episcop sau mitropolit, cumu să cade să fie”, „Pentru cela ce va să să preoțască, în ce chip să cade să să întreabe și să să ispitească, oare știe carte cumu să cade”), se întâlnesc și construcții în care e folosit infinitivul: „nu să cade a dzice a creade pre nime, până nu va arăta fiece lucru”, „Să știe tot omul căruia i să cade a ști”, „acestora încă nu li să cade a face a doa nuntă” etc.

– Și paradigma verbului *a fi* la modul indicativ prezent păstrează forme mai apropiate de etimon:

1: *sâmt*: „eu încă sâmt om cu chinuri”, „Eu șâmt o naștere”;

2: *ești*: „ești datoriu, cât veri putea, să nevoiești”, „Bucură-te ceaia ce ești încungiurată de bucurie”;

3: *iaste*: „Aceasta iaste aducerea amente cătră Dumnedzău”, „Că a ta iaste împărăția”;

iar la plural

1: *simtem, sântem*: „simtem și vinovaș și destoinici muncii de vac”, „cum dzice apostolului Hristos: Mirezună sântem”;

2: *simteți*: „să cunoașteți toți preoții cât simteți de poslușiți svântului jărtăvnic”, „Cât simteți de numai ce vă chemați cu numele creștini”;

3: *simt, sâmt*: „Nunta iaste împreunare bărbatului cu fămeaia și simt cetaș unul cu altul”, „Nuntele ce să fac cu cununie cu învățătura lui Dumnedzău sâmt făcute”.

Acestora li se adaugă formele prescurtate pentru persoana a 3-a singular și plural *-i* și *-s*. La indicativ prezent se păstrează la persoana 1 singular și la modul conjunctiv la persoana a 3-a singular și plural forme iotacizate: *credz, să creadză, să vadză, paș, să pașă, să împarță, să trimișă, să scoașă* etc.

– În acord cu alte verbe de conjugarea I, *a găta, a adevăra*¹⁴⁵, *a îndrepta, a zburda, a se asemăna* au la persoana a 3-a singular doar forme cu desinența *-eadză*:

---

¹⁴⁵ *A adevăra* cunoaște doar 3 ocurențe, în timp ce *a adevveri* este folosit de 5 ori, având la persoana a 3-a singular *adevereazăte*. Uneori întâlnim ambele forme în același context: „închipuiaște și adevereazăte chinurile lui Hristos, ce să dzice moartea, îngroparea și înviearea, iară svântul botedz închipuiaște și adevereazăte pogorârea lui Hrisos în iad și suirea den iad”.

„la venirea Domnului nostru lui Isus Hristos, la înfricoșata dzi giudețului să gătează ceaia pedepsă”, „toate le ocârmeaște și le îndireptează cu cuvântul lui Dumnedzău”, „acel dar scump și cinstit a preoției, carele să asemenează ceriurilor”, „svântul botedz închipuiaște și adeverează pogorârea lui Hrisos în iad și suirea den iad” etc.

– Verbul *a zice* cunoaște la perfectul simplu persoana 1 singular *dziș*: „Eu dziș că veți fi dumnedzăi și fiii Celuia de Sus”, la persoana a 3-a singular *dzise*: „Domnul nostru la mântuitoarele Lui chinuri, dzise ucenicelor Săi”, „Domnul nostru la mântuitoarele Lui chinuri, dzise ucenicelor Săi”, și mai mult ca perfectul „Dzice și Valsamon pentru acest cuvânt a lui **СВѢТІИ** Pavel cum și mai sus dzisem”.

– Dintre verbele de conjugarea a IV-a, *a curăți* are la persoana a 3-a singular *curățește*, iar la persoana a 3-a plural *curățesc*: „păcatele celui nebotedzat să curățesc cu botedzul”, „Tâlcuiaște Valsamon mai pre-amănuntul de lungeaște cuvântul și curățește toată tocmala lucrului acestuia”, în timp ce *a adeveri*¹⁴⁶ (care are un dublet de conjugarea I, *a adevăra*¹⁴⁷, ambele având sensul „a confirma”) cunoaște doar forme tipice pentru conjugările I și a IV-a: *adevereadză*: „svântul botedz închipuiaște și adeverează pogorârea lui Hrisos în iad”, „Adeverește acest svânt săbor”.

– Imperfectul are forme identice la persoana a 3-a singular și plural: „care lucru era întrutot împreunat la toată răsădirea cărții”, „mânule Svinții Sale era tinse una spre amiadzădzî, iară alta spre miadzănoapte”.

– Perfectul simplu al verbului *a da* are doar forma dură, *deade*, *deaderă*: „trestia ceaia ce o deaderă jidovii în direapta lui Hristos”, „scoase de-i deade aceale doo prescuri”, „deade unui preot oarece ca-n chip de plată”, în timp ce verbul *a face* cunoaște atât forma dură, *feace*, cât și forma slabă *făcu*, prima având o frecvență mai mare: „ștearse Hristos picioarele ucenicelor când feace omivanie”, „toiagul lui Moisi, cela ce să feace din șearpe”, „de atunce să făcu mestecătură mare în svânta besearcă”, uneori folosindu-se, evident din motive stilistice, pentru a evita repetiția, ambele forme în același context: „au doară are fi mârș la cea nuntă, unde feace întâi ciudeasa pre pământ, că făcu vin dentr-apă?”. Cea mai completă paradigmă la perfectul simplu o are verbul *a zice*:

1: *dziș*: „Eu dziș că veți fi dumnedzăi și fiii Celuia de Sus”

2: –

3: *dzise*: „la mântuitoarele Lui chinuri, dzise ucenicelor Săi”, „el, fiind mahnit și scârbit, dzise de răspuse cu lacrimi”.

Iar la plural

1: *dzisem*: „Dzice și Valsamon pentru acest cuvânt a lui **СВѢТІИ** Pavel cum și mai sus dzisem c-au dzâs”

2: –

3: –

---

¹⁴⁶ „de să va adeveri că nu pomenesc pre patriarhul la svânta liturghie”, „să-l scoată de tot den scaun după deala lui, cumu să va adeveri lucrul”.

¹⁴⁷ „să să despartă, de să vor adevăra de aceste lucruri”, „daca va adevăra bine de moartea lui, încă să mai așteapte un an”.

Verbul *a înțelege* are la persoana a 3-a singular a perfectului simplu *înțelease* („Apoi înțelease că iaste pentru căce au fugit de svânta liturghie a acelui preot”), iar la a 2-a plural *înțeleaset* („Acum înțeleaset carele sânt aceste 7 laude a lui Dumnedzău ce dzice prorocul și ce tâlcuiăște!”).

– Fenomen general în vechile texte, persoana a 3-a singular a perfectului compus coincide cu persoana a 3-a plural: „numai ei au puteare și dar a da tuturor”, „cine sânt de la Dâns ispravnici, aceia au puteare [a] afurisi și a ierta păcatele”, „drept aceia au făcut Dumnedzău bărbatul și muiarea”, „Mulți svinți părinți și de-a svintei besearici învățatori au dat învățatură”.

– În opoziție cu perfectul compus foarte mult folosit, mai mult ca perfectul apare doar incidental: „Epitrahilul iaste fâșia ceaia ce legase pre Hristos de grumad”, „tâlcuiăște oaia cea perită pentru carea veni Domnul ca să o ia, pentru că o apucase lupul cel mare, diavolul”, „iarăș să afla în legătură cum fusese și dentâi”, „daca să va prileji de să-i moară logodnica cu carea au fost tocmit și logodit”.

– Forme insolite de mai mult ca perfect analitic, exprimând o acțiune care s-a petrecut înaintea alteia trecute se construiesc cu gerunziul: „au fugit de svânta liturghie a acelui preot, unde au fost gândind că nu iaste destoinic”, „și den ranele picioarelor ce-au fost găvozdît pre cruce de mână și de picioare, carele au fost mirosind mai scump decât toate mirezmele”, „iară molitve nu s-au fost mai cetind de obrăcenie, cumu-i și la noi în dzua de astădzi”, „s-au fost spărgând tot trupul omului de s-au fost făcând tot rane”, „au fost blagoslovind și Hristos pre apostoli și i-au fost dăruind, de-au fost dzicând: *Loați Duh Svânt*”, „Dentâi, la zilele ceale vechi de demult, au fost întrebând întâi, mainte până a să face nuntă și, dac-au fost întrebând, nu i-au fost lăsând să facă acel lucru, ce i-au fost oprind. Iară, de-au fost făcând fără de întrebare, i-au fost can pedepsind cu canon și de-acia i-au lăsat”.

– Exprimând multe situații anticipative, textul *Pravilei alese* are multe forme de viitor. Acestea sunt formate cu ajutorul auxiliarului *a vrea*, având formele specifice limbii vechi:

1: *voiu* (formă apropiată de limba literară actuală): „Întru ce te voiu găsi, într-acea te voiu giudeca”, „voiu lua fâmeaie și pre nepoata cea de fie a unii a doo veare a mea”;

2: *veri (ver)*¹⁴⁸: „Iară, de veri ascunde ceva și nu veri spune drept, ce veri tăgădui vreun păcat, bine să știi că acela păcat iaste îndoit”, „Când ver vrea să giudeci drept, să nu cauț în obrazul celora ce să pârăsc”;

3: *va*: „Vlădicul cel scos, deaca va hi giudecat al doile rând și să va afla nevinovat”.

La persoana 1 plural, *vom* (32 ocurențe): „Atunce, ce vom ceare de la dâns, pre lesne vom dobândi”, dar, mai rar, cu 3 ocurențe, și *vrem*: „În postul Născutului și a Svinților Apostoli, vrem mânca bucate uscate”, „la dzua svinților apostoli cei mari, Petră și Pavel, atunce încă vrem face razdreășenie la peaște”, „nu cumva să le smentim, că apoi vrem face un lucru foarte fără de leage”;

---

¹⁴⁸ O excepție este „iaste obiceiul mainte di ce vei vrea”, unde forma poate să fie explicată prin evitarea repetării lui *v*.

2: *vefi (vef)*: „Eu dзіș cā vefi fi dumnedzāi și fiii Celuia de Sus”, „Nu giudecați în fāțārie, cā cu ce giudeț veț giudeca, giudecaț veț fi”;

3: *vor*: „Vlādicul sau preotul de vor hi scoș și vor cānta leturghie”, „Preoții și diiaconii ce nu-ș vor pomeni vlādicii sāi la slujbele svintei beseareci”.

Folosind auxiliarul *a vrea* și un conjunctiv, se construiesc de multe ori forme analitice de viitor: „va sā dea samā”, „va sā ia platā”, „va sā se pogoare”, „va sā aibā canon”, „muncā va sā aibā”, „îți vor spune ce va sā fie”, „vor sā fie sufletele lor în mare nevoie”. Insolită e formularea „sā nu fie fāțarnic, nice sā facā strāmbātare pentru voia cuiva, cā va vrea sā dea samā înaintea înfricoșatului giudeț”.

– În textul *Pravilei alese* se întâlnesc și forme de viitor anterior, care exprimă o acțiune petrecută înaintea unei alteia viitoare: „unde sā va prileji de sā va fi pustiit, de nice sā vor afla scrisori”, „de vor fi mai cercetat cu leagea și vor fi fost dup-acea stātătoare în multā vreamē și vor fi trecuț mulț ai îndelungați, mai apoi”.

– Conjunctivul prezent al verbelor de conjugarea I cu rădācina terminată în *s* au la persoana a 3-a -*sā*: „40 de veadre de apă sā vearsā”, „vinile bărbatului pentru care sā cade sā-l lasā”. Faptul poate fi asociat și cu tendința de durificare a consoanelor.

Conjunctivul verbelor de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a care au rădācini terminate în *d* și *t* suferă sistematic iotacizare la indicativ prezent la persoana a 3-a singular și plural: *sā vadzā, sā prindzā, sā rādzā, sā cuprindzā* etc. Același fenomen al iotacizării se produce la verbele de conjugarea a III-a cu rădācina terminată în *n*: *sā spuie, sā supuie, sā puie* etc.

– Verbul *a cere* are conjunctivul la persoana a 3-a *sā cearā* (10 ocurențe) și *sā ceaie* (5 ocurențe), textul lui Varlaam având doar formele iotacizate, în timp ce la Eustratie se preferă *sā cearā*. Verbul *a omori* are la persoana a 3-a doar *sā omoarā*. *A ucide* cunoaște forma *sā ucigā*.

– La perfect întâlnim forme construite atāt cu participiul cāt și cu gerenziul verbului: „De vor fi scos den scaun pre vreun vlādic și dup-acea sā va fi strāns și al doile sābor și de sā va fi gāsīt cum acel vlādic n-au fost vinovat”, „cāndai sā nu fie grāind cu pizmā sau cu vrajbā, sā vor fi pornīt asupra lui cāndai pentru ce le va fi fācut vreo nevoie pentru de-ale lor”, „iarā, de sā va fi gāsīnd citeț, numai cu aceeaia sā fie, iarā mai sus sā nu sā suie”.

Condiționalul se construiește cu verbul auxiliar *a avea*: „de are face niscare păcate, nime dintr-aceșt preuț, arhieriei sau preoț, nu poate sā strice pomenirea lui”, „de are fi și nevinovat”, „de are fi cum are fi preotul”, „sāvai cāt de metitel s-are fi atuncea”; o singură dată întâlnim *arā*: „macar sā n-arā hi fost adevārat”, „de vrea fi boiarin de curte, îl scotea den cinstea sa”. Frecvent este folosit și auxiliarul *a vrea*: „în leagea veache nice pre un om de vrea fi cāt de bun și de vrea fi vātāmat undeva la trup, nu-l vrea preoți nice într-un chip, iarā numai cānd vrea fi foarte întreg și sānātos, atuncea vrea lua preoție. Și dup-acea, iarāș, de-l vrea lovi boala la preoție, sā vrea lāsa de slujbā”, „într-o vreamē mai de demult, cine vrea face acest lucru de vrea lua muiare ce nu i sā vrea cādea și vrea cālca pravila, acela om vrea avea o certare mare; de vrea fi boiarin de curte, îl scotea den cinstea sa, și-i făcea o rușine mare, cā-l purta pre ulițe, dup-acea îi trimitea de-i închidea pren temnițe departe loc, pre la ceale ostroave; iarā, de vrea fi sārāc, îl punea gios de-l ucidea cu toiage pānā-l lāsa numai de-abiia viu”.

De multe ori este folosit și cu valoare de optativ viitorul indicativ sau cel anterior: „de va fi episcop să-l lase”, „cel cela să va înfătăși cu vreo fămeaie de va fi de nuntă să o ia”, „pre bărbat l-au slobodzit să fie volnic ca să-ș ia alta, iară aceeaia să fie întru nemică, însă de va fi măsă la dânsă numai odată”, „de să va ispiti să margă și al doile rând, de-acia nu poate să să mai desparță săvai de s-are și despărți”, „Preotul ce va fi făcut păcate mainte de ce să va fi preoțit și dup-acea, de va fi ispeduit de voia sa pentru frica lui Dumnedzău”.

– Optativul propriu-zis este folosit pentru a defini situații posibile în viitor; el este construit cu ajutorul auxiliarului *a avea*, uneori fiind greu de definit distincția față de formele viitorului indicativ: „Iară, de să va afla patriarhul întru alte cuvente reale sau ocară sau macar de are face niscare păcate, nime dintr-aceșt preuț, arhierii sau preoț, nu poate să strice pomenirea lui”, „De să va prileji vlădicului să-l pâarscă cineva și, să are fi și vinovat, până nu-l vor giudeca vlădicii, să nu iasă den scaun”, „Arhierelui nu să creade mărturia ereticului, nice aceluia ce are fi de altă leage”.

– Optativul apare de cele mai multe ori în propoziții secundare atributive sau condiționale: „va ști mai multe decât un bărbat desăvârșit ce are fi de 50 de ai”, „tot omul cine are avea înțelepciune și mente întreagă și are griji de viața de veaci, cu cuviință are fi și cumu să cade cu adevărat lucru și fără de voia lui ca să socotească”, „macar de are fi și nevinovat, iară pentru ce ș-au făcut leage și giudeț sângur, tot să-ș fie lepădat de tot de preoție”, „Iară, de are face și milostenie și alte multe lucruri bune, cât de șe-are da trupul și pre măcenie pentru numele lui Hristos, aceastea Dumnedzău nu le priimește drept numai că, de vreame ce nu are pace cu fratele său cela ce-i creștin ca și dâns” etc.

– Ca în majoritatea textelor din prima jumătate a secolului al XVII-lea care marchează începutul stilului juridic în limba română, și în *Pravila aleasă*, alături de formele majoritare la conjunctiv, întâlnim și un număr considerabil de construcții cu infinitiv care însoțesc formule impersonale ca *trebuie, să cade, are* etc.: „Să știe tot omul căruia i să cade a ști”, „acestora încă nu li să cade a face a doa nuntă”, „lor nu li să cade a face acesta lucru”, „daca-i vor scoate den preoție, să-i puie pre dâns în locul mireanilor ce trebuie a strânge”, „de le va strica el fără știrea și voia muierii, să aibă a ceare tot de la bărbat ceia ce vor rămânea pre urma ei moșneani”, „pre toți îi ține el asupra sa și el are a da samă pentru dânsii de să va prileji să piară cineva pentru nesocotința lui”.

– Infinitivul lung îl întâlnim doar după forme introduse prin *de-a*: „să va părăsi de-a mai facerea păcate”, „iaste cu direptate de-a să împărțirea pentru vreo vină”, „să fie curat și destoinic de-a slujirea lui Dumnedzău” sau în construcția imperativului la persoana a doua plural precedat de adverbul de negație *nu*: „unde va fi vreun cuvânt greșit, cu linește tocmiți și isprăviți, iară nu blăstămareți”.

– Stilul juridic presupune și aici multe construcții cu infinitivul, care alternează cu cele în care e folosit conjunctivul: „ce trebuie a strânge tocmealele acestui lucru, a le înfățasea”, „Drept aceeaia, trebuiaște foarte a socoti și a feri locul cel dumnedzăiesc a svintei besearici”, „dintăi trebuie să ceară de la Dumnedzău înțelepciune”, „feciorul cel de suflet trebuiaște să ia din tot venitul a patra parte”.

– Locuțiunea verbală *a da samă* se află de obicei la infinitiv când este precedată de verbe care au sensul de „a trebui, a fi obligat”: „el are a da samă

pentru dânsii”, „are a da samă înaintea lui Dumnedzău”, „cum va fi, are a da samă înaintea înfricoșatului giudeț ca un nedestoinic și vinovat”, „căce are bărbatul a da samă de acelea de toate”. Uneori întâlnim și alte verbe care pot primi sensul „a trebui, a fi obligat”: *li-i a da samă*: „groapă mai adâncă vor să fie păstorii ceia ce li-i a da samă de acesta lucru”, *va vrea să dea samă*: „va vrea să dea samă înaintea înfricoșatului giudeț”, *vor să dea samă*: „apoi vor să dea samă înaintea înfricatului giudeț”, „va să dea samă înaintea înfricoșatului giudeț”. Într-un singur exemplu întâlnim și locuțiunea *a lua sama*: „n-are nime a lua sama vlădicilor sau preoților”. Mai rar și *a trebui* se construiește cu infinitivul, fiind preferat conjunctivului: „să-i puie pre dâns în locul mireanilor ce trebuie a strânge”, „trebuie a socoti și acesta lucru”, „După acea trebuie a socoti și acesta lucru”, „trebuie a le ispiți în ce chip și cum le-au fost începătura”, „Trebuieaște a face laudă și pohvală și împărăteasei”.

– Verbul *a cere* are participiul *cerșut*: „nu-ș va fi cerșut iertăciune”, „până au fost vii nu ș-au cerșut iertăciune”.

– De multe ori gerunziul înlocuiește forme verbale în care limba literară folosește participiul: „l-au izbăvit dentr-acei iad ce s-au fost muncind”, „i s-au fost descuind și dezlegat toate legăturile cu carele au fost legat”, „iară, de să va fi gășind citeț, numai cu aceia să fie, iară mai sus să nu să suie, ce să rămâie numai cu aceia”, „nu i-au fost lăsând să facă acel lucru, ce i-au fost oprind. Iară, de-au fost făcând fără de întrebare, i-au fost can pedepsind cu canon”, „până în șapte stepene au fost slobodzând cuscriia, iară cești mai noi au slobodzit” etc.

În mod curent este folosită forma de gerunziu *alegând* însoțită de o completivă directă introdusă de *când* sau *fără*, ambele cu sensul „cu excepția”: „și nu-ș tocmeaște lucrul, cui-ș va lăsa rămășițele, alegând când nu va avea feciori”, „să fie opriț de liturghie, alegând numai de să va cumva tâmpla să fie patriarhul eretic”, „întreabe giudețul pentru tocmala ce va să fie, alegând când nu vor și pentru ce i-au chemat la giudeț”, „când va vrea să cânte liturghia arhierul, n-are nice o smenteală, alegând fără când va face hirotonie”, „să nu-i priimască besearica, alegând de ceia ce să lasă den lume și să călugăresc” etc.

Pravila aleasă folosește un număr considerabil (144) de **adverbe**, dintre care 17 sunt și adjective. Unele prezintă forme diferite de limba actuală.

– Pe lângă *acum* (4 ocurențe) întâlnim mai des *acmu* (30 de ocurențe); la fel, în comparație cu *aicea* (39 de ocurențe), *acii* e mult mai frecvent (73 de ocurențe), în timp ce *acolo* (40 de ocurențe) este aproape la fel de răspândit ca *acolea* (34 de ocurențe).

– *atunce* (203 ocurențe) este categoric preferat lui *atunci* (8 ocurențe): „atunce iaste volnic să facă cumu-i va fi voia”, „când face giudețul direptate, atunce va să fie spre dâns cu milă direptul și adevăratul giudeț, Hristos”, „de atunci s-au început această minune, să-ș mute”, „atunci le dă vlădici și domni ca aceștia, după cumu-i inima nărodului” etc.

Unele adverbe prezintă aspecte insolite fie sub aspect formal, fie sub cel al sensului:

– *aciiș* „în acest moment”: „nu va ști, dece să va apuca, ce aciiș va înceape”, „Iară da[ca] să va botedza, aciiș să deșchid ceriurile”, „cum L-au împuns în coaste cu sulița și aciiș, au izbucnit sânge mestecat cu apă”. El este sinonim cu *cumuș*: „să cade să ne plecăm capetele cumuș vom vedea că să iveaște”, „cumuș dzise aceastea

cuvenite, așa fu nevădzut și de-acii nu s-au mai arătat” și *atunciș*: „Iară, de să va pristăvi atunciș într-acea boală, pre acesta-l primeaște Dumnedzău drept călugăr”.

– *atunciș, atunceș*, „în acel moment”: „de să va pristăvi atunciș într-acea boală, pre acesta-l primeaște Dumnedzău drept călugăr”, „Cade-să popii să dea svânta cumencătură pruncului ce-l boteadză, săvai cât de metitel s-are hi atunceș, deaca săvârșeaște botedzul”, „de va audzi c-au murit, atunceș curând să nu să mărite”.

– *mainte*, „mai înainte”, folosit și în locuțiunea *mainte de*: „preotul ca să boteadze mainte de svânta liturghie”, „vreamea ceaia a prorocului Isaiei, ce-au strigat cu atâta vreamie mainte de nașterea lui Ioan Botedzătorul”, „să să puie în loc curat, cum am dzăs și mainte”, „Pentru c-am dzis mainte, trei mătuși, mătușe proastă, mătușe mare, mătușe mică”.

– *necum*, „nicidecum”: „nemică parte să nu aibă de la bărbatul său, necum altă, ce nice hainele ce-i va fi făcut mai nainte de nuntă”, „acela necum să fie vas de beserecă, ce, după ce să vor împărți, încă să aibă și canon mare”, „necum să șadză la locul său cu preoții la săbor”.

– pe lângă valorile obișnuite, *ca* este des folosit în construcția *ca să*, având sensul „să”, în propoziție fiind similar conjunctivului: „vin ca să nu bea”, „Călugării, ca să postească luna preste tot anul”, iar la nivelul frazei introducând propoziții secundare: „Bărbatul, de va hi fur de beserecă sau tâlhari, ca să să despartă”, „să cade cu adevărat lucru și fără de voia lui ca să socotească și să cerceteadze foarte pre-amănuntul”, „Cela ce iaste giudecător, ca să nu să înalțe pentru destoinicia lui”.

– *cum*, pe lângă sensurile obișnuite, poate introduce și propoziții secundare, având sensul „că” sau „precum”: „va pârî neștine cu multe ocări pre vlădic cum iaste vinovat în multe lucruri”, „ascultați de acest lucru cum spune Valsamon: Cuvântul Svântului Pavel ce scrie cătră Timotheiu, ucenicul său, cum întru pâra celui hirotonit să nu să creadză mărturia unuia”, „Pentru greșelele preoților, cum să cade să să cearte cu vlădicii, iară nu cu alți oameni”, „mare bucurie stau de ascultă acel glas scump, cum are fi îngeresc”.

– *unde* poate să primească și sensul „în care” sau „când”, introducând propoziții relative sau temporale: „Unde vor mărturisi doi oameni buni și credincioși asupra omului preoțit, să nu să creadză”, „ascultă acel glas scump, cum are fi îngeresc, unde cântă peaveții de dzâc așa”, „au fugit de svânta liturghie a celui preot, unde au fost gândind că nu iaste destoinic”, „vădzu un vis unde era un puț de aur și nește apă foarte dulce și reace și frumoasă”, „vor bea în tot locul unde să măreaște și să laudă Dumnedzău”.

– și *cum* poate avea o valoare apropiată de cea a pronumelui relativ, introducând propoziții subordonate: „să mărturisească de toate lucrurile cum vor putea cunoaște”, „Pentru mitropolit, cum iaste volnic să-ș suie episcopul den eparhiia lui de la un scaun la alt scaun mai sus”.

– Un grup de adverbe este construit cu *oare-*: „au fost oareunde un călugăr săhastru”, „într-acest feredeu, am fost eu oarecând domn acestuia”, „petrecând acolo acel om tot într-acea nevoie multă vreamie, oarecând veni lucrul de scăpă dentr-acea robie”, mai frecvent¹⁴⁹ întâlnind formele cunoscute actualmente limbii

---

¹⁴⁹ *Oareunde* (1 ocurență), față de *fieunde* (3 ocurențe) și *undeva* (12 ocurențe); *oarecum* (0 ocurențe), față de *fiecum* (1 ocurență) și *cumva* (16 ocurențe). Mai echilibrat este raportul dintre *oarecând* (3 ocurențe), *fiecând* (1 ocurență) și *cândva* (2 ocurențe).

literare: „de va scăpa, cândva să vie la casa-ș”, „va fi fost cândva mărturie strâmbă”, „să va prileji undeva în vreo tocmală”.

– Construcția formelor adverbiale cu *fie-* sau *ori-* era în curs, astfel că întâlnim o anume nesiguranță în folosirea lor: *fiecum* sau *fietecum* (6 ocurențe) față de *oricum* (3 ocurențe): „*fiecum* va fi, să nu o despartă bărbatul”, „îndrăzni acel arhiereu de a preuți pre acel ocărăț fără de întrebare și fără de ispitire, ce numai așa, *fietecum*”, „să aibă puteare, oricumu-l va lumina Duhul Svânt”, în timp ce *fieunde* (3 ocurențe) nu cunoaște corespondentul *oriunde*: „va fi viața lui numai să tâlhuiască și să apuce de *fieunde* să prade sau să fie fur de besearci”; *fiecând*, cu o ocurență, nu are o formă paralelă *oricând*: „să mănânce numai bucate uscate și numai o dată într-o dzi și aceaia nu *fiecând* va vrea”.

– Adverbul *aiuri* „altunde” („să-l arunce undeva într-apă sau aiuri”, „i să va veni pre direptate de la niscare rude a lui sau de-aiuri”, „nu poate al doile rând să să mai giudece, nice poate ca să să mai socotească aiuri la alt giudeț”, „Mai bine puțină rușine și scădere aicea, decât aiuri muncă de veaci”) are un antonim necunoscut dicționarelor noastre *nechiuri*¹⁵⁰ „nicăieri”: „curățește Valsamon această tocmală și o arată deșchis cum părinți n-au priimit *nechiuri* acest lucru”.

– *foarte* este de multe ori folosit ca adverb în construcții precum: „foarte să cerceteazde pre-amăntul pre acela om”, „Foarte să fie oameni de cinste ceia ce vor mărturisi”, „foarte să să socotească că nice un lucru nu iaste mai scump pre lume, decât cinstea”, „acela om ce va cleveti pre arhiereu, foarte va să aibă un canon mare și greu”, „dece-l foarte grăi de rău pre acel preot cătră acel părinte. Audzând el aceasta, foarte să scârbi pre acel preot”, „Drept aceaia, trebuiaște foarte a socoti și a feri locul cel dumnezăiesc a svintei besearici foarte cu frică mare”. Putem interpreta unele dintre aceste construcții și ca un superlativ absolut, în situația în care adjectivul, adverbul sau locuțiunea sunt subînțelese.

– *cândai* „cumva” apare de mai multe ori: „cândai să nu fie grăind cu pizmă sau cu vrajbă, să vor fi pornit asupra lui cândai pentru ce le va fi făcut vreo nevoie pentru de-ale lor”, „pre de altă parte te roagă cu bine cândai doară-l veri putea scoate den răutate”, „cândai sânt afurisiț pentru fieștece puținel lucru” etc.

– *can* „cam”: „stă can plecat”, „puind deagetul cel mare can pre deasupra celualalt să face her χ ”, „deci tot au fost can bolnav”, „de-au fost făcând fără de întrebare, i-au fost can pedepsind cu canon”.

– *odănăoară* „odinioară, cândva”: „Dzice c-au fost odănăoară un preot, deci tot au fost can bolnav”, „Prilejitu-s-au de-au fost un giudeț ca acesta odănăoară”; are ca antonim *nicedănăoară* „niciodată”: „Cum să cade nice dănăoară să giudece mirean pre vlădic sau pre preot sau pre deacon”, „să-l ducă să-l arunce într-o apă curătoare, carea să nu seace nicedănăoară în veaci”, „acestui a să nu i să creadză nicedănăoară mărturiia”. Din aceeași familie este *vreodănăoară* „vreodată”: „va fi mârș vreodănăoară la vreun giudeț și-l vor fi osândit”.

---

¹⁵⁰ Din latinescul *neque+ubi*. Forma explică și etimologia cuvântului *nichiurdă* „femeie zănică”, căruia DLR (vol. VII, partea I, p. 199) nu îi oferă nicio etimologie.

– numai „doar” este folosit într-o serie de construcții mai puțin obișnuite astăzi: „a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „nu iaste leage, nice obicină nice altă nemică vrun lucru adevărat, numai ce iaste o batgiocură”, „atunce să ne trebuiască numai când va veni lucrul să fie înaintea giudețului”, „alegând numai de să va cumva tâmpla”.

– O locuțiune adjectivală și adverbială des întâlnită este *de față* „prezent, în mod public”: „Bărbatul, de-ș va afla muiarea de față curvind”, „să fie de față cea ce-l ocăreaște”, „atunce să-i dzică de față toate câte va fi dzis și întâi”, „să cade să-l giudece nime până nu va fi sângur de față împreună cu părâșii lui”, „de vor afurisi pre cineva și nu va fi nemică de față vina acestuia, ca să să iarte”. Locuțiunea intră și în componența unor expresii precum *a pune de față* „a prezenta”: „Bărbatul, de-are fi cât de sărac, dzeastrele ce va fi luat să cade și iaste datoriu să le puie de față”, „iaste datoriu cea ce ia pre mâna lui sau să le puie toate de față sau să le dea prețul drept cât au fost prețuite”.

– O altă locuțiune adverbială este *la arătare* „evident”: „nu va vădi nimic răutățile lui la arătare”, „părearea curvii muierii lui nime nu poate să o scoață la arătare”, „să arate lucrul cu adevărat la arătare”, „Ce cine poate să spuie câte spurcăciuni să făcea! De față, la arătare, dar cu cât mai vârtos pre ascuns?”, „curvii muierii lui nime nu poate să o scoață la arătare, ca să vadză fiecine, ca să poată create”.

Conjuncția *au* „sau” apare de multe ori în text: „Pruncii, de nu să vor ști, botedzați sânt au ba”, „să grăiască acelu vlădic, au cu niscari daruri, au de frică, au cu sila să-l facă să-i dea vreun dar de-a svintei besearci pentru voia acelu boiarin, au vlădicie au preoție au vreo mesereare au vreo iegumenie, sau fiece lucru ce iaste ascultătoriu de svânta besearcă”; uneori *au* alternează cu *sau*, aceasta fiind mai des folosită la nivelul sintaxei frazei.

– *căci, căce* „că” este folosită atât individual, cât și în diferite construcții. Individual: „de va dzice neștine ceva pentru că doară căce au fost și aceștea oameni, cu trup ca și noi”, „Atunce iarăș veni spre dâns glas de-i grăi: Căce nu beai de această apă scumpă și bună?”, „de vream ce-au fost nevoie, că nu i s-au tâmplat acolo duhovnicul, căce au lăsat omul neispoveduit”, „nice să-i împresure cu ună și cu altă, căce sânt mai mici decât dâșșii”. Mult mai des apare în locuțiunile *pentru căce, căce că și pentru căce că*, introducând cauzale: „Nu s-au dat preoților să-ș giudece pre arhiereul lor, pentru căce le sânt lor cap și păstori”, „Ascultați acmu și tâlcul acestora, pentru căce s-au izvodit aceastea”, „a doa venire a Svinții Sale, pentru căce va să vie ca un mire cu mare mărire”, „când nu va face pace cu cea ce-i învrăjbit, pentru căce că spre-acesta ruga să face blăstăm”, „Căce că bărbatul cu muiarea iaste o stepenă”, „feciorii carii i-au născut cu ceia ce i-au botedzat între ei sânt a doa stepenă, căce că un tată pre unii i-au născut trupeaște, pre alții sufleteaște” etc.

– *ce* „ci”: „nime ca să nu să mire de acesta lucru, cum și în ce chip poate să fie, ce să asculte ce grăiște rostul dumnedzăiescului David proroc”, „nu iaste stătătoare până în svârșit, ce să și schimbă”, „întru nemică nu să socoteaște, nice iaste nice de un folos, ce iaste un lucru știrb și nu-deplin”.

– *dacă* este întâlnit sub formele *daca* și *deaca*¹⁵¹: „Pentru vlădicul acel scos și, deaca s-au giudecat al doile rând, s-au aflat nevinovat”, „deaca iau iertăciune trupurile lor aicea și să topesc în pământ, așa și sufletele, cu putearea lui Dumnedzău să slobodzesc și ies din mâna diavolul”, „Oare, daca să va împuți sarea, cu ce să va săra?”, „voi încă simteț ucenici, daca veț avea liubov unul cătră altul”.

– *dar* apare întotdeauna sub forma *dară*: „Dară cu cât mai vârtos ca să nu aibă puteare cu lucrurile a besearicii?”, „Dară cu cât mai vârtos vlădicul cel strein de va veni în poporul altui vlădic să preoțească!”, „Scris-am, dară n-am făcut nice un bine că am scris”, „Dară cine are puteare a mai socoti sau a mai lua sama giudețului patriarhului?”.

– *de* „dacă”: „Giudeațele strâmbe, de s-are și urici, nice giudețului giudeț, nice obiceiul să prinde în samă”, „Pentru slujitorii besearice, de vor giuca în hârjeate”, „cela ce l-au clevetit, de nu-l va putea dovedi cu mărturii ca acealea, oameni buni și de cinste, sau de va fugi dinaintea giudețului arhiereului, de va fi preot să să oprească de preoție, iară, de va fi mirean, să să afurisească”, „alegând numai de să va cumva tâmpla să fie patriarhul eretic și să-l fie audzit cineva învățând mărturiia eriticilor”.

– Incidental, *deci* apare doar la Eustratie și sub forma *dece*: „dece-i caută și lui să moară”, „are pizmă pre cineva, dece face asupreală”, „Dzice c-au fost oareunde un călugăr săhastru. Dece, au chemat pre un preot mirean de i-au cântat liturghii”.

– Foarte rar se folosește *să* „dacă”, mai ales în situația în care se evită repetarea lui *de* „dacă”: „Iară, de nu li s-are da acesta, să are părăsi și s-are întoarce de tot duple creștinătate și are merge de tot în perire”, „De să va prileji vlădicului să-l părăscă cineva și, să are fi și vinovat, până nu-l vor giudeca vlădicii, să nu iasă den scaun”.

– *săvai* „chiar dacă”, „cu toate că” apare doar la Eustratie: „ceia ce-s afundați nu văd nemică, săvai cevaș”, „Ce și nunta cea desăvârșit, săvai de câtă vreme are fi, încă să desparte, daca să vor afla de acealea vini”, „nu va putea să dzică că nu-m iaste frate, săvai de are fi și de alt tată”, „Nu poate neștine să ia logodnica tătâne-său sau frăține-său, săvai că nu s-au amestecat”.

– *veri* (*ver*) „sau”: „cine nu-l va pomeni pre acela, ver vlădic, ver preut, nemică, nice o smenteală să n-aibă”, „va lua vreun dar de-a svintei besearici fără de voia săborului, cu mazădă, veri mult”, „să mărturisească de toate lucrurile cum vor putea cunoaște, veri stătătoare, veri îmblătoare”, „Câte dzile vor zăbăvi marturii la giudeț, veri multe, ver puține, toate cheltuialele să fie deasupra celuia ce i-au adus să mărturisească”.

Doar în secțiunea referitoare la treptele de rudenie *oare* are valoarea insolită de conjuncție „sau”: „mătușe proastă, mătușe mare, mătușe mică, dzicem cum mătușea proastă iaste sor de tată sau de îmă, iară mătușea mare iaste sor de moș sau de moașe, iară mătușe mică iaste vară premare, oare de tată, oare de îmă”, „Numele unchiului să dzice în trei chipuri, pentru ce oare iaste unchiu prost, cumu-i frate de

---

¹⁵¹ La Varlaam, cu o excepție, de 7 ori doar *deaca*; la Eustratie, în marea majoritate a cazurilor, *daca*.

tată sau de îmă, carele iaste a treia stepenă cătră nepot sau cătră nepoată oare unchiu mare, cumu-i frate de moș sau de moașe, carele iaste a patra stepenă cătră nepot sau cătră nepoată, oare unchiul mic, cumu-i văr primare de tată sau de îmă, carele iaste a cincea stepenă cătră nepot mic sau cătră nepoată mică, căce că așa să chiamă feciorii vearei. Cum am dzis, pentru unchiu, așa dzicem și pentru mătușe”.

De multe ori din locuțiunea conjuncțională *pentru ca să* este eliminat *ca*, iar *pentru să* primește valoare de conjuncție, astfel că întâlnim de 25 de ori formulări ca: „să fie înaintea giudețului, pentru să să adevereadze”, „să mărturisască neștine niscare lucruri cu ocări pentru să strice cinstea cuiva”, „să cade să să cearce marturii [...], pentru să nu fie vreunii oameni slabi la fire”, „pentru să facă acel rău deplin, fără de smenteală, leagă lucrul și cu giurământ”, „pentru să ducă pre cea ce va să să prețească” etc.

Prepoziția a „la” este folosită curent în text la construcția complementelor indirecte, substituind dativul substantivului: „să cade a tot giudețul”, „Marele Antonie, de pururea când vrea vedea vlădic totu-ș pleca capul de i să închina, și nu numai arhierilor, ce a tot clirosul”, „spuse tuturor și a mari și a mici”:

– *ande* „între”: „Cum va giudeca de o dată patriarhul la giudeț, a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „Preții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta liturghie”, „cum v-am iubit Eu pre voi, așa să vă iubiți voi ande voi”.

– *cătră* păstrează fonetismul vechi, apropiat de etimonul latin; față de sensurile obișnuite, menționăm „față de”: „pentru credință și direptate și nevointă și gând bun ce-au avut cătră Dumnedzău, Dumnedzău le-au dăruit lor darul Duhului Svânt”, „acest păcat să-l ispoveduiască preotul cătră duhovnic sau cătră vlădic”.

– *de* poate avea, pe lângă valoarea obișnuită, și alte valori, precum: „pentru”, „din”, „de la”: „să facă de zi câte 3 sute de metanii”, „Face-ș neștine feciori de suflet și acești feciori li să cade să moșnenească tot ei moșiile și avuția tătâne-său celui făcut”, „pre urma lui vor rămânea feciori de trupul său și alții luați feciori de suflet”, „nu va audzi muiarea lui cu adevărat de niscare oameni buni”.

– *despre* „dinspre, de către”: „s-ar întoarce de tot despre creștinătate”, „de să va prileji să fie vlădicul mort sau unde va fi loc ca acela de nu-ș va fi vlădic, acolea să să giudece tot lucrul despre episcopul cel de sat”, „să să împace și să să iarte unul despre altul”, „de să va prileji vreun slujitoriu de-a besearicii să aibă strâmbătate despre arhierul lui”, „până a să botedza omul, îi sânt încuiate ceriurile despre dâns”.

– *dintru* (*dentru*¹⁵²) are pe lângă sensul obișnuit și pe cel de „dintre”: „Ceale neputrede și curate dintru ceale putrede și spurcate, sau ceale direapte dintru ceale nedirepte și, mai pre scurt, binele din rău”, „De să va prileji cuiva dentru episcopi sau dintru preoți sau diaconi sau altcine va fi și va lua vreun dar de-a svintei besearici”.

– *drept* poate intra în compunerea unor locuțiuni precum *drept ce* „pentru că”: „daca-l vor fi afurisit sau drept ce va fi pus pizmă, de nu va fi mărș să să

---

¹⁵² *Dentru* are 110 ocurențe. *dintru* 27.

pleace arhiereului”, „să spuie vina drept ce nu să cumenecă”, „nice să răpștească drept ce nu i-au dat și lui”.

– *după* primește pe lângă sensurile obișnuite și pe cel de „în funcție de”: „oameni, cu trup ca și noi, sau doară vreunii și păcătoși, după neputința trupului acestuia slab și gros”, „să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne”, „după cuvântul lui Ioan Zlatoust, nu să cade a dzice a crede pre nime, până nu va arăta fiece lucru”. Expresia *a lua după* primește sensul de „a căsători, a mărita, a însura”: „de va avea cel ispravnic o față, are voie și mainte decât 29 de ai să o ia după un fecior al său de-acei săraci”, „Maria, va să ia după un fecior a ei, după Gheorghii, pre o față a lui Costantin”. Un alt sens al expresiei este „a lua de la”: „va veni la casă-și și-și va afla muiarea după alt bărbat măritată, de va vrea, poate să o ia de după celalalt bărbat ca pre o muiare ce iaste a lui”. Același sens îl are *a merge după alt bărbat* sau *altă muiere*: „Muiarea ce i să va duce bărbatul de va lăcui într-alt loc departe [...], această muiare n-are voie ca să margă după alt bărbat, ce să-l îngăduiască trei ai să vie acasă-ș”. Față de cele peste 400 de ocurențe a lui *după*, întâlnim și 3 cu *dupre*; acestea păstrează uneori, pe lângă fonetismul vechi, și un sens special „dinspre”: „Omul cel destoinic trebuie să fie tare și vârtos pre lucrurile ceale bune și firea lui neschimbată dupre lucrul cel adevărat”, „s-are întoarce de tot dupre creștinătate și are mearge de tot în perire”, „Bunățile ce vin dupre cuvânt sămt aceastea”.

– *fără* în construcții ca *fără numai*, *fără de* și prin omiterea lui *numai* și *de* primește sensuri precum „în afară de”, „cu excepția”, „altceva”: „Această umbră nu iaste altă, fără darul Duhului Svânt”, „n-are nime a lua sama vlădicilor sau preoților, fără ceia ce sămt spre aceasta tocmitori”, „nu să cred aceale cuvinte, fără numai când li să va arăta lucrul de față”, „să nu să oprească de preuteasele lor de împreunarea fâmeiască, fără numai când vor vrea să cânte liturgia”, „nu poate să ia nemică dentru avearea bărbatului sau a feciorilor săi, fără numai ce va fi avut în dzeastrele sale”, „să nu să poată giudeca fără de giudețul cel mirenesc”, „să nu să împartă fără de lucru ce iaste cu direptate de-a să împărțirea pentru vreo vină”, „nu să mai întoarce, fără numai când să va prileji să nu știe har”.

– *pentru* intră în compoziția unei locuțiuni conjuncționale, *pentru să* „ca să” des întâlnite în text: „Obiceaiele ceale vechi [...], atunce să ne trebuiască [...] pentru să să adevereadze tot lucrul”, „vrea să mărturisască neștine niscare lucruri cu ocări pentru să strice cinstea cuiva”, „să cade să să cearce marturii [...] pentru să nu fie vreunii oameni slabi la fire”, „pentru să facă acel rău deplin, fără de smenteală, leagă lucrul și cu giurământ. Rău lucru iaste patria” etc.

– prepoziția *peste* este păstrată doar în două forme vechi, *prespre* (38 de ocurențe) și *preste* (5 ocurențe): „el va îndrăzni de va cânta leturghie prespre voia lui”, „Omoforul iaste cela ce înfașe pre vlădic prespre toate veșmintele”, „acest lucru iaste prespre fire, minunat”, „iaste lăcomie și strângere de avuție prespre samă”, „Brăul ce să încinge preste stihari”. Când precede substantive care exprimă noțiuni de timp, prepoziția înseamnă „în timpul”: „Nunta nu să cade să să facă preste Svântul Post”, „Călugării, ca să postească luna preste tot anul”, „de nu va posti dzilele svântului Post celui Mare a svintelor Paștii, așjdere miercurea și venerea prespre tot anul”.

– *pregiur* „în jurul” cere acuzativul substantivelor: „toată grăsiimea trupului pregiur rărunchi să învăluiaște”, „Toți ceia ce să țin pregiur svânta besearică”, „diavoli, ce-i dzac pregiur dâns”. Cu ajutorul prepoziției *pren* se construiește o locuțiune adverbială („vor fi nescare pomeț sau case pren pregiur îngrăditura besearicii”, „să fie acolea prin pregiur aprinse 3 lumini”) sau prepozițională („cântă preoții [...] pren pregiurul svântului preastol”).

– *spre*, pe lângă valorile obișnuite, are și sensul „față de” „în față”: „să fie cu plecare spre cei închinați lui Dumnedzău slujitori”, „să fie spre dâns cu milă direptul și adevăratul giudeț”, cât și „pentru”: „vă dau pre voi spre înăncare”, „Nice spre o bunătate nu răpaosă Dumnedzău ca spre direptate, nice spre post, nice de s-are purta neștine și prost și cu smereanie”.

Din cele șase **interjecții** aflate în text, două aparțin limbajului bisericesc: *aleluia* și *amin*. Din cele ale limbajului curent menționăm: *iacă* („Deci, iacă iaste cum am dzâs mai sus”), *iată* („de te va asculta, iată că i-ai dobândit sufletul”), *o!* („O, Maică preacurată și nevinovată, Ceaia ce luminedzi în loc întunecat”), *vai* („O, vai, nebuniia lor, săracii!”). Unele cuvinte din lexicul comun pot primi valoare de interjecții atunci când sunt precedate de o altă interjecție: „o, amar acestuia”, „o, minune! – de toate ori i să dezlega legăturile până vrea svârșia svânta liturghie”.

SINTAXA PROPOZIȚIEI. În cele două texte care îi aparțin, *Predoslovia* și *Cap. 371: Pentru numele acestor svinți și dumnedzăiești bărbați dascali și a besearicii învățători și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe*, Eustratie apelează la propoziții și fraze ample, cu o structură foarte elaborată, puțin obișnuită în alte texte din prima jumătate a secolului al XVII-lea: „Pentru acesta lucru iaste datoriu tot omul, încă și fără de voia lui, să urmeadze urma acestora dumnedzăiești învățători, pre carii ni i-au dăruit noao Dumnedzău să ne fie noao ca niște păstori și sufletelor noastre socotitori. Deci, orice ne-au lăsat învățătură să cade să facem întrutot deplin, și desăvârșit, pentru căce iaste de bine și de folos sufletelor noastre, de vream ce ne va fi noao gândul și voia să ne spășim și binele cel netrecut den veace să-l dobândim, carele noi toți il poftim de la Hristos, Dumnedzăul adevărat, cela ce iaste tuturor facerilor Domn și Împărat”. Fiind o traducere, restul textului reproduce multe elemente ale topicii textului original, astfel că o discuție asupra sintaxei textului trebuie făcută sub rezerva calchierii limbii originalului: dacă în cazul textelor biblice asemenea calchieri erau făcute sub imperiul tabuului fidelității față de textul original impusă explicit chiar de textul *Bibliei*¹⁵³, în cazul textelor juridice, inclusiv al *Pravilei alese*, funcționa altfel de tabu, impus de dorința exactității. Conștient de nevoia fidelității față de sursa traducerii, însuși Eustratie logofătul spune: „Drept aceaia, rog pre toți cine va ceti pre această de mână cea de lut schizmire, unde va fi vreun cuvânt greșit, cu linește tocmiți și isprăviți, iară nu blăstămareți, pentru căce că n-au scris ceva vreo mână curată sau vreo mente ca aceaia aședzată, ce-au scris un om păcătos și încâlcit în toate valurile

¹⁵³ *Apocalips*, 22.18-19: „Și eu mărturisesc oricui ascultă cuvintele proorociei acestei cărți: De va mai adăuga cineva ceva la ele, Dumnezeu va trimite asupra lui pedepsele ce sunt scrise în cartea aceasta; iar de va scoate cineva din cuvintele cărții acestei proorocii, Dumnezeu va scoate partea lui din pomul vieții și din cetatea sfântă și de la cele scrise în cartea aceasta”.

și undele ceștii lumi neaședzate și cu de toate chipurile de neputințe amestecate”¹⁵⁴. De aici rezultă un număr considerabil de calcuri lingvistice¹⁵⁵.

Influențată de stilul juridic, sintaxa propoziției și a frazei cunoaște câteva trăsături care dau *Pravilei alese* un statut aparte între textele din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

Cuprinzând o serie de prescripții juridice, textul cuprinde un număr mare de propoziții cu subiect subînțeles și formulări impersonale. Folosind expresii ca *să cade* (180 de ocurențe) și, mult mai rar, prin postpunerea pronumelui reflexiv, *cade-să* (6 ocurențe), se subliniază caracterul impersonal, perceput drept obligatoriu, al formulării: „Cade-să tuturor giudecătorilor și mai vârtos arhierilor să fie direpți la giudeațe”, „Trei lucruri oarecarile să cade să le aibă cela ce va fi giudeț adevărat”, „Cade-să giudețului să-ș aducă amente de aceaste trei lucruri”, fie cu topica normală, *să cade*: „Pentru greșealele preoților cum să cade să să cearte cu vlădicii iară nu cu alți oameni”, „Deci, orice ne-au lăsat învățătură să cade să facem întrutot deplin, și desăvârșit”. Același efect este realizat și în cazul lui *a se prileji*, subliniindu-se, de data aceasta, caracterul exemplar al evenimentului relatat în continuare: „Prilejitu-s-au de-au fost un giudeț ca acesta odănoară”, „Numai prilejindu-să neștine ustenit de cale și, de nu va avea unde mânia, de nevoie să margă să între în besearică să mâie și să și mănânce și să bea în besearcă”.

Specific stilului juridic, textul conține, de asemenea, o serie de formule imperative, introduse prin *trebuie* (77 ocurențe) și *trebuieaște*¹⁵⁶ (8 ocurențe): „De câte dzile trebuie să hie pruncul cându-l vor botedza”, „Ceia ce vor să giudece drept, dintâi trebuie să ceară de la Dumnedzău înțelepciune și înțeleagere”, „Unde nu iaste lege scrisă, acolo trebuie să împlăm tot după obiceiale ceale bătrâne ce s-au ținut până acii”, „să nu fie niscare pizmași și oameni răi, cum nu trebuieaște”, „feciorul cel de suflet trebuieaște să ia din tot venitul a patra parte”.

Caracterul exemplar al textului, care subliniază exactitatea formulării, se realizează în cazul citării unor autori sau a unor texte prin formulări aparent tautologice, toate având sensul de „afirmă, formulează”: „Și iarăș în 30 de capete a Pravilei Svinților Apostoli dzice de grăiaște”, „Într-o sută și treidzeci de capete a lui Iustinian împărat neara dzice de grăiaște”, „Marele Athanasie, ne dă învățatura de dzice”, „tâlcuiaște acest lucru Zunara și Valsamon, de dzice”, „În 72 de capete a canonului al Șeaselui Săbor învață de grăiaște”, „Această Pravilă a Svinților Apostoli în 48 de capete învață de grăiaște”, „Săborul de la Anghira, 20 de capete, scrie de învață”, „marele Grigorie *нискій*, carele au fost mare luminătoriu a filosofii ceii sufletești, scrie de grăiaște”, „scrie la Săborul Dintâi și la al Doile și la al Cincile, scrie de dă învățătură”, „Acest svânt săbor, scrie de ne învață”, „Al noosprădzecele cap de Pravila Svinților Apostoli scrie de învață”, „Așijdere și în 12 capete a Pravilei Svinților Apostoli scrie de învață”, „Pravila acestor doi înțelepți împărați scrie de grăiaște” etc.

---

¹⁵⁴ *Pravila aleasă*, p. 698. Cu o singură excepție, *trebuieaște* este folosit doar având subiect subînțeles.

¹⁵⁵ Este greu de decis dacă acestea sunt direct din greacă sau sunt luate prin intermediar slavon care construiește calcuri după limba greacă.

¹⁵⁶ Trebuie se folosește atât cu subiect exprimat, cât și cu subiect subînțeles.

Observațiile particulare pentru situații specifice, care conțin excepții de la regula generală sau ceea ce numim acum „Nota bene” sau „N. B.” sunt introduse fie prin slavonul **зрн** sau prin imperativul „Socoteaște”: „(Socoteaște:) Iară, de va socoti neștine c-au fost acela ce s-au omorât om nebun și fără fire și-au avut cea boală a nebunii mainte di [sic!] ce ș-au făcut moartea, pre acesta ca să-l grijască și să-l pomenească”, „(Socoteaște:) Omul ce va avea muiare și va curvi cu alta și apoi să va părăsi de-a mai facerea păcate cu dânsă și de-i va muri muiarea cea cu lege și de va cerca să să cunune cu cea muiare ce-au curvit cu dânsă, dumnedzăieștile pravile smentesc pre acesta și nu-l lasă să să cunune, macar de s-are fi și părăsit, tot nu-l lasă pentru căce au făcut preacurvie cu dânsă încă fiind muiarea lui vie, drept aceaia nu poate să să facă această nuntă, pentru căce iaste fără de lege”, „зрн: Ori câte haine și câte podoabe, aur, mărgăritariu, pietri scumpe, de-ș va fi dăruit neștine fâmeii sale mainte de nuntă și de va muri bărbatul, toate le va lua muiarea lui după moarte”, „зрн: Iară ceia ce să vor sărăci unul de alalt și va muri, sau bărbatul sau muiarea, fără de cuconi, ca să nu le arpășască nime bucatele lor, ce să fie a părinților sau a rudelor cât are fi a treia parte din bucatele celui mort, altă parte să fie pamenți; iară ceialaltă a treia parte să fie a celui viu ce-au rămas, veri bărbatul, veri muiarea. Iară, de va muri și cela ce-au rămas, rudele lui să să împarță cumu să cade, după pravilă”.

Subiectul. Construcțiile impersonale ca *se cade*, *cade-să*, *să va prileji*, *trebuie*, *să dzice* etc. sunt folosite în general pentru a introduce propoziții subiective cu caracter de sentințe juridice: „Cade-să giudețului: să-ș aducă amente de aceaste trei lucruri”, „dentâi să cade să cearem pacea cea de sus și mântuirea sufletelor noastre”, „În doodzeci și noao de capete a Pravilei Svinților Apostoli într-acesta chip s-au isprăvit: De să va prileji cuiva dentru episcopi sau dintru preoți sau diaconi sau altcine va fi și va lua vreun dar de-a svinteii besearci”, „De să va prileji vlădicului să-l pâarscă cineva”, „Aceasta trebuie să ceare giudețul, să socotească mărturiile ce vor să mărturisească la giudeț”, „Trebuie ceia ce vor vrea să mărturisească întâi să să facă giurământ”.

Predicatul. Verbul *a fi* poate absentă în cadrul predicatului nominal din motive stilistice în încercarea exersării unui stil lapidar¹⁵⁷. Formula cu care se încheie predoslovია este ilustrativă în acest sens: „Începătura înțelepciunii – frica lui Dumnedzău”. Multe alte exemple sunt citate biblice: „Glasul nărodului – glasul lui Dumnedzău”, „Întru mânule Tale – j[i]rebiia mea”.

Alteori, evitarea repetiției generează alte asemenea formulări: „Ceale mari sânt sus, ceale mici – gios, cusute la mântie”, „Cela ce va vrea să fie preot să cade să fie de 30 de ai, iară diaconul – 25 de ai, iară padiacul – 20 de ai, iară cetețul – 18 ai”, „a treia iaste **третій час**; a patra – al șasele ceas; a cincea – al noaole ceas; a șasea – vecernia; a șaptea – pavecernița”.

Și alte predicate pot lipsi din text din acelelași motiv al evitării repetiției, de exemplu, *a face*: „să face den părinte fiu și den învățătoriu – ucenic și, de-acia nu mai oblăduiaște, nice în scaun nu mai poate să șadză, nice paște pre nime, ce-l pasc alții pre dânsul, ca și cela ce are face den părinte fiu și den dascal – ucenic și den

¹⁵⁷ Absența unui cuvânt am marcat-o prin [-].

domn – rob”, *a avea*: „Călugărul schimnic, de va face curvie, să aibă canon 15 ai, iară, de va fi neschimit – 7 ai canon și cu trudă mare”, *a închipui*: „Hristos, să închipuiască pomăzanicului Părinte și cel pomădzuit Fiiu și pomazania – Duhul”, *a putea*: „Nice moș și nepot nu pot să ia moașe și nepoată. Nice moș și nepot – moașe și a doo nepoată. Nice moș și nepot – doo surori. Nice moș și nepot – mătușă mijlocie și nepoată” etc.

Cel mai des folosit verb în construirea predicatelor nominale este *a fi*: „Mitropolitul iaste volnic să-ș suie episcopul din eparhiia sa de la un scaun la alt”, „Duhului Svânt, carele iaste tot mente și preaînțelepciune”, „Voi simteț lumina lumii”, „cine sânt de la Dâns ispravnicii”, „până au fost vii nu ș-au cerșut iertăciune” etc.

Pe lângă *a fi*, predicatul nominal se poate realiza cu ajutorul verbelor *a face*, *a chema*, *a rămâne*: „Dumnedzău nu o priimește, numai ce să face foc”, „Pentru preotul ce să va face vraci de va vrăciui boale”, „viiță a noastră a oamenilor să chiamă moarte, iară împărăția lui Dumnedzău iaste adevărată viiță”, „acela nu poate să aibă nice o mesereare de a besearicii, pentru căce să chiamă călcătoriu de leage”, „Muiarea ce va rămânea de bărbat și nu să va mărita cum să cade să ție bucatele bărbatului”, „Bărbatul sau muiarea, de vor rămânea unul de alt, deaca va muri bărbatul sau muiarea și vor rămânea coconi săraci, cumu-ș vor împărți bucatele și hainele”.

De aceleași verbe depind o serie de propoziții predicative: „învățătura legei iaste să petreacă fiecine cu dreptate”, „iaste să pață cel nevinovatul, aceia să pață clevetnicul”, „arhiereul pre pământ iaste în locul lui Dumnedzău, ce va face să fie făcut”, „aceștea încă să chiamă cum are fi urgisiți de domnul său”, „unchiu mic să chiamă ceta ce-i văr premare tătâne-mieu”, „Aceștea sânt carii au fost dascali desăvârșit”.

În titluri se întâlnesc situații în care predicatul este omis în propoziția principală, acesta existând de cele mai multe ori în propozițiile secundare ale acelei fraze: „Pentru marturi, cum și câți trebuiesc să hie”, „Pentru cleveți”, „Pentru mutarea vlădicului de la un scaun la alt”, „Vlădicul ce-ș va părăsi scaunul”, „Pentru vlădic sau preot de să va schimi”, „Pentru numele acestor svinți și dumnedzăiești bărbați dascali și a besearicii învățatori și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe”, „Pentru ruda cea bună și de-a firea, cum nu să cade nemărui să să laude”, „Pentru pofa cea bună și cea rea”, „Pentru preoții cei nedestoinici și preoțesc” etc.

Atributul adjectival este de multe ori legat de substantivul pe care îl determină de articolul *cel*: „preotul cel lepădat din preoție”, „postul cel mare”, „nunta cea dintâiu”, „oaia cea perită”, „leagea cea veache a lui Moisi”, „oamenii cei înțelepți și credincioș”, „preoții cei nedestoinici”.

Același articol este folosit și în fața altor tipuri de atribut: „fiul cel de botedz”, „zapisul cel de împărțală”, „viița cea dentâi”, „nunta cea desăvârșit”, „lucrurile lui ceale fără de leage”, „putearile ceale de sus”. Frecvența mare a atributelor construite cu acest articol ne înclină să credem că și aceasta este justificat de stilul juridic al textului, care încearcă să circumscrie cât mai precis noțiunile.

Atributul demonstrativ are de multe ori particula deictică *-a*, mai ales când se află înaintea unui substantiv aflat în alt caz decât nominativul și întotdeauna când anticipează un nume propriu: „Așijderea, acestuia Matheiu”, „Acestuia lucru”, „acestuia Xifilin”, „acestora bărbați”, „acestora feciori”, „acela preot”, „acealea bucate”, „aceia vlădici”, „acelora muieri”, „aceaia taină”. Cele mai multe exemple sunt însă fără particula deictică: „foarte grăi de rău pre acel preot cătră acel părinte”, „acest lucru”, „aceale cuvinte”, „acestor svinte daruri”, „acea băutură” etc.

Atributul relativ *care* este folosit îndeobște în formulări generalizatoare, având sensul „oricare”: „Care preot va avea preuteasă și să va face vlădic”, „Care om mirean va avea gând să să cumenece”, „Care slujitoriu de-a besearicii, de frică și de groaza muncilor, să va lepăda de numele lui Hristos”, „Care arhieru nu-ș va paște turma sa”, alternând de construcții asemănătoare făcute cu pronumele nehotărât *oricare*: „Orice preot va îmbla după heri, ce să dzice vânătoriu”, „Oricare arhieru va preoți pre unul ca acesta”, „Oricare preot sau diacon, de va săruta muiarea cu pohtă și-ș va spurca usnele”.

Complementul direct se construiește cu sau fără prepoziția *pre* în fața substantivelor nume de animate sau un substitut al acestora dar și al numelor proprii: „de va sudui pre arhieru sau pre preot sau pre diacon”, „pre mulț va pedepsi”, „nu să cade a dzice a creade pre nime”, „au fost scos den scaun pre Ioan”, „au lepădat pre Aria den cinul preoțesc”, „Popa, de nu va hi alt popă, poate să boteadze pre feciorul său”.

Anacolutul este întâlnit în construcții în care **complementul indirect** este în nominativ: „Preotul, daca va mânca și va bea, nu i să cade să boteadzeu”, „Preotul ce va pâri pre oameni și-i va băga cu gura lui la vreo nevoie și va vădi lucrurile cuiva ceale reale, de va putea să să părăsească, să i să dea învățătură și canon”, „Carele va spurca și va strica fecioară pruncă tânără mai gios de vârsta fâmiească, ce să dzice de 12 ai, să i să taie nasul și să i să ia giumătate den toată avearea”, „Oricine va îndrăzni pentru treaba lui va lua ceva, vreun vas den besearică, [...] după canonul svinților apostoli punem afurisenie asupra lor”, „Cela ce va fi mărș vreodănăoară la vreun giudeț și-l vor fi osândit [...] nice acestuia să nu i să creadză nicedănăoară mărturia”, „Cela ce va fi de 14 ani [...] acestora, să să creadză”.

Complementele circumstanțiale de loc, de timp și de mod se exprimă fie prin adverbe din respectivele sfere semantice, fie prin substantive aparținătoare în majoritatea lor respectivei sfere semantice precedate în general de prepoziții: „atunce iaste volnic să facă cumu-i va fi voia”, „Iară da[ca] să va botedza, aciiș să deșchid ceriurile”, „atunce acolea iaste desăvârșit Locul Țăstului, ce să dzice Golgotha”, „să ne rădicăm mentea și inima și acolo”, „Aicea arată așea într-acesta chip”, „Călugărul schimnic, de va face curvie, să aibă canon 15 ai, iară, de va fi neschimț – 7 ai canon și cu trudă mare”, „semințiile ceale dentr-un sânge să împart în trei părți”, „Ca să nu să îngroape nice un mort în besearică”. În cazul complementelor de mod trebuie subliniată frecvența relativ redusă a adverbelor terminate în *-eaște*, fiind preferate construcții cu substantiv precedat de prepoziții: „dumnezăiaște și omenește direaptă împreunare”, „Pandectis să chiamă elinește scriitoriu de cărți”, „să să împartă tot frățește”, „jidoveaște să chiamă”, „să chiamă lătinește codichelos”.

Trebuie subliniată folosirea lui *foarte* în primul rând ca adverb de sine stătător având sensul unui superlativ și mai puțin în construirea superlativului: „foarte să să socotească”, „foarte să scârbi pre acel preot”, „trebuie foarte cu smearenie a pofți iertăciunea”, „trebuie foarte cu tocmală să să cercetează”. O dislocare frecventă a lui *foarte* de cuvântul pe care îl determină („foarte să-i dea duhovnicu său un canon tare”, „a feri locul cel dumnezăiesc a svintei besearici foarte cu frică mare”, „foarte poate mult svânta liturghie ca să agiute” etc.) a facilitat asemenea construcții prin omiterea unui cuvânt care, subînțeles, s-ar înțelege ca un superlativ.

Complementul circumstanțial de cauză este des întâlnit, având ca resort logic explicarea mecanismului unei legi sau decizii. El se exprimă fie cu ajutorul prepoziției *pentru* („trepădând la feredeu pentru neputința trupului”, „deade aceale doo prescuri pentru blagoslovenia și pentru liubovul lui Dumnezău”, „să rogi pre Dumnezău pentru păcatele meale, cândai, pentru slujba svintei liturghii să va milostivi Dumnezău de-m va ierta păcatele”), a locuțiunilor *drept aceea* sau *pentru aceea* („Drept aceea, și preoții ce iau peanșii pentru să facă liturghii, trebuie ca să nu să lenească”, „Drept aceea să face într-acea dzi liturghie, într-această vreme a treia dzi”, „Dirept aceea, au ședzut de-au giudecat svinții părinți”, „pentr-aceaia stau cu fața spre apus și dzâc”, „Pentr-aceaia, de nu să va botedza neștine, ceriurile nu va moșneni”, „Pentr-ace[ia], deaca va vrea, poate să ia șie muiare pre sora cumătru-său”).

Complementul circumstanțial de scop este precedat cel mai des de prepoziția *pentru*: „nu-ș împreună mentea și firea într-un loc pentru altă, ce numai să hiclească pre stăpănu-său, ce să dzice pre arhiereul său, pentru ca să-l păgubească sau de avuție sau de cinste”, „Hristos, Cela ce-au pogorât den ceriu pentru mântuirea noastră”, „iaste datoriu să să ducă lui Dumnezău la vremea besearicii pentru spăsenia lui și a tot nărodul”. Mai rar este folosită prepoziția *spre*: „Doo taine mari au dat Fiiul lui Dumnezău, Hristos spre mântuire lumii”, „deșchide firea omului spre cunoștința binelui său cel ceresc”, „sângur Să dă spre giungheare pentru noi”.

SINTAXA FRAZEI. Eustratie apelează în textele proprii (predoslovia și ultimul capitol) la propoziții și fraze ample, cu structuri simetrice, în care, alături de coordonate, găsim un număr considerabil de subordonate: „Așea și această svântă carte de îndireptare, daca va fi închisă și necunoscută, de ce treabă va fi celor rătăciți ce nu să vor putea îndirepta spre calea pocăinței și a direptății. Drept aceea, rog pre toți cine va ceti pre această de mână cea de lut schizmire, unde va fi vreun cuvânt greșit, cu linește tocmiți și isprăviți, iară nu blăstămareți, pentru căce că n-au scris ceva vreo mână curată sau vreo mente ca aceea aședzată, ce-au scris un om păcătoș și încălcit în toate valurile și undele ceștii lumi neaședzate și cu de toate chipurile de neputințe amestecate”. Acest fapt este un argument în plus pentru a sublinia însușirile intelectuale ale lui Eustratie logofătul, pe de altă parte, însă, trebuie să recunoaștem că numărul mare de subordonate se explică fortuit și prin specificul textului juridic, ce presupune o serie de precizări, care se manifestă la nivelul propoziției printr-un număr considerabil de attribute și complemente, iar la nivelul frazei printr-o structură complexă, cu multe subordonate. Nu o singură dată,

la fel ca sintaxa propoziției, sintaxa frazei este influențată și de rațiunile retorice ale discursului.

În opoziție cu acestea, textele traduse din *Pravila aleasă* au o structură mult mai simplă. În discutarea sintaxei frazei trebuie să se țină cont de tabuul lingvistic respectat în operațiunea traducerii.

Coordonarea copulativă se realizează la nivelul frazei cu ajutorul lui *și* („vor cânta liturghie și nu să vor priceștui”, „vor cânta liturghie și nu să vor cumeneca cu svânta priceaștenie”, „Preotul, de va cânta liturghie și va fi învrăjbit cu cineva, să fie oprit de liturghie”. Probabil calc lingvistic este folosirea conjuncției *de* cu valoare copulativă („nu știi că spată de îmbe părțile ascuțită bagi la inema lui, de-l va giunghea pre dâns trupeaște și sufleteaște”, „să va fi băgat diavolul de-i va fi făcut pacoste”, „să o ucigă fără vină și cu asupreală de-i va face moarte”). Prin omiterea conjuncției *și*, adverbul *nice* poate avea funcție coordonatoare între două propoziții: „acesta să nu să mai însoare, nice să-ș mai ia altă muiare”, „să mănânce bucate uscate, nice să să cumenece”, „pre acesta să nu-l provodească, nice să-l pomenească”.

Cel mai frecvent, coordonarea disjunctivă se realizează cu ajutorul conjuncțiilor *sau*, *au*, *veri* (*ver*): „să va îneca sau va sări de pre vreun zid de cetate”, „să nu să ustenească nime a-l griji sau a-l pomeni sau a face altă rugă”, „să va tâmpla să să strice dzeastrele sau să piară”, „au să să părăsească de acest lucru, au să fie scos den preoție ca un nedestoinic”, „logodnicul, ca să să întoarcă darurile ei, să să dea înapoi celor vii ce au rămas, ver fie fost sărutare, ver nu fie fost, darurile fâmeii, tot să să întoarcă, într-alt chip să nu fie”, „de-i va face stăpânul silă, ver fie muiare, veri fată”, „Curvie să chiamă și una și alta, veri fie muiarea vinovată, ver bărbatul, tot un giudeț li să va veni”.

Frecvent folosită în extragerea consecințelor individuale sau colective în urma formulării unei prescripții juridice este conjuncția *deci*: „Arată această pravilă și o tâlcuiesc acești doi, Zunara și cu Valsamon, deci dzic așa”, „că să va arăta pizmaș, deci nu-l va creade nime”, „Drept aceiaia sânt urăți oamenii lui Dumnedzău, deci să depărtează de dânsii pentru vinile lor. Deci atunci le dă vlădici și domni ca aceștia, după cumu-i inima nărodului. Deci, aicea să împle cuvântul lui Dumnedzău”.

Des întâlnită în text, **propoziția subiectivă** este introdusă sistematic de pronume relative: „iară cine va vrea să pomenească la svânta liturghie în taină pre cei morți, fără nice de o smenteală poate să-i pomenească și în dzua de Paști”, „Blăstămat iaste înaintea lui Dumnedzău carele-ș face rușine tătâne-său și mâne-sa”, „Nu giudecați în fătărie, că cu ce giudeț veț giudeca, giudecaț veț fi”. Construcțiile impersonale sunt însoțite de propoziții subiective introduse prin *să* sau *ca să*: „să cade să fie milostivi și îndurători”, „să cade nice să să cumenence cu dâns”, „într-acea dzi, să cade ca să să ferească de toate pohtele și dulcețile trupești”, „nu li să cade ca să să împreune cu nuntă până a opta stepenă”, „să va tâmpla să cadză la robie”. Uneori, chiar dacă propoziția principală are subiect, acesta poate fi dublat prin apozitie printr-o propoziție subiectivă: „Cela ce va fi creștin pravoslavnic și de-și va da banii săi în camătă fratelui său celuia ce iaste creștin ca și dâns, acela să fie anathema”, „ceia ce vor putea sluji lui Dumnedzău, aceia să fie preoți”, „Partea cea

deșartă ce o aruncă înapoi de spândură pre spate, aceeaia să închipuiaște mării
aceștii lumi trecătoare”.

Propoziția predicativă este introdusă mai ales prin conjuncția *de* sau prin adverbe modale: „de vor fi cum am dzâs mai sus”, „Deci, iacă, iaste cum am dzâs mai sus”, „să fie cum are fi un mirean, ce vine de să întoarce den păcate spre pocăință”. Deseori *ce* și uneori *cela ce* și *cât, cum, când* introduc o predicativă: „Omoforul iaste *cela ce* înfașe pre vlădic prespre toate veșmintele”, „Săraci să chiamă *ceia ce* nu fac toate bucatele lor 50 ughi de aur”, „Părăsire de scaun să chiamă *când* să duce undeva vlădicul”, „Mijlocii, iarăș, să chiamă *câți* ne-am născut toți dentr-o sementie”, „unchiu mic să chiamă *cela ce-i* văr premare tătâne-mieu”.

Propozițiile atributive introduse prin pronume relativ (*cine, care, ce*) sunt des întâlnite în text: „toate gândurile ceale reale și năstavurile ce-i va aduce diavolul amente, de carele va cunoaște că va hi păcat”, „să-ș ia partea părinților de la cine vor fi lăsat”, „de să vor afla aceștea numai într-un lucru rău, de carile am dzâs mai sus”, „să urmeadze urma acestora dumnedzâiești învățatori, pre carii ni i-au dăruit noao Dumnedzău”. Construcții ca *cela ce, cela care, cela cine* introduc și ele atributive: „să fie ca Simon, vrăjitoriu *cela ce* l-au nizlojit Petră apostol”, „nu vom avea răpaos de vrăjmașul nostru *cela ce* să luptă cu noi, satana”.

Propozițiile complete directe sunt introduse cel mai adesea prin conjuncțiile *ca, să* sau locuțiunea *ca să*: „oia *cea* perită pentru carea veni Domnul *ca să* o ia”, „dzice că n-au venit să chime direții, ce păcătoșii spre pocăință”, „*cine* va vrea să știe pentru ce n-au putredit acel trup” sau prin pronume relativ în acuzativ: „să afurisească pre *cine* vor vrea”, „să slobodzască pre *cine* vor fi fost lui robi”, „Și pre *cine* va întreba să nu-i lase să să facă”, „dzâc filosofii păgâneșt că are pământul niște vine”, „va dzice că l-au făcut cu cutare preot”. De asemenea, completele directe pot fi introduse prin adverbele modale *cum* și *unde*: „acesta să pață *cum* au făcut el altora”, „să dzâcă că *cum* are puteare botedzul de curățește pre om de toate păcatele ce-au făcut mainte de botedz și să-nnoiaște *cum* s-are naște al doile rând, așa și preoția curățește păcatele omului”, „atăta puteare *ca* să aibă *cât* să fie volnic a să priceștui”.

Propoziția completivă indirectă se construiește cu ajutorul unui pronume (de obicei relativ) precedat de prepozițiile *la* și *cu*: „să-l dea la învățură la care stareț va fi mai destoinic”, „dzeastrele ei să dea și să dăruiască ce cui va vrea”, „duhovnicii [...] să fie volnici numai cu ce li s-au dat învățură și blagoslovenie de la arhiereul lor”. Complementul indirect cerut de anumite verbe se poate dezvolta într-o completivă: „să va teame cândai să nu-l scape nebotedzat”, „să va apuca să facă milostenie”, „să va prileji să să apuce iarăș să facă păcate”. Și locuțiunile verbale *a fi destoinic, a fi volnic, a fi dator* pot să aibă ca subordonate complete indirecte: „Mitropolitul iaste volnic să-ș suie episcopul din eparhiia sa de la un scaun la alt”, „vlădicul [...] iaste datoriu foarte să cerceteadze pre-amănuntul pre acela om”, „Pentru acesta lucru iaste datoriu tot omul, încă și fără de voia lui, să urmeadze urma acestora dumnedzâiești învățatori”, „Vlădicul, când va vrea să preoțască pre cineva, iaste datoriu foarte să cerceteadze pre-amănuntul pre acela om”, „nu iaste destoinic, să-l leapede de preoție”, „Drept aceeaia, pre bărbat l-au slobodzit să fie volnic *ca* să-ș ia alta [N.N.: altă soție]”.

Propozițiile circumstanțiale. Stilul juridic presupune prezența unei serii de precizări, care se concretizează din punct de vedere gramatical prin prezența unui număr mare de propoziții subordonate circumstanțiale. Dintre acestea amintim:

Propoziția circumstanțială de timp se introduce prin *când, cum, dacă, după ce, mainte de, până, până când, până ce*: „dumnezăieștile deagete arhierelui ce sânt împreunate când blagosloveaște săborul”, „Ce închipuiaște când dezbracă pruncul de hainele lui”, „să prilejeaște de multe ori de cântă liturghie arhierul sângur, cumu-i când merge domnul undeva la vreo primblare”, „cumu-l vădzu părintele, să împlu de bucurie”, „să știe neștine pentru ce să face liturghie după ce moare omul”, „Dacă moare omul și-l îngroapă în maica lui, în pământ, pentru că den pământ au fost zidit, de a treia dzi înainte înceape fața lui dentru lumina și frâmșeața lui cea cuvioasă a să strica”, „mireanul, dacă va merge în besearică, să nu iasă până nu să va svârși slujba”, „după ce să va despărți, să aibă canon 15 ai”, „de le va fi venit această boală după ce s-au cununat, să facă fiecarele de dânșii cum scrie mai sus”, „să va găsi c-au avut această nevoie și boală mainte de ce s-au împreunat și s-au cununat”, „Dumnezău toate le știe și le cunoaște, încă mainte de ce gândeaște omul să facă un lucru”, „să jelească după bărbații săi, până să va împlea anul”, „va fi tăcut până să va fi preoțit, iară dup-aceaia, de să va ispovedul”, „să fie anathema până când să va părăsi de acest lucru rău și viclean”, „să-i afurisească până când să vor întoarce spre pocăință”.

Propoziția circumstanțială de mod este introdusă prin *cum, ca și cum, după cum, oricum, cât*: „aceaia vor să fie ca o turmă de oi fără de păstori, cum scrie și Svânta Evanghelie”, „nu iaste stătătoare până în svârșit, ce să și schimbă, cum scrie Svânta Scriptură”, „să rudeaște cu feciorii lor, ca și cum are fi chiar den sângele lor”, „au întrebat ș-au cercetat stepenele după cum învață dumnezăieștile pravile”, „au fost numai așa un lucru fără de leage, după cum au fost atunce obiceiul, de numai ce-au fost schimbând ineale”, „să adaogă și să scadză canonul celui păcătos ce să va pocăi; oricumu le va părea și cumu le va fi voia”, „atunce să aibă putere, oricumu-l va lumina Duhul Svânt”, „De să va prileji să să strice și să mucedzască svântul agneț, cât să nu-l poată potribi preotul”, „tot ești datoriu, cât veri putea, să nevoiești să-i pleci supt leage”. Sensul lui *cât* poate fi uneori confuz, însemnând în aceeași măsură „cum” și „cât timp”: „va fi oprit de besearică câtăva vreamă, cât va fi voia arhierelui sau a duhovnicului său”.

Un rol foarte important în logica discursului juridic îl joacă propozițiile complete circumstanțiale de cauză, de scop, consecutivă, condițională și concesivă.

Propoziția circumstanțială de cauză, des folosită pentru a justifica o afirmație, este introdusă prin: *că, căci (căce), căci că (căce că), de vreamă ce, pentru că, pentru căci (pentru căce), pentru ce că*: „iaste volnic a face cum va vrea, că așa scrie cătră noi Dumnezăiasca Scriptură”, „de va vedea slăbiciunea ei, că nu iaste de altă, ce numai de moarte, cum mai de sârg să o priceștuiască”, „pentru vreo pizmă ce va avea spre vreo parte de cealea ce să giudecă îndrăznind, căce că ști[e] că-i va treace cuvântul la giudeț și va fi cum dzice el”, „și-l puse să fie dascal mai-nare pre școale pentru căce că era foarte învățat”, „veni Domnul ca să o ia, pentru că o apucase lupul cel mare, diavolul”, „Deci, atunce, cum are pune foc pre foc, pentru că altulu-i giudețul lui Dumnezău și altulu-i a oamenilor”, „trebuie să

nu să meastece nime cu dâns, pentru căce face rușine arhierelui celuia ce l-au afurisit”, „putem să dzicem pentru căce doară au călcat învățăturile lui Dumnedzău”, „nice să aibă voie bărbatul să o lase și să să desparță, pentru căce că pricina curviei ce-au făcut muiarea iaste despre bărbat, pentru căce au gonitu-o den casă”, „să nu ia nemică, nice mult, nice puțin, pentru căce că darul lui Dumnedzău nu să vende”.

Propoziția circumstanțială de scop este introdusă prin adverbe modale și prin conjuncții sau locuțiuni precum: *ca să, pentru ca să, cum, de, ca nu cumva*: „să îmble după sufletele celor păcătoși, ca să le poată întoarce spre pocăință și să le strângă să le puie în ceata celor direpți creștini”, „oiaia cea perită pentru carea veni Domnul ca să o ia”, „trestia ceaia ce o deaderă jidovii în direapta lui Hristos pentru ca să scrie mântuirea a tot norodul omenesc”, „ei și să postesc de toate de aceastea pentru frica lui Dumnedzău pentru ca să dobândească cununa cea îngerească”, „Lăsat-au și acești mari împărați leage și cap de pravilă, cum să nu îndrăznească nime să îngroape mort în svânta besearică”, „La 48 de capete a Săborului din Laodichea învață de grăiaște cum să să pomăzăiască botedzatul cu mir svințit”, „cu samăluire trebuie ca să le arătăm, ca nu cumva să le smentim”, „Nevoiti, giudecători, foarte cu de-adins și vă învățați de cunoașteț legile, ca nu cumva să faceți cuiva vro strâmbătate sau asupreală”, „iară Eu voiui să vă dau pre voi spre mâncare, cum am dat pre Sedechia și pre Aghea de i-au fript împăratul de Vavilon”, „Măntia să spune cinstea darului Duhului Svânt carele au venit de la Dumnedzău asupra lui de l-au acoperit”.

Propoziția circumstanțială concesivă este introdusă prin *macar, macar că, macar de, macar să de*: „Celora ce are vrea și celora ce macar n-are vrea iaste înțelepciune”, „nice să să poată creade un om sânгур, macar fie și om de cinste, ce doi sau trei”, „nice să-ț fie rușine de nime, nice frică, macar de-are fi și om mare”, „de să va afla patriarhul întru alte cuvente reale sau ocară sau macar de are face niscare păcate, nime dintr-aceșt preuț, arhierii sau preoț, nu poate să strice pomenirea lui”, „nu poate să dzică că nu-i iaste frate, macar că iaste și de altă maică”, „să va vâdi neștine c-au cădzut cu muiarea unui bărbat, macar să n-ară hi fost adevărat”, „nice să-ț fie rușine de nime, nice frică, macar de-are fi și om mare”, „de-are fi și rău și viața lui spurcată, plină de ocăr, de curvii și alte răutăți, sau de-are fi neștine credincios sau și necredincios, sau de-are fi eretic, de va avea vreo tocmală cu vreun vlădic pentru nescare lucruri stătătoare sau mutătoare, ce să dzice drept niscare aur sau argint sau haine sau altăceva, fiece-are fi, aceia au voie să pârască pre vlădic la giudețul acelui loc”.

Propoziția circumstanțială condițională se introduce prin *când, cândai, daca (deaca), de*: „da[ca] să va botedza pruncul, cum am dzâs, de nu va muri într-acei ceas, atunce va săvârși slujba ce-au rămas după scăldătoare”, „Iară pentru nevoia, de nu să vor găsi preoți mulți sau diaconi, tot un preot și un diacon să nu lipsească”, „ceartă-l și-l învață, pre de altă parte te roagă cu bine cândai doară-l veri putea scoate den răutate”, „să-i puie la locul cel de pocăință, cândai, doară ș-are plânge pentru păcatele lor”, „vădzându-l preotul că iaste pruncul în cumpână de moarte, să va teame cândai să nu-l scape nebotedzat”, „daca să va afla cu pravila că iaste de afurisit, atunce să să afurisească, iară, de vor afurisi pre cineva și nu va fi nemică de față vina acestuia, ca să să iarte de arhierul cel mare”, „Deci, daca veț

face așa, veț purta de la Dumnedzău cununa mării ce neveștedzită, iară, de veț face împrotivă, în locul aceia cununi veț să luat munca de veaci”, „Iară deaca iau iertăciune trupurile lor aceia și să topecș în pământ”, „Petra au fost însurat mainte ș-au făcut fecior pre Ioan și deac-au murit muiarea lui, au luat pre Maria”.

Dintre expresiile care oferă o caracteristică limbii *Pravilei alese* sunt cele ale citării, folosite atunci când se reproduce un text dintr-un autor. Aparent redundante, ele subliniază exactitatea citării. Dintre ele, amintim: *dzice de grăiaște*: „în 30 de capete a Pravilei Svinților Apostoli dzice de grăiaște”, „Într-o sută și treidzeci de capete a lui Iustinian împărat neara dzice de grăiaște”, „Paveț apostol, a lui Dumnedzău propoveadnic și marele a toată lumea învățatoriu, dzice de grăiaște”, *învață de grăiaște*: „Pravila Svântului al Șeasele Săbor, în 48 de capete învață de grăiaște”, „Al treile cap de pravilă a Săborului Dentăi învață de grăiaște”, „În cindzeci și cinci de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață de grăiaște”, *scrie de dzice*: „Scrie acest svânt săbor în 68 de capete de dzice”, „după cum scrie svânta pravilă, unde dzice”, *spune (sau strigă) de grăiaște*: „Drept aceia, mai apoi, rămâne și strigă de grăiaște”, *mărturiseaște de dzice*: „Mărturiseaște de acest lucru și dumnedzăiescul Matheiu apostol și evanghelist de dzice”, *scrie de învață* sau *scrie de dă învățatură*: „Săborul de la Anghira, 20 de capete, scrie de învață”, „În trei capete a svântului Grigorie scrie de învață”, „Al Cincile, scrie de dă învățatură”, *scrie de grăiaște*: „Pravila acestor doi înțelepți împărați scrie de grăiaște” etc.

Este pentru prima dată în literatura noastră veche când sub acest tip de formulări se încearcă sublinierea reproducerii exacte a unui text. Spre deosebire de aceste expresii, atunci când este produsă ideea unui text la care se face trimitere, se folosesc formulări ca *învață*: „să arate lucrul să fie de față, după cum învață dumnedzăiasca pravilă, cu 5 marturi, oameni de-a firea și credincioși”, „Învață această Pravilă a Svinților Apostoli”, *dă învățatură*: „Pravila acestui svânt Săbor de la Antiohia dă învățatură de grăiaște împreună cu svatul lui Mihail, patriarhul”, „Svinții apostoli ne dau învățatură de acest lucru”, *dat-au învățatură*: „Dat-au învățatură acei svinți părinți”.

O serie de expresii, dintre care unele sunt calcuri după greacă și slavonă, oferă *Pravilei alese* o trăsătură specifică între textele din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Dintre ele, unele au un alt sens decât cel din limba actuală; trebuie menționate *a avea treabă* „a avea acces, a se permite”: „să nu mai aibă treabă cu alte bucate”, „Vlădicii să aibă treabă cu toate lucrurile besearicii”, „n-au treabă să giudece pre preoți”, „să nu mai aibă treabă cu lucrurile mănăstirii”; *la arătare* „cu adevărat, concret”: „să arate lucrul cu adevărat la arătare”, „nu va vădi nimic răutățile lui la arătare”, „părearea curvii muierii lui nime nu poate să o scoață la arătare”.

Pornind de la sensul vechi al cuvântului *seamă*, apropiat de cel al etimonului maghiar *szám* „număr, socoteală”, expresiile *a da sama* și *a lua sama* primesc sensuri deosebite de cel actual, având sensul „a răspunde de ceva”, respectiv „a socoti”: „săbor să socotească să mai ia sama pârâșilor”, „el nu va fi mărș să-ș dea sama”, „Dară cine are puteare a mai socoti sau a mai lua sama giudețului patriarhului?”, „să mai socotească aceale cuvinte reale ce s-au grăit asupra lui, să li să mai ia sama”, „întâi să cade să să părăsească și să-ș dea sama de tot ce-au fost pre mâna lui”.

La fel se întâmplă și în cazul cuvântului *ispravă*, care păstrează sensul etimonului slav „decizie, hotărâre”: „de nu va vrea să vie nice așa, atunci să să facă ispravă, să fie lepădat de tot den vlădicie”, „Isprava legii lui Dumnedzău”, „Isprava Besearicii-cei-mari”; expresiile *cu ispravă și fără de ispravă* au sensuri deosebite de cele din limba actuală: „să fie marturii oameni cu ispravă”, „i-i voia să ia iertare cu ispravă de la Dumnedzău”, „despărțirea să fie lucru cu ispravă și să să facă carte de mână dată”, „Dumnedzău nu ascultă cuvintele proștilor, ce le pornesc fără de ispravă”, „să arată lucrul că l-au afurisit fără de ispravă”, „să nu grăiască cuvinte reale și scârnave și fără de ispravă”.

A opri (de la ceva) are sensul de „a interzice”: „va afurisi pre mireani sau va opri popă de leturghie”, „Și, de unde are vrea să s-apuce neștine și să asuprească, nu i să dă, ce să să oprește, alta nemica”, „de va fi preot să să oprească de preoție”, „ș-au oprit svinția sa acest lucru împreună cu al său svânt săbor”, „De va fi avut careva den creștini svadă cu vreun preot sau cu vreun diacon și de-i va fi suduit, să să oprească de besearică un an, iară de-i va fi și bătut, să fie oprit trei ai”.

Evidente calcuri sunt *pre dreptate și pre strâmbătate*: „Bucatele celui mort, cum să cade să le moșninescă pre dreptate”, „după cumu-i va cură leagea, pre dreptate, așa să să giudece”, „Ferice de ceia ce feresc giudețul și fac dreptate în toată vremea și cu adevărat pre dreptate grăit și giudecați pre dreptate fiii omeneșt”, „sau de să vor giura pre strâmbătate sau de vor face furtușag”, „ș-au ținut parte cuiva de-au dobândit pre strâmbătate ocină sau vie”, „l-au clevetit pre strâmbătate”, „când să va face giudeț pre dreptate”; expresia *cu dreptate*: „că așa iaste cu dreptate și cumu să cade să fie fieștecarele de vârsta nuntei”, „nu iaste cu cale, nice cu dreptate, să o clevetească”, „face asupreală celuia ce i să vine cu dreptate” are o singură dată un antonim, *cu strâmbul*: „cela ce va giura cu strâmbul”.

Calcuri din greacă și slavonă sunt și *a veni lucrul* cu sensul „a se întâmpla, a se petrece” („atunci să ne trebuiască numai când va veni lucrul să fie înaintea giudețului”, „de va veni lucrul să îmble acea scrisoare pre la giudeț”, „De să va prileji cuiva a mărturisi de vreun lucru asupra cuiva, și de va veni lucrul să mărturisească și al doile rând”, „oarecând veni lucrul de scăpă dentr-acea robie”, „să va prileji să fie bolnavă și va veni lucrul spre moarte”), *a avea îndrăznire* cu sensul „a avea acces la cineva” („îndrăznire nu va avea la Dumnedzău să să roage nice pentru un lucru de neputințele sale”, „Oare ce îndrăznire vor să aibă aceștea la Dumnedzău”, „preoții au îndrăznire la Dumnedzău”, „să chame preoții besearicii, carii au îndrăznire la Dumnedzău”), *a pune pizmă sau a ținea pizmă* („daca-l vor fi afurisit sau drept ce va fi pus pizmă”, „de va pune pizmă și nu va vrea să-i dea nemică”, „va avea svadă cu cineva și va ține pizmă”), *a găsi vreme* cu sensul „a se ivi ocazia” („aceștia, când vor găsi vreme, ca să strice și să să despărță aceasta logodnă”, *a merge cu deșert* „a nu duce cuiva nimic” („mi-i voia să nu mărg tot cu deșert, ce să-i duc aceaste doo prescuri”), *a se ridica sau a se scula din boală* („de nu va muri acest bolnav ce s-au făcut călugăr și să va rădica den boală și va fi sănătos”, „iară, de să va scula den boală și să vor însănătoșea, să nu să cumenece până nu să va împlea sama celor ai”) etc.

Locuțiunea adverbială *de față* „prezent, în mod public” pare a fi și ea un calc după greacă sau slavonă: „Ce cine poate să spuie câte spurcăciuni să făcea! De față, la arătare, dar cu cât mai vărtos pre ascuns?”, „nearătând lucrul de față, ce numai ce face așa cu asupreală”, „muiarea ce o va afla bărbatul de față curvind”.

Uneori și topica în propoziție este influențată de limba originalului. O astfel de situație o întâlnim în cazul lui *cumva*, determinând verbe aflate la modul conjunctiv: „de să va cumva tâmpla”, „nu cu vreo pâră carea cumva ca să înțeleagă acel arhiereu să să scârbască”, „să nu cumva ia ceva plată de la cineva”, „să va prileji să să cumva vearse potiriul cu darurile”, „să nu-l cùmva cumineci pre acela”, în cazul adverbului *mai*: „de vor fi mai cercetat cu leagea”, „bărbatul va fi cheltuit de le va fi mai înmulțit”, *prea*: „va nămi vreun cal și-l va prea încărca cu sarcina”, „Cela ce va nămi vreun cal să margă într-o cale până unde să vor neguța și de-l va prea încărca fără de ispravă, și-l va strica, să dea samă de ce l-au prea încercat și l-au stricat”, *foarte*: „cine va vrea să socotească foarte iaste lesne”, „Audzind el aceasta, foarte să scârbi pre acel preot”, „vlădicul iaste datoriu foarte să cerceteadze”, „foarte să cinstească tot omul preoții”, „să nu să lenească, ce foarte să să nevoiască”.

LEXICUL. Din cele 2394 de cuvinte ale *Pravilei alese*, 131 sunt nume proprii, de obicei nume ale autorităților juridice citate, dar și nume ale unor persoane din *Biblie* cărora tradiția le atribuie anumite texte, sfinți părinți, precum Ioan Zlatoust, Vasile cel Mare, Grigorie Bogoslovul, Atanasie cel Mare etc. sau autori și compilatori ai unor texte juridice (împărații bizantini Iustinian, Leon și Constantin), autori ai unor compilații de texte juridice (Blastaris, Zonaras), patriarhi ai Constantinopolului (Fotie, Constantin, Nichifor și, cel mai des, Ioan Postnicul), ai Alexandriei (Atanasie, Marcu, Ioan, Timotei) sau ai Antiohiei (Anastasio, Balsamon) etc. Un grup masiv de nume proprii îl întâlnim în exemplificările privind gradele de rudenie.

Din lexicul comun textul cuprinde 1151 de substantive, 4 forme de articol, 499 de adjective, 64 de pronume, 30 de numerale, 523 de verbe, 144 de adverbe, 31 de prepoziții, 15 conjuncții și 6 interjecții, unele cuvinte putând să exprime mai multe părți de vorbire.

Pravila aleasă, fiind un text juridic destinat în primul rând vieții bisericești și familiale, conține importante elemente ale terminologiei juridice, bisericești și ale relațiilor de familie.

În ceea ce privește terminologia juridică trebuie observat că majoritatea cuvintelor sunt vechi românești, cele mai multe păstrate din latină, reprezentând nivelul dreptului consuetudinar, anterior instituționalizării celui feudal.

Leagea este punctul de reper al unei atitudini sau hotărâri judecătorești. Citând din Matei Blastaris, Eustratie subliniază caracterul supraindividual, divin chiar, al legii: „Leagea iaste un meșterșug vestit tuturor lucrurilor celor bune și spre toți învățatură cu înțelepciune, oamenilor iaste de la Dumnedzău cuvânt, să cunoască ce iaste voia Svinții Sale”. Leagea este un factor de reglare a societății: „Cetăților și orașelor și altor tuturor împreună lucru de aședzare și de odihnă iaste”, și trebuie respectată pentru o bună armonie a societății: „Socoteaște de fereăște leagea”, „cu toată usărdia și frica să ferim leagea lui Dumnedzău”.

Faptul contrar legii este definit ca *prespre leage*: „va ținea muiare prespre leage”, „numai ca să roage pre Dumnedzău cu lacrimi ca să-i iarte acel păcat ce-au călcat svânta pravilă, de-au luat fâmeaie prespre leage”, „Pentru țârcovnic, de va ținea muiare prespre leage, cum scrie mai sus”; „legal” se numește *cu leage*: „să oscârbâsc de nunta cea cu leage”, „Ce iaste nunta ce să chiamă cu leage”, „Pre cela ce-l vor afurisi cu leage și cu giudeț drept, după vina lui”, „să-ș ia o fecioară curată, cu leage și cu cununie”.

„Illegal” este definit ca *fără de leage* sau *fără leage*: „va cununa nunta fără de leage”, „Nice-ș iaste mai mare și mai fără de leage lucru, decât acesta”, „bărbatul, de să va însura fără leage”, „De va lua neștine doo muieri cu leage și va lua și a treia fără leage”. Antonimul său, „legal” este numit *după leage*: „l-au giudecat pre dreptate și după leagea lui Dumnedzău și după Pravila Svinților Părinți”, „să bea cu măsură și cu vreme după leage”.

„A aplica legea în favoarea cuiva” se exprimă prin *a face leage*: „celuia ce i să cade, aceluia să faci leage ca să dobândească”, „ș-au făcut leage și giudeț sângru”, în timp ce „a i se cuveni legal” se spune *a-i cura leagea*: „după cumu-i va cură leagea, pre dreptate, așa să să giudece”.

Citarea textului sau a prevederii legale se spune *cum scrie leagea*: „așa scrie leagea lui Dumnedzău: Omul ce va fi preoțit, ca să nu aibă doo certări”, „să strângă săbor de vlădici, cum scrie leagea”, „fiind și acesta afurisit cumu-i leagea”.

„A legifera” se spune *a lăsa leage* sau *a legiui*: „Drept acesta lucru au lăsat leage aceșt svinți părinți de la acest svânt săbor de la Chesaria”, „ce-au tocmit Dumnedzău și ce-au legiuit, nime poate ca să-i despartă”, „calcă învățăturile și tocmealele legii ce-au tocmit ș-au legiuit Dumnedzău”, „aceasta tocmală am legiuit împărăția mea și am tocmit”.

„A apela la justiție” se spune *a-și căuta dreptatea* sau *a întreba leage*: „de să va prileji vreun slujitoriu de-a besearicii să aibă strâmbătate despre arhierul lui, de va fi episcop, să-ș întreabe leage la mitropolitul lui, iară, de nu va fi mitropolit să-ș întreabe cu dâns la patriarhul, iară nu aiuri”.

„Infractorul” se numește *călcătoriu de leage*: „să fie supt afurisenie nedezlegată și despărțit dinafară den besearica lui Hristos, ca nește călcători de legii [sic!] lui Dumnedzău”, „un călcătoriu de leage, ce-au luat preoția cu nesocotința”, „nu poate să aibă nice o mesereare de a besearicii, pentru căce să chiamă călcătoriu de leage”.

„A reglementa legal” se spune *a da leage* sau *a da învățătură*: „Deci, orice ne-au lăsat învățătură să cade să facem întrutot deplin, și desăvârșit”, „Al cincisprădzeacelea cap de pravilă ce scrie la Săborul Dintâi și la al Doile și la al Cincile, scrie de dă învățătură”, „Svinții apostoli ne dau învăătura de acesta lucru”, „Marele Athanasie, ne dă învăătura de dzice”, „un călcătoriu de învățăturile lui Dumnedzău și de obiceiile svinților apostoli”, „Acest svânt părinte, Mihail patriarhul de Țarigrad și cu al său svânt săbor au dat învățătură” etc.

În lipsa legilor scrise, „cutuma”, numită *obiceai*, *obicină* sau *adet*, este cea care trebuie respectată în judecată: „Unde nu iaste leage scrisă, acolo trebuie să îmblăm tot după obiceiile ceale bătrâne ce s-au ținut până acii. [...] Deci unde să va prileji de să va fi pustiit, de nice să vor afla scrisori, nice bătrâni, deci nu să vor ști cum au fost obicina acelui loc, nice să vor cunoaște nemică seamne, acolo trebuie să să

strângă niște oameni mulți bătrâni să socotească; deci cum vor dzice cei mai mulți, așa să fie”, „Pentru obiceiurile besericii carele să țin fără de scrisoare, cum sânt adeatiurile sau popoările sau alte lucruri ce s-au apucat din bătrâni”.

Confirmarea unui adevăr sau a unei decizii juridice se numește *a adevăra* sau *a adeveri*: „să fie înaintea giudețului, pentru să să adevereadze tot lucrul”, „să va adeveri că nu pomenesc pre patriarhul la svânta liturghie”, „Adevereaste acest svânt săbor pravila acestui părinte scump, Nichita, mitropolitul de Iraclia”.

Interpretarea sau explicarea legilor se numește *răspuns* sau *tâlc*: „Răspunsul părintelui Anastasie, Căzilbașul ce-au lăcuit în muntele Sinaiei”, „Răspunsul părintelui Anastasie de Sinaia”, „Dzice Zunara la tâlcul acestui canon”, „Dzâce iarăș Valsamon la tâlcul a 78 de capete a Pravilei Apostolilor”, iar „a interpreta” se spune *a răspunde* sau *a tâlcui*: „Răspunde acest svânt mitropolit Ilie de dzice”, „Răspunde Svântul Athanasie, patriarhul de Alexandria”, „De cest lucru tâlcuiaste și arată Zunara, luând izvod den Pravila Apostolilor”, „drept aceaia, dzice acesta Valsamon într-această pravilă ce o tâlcuiaste în 75 de capete”.

O prevedere juridică cu caracter bisericesc se numește *canon*: „Acest svânt săbor au lăsat acest canon într-acesta chip”, „Zunara tâlcuiaste acest canon de dzice”, „Tâlcuiaste acest canon Valsamon de dzice”. *A canon* sau *a da canon*, respectiv *a avea canon*, însă, înseamnă „a da pedeapsă” sau „a fi pedepsit legal”: „Călugărul schimnic, de va face curvie, să aibă canon 15 ai”, „să va leni și va muri pruncul nebotedzat, acela păcat iaste asupra preotului și să aibă canon foarte tare”, „foarte să-i canonească: 3 ai să postească”, „să să socotească în samă cum nu ș-are hi fost și și popa să să canonisască”, „Nunta ce să face fără lege, ce canon să dă ei”, „Oricine va fi acela om ce va cleveti pre arhieru, foarte va să aibă un canon mare și greu”.

Relativ familiar pentru Eustratie era și termenul *neară* care primește sens de „lege civilă”, în opoziție cu cea religioasă sau de origine divină, *pravila*: „Neara a împăratului Iustinian dzice”, „Într-o sută și treidzeci de capete a lui Iustinian împărat neara dzice de grăiaște”, „Neara a lui Alexie împărat, pre poreclă Comninul”, „Scrie de acest lucru și la neara a împăratului Leon marele filosof”, „canonul ce scrie în 27 de capete la neara acestui înțelept împărat Leon”. Mai puțin familiar îi era *pandecte*, păstrat cu regim asemănător numelui propriu: „(*Antioh Pandectis*:) Pandectis să chiamă elineaste scriitoriu de cărți, cumu are fi ca-n chip de uricariu”.

Un paragraf al unei legi se numește *titlă*: „Pravilă noaună din a patra carte a lui Costantin Armenopulo, titla a șasea”, „Din patru cărți șese title a lu Costantin Armenopol”.

O decizie cu caracter juridic se numește *ispravă* sau *isprăvire*: „atunce să să facă ispravă, să fie lepădat de tot den vlădicie”, „Isprava legii lui Dumnedzău”, „să ia iertare cu ispravă de la Dumnedzău”, „Isprava Besericii-cei-mari”, „Giurământul are putearea isprăvirei giudețului”, iar „a decide” se spune *a isprăvi*: „cumu i să va afla giudeț și să va isprăvi un lucru, așa să fie”, „giudețul, cumu-l va face și-l va isprăvi giudecătoria la scaunul său, așa să rămâie și să fie stătătoriu”.

Un contract sau o înțelegere cu valoare juridică se numește *tocmeală*, iar acțiunea se numește *a se tocmi*: „va cerca să strice tocmeala”, „Pentru tocmeala ce să vor tocmi doauă părți de bunăvoia sa, cum nu poate să să mai schimbe nice la un

giudeț”, „să-i întreabe giudețul pentru tocmla ce va să fie”, „acest svînt părinț ce-au tocmît acest svânt canon”.

„A persecuta” se spune *a impresura*, același cuvânt avînd și sensul mai concret de a lua abuziv proprietatea cuiva: „nice să-i impresure cu ună și cu altă”, „cela ce va giura cu strâmbul, de va impresura ocina cui”, iar substantivul este *impresurătură*: „de-i luat de la cineva vreun lucru cu asupreală au ocină au vie au altăceva va fi făcut impresurătură”. Cei doi termeni sunt folosiți curent și în documentele epocii.

Încălcarea legii aduce *certare* „sanctiune, pedeapsă”: „de vor ispovedui, să n-aibă certare”, „n-are nice o vină acesta arhieru, nice să cade să aibă nice o certare”, „altă certare au vlădicii și popii și diaconii și alta au padiacii și cetetii și peaveții și mireanii”. „A sancționa” sau „a pedepsi” se zice *a certa*: „pre aceștea foarte să-i cearte cu un canon tare”, „Cînd cade într-o vină ca aceaia preotul, cu adevărat lucru iaste să-l cearte și să-l pedepsească”.

Pedeapsa pecuniară se numește *gloabă*: „să o poarte pre ulițe și să plătească și gloabă, mai-marilor acelu loc, diregătorilor”, în timp ce „a amenda” se spune *a globi*: „de besearică nu i-au fost oprind, nice i-au fost globind, după cum scrie svânta pravilă”.

Pravila aleasă fixează ferm regimul judecătorului, al pârâșului, al pârâtului și al martorului. Judecătorul trebuie să fie de moralitate absolută și nepărtimitor: „Cade-să tuturor giudecătorilor și mai vârtos arhieru să fie direpți la giudeațe, aducându-ș amente de Giudecătoriu cel Dirept, Mai-marele Arhieru, Domnul și Mântuitoriu nostru Isus Hristos, și să fie cu iertare pre toți, nemânios, nefățarnic, nepriimitor la daruri, nice, iară, dătătoriu, ce să fie dirept, întrutot, tare la fire, să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne să creadză tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul, cuvent de pără și clevete să nu creadză, lucrure deșarte să nu asculte”. Judecătorul mirean trebuie să acorde atenție specială clerului („să fie cu plecare spre cei închinați lui Dumnedzău slujitori”), trebuie să fie lucid („Vin să nu bea”); un bun judecător trebuie să fie obiectiv („la giudeațe să nu fie fățarnic, nice să facă strâmbătate pentru voia cuiva”). Citînd din Sfîntul Agathon, Eustratie fixează pentru judecător normele morale ale unei conduite echidistante și imparțiale: „Cade-să giudețului să-ș aducă amente de aceaste trei lucruri: Dintâi să socotească că omul, cînd iaste mai-mare și giudecătoriu, atunce iaste volnic să facă cumu-i va fi voia; a doo, să-ș aducă amente că mărirea lui nu iaste stătătoare până în svârșit, ce să și schimbă, cum scrie Svînta Scriptură [...] A treia, să-ș aducă omul amente că iaste și el om ca și alalt, dece-i caută și lui să moară”. Conduita morală ireproșabilă a judecătorului este susținută printr-un citat din Epictet: „Cînd ver vrea să giudeci dirept, să nu cauț în obrazul celora ce să părăsc și, de-ț va fi priaten, să te faci a nu-l cunoaște, nice să iai mîzdă de la nime, nice să-ț fie rușine de nime, nice frică, macar de-are fi și om mare, direptatea să cauț și celuia ce i să cade, aceluia să faci lege ca să dobîndească”.

Martorul trebuie să fie un om cu probitate morală, dar și cu o situație materială care să îl facă nevulnerabil la vreo influență economică: „Tot pre-amănuntul să cade să să cearce marturii unul câte unul, carele ce samă de om iaste, pentru să nu fie vreunii oameni slabi la fire și de rușine viața lor, ce nice să fie săraci, nice prea bogaț, că cel sărac pentru sărăciia lui vine să mărturisească, doară îi va da ceva sau

doară-l va face priiatin, să-l socotească. Așijdere, și cel bogat nu vine la giudeț pentru altă, ce pentru prieteșugul sau pentru vreo pizmă ce va avea spre vreo parte de cealea ce să giudecă îndrăznind, căce că știe că-i va treace cuvântul la giudeț și va fi cum dzice el”, „Așijdere, cela ce va fi luat mazădă și va vrea să mărturisească sau cela ce va ști lucrul adevărat și va fi luat mazădă și nu va vrea să mărturisească adevărul, acesta încă iaste ca și ceialalți”.

În situația în care martorul se dovedește sperjur urmează să fie pedepsit: „Marturul menciunos să aibă canon ca și cela ce va giura pre strâmb”. Martorul nu poate să fie eretic sau o persoană care nu respectă percepțele credinței creștine: „La giudeț să n-aducă nime martur eretic, nice om de altă leage”; nu poate să fie dependent material de vreuna din părțile care se judecă: „Acea ce vor să pârască și să clevească pre cineva, să nu aducă marturi den casa lor sau den oamenii lor, că nu să vor creak, ce să aducă streini și să fie oameni buni și de cinste”; martorii trebuie „Foarte să fie oameni de cinste ceia ce vor mărturisi fiece lucru și să aibă credință spre toți oamenii și să mărturisească de toate lucrurile cum vor putea cunoaște”.

Fiind în primul rând un text juridic cu referință la viața religioasă și la cea familiară, *Pravila aleasă* conține interdicții, precepte și aprobări. Pentru interdicție cel mai des folosit termen este *a opri de ceva*: „de va fugi dinaintea giudețului arhierelui, de va fi preot să să oprească de preoție”, „să fie oprit de svânta priceașenie”, „de-i va fi greșala mai puțin, să va opri de besearică câtăva vream”, „de nu va griji cum am dzis mai sus, să-l oprească de besearică câtăva vream”.

Abandonarea unei funcții se numește *a părăsi*: „iară nu-ș părăsește vlădiciia de tot”, „de va lăsa foc în oltariu sau fieunde în besearică și de va arde ceva, vreo carte sau alt lucru de-a besearicii, să părăsească liturghiiia un an”, „acesta om ce-ș va mărturisi el de bunăvoie păcatul și greșala, de svânta liturghie trebuie să să părăsească”.

„A exclude” dintr-o funcție sau rang bisericesc se numește *a lepăda*: „arhieriu să fie lepădat din scaun”, „va lua vreun dar de-a svintei besearici fără de voia săborului, cu mazădă, veri mult, veri puțin, sau cu sila, să fie lepădat din scaun acela episcop sau preot” sau *a scoate din*: „Vlădicul scos din scaun are voie să strângă ș-al doile rând săbor să socotească să mai ia sama pârâșilor”, „Preotul ce va hi scos din preoție și va dzice *вѣдѣнь наш*”, „Mitropolitul [...] de va cânta liturghie și de va preoți pre cineva, să fie scos din mitropolie și ce va preoți să fie nepreoțit”.

Excluderea unui individ (laic sau din cler) din comunitatea creștinilor se numește *anathema* sau *anathima*: „Acest lucru, anathema, nu iaste altă, ce numai împărțire aceluia om de Dumnedzău și împreunare și lăcuire cu satana”, „Nice unui creștin ca să nu-i dzacă nime anathima, numai să dzacă călugărilor ce leapădă călugăriia”.

„A permite” și „permisiune” se spune *a îngădui și îngăduință*: „Îngăduință și dragoste unul spre alalt să strângem”, „nu i să cade să o lase și să o desparță, ce să nevoiască să o tământuiască și să o îngăduiască trei ai”, „de i să va tâmpla bărbatului ei aceasta nevoie drăcească, iaste și ea datoare să-i îngăduiască 5 ai”, „Muiarea ce i să va duce bărbatul de va lăcui într-alt loc departe și-ș va lua acolo muiare țitoare, această muiare n-are voie ca să margă după alt bărbat, ce să-l îngăduiască trei ai să vie acasă-ș”.

Termen general pentru „proprietate” este *aveare* sau *avuție*: „să nu le lase nemic dentru avearea lui”, „nu i-au dăruit lui acea avere”, „Iaste lăcomie și strângere de avuție prespre samă”, „Iară pofta cea rea iaste să poftească neștine dulceleșile ceștii lumi deșarte, cum iaste avuția”. Proprietatea funciară ereditară este numită *moșie* (derivat al lui *moș* „strămoș”) sau *ocină*: „Tredzeci de ai are tot omul voie să-ș cealie moșia sau alt lucru ce i să va ven”, „face asupreală de ia ocina cuiva”, „Așjdere, și la moșie și la tot lucrul încape ca și când are fi den trup născut”, „vor să între și ei în moșia părinților cu ceialați cuconi”.

Moștenirea se numește și *ocinare*: „sămenția de svântul botedz nu poate încăpea la ocinare”, „Fecioria de suflet [...] învățatu-ne-am de svânta pravilă să o ferim ca și semenție den sânge, adică ca și în stepenele cuscriei și în ocinarea părinților”.

A transmite averea de la o generație la alta se numește *a moșneni* sau *a ocina*: „Pentru moși, de va rămânea pre urma lor feciori sau nepot de fiuu, în ce chip să cade să moșnenească bucatele”, „acești feciori li să cade să moșnenească tot ei moșiile și avuția tătâne-său”, „neavând feciori de trup, am meșterșuguit fecioria de suflet pentru să ocineadze avearea noastră după noi”, „Feciorii ce să vor naște din nunta fără de leage, nice copil, nice ocineadză a tătâne-său”.

Cel care beneficiază de o moșie sau ocină se numește *moșnean*¹⁵⁸: „n-are nice o voie; părintele ce l-au făcut fecior de suflet să-l scrie pre dăns moșnean avuții sale”, „să fie moșnean muncilor de veaci”, „să-l scrie pre dăns moșnean avuții sale”.

Proprietatea poate să fie *stătătoare* sau *îmblătoare*: „Stătătoare sânt ocinile, îmblătoare iaste avuția și dobitoacele”. Pentru *îmblătoare* detaliază în altă parte: „va mărturisi pentru nescare lucruri ce vor fi îmblătoare, detorii de bani sau altă aseamenea, acestora”. În loc de *îmblătoare* este folosit și sinonimul *mutătoare*: „de va avea vreo tocmală cu vreun vlădic pentru nescare lucruri stătătoare sau mutătoare, ce să dzice drept niscare aur sau argint”, „Orice lucru va da omul la besearică sau la mănăstire veri ocine veri vii veri priseci veri pomeate sau haine sau alte lucruri stătătoare sau mutătoare, aceastea lui Dumnedzău le-au dat”.

Actul de proprietate se numește *uric* sau *ispisoc*, termeni care, prin extensie, primesc sensul de „act oficial”: „Leage scrisă să chiamă uricele și ispisoacele”, „Obiceaiul cel bătrân să socoteaște ca și uricele”, „Scrie acest uric ce să află de purure pren toate săboarele”. Cel care scrie un act este un *uricariu*: „Pandectis să chiamă elineaște scriitoriu de cărți, cumu are fi can chip de uricariu”, iar „a oficializa un act” se spune *a urici*: „întru nemică să fie acesta giudeț, ce să fie cel mai bătrân; mai vârtos când va fi și uricit”, „Giudeațele strâmbe, de s-are și urici, nice giudețului giudeț, nice obiceaiul să prinde în samă, nice văleatul”.

Păstrând semnificația gestului medieval din țările române al ruperii și călcării în picioare (respectiv a spargerii, în cazul documentelor redactate pe pergament) a actelor în momentul anulării sau invalidării lor, uricul anulat se *sparge*: „Zapisul cel de-apoi sparge pre cel dentâi”.

Reclamantul se numește *pârâș*: „are voie să strângă ș-al doile rând săbor să socotească să mai ia sama pârâșilor”, „nu să cade să-l giudece nime până nu va fi

---

¹⁵⁸ Nu există echivalentul *ocinaș*. Pentru „om în vârstă” se folosește *moșneag*: „den 57 de ai până în 69 să chiamă moșneag”.

sângur de față împreună cu pârașii lui”, „de vor fi oameni de credință și de cinste pârașii, să nu-l bage în samă pre vlădic”.

Reclamația și delatiunea se numesc *pără*: „de va fi altă pără, să nu fie scos, ce numai de oprit să să pedepsască câtăva vreme”, „păra lor ce vor grăi să creade”; „să creadă tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul, cuvent de pără și clevete”. Textul face o diferență clară între *pără* și *clevete* „calomnie”, respectiv între *părăș* și *clevetnic* „calomniator” și între *a cleveti* și *a pârî*: „Cela ce va cleveti pre altul și nu va fi vinovat, ce iaste să pață cel nevinovatul, aceiaia să pață clevetnicul”, „Giudecătorii [...] să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne să creadă tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul, cuvent de pără și clevete”, „Aceaia ce vor să părăscă și să clevetească pre cineva, să nu aducă marturi den casa lor sau den oamenii lor”, „Preotul ce va pârî pre oameni și-i va băga cu gura lui la vreo nevoie”.

Actul justițiar se numește *giudeț* (s. n.): „A dumnezăiescului patriarh giudeațul cumu au isprăvit, nu poate al doile rând să să mai giudece, nice poate ca să să mai socotească aiuri la alt giudeț, de vreme ce giudețul patriarhului iaste cap și începătură altor tuturor giudeațelor sventei besearici”, „Pentru giudețul celuia ce nu va vrea să să cumenece de la preot cu preoteasă”, „va fugi dinaintea giudețului arhiereului”.

Același cuvânt, *giudeț* (s. m.) este folosit și pentru „judecător”: „Cade-să giudețului să-ș aducă amente de aceaste trei lucruri: Dintâi să socotească că omul, când iaste mai-mare și giudecătoriu, atunce iaste volnic să facă cumu-i va fi voia”, „Când face giudețul direptate, atunce va să⁴ fie spre dâns cu milă direptul și adevăratul giudeț, Hristos”; el are ca sinonim *giudecătoriu*: „Cade-să tuturor giudecătorilor și mai vârtos arhiereilor să fie direpți la giudeațe, aducându-ș amente de Giudecătorii cel Dirept, Mai-marele Arhiereu, Domnul și Mântuitorii nostru”.

Investigare sau anchetă se spune *ispită*, *ispitire*, *întrebare* și *cercetare*, uneori fiind folosiți laolaltă doi dintre acești termeni pentru a marca mai bine sensul tehnic al formulării: „de va giudeca neștine făr’ de întrebare și făr’ de ispită, de multe ori va smenti și pre mult va pedepsi și va păgubi”, „a preuți pre acel ocărăț fără de întrebare și fără de ispitire”, „să nu să facă aceaia hirotonie, ce întâi să fie întrebare”, „nu trebuie foarte multă întrebare pentru vina lui, ce trebuie a-i și creade”.

A investiga sau a ancheta se spune *a ispiti*, *a cerceta* și *a întreba*: „să cade să să întreabe și să să ispitească, oare știe carte cumu să cade”, „Ceia ce vor vrea să ocărăscă și să părăscă pre vlădic, să să ispitească foarte pre-amănuntul să să știe ce oameni sânt”, „să nu creadă în cuvântul nemărui până nu va cerceta foarte pre-amăn[un]tul”, „să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne să creadă tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul”.

Referitor la denumirea persoanei în funcție de vârsta sa, *Pravila aleasă* apelează la segmentarea vieții omului, de mare audiență în evul mediu, în șapte vârste: „Întâia vârstă, daca să naște omul până în 4 ai, să chiamă prunc. Iară den patru ai până în 14 să chiamă cucon. Iară den 15 ai până în 22 să chiamă tânăr. Iară den 23 de ai până în 42 să chiamă voinic, iară den 43 de ai până la 56 să chiamă bărbat. Iară den 57 de ai până în 69 să chiamă moșneag. Iară den 70 de ai înainte până la svârșitul vieții lui să chiamă bătrân”.

Oficializarea căsătoriei intra tot în atribuțiile preotului. Acesta era aspru penalizat dacă nu respecta reglementările foarte stricte, dezvoltate și în *Pravila aleasă* și în *Îndreptarea legii* cu ample scheme exemplificative: „Preotul, de va cununa nunta fără de leage, ce nu sloboade pravila”, „Preotul ce va blagoslovi nunta fără de leage și el va ști că-ș sânt rudă au cuscrie au cumătrie sau a patra cununie [...], preotul acela ca să fie lepădat de preoție, așjidere, și nunta ca să să despartă”.

Terminologia gradelor de rudenie își poate găsi paralelisme și în alte texte vechi; ea este aproape în totalitate formată din cuvinte de origine latină, însă gradele de rudenie și treptele ierarhiei bisericești se numesc cu un termen tehnic preluat din textele slavone *stepenă*: „Până în câte stepene să suie nunta”, „nu poate a șapte stepenă să să împreune în nuntă”, „Hirotoniia iaste o înălțare, o rădicare, cumu s-are dzice că-l înalță den preut mic să face preot mare, ce să dzice arhiereu, cum s-are sui când are păși dintr-o stepenă într-alta mai sus”, „De-acia, după nuntă, să să facă hirotoniia după stepenă cumu să cade”.

Relația de înrudire este denumită printr-un cuvânt de origine latină *semenție* (*seminție*); „Semințiile să împart în cinci părți: Dentâi iaste din sânge, ce purceade den tată și den maică, de să înceape ruda pentru nașterea; a doa iaste cuscriia, ce vine dentr-alt sânge de să meastecă; a treia iaste cuscriia întreită, ce vine den trei seminții de să adună; a patra rudă iaste cumătria, den svântul botedz; a cincea iaste feciorul cel sufletesc, ce să chiamă fiiu sufletesc cându-l face neștine pre cineva și-l ia de bunăvoia lui de și-l face fecior de suflet pentru ruga și svintele molitve ce citeaște preotul, pentru carele să face adevărat lui fiiu sufletesc, ca și când i-are fi născut den trup”, „Vlădicul ce va avea rude și semenții de pre nașterea lui, ca un om ce iaste și el cu trup, și de vor fi săraci, să nu ia nescare lucruri”, „ne-am născut toți dentr-o semenție”, „Pentru cuscriia ce să adună de trei părți, de pre seminții”, dar și cu termenul de origine slavă *rudă*: „Preotul ce să va afla cu proteasa cuscrie sau rudă”, „Bărbatul ce să va afla rudă cu muiarea-ș, să să despartă”. Primul are totuși un sens mai limitat: „linie ereditară”.

Părinții sunt numiți *îmă* (39 de ocurențe), *maică* (18) și *mamă* (1): „dentr-un tată și dentr-o îmă să nasc doi cuconi”, „săvai de are fi și de alt tată, daca sânt dentr-o maică născuț, macar cum, tot să chiamă frați dentr-un trup”, „iaste din tatăl meu și din mama mea”, respectiv *tată* (mai ales în sens fizic) și *părinte* (pe lângă sensul fizic, ambele sunt folosite și ca formă de respect pentru clerici și, ca nume propriu, pentru Dumnezeu): „cela ce priimește cuconul den svântul botedz, acela să chiamă părinte sufletesc acelu cucon”, „Tot darul cel desăvârșit iaste de sus, carele pogoară de la Tine, Părintele luminii”, „acest svânt părinte au strâns săbor”, „De să va face feciorul cuiva călugăr, nu poate tată-său să-i oprească ce i să va veni din bucatele”, „va botedza în numele Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt”. Urmașii părinților se numesc *prunc* sau *cocon* „să va prileji să facă vreo fâmeaie prunc și de va dzice că l-au făcut cu cutare preot”, „cuconii ce să vor naște den fâmeaia cu a doo cununie”, iar după sex *fecior* și *fiiu* (ultimul folosit și în sens spiritual și, ca nume propriu, pentru Isus Hristos): „avearea călugărului în ce chip să va împărți, de va avea feciori”, „va rămânea pre urma lor feciori sau nepot de fiiu”, respectiv *fată* (97 de ocurențe) „Pentru preotul sau diaconul de vor pildi sau vor săruta muiare sau fată”.

În funcție de legalitatea relației din care se nasc, urmașii aceștia pot să fie *fecior* sau *fată* („Când face omul feciori cu muiarea sa cea cu lege, acela să chiamă fecior de trupul său”), cel rezultat din concubinaj se numește „fecior de fealiul lui” („de va avea omul muiare în casă, cum s-are dzice țiitoare, și de va face cucon cu dânsa, acela să va chema fecior de fealiul lui”); cel rezultat dintr-o relație extraconjugală e numit *copil*: („iară, de să va preleji să îmble neștine în laturi de casa lui, să facă curvie cu vreo muiare și de va face cu dânsa cucon, acela să chiamă copil”), când femeia are mai multe relații, necunoscându-se tatăl fătului, acesta se numește *fiu întunearcului*: „Iară când să prilejaște o muiare curvă, deci îmblă cu mulți bărbați, și de va naște un cucon și nu va ști nice ea dentr-a cui sămânță l-au luat, acela să chiamă fiu întunearcului”¹⁵⁹, termen care ne sugerează sursa slavonă a traducerii, unde *Тьма* însemnează „întuneric” dar și „mulțime” și „zece mii”.

Bine definite sunt gradele de rudenie în linie ascendentă sau descendentă: „semințiile ceale dentr-un sânge să împart în trei părți: dentâi și apoi și mijlocii. Deci, dentâi să chiamă spre mene tatăl meu, moșu meu, strămoșu-mieu, așijdere, maică-mea, moașe-mea, strămoașe-mea. Mai apoi, iarăș, spre mene iaste fiiu-mieu, fiul acestuia, nepotu-mieu, strănepotu-mieu. Mijlocii, iarăș, să chiamă câți ne-am născut toți dentr-o semenție, carii nice i-am născut eu pre dâns, nice ei pre mene, ce ne-am născut noi toți dentr-un sânge, ce să dzice: frate-mieu, soru-mea, văru-mieu, vară-mea, unchiu-mieu, mătușe-mea”, „dup-acea au murit și bărbatul; acmu cer rudele amânduror muierilor să-ș ia dzeastrele înapoi de la cel mort”.

Fratele și sora pot să fie trupești, când descind din același tată și aceeași mamă¹⁶⁰, sau sufletești, când sunt rezultatul unei înrudiri prin adopție: „Nu poci să iau fata moșu-mieu celui făcut, pentru căce iaste sor sufletească tatălui meu”, „feciorul cel sufletesc, ce să chiamă fiu sufletesc cându-l face neștine pre cineva și-l ia de bunăvoia lui de și-l face fecior de suflet pentru ruga și svintele molitve ce citeaște preotul”, „Pentru feciorul cel de suflet, ce-l ia omul den strein de-l face fiu sufletesc, până în câte stepene va să pogoare nunta”.

Mătușea poate să fie *mare, mică și proastă*¹⁶¹: „mătușe proastă, mătușe mare, mătușe mică, dzicem cum mătușea proastă iaste sor de tată sau de îmă, iară mătușea mare iaste sor de moș sau de moașe, iară mătușe mică iaste vară premare, oare de tată, oare de îmă”. Și pentru unchi se folosesc termenii *mare, mic și prost*: „Numele unchiului să dzice în trei chipuri, pentru ce oare iaste unchiu prost, cumu-i frate de tată sau de îmă, carele iaste a treia stepenă cătră nepot sau cătră nepoată oare unchiu mare, cumu-i frate de moș sau de moașe, carele iaste a patra stepenă cătră nepot sau cătră nepoată, oare unchiul mic, cumu-i văr primare de tată sau de îmă, carele iaste a cincea stepenă cătră nepot mic sau cătră nepoată mică, căce că așa să chiamă feciorii vearei. Cum am dzis, pentru unchiu, așa dzicem și pentru mătușe”.

¹⁵⁹ I. Rizescu, *Observații filologice și lexicale asupra „Pravilei” lui Eustratie logofătul („Pravila aleasă”)*, în „Studii și cercetări de istoria limbii și filologie”, vol. II, p. 304, arată că sunt diferite față de *Pravila* ritorului Lucaci și *Îndreptarea legii*.

¹⁶⁰ Tot frați trupești sunt cei care s-au născut din mai multe căsătorii ale mamei sau ale tatălui.

¹⁶¹ Cu sensul de „simplă”.

Verișorii sunt *premari*, *al doile* și *al treile* (incidental se întâlnește și *al patru*): „Iară spre fiu meu, spre vâru-său iaste a patra stepenă, cum s-are dzice: Eu sânt o naștere a frățâne-mieu, doo a nepotu-mieu; trei a fiu-mieu; patru spre nepotu-mieu, carii-ș sânt veri primari. Iată verii premari sânt 4 nașteri; iată 4 stepene”, „Născut-au și fiu-mieu un fiu, carele-m iaste mie nepot. Spre acesta iaste a șeasa naștere, cari-ș sânt ai doi veri; iată, ai doii veri sânt 6 stepene”, „Iarăș nepotul frăține-mieu au născut o fecioară carea iaste spre frate-mieu a patru stepene, iară cătră mine 5 stepene, iară cătră fiu-mieu 6, iară spre nepotu-mieu 7, iară spre strenepotu-mieu, carele-i iaste ei al treile văr, sânt opt stepene”.

Treapta întâia de înrudire prin alianță este reprezentată de *bărbat* și de *muiare*, care sânt *sofi*; urmează o a doua, *cumnat*, *cumnată*: „Dup-acea, de-m va muri muiarea, poci să-m iau muiare pre sora muierii cumnatu-mieu, ce să dzice pre cumnata cumnatu-mieu”. Pentru definirea tipurilor de înrudire prin alianță sunt creați termeni rar folosiți în limba română: *cuscria*, *socria* și *cumnăția*: „[...] iaste din sânge, ce porceade den tată și den maică, de să înceape ruda pentru nașterea; a doa iaste cuscriia, ce vine dentr-alt sânge de să meastecă; a treia iaste cuscriia întreită, ce vine den trei seminții de să adună; a patra rudă iaste cumătriia, den svântul botedz; a cincea iaste feciorul cel sufletesc, ce să chiamă fiu sufletesc cându-l face neștine pre cineva și-l ia de bunăvoia lui de și-l face fecior de suflet pentru ruga și svintele molitve ce citeaște preotul, pentru carele să face adevărat lui fiu sufletesc, ca și când i-are fi născut den trup”, „Iară daca vor lua tatăl și cu feciorul doo a doole veare, atunce, în loc de tată cu fecior vor să-ș fie cumnați. Pentru acesta lucru nu lasă pravila ca să să facă una ca aceasta, pentru căce numele tatălui și a feciorului, având ei unul mătușea cea mică, altul nepoata, întru nemică nu să schimbă, ce-i tot tată și fecior, iară nice-i socrie, nice-i cumnăție, cumu-i la ceale a doole veare, cum și am dzăs”.

Mama vitregă se numește *maștehă*, iar tatăl vitreg se numește *hitreg*, în timp ce fiul și fiica se numesc *fiastru* sau *fiastră*: „Că hiastrul și hiastra, veri făt, veri fată, cuvântul iaste să nu să lipască de hitregu-său sau de maștehă-sa”, „Muiarea hiastrului meu nu poci să o iau”, „de va avea frate-mieu un hiastru și de va muri, eu poci să-i iau muiarea”, „Mașteha nu poate să ia bărbat pre acela ce-au fost oarecând bărbat fiiastrei sale”.

Pentru fiu adoptiv se folosește termenul *fiu sufletesc*, *fiastru* sau *fecior de suflet*, părintele adoptiv fiind *maștehă* („mașteră”) și *hitreg* („vitreg”), cele două cuvinte primind și sensul generic de „părinte nebiologic”: „hiastrul și hiastra, veri făt, veri fată, cuvântul iaste să nu să lipască de hitregu-său sau de maștehă-sa”. Pentru părinte adoptiv se folosește și termenii *tată de suflet* și *îmă* sau *maică de suflet*: „Nu poci să iau muiare pre mătușea ce iaste din tatăl meu și din mama mea, macar de-are hi și de suflet”.

În urma botezului, părintele spiritual se numește *nănaș*: „Călugărul nu să cade să boteadze, să hie nănaș”, „atunce să ia nănașul untul și să ungă cuconul pri la toate mădularile”, iar cel botezat se numește *fin*: „Seminția feciorului celui făcut să numără până a opta stepenă, ca și cea den sânge. Așjdere, și finul ce-i luat fiu

sufletesc den svântul botedz”, „Pentru finul ce-l priimește neștine den svântul botedz”.

Fiind un text preponderent de drept canonic, *Pravila aleasă* are și un foarte bogat limbaj bisericesc. Spre deosebire de terminologia juridică, care este în marea ei majoritate formată din cuvinte de origine latină exprimând urmele dreptului cutumiar (celebrul *jus valachicum* din documentele latine), cea religioasă este preponderent de origine slavă, majoritatea termenilor fiind împrumuturi culte din slavonă; explicația vine din faptul că instituționalizarea vieții religioase s-a făcut pe model slavo-bizantin. Nu de puține ori Eustratie se simte dator să 'le dubleze cu sinonime, cu expresii sinonimice sau chiar cu explicații. De multe ori se folosesc cuvinte și expresii slavone neadaptate sau aflate în diverse stadii de adaptare la limba română.

Ierarhia bisericească este definită în primul rând prin cuvinte de origine slavonă sau în care slavona este intermediară a formelor din greacă; chiar dacă limba română are uneori la dispoziție lexic din vocabularul comun, este folosit cuvântul slavon. O asemenea situație o găsim în cazul cuvântului *peaveț* folosit în exclusivitate doar pentru a denumi cântărețul bisericesc, chiar dacă lexicul textului cuprinde *cânta, cântare, cântec*. Dintre termenii referitori la ierarhia bisericească amintim *peaveț, diac, diacon, padiac, vlădic, protopop, arhiereu, mitropolit, patriarh* (o dovadă a sursei slavone a traducerii este pluralul *patriarși*, dar și derivatele *patrierșie, patrierșesc*), toți întâlniți în primele texte slavone, chiar dacă unii sunt acolo împrumuturi din greacă.

În cazul cuvântului *preot*, de origine latină, preferat cu 668 de ocurențe în pofida lui *popă*, care cunoaște doar 7, suntem în fața unei aparente contradicții. Aceeași situație o întâlnim cu verbul *cumineca (cumeneca)*, atestat de 104 ori față de *priceștui* cu 23 de ocurențe, respectiv substantivele *cuminecătură (cumenecătură)* cu 15 ocurențe față de 2 ale lui *priceștanie* și *scăldătoare* cu 31 de atestări, față de *crăstealniță* doar cu 2. De remarcat faptul că *a boteza, botez* nu au echivalent provenit din limba slavă. Singura explicație pe care o putem oferi este faptul că *preot, botez, boteza, cumineca, cuminecare, scăldătoare* reprezintă lexicul primei etape a creștinismului românesc, față de lexicul preponderent instituțional provenit din slavonă.

Referitor la slujba bisericească se folosesc termeni precum *conet* „sfârșit ritual al slujbei” („să facă altă slujbă, toată după cum învață acolo și de-acia face conet”), *ceas* „rugăciune sau cântec făcute în diferite momente ale zilei sau nopții” („va merge la besearică fie la ce slujbă, ver vecernie, ver itros, ver ceasuri, ver la svânta liturghie”, „să vor cânta ceasurile”), *copie*²: „drept aceeaia să împunge cu copii, ca să arate cum au pățit la vreama chinurilor Svinții Sale, cum L-au împuns în coaste cu sulia”, *deanstvie, itros, litie, liturghie, molitvă, obrăcenie* „consfințirea legământului căsătoriei”, *oglašenie* „chemare la catehizare”, *osfeștanie* „sfeștanie”, *otput* „sfârșitul liturghiei”, *otrițanie* „lepădare de satana în timpul botezului”, *pamente* „slujbă de pomenirea morților”, *paraclis* „serviciu divin special”, *pomazanie* „miruire”, *pavecerniță* „slujbă scurtă după vecernie”, *pogrebanie* „slujba înmormântării”, *polonștină* „slujba de la miezul nopții”, *poslanie* „epistolă (a apostolilor)”, *predlojenie* „oferirea cuminecăturii”, *prochimen* „verset din psalmi cântat”, *proscomidie* „pregătirea pâinii și a vinului pentru împărțășanie”, *slavoslovie* „doxologie, tedeum”, *tipicui* „a fi

stabilit de tipicul bisericesc”, *țelovanie* „sărut ceremonial al păcii în timpul slujbei”, *umivanie* „ritualul simbolic al spălării picioarelor”, *utrenie*, *vâhod* „ieșire ceremonială în timpul slujbei”, *vecernie*.

Pravila aleasă conține nume al multor obiecte legate de cultul bisericesc, dintre ele amintim: *agneț* „azimă”, *aripidă* „ripidă”, *chemelevcă*, *chemelaucă* „camilafcă”, *cădelniță*, *discos* „disc”, *felon*, *moaște* „sânt acolo moștii de mucenic svinte”, *molitvealnic*, *nebederniță* „nabederniță”, *năracliță* „rucaviță”, *omofor*, *otecenic* „pateric”, *panaghie* „icoana Fecioarei Maria”, *patrahir*, *epitrahir* „patrafir”, *potir*, *preastol* „pristol”, *procoveț*, *stihar*, *omivalniță* „umivalniță, lighean din altar”.

Tot de origine slavă sunt numele unor sărbători și al unor noțiuni legate de cultul creștin: *blagocestiv* „evlavios”, *blagodări* „mulțumi”, *ciudesă* „minune”, *ciudotvoret* „făcător de minuni”, *cliros* „cler”, *devestăvnicie* „integritate”, *esarh*, *hârți*, *mucenic*, *mucenicie*, *odvig* „canon, suferință sufletească”, *Blagoveaștenie* „Bunăvestire”, *Bogoiavlenie* „Bobotează”, *devestevnic* „celib”, *ipogonation* „epigonation”, *pominoc* „dar, pomană pentru un defunct”, *poslușanie* „ascultare, obediență (bisericească)”, *pomăzanic*, *pomăzui*, *pomăzuit*, *posluși* „a sluji (bisericește)”, *potrebi* „a sfârâma cuminecătura”, *pravilă*, *pravoslavie*, *pravoslavnic*, *praznic* „sărbătoare religioasă”, *prăznui*, *preaclonenie* „închinare rituală”, *preadlojenie* „mesaj”, *preastâplenie* „inobediență față de Dumnezeu”, *preastâpnic* „inobedient față de Dumnezeu”, *preditel* „înaintemergător (atribut al lui Ioan)”, *predstavlenie* „moarte (folosit doar cu referință la Isus)”, *Preobrajenie* „Schimbarea la Față”, *prohod* „slujba înmormântării”, *propoveadnic* „propovăduitor”, *razdreașenie* „dezlegare (de carne, de brânză)”, *sărăcustă*, *schimnic*, *spovedanie*, *stavropighie*, *Țveatosanie* „Florii”, *Uspenie* „Adormire (a Maicii Domnului)”, *văzdrăjenie* „abstenență”, *Văznesenie* („Înălțarea la Ceruri”), *vâlhovnic* „mag”, *vârhovnic* „conducător”, *zapreștenie* „interdicție”. În mod deosebit, două dintre marile sărbători ale creștinilor, Paștele și Crăciunul, sunt definite cu lexic de origine latină, denotând aceeași primă fază a creștinismului la noi: „postul cel mare sau praznicul Născutului sau a Bogoiavlenii”, „La agiunul Născutului, ori în ce dzi să va prileji, ca să postească de peaște”, „va posti cumu să cade acest svânt Post Mare a Paștilor”, „Pentru praznicul Blagoveașteniilor, de să va prileji în Săptămâna cea Mare a Paștilor”.

În același context religios întâlnim cuvinte ca *preaditel* „înainte mergător”, folosit doar în legătură cu Ioan Botezătorul, *nizloji* „refuza”, *zloceăstvие* „apostazie”, folosit doar în enumerarea calităților în opoziție cu *pravoslavie*.

Aceste cuvinte erau mai puțin obișnuite în limbajul curent, astfel că Eustratie simte nevoia să le dubleze printr-un sinonim sau să le explice: „monah ce să dzice călugăr”, „monofilax, ce să dzice socotitoriu de leage”, „stavropighiia să chiamă unde să face vreo besearcă și de bunăvoie să închină patriarhului” etc.

Intrați suficient în uzul limbii, acești termeni au format familii de cuvinte: *cădi*, *cădire*, *călugăresc*, *călugări*, *călugărie*, *călugăriță*, *diaconi*, *diaconie*, *duhovnici*, *egumeni*, *egumenie*, *mitropoli*, *prohodi*, *proscomidii*, *schimni*, *schimnicie*, *ispovedanie*, *ispovedui*, *spovedi*, *tipicui*, *vlădici*, *vlădicie*, *nepreoțit*, *preoțesc*, *preoteasă*, *preoți*.

Lexicul obișnuit abundă în cuvinte de origine latină, păstrând fonetisme sau sensuri apropiate de cele ale etimonului. Amintim: *adânta* „persista” (din lat. **addentare*¹⁶²): „vreame ce-i stă mintea și adină tot acolo la dânsă”.

– *adăposteală*, s. f., „refugiu” „Besearica iaste pristaniște și adăposteală creștinilor”.

– *agonisită*, s. f., „proprietate”: „Volnicu-i părintele cu avuția și agonisita sa să facă ce va vrea”, „zapisul ce face omul la moartea sa pre agonisita lui cea dreaptă”, „Omul iaste volnic la moartea sa a face cu agonisita sa, a face și a o da cui va vrea el”.

– *ande*, prep., „întru”, „între”: „a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „Preuții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta liturghie”, „Tochala ce vor face ande sine bărbatul cu muiarea sau de să vor dăruî unul pre altul”.

– *apăra*, vb., „înterzice”: „cinci ai ca să nu să cunune însă de împreunarea trupască să nu fie apărați, alegând numai când vor vrea să ia anaforă”.

– *aromire*, s. f., „ațipire”: „Pentru dumnezeiască și cinstită aromire a Preasvintei și Preacuratei a lui Dumnedzău Maică și pururea Fecioară Maria, simtem datori toți creștinii [...], de pururea să cântăm”.

– *blăznire*, s. f., „obstrucționare, împiedicare”: „Al șaptele iaste leanea, somnul prespre măsură, așjidere, și blăznirea”.

– *brudiv*, adj., „brudiu” cunoaște o atestare care anticipează cu aproape trei veacuri cele consemnate de dicționare: „vor fi cej logodiți în vârsta cea deplin, ce să dzice denafară de dreptate cuconi brudii”.

– *cap*, s. n.; pe lângă valorile obișnuite („conducător”, „extremitate a corpului”), are și valoare de „capitol” („Pravila Apostolilor, 41 de capete”) și „element al unui inventar” („Den dzeastrele muierei, ce va face bărbatul, veri dobândă veri pagubă, a lui iaste; capetele să fie tot de față”, „să nu aibă muiarea nice o treabă, ce să dzice cu capetele ce va fi adus de la părinți”).

– *casă*, s. f., „căsnicie” („să-ș facă altă casă cela ce va fi rămas, daca-i va fi voia”, „îndată să să despartă și să caute să-ș facă altă casă”). Derivate sunt: *căsar*, s. m., „membru al familiei” („să fie volnic fiecine va vrea den căsari ca să să facă călugăr, ca să să despartă de casa sa fără nice de o sminteală”) și *căsaș*, s. m., „casnic” („pacea ce-u lăsat căsașilor săi”).

– *cărtular*, s. m., și adj., „învățat” păstrează fonetismul apropiat de al etimonului grecesc: „fiind om înțelept și desăvârșit cărtular bun, fu ales de fu mai-mare drucar”; din familia lui de cuvinte e *necărtular*, având un sens mai concret, „analfabet”: „va preoți pre vrun necărtulari”, „va fi vina lui pentru nedestoinicia lui și pentru prostimea lui, pentru ce va fi necărtular”.

– *căuta*, vb., „trebuie; a lua în considerare”: „iaste și el om ca și alalt, dece-i caută și lui să moară”, „Când ver vrea să giudeci drept, să nu cauț în obrazul celorla ce să pârăsc”.

---

¹⁶² Această etimologie ni se pare mai plauzibilă decât cele date până acum: *attendere* (Săulescu), *adintare* <*ad* + *intus* (HEM, E57), *ad hintare* (SDLR) și chiar etimologie necunoscută (DA).

– *ceată*, s. f., are sensul de „grup”, „categorie”: „s-au ras den numărul celoralați feciori ai miei ș-au ieșit den ceata lor”, „iaste strein den ceata creștinească și lăcuioriu cu diavolul”. Derivatul său *cetaș*, s. m., are sensul de „tovarăș”: „cununa cea îngerească ce-au pierdut satanail cu cetașii lui”, „Nunta iaste împreunare bărbatului cu fâmeaia și simt cetaș unul cu altul în toată viața lor”.

– *cercat* „cercetat”: „dentru multe svinte scripturi cercată și găsită”.

– *cescuț*, s. n., „moment, clipită”: „stând un cescuț preotul cu pruncul în mână, iarăș îl pogoară de-l afundă ca și întâi”.

– *chezășlui*, vb., „chezăși”: „drept alte lucruri bune de să va chizășlui ca să n-aibă nice o nevoie pentru aceaia chiezășie”.

– *chir*, s. m., „domn” este folosit în exclusivitate în denumirea înalților prelați: „A marelui socotitori de carțile Besearicii-cei-mari, ce să dzice a patrierșiei, chir Petră”, „s-au izvodit din dzilele mitropolitului Iracliei, chir Manuil”, „cu învățătura mai-marelui împărat chir Manuil Porfiroghen”.

– *cin*, s. n., „categorie, tipic bisericesc” este folosit doar în legătură cu viața religioasă, definind categorii ale clerului sau ale slujbei: „cineș cu cinul său, preotul cu preoții, diaconul cu diaconii; iară, de vor face păcate desăvârșit, de care păcate smentesc preoția, aceștea să fie scoș den cinstea sa, ce să dzice den cinul preoțesc”, „va fi de scos den cinul preoțesc”, „nu va fi apucat să ia cinul călugăresc”, „după cum tipicuaște molitvenicul la cinul osmovanii”, „vor fi legat numai cuvente, fără cinul besearicii”.

– *cinste*, s. f., are și sensul insolit de „funcție”, „poziție socială”: „de vor face furtușag, să fie lepădați de preoție și den cinstea sa”, „Dzice Pravila Svintilor Apostoli: Care vlădic sau care preot sau diacon va fi scos den cinstea sa și va fi lepădat de preoție cu direptate”.

– *clisierșie*, s. f., „funcția de ecleziarh”: „de va avea vreo mesereare, să și-o ție, cumu-i protopopie sau visternicia sau clisierșia sau iconomia”.

– *cobuz*, s. n., „instrument muzical cu coarde”: „să știe dzice într-alăută sau în cobuz”.

– *codichelos*, s. n., „codicil”: „Aceasta țidulcă să chiamă lătineăște codichelos, ce să dzice adaos”.

– *cunteni*, vb., „opri”: „Și-l cunteni pre dâns Isus și ieși dentr-îns diavolul”.

– *cuntenire*, s. f., „interdicție, oprire”: „să-i fie ei canonul de cuntenire, ce să dzice să să părăsască”, „cuntenirea și legătura și dezlegătura și iertarea păcatelor vlădicilor s-au dat”.

– *cuntenit*, adj., „oprit”: „cei cunteniț, pentru ispoveadania lor, ce să dzice oprii de besearică”.

– *cubelc*, s. m., „melc”: „alte jigăanii ce să găseșc la udeală, cumu-s cubelcii, broaștele sau alte aseamenea acestora”.

– *cumătru*, s. n., „cumnat”: „cuconii nănașului și cu a cumătrului sânt a patra stepenă”, „feciorii cumătrului, de vor hi botedzați de un nănaș sau de mai mulți, să opresc unul cu altul să nu să ia, săvai făt hie, săvai fată până în șapte stepe”.

– *cura*, vb., „curge, decurge”: „Atuncea ce-i va cură partea va lua și acesta”, „de-l va răni la ceafă și va cură sânge mult”, „Bogăția de-are cură ca apa, neme ca să nu-ș îngreioadze inima; bogăția iaste un lucru pieitoriu”.

– *custa*, s. f., „trăi”: „Datoria să să ceară numai până în 30 de ai de va fi costând acela ce-au luat în datorie”.

– *cuvântareț*, adj., „cuvântător”: „să face una cu oile ceale cuvântarețe a svintei turme a cestuia Hristos”, „cumu să giuruaște să fie într-un număr cel botedzat întru turma lui Hristos cea cuvântareță”.

– *deală*, s. f., „faptă culpabilă” este folosit doar în context juridic: „să-l scoată de tot den scaun după deala lui”, „va fi lepădat de preoție cu dreptate și pre deala lui”, „au giudeț drept pre Dumnedzău, deci va plăti fieșcăruia după deala sa”.

– *desăvârșit*, adj., „complet”: „orice ne-au lăsat învățătură să cade să facem întrutot deplin, și desăvârșit”, „are puteare cu darul lui Dumnedzău să facă preoț desăvârșit”, „are putea socoti că li s-au împlut și au făcut canonul desăvârșit pentru greșala lor”.

– *destoinic*, adj., „capabil”: „Întrebare pentru vlădicii și domnii ce nu sânt destoinici și să apucă de un lucru ca acela ce nu li să cade”, „Obiceaiul ce iaste nescris, și de va fi bătrân, are putearea legii pentru căce s-au apucat de la oameni destoinici”, „să dzice să să preuțească, cumu nu iaste destoinic de preoție”.

– *destoinicie*, s. f., „capacitate, funcție”: „a da de acela dar tuturor creștinilor, la toate lucrurile ceale svinte, ce să chiamă obiceaiile destoiniciei, veri vlădicie, veri preoție”, „iermonahul de să va shimi, nu să oprește de preoție, ce tot cântă liturghie, pentru căce n-au avut asupra sa aceaia destoinicie”, „pentru destoinicia lui i-au dat svinții oteți această puținea cinste, să șadză la săbor cu ceata preoților”, „Cela ce iaste giudecător, ca să nu să înalte pentru destoinicia lu”, „n-au avut asupra sa aceaia destoinicie să fie învățătoriu”, „Marturii carii vor vrea să mărturisească, să să cearce întâi destoinicia lor”, „că toată destoinicia vlădicului și obiceaiile besearicii scaunul le iaste începătoriu”.

– *devestevnic*, adj., „neprihănit, celib”: „Cela ce va vrea să să preuțească deavestăvnic, ce să dzice să nu-ș ia preuteasă”, „să va afla că iaste nevinonvat, nice într-una de-acealea și iaste curat și deavestăvnic”.

– *devestevnicie*, s. f., „neprihănire”: „și să face una cu Dumnedezăirea pentru curăția, ce să dzice pentru deavestăvnicia”.

– *dezbrăca* „destitui”: „să fie dezbrăcat den toate darurile ce au avut”, „să fie dezbrăcat și nu numai de cinul preoțesc, ce și de alte de toate poslușaniile besearicii, ca un călcătoriu de leage”.

– *dezlega*, vb., „a degreva de o obligație”: „cela ce dezleagă miercurea și venerea”; probabil sensul s-a dezvoltat de la formula des folosită în biserică „a lega și a dezlega”: „[preoții] au puteare a lega și a dezlega”.

– *dezlegătură*, s. f., „dezlegare, puterea de a dezlega”: „cuntenirea și legătura și dezlegătura și iertarea păcatelor vlădicilor s-au dat”.

– *doară*, num. ord., „cel, cea a doua oară”: „Cum va giudeca de o dată patriarhul la giudeț, a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”.

– O etimologie populară are *drucar*, s. m., „tipograf” în loc de *drocarion*, „înalț funcționar în Imperiul Bizantin”; aceasta ne conduce la supoziția că Eustratie cunoștea polona¹⁶³, în care se împrumutase germanul *drucker* „tipograf”: „Zunara [...] fu mai-mare drucar, ce să dzice fu dascal și mai-mare prespre tipariu, unde să tipăria cărțile”.

– Pentru prima dată atestat într-un text românesc, *dugheană*, s. f., indică și începutul influenței orientale în limba română: „nu să cade să ție crâcimă, nice să aibă dugheane”, „nu s-au dat slujitorilor besearicii să ție crâcimă sau să șadză la dugheană să vândză”.

– *dvorbă*, s. f., „asistență”: „prescurile ce să împart, sânt cum are fi niște pominoace ce să aduc și să dau oamenilor ce stau în dvorbă”.

– *dvorbitor*, adj., „mesager, sol”: „să lăudăm cu rugi și cu rugămente pre Născătoarea lui Dumnedzău și Dvorbitoarea a tot rodul omenesc”, „preotul [...] aduce cătră Dumnedzău rugile ceale de taină ca un dvorbitoriu și solitoriu”.

– *dvorean* „curtean”: „cumu ne-am fi al doile rând născuți pentru nașterea Svînțiii Sale, ca să fim dvoreani curții Lui”.

– *enorie*, s. f., este simțit ca un neologism, fiind folosit sub forma *norie*: „Mitropolitul, de va avea episcopii [...], să nu îndrăznească mitropolitul a cânta liturghie în episcopii, ce va fi episcop, nice în noria lui fără de voia episcopului”.

– Pentru prima dată folosit în textele românești este și substantivul *fatrie*, Eustratie făcându-i și etimologia: „Fatria iaste cuvânt elinesc carele să tâlcuiaște când să strâng doi sau trei oameni la un loc, sau și mai mulți, de să svătuiesc să facă cuiva vreo răutate”, „Rău lucru iaste patria”.

– Păstrând valoarea adverbială a latinescului *foras*, românescul *fără* are și valoarea „în afară de, cu excepția”: „n-are nime a lua sama vlădicilor sau preoților, fără ceia ce sânt spre aceasta tocmitori”, „Iară la pâra preotului să fie 6 vlădici fără cela ce va fi de loc, ce să dzice fără acela a cui va fi poporul”, „a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „Această umbră nu iaste altă, fără darul Duhului Svânt”.

– *feredeu*, s. n., cuvânt de origine maghiară, dar pe care îl întâlnim și la Varlaam, Dosoftei etc. are prima atestare aici: „tot trepădând la feredeu pentru neputința trupului, de să scălda”, „vru să meargă la feredeu și luo doo prescuri”.

– *feredui*, vb., „îmbăia, a se scălda”: „Preotul sau mireanul de să vor feredui sau-ș vor lăsa sânge în dzua ce vor vrea să să cumenece”.

– Sensul etimologic îl păstrează și verbul *a feri* „a respecta, a păzi”: „trebuiaște foarte a socoti și a feri locul cel dumnedzăiesc a svintei besearici”, „trebuie cu toată usârđiia și cu toată frica să ferim leagea lui Dumnedzău”, „să cade să ferească omul să nu să împreune cu fâmeaia-ș după pofta trupască”.

– Pornind de la sensul de bază a lui *folos*, s. n., „ajutor, utilitate”: „iaste de bine și de folos sufletelor noastre”, „trebuie 5 marturi oameni de folos”, și verbul *a folosi* are sensul de „a fi util”: „Dzice acesta Isocratis: Cum sânt vracii cei buni

---

¹⁶³ După inițialele cu literă latină S. E. Cz. aflate în josul paginii de titlu a *Cărții românești de învățătură den pravilele împărătești* (1646) putem bănui, de altfel, că cel puțin un tipograf ucrainean a contribuit la tipărirea acestei cărți.

de folosesc cu ierburile lor și tămăduiesc”, „nemica nu va folosi preoția că i s-au dat fără cal”.

– Intrat din limba maghiară, *franțuș*, s. n., „sfreanț, gomă sifilitică” este atestat pentru prima dată într-un text românesc: „au fost într-o vreme această boală, de s-au fost spărgând tot trupul omului de s-au fost făcând tot rane au într-acesta chip cum simt în dzua de astăzi franțușile”; cuvântul era deja bine cunoscut vorbitorilor din moment ce a creat pe teritoriul românesc *a frenți*, respectiv *frențit*: „Pentru bărbatul sau muierea ce va fi procajen, ce să chiamă în vremea de acmu freanțit”.

– *găvozdi*, vb., „pironi”: „sângele lui Hristos ce-au curs [...] den ranele picioarelor ce-au fost găvozdit pre cruce de mână și de picioare”.

– *gloabă*, s. f., „amendă”: „să o poarte pre ulițe și să plătească și gloabă, maimarilor acelu loc, diregătorilor”; din familia lui de cuvinte este *a globi*: „de besearică nu i-au fost oprind, nice i-au fost globind, după cum scrie svânta pravilă”.

– *grădiște*, s. f., „îngrăditură, spațiu îngrădit”: „Grădina besearicii iaste țințirumul, ce să dzice grădiștea besearicii”.

– Un cuvânt rar căruia nu i-am putut găsi o etimologie este *hab*, s. n., „distracție”: „nu smenteaște acest canon numai crăcimăria, ce și alte neșuțării sau haburi sau alte lucruri deșearte”, „va merge la jocuri, unde să fac hori și alte tărbăcii și haburi lumești”. Să fie în legătură că cu toponimul arab *Alahab* „Alep”, renumit centru comercial al Orientului Apropiat?

– *harnic*, adj., „vrednic”: „nime nu iaste harnic să poslușască aceștii taine, numai sânguri vlădicii”, „arătând arhiereul cătră toți cum iaste harnic și destoinic de acest dar”, „să-l leapede den cin, că l-au tuns fără de ispravă, de vreme ce n-au fost harnic cela ce l-au priimit”.

– *hârjeat* (?), s. n. (?), cu pluralul *hârjeate*, „joc de noroc”: „Pentru slujitorii beseariceii, de vor giuca în hârjeate”, „Pentru vlădicul sau alți slujitori a besearicii, de vor giuca în cărți, ce să dzice în hârjeate”, „de să va zăbăvi cu țancuși sau cu beție sau cu hârjeate sau să să părăsească de acest lucru”.

– *ieftinășug*, s. n., „îndurare”: „Pentru mila și ieftinșugul Fiiului Tău, de la noi bună cuvântare și întru veaci de veaci”.

– *ierta*, vb., pe lângă sensurile îndeobște cunoscute, are la diateza pasivă și pe cel de „a permite”: „Dascalii cei vechi a treia nuntă au fost iertat să să facă”.

– *iertat*, adj., păstrează un sens apropiat de cel al etimonului său latin, „eliberat”: „Robul cel iertat nu va lua muierea domnu-său după moartea lui”, „Pentru robul cel iertat, cum nu-ș va putea lua stăpână-sa să-i fie muiare”, dar are și sensul „permis, tolerat”: „iaste aceasta nuntă iertată ca să să facă fără nice de o smenteală”.

– *ieși*, vb. (în expresia *a ieși din ceva*), are sensul „a fi exclus”: „Vlădicul ce să va schimi, ce să dzice va lua obrazul cel mare, acela iaste den obiceiul vlădicesc”; (în expresia *a ieși din lege*) „apostazia”: „Cela ce dzice că va ieși den leage și apoi nu iaste, iaste un lucru mai puțin, iară cela ce-ș iaste den leage, iaste mișel de sufletul lui”, „De va face cineva silă călugăriței și de să va arăta să fie om bun și curată, n-are ce face de nevoie și den leage încă-ș iaste, să aibă canon 40 de dzile;

– *ijderi*, vb., „genera, produce”: „puterile trupești, carele ijderăsc lucruri reale”.

– *iscusi*, vb., „perfecționa”: „3 ai să șadză la mănăstire, să să iscusească în toate poslușaniile”; de unde, *iscusit* „special”: „Să fie săpat, făcut de-acea treabă

iscusită, să fie preotului de spălat”, „Pentru duhovnic, cumu i să cade să aibă loc iscusit și tocmit deusebi acolo unde va ispeduui”.

– *ispită*, s. f., „cercetare”: „Pentru căce de multe ori, de va giudeca neștine făr’ de întrebare și făr’ de ispită, de multe ori va smenti și pre mulț va pedepsi și va păgubi”.

– *a ispiti*, vb., „cerceta”: „să cade să să întreabe și să să ispitească, oare știe carte cumu să cade”, „Ceia ce vor vrea să ocărăscă și să pârască pre vlădic, să să ispitească foarte pre-amănutul”, „Cum scrie Scriptura: Creațe, iară nu ispiti”.

– *ispitire*, s. f., „cercetare”: „va îndrăzni acel arhieru de a preuți pre acel ocărât fără de întrebare și fără de ispitire”.

– *ispravnic*, s. m., „administrator, persoană împuternicită să administreze ceva”: „Pristavul ce-l va lăsa neștine ispravnic după moarte casei sale nu poate să-i ia muiarea sau fata să-i hie soț lui”, „Iară, dacă să vor împlea de ai cuconilor, de atunce să înceapă a-ș ceare sama bucatelor de la ispravnic”. Cuvântul are și sensul de „delegat, împuternicit”: „Aceastea să închipuiesc legii vechi și legii noao, căroro le iaste vlădicul amânduror ispravnic, după chipul lui Hristos”, „cine sânt de la Dâns ispravnici, aceia au putearea afurisi și a ierta păcatele”.

– *isprăvi*, vb., păstrează sensurile verbului *исправить*, „pregăti, îndrepta, împlini, decide, explica”: „cumu i să va afla lui giudeț și să va isprăvi un lucru, așa să hie”, „atunce-i un lucru isprăvit”, „de-i vor fi dat părinții nescare bani sau alte lucruri să meargă într-o cale sau de-i vor isprăvi părinții vreo cinste sau vreo boierie”, „Au pre direptate au pre strâmbătate, giudețul, cumu-l va face și-l va isprăvi giudecătoria la scaunul său, așa să rămâie”.

– *ispravă*, s. f., cunoaște mai multe sensuri, precum „decizie”, „motivație”, „dreptate”, „împlinire”, „finalizare”: „să să facă ispravă, să fie lepădat de tot den vlădicie”, „numai să fie marturii oameni cu ispravă, cum am dzâs mai sus”, „Isprava legii lui Dumnedzău”, „trebuie foarte cu smearenie a pofti iertăciunea [...], de i-i voia să ia iertare cu ispravă de la Dumnedzău”, „Dumnedzău nu ascultă cuventele proștilor, ce le pornesc fără de ispravă”, „l-au afurisit fără de ispravă”.

– *isprăvnice*, s. f., „acțiune” „administrație”: „cu isprăvniciia Duhului Svânt să face tată sufletesc celui botedzat”, „Această ispravnicie a casei omului scrie să o ție ispravnicul până vor creaște săracii”.

– *isșeleni (isșeli)*, vb., „înzdrăveni”: „să va prileji să să isșelească pruncul și să va tămădui”, „l-am dus la ucenicii Tăi și nu l-au putut isșeli”.

– *izbândi*, vb., „a da satisfacție”: „scot pre diavoli de vrăjesc să cunoască nescare lucruri neștiute sau alte răutăț ce fac ca să-ș izbândească inimii după voia și pofta acea rea”.

– *izvod*, s. n., „sursă, model”: „arată Zunara, luând izvod den Pravila Apostolilor”, „să-ș petreacă viața cu cinste și să fie izvod bun mireanilor”, „să ungă cuconul pri la toate mădularile, după cum învață izvodul”.

– *izvodi*, vb., „formula, întocmi”: „Această tocmală s-au izvodit din dzilele mitropolitului Iracliei, chir Manuil”.

– *îmă*, s. f., „mamă”: „dent-un tată și dent-o îmă să nasc doi cuconi”, „Nu poate neștine să ia îmă și fata”, „Nice tatăl și feciorul nu poate să ia îmă și fata”.

– *împărți*, vb., „a se separa, a divorța”: „după ce să vor împărți, preuteasa să să facă călugăriță”, „după ce să vor împărți, încă să aibă și canon mare”. *Împărțire* are sensul de „separare sufletească sau mentală”: „nu iaste altă, ce numai împărțire aceluia om de Dumnedzău”, „Împărțirea semințiilor”, în timp ce *împărteală* se referă la aspectul material al separării „Iară ce va fi dat în viață nu să bagă samă, ce, când va fi la împărteală, să să puie la mijloc”. *Împărțitor* primește sensul de „separabil”: „de vor avea nescare bucate împărțitoare, rămase de la părinții lor”.

– *încăpea*, vb., primește sensul de „a accede”: „să-l leapede de vlădicie și să nu mai poată încăpea să fie la scaun”, „au fost la jidovi împărțit deusebi preoția tot pre rudă, iară altul dentr-altă rudă nu încăpea să fie preot”, „sămēntia de svântul botedz nu poate încăpea la ocinare”.

– *începătură*, s. f., „început”: „trebuie a le ispiți în ce chip și cum le-au fost începătura de s-au făcut”; „iaste începătură și cap spăseniilor noastre”.

– *încerca*, vb., „căuta”: „va trebui, ca să cearce acealea cărți pre capete”, „ce ș-au luat de la părinți partea lor, iară, după moartea lor, iară să mai cearcă să mai ia”, „să cearce întâi destoinicia lor și numele cel bun ce vor fi având pentru lucrurile lor ceale bune”.

– *închipui*, vb., „reprezenta”: „Ce să închipuiaște veșmentele arhierelui?”, „Ce închipuia blagoslovenia arhierelui cu îmbe mânule?”, „atuncea, la svânta liturghie, să închipuiaște vlădicul chipul lui Hristos”, „Stihariul să închipuiaște strălucirea luminii lui Dumnedzău”.

– *îndelunga*, vb., „amâna”: „învață aceșt đumnedzăieșt părinți de la aceaste svente săboară fără nice de o frică sau să mai îndelunge vreame [...], ce numai să-i boteadze”.

– *înfășa*, vb., are pe lângă sensul de bază „a lega în fașe” („dezbracă pruncul den hainele lui ce au fost înfășat și-l desfășe”) și sensul de „a înfășura”: „Procovățul cel mare de la potir [...] închipuiaște prostirei ceia ce-au fost Hristos înfășat, daca l-au pogorât de pre cruce și l-au îngropat”, fiind dublat de sinonimul *înfășura*: „acesta închipuiaște sudariul, ce să dzice măhrămii ceia ce era înfășurat cinstit capul lui Hristos la îngropare”.

– *îngăima*, vb., „a face superficial ceva”: „nu va fi arat sau grăpat pământul bine, cumu să cade, ce va fi numai îngăimat”¹⁶⁴.

– *întâmpina*, vb., „întâlni”: „nice să lăcuiască nime cu dâns, nice unde-l va tâmpina, să-i grăiască”, „cu iubov sufletesc ca să tâmpinăm și să-i ieșim înainte cu bucurie”.

– *întunerec*, s. n., pe lângă sensul obișnuit „beznă”¹⁶⁵, are mai frecvent sensul împrumutat din slavă sau slavonă „mulțime”: „arată tuturor celora ce lăcuiesc

---

¹⁶⁴ Majoritatea dicționarelor oferă cuvântului o etimologie necunoscută (cea a lui Scriban fiind puțin convingătoare). Cuvântul este evident vechi în limbă. Ne punem întrebarea dacă el nu este rezultatul dezvoltării pe teritoriu românesc a cuvântului latin târziu *balimathia*, împrumutat aici din greacă, μαθηματικός „încurcătură”, care a dat în franceză și neologismul introdus de Montaigne, *galimatias*.

¹⁶⁵ Cuvântul *beznă* cunoaște doar o atestare. având un plural neobișnuit: „Giudeațele Tale, Doamne, sânt bezne fără de fund de adânci”.

întunearecul tuturor lucrurilor celor reale și întunecate”, „nu iubeaște binele nemăru și svadele carele aduc bătăile și cucerile, de să fac morți și alte întunearece de răutăți”.

– *învăli*, vb., „înveli”: „fașea și alte pândze și scutece ce-au fost învălit, să închipuiesc că să dezbracă de păcatele omului celui vechiu”; și *învălui* primește accidental același sens: „toată grăsimea trupului pregiur rărunchi să învăluiașe”.

– *învălui*, vb., „persecuta” (despre cuvinte „deforma”): „nime pre acesta să nu-l învăluiescă, nice să-l ameastece întru nemică pentru păcatul preuteasei-ș”, „învăluiașe și meastecă neștine cuvântul apostolului”.

– *jiganie*, s. f., „animal sălbatic”: „să va prileji să mănânce șoarecii agnețul sau altă jiganie”, „alte jigăanii ce să găsească la udeală, cumu-s cubelcii, broaștele”, „va cădea șoarece sau fiecă jiganie spurcată în fântână sau în vin”.

– *jirebie*, s. f., (metaforic) „soartă”: „și-ș lasă spre Dâns toată cârma vieții lor, cumu să dzice: Întru mânuale Tale – jirebiia mea”.

– *jitie*, s. f., „viață”: „Simeon de Solun, ce-au fost ciudotvoret, scrie la jitia lui”.

– *lăută*, s. f., se păstrează sub forma articulată din turcă *al lauta*: „va fi luat văduo sau vreo roabă [...] sau să știe dzice într-alăută sau în cobuz”; pe teritoriul românesc a fost format *alăutar*: „Cimpoiaș sau alăutar sau alt fealiu de măscărici, cine va hi om de besearecă, hie om și sărac, să nu-ș dea fata după unii ca aceia”, „După măscărici sau cimpoiaș sau alăutar, veri țigan, veri rumun, de va fi omul cât de sărac, daca va fi om de besearecă și va fi înțelept, să nu-ș dea fata după unul ca aceștia”.

– *lega*, vb., cunoaște pe lângă sensul propriu pe cel de „opri”, circulând de obicei asociat în aceeași expresie cu antonimul său *a dezlega*: „aceștea încă au puteare a lega și a dezlega”, „Orice va lega pre pământ să fie legat și în cer și ce va dezlega, fi-va dezlegat”, „(căsătoria în) semenția den sânge [...] să leagă până în șapte steapene și să dezleagă în opt steapene”.

– *legat*, adj., are pe lângă sensul obișnuit și pe cel de „oprit” și (despre bărbat „impotent”): „Pentru dzilele legate să nu să împreune cu fâmeile lor când vor avea să ia anafora și ce iaste anafora”, „nu va fi putut bărbatul să să găsească cu fâmeia-ș trupeaște, ce să dzice de va fi legat sau și altă neputință”.

– *limbă*, s. f., are doar la plural sensul de „popor străin (păgân)”: „de-l vor fura furii sau de-l vor prăda nescare limbi”; „Îmblând, mărturisind tuturor limbilor, botedzați-i pr-înșii întru numele Tatălui și a Fiiului și a Svântului Duh”.

– *litră*, s. f., „măsură de capacitate de un sfert de litru”: „să-i dea featei dzeastre o litră de aur, ce să dzice o sută de galbeni”, „de va fi preț de o litră de aur, mărturia acestor doi marturi de vor fi oameni buni și de cinste și de vor giura, atunce să creade că iaste adevărat lucru; iară, de va fi lucrul acei tocmeale de 50 de litre de aur, mărturia acestor doi nu să va creade, ce aicea trebuiesc trei marturi”.

– *liubov*, s. n., „dragoste spirituală”: „vor cânta liturghie fără împăcăciune și fără de inimă curată și fără de liubov unul spre altul”, „voi încă simteț ucenici, daca veț avea liubov unul cătră altul”, „Dumnezău le dă învățatură să aibă liubov, iară ei au vrajbă”. Uneori este dublat de sinonimul *dragoste*: „de vom avea liubov, va să fie darul și dragostea lui Dumnezău cu noi cu toți”. Expresia *a face liubov* înseamnă „a accepta”: „fie în ce dzi, de să vor prileji Blagoveașteniile, peaște să nu mămânce, numai ca să facă liubov la unt-de-lemn și la vin”.

– *măcenic*, s. m., „mucenic” și *măcenie* „mucenicie” păstrează fonetismul vechi slav: „sărbătorile fiecăruia din cei 12 apostoli sau și altor svinți mari, măcenici sau preapodobnici sau СВѢТЛИИ, când să va proslăvi dzua lor”, „șe-are da trupul și pre măcenie pentru numele lui Hristos”.

– *măhramă*, s. f., „maramă” e folosit doar în legătură cu obiectele bisericești: „va lua fiece vas den beserecă de ceale svințite, de aur sau de argint sau altăceva măhramă”, „va da altuia de va lucra ceva cu dâns denafară de beserecă sau veri măhramă sau vreo poală de icoană”.

– *mânea*, vb., „a petrece undeva noaptea”: „va mânea denafară de casa ei la vreo casă streină”, „prilejindu-să neștine ustenit de cale și, de nu va avea unde mânea, de nevoie să margă să între în besearică să mâie”, „să nu bage neștine vreun dobitoc să mâie în besearică”.

– *mâneștergură*, s. f., „ștergar”: „Ipogonation, ce să dzice nebedernița: Aceastea iaste mâneștergura ceia ce ștarse Hristos picioarele ucenicilor când feace omivanie”.

– *mâzdă*, s. f., „mită”: „să-i dea ceva mâzdă”, „iaste biruit de lăcomiia strânsurii, ce să ia de la toț mâzdă”, „Când ver vrea să giudeci drept, să nu cauț în obrazul celora ce să pârăsc [...], nice să iai mâzdă de la nime”.

– *menciună*, s. f., „minciună” și *menciunos*, adj., păstrează fonetismul apropiat de etimonul latin: „Pentru cela ce-ș va călca giurământul și pentru mărturia menciunoasă”, „menciuna iaste mestecată cu prada, că cu menciuni amăgește neguțatoriul pre om de-i ia tot, cum l-are prăda”, „giudecați pre dreptate fiii omeneșt, ca nu cumva să fie menciuni și fățării”, „Marturul menciunos să aibă canon ca și cela ce va giura pre strâmb”.

– *mesereare*, s. f., (<lat. miserere) „slujbă, profesie”: „să-i dea vreun dar de-a svintei besereci pentru voia acelui boiarin, au vlădicie au preoție au vreo mesereare au vreo iegumenie”, „Care episcop va lua diaconul dentr-alt popor și-l va face preot desăvârșit, sau de-i va da vro mesereare fără de știrea celui de loc”, „ceia ce au mesereare de la svânta besearică”, „de va avea vreo mesereare, să și-o ție, cumu-i protopopie sau visternicia sau clisierșia sau iconomia”.

– *miadzănoapte*, s. f., „nord, miezul nopții”: „Polonoșnița s-au făcut cântare de laudă lui Dumnedzău la miadzănoapte pentru învierea Mântuitoriului nostru”, „mânule Svinții Sale era tinse una spre amiadzădzî, iară alta spre miadzănoapte”.

– *miadzăzi*, s. f., „sud”: „mânule Svinții Sale era tinse una spre amiadzădzî, iară alta spre miadzănoapte”.

– *mireasmă*, s. f., păstrează fonetismul etimonului slav (mirizma): „să veselesc de acea mirezmă scumpă”, „Așijdere, și lucrurelor celor bune, dentru carele cum are ieși o mirezmă, așa pre toți veselesc, cum dzice apostolului Hristos: Mirezmă sântem”.

– *mirenesc*, adj., „laic”: „să să însoare sau să să mărite, bărbatul sau muiarea carele de dâns va rămânea în ceata mirenească”, „slujitori a beserecei nu să cade să să ameastece la lucrurile mirenești”.

– *mireni*, vb., „laiciza, a deveni laic”: „Călugărul, de-ș va lepăda călugăria și să va mireni, de nu va vrea ca să să pocăiască, ca să fie anathema”.

– *mirodenie*, s. f., „substanță aromatică”: „Iară fumul, cu mirezma lui ne închipuiaște mirodeniia Svântului Duh, carea iase de la Părintele cum iase și fumul tămâiei den cădelniță și, mirosând oamenilor, să veselesc”.

– *mișel*, s. m., „sărman, sărac”: „mișel de preotul ce-i vor treace aceastea toate și nu le va cânta la vreamea lor”, „acea dobândă cu asupreală de va vrea să o împarțe mișeilor”, „cela ce-ș iase den leage, iaste mișel de sufletul lui”, „să facă milostenie să miluiască pre mulți săraci și mișei”.

– *mortăciună*, s. f., „mortăciune” primește valoare adjectivală în expresia *carne mortăciună*: „cela ce va mânca carne mortăciună sau de fiară sălbatecă”.

– *mozavir*, s. m., „calomniator”: „mozavirul cela ce va fi cu doo feațe, de va grăi cu omul și-l va vende cu cuventele lui ceale înșălătoare, acesta să aibă canon un an”.

– *muncă*, s. f., păstrează sensul etimonului slav, „chin”: „la moartea lor cu mare muncă și chin s-au împărțit sufletul lor de la trup”, „pentru acea muncă și chin ce au ei la moartea lor, să curățesc de tot”, „răutățile cuvântărețe sânt toate carele duc pre om în muncile de veaci”.

– *munci*, vb., „chinui”: „m-am osândit de mă muncesc aicea într-acest loc ce-am făcut păcatele”, „și l-au izbăvit dentr-acel iad ce s-au fost muncind”.

– *nănaș*, s. m., „naș”: „Călugărul nu să cade să boteadze, să hie nănaș”, „Semenția svântului botedz, cum n-are parte la moșia nănașului”, „nu să cade, nice iaste cu cuviință călugărul să fie nănaș să boteadze cuconi”.

– *năpaste*, s. f., „nedreptate”: „Cela ce-i afurisit după vina lui sau și cu năpaste să nu să dezleage sânjur”, „să mai ia sama: iaste pre dreptate scos, au doară să nu fie cu năpaste giudecat”, „să vor ruga și drept cei asupritori, ce fac năpaste”.

– *nărod*, s. n., (din sl. *narod*) are sensul de „mulțime (de oameni)”: „Glasul nărodului – glasul lui Dumnedzău”, „De va năvăli neștine fără de voia săborului, ce să dzice a nărodului, să ia vlădicie sau preoție”, „ține supt mâna lui tot credinciosul nărod ce să află într-eparhia lui”. Spre deosebire de acesta, *popor* (<lat. *populus*) are sensul de „credincioșii dintr-o eparhie”: „Pentru arhieriu, denafară de poporul lui să nu preuțească; așijdere, de va veni cineva dentr-alt popor să nu-l preoțască”, „Episcopul să nu preoțască în poporul altui vlădic”, „va lua diaconul dentr-alt popor și-l va face preot desăvârșit”. Cu valoarea de „popor păgân, străin” este folosit *limbi*. Doar la Varlaam se folosește cuvântul *neam* cu sensul „rudenie” („Cuscriia ce să adună din trei neamuri”).

– *năstav*, s. m., „impuls, îndemn”: „să să mânia tot creștinul pre diavolul și pre lucrurile lui ceale reale și hicleane și să fugă de toate gândurile ceale reale și năstavurile ce-i va aduce diavolul amente”.

– *neblagodarnic*, adj., „nerecunoscător”: „va prileji ca să să arate neblagodarnic cela cu darul spre cela ce-l va fi dăruit”.

– *nechiuri*, adv., „niciunde”, formă necunoscută dicționarelor noastre¹⁶⁶ (< lat. *neque (ali) ubi): „arată deșchis cum părinții n-au priimit nechiuri acest lucru”.

---

¹⁶⁶ Cuvântul explică etimologic și semantic și adjectivul *nechiur* „dezordonat, haotic” atestat ca formă regională („femeie nechiură”) de DLR.

– *neclătit*, adj., „definitiv, stabil”: „toate câte s-au închinat mănăstirii [...] de-acia să fie tot a lui Dumnedzău neclătite, „lui Dumnedzău le-au dat, deci sânt neclătite și nemutate în veaci”, „Orice lucru va da omul la besearică sau la mănăstire [...]acestea lui Dumnedzău le-au dat, deci sânt neclătite și nemutate în veaci”; verbul *a clăti* are sensul de „a mișca”: „va fi marmurele prea mare ca să nu să poată clăti den loc să să mute”.

– *necum*, adv., „cu atât mai puțin”: „nemică parte să nu aibă de la bărbatul său, necum altă, ce nice hainele ce-i va fi făcut”, „să nu-i lase să lăcuiașcă nice într-un chip împreună [...], necum să șadză la locul său cu preoții la săbor”.

– *nemutat*, adj., „inamovibil”: „acestea lui Dumnedzău le-au dat, deci sânt neclătite și nemutate în veaci”.

– *neprețuit*, adj., „neestimat”: „dzeastrele ce s-au dat neprețuite, veri dobândă, veri pagubă, a muierii să fie”, „Dzeastrele ce sânt prețuite sau neprețuite”.

– *nesocotit*, adj., „incalculabil”: „Pentru dzeastrele ce i să știe prețul și numărul și pentru dzeastrele ce sânt neprețuite și nesocotite”.

– *nesocotiță*, s. f., „nepricepere”: „Pruncul, de va muri nebotedzat pentru nesocotița părinților sau a preutului”, „să vor aduce pre sine la mare perire și cu nesocotița vor să-ș piardză toată nevoița”, „să va prileji să piară cineva pentru nesocotița lui”.

– *nevinovat*, adj., „valid”: „de va îndrăzni să preoțască, să fie scos den vlădicie împreună cu cel preoțit, iară, de va fi cu voia vlădicului celui de loc să fie nevinovată hirotonia celui strein”, „s-au aflat curat și nevinovât, cumu-l va fi mărturisind acea cearte a vlădicului său”.

– *nevoiță*, s. f., „efort”: „cu nesocotița vor să-ș piardză toată nevoița”, „iară pentru credință și dreptate și nevoiță [...] Dumnedzău le-au dăruit lor darul Duhului Svânt”.

– *nevolnic*, adj., „dependent, aflat sub ascultarea părinților”: „Feciorii părintelui, carii să chiamă samovolnici și carii-s nevolnici”, „cei nevolnici feciorii, macar și însurați sânt aceștea ce slujesc părinților și ce agonisesc totu-i pre mâna părinților și nu să mai împart până la moarte, ce petrec supt ascultare”.

– *nicedănăoară*, adv., „niciodată”: „Nicedănăoară nu vom avea răpaos de vrăjmașul nostru cela ce să luptă cu noi, satana”, „acestui să nu i să creadză nicedănăoară mărturia”, „Nicedănăoară când va vrea să cânte liturghia arhiereul, n-are nice o smenteală”.

– *nizloji*, vb., „refuza”: „să și-i leapede de tot din toate obiceiale besearicii [...], ce să fie ca Simon, vrăjitoriul cela ce l-au nizlojit Petră apostol”.

– Deși Eustratie nu face deosebire între sensul lui *obiceai*, s. n., și *obicină*, s. f., „tradiție, cutumă”, frecvența primului e mult mai mare, *obicină* (împrumut cult din slavonă) fiind simțit ca un termen juridic: „aceaia scrisoare sau acela an nu iaste leage, nice obicină nice altă nemic”, „nice să vor afla scrisori, nice bătrâni, deci nu să vor ști cum au fost obicina acelu loc”, „obiceaile besearicii carele să țin fără de scrisoare”, „Obiceaiul ce iaste nescris, și de va fi bătrân, are putearea legii”).

– *obicni*, vb., „suporta”: „neputând obicni svinții părinți acest lucru grozav și fără leage, tăiară acest lucru să nu să mai facă”.

– *oblici*, vb., „a afla (pe cineva sau ceva) ascuns, a dibui”: „să plătească tot prețul cât au furat, [...] iară, de va oblici furtușagul și i să va vâdi lucrul, să nu să cumenece 2 ai”.

– *obraz*, s. n., înseamnă atât „persoană fizică”, cât și „poziția socială sau religioasă a unei persoane”: „Nunta, să cade să hie amândouă obrazele deoprotivă”, „Când ver vrea să giudeci drept, să nu cauț în obrazul celora ce să pârăsc”, „Vlădicul ce să va schimi, ce să dzice va lua obrazul cel mare, acela iase den obiceiul vlădicesc și den toată destoinicia ei și să face den părinte fiu și den învățatoriu – ucenic”, „Călugăria ce să face cu de-a sila, ce să dzice când să tunde întâi, ce să chiamă îmbrăcămintea raselor, obrazul cel mic”.

– *obrici*, vb. refl., „a fi abstinent, a se reține”: „să obricesc de nice carne nu mânăncă”, „să va feri de nuntă și de carne sau de vin însă nu pentru văzdrăjania să va fi obricit, ce numai așa, căce i să va fi urât”.

– *ocanie*, s. f., „disperare”: „să nu cadză la ocanie să-ș pîiardză credința și nedeajdea iertării de păcate”, „cade în ocanie, de-ș pîiarde nădeajdea spăsenii”; din familia lui, *ocanic* „nenorocit”: „cum vād acesta lucru, să înșală, ocanicii, și să îndeamnă spre răutate”.

– *ocropi*, vb., „stropi”: „după osveștanie, să ocropască pre toți câți să vor găsi acolea”, „să-l speale bine și să-l ocropască cu aghiasmă și iarăș să fie de treabă”.

– *odănăoară*, adv., „cândva, odinioară”: „au fost un giudeț ca acesta odănăoară”, „Dzice c-au fost odănăoară un preot”.

– *ocrofi*, vb., „oploși, pripăși”: „Pentru vlădicul ce va priimi pre vreun vlădic strein sau pre vreun preot sau diacon sau alt om de besearică ce să va ocrofi întru eparhia lui”.

– *otecenic*, s. n., „pateric”: „De acesta lucru scrie la Otecenic”.

– *oteși*, vb. refl., „a se înzdrăveni”: „Și-l cunteni pre dâns Isus și ieși dentr-îns diavolul și să oteși cuconul dentr-acel ceas”.

– *oteș*, s. m., „părinte (bisericesc)”: „svinții oteși au tocmit postul, pentru să nu să strângă unsoare la rărunchi”, „au adevăratu-o și svinții oteși cându s-au adunat pre multe locuri”, „iaste afurisit de pravilă, ce să dzice de învățăturile apostolilor și ale svinților oteși”.

– *patos*, s. n., „pardoseală”: „De să va prileji să cadză pre vreun marmure, ce iaste gios pre patos”.

– *păpriște*, s. f., „unitate de lungime – 200 m”: „să să depărteadze și să încungiure loc de o păpriște unde-i vor vedea”.

– *părinte*, s. m., are sens atât fizic cât și spiritual, în cel de-al doilea caz fiind însoțit îndeobște de adjectivele „dumnezeiesc” sau „sfânt”: „numai ce va avea de la părinții lui sau de la rudele lui, cu aceaia să fie volnic”, „Așa dau învățătură aceșt svinți părinți”, „cum au lăsat învățătură svinții părinți”, „Pentru părintele ce va avea feciori și să va face călugăr, cum nu poate să-i oprească partea ce i să va veni dentru bucatele lui”. În cea de a doua valoare este dublat și de sinonimul *oteș*: „să afuriseaște omul când nu ține în samă Pravila Apostolilor sau oteșilor”, „În treizzeci și trei de capete a canonului svinților oteși de la a Șesele Săbor”.

– *petrecător*, adj., „viețuitor”: „întru care lucru aflându-să sufletul într-aceaste trei locuri petrecătoriu”, „bărbat destoinic și svânt petrecătoriu întru toate bunătățile”.

– *petrece*, vb., „trăi”: „omul ce iaste cinstit, cumu s-are dzice petrece bine viața lui și cu cinste și cu lucrure bune”, „Cela ce va mânca de trupul Mieu și va bea de sângele mieu, întru Mene va petrece și Eu întru dâns”, „petrecând acolo acel om tot într-acea nevoie multă vreamă”.

– *petrecere*, s. f., „viață”: „vine [...] den viață omenească și pementescă spre petrecere îngerească și cerească”. Cuvântul este folosit și de Varlaam, Dosoftei etc.

– *peveț*, s. m., „cântăreț de biserică”: „episcop sau preot sau diacon sau ceteț sau peaveț, de nu va posti”, „are puteare cu darul lui Dumnedzău să facă preoț desăvârșit și diaconi și padiiaci și ceteți și peaveț și călugări”.

– *pildi*, vb., „a face aluzii necuvincioase”: „Pentru preotul sau diaconul de vor pildi sau vor săruta muiare sau fată”.

– *pizmătar*, s. m., „pizmaș”: „Așijderea, pizmătar să nu fie; daca va sminti, să nu-l poată nime întoarce”.

– *plavoș*, adj., „apătos”: „și omul, iaste tocmit dentr-aceaste patru stihii: den sânge și de vine și de hiiare plavoșe și neagră”.

– *plecățel*, adj., „puțin aplecat”: „puind deagetul cel mare can pre deasupra celuialalt să face her χ și cela al cincile, fiind și acela can plecățel, să face slovo ϵ ”.

– *podvig*, s. n., „luptă”: „să unge să fie gata spre svântul podvigul cel bun, cum s-are dzice pentru chinurile ce-au chinuit Hristos”.

– *pohvală*, s. f., „elogiu”: „Trebuieaste a face laudă și pohvală și împărăteasei cu toate faptele și cu glas îngeresc a cânta”.

– *ponorî*, vb., „prăbuși”: „așea va să să⁴ ponorască și să să surupe den nălțimea aceștiia vieți într-adâncul adului”.

– *ponos*, s. n., „reproș”: „iaste de răs și de griaurile oamenilor și de mustrare și ponoslu în tot ceasul”.

– *poslușanie*, s. f., „slujbă, obediență”: „Care arhieru nu-ș va paște turma sa, ce o va lăsa și să va duce într-alt loc, de va fi cu poslușania patriarhului”, „să șadză la mănăstire, să să iscusească în toate poslușaniile”.

– *posluși*, vb., „sluji”: „nu iaste harnic să poslușască aceștii taine, numai sânguri vlădicii și preoții”, „să să cumenece sângur la svântul preastol și alte poslușanii toate a svintei besearici ca să le poslușască”.

– *poslușnic*, s. m., „slujitor”: „De va cădea diaconul în păcatul curvii, ca să să pogoară den cinul diaconii, să fie în loc de poslușnic”, „den cinul diaconesc să să scoată și să fie în loc de poslușnic, cumu s-are dzice să fie ceteț sau peaveț”.

– *potrebi*, vb., „sfărâma”: „De să va mucedzi svântul agneț sau să va usca, de nu-l va putea potrebi preotul”, „de să va mucedzi svântul agneț, și să va usca, de nu va putea preotul să-l potribască”, „tu sângur, preote, să cauți să bagi vin dulce în potiriu și să potribesti tot cum va fi acel agneș”.

– *pravoslavie*, s. f., „dreapta credință”: „va fi neștine creștin drept, iară feciorul va fi eretic, de nu va creade în pravoslavie”.

– *preaclonenie*, s. f., „închinare”: „până nu vom asculta molitvele ceale de preaclonenie, carele să citesc după vecernie, pentru pogorârea Duhului Svânt ce-au pogorât de-au luminat svinții apostoli. Atunce, daca vom săvârși slujba preacloneniei, vom mânca mireanii carne fără nice de-un păcat”.

– *preastâplenie*, s. f., „neascultare, inobediență”: „dentâi să pomăzâiaște în frunte pentru rușinea preastâpleniei lui Adam”.

– *preastâpnic*, adj., „nerușinat, neobedient”: „să nu să afle la besearică cu alți creștini, ca un preastâpnic ce calcă învățăturile lui Dumnedzău”, „aceștea toți să fie afurisiți ca niște preastâpnici și făcători ce-au făcut prespre leage și fără de pravilă”.

– *precupi*, vb., „negocia”: „nu trebuie nime să pricupască viața sa”.

– *predstavlenie*, s. f., „moarte”: „simtem datori ca să cinstim acest luminat praznic a Prestavleniiei Svințiii Sale cu toată usârdua și frica lui Dumnedzău”.

– *prețui*, vb., „evalua”: „să șadză oameni buni să le prețuiască tot lucrul de ce preț poate să fie, pentru ca să să știe”, „prețul dzeastrelor cum să vor fi fost prețuit și cum va spune scrisoarea”.

– *prețuit*, adj., „evaluat, estimat”: „Dzeastrele ce sânt prețuite sau neprețuite”.

– *pricină*, s. f., „motiv, cauză” este folosit mai ales în expresia *a afla pricină*: „va îndrăzni neștine să-ș despartă muiarea, aflând pricină să-ș ia altă muiare”, „să nu afle pricină să să mărite pentru căce iaste bărbatul ei în robie”, „nu-ș vor pomeni pre mitropolitul său la svânta liturghie, aflând pricină că iaste om rău și face păcate”, „nu o lasă pravila să să cunune cu acel bărbat, de vreme ce-au fost ea pricina de s-au împărțit acel bărbat de muiare-ș”, „să o lase și să să despartă, pentru căce că pricina curviei ce-au făcut muiarea iaste despre bărbat”. În expresia calchiată după slavonă *fără pricină* are sensul de „neizvorit, lipsit de o cauză pricinuitoare”: „unui Începătoriu au luat besearica a să închina, Părintelui fără nice de o pricină, și unui Fiiu pentru a Lui negrăită naștere și unui Mângâietoriu, ce iaste Duhul Svânt”.

– *prilăsti*, vb., „înșela, a induce în păcat”: „vlădicul sau fiece preot, de-i va prilăsti diavolul să facă niscare păcate”.

– *prileji*, vb. refl., „a se întâmpla”: „Desparte-să bărbatul de muiare-ș sau muiarea de bărbatu-ș, când să va prileji unuia de dâș de va fi procajen”, „De să va prileji bărbatul pravoslavnic să aibă muiare eretică”, „Prilejitu-s-au de-au fost un gudeț ca acesta odănoară”.

– *pristaniște*, s. f., „loc de adăpostire, popas”: „Besearica iaste pristaniște și adăpostea creștinilor”.

– *pristi*, vb., „grăbi”: „s-au lipit de dâșii acest blăstăm, sau doară au avut gând să să pocăiască și n-au apucat, că i-au pristit moartea”.

– *procajen*, adj., „lepros”: „Pentru bărbatul sau muiarea ce va fi procajen, ce să chiamă în vremea de acmu freanțit”, „să va prileji unuia de dâș de va fi procajen, cum au fost într-o vreme această boală, de s-au fost spărgând tot trupul omului de s-au fost făcând tot rane”.

– *procleți*, vb., „blestema”: „lucruri reale, carele le va lepăda besearica și le va procleți”.

– *procoveș*, s. n., „acoperitoare”: „(Pentru ceale trei procovețe:) Procovățul cel mare de la potir cu carele acopăr toate darurile daca să tocmăsc, acela închipuiaște prostirei ceia ce-au fost Hristos înfășat, daca l-au pogorât de pre cruce și l-au îngropat”.

– *propoveadnic*, adj. și s. m., „propovăduitor”: „Pavel apostol, a lui Dumnedzău propoveadnic și marele a toată lumea învățătoriu”, „dzua svinților a lui Dumnedzău propoveadnici Petră și Pavel”.

– *prost*, adj. și adv., „simplu, elementar”: „de s-are purta neștine și prost și cu smereanie”, „au fost călugăr prost, cumu s-are dzice fără preoție”, „Călugărului prost fără preoție, mărturia lui nu să creade”, „Deci așa să cade preotului să îmble când va ieși de la locul său, iară nu așa prost și fiitecum”. În definirea gradelor de rudenie *mătușe proastă* și *unchi prost* înseamnă „mătușă simplă”, „unchi simplu”.

– *prosti*, vb. refl., este folosit doar în sensul „(despre preoți sau episcopi) a se degrada, a se călugări”: „acestea să chiamă părăsire de scaun, iară nu iaste cumu-i când să prosteaște de bunăvoie și-ș lasă scaunul”.

– *prostime*, s. f., „nepricepere”: „acea ce-au scris aceale tipice, [...] ce scrie pre multe cărți, unele dentr-înse și pentru nesocotința și prostimea lor, iară mai multe pentru credința lor cea rea”, „va fi vina lui pentru nedestoinicia lui și pentru prostimea lui”.

– *prostire*, s. f., „giulgiu”: „Procovăful cel mare de la potir cu carele acopăr toate darurile daca să tocmăsc, acela închipuiaște prostirei ceia ce-au fost Hristos înfășat, daca l-au pogorât de pre cruce și l-au îngropat”, „închipuiaște pogrebanii lui Hristos, când L-au pogorât Iosif de pre cruce ș-au așternut în prostirea cea scumpă și curată cu mir”.

– *punsură*, s. f., „împunsătură”: „potiriul iaste vasul carele au sprijinit sângele lui Hristos ce-au curs den punsura svintei coaste a Domnului”.

– *purtăreț*, adj., (despre limbă) „uzual, comun”: „s-au nevoit de-au scos pre limbă mai purtăreață grecească, pentru ca să poată înțeleage și cei mai neînvățați”.

– *razdreșenie*, s. f., „dezlegare, excepție”: „atuncea să face răzdreașanie de peaște și de vin”, „Să să facă razdreășenie acestor țzile ce scrie mai sus: miercuri și vineri”, „la peaște să nu facă razdrașanie, ce numai unt-de-lemn și vin”.

– *rămășiță*, s. f., „posteritate, avere lăsată urmașilor”: „n-are parte la moșie sau la alte rămășițe a nănașu-său”, „n-au treabă la moșiile sau rămășițele nănașolor săi”, „nu-ș tocmeaște lucrul cui-ș va lăsa, rămășițele”.

– *răpște*, s. f., (?) „abuz”: „Al șeasele [păcat] iaste zavistiia, răpștea, cea ce nu iubeaște pre nime”, „Dentâi răpștea, urăciunea ce nu iubeaște binele nemăru și svadele carele aduc bătăile și uciderile”, „unde iaste răpștea, acoloa aproape iaste și uciderea”.

– *răpști*, vb., „abuza”: „ca Simon vrăjitoriul, de vreame ce-au răpștit asupra acestui fără de preț mărgăritariu, trupul lui Isus, Mântuitoriul nostru”, „nice să răpștească drept ce nu i-au dat și lui”.

– *răsăjdui*, vb., „aprecia”: „toată greutatea și iușorul în voia duhovnicului să fie, după cum va răsăjdui el și când va da învățătură, atuncea să să cumenece”.

– *reduce*, vb., „a reface, a reproduce o faptă”: „preotul când face începătură la svânta liturghie, iaste de răduce în chipul Preaditeciului și Botedzătorului Ioan, când au început întâi mărturiia a mărturisii”.

– *rost*, s. n., „gură”: „să asculte ce grăiaște rostul dumnedzăiescului David proroc”, „vor socoti cuventele lui Dumnedzău ce-au grăit den rostul prorocilor”, „(Ioan Zlatoust:) Iară Rostul-Cel-de-Aur Ioan, pentru anathema dzice”, „să ia cuvântul ispoveadaniii ce va ieși den rostul tău”.

– *rumân*, s. m., „român”, „șerb”: „După măscărici sau cimpoiaș sau alăutar, veri țigan, veri rumun, de va fi omul cât de sărac, daca va fi om de besearică și va fi înțelept, să nu-ș dea fata după unul ca aceștia”, alături de reluarea valorii de

etnonim în adjectivul *rumânesc*: „am scos această cinstită carte de pre limba grecească pre această limbă ce să chiamă acmu rumânească”¹⁶⁷. O situație specială o reprezintă cuvintele *rumân*, *rumânesc*, *rumâni* (vb.)¹⁶⁸. Puțin folosite în documentele moldovenești din prima jumătate a secolului al XVII-lea pentru că, atunci când este vorba despre „iobag” termenul folosit curent în Moldova este *vecin*, iar atunci când e vorba despre locuitorii Țării Moldovei se folosește termenul de *moldovean*, la fel cum pentru definirea Țării Românești se folosește sistematic *Țara Muntenească*, iar locuitorii ei sunt numiți *munteni* (vezi și letopisețele lui Grigore Ureche și Miron Costin).

Și totuși, pentru perioada 1601-1650 întâlnim câteva situații în documente redactate în Moldova, care, în opoziție cu textele literare ale epocii redactate tot aici, au fonetismul *rumân*, *rumânesc*, *rumâni* (vb.).

Verbul *a rumâni*, cu sensul „a deveni iobag” îl întâlnim într-un document din 1677: „iară feciorii și nepoții Melencei și a Bunei și a Greacă și a Drăgoei și a Lupului și Cârștinei, dacă au vădzut că le ia moșia toată, de-i *rumânescu*, ei s-au tocmit înaintea noastră să dea opt bute de vin în toamnă” (DRH A, vol. XXVII, p. 227). Termenul – rar de altfel și în textele muntene – a fost preferat în locul lui *a vecini* (cu puține atestări în limba noastră, cea mai veche fiind după DLR din 1710), creat pentru a evita confuzia cu verbele *îvecina* sau *vecinici* „a eterniza”, care au alt sens. Cu valoare de etnonim îl găsim în două documente din 1646, unul redactat la Huși „am strâns oameni buni și bătrâni [...] și au venit șoltuzul cu la doi-trei oameni, unguri, iară rumâni n-au ieșit nici unul” (DRH A, vol. XXVIII, p. 388), un altul redactat la Soveja în 30 iulie 1646: „eu Toader [...] vornicul scriu și mărturisesc cu acest zăpis al meu ca să fie bună credință la cinstita mâna Măriei Sale creștin Matei Basarab, voievodul Țării Rumânești și la această tocmală a noastră s-au prilejit boiarii din divanul Măriei Sale lui Vasilie vodă și de ținutul Putnei, anume Răcoviță Cehan logofătul și Dumitrașco sulgeriul” (DRH A, vol. XXVIII, p. 386). Dacă ultimul exemplu ar putea fi considerat ca fiind o influență muntenească, celelalte două se subtrag unei asemenea explicații. În acest sens,

---

¹⁶⁷ Formularea „ce să chiamă acum rumânească” este ambiguă, căci termenul se poate opune celui de „moldovenească”, dar și celui de „latinească”. Faptul că în același pasaj el diferențiază „limba cea mai supțire și mai ascuțită de toate limbile, ce să dzice elinească” de o „limbă mai purtăreață grecească” (adică greaca medie) ne conduce spre cea de a doua explicație: bun cunoscător de latină (a tradus sau a folosit cărți latine de drept pentru întocmirea *Cărții românești de învățătură de la pravilele împărătești*), nu putea să nu fie conștient de paralelismele dintre latină și limba română. Contemporan cu Grigore Ureche și beneficiind, probabil, de aceleași studii la școala „Frăției ortodoxe” din Lvov, el poate fi încadrat în începuturile umanismului românesc. Fonetismul ne pune, însă, în fața unei situații insolite, căci doar aceste forme le găsim în documentele românești ale epocii.

¹⁶⁸ Toponim des întâlnit în documentele moldovenești ale epocii, *Românești* sau *Românești* este un derivat de la Roman cu ajutorul sufixului *-ești* (precum toponimele: Bogdănești, Ilișești, Hurdești, Hișești etc.). De exemplu: „feciorii lui Cocioban de Românești” și „au vândut un pământ în frunte în sat la Românești” (DRH A, vol. XXIII, p. 581). El trebuie, deci, exclus din discuția despre dezvoltarea cuvântului *romanus* pe teritoriul limbii române, forma Rumânești, rar întâlnită, de altfel, fiind rezultatul unei exprimări hipercorecte din punctul de vedere al normei limbii documentelor moldovenești. Menționăm totuși și grafia din 1613 „ținutul Rumanului” într-un document în care întâlnim mai multe stângăcii de scriere (DIR A, XVIII/3, p. 145).

menționăm un act redactat după protocolul și cu formele de limbă obișnuite documentelor moldovenești ale epocii, scris la Hârlău în 1625 de al treilea vistiernic Pană Filip, care își vindea moșia agonisită în Țara Românească în timpul domniei lui Radu Mihnea, în care apare de mai multe ori *rumân* cu sensul de „iobag”, dar și adjectivul *rumânesc*, cu valoare etnonimică¹⁶⁹. Acest fapt ne întărește impresia că *rumân*, *rumânesc*, întâlnite în general în documente, atât cu sensul de „etnie”, cât și cu cel de „iobag”, sunt rezultatul unei evoluții fonetice generale pe teritoriul dacoromân; formele *român* și *româneșc*, întâlnite doar în textele literare moldovenești și întotdeauna cu referire la etnie, sunt reflexul cultural al conștiinței umaniste asupra romanității poporului, al unei influențe culturale venite din aria catolicismului sau a combinării celor doi factori.

– *samovolnic*, adj., „independent”: „Samovolnici să chiamă feciorii ceia ce-au ieșit de supt ascultarea părinților săi, macar și neînsurați, de-ș vor fi luat partea ce li s-au venit de la părinții lor, aceia să chiamă samovolnici, macar de-are ședea și într-o casă cu părinții-ș”, „Un om oarecine, de va avea feciori feți sau feate și va fi dat feților ce li să va fi venit lor partea, așijdere, și featelor le va fi dat dzeastrele ș-au ieșit deusebi samovolnici”.

– *săblaznă*, s. f., „poluție”: „Mireanul, di să va prileji săblaznă în somn în dzua ce va vrea să să cumenece”, „preotul, cine va fi, ver mare, veri mic, de va avea săblaznă în vis într-acea dzi ce va vrea să cânte liturghie”.

– *săblăzni*, vb., „a avea poluție”: „Preotul ce va vrea să cânte liturghie într-acea dzi și prespre noapte de-i va face diavolul pacoste de șă va săblăzni în vis”.

– *sămăluire*, s. f., „socoteală”: „stepenele ce sămt den cuscrie cu nevoie iaste și foarte cu samăluire trebuie ca să le arătăm”.

– *sămășlui*, vb., „socoti, a lua în considerare”: „Pentru păcatul ce face omul în ceastă lume, oare la ce vârstă simt mai cumplite și sămt giudecate de Dumnedzău și sămășluite”.

---

¹⁶⁹ Cităm documentul în întregie: „†Adică eu, Pană Filip, vistiernic al treilea din Țara Moldovei scriu și mărturisesc cu această scriisoare a mea cum eu de bunăvoia mea, de nime nevoit, nice de nime îndemnat, ce de a mea bunăvoie m-am sculat și am vândut a mea direaptă ocină și cumpărătură giumătate de sat de Hirești ce iaste în județul Ilhovului cu toți rumânii câți au fost în partea lui Isar, anume Stoica Brădescul și cu ficiorii lui și Danciu cu ficiorii săi și altu Danciu cu ficiorii săi și Nedelco cu ficiorii săi și ficiorii Oprei și Agathon cu ficiorii lui și Stoica cu ficiorii lui și Drăghici fratele Danciuului colibaș cu ficiorii săi și alți vecini toți câți sântu pre acia giumătate de sat din Hirești și cu mori și cu baltă cu piaști în tot locul în câmpu și în pădure și în fânaș și cu tot venitul ce va fi peacia giumătate de sat, carele o amu fost cumpărat când am fost în Țara Rumânească în domnia mării sale domnu nostru Radului voievod, că-și când am cumpărat acest satu, cumpăratu-l-am cu voia vistiarnicului Hrizii, că i s-au căzut a-l luarea dumnealui, că iaste în hotarul lui, ce m-au lăsat cu voia lui. Și bani n-am avut ce mă au împrumtat dumnealui, care giumătate de satu o am vândut dumnealui giupânului Hrizii, mare vistiarnic, drept cinci sute de galbeni și mi-au dat și ficiorii plătii dumnealui acești bani deplin întru mâinile mele denaintea a tuturor boierilor câți sântu mai gios scriși și iscăliți și ș-au pus și pecețile. Drept aceaca de astăzi înainte să-i fie dumisale Hrizii vistearnicului și ficiorilor și nepoților dumisale drept ocină și moșie cu tot hotarul și cu tot venitul și cu toți rumânii, cu toate câte mai sus sintu scrisă și altu nemerelea fără de dumnealui și fără de feciorii dumisale treabă să nu mai aibă. Și di pre aciasta mărturie să-și facă dumnealui și ispisoc și hrisovul domnescu ca să-i fie direaptă moșie și ocină și moșie neclentită în veaci. Și printru mai mare credință am iscălit și mi-am pus și peceatea. Scris la Hârlău, în anul 7134 noembrie 18 zile.” (După DRH B, vol. IV, p. 572-573).

– *scandală*, s. f., „scandal” păstrează genul feminin al formei slavone: *СКАНДАЛА* (împrumut din vgr. *σκανδαλαμ*): „să nu dăm sămnn de scandală cătră oameni”.

– *scârbă*, s. f., „neplăcere” (în expresiile *a-i fi*, *a ținea* sau *a avea scârbă*): „i-i scârbă a să cumeneca den mânele popei celui mirean pentru căce are muiare”, „sâmt cu inimi curate, carii nu țin scârbă nemărui sau zavistie”, „să-i facă pacoste și scârbă, să tânjască și să jelească”, „nu va putea terpi vreo scârbă sau vreo grijă”.

– *scârbi* și *oscârbi*, vb. refl., „a detesta”: „Vlădicul sau preotul de să va oscârbi și vor fugi di-nșii oamenii pentru nescare păcate”, „Ceia ce să oscârbăsc de nunta cea cu leage, sau de vin sau de carne”, „Pentru vlădicul sau fiece preot, de-i va prilăsti diavolul să facă niscare păcate și de să vor scârbi de dâșii oamenii și vor fugi de dâșii”, „Audzind el aceasta, foarte să scârbi pre acel preot”.

– *scârbit*, adj., „îndurerat”: „să nu să arate scârbit și greu la cuvente, să-l înfricoșeadze”, „Dzilele acestui svânt post mare sâmt dzile scârbite, și cu jeale mare”, „el, fiind mâhnit și scârbit, dzise”.

– *schimi*, *schimni*, vb., „călugări”: „Pentru vlădic sau preot de să va schimi”, „Vlădicul ce să va schimi, ce să dzice va lua obrazul cel mare, acela iase den obiceiul vlădicesc”, „schimnicia, de vor vrea să schimască pre vreun vlădic”.

– *schimnic*, s. m., „călugăr”: „Pentru schimnic și obrazul cel mic, de să va prileji să facă curvie”.

– *schimnicie*, s. f., „călugărie”: „așijdere, și schimnicia, de vor vrea să schimască pre vreun vlădic sau pre vreun iermonah cu de-a sila, tot să fie întru nemică”.

– *schizmi*, vb., „plăzmu”: „După ce să împreună bărbatul cu fămeaia, a treia dzi să schizmeaște inima”.

– *schizmire*, s. f., „plăzmuire”: „Drept aceaia, rog pre toți cine va ceti pre această de mână cea de lut schizmire”.

– *schizmitor*, adj., „plăzmuitor”: „Fiul ca un al lui Dumnedzău cuvânt și schizmitoriu statului Său Fiiu”.

– *scump*, adj., „valoros”: „și-i destul c-au pierdut acel dar scump și cinstit a preoțiiiei”, „acesta era bătrân de optdzeci de ai, preot scump și ales”, „să socotească că nice un lucru nu iaste mai scump pre lume”.

– *sireap*, adj., „sălbatic”: „La mease sau ospeațe să fie blând și linișor, iară nu sureap”.

– *slavoslovie*, s. f., „doxologie, tedeum”: „să nu să facă acoloa beții, ce numai cântări și cântece dumnedzăiești și slavoslovii și vecernii”.

– *slobozie*, s. f., „iertare, libertate de acțiune”: „(Pravila cea de slobodzie:) Slobodzeaste pravila împăraților de dzice”, „În doo fealiuri vor să fie acealea cărți: Una de mărturie, alta de slobodzie”, „cartea ceaia de slobodzie iaste iarăș când va merge preotul cu niscare treabe pren țânaturile vlădicului său ca să fie volnic a cânta liturghie și a botedza”.

– *sminteală*, *smenteală*, s. f., „greșeală, infirmare”: „atuncea să să hirotonisească fără nice de o sminteală”, „nice o sminteală să n-aibă, ce, mai vârtos, laudă și cinste”, „oricâtă vreamă va zăbăvi, să n-aibă nice o sminteală”, „cu multe lucruri ce vin împotriva smentealei vlădiciei și nu va putea arăta nemică de față”, „altora mulț s-au prilejit smenteală de-au fost pogorâți den scaune pentru direptate”, „de să vor bolnăvi, de nu vor avea smenteală den boală, cântă liturghie, așea și ceia ce să betelesc la trup să cânte liturghie fără nice de o sminteală”.

– *sminti* și *smenti*, vb., „greși, infirma”: „să va afla întru niscare păcate de carele să află la pravilă că smentesc preoția”, „va fi destoinic și curat de păcatele ce smentesc preoția, să-l preoțească”, „[episcopul] cine va avea maică sau fată de trupul său sau sor sau mătușe sor tatâne-său, pre aceastea nu le smentește leagea, ce să fie în casă”, „această pravilă au smentit acest lucru”.

– *smomi*, vb., „ademeni”: „Muiarea ce va smomi pre bărbat să-ș lase muiarea pentru ca să o ia, dacă-i va despărți, nu o lasă pravila să să cunune cu acel bărbat”.

– *socoti*, vb., „considera”: „Cum va giudeca de o dată patriarhul la giudeț, a doară nu să mai poate giudeca, fără numai doar săborul socotească ande sine”, „Vlădicul scos din scaun are voie să strângă ș-al doile rând săbor să socotească să mai ia sama pârașilor”, „aceia ce nu vor socoti cuventele lui Dumnedzău ce-au grăit den rostul prorocilor”, giudețul trebuie să socotească mărturiile ce vor să mărturisească”.

– *socotiță*, s. f., „chibzuială”: „Pentru socotița și giudețul celuia ce va vrea să să cumenece să ia svânta priceașanie de la preot mirean, ce va fi cu fămeaie”.

– *socotitor*, s. m., „supraveghetor”: „să aibă certare de la domnie sau de la boiarii domniii, ce vor fi socotitori acelui loc”, „A marelui socotitoriu de cașile Besearicii-cei-mari, ce să dzice a patrierșiei, chir Petră, dentru dăscăliia lui s-au ales acest lucru”, „fiind nomofilax, ce să dzice socotitoriu de leage”.

– *solitor*, s. m., „emisar”: „preotul cu taină plecat spre pământ și aduce cătră Dumnedzău rugile ceale de taină ca un dvorbitoriu și solitoriu”.

– *somna*, vb., „dormi”: „iară somnul ce șomnăm și demăneața ne sculăm, acesta lucru să asemănă somnului morții”.

– *soț*, s. m., „partener”: „neștine ispravnic după moarte casei sale nu poate să-i ia muiarea sau fata să-i hie soț lui”, „Când găsești omul făcând niscare păcate, nu într-acea dată îl scoate pre dâns de la besearecă, ca nu cumva să cură diavolul mai curund să apuce și să și-l facă șie soț”.

– *soție*, s. f., „însoțire”: „Voroavele ceale reale strică omeniia cea bună, ce să dzice soțiile reale strică lucrurile ceale bune”.

– *sparge*, vb., (despre documente) „a anula un document”; (despre animale sălbatice) „a omorî un animal domestic”: „Zapisul cel de-apoi sparge pre cel dentâi”, „va mânca carne de dobitoc mort sau alt stârv ce-l sparg lupii”.

– *spodobi*, vb., „învrednici”: „când ne botedzăm și fiii lui Dumnedzău, după dar, ne spodobim”, „Cu gând drept să creadeț lucrul svintei priceaștenii câți v-ați spodobit de aț luat acest svânt dar”, „l-au spodobit Dumnedzău în ceata creștinilor celor direpți”.

– *sprijin*, *sprijenii*, vb., „recepta, primi”: „potiriul iaste vasul carele au sprijinit sângele lui Hristos ce-au curs den punsura svintei coaste”, „de-l va lua den mâna preotului, dacă-l va scâlda în svânta scâldătoare, cumu s-are dzice, de-l va sprijeni de la preot”, „acela ce-ș va sprijeni den svânta scâldătoare feciorul cel trupăsc, să împarte de”, „să-i fie el în loc de nănaș sau de-l va sprijeni den mânele preotului cându-l scoate den svânta scâldătoare a botedzului”.

– *sprijinit*, *sprijenit*, adj., „scurs (într-un recipient)”: „Oricine va mânca carne de dobitoc mort [...] sau carne înecată, ce va fi nădușită, iară nu va fi sângele vărsat cu her, sau sânge sprijenit”.

– *sprînțar*, adj., „instabil”: „ce feal de oameni sânt, iaste-le viața lor bună și credincioasă au sânt niscare oameni sprînțari”.

– *stavăr*, s. n., (în expresia „de stavăr”) „temeinic”: „să fie oameni de cinste și de stavăr”, „tocmală ce să face, cumu s-are arăvoni un lucru să fie întrutot cu adevărat și de stavăr”, „va să-ș facă fecior de suflet, îl face cu svinte molitve și alte svințiri desăvârșit și de stavăr”.

– *stătător*, adj., „stabil”: „așea să rămâie și să fie stătătoriu, cum au făcut acel giudecătoriu ș-au aflat cu sufletul său”, „cumu s-au tocmit, să fie lucrul stătătoriu și adevărat”, „Pentru tocmala lumii, cum iaste stătătoare pre patru stihiii”.

– *stihie*, s. f., „element”: „Pentru tocmala lumii, cum iaste stătătoare pre patru stihiii, așijdere, și omul”, „Pre aceaste patru stihii iaste stătătoare lumea: anume soarele, vântul, pământul, apa”, „și omul, iaste tocmit dentr-aceaste patru stihii: den sânge și de vine și de hiiare plavoșe și neagră”.

– *stepenă*, s. f., „treaptă”: „Până în câte stepene să suie nunta”, „cum s-are sui când are păși dintr-o stepenă într-alta mai sus, așea să suie cela ce va să fie arhieru”, „după nuntă, să să facă hirotonia după stepenă cumu să cade: întâi să-l hirotonească ceteț, dup-acea padiac, de-acia diacon, de-acia și preot desăvârșit”.

– *șerbie*, s. f., „servitute”: „să îmbracă în chipul cel dumnezăiesc și ingeresc și dup-acea nu poate terpi nevoia și șerbiia”.

– *știrb*, adj., „incomplet”: „cela ce va călca acest canon și va afunda pruncul numai o dată în scăldătoare cându-l va botedza, aceștea lasă știrb numele Svinte Troițe”.

– *tărbăcie*, s. f., „luptă individuală, competiție cu lupte”: „Așijdere, de va merge la jocuri, unde să fac hori și alte tărbăcii și haburi lumești, așijdere, de să va uita unde aleargă caii și să întrec unii cu alții”.

– *tâlhui*, vb., „tâlhari”: „Bărbatul, ce-i va fi viața lui numai să tâlhuiescă și să apuce de fieunde să prade”.

– *tipicui*, vb., „a fi stabilit de tipicul bisericesc”: „să zidească crucea cu discosul după cum tipicuiaste molitvenicul la cinul osmovanii”.

– *tocmeală*, s. f., „întocmire”: „Drept aceaia, trebuie foarte cu tocmală să să cerceteadze lucrul și să i să găsească vina omului acelui mirean”, „îndeamnă pre toți pravoslavnicii spre cunoștiința vieții și celor nedepriș cu tocmala creștinătății”, „vlădicul iaste datoriu foarte să cerceteadze cu învățătură aceaia tocmală pentru carea va să facă afurisenie”.

– *tocmi*, vb., „întocmi”: „Pentru cela ce moare și nu-ș tocmeaște lucrul, cui-ș va lăsa rămășițele”, „de carele sânt mainte de scăldătoare, nu pot să să cetească mai apoi, că nu vine bine, nice să tocmeaște lucrul”.

– *totdănăoară*, adv., „totdeauna”: „într-acei doi ai să mănânce bucate uscate totdănăoară în dzi după al noole ceas”.

– *trepăda*, vb., „a reveni, a merge de multe ori”: „tot au fost can bolnav. Într-acea, tot trepădând la feredeu pentru neputința trupului, de să scălda”.

– *troiță*, s. f., (în expresia Svânta Troiță) „treime”: „cumu s-are dzice Svânta Troiță, cum are da cuvânt celor botedzaț”, „care mărturie iaste cunoscută de toți, cum Unul den Svânta Troiță [...] S-au făcut om și S-au împelițat”.

– *țâncuș*, s. n., „țencuș, zar”: „scoate preotul țâncușe den prescure”, „preotul sau diaconul de să va zăbăvi cu țâncuși sau cu beție”.

– *țelină*, s. f., „ogor, pământ nelucrat”: „să-l puie într-altă groapă, să fie pământ nou, cumu s-are dzice țelină”.

– *țelovanie*, s. f., „sărutul ceremonial al păcii”: „cântă preoții СВѢТЫ МІЦИИ și СЛАВА ТЕМЕ ХЕ ЁЕ pren pregiurul svântului preastol și să face țelovanie în mijlocul lor”.

– *țidulcă*, s. f., „bucățică de hârtie sau pergament”: „să nu strice zapisul cel dentâi, ce să facă o țidulcă să scrie acoloa toată tocmeala”.

– *usnă*, s. f., „principiu de funcționare, rost”: „Oricare preot sau diacon, de va săruta muiarea cu pohtă și-ș va spurca usnele și, dup-aceea, de-ș va ispovedui păcatul, să fie oprit de liturghie câtăva vreme”.

– *udeală*, s. f., „umezeală”: „alte jigăanii ce să găsesc la udeală, cumu-s cubelcii, broaștele sau alte aseamenea acestora”.

– *urșinic*, s. n., „catifea”: „de-are fi și împărați sau, de s-are îmbrăca toți cu urșinici și cu zarbale”.

– *vadnic*, adj., „delator” (cuvântul este un derivat al lui *vădi*): „Preotul pârâș și vadnic, ce va băga omul la nevoie”, „Preotul ce va descânta sau să va descânta sau va hi pârâș și svadnic, de va băga pre om la răutate”.

– *vădi*, vb., „deconspira, arăta”: „până nu va fi sânгур de față împreună cu pârâșii lui, să-i spuie și să-i vâdească tot lucrul înaintea lui”, „vor grăi rău de cineva aceștea sau vor vădi răutățile cuiva, la vreun giudeț”, „va vădi lucrurile cuiva ceale reale”.

– *vădire*, s. f., „deconspirare, arătare”: „Această vădire, ce dzicem să fie lucrul adevărat, scrie că trebuiesc 5 marturi oameni de folos, carii vor vădi acesta lucruri”, „La vădirea curviii muieriii cu bărbat scrie pravila împăraților să fie cincii marturi oameni de folos”, „Iară pentru vădirea duhovnicului, ce va vădi păcatul cuiva, dzăc o samă dentru învățătorii besearicii: Acela duhovnic să fie oprit de preoție trei ai”.

– *văzdrăjenie*, s. f., „abstinență”: „Oricare preot sau diacon sau fiece a besearicei slujitoriu, de să va feri de nuntă și de carne sau de vin însă nu pentru văzdrăjania să va fi obricit”.

– *vâji*, vb., „a aranja să se întâmple”: „de vreo pizmă au vâjit rău cuiva”.

– *veghea*, vb., „priveghea”: „Giudecătorii ca să nu facă strâmbătate când vor giudeca, nice celui sărac să-i veaghe voie, să-l îndirepteadze”, „într-această dzi trebuie să să veaghe și să să socotească și să să ferească de pofte”, „socoteaște-te și te veaghe să nu-l cumva cumineci pre acela”.

– *veni*, vb., „cuveni”: „face asupreală celuia ce i să vine cu direptate și ia de la acesta de dă celuia ce nu i să vine”, „Pentru avuția vlădicului, cumu să vine pre direptate”, „și feciorilor celor răi să-ș ia partea tocma ce li să vine am învățat”, „să mai împuțineadze canonul după cum să vine omului pentru păcatele lui”.

– *via*, vb., „trăi”: „Cela ce va ținea muiare carea nu i să cade a vie împreună, acela nu poate să aibă nice o mesereare de a besearicii”.

– *volnic*, adj., „liber, independent”: „Volnicu-i părintele cu avuția și agonisita sa să facă ce va vrea”, „unde s-au dat, așea să fie cum au făcut domnul celuia lucru, c-au fost volnic”, „iaste volnic da-i-va sau nu-i va da nice cea parte”.

– *zarba*, s. f., „țesătură de mătase cu fir de aur”: „de-are fi și împărați sau, de s-are îmbrăca toți cu urșinici și cu zarbale”.

– *zavistie*, s. f., „pizmă, invidie”: „întorcând jârtva asupra lui Cain, pentru că și acesta avea zavistie asupra frăține-său”, „sâmt cu inimi curate, carii nu țin scârbă nemăruî sau zaviste”; „Al șeasele [păcat] iaste zavistiia, răpștea, cela ce nu iubeaște pre nime”.

– *zice*, vb., (într-un instrument muzical) „cânta”: „să știe dzice într-alăută sau în cobuz”.

FORMAREA CUVINTELOR. Sufixe. Din numărul relativ mare de sufixe întâlnit în *Pravila aleasă* trebuie observat că unele au fost induse de împrumuturi din alte limbi, în special din greacă și slavonă.

– *anie* (-enie): cuvinte create pe teritoriul limbii române precum *afurisenie*, *blagoslovenie*, *milostenie* au putut fi induse de împrumuturi din slavonă; *blagoveštenie*, *bogoiavlenie*, *jiganie*, *mirodenie*, *obrăcenie*, *ocaaie*, *oglașenie*, *osnovanie*, *otrițanie*, *pogrebanie*, *pomazanie*, *poslanie*, *poslușanie*, *preaclonenie*, *preastâplenie*, *predlojenie*, *predstavlenie*, *preobrajenie*, *priceștanie*, *propovedanie*, *razdreășenie*, *răzdrușanie*, *sfeștanie*, *smerenie*, *sposedanie*, *țelovanie*, *umivanie*, *uspenie*, *văvedenie*, *văzdrăjanie* aparțin lexicului bisericesc, împrumutate fiind din slavonă.

Observăm că unele sufixe sunt folosite pentru derivarea unor cuvinte doar de o anumită origine etimologică.

– *areț* este folosit în *cuvântareț* „oile ceale cuvântarețe a svintei turme”, „turma lui Hristos cea cuvântareță”, „aceasta sâmt bunătăți cuvântarețe”.

– *ătate* îl întâlnim în derivate ale unor cuvinte de origine latină: *creștinătate*, *strâmbătate*, folosirea sufixului fiind susținută de cuvinte moștenite din latină precum *bunătate*, *sănătate*.

– *ătură* este prezent în: *amestecătură*, *arătură*, *cuminecătură*, *dezlegătură*, *împresurătură*, *împunsătură*, *începătură*, *învățătură*, *legătură*, *spălătură*, *vărsătură*. Acest sufix este productiv în limba lui Eustratie, fiind folosit în realizarea unor substantive din rădăcini verbale de origine latină.

– *ciune* este întâlnit în *iertăciune*, *împăcăciune*, *înșelăciune*, *înțelepciune*, *neînțelepciune*, *preaînțelepciune*, *slăbiciune*, *spurcăciune*, *urăciune*, *zburdăciune*. Acceptând etimologia latină a lui *zburda* oferită ca probabilă de DLR (lat. *exburdare), trebuie observat că și acest sufix este productiv doar în dezvoltarea unor rădăcini verbale de origine latină.

– *eală* e folosit în crearea unor substantive din cuvinte de origine latină, precum *adăposteală*, *asupreală*, *fierbințeală*, *împărțeală*, *tocmeală*, *udeală*, dar și de origine maghiară (*cheltuială*) și slavă (*greșeală*, *osteneală* (*usteneală*), *sminteală*, *tocmeală*).

– *ean* îl întâlnim în *agarinean*, *dvorean*, *mirean*, *moșnean*, *sodomlean*. Cu excepția lui *moșnean*, dezvoltat dintr-un cuvânt de substrat, restul rădăcinilor sunt de origine slavă sau toponime.

– *el*, sufix diminutival: *plecățel* („fiind și acela can plecățel”), *puținel* („puținel lucru”, „această puținea cînste”, „puținea lovitură”); folosit în crearea unor derivate doar din cuvinte de origine latină.

– *esc* este folosit în crearea de adjective din substantive de origini diferite, majoritatea de origine latină sau intrate de multă vreme în limbă: *apostolesc, bărbătesc, călugăresc, ceresc, creștinesc, diavolesc, dobitocesc, domnesc, drăcesc, dumnezeiesc, elinesc, femeiesc, grecesc, împărătesc, îngeresc, lumesc, mirenesc, muieresc, omenesc, patrierșesc, pământesc, porcesc, preoțesc, rumânesc, sărăcesc, trupesc, vlădicesc*.

– *eșe* (– *eașe*) este folosit pentru dezvoltarea unor derivate doar din cuvinte de origine latină: *bătrâneșe, bineșe, frumuseșe, tinereșe*.

– *ește* este folosit pentru crearea unor adverbe din cuvinte de diverse origini, dar mai ales latină: *dumnezeiește, elinește, frățește, jidovește, latinește, omeneste, preaînțelepțește, sodomeste, sufletește, trupește*.

– *ie* este foarte productiv dezvoltând derivate uneori insolite din cuvinte de origini diferite: *avuție, becisnicie, blagocestie, bogăție, boierie, bucurie, călătorie, călugărie, cărciumărie, chezășie, cumetrie, cumnăție, cununie, curăție, curvie, cuscrie, datorie, dascălie, destoinicie, devestevnicie, diaconie, domnie, duhovnicie, ecleziarhie, egumenie, episcopie, fățarie, feciorie, frăție, hirotonie, isprăvnicie, împărăție, lăcomie, mărturie, milostenie, moșie, mucenicie, nebunie, nedestoinicie, neguțătorie, păstorie, pogrebanie, preoție, protopopie, robie, sărăcie, scârnavie, schimnicie, sfîntie, slobozie, socrie, sodomie, șerbie, tărăbăcie, tărie, vânătorie, veselie, vistiernicie, vlădicie. Sufixul este susținut de împrumuturi în special din slavonă, care au aceeași terminație: *fatrie, iconomie, jitie, jirebie, litie, liturghie, malahie, mătanie, mantie, mânie, mitropolie, patriarhie, pravoslavie, sfeștanie, slavoslovie, zavistie*.*

– *ime* este folosit doar pentru derivarea unor cuvinte de origine latină sau vechi slave: *grăsime, înălțime, învârtoșime, lărgime, mulțime, prostime*.

– *ință* produce derivate după cuvinte de origine latină, slavă, maghiară: *biruință, bunăvoință, credință, cunoștință, cuviință, îngăduință, juruință, logodință, necredință, nesocotință, nevoieință, pocăință, putință, socotință, trebuință*.¹⁷⁰

– *nic* sufixează cuvinte de diferite origini (latine, slave): *clevetnic, datornic, destoinic, fățarnic, groznic, jalnic*, prezența lui fiind susținută de împrumuturi din slavă: *devestevnic, duhovnic, pustnic, postnic*.

– *os*, moștenit din limba latină este folosit în derivarea doar a cuvintelor de origine latină: *credincios, cuvios, întunecos, mânios, mincinos, necredincios, nemânios, păcătos, preacuvios, răcoros, sănătos, vârtos*.

– *șor*, sufix diminutival: *micșor*: „prunc micșor”, „fecioara micșoară”, *binișor*: „socotiț binișor”, „socoteaște binișor”, *linișor*: „să fie blând și linișor”.

– *șug*, intrat prin împrumuturi din limba maghiară (*meșteșug, vicleșug*), a sufixat de asemenea cuvinte provenind din alte limbi, neogreacă (*ieftinșug*) și slavă (*prietensug*).

---

¹⁷⁰ – *mânt* nu poate fi considerat un sufix, din moment ce toate cuvintele care posedă această terminație o au dintr-o evoluție normală a unor cuvinte latine: *acoperemânt, jurământ, mormânt, pământ, veșmânt*. Greșit la Iulia Mazilu, *Studiu introductiv la Șapte taine a besearecii*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012, p. 93, care consideră *giurământ* ca fiind un rezultat al sufixării.

– *tor* (sub formele –*ători*, –*toriu*) sufixează mai ales cuvinte moștenite din latină: *adunător*, *ascultător*, *asupritor*, *călător*, *călcător*, *cercetător*, *curgător*, *dator*, *dătător*, *descântătoare*, *despuietor*, *dezgropător*, *dregător*, *făcător*, *fărmăcătoare*, *iertător*, *iubitor*, *împărțitor*, *începător*, *îndemnător*, *îndurător*, *îngrijitor*, *înselător*, *întocmitor*, *înțelegător*, *învățător*, *învietor*, *judecător*, *lucrător*, *luminător*, *luptător*, *mângâitor*, *mutător*, *născător*, *nețuător*, *neînțelegător*, *neprimitor*, *petrecător*, *pieritor*, *prinzător*, *rușinător*, *scăldătoare*, *scriitor*, *stătător*, *știutor*, *trecător*, *țiuitor*, *ucigător*, *vânător*, *viitor*. Sufixul era încă productiv în limbă din moment ce sufixează și cuvinte de origine slavă (*dvorbitor*, *oblăduitor*, *săvârșitor*, *slujitor*, *socotitor*, *solitor*, *vrăjitoare*, *vrăjitor*, *ziditor*), neogreacă (*schizmitor*) și maghiară (*locuitor*) sau de origine incertă, probabil de substrat (*mântuitor*).

– *ui* construiește verbe din cuvinte de diverse origini: *birui*, *cârmui*, *cheltui*, *chinui*, *dărui*, *denstvui*, *feredui*, *ispovedui*, *închipui*, *îngădui*, *învălu*, *legiui*, *locui*, *mântui*, *milui*, *nădăjdui*, *năzui*, *oblădui*, *ocârmui*, *pecetlui*, *pomăzui*, *prăznui*, *priceștui*, *propovădui*, *răsăjdui*, *sârgui*, *sfătui*, *sudui*, *tăgădui*, *tămădui*, *tâlcui*, *tângui*, *tipicui*, *trebui*, *vrăciui*, *znamenui*; din cuvinte de origine latină sunt doar *păcătui* și *prețui*, iar de origine incertă doar *mântui*.

– *ură* e folosit în derivarea unor cuvinte de origine latină sau slavă: *amestecătură*, *arătură*, *băutură*, *cuminecătură*, *dezlegătură*, *împresurătură*, *împunsătură*, *începătură*, *încheietură*, *îngrăditură*, *învățătură*, *legătură*, *lovitură*, *spălătură*, *strânsură*, *vărsătură*.

– *uț*, sufix diminutival: *cescuț* „stând un cescuț preotul”.

Prefixe. O serie de cuvinte care sunt precedate în limba literară actuală de *a-* apar fără această particulă: *pleca*: „pururea când vrea vedea vlădic totu-ș pleca capul de i să închina”, „Cei strigați să ieșiți, să vă plecați capetele voastre lui Dumnezău”, *plecare*: „având acest boiarin mare nedeajde și plecare spre acest preapodobnic”, „va veni omul cu plecare și cu toată voia lui de să va ispovedui”, *mesteca*: „Oricare preot să va mesteca cu alt preot scos den cinstea sa, ca să fie scos și acesta den cinstea sa”, „aceștea ce să vor mesteca cu cei lepădaț de besearică”, *mestecare*: „care lucru să chiamă mestecare de sânge”, *mestecătură*: „de atunce să făcu mestecătură mare în svânta besearică”¹⁷¹.

des- (*dez-*). Cu excepția slavului *desăvârșit* și a cuvintelor de origine incertă *dezbara* și *dezgropa*, este folosit doar în derivarea unor cuvinte de origine latină: *descânta*, *descântătoare*, *descheia*, *deșchide*, *deșchis*, *descoase*, *descoperi*, *descuia*, *desculța*, *desfășa*, *despărți*, *despărțire*, *despărțit*, *despuitoriu*, *dezbrăca*, *dezgropătoriu*, *dezlega*, *dezlegare*, *dezlegat*, *dezlegătură*, *dezrădăcina*.

Cu *în-* (*îm-*) se prefixează în majoritatea lor cuvinte de origine latină, dar și slavă și de alte origini: *îmbăta*, *îmblânzi*, *îmbogați*, *îmbrăca*, *îmbrăcat*, *îmbrăcăminte*, *împăca*, *împăcăciune*, *împărat*, *împărăteasă*, *împărătesc*, *împărăți*, *împărăție*, *împărteală*, *împărți*, *împărțire*, *împărțitoriu*, *împelița*, *împelițare*, *împesura*, *împesurătură*, *împreunare*, *împreunat*, *împreună*, *împreumi*, *împrotiva*, *împrotivă*, *împrumut*, *împunge*, *împuți*, *împuțina*, *împuținare*, *împuțit*, *înalt*, *înapoi*, *înălța*,

¹⁷¹ La fel de frecvente sunt *amesteca*, *amestecătură*.

înălțare, înălțime, încă, încăpea, încărca, încalcit, înceape, începătoriu, începătură, început, încercat, înceta, închea, închide, închieia, închietură, închina, închinat, închipui, închipuit, închis, închisoare, încinge, încins, încoace, încoala, încuia, încuiat, încuietoare, încungiura, îndată, îndărăpnic, îndelunga, îndelungat, îndemna, îndemnat, îndemnătoriu, îndepărta, îndereptare, îndirepta, îndoii, îndoit, îndrăci, îndrăzni, îndrăznire, îndzestra, îneca, înecat, înfășa, înfășura, înfățișa, înfățiși, înfârtăși, înfricat, înfricoșa, înfricoșat, îngăima, îngrăditură, îngreioia, îngropa, îngropare, înmulți, înrudi, însămna, însănătoșea, însățat, înșălătoriu, înșela, înșelăciune, întări, întărire, întinge, întoarce, întoarcere, întocmai, întreace, întreit, întunecarec, întuneca, întunecat, întunecos, înțeleage, înțeleagere, înțelegătoriu, înțelepciune, înțelept, înțelepți, înțeles, învălui, învăța, învățat, învățătoriu, învățătură, învătoșime, învia, înviere, învietor, învrăjbi, învrăjbit.

O serie de cuvinte care sunt prefixate în limba literară actuală nu au prefixul *în-* (*im-*): *bolnăvi*: „de alte boale de s-au bolnăvit”, „după hirotonie de să vor bolnăvi”; *cerca*: „va cerca să strice tocmeala”, „această cale aleasă și deșchisă ce-au cercat”; *depărta*: „să depărtează de dânșii”, „ne depărtăm noi de lucrurile lui Dumnedzău”; *direpta*: „să-l înveațe și să-l direptează” (față de acest unic exemplu, avem 5 cu *a îndirepta*: „să-l îndireptează”; „să le îndireptează cu cuvântul lui Dumnedzău” etc.); *griji*: „nu-ș va griji besearica”, „să o grijască, să o curățească”; *grijitoriu*: „iaste și învățătoriu și păstoriu și grijitoriu de nărodul lui Dumnedzău”; *giunghea*: „S-au giungheat sânгур cu voia Sa și Să giunghe de toate orile la svintele liturghii”, „de-l va giunghea pre dânș trupeaște și sufleteaște”; *giungheare*: „sânгур Să dă spre giungheare”; *năduși*: „și-l va năduși de-l va omorî”; *nădușit*: „nu să mănâncă sau carne înecată, ce va fi nădușită”; *noi*: „să-nnoiăște cum s-are naște al doile rând”; *noire*: „iaste sufletului noire”; *noit*: „fiind noit după chipul celuia”; *paingini*: „frâmșeața lui cea cuvioasă a să strica și a să topi și să paingineăște”; *rudi*: „să rudeăște cu feciorii lor”, *streina*: „l-au streinat de tot de svânta besearică”, „nime să-l streinează de preoție”, „să streinează pre creștini de svânta și dumnedzăiască aceia taină a priceăștenii” (avem o singură dată *înstreina*: „îl scoateș de tot și-l înstreinaș de Hristos”); *tâmpina*: „să tâmpinăm și să-i ieșim înainte”, „unde-l va tâmpina, să-i grăiască”; *tâmpla*: „de să tâmpla să ardă”, „să va tâmpla moarte”; *tinde*: „ne tinde și noao și ne dăruiaște”, „le vor și tinde câteva ceva”¹⁷²; *tocmală*: „neștind de tocmala lui”, „curățeăște Valsamon această tocmală și o arată”, „să să puie toate tocmealele zidirei aceii mănăstiri”; *tocmi*: „Pentru tocmeala ce să vor tocmi”, „să facă scrisoare denaintea a oameni buni, cumu s-au tocmit de bunăvoie”; *tocmit*: „să aibă loc iscusit și tocmit deusebi”, „Pravilă aleasă, scoasă și tocmită”; *tocmitoriu*: „fără ceia ce sânt spre aceasta tocmitori”, „învățătură ce ne-au dat tocmitorii cei de lege”; *veseli*: „să veselesc de acea mirezmă scumpă”, „pre toți veselesc”.

ne- prefixează cuvinte de origini diferite: *neascultare, neașezat, neatins, neașipit, neblagodarnic, nebotedzat, nebun, nebunie, necălturar, necășătorit, necheltuit, neclătit, necredincios, necredință, necumenecat, necunoscut, necurat,*

¹⁷² De observat faptul că *întinge* este prefixat: „să-l întingă în crăstealniță, ce să dzice să-l afulde în scăldătoare”.

nedepriins, nedespărțit, nedestoinic, nedestoinic, nedezlegat, nedirept și nederept, nedreptate, nefăcut, nefățarnic, negrăit, negrijit, neiertat, neiscusit, neîmpărțit, neîncetat, neînsurat, neînțelegătoriu, neînțelepciune, neînvățat, neluminat, nemânios, nemutat, neoprit, nepocăit, nepreotit, neprețuit, nepriceput, nepriimitor, nepuțință, neputred, nescădzut, neschimbat, neschimnit, nescris, nesocotină, nesocotit, nespovedit, nespurcat, nespus, nestins, nesvârșit, neștiut, netare, netrecut, nevădzut, nevârșnic, neveștejit, nevinovat. Și unele gerunzii pot să fie prefixate cu *ne*: *neavând, neagiungând, nearătând, necunoscând, nefiind, nepuțând, neștiind, nevoind*. Credem că cuvântul *nevolnic* nu se înscrie în această serie¹⁷³.

Cuvintele compuse *nu-deplin* („iaste un lucru știrb și nu-deplin”, „când va fi bărbatul nu-deplin”, „vor muri acei prunci într-acel botedz nu-deplin”) și *nu-desăvârșit* („Nu trebuiaste tainele ceale desăvârșit ca să să chiamo, rugi nu-desăvârșit”) sunt calcuri lexicale după greacă.

prea— apare în prefixarea unor cuvinte de origine latină sau slavă, unele dintre ele fiind calcuri lexicale românești pe modelul unor cuvinte slave: *preacinstit, preacurat, preacuvios, preafericit, preaînțelepciune, preaînțelept, preaînțelepțeaste, prealuminat, preascump, preasvânt, preasvințit, preaosvințit, preaclonenie*. Cuvinte ca *preacurvă, preacurvie* au fost realizate pe teritoriul limbii române, calchiate fiind după slavonă. Împrumuturi din slavonă precum *preamădrost* (din sl. прѣмѣдростъ) — textul are și calcul lexical *preaînțelept, preapodobnic* (din sl. прѣподобнь, eventual din slavonul ruso-ucrainean прѣподобникъ) —, *preastâplenie* (din sl. прѣстѣпление), *preastâpnic* (din sl. прѣстѣпникъ) au întărit circulația acestui prefix.

răs— este puțin productiv: *răsădi, răsădire, răscumpăra, răsplată*. El a fost susținut și de împrumuturi din slavonă care încep cu *răs, rāz*: *răsăjdui, răzdrușanie, răzduși*.

stră— este productiv în puține cuvinte, toate de origine latină, mai ales în cele care exprimă o relație mai îndepărtată de înrudire: *străluci, strălucire, strămoașe, strămoș, strănepoată, strănepot*.

SCHIMBAREA CATEGORIEI GRAMATICALE. Infinitivele lungi ale verbelor, cu excepția celor câteva forme negative ale imperativului la persoana a doua, sunt substantivizate: *adormire, adunare, afundare, amestecare, aplecare, aromire, ascultare, așezare, blăznire, cădire, călcare, cântare, cercetare, certare, chemare, chinuire, clevetire, contenire, curățire, cuvântare, dare, depărtare, despărțire, dezlegare, fericire, fire, iertare, ispitire, isprăvire, iubire, izbăvire, împărțire, împelițare, împreunare, împuținare, înălțare, îndrăznire, îndreptare, îngropare, înnoire, însurare, întărire, întrebare, lepădare, locuire, luminare, mărire, măritare, mărturisire, mâncare, mântuire, mulțumire, muștrare, mutare, ocinare, părăsire, pierire, pierzare, plecare, plimbare, pomenire, priceșuire, prorocire, purtare, răsădire, răstignire, ridicare, sănăluire, sărutare, scăpare,*

---

¹⁷³ DEX oferă ca etimologii posibile sl. *nevolinkū* sau *ne+volnic*. Optăm pentru prima variantă, cuvântul fiind sistematic asociat și opus cu *samovolnic*: „carii să chiamă samovolnici și carii-s nevolnici”, „carii să chiamă samovolnici și carii să chiamă nevolnici”.

schimbare, schizmire, sfințire, stare, strălucire, suire, știre, ușurare, vădire, vătămare, venire, vindecare, vrăciuire, zidire.

O situație specială o aflăm în cazul lui *fire*, unde în expresia *de-a firea* se păstrează și forma de infinitiv lung dar și prepoziția infinitivului *a*, primind sensul de „matur, important”: „oameni de-a firea și credincioși”, „când vor fi marturi mult, celor mai de-a firea, acelora să să mai creadă cuvântul”, „va fi o parte mai de-a firea”, „ruda cea bună și de-a firea”. Având sensul de „existență, lucru real”, întâlnim expresii ca *denafară de firea omenească, prespre firea omenească* cu sensul „nenatural”.

O serie de adjective primesc valoare substantivală: *călător, deregător, descântătoare, fărâncătoare, lăcuitor, negușător, scăldătoare, schizmitor, scriitor, țiiitoare, vrăjitoare, vrăjitor.*

COMPUNEREA este o altă sursă de îmbogățire a vocabularului. O serie de pronume nehotărâte sau negative erau în curs de consolidare, astfel că, dacă la nominativ întâlnim forme ca *fiecine, fiece, fietece, fiecare (fiecearele)*: „să petreacă fiecine cu dreptate”, „alt fiecine va fi, de va vrea să dobândească vreun dar de-a svintei besearici”, „Fiece preot sau țârcovnic de nu va avea muiarea sa, să nu șadză într-un loc cu altă muiare”, „alt fiece lucru carele smenteaște vlădicia”, „mainte de ce să va călugări fiecare parte”, „de să va întoarce fiecarele de dâș să fie creștin drept”, „vor cerca fiecarile iertăciune de-acea greșală”, în cazurile indirecte compunerea este nesigură: „în eparhiia fie a căruia patriarh”, „în besearică au în casă au fie în ce loc”, „va goni muiarea den casa lui, fie în ce vream”, „să va atinge fie de ce vas”, „să vor amesteca, fie la ce lucru”, „să va împreuna fie la ce lucru”, „să vor găsi fie în ce eparhie”, „fie în ce dzi, de să vor prileji Blagoveașteniile”, „eparhiia fie a căruia patriarh”.

La fel, *oricine, orice, oricare*: „orice le va veni asupra”, „Oricine va fi dentru mireani și va vrea să să preotească”, „Oricarele va face rugă cu cel afurisit, acela încă să afuriseaște”, „Oricare preot, de-l va opri de liturghie vlădicul, ver cu vină, veri fără vină”, „Orice preot va îmbla după heri”, la cazurile indirecte prezintă forme nesigure: „să-l boteadze ori în ce ceas”, „ori în ce chip pedepseaște-ne”, „să-ș omoară bărbatul ori în ce chip”, „ori în ce dzi să va prileji”, „ori în ce dzi să va nemeri”, „ori în ce dzi să va tâmpla”.

Și mai puțin sodate sunt construcțiile cu *macar (macar ce, macar cât)*: „macar ce greșală va greși”, „au luat ceva mazădă, macar cât de puțin”, „macar cât de proști”, „macar ce are face”, „macar cât de puțin”, „macar ce are face după moarte”, „macar câți cuconi are botedza”.

Unele cuvinte compuse sau locuțiuni în curs de compunere sunt calcuri după greacă sau slavonă: *boala cea rea „epilepsie”* („Pentru boala cea rea și cu nevoie, ce cade omul în foc sau într-apă cum are fi un mort”), *biserica-cea-mare „catedrală”* („săbor ce s-au făcut în besearica cea mare”, „Isprava Besearicii-cei-mari”, „socotitoriu de cărțile Besearicii-cei-mari”), *fără de vârstă „imatur”* („logodița Irinei au fost fără de vârstă”, „va fi fost logodnica fără de vârstă”, „nunta ce să va face fără de vârstă”). Compunerea este des folosită și în cazul numelor proprii, fie prin atașarea la un nume propriu a unuia sau mai multor

cuvinte slavone (великий, сѣтїи, нискій, богослов: „Dzice сѣтїи Vasilie”, „сѣтїи Grigorie нискій”, „Pravila lui Vasilie великій”, „Grigorie богослов”, „Dzice și сѣтїи Vasilie великій de acest lucru”), fie dintr-o formă românească calchiată după slavonă și un nume propriu („preaînțeleptul Leon împărat”, „Leon și Costantin împărații cei mari”, „Iară Rostul-Cel-de-Aur Ioan”, „Ioan Postnicul”).

Un fenomen specific limbii textelor românești din secolul al XVII-lea este diglosia româno-slavonă, exprimând o atitudine evident culturală, întrucât slavona, folosită în biserică, în mediul cărturăresc și, mai ales, în textele scrise, este considerată superioară, iar limba română, fiind cea vorbită, este considerată inferioară. Pe lângă numele proprii enumerate mai sus, avem situații în care secvențe întregi de text slavon sunt introduse ca citat: „Mai vârtos când face arhierul hirotonie, trebuie atunci preoți și diaconi, pentru să ducă pre cela ce va să să preoțească și denafară și denlontru, în svântul oltar; cei de afară dzic: келевсон, ce să dzice повѣли. Iară denlontru cântă preoții сѣты мницини și слава тебе хѣ бѣ pren pregiurul svântului preastol”, „cum dzice prorocul David: ѡблѣса гѣ въ силѣ и прѣполасла”, „Atuncea, tot nărodul să pleacă cu bucurie și dzic: исполе de trei ori”, „va dzice блгѣсвень бѣ наш sau бѣ оущедри ни и помѡуи ны sau хѣ истини и бѣ наш sau va cădi cu cădelnița sau să va cumeneca în oltariu”.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție este o transcriere interpretativă a manuscrisului românesc 41 al *Pravilei alese* din colecțiile Bibliotecii Academiei – Filiala Cluj-Napoca, în note de subsol fiind prezentat sub sigla Ș. T. și textul din tipăritura *Șapte taine* (Iași, 1644), care a preluat o parte din textul lui Eustratie, iar sub sigla B., copia manuscrisă de la mijlocul secolului al XVII-lea, păstrată la B.A.R. sub cota 1476.

Tot în note de subsol am introdus, folosind slove chirilice, acolo unde am considerat necesar, grafia originală a textului, am sugerat altă lecțiune posibilă decât cea pe care am luat-o în considerare sau am semnalat disgrațiile. Notele de subsol mai cuprind traducerea cuvintelor sau textelor slavone cu mențiunea: „În slavonă”, iar sub mențiunea „Marginal”, trimiterile marginale la textul *Bibliei* sau alte texte, ca și cele câteva comentarii. Numărul capitolelor, care a fost scris sistematic cu roșu la marginea paginii, a fost transcris în interiorul textului înaintea titlului.

Slovele cu valoare numerică au fost transpuse tacit în cifre arabe. Excepție este situația în care ele apar într-un text slavon mai amplu, în această situație făcându-se traducerea integrală a textului în note de subsol.

Atunci când s-a dorit sublinierea unor forme insolite, acestea au fost marcate cu [sic!].

În transcriere au fost aplicate principiile ortografiei actuale pentru grafii ca **АНОМРА**: „înnoirea”; în schimb, conform acelorași principii s-a transcris un singur [n] în situații precum **АНОМАРЕ**: „înotare”.

Textul având de multe ori pasaje cu scriere continuă, s-a procedat la separarea cuvintelor prin spații sau, acolo unde era cazul, cu liniuță: **САШ**, **СЪИ**, **АТРО**, **ВРОУТАШ** au fost transcrise: „s-au”, „să-i”, „într-o”, „vrut-au”.

Întrucât *Pravila aleasă* are doar două semne de punctuație, în interiorul textului [.] având valoarea tuturor semnelor de punctuație actuale și la sfârșitul capitolelor [~], am procedat la introducerea punctuației moderne. În general am respectat împărțirea în paragrafe din manuscris. Majusculele în general și cele scrise cu roșu în special au și ele o funcție ortografică, marcând începutul unei fraze.

Am marcat separarea paginilor prin bară oblică [/], numărul paginii fiind notat cu suprascriere în dreapta acesteia. Acolo unde sunt pagini albe, acest fapt e menționat în note de subsol. Întrucât manuscrisul are două paginații – amândouă defectuoase – am preferat renumerotarea paginilor, făcând abstracție de paginile nescrise.

а a fost transcris întotdeauna [a]: **ФАТЖ, АША, АКМЪ, МАРТЪРИ** au fost transcrise „fată”, „așea”, „acmu”, „marturi”.

в a fost transcris întotdeauna [b]: **ОВИЧНЖ, ВЕСЪРИЧІИ, ВИРЪИТЬ, БОЛЕ, ВЪЧИНЕ** au fost transcrise „obicină”, „besearecii”, „biruit”, „boale”, „bucine”.

к – înainte de consoană sau vocalele **а, ă, â, о, u** sau la sfârșitul cuvintelor a fost transcris întotdeauna [c]: **КЪ, СКУМПЕ, СОКОТЕЦИ, КЖНДЪ, АКОЛО, КАПЪ, КАРЪ** au fost transcrise „cu”, „scumpe”, „socotești”, „când”, „acolo”, „cap”, „carea”.

– înainte de vocalele **е** și **и** a fost transcris întotdeauna [ch]: **КЕЛТЪЛА, КИПЪ, ОКИЛОРЪ, ВЕКИ** au fost transcrise „cheltuiala”, „chip”, „ochilor”, „vechi”.

д a fost transcris întotdeauna [d]: **ДУМНЕСТЪЪ, ДУПЖ, ДЕЛУНГАРЕ, АДЕВЪРЪЛА:** „Dumnedzău”, „după”, „delungare”, „adevărul”.

е a fost transcris întotdeauna [e]. În situația în care se află la începutul cuvintelor sau în interiorul cuvintelor urmând unei vocale a fost transcris [ie]; **ЕРТАРЕ, ТРЕВЪЕ, ОБИЧЪЕ, ФЪЛАЕ, ВОЕ** au fost transcrise „iertare”, „trebuie”, „obiceaie”, „fămeaie”, „voie”. Excepție fac cuvintele neologice: **ЕРЕТИКЪ, ЕРЕСЪ, ЕПИСКОПЪ**, care au fost transcrise „eretic”, „eres”, „episcop”. Ne-am conformat normei ortografice actuale în **ел, ен, ера** care au fost transcrise „el”, „ei”, „era”.

ф a fost transcris întotdeauna [f]: **ФАЦА, АФЛАРА, ФИЮЛ, ФЪРЖ, СЪФЛЕТЕЛОРЪ:** „fața”, „aflarea”, „fiiul”, „fără”, „sufletelor”.

г – înainte de consoană sau vocalele **а, ă, â, о, u** sau la sfârșitul cuvintelor a fost transcris întotdeauna [g]: **ГАТА, ГЪНДЪЛ, ГАГРА, ГАЗДА, ТРАГЪ, ТРЪГЪ** au fost transcrise „gata”, „gândul”, „Gagra”, „gazda”, „trag”, „târg”.

– înainte de **е** și **и** a fost transcris întotdeauna [gh]: **ЛИТУРГИЕ, КАРТАГЕНЪЛЪИ, ВЪГЕ, ИЮНГАРА, АГІАЗМЖ** au fost transcrise „liturghie”, „Cartaghenului”, „veaghe”, „giunghearea”, „aghiazmă”.

х a fost transcris întotdeauna [h]: **ХАИНА, ХЪЛЖ, ХИРЕ, ХИЕ, ХЕРВЕНТЪЛА, ХЪС, ХРАНА** au fost transcrise „haina”, „hulă”, „hire”, „hie”, „herbenteala”, „Hristos”, „hrana”.

и, ѝ, і au fost transcrise întotdeauna [i]: **ЧИНЕ, АЧЕИИ, ЕВЪГЕЛІА, НОВЪ, ІСУСЪ, БИНЕ, МИЛОСТЕНИЛЕ** au fost transcrise: „cine”, „aceii”, „Evangheliia”, „Iov”, „Isus”, „bine”, „milosteniile”. Tot ca [i] plenison, dar în situația în care se află la finalul substantivelor masculine articulate, **и** a fost interpretat, conform normelor ortografice moderne, ca [ii]: **ФРАЦИ** a fost transcris: „frații”.

ж a fost transcris întotdeauna [j]: **ЖИГАНІЕ, ЖРЪТЪВНИКЪ, ЖРЪТВА, ЖЕЛЪИЩЕ** au fost transcrise „jiganie”, „jârtăvnic”, „jârtva”, „jeluiaște”.

л a fost transcris întotdeauna [l]: **ЛА, КЕЛТЪЛА, АЛАЦИ, ВАСИЛІЕ, МЪАЦЪ** au fost transcrise „la”, „cheltuiala”, „alalți”, „Vasilie”, „mulț”.

м a fost transcris mereu [m]: **МАЙКА, АКМЪ, НАМЪЛЪ, МЪКАРЪ, МОЛДОВЕИ, ЛЪМИНАТЪ:** „maica”, „acmu”, „neamul”, „măcar”, „Moldovei”, „luminat”.

н a fost transcris întotdeauna [n]: **НЕВОА, НЪМЪЛЪ, ЛЪНГЖ, МАИИПЕ, ЧИНСПЪ:** „nevoia”, „neamul”, „lângă”, „mainte”, „cinstea”. Când regulile ortografice cer dublarea în scris a literei în cazul cuvintelor compuse, s-a apelat tacit în transcriere la același principiu: **АНОИРЕ, АНОИЩЕ** au fost transcrise „înnoire”, „înnoiaște”. Am respectat grafia cu doi **н** la numele proprii: Anna, Conninul. În situația în care se

află înaintea lui **b** sau **p** a fost transcris [m]: **Ѡ**мѡлж, **Ѡ**нпѣратъ au fost transcrise „îmblă”, „împărat”.

o și w au fost transcrise mereu [o]: **ѡ**аре, **ѡ**аменїи, **ѡ**мнѡмѡи, **ѡ**астрѡж, **ѡ**оарте: „oare”, „oamenii”, „Domnului”, „noastră”, „foarte”. Grafiile **ѡ**мѡндоо, **ѡ**оо, **ѡ**ооле au fost transcrise „amândoo”, „doo”, „noole”.

n a fost întotdeauna transcris [p]: **п**ростъ, **п**ѣстол, **п**ѣтемь, **п**реоци: „prost”, „apostol”, „putem”, „preoți”.

r a fost transcris întotdeauna [r]: **р**ѡмѡжнск, **р**идикат, **р**ѡгѡчїоне: „rumânesc”, „ridicat”, „rugăciune”. Grafiile cu **рр**, precum **рр**а au fost transcrise totdeauna cu [r] „rea”; grafia nefiind consecventă, alternând cu **ра**, am menționat, însă, în notă de subsol, forma insolită din text.

c a fost transcris mereu [s]: **с**емена, **с**ѡфлетѡль, **с**ѡстенѣла, **с**оаре: „asemenea”, „sufletul”, „usteneala”, „soare”.

ш a fost transcris întotdeauna [ʃ]: **ш**иждере, **ш**и, **ш**апте, **ш**ѣса: „așijdere”, „și”, „șapte”, „șeșea”.

t, т au fost întotdeauna transcrise [t]: **т**аре, **т**атѡмѡи, **т**икѡлос, **т**ѣпемь: „tare”, „tatălui”, „ticălos”, „putem”.

ц a fost transcris mereu [tʃ]: **ц**ара, **ц**ине, **ц**аца, **ц**есокопница, **ц**инере: „țara”, „ține”, „fața”, „nesocotința”, „ținere”.

ʒ și ѡ au fost transcrise întotdeauna [u]: **ѡ**пъ, **ѡ**дѡчемь, **ѡ**ѡтѡроо, **ѡ**ѡченичилор, **ѡ**ѡскате, **ѡ**ѡстенѣлж: „după”, „aducem”, „tuturor”, „ucenicilor”, „uscate”, „usteneală”.

v a fost transcris întotdeauna [v]: **в**ина, **в**ѣнть, **в**овацъ, **в**авель, **в**юбовѡль: „vina”, „svânt”, „povață”, „Pavel”, „liubovul”.

z a fost întotdeauna transcrise [z]: **з**гѡмѡль, **з**ара, **з**латоѡустъ, **з**дрѡзнере, **з**разникѡль: „zgăul”, „zarea”, „Zlatoust”, „îndrăznire”, „praznicul”.

ч a fost transcris mereu [ce, ci], chiar și atunci când este în poziție dură, fiind urmat în textul chirilic de altă vocală decât e sau и: **ч**ине, **ч**елѡи, **ч**артъ, **ч**ричѡѡѣще au fost transcrise „cine”, „acelui”, „ceartă”, „priceștiuaște”. În situația de notare a lui în poziție dură (înaintea altor vocale decât e și i, a altor consoane sau la sfârșit de cuvânt) a fost transcris [ce, ci] cu menționarea grafiei în notă de subsol.

у a fost transcris [ge sau gi]; în poziție dură s-a procedat ca în cazul lui **ч**: **лѣ**ѡи, **лѣ**ѡнѣ, **лѣ**ѡторю, **лѣ**ѡнѣра, **лѣ**ос, **лѣ**рѣнѣ, **лѣ**нїнїи, **лѣ**децѡль, **лѣ**рѣрѡ au fost transcrise „leagii”, „agiunge”, „agiutoriu”, „giungherea”, „gios”, „marginea”, „peaningi”, „giudețul”, „pregiur”.

ѣ, aflat, de obicei, în interiorul cuvântului și aproape totdeauna postconsonantic, a fost transcris [ea]: **ѣ**люл, **ѣ**мнеле, **ѣ**ѣл, **ѣ**мѡмѡи, **ѣ**мѡѣл, **ѣ**ѣзда: „fealiul”, „seamnele”, „aceaia”, „neamului”, „fămeaia”, „dzveazda”.

ѡ, aflat, de obicei, la sfârșitul cuvântului sau postvocalic, a fost transcris [ia]: **ѡ**ѣл, **ѡ**лѣандрїѡ, **ѡ**реоциѡ, **ѡ**вечернїѡ, **ѡ**риѣтель: „aceaia”, „Alexandriia”, „preoția”, „vecerniia”, „priiatel”.

ѡ, folosit aproape în exclusivitate la începutul cuvintelor și doar incidental în interiorul lor, a fost transcris [ia] sau [ea]: **ѡ**сте, **ѡ**рѣши, **ѡ**тж, **ѡ**нѣнѣра, **ѡ**нѣнѣт,

мѣре, кѣме, истинианъ: „iaste”, „iarăși”, „iată”, „giungherea”, „giunghet”, „muiare”, „chiamе”, „Iustinian”.

⤴ are valoarea de [î nazal]; aflându-se la începutul cuvintelor singur sau urmat de н a fost transcris întotdeauna [în]; atunci când după ⤴ sau ⤴н urmează п sau в, a fost transcris [împ, îmb]: ѡнвѣцѣтѣрь, ѡмпѣратѣл, ѡпѣръщѣа, ѡпаче, ѡдрепта, ѡкинѣчѣниле: „învățătură”, „împăratul”, „împărăția”, „împace”, „îndrepta”, „închinăciunile”. În grafemul мѣмѣче s-a transcris „mânânce”.

ѣ – are valoarea [ă]: кѣче, мирѣ, съ, кѣтрѣ, пѣхарѣлѣ, рѣстигнитѣ, лѣпѣдж au fost transcrise „căce”, „miră”, „să”, „cătră”, „păharul”, „răstignit”, „leapădă”. Grafiile scrise conform tradiției scrierii slavone, precum: стѣлп, пѣкѣѡще, пѣкѣѡлѣ, срѣѣи, врѣстѣ, врѣтосѣ, сврѣшитѣл, сврѣшиторю, жрѣтва, ѡсрѣдие au fost transcrise „stâlp”, tâlcuiaște”, „tâlcul”, „sârgui”, „vârstă”, „vârtos”, svârșitul”, „săvârșitoriu”, „jârtva”, „osârdie”, cu menționarea în notă de subsol a respectivelor forme.

– și valoarea [î]: съмѣтѣ, кѣндѣ, свѣнтѣлѣи, авѣндѣ transcrise: „sânt”, „când”, „svântului”, „având”. Uneori ambele valori se găsesc în grafia aceluiași cuvânt: пѣнѣ, фѣкѣндѣ, спѣргѣндѣ, фѣрѣмѣ, тѣнѣрѣж, хѣртиѡарѣ: „până”, „făcând”, „spărgând”, „fărâmă”, „tânără”, „hârtioară”.

ѣ marchează sfârșitul consonantic al cuvintelor sau al silabelor: домнѣлѣ și домѣнѣлѣ, кѣрѣндѣ, семнѣ, бѡтѣсѣлѣ transcrise „domnul”, „curând”, „semn”, „botedzul”.

ж – are foarte des valoare de [ă], mai ales la finalul cuvântului: пѣрѣци, ѡурѣж, ажѣпѣжѡаре, датѣж, кѣтрѣж și кѣпѣрѣж, ѡмпѣрѣщѣа, клѣтѣскѣж, хѣснѣж: „părinți”, „urmă”, „ajutătoare”, „dată”, „cătră”, „împărăția”, „clătească”, „hasnă”.

– în interiorul cuvântului, are valoarea [î]: кѣмпѣлѣлѣ, амѣрѣтѣлѣи, пѣпѣжирѣж, зѣкѣндѣ, пѣмѣнтѣлѣи, цѣрѣжнѣ, сѣмѣтѣтѣ: „câmpului”, „amărâtului”, „pipăiră”, „zicând”, „pământului”, „țărână”, „sâmbătă”.

ы apare incidental, având întotdeauna valoarea de [i]: зѣдѣ, еписѡпы au fost transcrise „zid”, „episcopi”.

ѣ este folosit cu valoare de [i] sau [v] sistematic doar în cuvinte împrumutate direct sau prin intermediar slavon din greacă, respectând tradiția scrierii slavone sau grecești кѣръ și incidental în cuvintele мѣр, мѣръи, мѡиси, лѣтѣрѣіе, еѣлѣіе, еѣлѣистѣ transcrise „chir”, „mir”, „mirui”, „Moisi”, „liturghie”, „evanghelie”, „evangelist”. Grafia a fost menționată în note de subsol ori de câte ori a fost folosită.

ѕ are valoarea [dz]; grafiile ѕичѣ, дѣмнѣсѣлѣ, лѣмнѣсѣлѣ, ѕи, кѣѕѣрѣж, лѣкѣрѣсѣлѣ au fost transcrise „dzice”, „Dumnedzău”, „luminează”, „dzi”, „cădzură”, „lucrează”.

щ are valoarea [șt]; formele дещѣптѣж, родѣще, щиницѣж, нище, щіе, ащѣптаци, щѣиторю, примѣще au fost transcrise „deșteaptă”, „rodește”, „știință”, „niște”, „știe”, „așteptați”, „oștitoriu”, „primește”.

ø a fost transcris [th]¹; îl întâlnim în **анаѳема, анаѳима** și în numele proprii **тимоѳей, коринѳ, аѳанасіѳ, маѳей**: „anathema”, „anathima”, „Timothei”, „Corintheani”, „Atanasie”, „Matei”.

ю a fost transcris întotdeauna [iu]: **юшорь, ѡѳдекъторюль, матѳею** au fost transcrise „iușor”, „giudecătorul”, „Matheiu”.

ѧ are valoarea [x]: **алеѧандріѧ, маѧим, еѧархъ, феѧиѧъ, алеѧіѳ** au fost transcrise „Alexandriia”, „Maxim”, „exarh”, „Felix”, „Alexie”.

Ѳ având valoarea de [ps] apare doar în **Ѳалом, Ѳломѡль**: „psalm”, „psalmul”.

Cuvintele curent prescurtate precum **дѧмнѡъѡ, дѧѡл, еѧѧистѡ, ꙗ, хѳ, дѧѡ** etc. au fost întregite tacit „Dumnezău”, „Duhul”, „evangelist”, „Isus”, „Hristos”, „David”, menționându-se grafia în notă de subsol fie individual, fie, în situații repetitive, cu mențiunea „Scris peste tot”.

Prescurtările mai rare, erorile de tipar și grafiile insolite sau oscilante au fost marcate prin note de subsol.

În transcriere nu s-a marcat suprascrierea slovelor.

Cuvintele chirilice au fost transliterate ca atare, cu traducerea lor în note de subsol; atunci când ele sunt folosite foarte des, precum **сѡѳїи, великїи, нисїи**, traducerea s-a făcut doar la prima ocurență: „Sfântul”, „cel Mare”, „Niseanul sau din Nisa”. Textele slavone mai ample au fost traduse fiecare în parte în note de subsol. Secvențele de text slavon au fost traduse în toate situațiile.

Acolo unde am considerat că sunt cuvinte lipsă din eroare le-am notat în paranteză pătrată de fiecare dată cu mențiunea în notă de subsol: „Cuvânt lipsă în text”. Lacunele de text datorită unor cuvinte subînțelese sau folosite în încercarea evitării unor repetiții au fost suplinite prin [–].

Am alcătuit un glosar de cuvinte românești în care, în cazul cuvintelor cu o frecvență mai mare, s-au notat doar primele 20 de ocurențe urmate de [...], menționându-se, atunci când s-a considerat necesar, sensul cuvântului.

Aduc un cuvânt de mulțumire Editurii Academiei Române pentru generozitatea de a susține publicarea acestei ediții, redactorului Alis Alexă și tehnoredactorului Mariana Mocanu pentru dăruirea și profesionalismul colaborării în publicarea acestei lucrări.

---

¹ Era pronunțat [t], dar grafia cu ø indica conștiința insolitului acestor cuvinte.

[SCARA PRAVILEI ALESE]¹

- [...] 29 Pentru marturi, cum și câți trebuiesc să hie
30 Cum să n-aducă marturi de-ai săi, nice den casa sa
31 Căroră să creade mărturia și căroră nu să creade
32 Preotul ce va mărturi și menciuni
33 Preotul ce să va pune împotiva legei
34 Preotul sau diaconul, de-i va cleveti neștine
35 Pentru cleveți
36 Vlădicul sau preotul de vor hi scoș și vor cânta leturghie
37 Cum va giudecă² de o dată patriarhul la giudeț³, a doară nu să mai poate giudecă⁴, fără numai doar săborul socotească ande sine
38 Vlădicul scos din scaun are voie să strângă ș-al doile rând săbor să socotească să mai ia sama pârâșilor
39 Vlădicul cel scos, deaca va hi giudecat⁵ al doile rând și să va afla nevinovat
40 Vlădicul cându-i scos din scaun și dupa-acea-l iartă iar
41 Pentru mutarea vlădicului de la un scaun la alt
42 Mitropolitul iaste volnic să-ș suie episcopul⁶ din eparhiia sa de la un scaun la alt /²
43 Vlădicul ce-ș va părăsi scaunul
44 Preoții și diaconii ce nu-ș vor pomeni vlădicii săi la slujbele svintei besearci
45 Întrebare pentru vlădicii și domnii ce nu sânt destoinici și să apucă de un lucru ca acela ce nu li să cade
46 Pentru greșealele preoților cum să cade să să cearte cu vlădicii iară nu cu alți oameni
47 Călugărul, de să va împreuna cu neștine și va sfătui cu rău asupra arhierelui său
48 Țârcovnicul⁷, de va sudui pre arhieru sau pre preot sau pre diacon
49 De să va prileji cuiva dintru creștini să hie avut svadă cu vrun preot
50 Pentru cela ce-ș va ocări și-ș va cleveti arhieru său
51 Pentru vlădicul ce va cânta liturghie sângur, fără preot și fără diacon
52 Ce să închipuiaște veșmentele arhierelui
53 Oare pentru ce să chiamă vlădicul purtătoriu de Dumnedzăire⁸ și ce poate hi mântia lui și nașcele și râurile ceale mari și ceale mici ce-s pre mântia lui

---

¹ N. E.: Titlul a fost introdus de noi.

² Scris: **УДЕКА.**

³ Scris: **УДЕЦЬ.**

⁴ Scris: **УДЕКА.**

⁵ Scris: **УДЕКАТЬ.**

⁶ Scris: **ЕПЪКОПЪЛ.**

⁷ Scris: **ЦРКОВНИКЪЛ.**

⁸ Scris: **ДМНЕЗЪИРЕ.**

- 54 Întrebare de icoana ce-i în spatele arhiereului /³
- 55 Pentru dumnezăieștile⁹ deagete arhiereului ce sânt împreunate când blagoslovește¹⁰ săborul carele arată numele lui Isus¹¹ Hristos¹²
- 56 Ce închipuia blagoslovenia arhiereului cu îmbe mânuile
- 57 Pentru vlădic sau preot de să va schimi
- 58 Vlădicul sau preotul de să va oscârbi¹³ și vor fugi di-nșii oamenii pentru nescare păcate
- 59 Cum să cade niceodănăoară să giudece¹⁴ mirean pre vlădic sau pre preot sau pre diacon
- 60 Pentru anathema¹⁵ ce fac vlădicii asupra cuiva
- 61 Cela ce-i afurisit după vina lui sau și cu năpaste să nu să dezleage sânгур
- 62 Cel preoțit de va afurisi pre cineva fără de vină
- 63 Arhiereul, de va afurisi pre mireani sau va opri popă de leturghie sau va pecetlui beserecă pentru să-i dea mândă
- 64 Pentru cela ce să împreună cu cel afurisit, de fac rugă împreună
- 65 Cel afurisit, în ce chip să va cunoaște după moartea lui de unde-i afurisit
- 66 Preoților nu li-e dat să facă afurisenie
- 67 Pentru cei afurisiți de nescare vlădici și după /⁴ moartea lor să află topite trupurile lor
- 68 Pentru trupurile celor morți carele să află întregi și n-au păr pre cap
- 69 Preotul ce-l va opri vlădicul de leturghie și eș va îndrăzni de va cânta leturghie prespre voia lui
- 70 Carele va face călugări cu sila, fără voia lor
- 71 Pentru avuția vlădicului, cum că să cade pre dreptate să hie
- 72 După moartea arhiereului, unde i să vor da hainele
- 73 În ce chip trebuie să hie cela ce va să să preoțască
- 74 Pentru hirotonia preotului și a diaconului
- 75 Preoții când vor cumeneca, să nu ia plată de la neștine
- 76 Pentru ceia ce vor cânta liturghie¹⁶ și nu să vor priceștui
- 77 Pentru ceia ce vor să să preoțască și să n-aibă muiare, adecă preoteasă
- 78 Cum nu poate popa mirean să facă pre nime călugăr
- 79 Preotul ce va avea vrajbă cu vreun mirean și va cânta liturghie
- 80 Preuții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta liturghie
- 81 Preotul ce va borî în dzua ce va cânta leturghie
- 82 Preotul, de-l va chema la vreun bolnav să-l ispeduiască și el nu va merge

⁹ Scris peste tot: дѣшеѣск, дѣшеѣщиле etc.

¹⁰ Scris peste tot: блсваше etc.

¹¹ Scris peste tot: ѿс.

¹² Scris peste tot: хс.

¹³ Scris: оскръѣн.

¹⁴ Scris: ѡдѣче.

¹⁵ Scris: анѡема.

¹⁶ Scris în cadrul textului cu cu grafii alternative: литурѣе și литурѣе.

- 83 Preotul de va cânta leturghie fără de antimis
- 84 Preotul ce nu-ș va griji besearca /⁵
- 85 Pentru vasele besearcei de să tâmpla să ardă
- 86 Preotul ce nu-ș va griji treabele și slujbele lui Dumnedzau¹⁷
- 87 Episcopii să-ș cinstească preoții ce vor hi în eparhia lui
- 88 Preoții ce vor hi vânători de hiară sau prinzători de pasări
- 89 Preotul ce va descânta sau să va descânta sau va hi pârâș și vadnic, de va băga pre om la răutate
- 90 Preotul ce nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghie
- 91 Preotul ce va face masle sângur
- 92 Preotul ce va muri și nu va avea feciori de trupul său
- 93 Preoții nu să cade să giudece pre vlădicii lor
- 94 Preoții și diaconii ce nu-ș vor pomeni pre vlădicii lor
- 95 Călugării și ș-alți slujitori a besearcei nu să cade să să ameastece la lucrurile mirenești
- 96 Preotul de să va face vraci și va tămădui boale
- 97 Pentru toți ceia ce au hirotonie asupra lor, cum li să cade să ție pravila besearcei
- 98 Ce iaste lauda carea dzice David¹⁸ proroc De șapte ori într-o dzi, Te laud, Doamne
- 99 Pentru giudețul¹⁹ celuia ce nu va vrea să să cumenece de la preot cu preoteasă
- 100 Preotul devestăvnic ce să va însura deaca să va hirotonisi, adecă deaca să va preoți /⁶
- 101 Cela ce va vrea să să preoțească și va hi fost fâmeaia lui văduă sau roabă sau slujnică
- 103 Cela ce să va afla în păcatele ce smintesc preoția și-l va preoți vlădicul neștiind
- 105 Pentru preoții nedestoinici și preoțesc
- 106 Preotul ce-i va hi rușine a-ș cumeneca preoteasa
- 107 Preotul ce-ș va mărturisi păcatul de bunăvoie mainte de ce să va hi preoțit
- 108 Diiaconul ce va cădea în păcatul curviei
- 109 Preotul sau diaconul de vor pildi sau vor săruta muiare sau fată
- 110 Muiarea ce va face prunc și-l va lepăda asupra preotului
- 111 Preotul ce să va afla cu preoteasa cuscrie sau rudă
- 112 Țârcovnicul ce va ținea muiare prespre leage, cum scrie mai sus
- 113 Preotul ce va hi scos din preoție și va dzice **БАВЕНЬ НАШ**²⁰
- 114 Carii să vor amesteca cu preotul cel lepădat din preoție
- 115 Preotul ce-i va curvi preoteasa, sau și mirean de va avea muiare curvă și va vrea să să preoțască
- 116 Preoteasa, de-i va face neștine silă și o va spurca fără de voia ei
- 117 Vlădicul ce va primi²¹ pre vrun vlădic strein sau pre vrun preot sau diiacon

¹⁷ Scris peste tot: **ДМНЪЪЪ, ДМНЪЪЪЛ** etc.

¹⁸ Scris: **ДБИАЪ.**

¹⁹ Scris: **УЪДЕЦЪЛЬ.**

²⁰ În slavonă: miluiește-ne.

²¹ Scris: **прѣими.**

- 118 Pentru cărțile ce vor face arhieriei preoților, ce fealiu de cărți vor hi
119 Preotul ce va cădea la robie, să să priimască²²
120 Preoți, călugări, mireani, de vor lua camătă
121 Cum să nu hie chizeași cei preoțiși
122 Cei den cliros să nu margă la cărcimă²³
123 Să nu hie crâcimari²⁴ cei den cliros
124 Cum nu pot să hie slujitori a besearicea ceia ce să îndrăcescu /⁷
125 Ceia ce să nasc din muia[re]²⁵ cu a doa cununie și sau, a treia sau din curvă și
de să vor preoți
126 Cum să să hirotonisască vlădici preoț și ceia ce vor avea vro vătămare pre trup
127 Preotul, de va cununa nunta fără de leage, ce nu sloboade pravila
128 Preotul sau mireanul de să vor feredui sau-ș vor lăsa sânge în dzua ce vor vrea
să să cumenece
129 Preotul ce-i va cură sânge din nas când va cânta leturghie sau săblasnă
130 Preoții când vor vrea să cânte leturghie, să să ferească de preuteasele lor
131 Preoții ce să scărândivăsc de preoteasa lor ca de un lucru grozav
132 Ceia ce să oscărbăsc²⁶ de nunta cea cu leage, sau de vin sau de carne
133 Pentru vasele besearicea, de le va lua neștine din besearică
134 Pentru slujitorii besearicea unde să vor giudeca²⁷
135 Pentru slujitorii besearicea, de vor giuca²⁸ în hârjeate²⁹
136 De să va prileji vreunu slujitoriu de-a besearicea să să leapede de numele lui
Hristos
137 Preotul și mireanul, de vor dzice de mânie³⁰ să nu hie creștin
138 Preotul hulnic
139 Cel preușit sau mireani, de va lovi pre vrun om și i să va tâmpla moarte
140 Vlădicul scos, de va preoți pre cineva
141 Cela ce face mănăstire³¹ sau besearică, să nu le hie mai-nare, nice să le facă
fără blagoslovenia³² arhierelui
142 De va dărui neștine la mănăstire sau la besearică și apoi va vrea să ia înapoi /⁸
143 Lucrurile mănăstirilor și a besearicelor să hie în veaci neclătite
144 Ceia ce vor să să facă călugări, câtă vreme le caotă să șadză în mănăstire până
a să călugări
145 Pentru hainele ce iaste îmbrăcat călugărul
146 Călugărul cela ce nu-ș va ceti ceasurile în toate dzilele

²² Scris: приимаскъ.

²³ Scris: кърчимъ. Altă lecțiune: cărcimă.

²⁴ Scris: кърчимари. Altă lecțiune: cărcimari.

²⁵ Scris: моуа.

²⁶ Scris: оскръвескъ.

²⁷ Scris: убдека.

²⁸ Scris: убка.

²⁹ Scris: хръжѣте. Altă lecțiune: hrăjeate.

³⁰ Scris: мъние. Altă lecțiune: mânia.

³¹ Scris: мънстире. Altă lecțiune: mănăstire.

³² Scris peste tot: блѣвеніе, блѣвеніа etc.

- 147 Schimnicul și obradzul cel mic, de să va prileji să facă curvie
148 Călugărul, de-ș va șede în casă deaca să va călugări
149 Pentru bolnav ce să va face călugăru la moarte
150 Călugărul sau călugărița, de să vor lepăda de călugărie
151 Călugărul ce va mearge la crăcimă³³ unde să vende băutura
153 Pentru avearea călugărului, în ce chip să va împărți, de va avea fecior sau, de nu va avea
154 De să va face feciorul cuiva călugăr, nu poate tată-său să-i oprească ce i să va veni din bucatele lui
155 Oare preuția sau călugăriia iaste mai-nare
156 Călugărul nu să cade să boteadze, să hie nănaș
157 Iermonahul nu să cade să cunune fămeaia cu bărbat
158 Pentru svânta besearică, ce să tâlcuiaste³⁴
159 Pentru ceale șapte taine a besearicei
160 Ca să nu să îngroapte nice un mort în besearică
161 Să nu îndrăznească nime să dezgroape trup de om mort să-l mute sau altceva
162 Să nu facă ospeațe, să mănânce sau să bea în sfânta besearică
163 Să nu facă crăcime³⁵ în grădini svințite și în pomeții besearicei
164 Să nu bage neștine vrun dobitoc în besearică
165 Ceia ce de nevoie vor mânca³⁶ și vor bea în besearică
166 Pentru prunc, cum să cade să-l boteadze preotul /⁹
167 Preotul ce va botedza în trei părinți și în trei fii și în trei duhuri svinte
168 Preotul ce, când va botedza, nu va afunda pruncul de trei ori în scăldătoare
169 Pentru cela ce l-au botedzat și l-au afundat numai o dată într-apă
170 Pruncul, cându-l va băga în scăldătoare, să hie cu fața să cate spre răsărit
171 Ce închipuiaște scăldătoarea și ș-altele câte-s la botedz
172 Ce închipuiaște³⁷ când dezbracă pruncul de hainele lui
173 Ce închipuiaște când întorc cuconul spre apus
174 Pentru pomazaniia ce ung pruncul cu unt-de-lemn
175 Pentru ce ne botedzăm întru numele Svintei Troițe
176 Ce închipuiesc crucile ce fac asupra pruncului
177 Pentru tunderea pruncului
178 Hainele ceale noao ce îmbracă pruncul după ce-l boteadză
179 Cum să cade să ungă cu mir pre cel botedzat
180 Scăldătoarea ce închipuiaște
181 Pruncii, de nu să vor ști, botedzați sânt au ba
182 Pruncul, de va hi bolnav spre moarte și să va teame preotul că nu va apuca să-l boteadze
183 De câte dzile trebuie să hie pruncul cându-l vor botedza

³³ Scris: крѣчмѣ. Altă lectiune: cărcimă.

³⁴ Scris: тѣхъ ѡщѣ.

³⁵ Scris: крѣчмѣ.

³⁶ Scris: мѣнка.

³⁷ Scris: дѣипѣ ѡщѣ.

- 184 Preotul ce va botedza fecior de turc sau va lua slujbă de la eretic
185 Pentru cela ce va hi botedzat de preot fără de preoție
186 Ca să boteadze de nevoie și mireanul, deaca nu să va afla preot
187 Coconii creștinilor de vor muri nebotedzaț, ce să va aleage de înșii?
188 Omul cum sânte îndoit din trup și den suflet /¹⁰
190 Cum sânt închise ceriurile omului nebotedzat, iară, daca să boteadză, să deșchid
191 Preotul, de-ș va botedza coconul sângur, ca un preot, ce să dzice să hie el preot
192 Preotul ce-ș va cununa feciorul său ca un preot
193 Preotul, când va botedza, să nu hie mâncat
194 Preotul să boteadze mainte de liturghie
195 Pentru coconi, cum nu să boteadză în postul cel mare
196 Pruncul, de va muri nebotedzat pentru nesocotița părinților sau a preotului
197 Tâlcu³⁸ sventei liturghii, toate lucrurile pre-amăruntul
198 Cari păcate să iartă după moarte pentru milostenia și ruga sventei leturghii
199 Pentru ceale 40 de liturghii, ce să dzice sărăcustă
200 Pentru prescurile ce aduc la besearecă și oare cade-să să priimască³⁹ prescuri
muierii ce iaste după eretic
201 Pentru ce să fac leturghii după moarte omului a treia dzi și a noa dzi și 40 de dzile
202 Pentru sufletul celor direpți și celor păcătoș, oare unde petrec?
203 Pentru care dzile sânt prespre an, de nu să cade să facă pamenți morților
204 Preotul, când să va prileji să să vearse potiriul la sfânta liturghie
205 De să va mucedzi svântul agneț sau să va usoa, de nu-l va putea potrebi preotul
206 Cum să cade să aibă preotul umivalniță în oltar
207 Mireanul nu să cade să între în svântul oltar
208 Preotul, de-i va cădea⁴⁰ dzveazda⁴¹
209 Pentru dzilele legate să nu să împreune cu fâmeile lor când vor avea să ia
anaforă și ce iaste anafora⁴²
210 Cela ce va avea svadă cu cineva și nu să va împăca
211 Pentru mirean, deaca mearge în besearecă, să nu iasă până la svârșit
212 Mireanul, de va vrea să să cumenece, cum să cade să să ferească de fâmeaia sa /⁴¹
213 Mireanul, di [sic!] să va prileji săblaznă în somn în dzua ce va vrea să să
cumenece
214 Mireanul ce va vărsa în dzua ce să cumeneca
215 Cum logodna iaste giuruință⁴³ nuntei ce va să hie
216 Ceia ce să logodesc, de ce vârstă⁴⁴ să cade să hie
217 Pentru despărțirea logodnei
218 Cela ce vrea să să preoțască și-i va muri logodnița sau va hi logodnița mică

---

³⁸ Scris: тлъкоуль.

³⁹ Scris: приимакъ.

⁴⁰ Scris: къ.

⁴¹ Scris: звѣзда.

⁴² „De la când” adăugat ulterior de aceeași mână.

⁴³ Scris: цървиницъ.

⁴⁴ Scris: връсть.

- 219 Ceia ce să vor logodi, și apoi să vor căi o parte și va cerca să strice tocmeala,
sau de va muri unul d-înșii
- 220 Logodnica, de o va săruta la logodnă logodnicul
- 221 Vinele ce despart logodna și să întoarce arăvona
- 222 Până în câte stepene să suie nunta
- 223 Împărțirea semințiilor
- 224 Sementia ce pogoară dintr-un sânge
- 225 Cum nu poate a șapte stepenă să să împreune în nuntă
- 226 în câte stepene să cade să să cunune
- 227 Cuscriia, în ce chip să pot găsi stepenele
- 228 Numele unchiului, cum să chiamă în trei chipuri, cari nunte pot hi și carile nu
pot hi
- 229 Cuscriia ce să adună din trei neamuri
- 230 Feciorul de sufletu, până în câte stepene să pogoară nunta
- 231 Pentru fiul cel de botedz
- 232 Coconii, ce vor hi botedzați tot de un om, oare să cade să să împreune? /¹²
- 233 Sementiia svântului botedz, cum n-are parte la moșia nănașului
- 234 Robul cel iertat⁴⁵ nu poate să ia pre stăpână-sa
- 235 Pristavul ce-l va lăsa neștine ispravnic după moarte casei sale nu poate să-i ia
muiarea sau fata să-i hie soț lui
- 236 Slugile și nămiții nu pot să-ș ia stăpânele
- 237 Cimpoiaș sau alăutar sau alt fealiu de măscărici, cine va hi om de besearecă,
hie om și sărac, să nu-ș dea fata după unii ca aceia
- 238 Nunta, să cade să hie amândoaună obrazele deoprotivă
- 239 Nunta nu să cade să să facă preste Svântul Post
- 240 Ce iaste nunta ce să chiamă cu leage
- 241 Nunta ce să face fără blagosloveniia arhiereului și fără cununie
- 242 Nunta cea dintâiu cum să chiamă, ș-a doa, ș-a treia, ș-a patra
- 243 Feciorii ce să fac din trupul omului, de câte fealiuri sânt
- 244 Nunta ce să face fără leage, ce canon să dă ei
- 245 Cela ce va avea țiiitoare în casă fără de cununie
- 246 Cela ce să va hi cununat cu trei fămei și să va afla una dintr-aceale fămei că nu
i s-au cădzut, ce-au fost nuntă fără leage
- 247 Cum nu să cade să să facă frați de Evanghelie⁴⁶
- 248 Cela ce-ș va lăsa muiarea îndemnat de altă muiare să o lase și să o ia pre dânsă
- 249 Giudețul⁴⁷ celora ce împart bărbatul de fămeaie fără vine
- 250 Vinele muierei⁴⁸ ce o despart de bărbat
- 251 Vinele bărbatului ce-l despart de muiare
- 252 Despărțirea bărbatului de muiare, când nu să vor împreuna trupeaște /¹³
- 253 Despărțirea nuntei când să află fata spurcată

⁴⁵ Scris: ертат.

⁴⁶ Scris peste tot: евгліе, евтатъ etc.

⁴⁷ Scris: иудецъль.

⁴⁸ Scris: мѣрени.

- 254 Despărțirea nuntei când va o parte să să facă călugăr
 255 Muiarea, de-ș va bate bărbatul, să cade să să despartă, de va vrea bărbatul
 256 Bărbatul, de va hi fur de besearecă sau tâlhari, ca să să despartă
 257 Bărbatul sau muiarea ce vor cădea la robie, nu să vor despărți
 258 Muiarea ce va cădea la robie și de o vor spurca, nu să cade să o lase bărbatul
 259 Muiarea, de o va goni bărbatul din casa sa și o va găsi neștine de-i va face silă
 260 Muiarea sau bărbatul, de va hi procajin
 261 Cela ce-ș va botedza feciorul său cel trupăsc, să despartę de fămeaia sa
 262 Feciorul de suflet, nu poate hi și ginere
 263 Bărbatul ce să va afla rudă cu muiarea-ș, să să despartă
 264 A patra nuntă ce-i prespe leage, să să despartă
 265 Nunta ce să va face fără de vârstă⁴⁹, să să despartă
 266 Bărbatul ce să va afla cu muiarea⁵⁰ sa sodomleneaște
 267 Bărbatul sau muiarea, ce va hi unul d-inșii eretic
 268 Bărbatul ce va avea muiare cu duh necurat și va vrea să o lase
 269 Cum să giudecă⁵¹ boala cea cu nevoie, când vor să să despartă
 270 Bărbatul, de să va duce departe, de va lua țiiitoare și nu-ș va tremite nemic
 fămeiii
 271 Bărbatul, de va zăbăvi în vro cale sau în robie și muiarea va vrea să să mărite /¹⁴
 272 Bărbatul ce va cădea la robie
 273 Bărbatul ce va hi făcut curvie cu soacra sa mainte de ce-i va hi luat fata
 274 Bărbatul, de va curvi cu muiare cu bărbat
 275 Bărbatul, de-ș va afla muiarea de față curvind
 276 Cela ce-ș va face moarte sângur
 277 Cela ce va spurca fecioara cu sila sau și cu voia ei
 278 Cine va spurca fecioară mică, nefiind de vârstă⁵²
 279 Cine va face silă a călugăriță
 280 Cine va face silă slujnicei sale
 281 Muiarea, ce-i va muri bărbatul și va vrea să să mărite până la anul
 282 Bărbatul și muiarea ce să va mărită până la anul după moartea bărbatului, nu
 poate lua nemică dintr-a bărbatului
 283 Muiarea ce va rămânea de bărbat și nu să va mărita cum să cade să ție bucatele
 bărbatului
 284 Dzeastrele ce sânt prețuite sau neprețuite
 285 Datoriia nu să cade să să plătească din bucatele muierei
 286 Bărbatul ce va face cheltuială la boala muierei sale moarte
 287 Bărbatul ce va hi luat dzeastre cu muiarea dintâiu și apoi va hi luat și cu a doa
 muiare
 288 Tocmala ce vor face ande sine bărbatul cu muiarea sau de să vor dărui unul pre
 altul

---

⁴⁹ Scris: врьстж.

⁵⁰ Scris: мѡа.

⁵¹ Scris: ѡѡденж.

⁵² Scris: врьстж.

- 289 Darurile ce să dăruiesc la logodnă sau dup-acea mainte de nuntă
 290 Darul ce va vrea neștine să și-l ia înapoi /¹⁵
 291 Muiarea ce să va prinde chiezșă de bărbatul său sau va pune hainele sale zălog
 292 Bărbatul sau muiarea, de vor rămânea unul de alt, deaca va muri bărbatul sau
 muiarea și vor rămânea coconi săraci, cumu-ș vor împărți bucatele și hainele
 293 Bucatele celui mort, cum să cade să le moșninescă pre direptate
 294 Pentru moși, de va rămânea pre urma lor feciori sau nepot de fiuu, în ce chip să
 cade să moșninescă bucatele
 295 Pentru cela ce moare și nu-ș tocmeaște lucrul, cui-ș va lăsa rămășițele, alegând
 când nu va avea feciori, ce va avea părinți sau frați
 296 Mortul, de va avea un frate nu de un tată și de o îmă și va avea și un unchi de
 frate bun, de o îmă și de un tată, cine va moșneni
 297 Un om ce-ș va însura un fecior sau fată și-i va face parte din bucatele sale și-i
 va dzice să nu mai aibă treabă cu alte bucate pre urma lui
 298 Feciorii părintelui, carii să chiamă samovolnici⁵³ și carii-s nevolnici⁵⁴
 299 Feciorii ce ș-au luat de la părinți partea lor, iară, după moartea lor, iară să mai
 cearcă⁵⁵ să mai ia
 300 Până în câtă vreame să cade să-ș ceaie moșiia de la nescare rude a sale sau de
 la cine va hi lăsat părinții lui
 301 Până în câtă vreame să cade să-ș ceaie datorii sau zăloagele
 302 Feciorii cei de sufletu cu cei trupești, cumu-ș vor împărți avearea părinților
 303 Feciorii, în ce chip să cade să-ș cinstească părinții
 304 Părintele cu nu-ș va iubi feciorul
 305 Vinile pentru carile nu încape feciorul într-avuțiia tătâne-său
 306 Pentru zăpisul cel de împărțală câte mărturii trebuiesc și până /¹⁶ în cât ai să-ș
 ceaie feciorul și fata dzeastrele; așijdere, și frații când vor avea niscare avuție
 a împărți
 307 Pentru zăpisul ce face omul la moarte pre avuția sa cea direaptă, iară nu pre
 alte lucruri trebuie
 308 Cela ce să lasă cuiva după moarte să-l grijască
 309 Pristavul, ce-l va lăsa neștine casii sale, fiind coconii lui micșori
 310 Pentru avuțiia sau alte bucate ce-ș dă omul în viața⁵⁶ sa la vreun priiatin sau
 cunoscut
 311 Pentru hiece lucru ce să va giudeca⁵⁷ la vrun giudeț⁵⁸ și cumu i să va afla lui
 giudeț⁵⁹ și să va isprăvi un lucru, așea să hie

⁵³ Scris: САМОВОЛНИЧ.

⁵⁴ Scris: НЕВОЛНИЧ.

⁵⁵ Scris: ЧАРКЪ.

⁵⁶ Scris: ВІАЦА. Citește: vi-a-ța.

⁵⁷ Scris: УВДЕКА.

⁵⁸ Scris: УВДЕЦЬ.

⁵⁹ Idem.

- 312 Pentru tocmeala ce să vor tocmi doauă⁶⁰ părți de bunăvoia sa, cum nu poate să
să mai schimbe nice la un giudeț⁶¹
- 313 Pentru giurământ⁶² (Pravila împăraților)
- 314 Feciorii să-ș hrănească și să-ș grijască pre părinții lor
- 315 Plugariul, de va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui
- 316 Cela ce va nămi bou să lucreadze cu nus, și de să va prileji să moară
- 317 Cela ce va nămi cal și de-l va prea încărca și va muri
- 318 Cela ce va lua o vie să o lucreadze în parte, așjdere, și cela ce va lua sămânță
de la altul să samene în parte în pământul său
- 319 Cela ce-ș va face casă sau altă zidire pre locul altuia sau de va răsădi vie sau
pomeate fără de voia celuia cu locul
- 320 Pentru dzilele svântului Post cel Mare și pentru miercurea și venerea⁶³
- 321 Călugării, ca să postească luna preste tot anul
- 322 Muiarea, ce va face prunc în Postul cel Mare și cine-i va posti pre-aceale dzile
- 323 Dzua, de când să înceape și când să svârșeaște⁶⁴
- 324 În ce chip va priimi⁶⁵ duhovnicul⁶⁶ pre ceia ce vor veni la ispovedanie [...] /¹⁷

---

⁶⁰ Scris: доаъ.

⁶¹ Scris: цѣдець.

⁶² Scris: цѣръмънтъ.

⁶³ Scris: венерѣ.

⁶⁴ Scris: врѣшаще.

⁶⁵ Scris: прїими.

⁶⁶ Scris: дѣховникѣл.

Pravilă aleasă, scoasă și tocmită și dentru multe svinte scripturi cercată și găsită, carea de toți preaînțelepții și bunii credincioși iaste cinstită și priimită², pentru că îndeamnă pre toți pravoslavnicii spre cunoștiița vieții și celor nedepriș cu tocmala creștinătății, tuturor le arată în toate fealiurile calea pocăinții și celora ce pre ceastă lume poftesc³ să lăcuiască de toate pre voie, le spune cum la ceaia de apoi vor să fie sufletele lor la mare nevoie și pentru îndrăznire să vor aduce pre sine la mare perire și cu nesocotința vor să-ș piardză toată nevoința, pentru că ceaia ce nu vor îmbla pre urma cestora dumnedzăieștii⁴ învățaturi, aceia vor să fie /¹⁸ ca o turmă de oi fără de păstori, cum scrie și Svânta Evanghelie: Că oile ceale de turmă înțeleg și cunosc glasul păstoriului său. Păstorii și învățătorii sânt dascalii și părinții noștri cei sufletești, arhieriei și duhovniciei, cum grăiaște Svânta Scriptură unde dzice: Întreabă pre părintele tău și-ț va răspunde ție, mai-marii tăi și-ț vor spune ție ce va să fie la ceaia de apoi, că va să fie dzua perirei, și iaste de stă gata înaintea voastră dzua mâniei⁵ și a urgiei lui Dumnedzău. Drept aceaia, tot omul cine are avea înțelepciune și mente întreagă și are griji de viața⁶ de veaci, cu cuviință are fi și cumu /¹⁹ să cade cu adevărat lucru și fără de voia lui ca să socotească și să cerceteazde foarte pre-amănuntul această cale aleasă și deșchisă ce-au⁷ cercat ș-au găsit și noo⁸ ne-au arătat purtătorii cei de Dumnedzăire, părinți și împărații cei svinți. Iară, de va dzice neștine ceva pentru că doară căce au fost și aceștea oameni, cu trup ca și noi, sau doară vreunii și păcătoși, după neputința trupului acestuia slab și gros de pământ, iară pentru credință și dreptate și nevoință și gând bun ce-au avut cătră Dumnedzău, Dumnedzău le-au dăruit lor darul Duhului Svânt, carele iaste tot mente și preaînțelepciune, /²⁰ cu carele au cunoscut toate tainele împărății ceriului și binele de veaci și ce iaste dreptatea și giudețul⁹ lui Dumnedzău cel drept. Drept aceaia, nime ca să nu să mire de acesta lucru, cum și în ce chip poate să fie, ce să asculte ce grăiaște rostul dumnedzăiescului¹⁰ David¹¹ proroc¹² și împărat: Eu dziș că

¹ Cuvânt lipsă în text.

² Scris: **прїимитѣ.**

³ Scris: **поѣтескъ.** Altă lecțiune: pohtesc.

⁴ Scris: **дмнѣцїи.**

⁵ Scris: **мънїе.** Altă lecțiune: mânia.

⁶ Scris peste tot: **вїацѣ, вїаца, вїаца, вїѣцѣ.** Citește: vi-a-ța, vi-a-ța.

⁷ Scris peste tot: **члѣ.**

⁸ Altă lecțiune: nouo.

⁹ Scris **цѣдѣцѣль.**

¹⁰ Scris: **дмнѣескълѣи.**

¹¹ Scris peste tot: **двїдѣ.**

¹² Scris peste tot: **пророкъ, прѣрочѣ** etc.

veți fi dumnezăi¹³ și fiii Celuia de Sus. Pentru acesta lucru iaste datoriu tot omul, încă și fără de voia lui, să urmeadze urma acestora dumnezăiești învățatori, pre carii ni i-au dăruit noao Dumnezău să ne fie noao ca niște păstori și sufletelor noastre socotitori. Deci, orice ne-au lăsat învățatură să cade să facem întrutot deplin, și de²¹ săvârșit, pentru căce iaste de bine și de folos sufletelor noastre, de vream ce ne va fi noao gândul și voia să ne spășim și binele cel netrecut den veaci să-l dobândim, carele noi toți il poftim de la Hristos, Dumnezăul adevărat, cela ce iaste tuturor facerilor Domn și Împărat. Acmu și pururea și întru veaci nesvârșiți și netrecuți. Amin.

(Începătura înțelepciunii – frica lui Dumnezău).¹²

1 CAP.

Pentru giudeațele ce vor giudeca¹⁴ vlădicii sau și alți părinți sufletești duhovnici, cumu să cade să fie milostivi și îndurători și să nu creadă în cuvântul nemăruî până nu va cerceta foarte pre-amăn[un]tul¹⁵

Cade-să tuturor giudecătorilor¹⁶ și mai vârtos¹⁷ arhierieilor să fie direpți la giudeațe, aducându-ș amente de Giudecătoriu¹⁸ cel Dirept, Mai-²³marele Arhierue, Domnul și Mântuitoriu nostru Isus Hristos, și să fie cu iertare pre toți, nemânios¹⁹, nefățarnic, nepriimitor²⁰ la daruri, nice, iară, dătătoriu, ce să fie drept, întrutot, tare la fire, să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne să creadă tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul, cuvent de pâră și cleвете să nu creadă, lucrure deșarte să nu asculte. Că cela ce creade lucrure ce sânt împotiva dreptății sau bunătăților, acela nu iaste drept. Pentru căce de multe ori, de va giudeca²¹ neștine făr' de întrebare și făr' de ispită, de multe ori va smenti și pre mulț va pedepsi și va păgubi.

(Dumnezăiescul Zlatoust²²;) După cuvântul lui Ioan Zlatoust, nu să cade a dzice a creade pre nime, până nu va arăta fiece lucru²³.

¹³ Scris: дмнѣзъи.

¹⁴ Scris: ѡдѣка.

¹⁵ Scris: прѣмънитѣль.

¹⁶ Scris: ѡдѣкѣторилоръ.

¹⁷ Scris: вѣрѣтосъ.

¹⁸ Scris: ѡдѣкѣторюль.

¹⁹ Scris: немъніюъ. Altă lecțiune: nemânios.

²⁰ Scris: неприимиторъ.

²¹ Scris: ѡдѣка.

²² Scris peste tot: златоуст.

²³ B.: CAP 1 Pentru giudeațele ce vor giudeca vlădicii sau și alți părinți sufletești duhovnici, cumu să cade să fie milostivi și îndurători și să nu creadă în cuvântul nemăruî până nu va cerceta foarte pre-amănuntul Cade-să tuturor giudecătorilor și mai vârtos arhierieilor să fie direpți la giudeațe, aducându-și amente de Giudecătoriu cel drept, mai-marele Arhierue, Domnul și Mântuitoriu nostru Isus Hristos, și să fie cu iertare pre toți, nemânios, nefățarnic, nepriimiitor la daruri, nice, iarăși, dătătoriu, ce să fie drept întrutot, tare la fire, să nu să pleace fie după ce cuvânt, așa lesne să creadă tot ce va audzi, până nu va cerceta tot lucrul, cuvente de pâră și cleвете să nu creadă, lucrure deșarte să nu asculte. Că cela ce creade lucrure ce simt împotiva dreptății sau bunătăților, acela nu iaste drept. Pentru căce de multe ori, de va giudeca neștine fără de întrebare și fără de ispită, de multe ori va smenti și pre mulți va pedepsi și va păgubi. (Dumnezăiescul Zlatoust:) După cuvântul lui Ioan Zlatuoust, nu să cade dzice a creade pre nime, până nu va arăta fiece lucru.

Pentru mireanii ceia ce simt giudecători²⁴, în ce chip li să cade să fie /²⁴

Trei lucruri oarecarile să cade să le aibă cela ce va fi giudeț²⁵ adevărat:

Întâiu, să fie cu plecare spre cei închinați lui Dumnedzău slujitori, carii vor fi dvorbitori înaintea scaunului lui Dumnedzău, ce iaste în oltariu, ce să dzice cei hirotonisiț de vlădici preuți și diaconi. La mease sau ospeațe să fie blând și linișor, iară nu sureap, nice mănios²⁶, cum scrie la Înțelepciune²⁷: Cei putearnici sânt mănioși²⁸.

Vin ca să nu bea.

Așijderea, pizmătar să nu fie; daca va sminti, să nu-l poată nime întoarce.

A treia, la giudeațe să nu fie²⁹ fățarnic, nice să facă strâmbătate pentru voia cuiva, că va vrea să dea samă înaintea înfricoșatului giudeț³⁰ când va giudeca³¹ toată lumea, Domnul și Mântuitoriul nostru, Isus Hristos, la a dooa a Lui venire. După cum au grăit Dumnedzău sângur că/²⁵tră Moisi: Nu faceț fățarie la giudeațe, nice giudecaț³² pre voia a mare sau a mic, nice te îndoi de fața omului, că giudețul³³ iaste a lui Dumnedzău³⁴.

(*Evangelhie*;) Cum grăiaște și Svânta Evangelhie: Nu giudecați³⁵ în fățarie, că cu ce giudeț³⁶ veț giudeca³⁷, giudecaț³⁸ veț fi.

(*Pavel Apostol*³⁹;) Toți ceia ce vor face strâmbătate, împărăția lui Dumnedzău nu vor ocina.

(*ВЕЛИКІИ Василіе*⁴⁰;) Scrie și dumnedzăiescul Marele Vasilie: Cela ce iaste giudecător⁴¹, ca să nu să înalțe pentru destoinicia lui, pentru ca să nu cadză și să să scape de fericirea smeareni⁴² cea cu înțelepciune.

(*Preaînțeleptul Agaton*⁴³;) Cade-să giudețului⁴⁴ să-ș aducă amente de aceaste trei lucruri: Dintâi să socotească că omul, când iaste mai-mare și giudecătoriu⁴⁵,

²⁴ Scris: *УДЕКЪТОРИИ*.

²⁵ Scris: *УДЕЦЬ*.

²⁶ Scris: *МЪНІОСЬ*. Altă lecțiune: mănios.

²⁷ N. N.: Înțelepciunea lui Solomon.

²⁸ Scris: *МЪНІОШЬ*. Altă lecțiune: mănioși. Marginal: *ПРИТЧЬ ГЛ.* [Pritcea, gl.] 31.

²⁹ Adăugat ulterior de mâna care a făcut cuprinsul și însemnarea.

³⁰ Scris: *УДЕЦЬ*.

³¹ Scris: *УДЕКА*.

³² Scris: *УДЕКАЦЬ*.

³³ Scris: *УДЕЦЪЛЬ*.

³⁴ Marginal: Zaconic 3, 8.

³⁵ Scris: *УДЕКАЦИ*.

³⁶ Scris: *УДЕЦЬ*.

³⁷ Scris: *УДЕКА*.

³⁸ Scris: *УДЕКАЦЬ*.

³⁹ Scris peste tot: *АПОСТОЛ, АПОСТОЛЫ, АПОСТОЛК* etc.

⁴⁰ Scris peste tot: *ВЕЛИКІИ*, sau *ВЕЛ*. În slavonă: (Vasile) cel Mare.

⁴¹ Scris: *УДЕКЪТОРЬ*.

⁴² Scris: *СМЪРЕНИИ*.

⁴³ Agaton (Agathon), notar al Sinodului VI ecumenic de la Constantinopol (680). Și-a trimis lucrările, în copii scrise de el, celor cinci patriarhi (Ierusalim, Antiohia, Alexandria, Constantinopol și Roma). În 712 a scris un mic tratat împotriva monoteismului.

⁴⁴ Scris: *УДЕЦЪЛЪИ*.

⁴⁵ Scris: *УДЕКЪТОРЮЛЬ*.

atuncea iaste volnic să facă cumu-i va fi voia; a doo⁴⁶, să-ș aducă amente că mărirea lui ²⁶ nu iaste stătătoare până în svârșit, ce să și schimbă, cum scrie Svânta Scriptură⁴⁷ de dzice: Dumnedzău pugoară și înaltă, îmbogățește pre om și-l și sărăcește, pugoară pre cei putearnici de pre scaune și din gunoi rădică pre cel sărac, de-l pune cu putearnicii omeneșt și scaunul cel de mărire i-l face, cumu i-are fi fost lui de moșie. A treia, să-ș aducă omul amente că iaste și el om ca și alaț, dece-i caută și lui să moară⁴⁸.

3 CAP.

Pentru direptate și cumu să cade a tot giudețul⁴⁹ ca să facă direptate

(*Svânta Scriptură*.) Direptății vă învățaț toți ceia ce lăcuiț pre pământ.

(*Matheiu*⁵⁰.) Adevărat lucru a direptății iaste acesta: Să petreacă tot omul în ceastă lume cu cinste și cu bunătăț și să să ferească și de păcate cât va putea; deci această⁵¹ ²⁷ iaste direptate, cumu să cade când nevoiaște neștine să nu facă nice o nevoie nemăru.

(*Așijderea, acestuia*,⁵² *Matheiu*.) Înțelepciune iaste aceasta și direptate să socotească omul lucrurile ceale dumnedzăieșt deusebi de ceale omeneșt cumu are dzice: Ceale neputrede și curate dintru ceale putrede și spurcate, sau ceale direapte dintru ceale nedirepte și, mai pre scurt, binele din rău.

---

⁴⁶ Altă lecțiune: doou.

⁴⁷ Scris: **скрпторь.**

⁴⁸ B.: CAP 2 Pentru mireanii ceia ce simt giudecători, în ce chip li să cade să fie. Trei lucruri oarecarile să cade să aibă cela ce va fi giudeți adevărat: Întăiu, să fie cu plecare spre cei închinați lui Dumnedzău slujitori, carii vor fi dvorbitori înaintea scaunului lui Dumnedzău, ce iaste în oltariu. ce să dzice cei hirotonisiți de vlădici preoți și diaconi. La mease sau la ospeațe să fie blând și linișor. iară nu sureap, nice mănios, cum scrie la Înțelepciune: Cei putearnici simt mănioși; vin ca să nu bea. Așijderea, pizmătar să nu fie; daca va sminti, să nu-l poată nime întoarce. A treia, la giudeațe să nu fie fățarnic. nice să facă strâmbătate pentru voia cuiva, că va vrea să dea samă înaintea înfricatului giudeți când va giudeca toată lumea, Domnul și Mântuitorul nostru, Isus Hristos. la a dooa a Lui venire. După cum au grăit Dumnedzău sângur cătră Moisi: Nu faceți fățarie la giudeațe, nice giudecați pre voia a mare sau a mic, nice te îndoi de fața omului, că giudețul iaste a lui Dumnedzău. (Evanghelie): Cum grăiaște și Svânta Evanghelie: Nu giudecați în fățarie, că cu ce giudeți veți giudeca, giudecați veți fi. (Pavel Apostol): Toți ceia ce vor face strâmbătate, împărăția lui Dumnedzău nu vor ocina. (**великий** Vasilie): Scrie și dumnedzăiescul Marele Vasilie: Cela ce-i giudecătoriu. ca să nu să înalte pentru destoinicia lui, pentru ca să nu cadză și să să scape de fericirea smeareniei cea cu înțelepciune. (Preaînțeleptul Agathon): Cade-să giudețului să-ș aducă amente de aceste 3 lucruri: Dintăiu să socotească că omul, când iaste mai-mare și giudecătoriu, atuncae iaste volnic să facă cumu-i va fi voia. A doa, să-ș aducă amente că mărirea lui nu iaste stătătoare până în sfârșit, ce să și schimbă, cum scrie Svânta Scriptură de dzice: Dumnedzău pugoară și înaltă, îmbogățește pre om și-l și sărăcește, pugoară pre cei putearnici de pre scaune și din gunoi rădică pre cel sărac, de-l pune cu putearnicii omenești și scaunul cel de mărire i-l face, cumu i-are fi fost lui de moșie. A treia, să-ș aducă omul amente că iaste și el om ca și alați, dece-i caută și lui să moară.

⁴⁹ Scris: **УДЕЦЪЛЪ.**

⁵⁰ Scris: **МАТЕЮ, МАТЕЮ, МАТЪ.** Transcris peste tot: Matheiu. Matei Vlastaris (Blastares), sec. XIII, călugăr, autor al unei colecții de drept bizantin Sintagma, care antologhează texte din Vasile cel Mare, Fotie, Zonaras, Balsamon etc.

⁵¹ Scris: **АЧЕСТА.**

⁵² Altă lecțiune: Așijdere, a acestuia.

(*Preaînțeleptul Sirah*:) Cela ce n-are la inima lui, nice în sufletul lui așezată și încuibată dreptate, ce iaste biruit de lâcomiia strânsurii, ce⁵³ să ia de la toț mazădă, sau când face omul pentru voia vreunui priiatin, sau când are pizmă pre cineva, dece face asupreală celuia ce i să vine cu dreptate și ia de la acesta de dă celuia ce nu i să [cu]vine⁵⁴ și nu caută că face /²⁸ strâmbătate, acesta mare certare și muncă va să aibă de la Dumnedzău.

(*Înțeleptul Epictit*⁵⁵;) Când ver vrea să giudeci drept, să nu cauț în obrazul celora ce să pârâsc și, de-ț va fi priaten, să te faci a nu-l cunoaște, nice să iai mazădă de la nime, nice să-ț fie rușine de nime, nice frică, macar de-are fi și om mare, dreptatea să cauț și celuia ce i să cade, aceluia să faci leage ca să dobândească.

(*Pravila Svinților Apostoli*;) Care giudeț⁵⁶ va face dreptate, acela va fi drept înaintea lui Dumnedzău, iară cela ce nu va face dreptate, îndrăznire nu va avea la Dumnedzău să să roage nice pentru un lucru de neputințele sale.

(*Isaia proroc*;) Nice spre o bunătate nu răpaosă Dumnedzău ca spre dreptate, nice spre post, nice de s-are purta neștine și prost și cu smearenic⁵⁷, nemica nu sânt acealea îna/²⁹intea celuia ce face dreptate.

(*Armenopul*⁵⁸;) Când face giudețul⁵⁹ dreptate, atunce va să fie spre dâns cu milă dreptul și adevăratul giudeț⁶⁰, Hristos, Dumnedzăul nostru, la înfricată dzua giudețului⁶¹ și pentru altă nu să bucură Dumnedzău ca pentru dreptate.

(*Evanghelie*;) Ferice de cei goniț pentru dreptate, că acelora iaste împărăția ceriului.

(*Isus Sirah*;) Cela ce va face dreptate, acesta va moșneni pământul și binele cel ceresc, carele ochi de om nu l-au vădzut, nice ureachi l-au audzit.

(*Armenopul*;) Nevoiti, giudecători⁶², foarte cu de-adins și vă învățați de cunoașteț legile, ca nu cumva să faceți cuiva vro strâmbătate sau asupreală, că veț lua răscumpărare și plată direaptă după strâmbătatea voastră și după giudețul⁶³ cel hiclean ce veț fi făcut, de la Giudețul⁶⁴ cel drept și nefă/³⁰țarnic, Hristos, Dumnedzăul nostru și vă veț munci în muncile de veaci.

(*Antioh Pandectis*;) Pandectis să chiamă elineaște scriitoriu de cărți, cumu are fi ca-n⁶⁵ chip de uricariu, scrie c-au fost călugăr prost⁶⁶, cumu s-are dzice fără

---

⁵³ Scris: чел.

⁵⁴ Scris: вине.

⁵⁵ Epictet (Epiktetos) (cca 50-cca 138), filosof antic grec, reprezentant principal al stoicismului.

⁵⁶ Scris: иудецъ.

⁵⁷ Scris: смѣреніе.

⁵⁸ Constantin Armenopulos (Harmenopulos) (1321-cca 1386) a fost „judecător universal” (katholikos kritēs) la Salonic, una din cele mai importante funcții juridice ale Imperiului Bizantin. Lucrarea sa *Hexabiblos* este o sistematizare și compilație a dreptului bizantin în șase volume. Lucrarea a influențat profund legislația statelor sud-slave și, implicit, cea românească medievală.

⁵⁹ Scris: иудецъль.

⁶⁰ Scris: иудецъ.

⁶¹ Scris: иудецъльи.

⁶² Scris: иудекътори.

⁶³ Scris: иудецъль.

⁶⁴ Idem.

⁶⁵ Altă lecțiune: can „cam”.

⁶⁶ N. N.: simplu.

preoție. Acesta dzice: Ceia ce vor să giudece drept, dintâi trebuie să ceară de la Dumnedzău înțelepciune și înțeleagere pentru ca să poată cunoaște dreptatea din strămbătate, pentru ca să nu facă asupreală cuiva.

(*Svânta Scriptură*): Cartea cea Veache⁶⁷ ne poruncește de dzice: Giudecătorii⁶⁸ ca să nu facă strămbătate când vor giudeca⁶⁹, nice celui sărac să-i veaghe voie, să-l îndireptadze pentru căce iaste sărac, pârându-i nescui că face milostenie cu dâns pentru sărăciia lui, ce, după cumu-i va cură leagea, pre dreptate, așa să să³¹ giudece.

(*David proroc*): Ferice de cea ce feresc giudețul⁷⁰ și fac dreptate în toată vremea și cu adevărat pre dreptate grăit și giudecați⁷¹ pre dreptate fiii omenești, ca nu cumva să fie menciuini și fățării⁷².

---

⁶⁷ N. N.: Vechiul Testament.

⁶⁸ Scris: *УДЕКЪТОРИИ*.

⁶⁹ Scris: *УДЕКА*.

⁷⁰ Scris: *УДЕЦЪЛЬ*.

⁷¹ Scris: *УДЕКАЦИ*.

⁷² B.: CAP 3 Pentru dreptate și cumu să cade a tot giudețul ca să facă dreptate (*Svânta Scriptură*): Dreptății vă învățați toți cea ce lăcuiți pre pământ. (*Matheiu*): Adevărat lucru a dreptății iaste acesta: Să petreacă tot omul în ceastă lume cu cinste și cu bunătăți și să se ferească și de păcate cât va putea; deci aceasta iaste dreptate, cumu se cade când nevoiaște neștine să nu facă nice o nevoie nemăru. (*Așjiderea, acestuia Matheiu*): înțelepciune iaste aceasta și dreptate să socotească omul lucrurile ceale dumnedzăiești deusebi de ceale omenești cumu are dzice: Ceale neputrede și curate dintru ceale putrede și spurcate, sau ceale dreapte dintru ceale nedrepte și, mai pre scurt, binele din rău. (*Preaințeleptul Sirah*): Cela ce n-are la inima lui, nice în sufletul lui aședzată și incuibată dreptate, ce iaste biruit de lăcomiia strânsurii, ce să ia de la toți mazădă, sau când va face omul pentru voia vreunui priiatin, sau când are pizmă pre cineva, deci face asupreală celuia ce i să vine cu dreptate și ia de la acesta de dă celuia ce nu i să vine și nu caută că face strămbătate, acesta mare certare și muncă va să aibă de la Dumnedzău. (*Înțeleptul Epictit*): Când veri vrea să giudeci drept, să nu cauți în obrazul celora ce să părăsc și, de-ți va fi priiatin, să te faci a nu-l cunoaște, nice să iai mazădă de la nime, nice să-ți fie rușine de nime, nice frică, măcar de-are fi și om mare, dreptatea să cauți și celuia ce i să cade, aceluia să faci leage ca să dobândească. (*Pravila Svinților Apostoli*): Care giudeți va face dreptate, acela va fi drept înaintea lui Dumnedzău, iară cela ce nu va face dreptate, îndrăznire nu va avea la Dumnedzău să să roage nice pentru un lucru de neputințele sale. (*Isaia proroc*): Nice spre o bunătare nu răpaosă Dumnedzău ca spre dreptate, nice spre post, nice de s-are purta neștine și prost și cu smerenie, nemică nu simt acealea înaintea celuia ce face dreptate. (*Armenopol*): Când face giudețul dreptate, atunci va fie spre dâns cu milă dreptul și adevăratul giudeț, Hristos, Dumnedzăul nostru, la înfricată dzua giudețului și pentru altă nu să bucură Dumnedzău ca pentru dreptate. (*Evangelhie*): Ferice de cei goniți pentru dreptate, că acelora iaste împărăția ceriului. (*Isus Sirah*): Cela ce va face dreptate, acesta va moșneni pământul și binele cel ceresc, care ochi de om nu l-au vădzut, nice ureachi l-au audzit. (*Armenopol*): Nevoiți, giudecători, foarte cu de-adins și vă învățați de cunoașteți legile, ca nu cumva să faceți cuiva vro strămbătate sau asupreală, că veți lua răscumpărare și plată dreptă după strămbătatea voastră și după giudețul cel viclean ce veți fi făcut, de la Giudețul cel drept și nefățarnic, Hristos, Dumnedzăul nostru și vă veți munci întru muncile de veaci. (*Antioh Pandectis*): Pandectis să chiamă elineaste scriitorii de cărți, cumu are fi ca-n chip de uricariu, scrie c-au fost călugăr prost, cumu s-are dzice fără preoție. Acesta dzice: Ceia ce vor să giudece drept, dintâiu trebuie să ceară de la Dumnedzău înțelepciune și înțeleagere. Pentru ca să poată cunoaște dreptatea din strămbătate, pentru ca să nu facă asupreală cuiva. (*Svânta Scriptură*): Cartea cea Veache ne poruncește de dzice: Giudecătorii ca să nu facă strămbătate când vor giudeca, nice celui sărac să-i veaghe voie, să-l îndireptadze pentru căce iaste sărac, pârându-i nescui că face milostenie cu dâns pentru sărăciia lui, ce, după cumu-i va cură leagea, pre dreptate, așa să giudece. (*David proroc*): Ferice de cea ce feresc giudețul și fac dreptate în toată vremea și cu adevărat pre dreptate grăiți și giudecați pre dreptate fiii omenești, ca nu cumva să fie menciuini și fățarie.

Pentru lege și ce iaste leagea

(*Matheiu:*) Leagea iaste un meșterșug vestit tuturor lucrurilor celor bune și spre toți învățătură cu înțelepciune, oamenilor iaste de la Dumnedzău cuvânt, să cunoască ce iaste voia Svinții Sale. Celora ce are vrea și celora ce macar n-are vrea iaste înțelepciune. Cetăților și orașelor și altor tuturor împreună lucru de aședzare și de odihnă iaste, adevărat lucru svânt și dumnedzăiescu vistiariu⁷³ nescădzut și necheltuit celor cădzuți și lipsiți. Drept aceeaia, învățatura legii iaste să petreacă⁷² /³² fiecine cu direptate și pre alt nime să nu vatăme nice cu o răutate. Și de va vrea neștine să știe ce lucru iaste și pentru ce să chiamă leage: Leage să chiamă pentru că cine legiuiaște pre toț și împarte toate lucrurile ceale bune din ceale reale și face direptate, de-ș ia tot omul ce i să cade pre direptate. Și, de unde are vrea să s-apuice neștine și să asuprească, nu i să dă, ce să să opreaște, alta nemica. Leagea iaste soarele direptății, de o luminează și o arată tuturor celora ce lăcuiesc întunearecul tuturor lucrurilor celor reale și întunecate.

(*Grigorie БОГОСЛОВ*⁷⁴;) Dzice Svântul Grigorie БОГОСЛОВ: Socoteaște de fereaste leagea de ți-e voia să-ț scoți dintru inima ta toată frica; într-acesta chip, când giudecă⁷⁵ un giudecătoriu⁷⁶ și daca legiuiaște cum învață legile, acela de nime /³³ nu să teame.

(*Înțeleptul Isocratis, ce să chiamă elineaște «Știutorul Direptății»*⁷⁷;) Dzice acesta Isocratis: Cum sânt vracii cei buni de folosesc cu ierbele lor și tămăduiesc pre cei bolnavi, într-acesta chip sânt și legile celora ce sânt năpăstuiți și asupriți.

Iară giudețul⁷⁸ cel rău și strâmb sau aceeaia scrisoare sau acela an nu iaste leage, nice obicină⁷⁹ nice altă nemică vrun lucru adevărat, numai ce iaste o batgiocură^{80 81}.

⁷³ Scris: ВИСТАРЮ.

⁷⁴ Sfântul Grigore de Nazianz „Teologul” (cca. 330-400) autor al unor cuvântări teologice, unul din cei mai importanți scriitori patristici greci.

⁷⁵ Scris: УДЕКЪ.

⁷⁶ Scris: УДЕКЪТОРЮ.

⁷⁷ Isocrates (437-339 î. de Chr.) retorician grec antic.

⁷⁸ Scris: УДЕЦЪЛЬ.

⁷⁹ Scris: УВИЧНА.

⁸⁰ Scris: БАТЮКЪРЪ.

⁸¹ B.: CAP 4 Pentru lege și ce iaste leagea (Matheiu): Leagea iaste un meșterșug vestit tuturor lucrurilor celor bune și spre toți învățătură cu înțelepciune, oamenilor iaste de la Dumnedzău cuvânt, să cunoască ce iaste voia Svinții Sale. Celora ce are vrea și celora ce macar n-are vrea iaste înțelepciune. Cetăților și orașelor și altor tuturor împreună lucru de aședzare și de odihnă iaste adevărat lucru svânt și dumnedzăiescu vistear nescădzut și necheltuit celor cădzuți și lipsiți. Drept aceeaia, învățatura legii iaste să petreacă fiecine cu direptate. Și pre alt nime să nu vatăme nice cu o răutate. Și, de nva vrea neștine să știe ce lucru iaste și pentru ce să chiamă leage. Leage să chiamă pentru că cine legiuiaște pre toți și împarte toate lucrurile ceale bune din ceale reale și face direptate, de-ș ia tot omul ce i să cade pre direptate. Și de unde are vrea să apuce neștine și să asuprească, nu i să dă, ce să opreaște, alta nemica. Leagea iaste soarele direptății, de o luminează și o arată tuturor celora ce lăcuiesc întunearecul tuturor lucrurilor celor reale și întunecate. (Grigorie Bogoslov): Dzice Svântul Grigorie Bogoslov: Socoteaște de fereaste leagea de ți-e voia să-ți scoți dintru inima ta toată frica. Într-acesta chip, când giudecă un giudecătoriu și daca legiuiaște cum învață legile, acela de nime nu să teame. (Înțeleptul Isocratis, ce să chiamă elineaște țiutorul direptății): Dzice acesta Isocratis: Cum simt vracii cei buni de folosesc cu ierbele lor și tămăduiesc pre cei bolnavi, într-acesta chip simt și legile celora ce simt

Pentru obiceiurile besericii carele să țin fără de scrisoare, cum sânt adeatiurile sau popoarale sau alte lucruri ce s-au apucat din bătrâni

(*Vasilie ВЕЛ.:*) Dzice СѢТИИ⁸² Vasilie într-o poslanie ce trimite către Diodor: Obiceaiul ce iaste nescris, și de va fi bătrân, are putearea legii pentru căce s-au apucat de la oameni destoinici /³⁴ și svinți bărbaț, deci și acela noo ca o pravilă s-au dat.⁸³

6 CAP.

Pentru adeatiurile și obiceiurile cetăților și orașelor

(*Matheiu:*) Unde nu iaste lege scrisă, acolo trebuie să împlăm tot după obiceiurile ceale bătrâne ce s-au ținut până acii. Leage scrisă să chiamă uricele și ispisoacele. Deci unde să va prileji de să va fi pustiit, de nice să vor afla scrisori, nice bătrâni, deci nu să vor ști cum au fost obicina⁸⁴ acelui loc, nice să vor cunoaște nemică seamne, acolo trebuie să să strângă niște oameni mulți bătrâni să socotească; deci cum vor dzice cei mai mult, așa să fie.

(*Svânta Scriptură:*) Glasul nărodului – glasul lui Dumnedzău.

(*Fotie, patriarhul de Tarigrad*⁸⁵.) Obiceaiurile ceale vechi a satelor sau a orașelor, atunce să ne trebuiască numai când /³⁵ va veni lucrul să fie înaintea giudețului⁸⁶, pentru să să adevereadze tot lucrul, iară, de să vor prileji niscare tocmeale, de vor fi mai cercetat cu leagea și vor fi fost dup-acea stătătoare în multă vreme și vor fi trecut mult ai îndelungați, mai apoi, de să vor cerca iarăș cu pâră și vor strica obiceaiul cel dentâi, întru nemică să fie acesta giudeț⁸⁷, ce să fie cel mai bătrân; mai vârtos⁸⁸ când va fi și uricit, nu să poate să să strice.

(*Armenopol:*) Obiceaiul cel bătrân să socoteaște ca și uricele.⁸⁹

năpăstuiți și asupriți. Iară giudețul cel rău și strămb sau aceaia scrisoare sau acela an nu iaste lege, nice obicină, nice altă nemică vrun lucru adevărat, numai ce iaste o batgiocură.

⁸² În slavonă: Sfântul.

⁸³ B.: CAP 5 Pentru obiceiurile besericii carele să țin fără de scrisoare, cumu-s adeatiurile sau popoarale sau alte lucruri ce s-au apucat din bătrâni (*Vasilie ВЕЛКИИ*): Dzice СѢТИИ Vasilie ВЕЛКИИ într-o poslanie ce trimite către Diodor: Obiceaiul ce iaste nescris, și, de nva fi bătrân, are putearea legii pentru căce s-au apucat de la oameni destoinici și svinți bărbați, deci și acela noo ca o pravilă s-au dat.

⁸⁴ Scris: ШЕТИИНА.

⁸⁵ Fotie cel Mare, patriarh ecumenic între 857-867 și 877-886. Lucrările sale Miriobiblon (cunoscută și sub numele Biblioteca, o amplă colecție de extrase și comentarii din autorii păgâni și creștini antici), Amphilochia, comentarii ale textelor biblice etc. au jucat un important rol în dezvoltarea umanismului bizantin din secolul al IX-lea. Din punct de vedere al istoriei dreptului, sunt normele juridice impuse de Nomocanonul său (impus sub autoritatea împăratului Vasile I Macedoneanul și a fiului său Leon VII cel Înțelept).

⁸⁶ Scris: ШДЕЦЪЛШИ.

⁸⁷ Scris: ШДЕЦ.

⁸⁸ Scris: вѣтъсь.

⁸⁹ B.: CAP 6 Pentru adeatiurile și obiceiurile cetăților și orașelor (*Matheiu*): Unde nu iaste lege scrisă, acolo trebuie să împlăm tot după obiceiurile ceale bătrâne ce s-au ținut până acii. Leage scrisă să chiamă uricele și ispisoacele. Deci unde să va prileji de să va fi pustiit, de nice să vor afla scrisori, nice bătrâni, deci de nu vor ști cum au fost obicina acelui loc, nice să vor cunoaște nemică

Pentru patriarș, pen ce să chiamă chip lui Hristos

Patriarhul să chiamă și iaste pre pământ chipul Domnului nostru, lui Isus Hristos, într-acesta chip, pentru căce iaste viața lui sufletească și iaste scris și închipuit într /³⁶ dâns tot adevărul pentru lucrurile și cuvenetele lui ceale adevărate, după cum scrie la svânta liturghie, că cu direptate toate le ocârmește⁹⁰ și le îndireptază cu cuvântul lui Dumnedzäu cel adevărat.⁹¹

Pentru ceia ce sânt arhieriei în eparhiia fie a căruia patriarh și nu-l vor pomeni la svânta liturghie

(Săborul 1⁹² și 2⁹³ și 5⁹⁴.) Al cincisprădzeacelea cap de pravilă ce scrie la Săborul Dintâi și la al Doile și la al Cincile, scrie de dă învățatură: Oricare mitropolit sau episcop⁹⁵ sau preot, unde să vor găsi într eparhia patriarhului, mai vârtos⁹⁶ cestui de Țarigrad⁹⁷, sau pre unde vor fi stavropighia (stavropighia să chiamă unde să face vreo besearică și de bunăvoie să închină patriarhului), aceștea toți ce scriem mai sus de să va adeveri că nu po/³⁷ menesc pre patriarhul la svânta liturghie sau la alte slujbe după obiceiaie, aceia vlădici să fie scoși den scaunele sale, iară, de vor fi preoț, să fie opriț de liturghie, alegând numai de să va cumva tâmpla să fie patriarhul eretic și să-l fie audzit cineva învățând mărturia eriticilor, atunce, cine nu-l va pomeni pre acela, ver vlădic, ver preut, nemică, nice o smentea să n-aibă, ce, mai vârtos⁹⁸, laudă și cinste, ca niște înțelepți ce să împart de menciuile acelor neînțelegători eretici arhieriei sau alț dascalii. Așijder să cade nice să să cumenence cu dâns, ce să fugă toț de ereasele lor.

---

seamne, acolea trebuie să să strângă niște oameni mulți bătrâni să socotească; deci cum vor dzice cei mai mulți, așa să fie. (Svânta Scriptură): Glasul nărodului – glasul lui Dumnedzäu. (Fotie, patriarhul de Țarigrad): Obiceaiile ceale vechi a satelor sau a orașelor, atunce să ne [tre]buiască numai când va veni lucrul să fie înainte giudețului, pentru să să adevereadze tot lucrul, iară, de să vor prileji niscare tocomeale, de vor fi mai cercetat cu legea și vor fi fost după aceastea stătătoare în multă vreme și vor fi trecut mulți ai îndelungați, mai apoi, de să vor cerca iarăș cu pără și vor strica obiceiul cel dentâi, într nemică să fie acesta giudeț, ce să fie cel bătrân; mai vârtos când va fi și uricit, nu să poate să să strice. (Armenopol): Obiceaiul cel bătrân să socoteaște ca și uricele.

⁹⁰ Scris: **окръмѣще.**

⁹¹ B.: CAP 7 Pentru patriarș, pentru ce să chiamă chip lui Hristos Patriarhul să chiamă și iaste pre pământ chipul Domnului nostru, lui Isus Hristos, într-acesta chip, pentru căce iaste viața lui sufletească și iaste scris și închipuit într dâns tot adevărul pentru lucrurile și cuvenetele lui ceale adevărate, după cum scrie la svânta leturghie, că cu direptate toate le ocârmește și le îndireptază cu cuvântul lui Dumnedzäu cel adevărat.

⁹² Numit și Primul Conciliu de la Niceea (326), a respins arianismul.

⁹³ Numit și Primul Conciliu de la Constantinopol (382), a respins arianismul și macedonismul.

⁹⁴ Numit și Al Doilea Conciliu de la Constantinopol (554).

⁹⁵ Scris peste tot: **ѣпкопѣ.**

⁹⁶ Scris: **врѣтосѣ.**

⁹⁷ Scris peste tot: **цѣриградѣ.**

⁹⁸ Scris: **врѣтосѣ.**

Iară, de să va afla patriarhul întru alte cuvinte reale sau ocară⁹⁹ sau macar de are face niscare păcate, nime dintr-aceşt preuţ, arhieriei sau preoţ, nu poate să strice /³⁸ pomenirea lui ca să nu să pomenească, până nu vor face săbor şi-l vor da vinovat şi-l vor scoate din scaun, atunce să va părăsi tot lucrul lui.¹⁰⁰

9 CAP.

Pentru cela ce va vrea să fie vlădic, episcop sau mitropolit, cumu să cade să fie

(*Pravilele Svinţilor Apostoli, 1 cap.:*) Svinţii apostoli ne dau învăţătura de acesta lucru: Episcopul să să hirotonisească cu doi sau cu trei alţi episcopi.

(*Zunara*¹⁰¹ şi *Valsamon*¹⁰² tâlcuiesc¹⁰³ şi arată ce iaste această pravilă:.) Hirotoniia iaste o înălţare, o rădicare¹⁰⁴, cumu s-are dzice că-l înalţă den preut mic să face preot mare, ce să dzice arhieriu, cum s-are sui când are păşi dintr-o stepenă într-alta mai sus, aşea să suie cela ce va să fie arhieriu.¹⁰⁵

---

⁹⁹ Scris: *окаръ*.

¹⁰⁰ B.: CAP 8 Pentru ceia ce simt arhieriei în eparhiia fie a căruia patriarh şi nu-l vor pomeni la svânta liturghie (Săborul 1 şi 2 şi 5): Al cincisprădzecele cap de pravilă ce scrie la Săborul Dintăiu şi la al Doile şi la al Cincile, scrie de dă învăţatură: Oricare mitropolit sau episcop sau preot, unde să vor găsi întru eparhiia patriarhului, mai vârtos cestui de Ţarigrad, sau pre unde vor fi stavropighia (să chiamă unde să face vreo besearcă şi de bunăvoie să închină patriarhului), acestia toţi ce scriem mai sus de să vor adeveri că nu pomenesc pre patriarhul la svânta liturghie sau la alte slujbe după obiceia, aceia vlădici să fie scoşi din scaunele sa[le], iară, de vor fi preoţi, să fie opriţi de leturghie, alegând numai de să va tâmpla cumva să fie patriarhul eretic şi să-l fie audzit cineva învăţând mărturia ereticilor, atunce, cine nu-l va pomeni pre acela, veri vlădic, veri preot, nemica, nice o smenteală să n-aibă, ce, mai vârtos, laudă şi cinste, ca nişte înțelepţi ce să împart de mencuniile acelor neînțelegători eretici arhieriei sau alţi dascali. Aşijder să cade nice să să cumenence cu dânşi, ce să fugă toţi de ereasele lor. Iară, de să va afla patriarhul întru alte cuvinte reale sau ocară sau macar de are face nescari păcate, nime dintr-aceşti preoţi arhieriei sau preoţi, nu poate să strice pomenirea lui ca să nu-l să pomenească, până nu vor face săbor şi-l vor da vinovat şi-l vor scoate din scaun, atunce să va părăsi tot lucrul lui.

¹⁰¹ Ioan Zonaras (sec. XII) a îndeplinit o înaltă funcţie în timpul lui Alexie I Comnenul, apoi s-a călugărit; autor al unei ample lucrări istorice Epitome, al unui Lexicon care antologhează texte anterioare (prin el sunt păstrate textele lui Dio Casius).

¹⁰² Teodor Balsamon (sec. XII) a fost numit Nomophylax, „Păzitor al Dreptului”, titlu creat pentru conducătorul şcolii juridice din Constantinopol. Între 1178 şi 1183, în timpul patriarhului Teodosie I, a fost însărcinat cu toate procesele ecleziastice subsumate patriarhiei. În 1193 a devenit patriarh al Antiohiei (aflată sub cucerire arabă), rămânând în Constantinopol. Cea mai cunoscută lucrarea a sa este *Scolia*, un comentariu al *Nomocanonului* patriarhului Fotie, devenind o lucrare modelatoare pentru dreptul canonic şi laic bizantin. Lucrarea a influenţat considerabil dreptul statelor sud-slave şi, implicit al Principatelor Române.

¹⁰³ Scris: *тълкочаще*.

¹⁰⁴ Scris: *ръдикаре*. Altă lecţiune: rădicare.

¹⁰⁵ B.: CAP 9 Pentru cela ce va vrea să fie vlădic, episcop sau mitropolit, cumu să cade să fie (Pravilele svinţilor apostoli, glava I.): Svinţii apostoli ne dau învăţatură de acesta lucru: Episcopul să să hirotonisească cu doi sau cu trei alţi episcopi. (*Zunara* şi *Valsamon* tâlcuiesc şi arată ce iaste această pravilă): Hirotoniia iaste o înălţare, o rădicare, cumu s-are dzice că-l înalţă den preot mic să face preot mare, ce să dzice arhieriu, cumu s-are sui când are păşi dintr-o stepenă într-alta mai sus, aşea să suie cela ce va să fie arhieriu.

Pentru cela ce va să fie vlădic sau preot sau diacon și de-l va smen³⁹ ti cineva cu niscare cuvente reale dzicând că nu iaste destoinic

(*Fotie, patriarhul de Țarigrad, luând izvod den scrisoarea lui Nearon:*) De să va afla neștine să ocărăscă pre cela ce va să să hirotonisească, ce să dzice să să preuțească, cumu nu iaste destoinic de preoție sau de diaconie sau și altcineva den cliros, să nu să facă aceaia hirotonie, ce întâi să fie întrebare și să fie de față cela ce-l ocăreaște și cu cel ocărât. Deci atunce să-i dzică de față toate câte va fi dzis și întâi; atunce să cerceteadze arhiereul foarte pre-amănuntul; de-l va afla vinovat în vreunele de carele smentesc preuțiia după svânta pravilă, să nu să hirotonisească, ce să să părăsască ca un nedestoinic, iară, de să va afla că iaste nevinovat, ¹⁴⁰ nice într-una de-acealea și iaste curat și deavestăvnic, atunce să să hirotonisească fără nice de o smenteală. Iară cela ce l-au clevetit, de nu-l va putea dovedi cu mărturii ca acealea, oameni buni și de cinste, sau de va fugi dinanintea giudețului¹⁰⁶ arhiereului, de va fi preot să să oprească de preoție, iară, de va fi mirean, să să afurisească. Iară, de să va întoarce acesta ce l-au clevetit, mainte de ceastea de toate și-ș va ceare iertăciune și de va dzice c-au greșit și să vor împăca, să fie amândoo părțile în pace, numai ce va avea canon clevetnicul după svânta pravilă, iară cel drept, de-ș va cunoaște destoiniciia, să va hirotoni. Iară, de va îndrăzni acel arhiereu de a preuți pre acel ocărât fără de întrebare și fără de ispitire, ¹⁴¹ ce numai așa, fietecum, acela arhiereu să fie lepădat din scaun și cel ocărât să i să ia preoțiia.¹⁰⁷

11 CAP.

De va năvăli neștine fără de voia săborului, ce să dzice a nărodului, să ia vlădicie sau preoție sau alt dar de-a svintei besearci și va da aur sau argint sau va pune boiari de să vor ruga pentru dâns sau de va fi vreun putearnic de va face cu sila

(*Pravila Svinților Apostoli, 29 capete:*) În doodzeci și noao de capete a Pravilei Svinților Apostoli într-acesta chip s-au isprăvit: De să va prileji cuiva dentru episcopi sau dintru preoți sau diaconi sau altcine va fi și va lua vreun dar de-a

¹⁰⁶ Scris: *цѣдѣцѣлѣнѣи.*

¹⁰⁷ B.: CAP 10 Pentru cela ce va să fie vlădic sau preot sau diacon și de-l va smenti cineva cu nescare cuvente reale dzicând că nu iaste destoinic (Fotie, patriarhul de Țarigrad, luând izvod den scrisoarea lui Nearon): De să va afla neștine să ocărăscă pre cela ce va să să hirotonisească, ce să dzice să să preoțească, cum nu iaste destoinic de preoție sau de diaconie sau și altcineva den cliros, să nu să facă aceaia hirotonie, ce întâi să fie întrebare și să fie de față cela ce-l ocăreaște și cu cel ocărât, deci atunce să-i dzică de față toate câte va fi dzis și întâi; atunce să să cerceteadze arhiereul foarte pre-amănuntul; deci, de-l va afla vinovat în vreunele ca acelea de carele smentesc preoțiia după svânta pravilă, să nu să herotonisească, ce să să părăsască ca un nedestoinic, iară, de să va afla [că] iaste nevinovat, nice într-una de-acealea și iaste curat și deavestăvnic, atunce să să hirotonisească fără nice de o smenteală. Iară cela ce l-au clevetit, de nu-l va putea dovedi cu mărturii ca acealea, oameni buni și de cinste, sau de va fugi denanintea giudețului arhiereului, de va fi preot să să oprească de preoție, iară, de va fi mirean, să să afurisească. Iară, de să va întoarce acesta ce l-au clevetit, mainte de ceastea de toate și-ș va ceare iertăciune și, de nva dzice c-au greșit și să vor împăca, să fie amândoo părțile în pace, numai ce va avea canon clevetnicul după svânta pravilă, iară cel drept, de-ș va cunoaște [destoiniciia], să va hirotoni. Iară, de va îndrăzni acel arhiereu de va preoți pre acel ocărât fără de întrebare și fără de ispitire, ce numai așa, fietecum, acela arhiereu să fie lepădat din scaun și cel ocărât să i să ia preoțiia.

svintei beserecii fără de voia săborului, cu mază, veri mult, veri puțin, sau cu sila, să fie lepădat din scaun acela episcop sau preot sau diacon. /⁴² Așjidere, și episcopul cela ce-i va fi hirotonit și acesta să pață ca și ceialalți, să fie scos și acela din scaunul său și să nu fie numai cu atâta, ce să și-i leapede de tot din toate obiceaile beserecii și să nu să nice cuminece cu alți creștini, nice să să ameastece nice la un lucru, ce să fie ca Simon, vrăjitoriul cela ce l-au nizlojit Petră apostol. Nice-ș iaste mai mare și mai fără de lege lucru, decât acesta ce să vende pre bani darul Duhului Svânt! O, lucru fără de lege!, aceștea vor urma muncile de veaci!

(Și iarăș în 30 de capete a Pravilei Svînților Apostoli dzice de grăiaște:) Oricine va fi dentru mireani și va vrea să să preoțească sau alt fiecine va fi, de va vrea să dobândească vreun dar de-a svintei besereci și nu va merge să să /⁴³ smerească arhiereului pentru căce nu va îndrăzni pentru vreo nedestoinicie, ce să va smeari¹⁰⁸ vreunui boiarin putearnic să grăiască acelui vlădic, au cu niscari daruri, au de frică, au cu sila să-l facă să-i dea vreun dar de-a svintei besereci pentru voia celui boiarin, au vlădicie au preoție au vreo mesereare au vreo iegumenie, sau fiece lucru ce iaste ascultătoriu de svânta beserecă, acesta ca un preastâpnic să goneaște și să leapadă și să afuriseaște și nu numai acesta, ce și ceia ce vor fi într-un svat cu dâns, toți. Iară, de vor fi mireani, să fie supt afurisenie nedezlegată și despărțit dinafară den besereca lui Hristos, ca nește călcători de legii [sic!] lui Dumnedzäu.¹⁰⁹

12 CAP.

Pentru cela ce va să să preoțească, /⁴⁴ în ce chip să cade să să întreabe și să să ispitească, oare știe carte cumu să cade

(Athanasie¹¹⁰, Marele și fericitul patriarh de Alexandria:) Svântul patriarh de Alexandria, Marele Athanasie¹¹¹, ne dă învățătura de dzice: Vlădicul, când va

---

¹⁰⁸ Scris: **смѣри.**

¹⁰⁹ B.: CAP 11 De va năvăli neștine fără de voia săborului, ce să dzice a nărodului, să ia vlădicie sau preoție sau alt dar de-a svintei besereci și va da aur sau argint sau va pune boiari de să vor ruga pentru dâns sau de va fi vreun putearnic de va face cu sila (Pravila Svînților Apostoli, 29 capete): În doodzeci și noo de capete a Pravilei Svînților Apostoli într-acesta chip s-au isprăvit: De să va prileji cuiva dentru episcopi sau dintru preoți sau dentru diaconi sau altcine va fi și va lua vreun dar de-a svintei besereci fără de voia săborului, cu mază, veri mult, veri mult [sic!], sau cu sila, să fie lepădat din scaun acela episcop sau preot sau diacon. Așjidire, și episcopul cela ce-i va fi hirotonit și acesta să epață ca și ceialalți, să fie scos și acela din scaunul său și să nu fie numai cu atâta, ce să și-i leapede de tot din toate obiceaile beserecii și să nu să nice cuminece cu alți creștini, nice să să ameastece nice la un lucru, ce să fie ca Simon, vrăjitoriul cela ce l-au nizlojit Petră apostol, nice-ș iaste mai mare și mai fără de lege lucru, decât acesta ce să vinde pre bani darul Duhului Svânt. O, lucru fără de lege!, aceștia vor urma muncile de veaci! (Și iarăș în 30 de capete a Pravilei Svînților Apostoli dzice de grăiaște): Oricine va fi dentru mireani și va vrea să să preoțească sau alt fiecine va fi, de va vrea să dobândească vreun dar de-a svintei besereci și nu va merge să să smerească arhiereului pentru căce nu va îndrăzni pentru vreo nedestoinicie, ce să va smeri vreunui boiarin putearnic să grăiască acelui vlădic, au cu niscarie daruri, au de frică, au cu sila să-i facă să-i dea vreun dar de-a svintei besereci pentru voia celui boiarin, au vlădicie au preoție au vreo mesereare au vreo egumenie, sau fiece lucru ce iaste ascultătoriu de svânta beserecă, acesta ca un preastâpnic să goneaște și să leapadă și să afuriseaște și nu numai acesta, ce și ceia ce vor fi într-un svat cu dâns, toți. Iară, de vor fi mireani, să fie supt afurisenie dezlegată și despărțiti dinafară den besereca lui Hristos, ca nește călcători de legii [sic!] lui Dumnedzäu.

¹¹⁰ Scris: **ΑΘΑΝΑΣΙΕ.** Sfântul Atanasie cel Mare (cca 299-375), patriarh de Alexandria, opozant al arianismului, autor de scrieri ascetice, hagiografice, teologice și polemice (antiariane).

¹¹¹ Scris: **ΑΘΑΝΑΣΙΕ.**

vrea să preoțască pre cineva, iaste datoriu foarte să cerceteadze pre-amănuntul pre acela om în ce chip ș-au petrecut viața și cu ce hrană s-au hrănit și, mai vârtos¹¹², iaste vas ales de aceaia treabă. Așijdere¹¹³, iaste învățat și deprins cuventele¹¹⁴ Scripturii, ce să dzice să știe carte bine. Deci așa, într-acesta chip să să hirotonisască, ce să dzice să să preoțască și să-i fie lui, ca un mădulariu den trupul lui. Iară cela ce va lăcomi pentru nescare daruri sau pentru prieteșugul sau pentru voia /⁴⁵ cuiva sau, de vro nevoie, va preoți pre vrun necărtulari, ce nu va ști carte, nice va fi destoinic, o, amar acestuia, că singur, cu bunăvoia sa s-au pierdut pre sine și și pre ceia ce va fi hirotonit.¹¹⁵

13 CAP.

Pentru aceia ce nu vor socoti cuventele lui Dumnedzău ce-au grăit den rostul prorocilor

(Cum grăiaște prorocul Ieremiia:) Voi preoți, de nu veți socoti și suferiți cuvintele Meale, ce-am grăit cu prorocii, iară Eu voi să vă dau pre voi spre mâncare, cum am dat pre Sedechia și pre Aghea¹¹⁶ de i-au fript împăratul de Vavilon.¹¹⁷

14 CAP.

Pentru cei preoțiți, de vor face păcate, în ce chip să vor pedepsi

(Scrie de-acest lucru la Pravila Svinților Apostoli în 25 de capete:) Episcopul sau preotul sau diaconul, de vor curvi sau de să vor giura¹¹⁸ pre strămbă/⁴⁶tate sau de vor face furtușag, să fie lepădați de preoție și den cinstea sa, iară să nu-i afurisască. Că așa scrie leagea lui Dumnedzău: Omul ce va fi preoțit, ca să nu aibă doo certări, sosește-i una și-i destul c-au pierdut acel dar scump și cinstit a preoțiiiei, carele să asemenează ceriurilor. Drept acea, cel preoțit, deaca-ș va pîiarde preoțiiia, nu [să]¹¹⁹ cade să fie oprit de svânta priceaștenie; macar ce

---

¹¹² Scris: **врътосъ.**

¹¹³ Scris: **ашидере.**

¹¹⁴ Scris: **коувентеле.** Probabil greșeală de scriere: cu sventele.

¹¹⁵ B.: CAP 12 Pentru cela ce va să să preoțască, în ce chip să cade să să întreabe și să să ispitească, oare știe carte cumu să cade (Athanasie, Marele și fericitul patriarh de Alexandria): Svântul patriarh de Alexandria, Marele Athanasie, ne dă învățătura de dzice: Vlădicul. când va vrea să preoțască pre cineva, iaste datoriu foarte să cerceteadze pre-amănuntul pre acela om în ce chip ș-au petrecut viața și cu ce hrană s-au hrănit și, mai vârtos, iaste vas ales de aceaia treabă. Așijdere, iaste învățat și deprins cu Suventele Scripturii, ce să dzice să știe carte bine. Deci așa, într-acesta chip să să hirotonisască, ce să dzice să să preoțască și să-i fie lui ca un mădulariu den trupul lui. Iară cela ce va lăcomi pentru nescare daruri sau pentru prieteșugul sau pentru voia cuiva sau, de vro nevoie, va preoți pre vrun necărtulari, ce nu va ști carte, nice va fi destoinic, o, amar acestuia, că sângur, cu bunăvoia sa s-au pierdut pre sine și și pre ceia ce va fi hirotonit.

¹¹⁶ Scris: **агѣа.**

¹¹⁷ B.: CAP 13 Pentru aceia ce nu vor socoti cuvintele lui Dumnedzău ce-au grăit den rostul prorocilor (Cum grăiaște prorocul Ieremiia): Voi preoți, de nu veți socoti și suferiți cuvintele Meale, ce-am grăit cu prorocii, iară Eu voi să vă dau pre voi spre mâncare, cum am dat pre Sedechia și pre Aghea de i-au fript împăratul de Vavilon.

¹¹⁸ Scris: **уѣра.**

¹¹⁹ Cuvânt lipsă în text.

greșeală va greși, numai ce-l leapadă de preoție. Și-l afuriseaște Svânta Pravilă, pre ceia ce iau preoția cu plată sau pentru voia cuiva, vreunui boiarin sau cu de-a sila, acestora le iaste îndoită certarea.¹²⁰

15 CAP.

Pentru preoții carii vor avea preutease și vor vrea să fie vlădici

(Scrie la al Șeasele Săbor¹²¹, în 10 capete de să dă învățătură:) Care preot¹⁴⁷ va avea preuteasă și să va face vlădic, să nu să mai vadză unul cu alalt, nice să îndrăznească să șadză undeva cu dânsa să lăcuiască, pentru căce va face smenteală oamenilor, de-l vor cleveti că face păcate cu dânsa ca și întâi. Drept aceeaia, au lăsat acesta lucru acel svânt săbor, pentru ca să stea departe unul de alalt să lăcuiască preuteasa vlădicului, iară, de va vrea să șadză cu dânsa, să-l leapede de vlădicie și să nu mai poată încăpea să fie la scaun.¹²²

16 CAP.

Pentru hirotoniia preotului mirean ce va vrea să fie vlădic

(Pravila Svântului al Șeasele Săbor, în 48 de capete învață de grăiaște:) Preotul ce va vrea să fie vlădic să să svătuiască întâi cu preuteasa-ș; de va vrea și ea de bunăvoia sa să-l lase și să să împar¹⁴⁸ță el de la dâns, să fie aceeaia hirotonie; iară, de nu va vrea ea cu voia ei, nu va putea fi.

Oare pentru ce poate să fie acesta lucru, că mireanul, când va vrea să să facă călugăr, poate să să facă și fără voia muierii sale, iară preotul, când va vrea să fie vlădic, fără de voia preuteasei nu poate să fie, de nu va vrea și ea de bunăvoie să să facă călugăriță?

(Răspunsul acestuia lucru:) Pentru căce iaste aceasta, pentru că muiarea călugărului iaste volnică să să mărite într-acea dzi, iară preuteasa vlădicului nu iaste volnică a să mărita, ce numai a să face călugăriță. Drept aceeaia să cade să să svătuiască, să fie cu voia ei hirotonia.

---

¹²⁰ B.: CAP 14 Pentru cei preoțiți, de vor face păcate, în ce chip să vor pedepsi (Scrie de-acest lucru la Pravila Svinților Apostoli în 25 de capete): Episcopul sau preotul sau diaconul, de vor curvi sau de să vor giura pre strămbătate sau de vor face furtușag, să fie lepădați de preoție și den cinstea sa, iară să nu-i afurisească. Că așea scrie leagea lui Dumnedzău: Omul ce va fi preoțit, ca să nu aibă doo certări, sosește-i una și-i destul c-au pierdut acel dar scump și cinstit a preoții, carele să asemenează ceriurilor. Drept acea, cel preoțit, dacă-ș va piiarde preoția, nu [să] cade să fie oprit de svânta priceaștenie; macar ce greșeală va greși, numai ce-l leapadă de preoție. Și-l afuriseaște Svânta Pravilă, pre ceia ce iau preoția cu plată sau pentru voia cuiva, vreunui boiarin sau cu de-a sila, acestora le iaste îndoită certarea.

¹²¹ Numit și al Treilea Conciliu de la Constantinopol (681-682), a respins monoteismul și monoenergismul.

¹²² B.: CAP 15 Pentru preoții carii vor avea preutease și vor vrea să fie vlădici (Scrie la al Șeasele Săbor, în 10 capete de să dă învățătură): Care preot va avea preuteasă și să va face vlădic, să nu să mai vadză unul cu alalt, nice să îndrăznească să șadză undeva cu dânsa să lăcuiască, pentru căce va face smenteală oamenilor, de-l vor cleveti că face păcate cu dânsa ca și întâi. Drept aceeaia, au lăsat acesta lucru acel svânt săbor, pentru ca să stea departe unul de alalt să lăcuiască preuteasa vlădicului, iară, de va vrea să șadză cu dânsa, să-l leapede de vlădicie și să nu mai poată încăpea să fie la scaun.

(*Învățătura marelui împărat Isachie, pre poreclă Îngerul*¹²³.) Acest înțelept, ce să află c-au priimit¹²⁴ toate săboarele /⁴⁹ învățăturile lui, Isachie Anghel¹²⁵, marele împărat, acesta ne-au dat învățătură și de aceasta: Care preot mirean va vrea să fie vlădic și va avea preuteasă, întâi ca să să împarță cu preuteasa și să facă scrisoare denaintea a oameni buni, cumu s-au tocmit de bunăvoie, după ce să vor împărți, preuteasa să să facă călugăriță și să o ducă să o așeazde la mănăstire¹²⁶; de-acia să să facă hirotonia preotului, să-l vlădicească, fără nice de o smenteală.¹²⁷

17 CAP.

Pentru episcopi¹²⁸ și ce să dzice episcop

(*Matheiu*.) Episcopul iaste și să chiamă socotitoriu și purtătoriu de grije tuturor creștinilor cât să găsească întru eparhia lui și are puteare cu darul lui Dumnedzău să facă preoț desăvârși¹²⁹ și diaconi și padiiaci și ceteți /⁵⁰ și peaveț și călugări.¹³⁰

18 CAP.

Pentru vlădici, cum au puteare întru toate lucrurile svintei besereci și simt toate pre mâna lor

(*Pravila Apostolilor, 41 de capete*.) De acesta lucru ne dau învățătură svinții apostoli: Vlădicii să aibă treabă cu toate lucrurile besericii, de vreme ce-au luat de la Dumnedzău aceasta credință, de sânt toate sufletele creștinilor pre mânule lor. Dară cu cât mai vârtos¹³¹ ca să nu aibă puteare cu lucrurile a besericii? Toate

---

¹²³ Isac II Angelos, împărat bizantin între 1185-1195 și 1203-1205.

¹²⁴ Scris: **пріймитъ.**

¹²⁵ Scris: **а҃ггел.**

¹²⁶ Scris: **мънастире.** Altă lecțiune: mănăstire.

¹²⁷ B.: CAP 16 Pentru hirotonia preotului mirean ce va vrea să fie vlădic (Pravila Svântului al Șesele Săbor, în 48 de capete, învățată de grăiaște): Preotul ce va vrea să fie vlădic să să svătuiască întâi cu preuteasa-și; de va vrea și ea de bunăvoia sa să-l lase și să să împarță el de la dâns, să fie aceaia hirotonic; iară, de nu va vrea ea cu voia ei, nu va putea fi. Oare pentru ce poate să fie acesta lucru, că mireanul, când va vrea să să facă călugăr, poate să să facă și fără voia muierii sale, iară preotul, când va vrea să fie vlădic, fără de voia preuteasei nu poate să fie, de nu va vrea și ea de bunăvoie să să să facă călugăriță? (Răspunsul acestuia lucru): Pentru căce iaste aceasta, pentru că muierea călugărului iaste volnică să să mărite într-acea dzi, iară preuteasa vlădicului nu iaste volnică a să mărita, ce numai a să face călugăriță. Drept aceaia să cade să să svătuiască, să fie cu voia ei hirotonia. (Învățătura marelui împărat Isachie, pre poreclă Îngerul): acest înțelept, ce să află c-au priimit toate săboarele învățăturile lui, Isachie Anghel, marele împărat, acesta ne-au dat învățătură și de aceasta: Care preot mirean va vrea să fie vlădic și va avea preuteasă, întâi ca să să împarță cu preuteasa și să facă scrisoare denaintea a oameni buni, cumu s-au tocmit de bunăvoie, după ce să vor împărți, preuteasa să să facă călugăriță și să o ducă să o așeazde la mănăstire; de-acii să să facă hirotonia preotului, să-l vlădicească, fără nice de o smenteală.

¹²⁸ Scris: **епископы.**

¹²⁹ Scris: **десъвръшиць.**

¹³⁰ B.: CAP 17 Pentru episcopi și ce să dzice episcop (Matheiu): Episcopul iaste și să chiamă socotitoriu și purtătoriu de grije tuturor creștinilor cât să găsească întru eparhia lui și are puteare cu darul lui Dumnedzău să facă preoți desăvârșiți și diaconi și padiiaci și ceteți și peaveț și călugări.

¹³¹ Scris: **врътосъ.**

veniturile besericii, toate sânt pre voia lor; cu vrearea lui să cade să să facă milostenie săracilor și celor bătrâni și netari și altor ce slujesc besericii. Și să aibă și vlădicul venitul său, să-i fie de treaba vieții lui, să cheltuiască pre ce-i va trebui.

Această Pra⁵¹vilă a Svinților Apostoli va să fie vlădiciei iubitori de streini și de săraci. Cum scrie Pavel apostol cătră Timotheu¹³². Dzice iarăși și Pravila Svinților Apostoli în 38 de capete: Vlădicul ce va avea rude și semenții de pre nașterea lui, ca un om ce iaste și el cu trup, și de vor fi săraci, să nu ia nescare lucruri de-a besericii și să le dea lor și să dezbrace besereca, să o lase goală, ce să le dea lor și să-i miluiască cu pânișoară ca și pre alalt săraci.¹³³

19 CAP.

Pentru preoț și diaconi ca să nu să ameastece nice într-un lucru de-a besericii fără blagoslovenia¹³⁴ vlădicilor

(*Pravila Svinților Apostoli, 39 capete:*) Așjidire preoții și diaconii, fără [de voia]¹³⁵ vlădicilor, nemică, nice un lucru să nu fie volnici să facă, pentru că vlădicul au luat /⁵² de la Dumnedzău de ține supt mâna lui tot credinciosul nărod ce să află întru eparhiia lui și pre toți îi ține el asupra sa și el are a da samă pentru dânșii de să va prileji să piară cineva pentru nesocotința lui.

(*Zunara și Valsamon:*) Arată această pravilă și o tâlcuiesc¹³⁶ acești doi, Zunara și cu Valsamon, deci dzic așa: Că preoții și diaconii, carii să vor găsi fie în ce eparhie ca să nu facă nice un lucru de-a besericii fără de învățatura vlădicilor, ce să dzice, nice să afurisească, nice să blagoslovescă pre nime,¹³⁷ ca să dzice nice să lege, nice să dezlege, ca aceasta iaste obicina¹³⁷ vlădicilor și iaste dată supt putearea lor, iară nu preuților. Însă aceștea încă au puteare a lega și a dezlega, iară daca vor lua și ei¹³⁸ puteare de la vlădiciei lor, atunce vor face după cum le vor fi dat lor arhieriei puteare.¹³⁸

¹³² Scris: ТИМОФЕЮ.

¹³³ CAP 18 Pentru vlădici, cum au puteare întru toate lucrurile svintei besereci și simt toate pre mâna lor (Pravila Apostolilor, 41 de capete): De acesta lucru ne dau învățatură svinții apostoli: Vlădiciei să aibă treabă cu toate lucrurile besericii, de vreme ce-au luat de la Dumnedzău aceasta credință, de simt toate sufletele creștinilor pre mânele lor. Dară cu cât mai vârtos ca să nu aibă puteare cu lucrurile besericii? Toate veniturile besericii, toate simt pre voia lor; cu vrearea lui să cade să să facă milostenie săracilor și celor bătrâni și netari și altor ce slujesc besericii. Și să aibă și vlădicul venitul său, să-i fie de treaba vieții lui, să cheltuiască pre ce-i va trebui. Această Pravila a Svinților Apostoli va să fie vlădiciei iubitori de streini și de săraci. Cum scrie Pavel apostol cătră Timotheu, dzice iarăși și Pravila Svinților Apostoli în 38 de capete: Vlădicul ce va avea rude și semenții de pre nașterea lui, ca un om ce iaste și el cu trup, și, de nvor fi săraci, să nu ia nescare lucruri de-a besericii și să le dea lor și să dezbrace besereca, să o lase goală, ce să le dea lor și să-i miluiască cu pânișoară ca și pre alalt săraci.

¹³⁴ Scris peste tot: БЛСВИ, БЛСОВЕНИЕ, БЛСЛОВЕНІА etc.

¹³⁵ Cuvinte lipsă în text.

¹³⁶ Scris: ТЛКЪЕСКЪ.

¹³⁷ Scris: ШВИЧНА.

¹³⁸ B.: CAP 19 Pentru preoți și diaconi ca să nu să ameastece nice într-un lucru de-a besericii fără blagoslovenia vlădicilor (Pravila Svinților Apostoli, 39 capete): Așjidire preoții și diaconii, fără [de voia] vlădicilor, nemică, nice un lucru să nu fie volnici să facă, pentru că vlădicul au luat de la Dumnedzău de ține el supt mâna lui tot credinciosul nărod ce să află întru eparhiia lui și pre toți îi ține el asupra sa și el are a da samă pentru dânșii de să va prileji să piară cineva pentru nesocotința lui. (Zunara și Valsamon): Arată această pravilă și o tâlcuiesc acești doi, Zunara și cu Valsamon, deci dzic așa: Că preoții și diaconii, carii să vor găsi fie în ce eparhie ca să nu facă nice un lucru de-a

**Pentru arhiereu, denafară¹³⁹ de poporul lui să nu preoțească;
așijdere, de va veni cineva dentr-alt popor să nu-l preoțească**

(*Pravila Svinților Apostoli, 31 de capete învăță de grăiaște:*) Nice un vlădic denafară de hotarul lui, ce să dzice de poporul lui ca să nu aibă puteare să preoțească sau să facă alt lucru de-a besearicii, iară, de va călca această pravilă, să fie scos den vlădicie și ce va preoți să fie nepreoțit și nice de o treabă.

(*Zunara și Valsamon:*) Aceasta pravilă o tâlcuiesc¹⁴⁰ acești doi, Zunara și Valsamon, de grăiesc așa: Mitropolitul, de va avea episcopii, și acealea episcopii de vor avea episcopi, să nu îndrăznească /⁵⁴ mitropolitul a cânta liturghie în episcopiia, ce va fi episcop, nice în noria lui fără de voia episcopului, iară, de va cânta liturghie și de va preoți pre cineva, să fie scos din mitropolie și ce va preoți să fie nepreoțit. Dară cu cât mai vârtos¹⁴¹ vlădicul cel strein de va veni în poporul altui vlădic să preoțească!

(*Săborul al Doile ce au fost la Antiohia:*) Dzice și Săborul al Doile ce au fost la Antiohia: Episcopul să nu preoțească în poporul altui vlădic, nice liturghie să cânte, fără de rugăminte și fără de voia celui de loc; Iară, de va îndrăzni să preoțească, să fie scos den vlădicie împreună cu cel preoțit, iară, de va fi cu voia vlădicului celui de loc să fie nevinovată hirotonia celui strein.

(*Săborul Dintâi, 16 capete:*) /⁵⁵ Scrie pravila Săborului Dentâi: Care episcop va lua diaconul dentr-alt popor și-l va face preot desăvârșit¹⁴², sau de-i va da vro mesereare fără de știrea celui de loc, aceluia episcop nu-i iaste întreagă preoția, ce acela den diacon să fie ceteț.¹⁴³

beseareicii fără de învățatura vlădicilor, că să dzice, nice să-l afurisească, nice să blagoslovască pre nime, ce să dzice nice să leage, nice să dezleage, ca aceasta iaste obicina vlădicilor și iaste dată supt putearea lor, iară nu preoților. Însă aceștia încă au puteare a lega și a dezlega, iară daca vor lua și ei puteare de la vlădicii lor, atunce vor face după cum le vor fi dat lor arhieriei puteare.

¹³⁹ Scris peste tot: ДЕННАФАРЖ, ДЕНАФАРЖ.

¹⁴⁰ Scris: ТЛЪКЪЕСКЪ.

¹⁴¹ Scris: ВРЪТОСЪ.

¹⁴² Scris: ДЕСЪВЪРШЪТЪ.

¹⁴³ В.: CAP 20 Pentru arhiereu, denafară de poporul lui să nu preoțească; așijdere, de va veni cineva dentr-alt popor să nu-l preoțească (Pravila Svinților Apostoli, 31 de capete, învăță de grăiaște): Nice un vlădic denafară de hotarul lui, ce să dzice de poporul lui ca să nu aibă puteare să preoțească sau să facă alt lucru de-a besearicii, iară, de va călca această pravilă, să fie scos den vlădicie și ce va preoți să fie nepreoțit și nice de o treabă. (Zunara și Valsamon): Aceasta pravilă o tâlcuiesc acești doi, Zunara și Valsamon, de grăiesc așa: Mitropolitul, de va avea episcopii, și acealea episcopii de vor avea episcopi, să nu îndrăznească mitropolitul a cânta liturghie în episcopiia, ce va fi episcop, nice în noria lui fără de voia episcopului, iară, de va cânta liturghie și, de nva preoți pre cineva, să fie scos din mitropolie și ce va preoți să fie nepreoțit. Dară cu cât mai vârtos vlădicul cel strein de va veni în poporul altui vlădic să preoțească! (Săborul a Doilea, ce au fost la Antiohia): Dzice și Săborul al Doile ce au fost la Antiohia: Episcopul să nu preoțească în poporul altui vlădic, nice liturghie să cânte, fără de rugăminte și fără de voia celui de loc; Iară, de va îndrăzni să preoțească, să fie scos den vlădicie împreună cu cel preoțit, iară, de va fi cu voia vlădicului celui de loc vlădic, să fie nevinovată hirotonia celui strein. (Săborul Dintâi, 16 capete): Scrie pravila Săborului Dentâi: Care episcop va lua diaconul dentr-alt popor și-l va face preot desăvârșit, sau de-i va da vro mesereare fără de știrea celui de loc, aceluia episcop nu-i iaste întreagă preoția, ce acela den diacon să fie ceteți.

Pentru arhiereu, de-ș va lăsa scaunul și să va duce de să va zăbăvi 6 luni fără știrea patriarhului, sau fără când va fi bolnav

(*Săborul 1 și 2, 16 capete:*) La aceste svinte săboară dau învățătură: Care arhiereu nu-ș va paște turma sa, ce o va lăsa și să va duce într-alt loc, de va fi cu poslușania patriarhului, oricâtă vreme va zăbăvi, să n-aibă nice o smenteală sau și fără de poslușania patriarhului de va zăbăvi atâta vreme denafară de scaunul /⁵⁶ lui, fiind dus să să închine la niscare mănăstiri¹⁴⁴ sau îmblând pren popor, sau de va fi bolnav și să va duce den scaun de-ș va cerca vrăciuire, nice drept una de-aceastea să n-aibă nevoie; iară, de va îmbla așea, de capul său, zăbăvindu-să dentr-un loc într-alt, fără știrea patriarhului și va sta scaunul 6 luni fără arhiereu, acela arhiereu, au legiuit aceste svinte săboară, să fie lepădat din cinstea sa și să să hirotonească altul în locul lui.¹⁴⁵

22 CAP.

Fiece preot sau țârcovnic¹⁴⁶, de nu va avea muiarea sa, să nu șadză într-un loc cu altă muiare, iară de-i va dzice arhiereul să o gonească de lângă sine și el nu va asculta, să fie lepădat de besearică

(*Săborul 1 în trei capete:*) Al treile cap de pravilă a Săborului Dentâi învață de grăiaște: Episcopul /⁵⁷ și preotul și diaconul și padiacul și țârcovnicul¹⁴⁷, muiare ce nu va fi cununată cu dâns, cumu-i leagea, în casă să nu o ție, aflând pricin[ă]¹⁴⁸ că iaste slujnică, numai cine va avea maică sau fată de trupul său sau sor sau mătușe sor tatâne-său, pre aceastea nu le smenteaște leagea, ce să fie în casă. Iară, de va avea în casă altă muiare, fiecă rudă denafară de aceastea ce am dzâs mai sus, să-i dzacă arhiereul o dată și de doao ori¹⁴⁹ și până a treia oară, tot să-l mustre și să-i aducă amente, iară, de nu-l va asculta, nice o va goni după al treile cuvânt, dau învățătură svintele săboară și a împăraților giudeațe, pre unii ca aceștea să-i leapede den cinstea lor.

(*Vasilie великий:*) Dzice și сѣтїи Vasilie великий de acest lucru: /⁵⁸ Vlădicii și alț oameni ce sânt de treaba besearicii, carii au muieri cu leage, carii poftesc să

¹⁴⁴ Scris: мѣнѣстире. Altă lecțiune: mănăstire.

¹⁴⁵ B.: CAP 21 Pentru arhiereu, de-ș va lăsa scaunul și să va duce de să va zăbăvi 6 luni fără știrea patriarhului, sau fără când va fi bolnav (Săborul 1 și 2, 16 capete): La aceste svinte săboară dau învățătură: Care arhiereu nu-ș va paște turma sa, ce o va lăsa și să va duce într-alt loc, de va fi cu poslușania patriarhului, oricâtă vreme va zăbăvi, să n-aibă nice o smenteală sau și fără de poslușania patriarhului de va face zăbavă atâta vreme denafară de scaunul lui, fiind dus să să închine la niscare mănăstiri sau îmblând prin popor, sau de va fi bolnav și să va duce den scaun de-ș va cerca vrăciuire, nice drept una de-aceastea să n-aibă nevoie; iară, de va îmbla așea, de capul său, zăbăvindu-să dintr-un loc într-alt, fără știrea patriarhului și va sta scaunul 6 luni fără arhiereu, acela arhiereu, au legiuit aceste svinte săboară, să fie lepădat din cinstea sa și să să hirotonească altul în locul lui.

¹⁴⁶ Scris peste tot: црковникъ.

¹⁴⁷ Scris: црковникѣль.

¹⁴⁸ Scris: причинь.

¹⁴⁹ Scris: даври.

petreacă în curăție, aceștea ca să slujască cu bărbați, iară nu cu muieri; iară ceia ce vor avea muieri cu leage și, de vor avea și slujnice, leagea nu le apără.

(Așjidere:) Și iarăș scrie **свѣтїи** Vasilie **великїи** într-o poslanie cătră un preot oarecarile, de-l chema Grigorie, să facă cum va face, să gonească pre acea fâmeaie bătrână den casa lui, iară, de va îndrăzni să nu asculte să gonească pre acea bătrână den casă, să știe ca va fi lepădat de tot den preoția lui. Socoteaște: acesta era bătrân de optzeci de ai, preot scump și ales și nu vru arhierul lui Dumnedzău să-l lase să o ție în casă, dară cu cât mai vârtos¹⁵⁰ /⁵⁹ preot tânăr ca să-i slujască muieri! Drept aceaia să nu dăm sămn de scandală cătră oameni, fraților, că vom face și altora smenteală, ce să ascultăm cumu ne învață, pentru Dumnedzău să vă fie!¹⁵¹

23 CAP.

Pentru clevete ce va cleveti neștine pre vlădic sau pre altcineva de-a beasearicii

(Al Doile Săbor, 6 capete:) Nicedănăoară nu vom avea răpaos de vrăjmașul nostru cela ce să luptă cu noi, satana, ce cu multe ocări¹⁵² să nevoiaște să spurce cinstea tuturor oamenilor celor buni. Iară mai mult spre arhieriei să bagă mai vârtos¹⁵³. Drept acesta lucru au dat învățatură acei dumnedzăiești părinți de la Săborul al Doile, cum scrie acolo pravila în 6 capete: Tot omul ce iaste cinstit, cumu s-are dzice petreace⁶⁰ bine viața lui și cu cinste și cu lucrure bune, sau de-are fi și rău și viața lui spurcată, plină de ocar, de curvii și alte răutăți, sau de-are fi neștine credincios sau și necredincios, sau de-are fi eretic, de va avea vreo tocmală cu vreun vlădic pentru nescare lucruri stătătoare sau mutătoare, ce să dzice drept niscare aur sau argint sau haine sau altăceva, fiece-are fi, aceia au voie să pârască

---

¹⁵⁰ Scris: **врѣтось.**

¹⁵¹ B.: CAP 22 Fiece preot sau țarcovnic, de nu va avea muiarea sa, să nu șadză într-un loc cu altă muiare, iară de-i va dzice arhierul să o gonească de lângă sine și el nu va asculta, să fie lepădat de besearică (Săborul 1 în 3 capete): Al trei cap de pravila a Săborului Dentăi învață de grăiaște: Episcopul și preotul și diaconul și padiacul și țarcovnicul, muiare ce nu va fi cununată cu dâns, cumu-i leagea, în casă să nu o ție, aflând pricină că iaste slujnică, numai cine va avea maică sau fată de trupul său sau sor sau mătușe sor tatâne-său, pre aceastea nu le smenteaște leagea, ce să fie în casă; iară, de va avea în casă altă muiare, fiece rudă din denafară de aceastea ce am dzăs mai sus, să-i dzacă arhierul odată și de doo ori și până a treia oară, tot să-l mustre și să-i aducă aminte, iară, de nu-l va asculta, nice o va goni după al treile cuvânt, dau învățatură svintele sāboară și a împăraților giudeațe, pre u[nii] ca aceștia să-i leapede den cinstea lor. (Vasilie **великїи**): Dzice și **свѣтїи** Vasilie **великїи** de acest lucru: Vlădiciei și al[ți] oameni ce simt de treaba besearicii, carii au muieri cu leage, carii poftesc să petreacă în curăție, aceștia ca să slujască cu bărbați, iară nu cu muieri; iară ceie ce vor avea muieri cu leage și, de vor avea și slujnice, leagea nu le apără. (Așjidere:) și iarăș scrie **свѣтїи** Vasilie **великїи** într-o poslanie cătră un preot oarecarile, de-l chema Grigorie, să facă cum va face, să gonească pre acea fâmeaie bătrână den casa lui, iară, de va îndrăzni să nu asculte să gonească pre acea bătrână den casa, să știe ca va fi lepădat de tot den preoția lui. Socoteaște: acesta era bătrân de 80 de ai, preot scump și ales și nu vru arhierul lui Dumnedzău să-l lase să o ție în casă, dară cu cât mai vârtos preot tânăr ca să-i slujască muieri. Pentru aceaia să nu dăm sămn de scandală cătră oameni, fraților, că vom face și altora smenteală, ce să ascultăm cumu ne învață, pentru Dumnedzău să vă fie.

¹⁵² Scris: **укъръ.**

¹⁵³ Scris: **врѣтось.**

pre vlădic la giudețul¹⁵⁴ acelu loc, fieunde va fi, și, de vor ave ceva direptate, să cade să-ș ia de la dâns. Iară, de va fi pâra arhiereului pentru niscare lucruri reale, curvii sau furtușaguri, de va dzice neștine c-au furat niscare lucruri den besearică sau vor dzice c-au cântat liturghie în poporul altui vlădic, fără știrea celui /⁶¹ de loc sau alt fiece lucru carele smenteaște vlădicii și iaste cu cale și cu blagoslovenie, să-l scoață den vlădicie, sau de vor dzice că iaste altă greșală, să să pedepsască până la o vreme, cum iaste zapreaștenia când să opreaște de liturghie, iară nu să scoate de tot den scaun. Aceastea toate trebuie ceia ce vor fi giudecătorii¹⁵⁵ să socotească foarte pre-amănantul, să întreabe și să cerceteadze întâi pre cel ocărât, dupa-acea și pre ceia ce-l ocărâsc, de vor fi mulți preoți sau mireani, cândai să nu fie grăind cu pizmă sau cu vrajbă, să vor fi pornit asupra lui cândai pentru¹⁵⁶ ce le va fi făcut vreo nevoie pentru de-ale lor: Pre¹⁵⁷ preot va fi oprit de liturghie¹⁵⁸, pre mireani va fi afurisit sau i va fi gonit den besearica lui Hristos sau /⁶² pentru alte lucruri să vor fi învrăjbit. Deci unii ca aceștea nu să cade să să creadză cuventele lor înaintea giudețului¹⁵⁹ ce vor grăi de rău asupra vlădicului până nu să vor îndirepta și aceștea și să să curățească de vinile lor pentru ce-i va¹⁶⁰ fi pedepsit. De-acia să vie să mărturisască și cum vor mărturisi, să să scrie la catastih mărturiia lor toate ocărăle celui ocărât, ce va fi pâra lui și ce vor grăi asupra lui, să arate lucrul să fie de față, după cum învață dumnedziasca pravilă, cu 5 marturi, oameni de-a firea și credincioși și de rudă bună, să fie cinstiți de toți. Deci, atunce, după cuvântul acestora, să fie scos den scaun vlădicul, sau, de va fi altă pâra, să nu fie scos, ce numai de oprit să să pedepsască /⁶³ câtăva vreme, după greșală ce va fi greșit. Iară, de nu va putea arăta clevetnicul cu oameni ca aceia toate câte au dzis asupra arhiereului, să pață acesta ce era să pață arhiereul; de va fi preot, să fie lepădat den preoție, iară, de va fi mirean, să să afurisească și să-l scoață den besearica lui Hristos și cu mare și greu canon să să pedepsască.¹⁶¹

¹⁵⁴ Scris: ѡѡдецѡль.

¹⁵⁵ Scris: ѡѡдектѡторѡи.

¹⁵⁶ Scris: пренпрѡ.

¹⁵⁷ Adăugat ulterior de altă mână.

¹⁵⁸ Scris: ѡѡтѡрѡѡе.

¹⁵⁹ Scris: ѡѡдецѡльѡи.

¹⁶⁰ Scris: ѡѡ.

¹⁶¹ B.: CAP 23 Pentru clevete ce va cleveti neștine pre vlădic sau pre altcineva de-a beasearicii

(Al Doile Săbor, 6 capete): Nicedănoară nu vom avea răpaos de vrăjmașul nostru cela ce să luptă cu noi, satana, ce cu multe ocări să nevoiaște să spurce cinstea tuturor oamenilor celor buni. Iară mai mult spre arhierei să bagă mai vartos. Drept acesta lucru au dat învățătură acei dumnedzăiești părinți de la Săborul al Doile, cum scrie acolo pravila în 6 capete: Tot omul ce iaste cinstit, cumu s-are dzice petreacă bine viața lui și cu cinste și cu lucrure bune, sau de-are fi și rău și viața lui spurcată, plină de ocară, de curvii și alte răutăți, sau de-are fi neștine credincios sau și necredincios, sau de-are fi eretic, de va avea vreo tocmală cu vreun vlădic pentru nescare lucruri stătătoare sau mutătoare, ce să dzice drept nescare au[r] sau argint sau haine sau altă fieceva, ce-are fi, aceia au voie să pârscă pre vlădic la giudețul acelu loc, fieunde va fi, și, de vor ave ceva direptate, să cade să-ș ia de la dâns, iară, de va fi pâra arhiereului pentru niscare lucrure reale, curvii sau furtușaguri, de va dzice neștine c-au furat nescare lucruri de-a besearicii sau vor dzice c-au cântat liturghie în poporul altui vlădic fără știrea celui de loc sau alt fiece lucru carele smenteaște vlădicii și iaste cu cale și cu blagoslovenie, să-l scoață den vlădicie, sau de vor dzice că iaste altă greșală, să să pedepsască până la o vreme, cum iaste zapreaștenia când să opreaște de liturghie, iară nu să scoate de tot den scaun. Aceastea toate

**Pentru ceia ce vor pârî pre vlădic și-l vor ocărî,
să fie oameni de cinste și de stavăr**

(Zunara:) De cest lucru tâlcuiaște¹⁶² și arată Zunara, luând izvod den Pravila Apostolilor, 74 de capete, unde dzice: Nu poate fiecine să grăiască rău de vlădic și să-l pârască la giudeț¹⁶³ și să să creadză așea, fietecum, ce trebuie să fie om de cinste și să-i fie lui viața cura/¹⁶⁴tă, să n-aibă nume de om rău, să nu fie curvariu sau ucigaș sau fur sau clevetnic sau pizmaș sau să-i fie dragă mîzda, nice să să atingă nice de un lucru ce va fi rău, ce să fie întrutot om bun și credincios și să-i fie frică de Dumnedzău. De-acii, numai unii ca aceștia, când vor pârî pre arhiereu la vreun giudeț¹⁶⁴, aceștea pot ca să să creadză, că pre-aceștia-i priimește¹⁶⁵ și pravila și pâra lor ce vor grăi să creade, iară nu oameni fără de cinste, pizmaș și plini de toate răutățile.

(Drept acesta lucru scrie și Pravila Săborului al Patru¹⁶⁶ în 21 de capete:) Ceia ce vor vrea să ocărăscă și să pârască pre vlădic, să să ispitească foarte pre-amănuntul să să știe ce oameni sânt și cumu li-e viața lor sau lucru/¹⁶⁵rile lor; deci, de vor fi cum am dzâs mai sus, buni și cinstiți, acestora li să priimește¹⁶⁷ ocara și li să creade pâra și mărturiia. Iară, de să vor afla aceștea numai într-un lucru rău, de carile am dzâs mai sus, nice într-un chip să nu să creadză ocărâle lor, nice mărturiia lor.¹⁶⁸

---

trebuiaste ceia ce vor fi giudecătorii să socotească foarte pre-amănuntul, să întreabe și să cerceteadze întâi pre cel ocărât, dupa-acea și pre ceia ce-l ocărăsc, de vor fi mulți preoți sau mireani, cândai să nu fie grăind cu pizmă sau cu vrajbă, să vor fi pornit asupra lui cândai pentru ce le va fi făcut vreo nevoie pentru de-ale lor, pre preoți va fi oprit de liturghie, pre mireani va fi afurisit sau i va fi gonit din besearica lui Hristos sau pentru alte lucruri să vor fi învrăjbit. Deci unii ca aceștia nu să cade să să creadză cuvintele lor înaintea giudețului ce vor grăi de rău asupra vlădicului până nu să vor îndirepta și aceștia și să să curățască de vinile lor pentru ce-i va fi pedepsit. De-acia să vie să mărturisască și cum vor mărturisi, să să scrie la catastih mărturiia lor toate ocărâle celui ocărât, ce va fi pâra lui și ce vor grăi asupra lui, să arate lucrul să fie de față, după cum învață dumnedzâiasca pravilă, cu cinci marturi, oameni de-a firea și credincioși și de rudă bună, să fie cinstiți de toți. Deci, atunce, după cuvântul acestora, să fie scos den scaun vlădicul, sau, de va fi altă pâară, să nu fie scos, ce numai de oprit să să pedepsască câtăva vreme, după greșală ce va fi greșit. Iară, de nu va putea arăta clevetnicul cu oameni ca aceia toate câte au dzis asupra arhiereului, să pață acesta ce era să pață arhiereul: de va fi preot, să fie lepădat den preoție, iară, de va fi mirean, să să afuriscă și să-l scoată din besearica lui Hristos și cu mare și greu canon să să pedepsască.

¹⁶² Scris: тълкуаще.

¹⁶³ Scris: ѡудець.

¹⁶⁴ Idem.

¹⁶⁵ Scris: прїимѣще.

¹⁶⁶ Numit și Conciliu de la Calcedon (452) a combătut eutihismul, monotelismul și a adăugat la Crez „cel de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut”.

¹⁶⁷ Scris: прїимѣще.

¹⁶⁸ B.: CAP 24 Pentru ceia ce vor pârî pre vlădic și-l vor ocărî, să fie oameni de cinste și de stavăr (Zunara): De cest lucru tâlcuiaște și arată Zunara, luând izvod den Pravila Apostolilor, 74 de capete, unde dzice: Nu poate fiecine să grăiască rău de vlădic și să-l pârască la giudeți și să să creadză așea, fietecum, ce trebuiaste să fie om de cinste și să-i fie lui viața curată, să n-aibă nume de om rău, să nu fie curvar sau ucigaș sau fur sau clevetnic sau pizmaș sau să-i fie dragă mîzda, nice să să atingă nice de un lucru ce va fi rău, ce să fie întrutot om bun și credincios și să-i fie frică de Dumnedzău.

**Pentru ca să știe câți vlădici trebuiesc să fie când vor giudeca¹⁶⁹
greșala vlădicului și cât a preotului și cât a diaconului**

(*Săborul den Cartaghen*¹⁷⁰;) Dat-au învățatură acei svinți părinți: La pâra vlădicului, cându-l va pâri cineva pentru vreo greșală, trebuie atunce să fie 12 vlădici¹⁷¹ giudecători¹⁷². Aceștea să giudece pâra vlădicului, iară mai puțin de-atâția să nu fie.

Iară la pâra preotului să fie 6 vlădici fără cela ce va fi de loc, /⁶⁶ ce să dzice fără acela a cui va fi poporul, cu acela să fie 7 de toți.

Iară la pâra diaconului să fie 3 vlădici.

Prilejitu-s-au de-au fost un giudeț¹⁷³ ca acesta odănoară, când au fost scos den scaun pre Ioan, episcopul de Mathum¹⁷⁴, care giudeț¹⁷⁵ l-au fost giudecat¹⁷⁶ arhiepiscopul¹⁷⁷ de Chipru și cu 11 arhierii. Iară deac-au înțeles svinția sa, părintele patriarhul Luca¹⁷⁸, au stricat acest giudeț¹⁷⁹ și n-au vrut să priimască¹⁸⁰ nice într-un chip până în svârșit, de vreme ce n-au fost numărul deplin 12 vlădici, după cum au isprăvit Svânta Pravilă.¹⁸¹

Deaci numai unii ca aceștia, când vor pâri pre arhieriu la vreun giudeț, aceștia pot ca să creadă, că pre-aceștia-i priimește și pravila și pâra lor ce vor grăi să creade, iară nu oameni fără de cinste, pizmași și plini de toate răutățile. (Drept acesta lucru scrie și Pravila Săborului al Patrul în 21 de capete): Ceia ce vor vrea să ocărăscă și să părăscă pre vlădic, să să ispitească fbarțe pre-amănuntul să să știe ce oameni simt și cumu li-e viața lor sau lucrurile lor; deci, de vor fi cum am dzâs mai sus, buni și cinstiți, acestora li să priimește ocara și li să creade pâra și mărturiia. Iară, de să vor afla aceștia oameni numai într-un lucru rău, de carile am dzâs mai sus, nice într-un chip să nu să creadă ocărăle lor.

¹⁶⁹ Scris: *УДЕКА*.

¹⁷⁰ Sinod ținut la Cartagina în 254 la inițiativa Sfântului Ciprian.

¹⁷¹ Scris: *ВЛЪДИЧЬ*.

¹⁷² Scris: *УДЕКЪТОРИ*.

¹⁷³ Scris: *УДЕЦЬ*.

¹⁷⁴ Scris: *МАУМЪНЬ*.

¹⁷⁵ Scris: *УДЕЦЬ*.

¹⁷⁶ Scris: *УДЕКАТЬ*.

¹⁷⁷ Scris: *АРХИЕПЪСКОПЪЛЪ*.

¹⁷⁸ Luca Chrisoberges, patriarh ecumenic între 1156-1169.

¹⁷⁹ Scris: *УДЕЦЬ*.

¹⁸⁰ Scris: *ПРИМАСКЪ*.

¹⁸¹ B.: CAP 25 Pentru ca să știe câți vlădici trebuiesc să fie când vor giudeca greșala vlădicului și câți a preotului și câți a diaconului (*Săborul den Carthaghen*): Dat-au învățatură acei svinți părinți: la pâra vlădicului, cându-l va pâri cineva pentru vreo greșală, trebuiaște atunce să fie 12 vlădici giudecători. Aceștia să giudece pâra vlădicului, iară mai puțin de-atâția să nu fie. Iară la pâra preotului să fie 6 vlădici fără cela ce va fi de loc, ce să dzice fără cela a cui va fi poporul, cu acela să fie 7 de toți. Iară la pâra diaconului să fie 3 vlădici. Prilejitu-s-au de-au fost un giudeți ca acesta odănoară, când au scos den scaun pre Ioan, episcopul de Mathum, care giudeți l-au fost giudecat arhiepiscopul de Chipru cu 11 arhierii. Iară deac-au înțeles svinția sa, părintele patriarhul Luca, au stricat acest giudeți și n-au vrut să priimască nice într-un chip până în svârșit, de vreme ce n-au fost numărul deplin 12 vlădici, după cum au isprăvit Svânta Pravilă.

Pentru vlădicul ce-l va fi pârât cineva pentru c-au greșit ceva și vor fi giudecat¹⁸² cu săborul vina lui și-i vor fi poruncit să margă o dată sau de doao¹⁸³ ori sau de trei ori și el nu va fi mârș să-ș dea sama

(Pra⁶⁷ vila Apostolilor, 34 de capete:) Învățâ această Pravilă a Svinților Apostoli: Episcopul de-l va pârî niscare oameni buni și credincioș ca aceia, nu să cade să-l giudece nime până nu va fi sânșur de față împreună cu pârâșii lui, să-i spuie și să-i vădească tot lucrul înaintea lui, să audzâ el cu urechile sale ce dzic. Deci, de va ispovedui și el că iaste cum dzâc ei, atunce să va lepăda den scaun, de va fi pâra de lepădat, sau, de-i va fi greșala mai puțin, să va opri de besearică câtăva vreme, iară, de să va tăgădui, și va apuca că nu iaste cum dzâc ei, și de vor fi oameni de credință și de cinste pârâșii, să nu-l bage în samă pre vlădic, ce să-l scoață de tot den scaun după deala lui, cumu să va adeveri lucrul. Că așea învăță dumnedzâieștile /⁶⁸ legi.

Iară de-l vor chema și nu mearge la giudeț¹⁸⁴, atunce să cade¹⁸⁵ să trimiță săborul doi vlădici de la feațele a tot săborul, să-l chiamo¹⁸⁶ să vie; iară, de nu va veni, să trimiță alți doi vlădici încă să-l mai chiamo să vie să dea răspuns de aceale ocări ce s-au grăit rău de dâns și, de nu va veni nice atunce, să trimiță și al trile rând; Iară, de nu va vrea să vie nice așea, atunce să să facă ispravă, să fie lepădat de tot den vlădicie.¹⁸⁷

27 CAP.

De să va prileji vlădicului să-l pârască cineva și, să are fi și vinovat, până nu-l vor giudeca¹⁸⁸ vlădicii, să nu iasă den scaun

(Săborul Cartaghenului, 88 de capete:) Pravila acestui svânt săbor învăță de grăiaște: Vlădicul, de să va afla în vreo vină de carile smentesc vlădiciiia, nime nu poate /⁶⁹ să-l scoață den scaun, până nu va fi giudeț¹⁸⁹ asupra lui. Atunce, de i să va

¹⁸² Scris: ѠДЕКАТЬ.

¹⁸³ Scris: ДАОРИ.

¹⁸⁴ Scris: ѠДЕЦЬ.

¹⁸⁵ Scris inițial ДЕ. Completat ulterior deasupra rândului de altă mână.

¹⁸⁶ Scris: КИМО.

¹⁸⁷ B.: CAP 26 Pentru vlădicul ce-l va fi pârât cineva pentru c-au greșit ceva și vor fi giudecat cu săborul vina lui și-i vor fi poruncit să margă o dată sau de doo ori sau de trei ori și el nu va fi mârș să-ș dea sama (Pravila Apostolilor, 34 de capete): învăță această Pravilă a Svinților Apostoli: Episcopul de-l va pârî niscari oameni buni și credincioș ca aceia, nu să cade să-l giudece nime până nu va fi sânșur de față împreună cu pârâșii lui, să-i spuie și să-i vădească tot lucrul înaintea lui, să audzâ el cu urechile sale ce dzic. Deci, de va ispovedui și el că iaste cum dzic ei, atunce să va lepăda den scaun, de va fi pâra de lepădat, sau, de-i va fi greșala mai puțin, să va opri de besearică câtăva vreme, iară, de să va tăgădui, și va apuca că nu iaste cum dzâc ei, și, de nvor fi oameni de credință și de cinste pârâșii, să nu-l bage în samă pre vlădic, ce să-l scoață de tot den scaun după deala lui, cumu să va adeveri lucrul. Că așea învăță dumnedzâieștile legi. Iară de-l vor chema și nu va mearge la giudeț, atunce să cade să trimiță săborul doi vlădici de la feațele a tot săborul, să chiamo să vie; iară, de nu va veni, să trimiță alți doi vlădici încă să-l mai chiamo să vie să dea răspuns de aceale ocări ce s-au grăit rău de dâns și, de nu va veni nice atunce, să trimiță și al trile rând; Iară, de nu va vrea să vie nice așea, atunce să să facă ispravă, să fie lepădat de tot den vlădicie.

¹⁸⁸ Scris: ѠДЕКА.

¹⁸⁹ Scris: ѠДЕЦЬ.

arăta vina și va fi osindit, să-l scoată ca pre un vinovat, însă cumu-i leagea săborului vlădicesc.¹⁹⁰

28 CAP.

Pentru cela ce ocărește pre vlădic cu multe lucruri ce vin împotriva smentealei vlădiciei și nu va putea arăta nemică de față

(*Săborul de la Cartaghen, 130 de capete:*) Învață acest svânt săbor: De va pâri neștine cu multe ocări¹⁹¹ pre vlădic cum iaste vinovat în multe lucruri și, de nu va putea arăta numai una de față, nice cealealalte, ceale multe să nu să creadză, nice să le priimască^{192 193}.

29 CAP.

La giudeț¹⁹⁴ să n-ducă nime martur eretic, nice om de altă leage, nice să să poată create un om sânгур, macar fie și om de cinste, ce doi sau trei, iară¹⁹⁵ de vor fi niscare ocără¹⁹⁵, să fie 5 marturi

(*Pravila Apostolilor, 75 de capete:*) Această Pravilă a Svinților Apostoli, scrie de-acest lucru de mărturie la pâra, dzice: Arhierelui nu să create mărturiia ereticului, nice aceluia ce are fi de altă leage, nice unui om sânгур, macar de-are fi și credincios, că așea scrie Svânta Scriptură: Pentru gura a doi sau a trei marturi stau toate graiurile. Cumu s-are dzice: Un lucru ce-l mărturisesc doi sau trei oameni, iaste adevărat acela lucru și isprăvit, numai să fie marturii oameni cu ispravă, cum am dzâs mai sus.

(*Zunara:*) Iarăș ne dezleagă noao și mai deșchis această pravilă Zunara, de dzice: Eriticului nice i să ascultă pâra, nice i să create mărturiia; așjdere, și omul sânгур, fie și credin¹⁹⁶ cios, nu să create până nu vor fi doi sau trei, după graiul Svintei Scripturi.

Și свѣтѣи Pavel încă scrie la Timotheiu¹⁹⁶; Cuvântul cel rău ce să va grăi asupra omului hirotont să nu fie priimit¹⁹⁷, nice credzut, numai când vor fi doi marturi sau

---

¹⁹⁰ B.: CAP 27 De să va prileji vlădicului să-l pâarscă cineva și să are fi și vinovat, până nu-l vor giudeca vlădiciei, să nu iasă den scaun (Săborul Cartaghenului, 88 de capete): Pravila acestui svânt săbor învață de grăiaște: Vlădicul, de să va afla în vreo vină de carile smentesc vlădicia, nime nu poate să-l scoată din scaun, până nu va fi giudeți asupra lui. Atunce, de i să va arăta vina și va fi osindit, să-l scoată ca pre un vinovat, însă cumu-i leagea săborului vlădicesc.

¹⁹¹ Scris: **вкъръ.**

¹⁹² Scris: **прѣимаскѣ.**

¹⁹³ B.: CAP 28 Pentru cela ce ocărește pre vlădic cu multe lucruri ce vin împotriva smentealei vlădiciei și nu va putea arăta nemică de față (Săborul de la Cartaghen, 130 de capete): Învață acest svânt săbor: De va pâri neștine cu multe ocări pre vlădic cum iaste vinovat în multe lucruri și, de nu va putea arăta numai una de față, nice cealealalte, ceale multe să nu să creadză, nice să le priimască.

¹⁹⁴ Scris: **ѡддѣць.**

¹⁹⁵ Scris: **вкъръ.**

¹⁹⁶ Scris: **тимовоею.**

¹⁹⁷ Scris: **прѣимить.**

trei. Și iarăș dzice acesta Zunara: La pâra celui preoțit, de vor fi doi marturi oameni buni și vestiți, ca să nu să creadză cuventele lor.

(Valsamon:) Dzice și Valsamon pentru acest cuvânt a lui **свѣтѣи** Pavel cum și mai sus dzisem c-au dzâs: La pâra celui hirotonit să fie doi marturi sau trei să mărtu[ri]sească¹⁹⁸.

Iară Zunara dzice: Unde vor mărturisi doi oameni buni și credincioși asupra omului preoțit, să nu să creadză. Nu să mire nime de aceasta, că nemică nu să pune Zunara împotiva /⁷² lui Pavel Apostol, pentru căce iaste tot un cuvânt. Și ascultați de acest lucru cum spune Valsamon: Cuvântul Svântului Pavel ce scrie cătră Timotheiu¹⁹⁹, ucenicul său, cum întru pâra celui hirotonit să nu să creadză mărturia unuia, numai a doi sau a trei marturi, nu dzice pentru pâra cea de ocară, ce dzice ceaia ce să prinde asupra lepădării den cinste, ce să cunoașteț fiecine, că dzice pentru alte lucruri, cum are fi datorii, bani sau alte haine; drept ceaia, dzice acesta Valsamon într-această pravilă ce o tâlcuiaște²⁰⁰ în 75 de capete: Mărturiia aceasta asupra arhierelui cu doi oameni, va să dzică de va fi drept niscare argint sau aur, cum are fi de va fi preț de o litră de aur, mărturiia acestor doi marturi de vor fi oameni buni /⁷³ și de cinste și de vor giura²⁰¹, atunce să creade că iaste adevărat lucru; iară, de va fi lucrul aceii tocmeale de 50 de litre de aur, mărturiia acestor doi nu să va creade, ce aicea trebuiesc trei marturi. Iară, de nu va fi tocma aceaia de litre de aur, ce va fi de piardere de cinste sau de lepădare de preoție, ce să dzice de vlădicie, acolea trebuie să fie 5 marturi, carii să cade să giure²⁰² pre cuvente de ocară ce vor arăta, iară, daca să vor giura²⁰³, să va creade mărturia lor și arhierel să va lepăda den scaun, însă mărturiile să fie destoinice, cum am dzis și mai sus, cinstiț și credincioș, iară să nu fie niscare pizmași și oameni răi, cum nu trebuiaște, că acelora mărturia nu să creade.²⁰⁴

---

¹⁹⁸ Scris: **мѣртѣскѣ.**

¹⁹⁹ Scris: **тимошею.**

²⁰⁰ Scris: **тълкуѣще.**

²⁰¹ Scris: **ѡѡра.**

²⁰² Scris: **ѡѡре.**

²⁰³ Scris: **ѡѡра.**

²⁰⁴ B.: CAP 29 La giudeți să nu aducă nime martur eretic, nice om de altă leage, nice să să poată creade un om singur, macar fie și om de cinste, ce doi sau trei, iară, de vor fi niscari ocăr, să fie 5 marturi (Pravila Apostolilor, 75 de capete): Această svântă Pravilă a Svinților Apostoli, scrie de-acest lucru de mărturie la pâra, dzice, arhierelui nu să creade mărturiia ereticului, nice aceluia ce are fi de altă leage, nice unui om sângur, macar de-are fi și credincios, că așa scrie Svânta Scriptură: Pentru gura a doi sau a trei marturi stau toate graiurile, cumu s-are dzice: Un lucru ce-l mărturisesc doi sau trei oameni, iaste adevărat acela lucru și isprăvit, numai să fie marturii oameni cu ispravă, cum am dzâs mai sus. (Zunara): Iarăș ne dezleagă noao și mai deșchis această pravilă Zunara, de dzice: Eriticului nice i să ascultă pâra, nice i să creade mărturiia; așjrdere, și omul singur, fie și credincios, nu să creade până nu vor fi doi sau trei, după graiul Svintei Scripturi. Și **свѣтѣи** Pavel încă scrie la Timotheiu; Cuvântul cel rău ce să va grăi asupra omului hirotonit să nu fie priimit, nice credzut, numai când vor fi doi marturi sau trei. Și iarăș dzice acesta Zunara: la pâra celui preoțit, de vor fi doi marturi oameni buni și vestiți, ca să nu să creadză cuventele lor. (Valsamon): Dzice și Valsamon pentru acest cuvânt a lui **свѣтѣи** Pavel cum și mai sus dzisem c-au dzâs: la pâra celui hirotonit să fie doi marturi sau trei să mărturisască. Iară Zunara dzice: Unde vor mărturisi doi oameni buni și credincioși asupra omului preoțit, să nu să creadză. Nu să mire nime de aceasta, că nemică nu să pune Zunara împotiva lui Pavel Apostol, pentru căce iaste tot un cuvânt. Și ascultați de acest lucru cum spune Valsamon:

**Pentru ceia ce vor să pârască să nu /⁷⁴ aducă marturi oameni de-ai săi
ce streini; nice din casa lor**

(*Săborul Cartaghenului, 131 de capete:*) Acest svânt săbor, scrie de ne învață: Aceia ce vor să pârască și să clevească pre cineva, să nu aducă marturi den casa lor sau den oamenii lor, că nu să vor create, ce să aducă streini și să fie oameni buni și de cinste.²⁰⁵

31 CAP.

**Pentru marturi, cum trebuie să fie oameni de credință și de cinste;
și cărora să creade mărturiia și cărora nu să creade**

(*Înțeleptul Leon²⁰⁶ împărat și Costantin împărat²⁰⁷:*) Pravila acestor doi înțelepți împărați scrie de grăiaște: Foarte să fie oameni de cinste ceia ce vor mărturisi fiecă lucră și să aibă credință spre toți oamenii și să mărturisească de toate lucrurile cum vor putea cunoaște, veri stătătoare, /⁷⁵ veri împlătoare. Stătătoare sânt ocinile, împlătoare iaste avuția și dobitoacele. Iară când va vrea să mărturisească neștine niscare lucruri cu ocări pentru să strice cinstea cuiva, vreunui om sufletesc, foarte să să socotească că nice un lucru nu iaste mai scump pre lume, decât cinstea, mai vârtos²⁰⁸ fața celui preoțit.

Călugărului prost fără preoție, mărturia lui nu să creade, de vreame ce-au lăsat lumea și toate câte sânt în lume.

Preoții carii nu vor fi călugări să mărturisească, că să creade mărturia lor.

Cela ce va fi mârș vreodănăoară la vreun giudeț²⁰⁹ și-l vor fi osândit, ce să dzice îl vor fi rămas de leage, sau de va fi fost cândva mărturie strâmbă sau de va fi

Cuvântul Svântului Pavel ce scrie cătră Timotheiu, ucenicul său, cum întru pâra celui hirotonit să nu să creadă mărturia unuia, numai a doi sau a trei marturi, nu dzice pentru pâra cea de ocară, ce dzice ceaia ce să prinde asupra lepădării den cinste, ce să cunoașteți fiecine, că dzice pentru alte lucruri, cum are fi datorii, bani sau alte haine; drept aceia, dzice acesta Valsamon într-această pravilă ce o tâlcuiaște în 75 de capete: Mărturiia aceasta asupra arhierelui cu doi oameni, va să dzică de va fi drept nescare argint sau aur, cum are fi de va fi preți de o litră de aur, mărturiia acestor doi marturi de vor fi oameni buni și de cinste și, de nvor giura, atunce să creade că iaste adevărat lucru; iară, de va fi lucrul aceii tocmale de 50 de litre de aur, mărturiia acestor doi nu să va creade, ce aicea trebuiesc trei marturi, iară, de nu va fi tocmala aceia de litre de aur, ce va fi de pîardere de cinste sau de lepădare de preoție, ce să dzice de vlădicie, acolea trebuiaște să fie 5 marturi, carii să cade să giure pre cuvinte de ocară ce vor arăta, iară, dacă să vor giura, să va creade mărturiia lor și arhierul să va lepăda den scaun, însă mărturiile să fie destoinice, cum am dzis și mai sus, cinstiți și credincioși, iară să nu fie niscare pizmași și oameni răi, cum nu trebuiaște, că acelora mărturiia nu să creade.

²⁰⁵ B.: CAP 30 Pentru ceia ce vor să pârască să nu aducă marturi oameni de-ai săi ce striini; nice din casa lor (Săborul Cartaghenului, 131 de capete): Acest svânt săbor, scrie de ne învață Ceia ce vor să pârască și să clevească pre cineva, să nu aducă marturii den casa lor sau den oamenii lor, că nu să vor create, ce să aducă streini și să fie oameni buni și de cinste.

²⁰⁶ Leon VI „Cel Înțelept”, împărat bizantin între 886-912.

²⁰⁷ Constantin VII Porfirogenetul, împărat bizantin între 913-959.

²⁰⁸ Scris: **врътось.**

²⁰⁹ Scris: **ѡдець.**

clevețit pre cineva sau și pentru alte răutăți, /⁷⁶ de va fi ținut rău giudețul²¹⁰ înaintea a tot nărodul și-i va fi făcut rușine, nice acestuia să nu i să creadă nicedănoară mărturiia. Așijdere, cela ce va fi luat mîzdă și va vrea să mărturisească sau cela ce va ști lucrul adevărat și va fi luat mîzdă și nu va vrea să mărturisească adevărul, acesta încă iaste ca și ceialaltî.

Ucigătorilor, furilor, curvarilor sau altor ce vor fi făcut alte răutăți și lucruri de rușine, acestora mărturia nu să prinde în samă în giudeț²¹¹.

Sau, de vor grăi rău de cineva aceștea sau vor vădi răutățile cuiva, la vreun giudeț²¹², să nu-i asculte nime ce vor grăi, nice să-i creadă nime.

Să nu să puie mărturie nime, până nu va fi de doodzeci de ai.

Om de cei mici, ce nu mai cresc sau surd și mut sau /⁷⁷ nebun, mărturiia acestora nu să creade.

Cuvențele marturilor să să creadă când vor dzice c-au vădzut ei cu ochii²¹³, iară să nu dzică c-au audzit de altul, ce, când vor grăi față cătră față. Să grăiască și să să întreabe unul câte unul.

Marturii carii vor vrea să mărturisească, să să cearce întâi destoinicia lor și numele cel bun ce vor fi având pentru lucrurile lor ceale bune, creștinești, ce iubeaște Hristos Iară, de nu va fi creștin bun și drept credincios, ce va fi om bun numai pentru viața ceastă pementescă, pentru ca să-l laude oamenii, aceaia nu iaste întru nemică. Omul cel destoinic trebuie să fie tare și vârtos²¹⁴ pre lucrurile ceale bune și firea lui neschimbată duple lucrul cel adevărat.

Aceasta trebuie să cearce giudețul²¹⁵, să soco/⁷⁸tească mărturiile ce vor să mărturisească la giudeț²¹⁶ fie drept ce lucru, oare ce feal de oameni sânt, iaste-le-viața lor bună și credincioasă au sânt niscare oameni sprânțari²¹⁷.

Cela ce va fi de 14 ai, acela, de va mărturisi pentru nescare lucruri ce vor fi împlătoare, detorii de bani sau altă aseamenea, acestora, să să creadă. Iară de ocară, de-are ști cu adevărat, mărturiia acestuia să nu să creadă.

Episcopii mărturisesc și când iscălesc în cărți pentru fiecă treabă.

Mărturiile ce vor mărturisi de nevoie sau de vro silă sau pentru mîzdă, mărturia acestora să nu să creadă.

Omul ce să va afla întru niscare lucrure de ocară²¹⁸, acesta pre altul nu poate să-l ocărăscă.

Câte dzile vor zăbăvi marturii la giudeț²¹⁹, veri multe, ver /⁷⁹ puține, toate cheltuiialele să fie deasupra celuia ce i-au adus să mărturisească.

---

²¹⁰ Scris: *уѣдецѣль.*

²¹¹ Scris: *уѣдець.*

²¹² Idem.

²¹³ Peste tot în text cuvântul „ochii” este scris cu două puncte în interiorul literei *w*, imitând o față umană.

²¹⁴ Scris: *врътось.*

²¹⁵ Scris: *уѣдецѣль.*

²¹⁶ Scris: *уѣдець.*

²¹⁷ Scris: *спрънциари.*

²¹⁸ Scris: *окъръ.*

²¹⁹ Scris: *уѣдець.*

Mărturiile de vor scrie pe hârtie și-ș vor pune pecețile pentru niscare tocmeale și, de va veni lucrul să îmble acea scrisoare pre la giudeț²²⁰, să nu să mai chame mărturiile de față, că să cred scrisorile și pecețile lor, ca și când are fi ei sânğuri.

Mărturiile ce vor vrea să mărturisească veri de ce lucru, ver de avuție, ver de pierdzare de cinste, trebuie întâi să-i puie să giure²²¹; de-acia să-i întreabe: Ști-vor au nu vor ști de acealea tocmeale. De să va prileji vamășului să mărturisească, lui încă i să cade ca și cestora ce scrie mai sus.

De să va prileji cuiva a mărturisi de vreun lucru asupra cuivă, și de va veni lucrul să mărturisească și al doile rând, nu pentru /⁸⁰ ceta dintâi, ce pentru altul, nu va putea, că să va arăta pizmaș, deci nu-l va creade nime.

(*Matheiu:*) Trebuie ceia ce vor vrea să mărturisească întâi să să facă giurământ²²². De-acia să-i întreabe giudețul²²³ pentru tocmala ce va să fie, alegând când nu vor ști pentru ce i-au chemat la giudeț²²⁴. Iară când vor fi marturi mult, celor mai de-a firea, acelora să să mai creadă cuvântul.

Tocmala arhiereului, de să va prileji la giudeț²²⁵, de va fi lucrul de o litră de aur, de vor mărturisi doi oameni buni, să să creadă mărturiia lor; iară, de va fi lucrul de 50 de litre de aur, trebuie trei marturi buni să mărturisească. Iară, de va fi lucrul de scos de vlădic den scaun, trebuie 5 marturi foarte buni și oameni de cinste; însă întâi să li să dea giurământ²²⁶, /⁸¹ de-acii, cum vor mărturisi aceștia, așea să fie, cum scrie mai apoi și Valsamon de-acest lucru: Celor săraci nu să creade mărturiia. Săraci să chiamă ceia ce nu fac toate bucatele lor 50 ughi²²⁷ de aur.

(*A lui Armenopol:*) Destoinici oameni, dzice Armenopol, să fie marturi, iară nu fieștece blăstămat.

Tot pre-amăntul să cade să să cearse marturii unul câte unul, carele ce samă de om iaste, pentru să nu fie vreunii oameni slabi la fire și de rușine viața lor, ce nice să fie săraci²²⁸, nice prea bogaț, că cel sărac pentru sărăciia lui vine să mărturisească, doară îi va da ceva sau doară-l va face priiatin, să-l socotească. Așjdere, și cel bogat nu vine la giudeț²²⁹ pentru altă, ce pentru prieteșugul sau pentru vreo pizmă ce va avea spre vreo parte de cealea ce /⁸² să giudecă²³⁰ îndrăznind, căce că ști[e]²³¹ că-i va treace cuvântul la giudeț²³² și va fi cum dzice el. Drept aceaia, marturii trebuie să fie curați de toate de-aceastea, numai să să chame

---

²²⁰ Idem.

²²¹ Scris: ѱре.

²²² Scris: ѱрѣмѣнтѣ.

²²³ Scris: ѱдецьль.

²²⁴ Scris: ѱдець.

²²⁵ Idem.

²²⁶ Scris: ѱрѣмѣнтѣ.

²²⁷ Scris: ѱг.

²²⁸ Scris: сѣрачь.

²²⁹ Scris: ѱдець.

²³⁰ Scris: ѱдекѣ.

²³¹ Scris: ши. Altă lecțiune: ști.

²³² Scris: ѱдець.

oameni buni și să-ș petreacă viața cu cinste. Deci, numai acelora să creade mărturia, iară nu altora.²³³

32 CAP.

Pentru preotul ce va mărturisi menciuni

(Iustinian²³⁴ împărat:) De vreme ce să va afla preotul c-au mărturisit menciuni ș-au ținut parte cuiva de-au dobândit pre strămbătate ocină sau vie sau casă sau haine sau argint sau aur sau fiec lucrul, acela să fie oprit de liturghie 3 ai și să margă să șadză la o mănăstire²³⁵, iară nu acasă. Iară, de va fi mărturisit asupra cuiva de să-i fie pățit vreo nevoie trupul cuiva, să-ș fie pus /⁸³ capul, sau să-l fie scos den cinste, sau să-i fie făcut vreo slujie asupra trupului său, acela să fie lepădat

---

²³³ B.: CAP 31 Pentru marturi, cum trebuie să fie oameni de credință și de cinste și cărora să creade mărturia și cărora nu să creade (Înțeleptul Leon împărat și Costantin împărat): Pravila acestor doi înțelepți împărați scrie de grăiaște: Foarte să fie oameni de cinste ceia ce vor mărturisi fiec lucrul și să aibă credință spre toți oamenii și să mărturisască de toate lucrurile cum vor putea cunoaște, veri stătătoare, veri îmblătoare. Stătătoare simt ocinile, îmblătoare iaste avuția și dobitoacele. Iară când va vrea să mărturisască neștine niscare lucruri cu ocări pentru să strice cinstea cuiva, vreunii om sufletesc, foarte să să socotească că nice un lucru nu iaste mai scump pre lume, decât cinstea, mai vartos fața celui preoțit. Călugărului prost fără preoție, mărturia lui nu să creade, de vreme ce-au lăsat lumea și toate câte simt în lume. Preoții carii nu vor fi călugări să mărturisască, că să creade mărturia lor. Cela ce va fi mârș vreodănoară la vreun giudeți și-l vor fi osândit, ce să dzice îl vor fi rămas din leage, sau de va fi fost cineva mărturie strămbă sau de va fi clevetit pre cineva sau și pentru alte răutăți, de va fi ținut rău giudețul înaintea a tot nărodul și-i va fi făcut rușine, nice acestuia să nu i să creadă nicedănoară mărturia. Așijdere, cela ce va fi luat mazădă și va vrea să mărturisască sau cela ce va ști lucrul adevărat și va fi luat mazădă și nu va vrea să mărturisească adevărul, cesta încă iaste ca și ceialați. Ucigătorilor, furilor, curvarilor sau altor ce vor fi făcut alte răutăți și lucruri de rușine, acestora mărturia nu să prinde în samă în giudeți. Sau, de vor grăi rău de cineva aceștia sau vor vâdi răutățile cuiva, la vreun giudeț, să nu-i asculte ce vor grăi. Să nu să puie mărturie nime, până nu va fi de 20 de ai. Om de cei mici, ce [...] fi marturi mulți, celor mai de-a firea, acelora să să creadă cuvântul. Tocmala arhierului, de să va prileji la giudeț, de va fi lucrul de o litră de aur, de vor mărturisi 2 oameni buni, să să creadă mărturia lor; iară, de va fi lucrul de 50 de litre de aur, trebuie 3 marturi buni să mărturisească; iară, de va fi lucrul de scos de vlădic den scaun, trebuie 5 marturi foarte buni și oameni de cinste; însă întâi să li să dea giurământ, de-acia. cum vor mărturisi aceștia, așa să fie. Cum scrie mai apoi și Valsamon de-acest lucru: Celor săraci nu să creade mărturia. Săraci să chiamă ceia ce nu fac toate bucatele lor 50 de galbeni. (A lui Armenopol): Destoinici oameni, dzice Armenopol, să fie marturi, iară nu fieștece blăstămat. Tot pre-amănuntul să cade să să cearce marturii unul câte unul, carele ce samă iaste de om, pentru să nu fie vreunii oameni slabi la fire și de rușine viața lor, ce nice săraci să fie, nice prea bogați, că cel sărac pentru sărăciia lui vine să mărturisească, doară-i va da ceva sau doară-l va face priiatin, să-l socotească. Așijdere, și cel bogat nu vine la giudeți pentru altă, ce pentru prieteșugul sau pentru vreo pizmă ce va avea spre vreo parte de cealea ce să giudecă îndrăznind, căce că ști că-i va treace cuvântul la giudeți și va fi cum dzice el. Drept aceia, marturii trebuiește să fie curați de toate de-aceastea, numai să să chame oameni buni și să-ș petreacă viața cu cinste. Deci, numai acelora să creade mărturia, iară nu altora.

²³⁴ Scris: *ЮСТІНІАНЪ*. Citește: I-us-ti-ni-an. Iustinian „Cel Mare”, împărat bizantin între 528-566. Personalitate de maximă importanță politică și militară, a făcut și o reglementare juridică a Imperiului Bizantin, cunoscută sub numele lucrării Corpus iuris civilis, formată din Codex Iustinianus, Digestae, Pandectae, Institutiones și Novellae. Lucrarea a jucat un rol determinant în dezvoltarea jurisprudenței răsăritene și occidentale.

²³⁵ Scris: *МЪНЪСТІРЕ*. Altă lecțiune: mănăstire.

den preuție de tot, sau, de vor fi și alți oameni de-a besearicii și de vor mărturisi menciuni, și aceia să pață așa.²³⁶

33 CAP.

Pentru preotul ce să va pune împotriva legii

(*Așijdere*:) Preotul, de să va prileji undeva în vreo tocmală să fie și vor face scrisoare și va iscăli și el acolea sau-ș va pune pune [sic!] peceatea sau doar va scrie el acea scrisoare cu mâna lui și apoi de să va tâmplă să vie acea scrisoare la vreo leage și va fi întrebat preotul de acea scrisoare și el va tăgădui că nu ști[e]²³⁷ de-acest lucru sau, de nu să va nice lepăda de dânsă, ce va dzice; Scris-am, dară n-am făcut nice un bine că am scris, acela să să leapede de preoție.²³⁸

34 CAP.

Pentru cle/⁸⁴ vete

(*Armenopol*:) Cella ce va cleveti și va ocări pre vlădic și la ceaia de-apoi nu va putea dovedi, să plătească la domnie 30 de litre de aur, de vream ce l-au clevetit pre strâmbătate.

(*Așijdere, Armenopol*:) Cella ce va cleveti pre altul și nu va fi vinovat, ce iaste să pață cel nevinovatul, aceeaia să pață clevetnicul.²³⁹

35 CAP.

Pentru preot sau diacon de-i va cleveti cineva

(*Isprava legii lui Dumnedzäu*:) Să știe tot omul căruia i să cade a ști: Clevețele și ocara preotului și a diaconului, dumnedzăieștile legi au lăsat să să cerceteadze întrutot de ispravă tocmalelor, după cum s-au dat învățătură și de pâra vlădicilor, întru toate lucrurile cum scrie și mai sus și de pârâș și de marturi, tot să fie într-un chip.²⁴⁰

---

²³⁶ CAP 32 Pentru preotul ce va mărturisi menciuni (Iustinian împărat): De vream ce să va afla preotul c-au mărturisit menciuni și-au ținut parte cuiva de-au dobândit pre strâmbătate ocină sa[ŭ] vie sau casă sau haine sau argint sau aur sau fiece lucru, acela să fie oprit de liturghie 3 ai și să margă să șadză la o mănăstire, iară nu acasă. Iară, de va fi mărturisit asupra cuiva de să-i fie pățit vreo nevoie trupul cuiva, să-ș fie pus capul, sau să-l fie scos den cinste, sau să-i fie făcut vreo slujie asupra trupului său, acela să fie lepădat de tot den preuție, sau, de vor fi și alți oameni de-a besearicii și, de nvor mărturisi menciuni, și aceia să pață așa.

²³⁷ Scris: $\mu\mu$. Altă lecțiune: ști.

²³⁸ B.: CAP 33 Pentru preotul ce să va pune împotriva legii (*Așijdere*): Preotul, de să va prileji undeva în vreo tocmală să fie și vor face scrisoare și va iscăli și el acolea sau-ș va pune peceatea sau doară va scrie el acea scrisoare cu mâna lui și apoi de să tâmplă să vie acea scrisoare la vro leage și va fi întrebat preotul de acea scrisoare și el va tăgădui că nu ști de-acest lucru sau de nu să va nice lepăda de dânsă, ce va dzice; Scris-am, dară n-am făcut nice un bine că am scris, acela să să leapede de preoție.

²³⁹ B.: CAP 34 Pentru clevete (*Armenopol*): Cella ce va cleveti și va ocări pre vlădic și la ceaia de-apoi nu va putea dovedi, acela să plătească la domnie 30 de litre de aur, de vream ce l-au clevetit pre strâmbătate. (*Așijdere, Armenopol*): Cella ce va cleveti pre altul și nu va fi vinovat, ce iaste să pață vinovatul, aceeaia să pață clevetnicul.

²⁴⁰ B.: CAP 35 Pentru preot sau diacon de-i va cleveti cineva (*Isprava Legiei lui Dumnedzäu*): Să știe tot omul căruia i să cade a ști: Clevețele și ocara preotului și a diaconului, dumnedzăieștile legi

De vor scoate ^{/85} pre vreun vlădic den vlădicie sau pre vreun preot den preoție și el va îndrăzni de va cânta liturghie

(*Svenții apostoli, 28 de capete*): Dzice Pravila Svinților Apostoli: Care vlădic sau care preot sau diacon va fi scos den cinstea sa și va fi lepădat de preoție cu dreptate și pre deala lui și de va îndrăzni a să apuca să cânte svânta liturghie²⁴¹, acela să fie gonit de tot den svânta besearică.

(*Zunara*): Iarăș ne tâlcuiăște²⁴² Zunara această pravilă de dzice: Liturghia²⁴³ nu să chiamă numai când săvârșesc²⁴⁴ preoții svânta priceștanie, ce și alte toate slujbele svintei besearici: Întâi botedzul, cununiia, vecerniia, itrosul și alte slujbe a besearicii.²⁴⁵

37 CAP.

Cum va giudeca²⁴⁶ o dată și cum va isprăvi la giudeț²⁴⁷ patriarhul a doo oară^{248/86} nu să mai poate giudeca, ce numai poate să socotească săborul ande sine

(*Matheiu*): A dumnedzăiescului patriarh giudeașul cumu au isprăvit, nu poate al doile rând să să mai giudece, nice poate ca să să mai socotească aiuri la alt giudeț²⁴⁹, de vreme ce giudeșul²⁵⁰ patriarhului iaste cap și începătură altor tuturor giudeașelor svintei besearici, pentru că de la dâns sânt toate câte legiuiaște besearica, de la dâns să încep și iară spre dâns să întorc de să giudecă²⁵¹. Dară cine are puteare a mai socoti sau a mai lua sama giudeșului²⁵² patriarhului? Numai atâta nu dzicem nemică sufleteaște cu taină, să socotească săborul împreună cu patriarhul atunce ce vo[r]²⁵³ vrea să aleagă.²⁵⁴

au lăsat să să cerceteazde întrutot de ispravă tocmalelor. după cum s-au dat învățătură și de pâra vlădicilor, întru toate lucrurile cum scrie și mai sus și de pârâși și de marturi, tot să fie într-un chip.

²⁴¹ Scris: *лѣтѣрѣнне.*

²⁴² Scris: *тѣлѣнѣще.*

²⁴³ Scris: *лѣтѣрѣнѣ.*

²⁴⁴ Scris: *сѣврѣшескѣ.*

²⁴⁵ B.: CAP 36 De vor scoate pre vreun vlădic din vlădicie sau pre vreun preot den preoție și el va îndrăzni de va cânta liturghie (*Svenții apostoli, 28 de capete*): Dzice Pravila Svinților Apostoli: Care vlădic sau care preot sau diacon va fi scos den cinstea sa și va fi lepădat de preoție cu dreptate și pre deala lui și, de nva îndrăzni a să apuca să cânte svânta liturghie, acela să fie gonit de tot din svânta besearică. (*Zunara*): Iarăș ne tâlcuiăște Zunara această pravilă de dzice: Liturghia nu să chiamă numai când săvârșesc preoții svânta priceștanie, ce și alte toate slujbele svintei besearici: întâi botedzul, cununiia, vecerniia, itrosul și alte slujbe a besearicii.

²⁴⁶ Scris: *ѡѡдека.*

²⁴⁷ Scris: *ѡѡдець.*

²⁴⁸ Scris: *доуѡрж.*

²⁴⁹ Scris: *ѡѡдець.*

²⁵⁰ Scris: *ѡѡдецьѡль.*

²⁵¹ Scris: *ѡѡдекж.*

²⁵² Scris: *ѡѡдецьѡлѡи.*

²⁵³ Scris: *во.*

**Vlădicul scos den scaun are voie și al doile /⁸⁷ rând să strângă săbor
să ia mai giudece și să mai ia seama pârâșilor lui**

(*Uricul împăratului Alexie Comianu*²⁵⁵.) Scrie acest uric ce să află de purure pren toate săboarele, acestui împărat Alexie Comianu, carile învață și dă voie vlădicilor și și altor hirotonit, carii vor fi scoș den cinstea lor, să ia mai strângă săbor, să ia mai socotească aceale cuvinte reale ce s-au grăit asupra lui, să li ia mai ia sama: Iaste pre direptate scos, au doară să nu fie cu năpaste giudecat^{256 257}.

39 CAP.

**Pentru vlădicul acel scos și, deaca s-au giudecat²⁵⁸ al doile rând,
s-au aflat nevinovat**

(*Săborul Cartaghenului, 15 cap.:*) Acest svânt săbor au lăsat învățătură: De vor fi scos den scaun pre vreun vlădic și dup-acea să va fi strâns și al doile săbor /⁸⁸ și de să va fi găsit cum acel vlădic n-au fost vinovat de care lucru l-au fost clevetit, aceia giudecători²⁵⁹ ce l-au giudecat²⁶⁰ întâi și l-au pogorât den scaun, nu sânt vinovați aceștia, de să va afla că l-au giudecat²⁶¹ pre direptate și după legea lui Dumnedzău și după Pravila Svinților Părinți; numai de nu va fi fost multă mazădă sau de nu vor fi fost niscare pizmași.

Că așa iaste scris: Giudeațele²⁶² strâmbe, de s-are și urici, nice giudețului²⁶³ giudeț²⁶⁴, nice obiceiul să prinde în samă, nice vâleatul, ce să dzice anul, întru nemică nu să socoteaște, nice iaste nice de un folos, ce iaste un lucru știrb și nu-deplin, ce numai ocară și pierdzare de suflet celuia ce l-au făcut.

²⁵⁴ B.: CAP 37 Cum va giudeca o dată și cum va isprăvi la giudeți patriarhul a doo oară nu să mai poate giudeca, ce numai ce poate să socotească săborul ande sine (Matheiu): A dumnedzăiescului patriarh giudeațul cumu au isprăvit, nu poate al doile rând să ia mai giudece, nice poate ca să ia mai socotească aiuri la alt giudeț, de vream ce giudețul patriarhului iaste cap și începătură altor tuturor giudeațelor sventei besearci, pentru că de la dâns simt toate câte legiuiaște besearca, de la dâns încep și iară spre dâns să întorc de să giudecă. Dară cine are puteare a mai socoti a sau a mai lua sama giudețului patriarhului? Numai atâta nu dzicem nemica sufleteaște cu taină, să socotească săborul împreună cu patriarhul atunce ce vor vrea să aleagă.

²⁵⁵ Scris: *АЛЕКСІЕ КОМІАНЪ*. Alexie (Alexios) I Comnenul, împărat bizantin între 1081-1118.

²⁵⁶ Scris: *УДЕКА*.

²⁵⁷ B.: CAP 38 Vlădicul scos den scaun are voie și al doile rând să strângă săbor să ia mai giudece și să ia mai ia seama pârâșilor lui (Uricul împăratului Alexie Comianu): Scrie acest uric ce să află de pururea pren toate săboarele, acestui împărat [...]

²⁵⁸ Scris: *УДЕКАТЬ*.

²⁵⁹ Scris: *УДЕКЪТОРИ*.

²⁶⁰ Scris: *УДЕКАТЬ*.

²⁶¹ Idem.

²⁶² Scris: *УДЕЦЕЦЕ*.

²⁶³ Scris: *УДЕЦЪЛЪИ*.

²⁶⁴ Scris: *УДЕЦЪ*.

Pentru vlădic, cându-i scos den scaun și dup-acea /⁸⁹ iară-l iartă

(*Fotie, patriarhul de Tarigrad*;) Acesta lucru de multe ori și la multe săboare s-au prilejit și mult părintz au pățit acesta lucru, cum poate să socotească fiecare pre Marele Athanasie²⁶⁵, patriarhul de Alexandria și Marchel²⁶⁶, episcopul de Anghira și Macarie și alt mult, pentru rugămentea nărodului, că să scula cu toții de făcea gâlceavă și-ș cerea arhiereul lor ce-l avuse, cumu și-i rândul: Carele iaste om bun, iaste drag tuturor. Aceasta fu și la Iracla [sic!], patriarhul de Alexandria, căruia fu pre urma lui Dionisie și după acesta Maxim²⁶⁷ și după acesta Theona²⁶⁸ și, după acesta, svântul și preoțit mucenic²⁶⁹ Petră, carele au lepădat pre Aria den cinul diaconiei și l-au streinat de tot /⁹⁰ de svânta besearică. Acest svânt părinte Petră au chimuit în dzilele lui Maximian împărat, carile porunci de-i tăiară capul. După svenția să, fu patriarh Alexandriei²⁷⁰ Ahilas, om bun și svânt. Acesta iertă pre Arie și încă-l hirotoni și preot desăvârșit²⁷¹ și-l puse să fie dascal mai-nare pre școale pentru căce că era foarte învățat, gândind că să va întoarce de ereasele lui. Ce n-avu ce face cu vasul dracului cel spurcat. Și altora mult s-au prilejit smenteală de-au fost pogorâți den scaune pentru direptate, ce apoi, iarăș s-au suit, unii pentru direptate, alții și pentru destoinicia; ce, cine au fost rău, tot au fost cu o mente, macar cum au fo[s]t²⁷² și Aria și mult ca dâns eretici.

41 CAP.

Pentru mutarea vlădicului de la /⁹¹ un scaun la altul

(*Matheiu*;) Schimbarea vlădicului are voie să să schimbe den scaun mic la mai-mare, însă să lase scaunul lui altuia.

(*Săborul de[n] Antiohia*²⁷³, 16 capete;) Pravila acestui svânt Săbor de la Antiohia dă învățătură de grăiaște împreună cu svatul lui Mihail, patriarhul: Arhiereul să să schimbe de la un scaun la alt, însă cu blagoslovenia patriarhului, de va fi mitropolit; iară, de va fi episcop, să să mute cu știrea și cu blagoslovenia mitropolitului său dentru a cui eparhie va fi.

Într-alt chip încă să dă scaunul vlădicului, însă în chipul de exarh²⁷⁴. Iată, cum are purceade un vlădic într-o cale departe, deci n-are lăsa alt om ispravnic

²⁶⁵ Scris: **АВНАСІЕ.**

²⁶⁶ Scris: **МАРКЕЛ.**

²⁶⁷ Scris: **МАДИМ.**

²⁶⁸ Scris: **ВЕОНА.**

²⁶⁹ Scris: **МЧЕНИКЪ.**

²⁷⁰ Scris: **АЛЕКСАНДРИЕ.**

²⁷¹ Scris: **ДЕСЪВРЪШИТЬ.**

²⁷² Scris: **ФО.**

²⁷³ Desfășurat în 342, în prezența a peste 100 de episcopi și a împăratului Constantius, a adoptat 14 articole. Episcopul Romei fiind absent, acest conciliu nu este considerat unul ecumenic.

²⁷⁴ Scris: **ЕЗАРХЪ.**

scaunului său, ce are pofti²⁷⁵ pre un vlădic ce are avea scaun /⁹² să fie socotitoriu scaunului său până la venit. Atuncea acesta vlădic are puteare întrutotul ca și cel de loc, cu toată eparhiia lui, numai nu poate să stea sau să șadză în scaunul celui de loc, pentru căce că toată destoinicia vlădicului și obiceiiele besearicii scaunul le iaste începătoriu. Cum vedem că preoții, slujitorii besearicii, când nu iaste arhiereul la scaun, când vor să înceapă ori fiece slujbă, de la scaun mărg de să blagoslovăsc. Deci numai cu acesta lucru nu iaste volnic arhiereul cel strein, iară cu altă, cu tot, ca și cel de loc păstoriu și învățătoriu și blagoslovitoriu și, ce va face, va fi făcut.²⁷⁶

42 CAP.

Pentru mitropolit, cum iaste volnic să-ș suie episcopul den eparhiia lui de la un scaun la alt /⁹³ scaun mai sus

(Znamenie făcută de preasvințitul părintele nostru patriarhul de Țarigrad, mai-marele Manuil²⁷⁷, când au fost cursul anilor 6768²⁷⁸ de ai în luna lui iulie:) De atunci s-au început această minune, să-ș mute și să-ș rădice mitropolitul pre episcopul său dentr-un scaun în altul mai sus, într-acesta chip cumu-ș primenește²⁷⁹ și patriarhul mitropoliții săi dentr-un scaun într-alt mai sus, iară nu mai gios²⁸⁰, însă să fie și acesta lucru cu săbor, iară nu așa, fietecum.²⁸¹

43 CAP.

Pentru vlădicul ce-ș va părăsi scaunul

Părăsire de scaun să chiamă când să duce undeva vlădicul și-ș lasă exarh²⁸² în loc, iară nu-ș părăsește vlădicia de tot, sau când merge la alt scaun exarh²⁸³ și /⁹⁴ rămâne scaunul lui deșert, sau când să mută de la un scaun într-altul mai-nare. Toate acestea să chiamă²⁸⁴ părăsire de scaun, iară nu iaste cumu-i când să prostește de bunăvoie și-ș lasă scaunul.²⁸⁵

²⁷⁵ Scris: поѡи. Altă lecțiune: pohti.

²⁷⁶ B.: [...] fiece slujbă, de la scaun mărg de să blagoslovăsc. De-acii numai cu acesta lucru nu iaste volnic arhiereul cel strein, iară cu altă, cu tot, ca și cel de loc păstoriu și învățătoriu și blagoslovitoriu și, ce va face, va fi făcut.

²⁷⁷ Manuil al II-lea, patriarh ecumenic între 1244-1255.

²⁷⁸ N. N.: 1250 d. Chr.

²⁷⁹ Scris: применѣше.

²⁸⁰ Scris: цось.

²⁸¹ B.: CAP 42 Pentru mitropolit, cum iaste volnic să-ș suie episcopul den eparhiia lui de la un scaun la alt scaun mai sus (Znameniiia făcută de preasvințitul părintele nostru patriarhul de Țarigrad, mai-marele Manuil, când au fost cursul anilor 6768 de ai în luna lui iul.); De atuncea s-au început această minune, să-ș mute și să-ș rădice mitropolitul pre episcopul său dentr-un scaun într-altul mai sus, într-acesta chip cumu-ș primenește și patriarhul mitropoliții săi dentr-un scaun într-alt mai sus, iară nu mai gios, însă să fie și acesta lucru cu săbor, iară nu așa, fietecum.

²⁸² Scris: еѡархъ.

²⁸³ Idem.

²⁸⁴ Scris: кѣмъ.

²⁸⁵ B.: CAP 43 Penru vlădicul ce-ș va părăsi scaunul Părăsire de scaun să chiamă când să duce undeva vlădicul și-ș lasă exarh în loc, iară nu-ș părăsește vlădicia de tot, sau când merge la alt scaun

Pentru preoți sau diaconi carii nu-ș vor pomeni pre arhiereul lor la svânta liturghie sau la alte slujbe după obiceiul besearicii

(*Săborul Dentâi și al Doile, 14 capete:*) Învățã pravila acestui svânt săbor: Care episcop sau dintru preoț sau diaconi nu-ș vor pomeni pre mitropolitul său la svânta liturghie, aflând pricină²⁸⁶ că iaste om rău și face păcate cum nu să cade, acesta lucru nu să cade să fie, până nu să va stränge săbor să să socotească cu giudeț²⁸⁷. Pre unii ca aceștea ce să fac sânguri giudecători²⁸⁸, de nu vor să pomenească pre /⁹⁵ mai-marele lor, au dat învățatură acest svânt săbor să fie lepădați den cinstea sa de tot.²⁸⁹

Pentru ceia ce nu sânt destoinici de vlădicie sau de domnie și vin de să apucă de lucru ca acela ce nu li să cade

(*Întrebare:*) De unde poate să fie aceasta ce vedem înaintea ochilor noștri mult oameni răi și vicleani și nedestoinici²⁹⁰ și să apucă de un lucru scump și mare ca acesta, de vlădicie sau mult și de domnie, carii domnesc și biruiesc țări²⁹¹ și cetăț și meștersuguiesc de fac multe răutăț și lucruri cum nu să cade în nărodul lui Dumnedzău, și în vlădici²⁹² și întru alț oameni mari în toț.

(*Răspunsul părintelui Anastasie, Căzilbașul ce-au lăcuit în muntele Sinaiei:*) Nu pentru căce doară nu sânt destoinici le-au dat Dumnedzău puteare /⁹⁶ de să fac unii ca aceștia, ce pentru căce iaste nărodul rău și viclean și vajnic și plin de toate răutățile și lucrurile lui Dumnedzău nime întru nemică nu le socotesc. Drept aceia sânt urăți oamenii lui Dumnedzău, deci să depărtează de dânșii pentru vinile lor. Deci atunci le dă vlădici²⁹³ și domni ca aceștia, după cumu-i inima nărodului. Deci, aicea să împle cuvântul lui Dumnedzău²⁹⁴ de dzice: Voiu să vă dau mai-mari, după cum va fi inima voastră.²⁹⁵

exarh și rămâne scaunul lui deșert, sau când să mută de la un scaun într-altul scaun mai-nare. Toate aceste să chiamă părăsire de scaun, iară nu iaste cumu-i când să porneaște de bunăvoie și-ș lasă scaunul.

²⁸⁶ Scris: **причинь**. Altă lecțiune: pricin(i).

²⁸⁷ Scris: **цудець**.

²⁸⁸ Scris: **цудекътори**.

²⁸⁹ B.: CAP 44 Pentru preoți sau diaconi carii nu-ș vor pomeni pre arhiereul lor la svânta liturghie sau la alte slujbe după obiceiale besearicii (*Săborul Dintâi și al Doile, 14 capete:*) Învățã pravila acestui svânt săbor: Care episcop sau dintru preoț sau diaconi nu-ș va pomeni pre mitropolitul său la svânta liturghie, aflând pricină că iaste om rău și face păcate cum nu să cade. Acesta lucru nu să cade să fie, până nu să va stränge săbor să să socotească cu giudeți. Pre unii ca aceștia ce să fac singuri giudecători, de nu vor să pomenească pre mai-marele lor, au dat învățatură acest svânt săbor să fie lepădați den cinstea sa de tot.

²⁹⁰ Scris: **недестоничь**.

²⁹¹ Scris: **църь**.

²⁹² Scris: **влѣдичь**.

²⁹³ Idem.

²⁹⁴ Scris: **дѣньсѣ**.

²⁹⁵ B.: CAP 45 Pentru ceia ce nu simt destoinici de vlădicie sau de domnie și vin de să apucă de lucru ca acela ce nu li să cade (*Întrebare:*) De unde poate să fie aceasta ce vedem înaintea ochilor noștri: Mulți oameni răi și vicleani și nedestoinici și să apucă de un lucru scump și mare ca acesta, sau

**Pentru greșelele preoților, cumu să cade să să cearte cu vlădicii,
iară nu cu alți oameni**

(*Simeon de Solun*²⁹⁶;) Când cade într-o vină ca aceia preotul, cu adevărat lucru iaste să-l cearte și să-l pedepsească și, de va fi vina lui pentru nedestoinicia lui ⁹⁷ și pentru prostimea lui, pentru ce va fi necărtular sau și meșterșugul vrăjmașului, nu trebuie foarte multă întrebare pentru vina lui, ce trebuie a-i și creade. Iară, de va fi vina pentru nesocotința și leanea lui, după cumu-i va fi greșala. De va plânge și să va tângui ca să aibă a-l tocni și a-l îndirepta arhiereul cu blândețe și cu învățătură bună.²⁹⁷

47 CAP.

**Pentru călugăr, de să va împreuna sau să va svătui cu vreun țârcovnic
să facă vreun vicleșug asupra arhiereului**

(*Săborul al Patru*²⁹⁸, 18 capete;) Care călugăr să va afla c-au legat prieteșug cu vreun om den clirosul besearicii și s-au giurat²⁹⁹ să fie tot într-o fire nedespărțit, svătuidu-să cu tot de-adinsul să facă vreun vicleșug asupra ⁹⁸ arhiereului, tâlcuiaște³⁰⁰ acest lucru Zunara și Valsamon, de dzice: Prieteșugul ce face călugărul cu mireanul, încă cu giurământ³⁰¹, nu iaste altă, ce numai ce vor să facă un hicleșug și să să săvârșască³⁰² un lucru rău, nu alt, ce când vor fi amândoi de o casă, cumu s-are dzice supt un arhiereu. Aceia nu-ș împreună mentea și firea într-un loc pentru altă, ce numai să hiclenească pre stăpănu-său, ce să dzice, pre arhiereul său, pentru ca să-l păgubească sau de avuție sau de cinste sau, de vor afla vreame, și de viață.

Călugărului de ce trebă-i sămt priiatenii mireani? Credz [că]³⁰³ el s-au lăsat de lume și de alte de toate! Sau mireanului de ce trebă-i va fi prieteșugul călugărului? Credzi de călugări or cu de ce să va atinge ⁹⁹ mireanul, tot să va vătăma!

mulți și de domnie, carii domnesc și biruiesc țări și cetăți și meșterșuguesc de fac multe răutăți și lucruri cum nu să cade în nărodul lui Dumnedzău, și în vlădici și într-alți oameni mari în toți. CAP 46 (Răspunsul părintelui Anastasie, căzilbașul ce-au lăcuit în muntele Sinaici): Nu pentru căce doară nu simt destoinici le-au dat Dumnedzău puteare de să fac unii ca aceștia, ce pentru căce iaste nărodul rău și viclean și vajnic și plin de toate răutățile și lucrurile lui Dumnedzău, nime întru nemică nu le socotesc. Drept aceia simt urăți oamenii lui Dumnedzău. deci să depărteadză de dâșii pentru vinile lor. Deci atunci le dă vlădici și domni ca aceștia, după cumu-i inima nărodului. Deci, aicea să împle cuvântul lui Dumnedzău unde dzice: Voiu să vă dau mai-mari, după cum va fi inima voastră.

²⁹⁶ Simion de Tesalonic (1382-1430).

²⁹⁷ B.: CAP 47 Pentru greșelele preoților, cumu să cade să să cearte cu vlădicii, iară nu cu alți oameni (Simeon de Solun): Când cade într-o vină ca aceia preotul, cu adevărat lucru iaste să-l cearte și să-l pedepsească și, de va fi vina lui pentru nedestoinicia lui și pentru prostimea lui, pentru ce va fi necărtular sau și meșterșugul vrăjmașului, nu trebuiaște foarte multă întrebare pentru vina lui, ce trebuiaște a-i și creade. Iară, de va fi vina pentru nesocotința și leanea lui, după cumu-i va fi greșala. De va plânge și să va tângui ca să aibă a-l tocni a-l îndirepta cu blândețe și cu învățătură bună.

²⁹⁸ Conciliul de la Calcedon, ținut în 452, convocat de împăratul Marcian pentru a combate hotărârile celui de al Doilea Conciliu de la Efes (449).

²⁹⁹ Scris: *цѣрять*.

³⁰⁰ Scris: *тѣлѣвѣще*.

³⁰¹ Scris: *цѣрѣмьнтѣ*.

³⁰² Scris: *сѣврѣшасѣ*.

³⁰³ Cuvânt lipsă în text.

Acest lucru dzice Zunara că să chiamă patria. Patria iaste cuvânt elinesc carele să tâlcuiască³⁰⁴ când să strâng doi sau trei oameni la un loc, sau și mai mulți, de să svătuiesc să facă cuiva vreo răutate, deci, pentru să facă acel rău deplin, fără de smenteală, leagă lucrul și cu giurământ³⁰⁵. Rău lucru iaste patria.³⁰⁶

48 CAP.

Pentru țârcovnicul³⁰⁷ ce va sudui pre arhiereul său sau pre preotul ce-i va sluji, sau pre diacon

(*Pravila Apostolilor, 55 de capete:*) În cindzeci și cinci de capete a Pravilei Svînților Apostoli învață de grăiaște: Care țârcovnic³⁰⁸ va sudui pre vlădic, să fie scos și lepădat den cinstea sa pentru căce nu iaste dat nemăruî să suduiască pre mai-marele său.

(*Așijdere, în 56 cap. /¹⁰⁰ scrie aceastaș pravilă:*) Care țârcovnic va sudui preotul sau diaconul să să afurisească.

Oare pentru ce iaste aceasta: Cela ce suduiaște pre vlădic să leapădă de cinste, iară cela ce suduiaște pre popă sau pre diacon să afuriseaște? Aicea să arată că iaste mai-nare cinstea decât toate.

(*Întrebare:*) Oare pentru ce dzic pravilele: Cela ce va sudui pre vlădic să fie lepădat din cinste, iară cela ce va sudui pre preot sau pre diacon să să afurisească?

(*Zunara și Valsamon, răspuns:*) Vlădicul iaste în locul lui Hristos și cap trupului besearicii și iaste mai cinstit și mai ales și mai sus cu darul decât preotul și diaconul, pentru că aceștea de la dânsul iau darul. Pentru acesta lucru, cine suduiaște pre vlădic, să lapădă de cinste, iară drept /¹⁰¹ popi și drept diaconi să afuriseaște numai căce că aceștea sânt arhiereului în loc de mâni³⁰⁹; ce să dzice: Vlădicul iaste capul, iară popii sânt mânele trupului.

(*Întrebare:*) Oare carele iaste acel trup?

---

³⁰⁴ Scris: тѣлѣѣще.

³⁰⁵ Scris: иѣрѣмѣнтѣ.

³⁰⁶ B.: CAP 48 Pentru călugăr, de să va împreuna sau să va sfătui cu vreun țârcovnic să facă vreun vicleșug asupra arhiereului (Săborul al Patrul, 18 capete): Care călugăr să va afla c-au legat prieteșug cu vreun om din clirosul besearicii și s-au giurat să fie tot într-o fire nedespărțit, svătuindu-să cu tot de-adinsul să facă vreun vicleșug asupra arhiereului, tâlcuiască acest lucru Zunara și cu Valsamon, de dzice: Prieteșugul ce face călu[gă]rul cu mireanul, încă cu giurământ, nu iaste altă fără numai ce vor să facă un vicleșug și să să săvârșască un lucru rău, nu alta, ce cât vor fi amândoi de o casă, cumu s-are dzice supt un arhiereu. Aceia nu-ș împreună mentea și firea într-un loc pentru altă, ce numai să viclenească pre stăpănu-său, ce să dzice pre arhiereul său, pentru ca să-l păgubască sau de avuție sau de cinste, iară, de vor afla vreame, și de viață. Călugărului de ce treabă-i simt prietenii mireani? Credzi că el s-au lăsat de lume și de alte de toate? Sau mireanului de ce treabă-i va fi prieteșugul călugărului? Credzi de călugări ori cu de ce să va atinge mireanul, tot să va vătăma. Acest lucru dzice Zunara că să chiamă patria. Patria iaste cuvânt elinesc carele să tâlcuiască când să strâng doi sau trei oameni la un loc, sau și mai mulți, de să svătuiesc să facă cuiva vreo răutate, deci, pentru să facă acel rău deplin, fără de smenteală, leagă lucrul și cu giurământ. Rău lucru iaste patria.

³⁰⁷ Scris: цѣрковникѣль.

³⁰⁸ Scris: цѣрковникѣ.

³⁰⁹ Scris: мѣнѣ.

(*Răspuns:*) Besearica lui Hristos Deci, de vreme ce are capul mai-nare cinste decât mânuile, drept aceeaia le iaste mai-nare certarea decât a celorlalți. Ceia ce suduiesc capul își pierd cinstea, iară ceia ce suduiesc mânuile, să afurisc. ³¹⁰

49 CAP.

De să va fi prilejit cuiva dentru creștini să fie avut svadă cu vrun preot

(*Ioan Postnic*³¹¹): De va fi avut careva den creștini svadă cu vreun preot sau cu vreun diacon și de-i va fi suduit, să să oprească de besearică un an, iară de-i va fi și /¹⁰² bătut, să fie oprit trei ai, însă de-i va ierta preotul acel păcat. Iară cela ce va blăstâma pre preot, blăstămat va fi de Dumnedzău. Și ceia ce vor urgisi pre vracii cei sufletești, urgisiți vor fi de fața lui Dumnedzău.

(*Întrebare:*) Oare carii sânt acei vraci sufletești?

(*Răspuns:*) Preoții lui Dumnedzău de sus. De vreme ce blăstămul părinților celor trupești dezrădăcinează den temelie pre om, dară cu cât mai vartos ³¹² cei sufletești părinți și vraci, ce-ț pare că vor face? Credz [că] ³¹³ nu vor lăsa piatră ³¹⁴ pre piatră ³¹⁵ ca să să răsipască și până în svârșit să să pustiască. ³¹⁶

50 CAP.

Pentru cela ce-ș va ocări și-ș va cleveti arhierul său

(*Așijdere, Ioan Postnic:*) Oricine va fi acela om ce va cleveti pre arhierul, foarte va să aibă un /¹⁰³ canon mare și greu și va fi oprit de toate obiceiile

---

³¹⁰ B.: CAP 49 Pentru țarcovnicul ce va sudui pre arhierul său sau pre preotul ce-i va sluji, sau pre diacon (Pravila Apostolilor, 55 de capete): În cincidzeci și cinci capete a Pravilei Svinților Apostoli învață de grăiaște: Care țarcovnic va sudui pre vlădicuș său, să fie scos și lepădat den cinstea sa pentru căce nu iaste dat nemăruii să suduiască pre mai-marele său. (Așjdere, în 56 cap. scrie aceastaș pravilă): Care țarcovnic va sudui preotul sau diaconul să să afuriscască. Oare pentru ce iaste aceasta: Cela ce suduiaște pre vlădic să leapadă de cinste, iară cela ce suduiaște pre popă sau pre diacon să afuriseaște? Aicea să arată că iaste mai-nare cinstea decât toate. (Întrebare): Oare pentru ce dzic pravilele: Cela ce va sudui pre vlădic să fie lepădat din cinste, iară cela ce va sudui pre preot sau pre diacon să să afurisească? (Zunara și Valsamon, răspuns): Vlădicul iaste în locul lui Hristos și cap trupului besearicii și iaste mai cinstit și mai ales și mai sus cu darul decât preotul și diaconul, pentru că aceștia de la dâns iau darul. Pentru acesta lucru, cine suduiaște pre vlădic, să lapadă din cinste, iară drept popi și diaconi să afuriseaște numai căce că aceștia simt arhierului în loc de mâni: ce să dzice: Vlădicul iaste capul, iară popii simt mânuile trupului. (Întrebare): Oare carele iaste acel trup? (Răspuns): Besearica lui Hristos Deci, de vreme ce are capul mai-nare cinste decât mânuile, drept aceeaia le iaste mai-nare certarea decât a celorlalți. Ceia ce suduiesc capul își pierd cinstea, iară ceia ce suduiesc mânuile, să afurisc.

³¹¹ Ioan IX Agapetos, patriarh ecumenic între 1111-1134. Scris peste tot: *постникъ* sau *пѣникъ*.

³¹² Scris: *врътось*.

³¹³ Cuvânt lipsă în text.

³¹⁴ Scris: *пѣтръ*.

³¹⁵ Scris: *пѣтръ*. Citește: pi-a-tră.

³¹⁶ B.: CAP 50 De să va fi prilejit cuiva dentru creștini să fie avut svadă cu vrun preot (Ioan Postnic): De va fi avut careva den creștini svadă cu vreun preot sau cu vreun diacon și de-i va fi suduit, să să oprească de besearică un an, iară de-i va fi și bătut, să fie oprit trei ai. Însă de-i va ierta preotul acel păcat. Iară cela ce va blăstâma pre preot, blăstămat va fi de Dumnedzău. Și cei ce vor urgisi pre vracii cei sufletești, urgisiți vor fi de fața lui Dumnedzău. (Întrebare): Oare carii simt acei vraci sufletești? (Răspuns): Preoții lui Dumnedzău de sus. De vreme ce blăstămul părinților celor trupești dezrădăcinează den temelie pre om, dară cu cât mai vartos cei sufletești părinți și vraci, ce-ți pare că vor face? Credz [că] nu vor lăsa piatră pre piatră ca să să răsipască și până în svârșit să să pustiască.

creștinești și va lua blăstăm de la Dumnedzău și urgie ca aceaia, cum au luat cea muiare ce-au clevetit pre Moisi³¹⁷ proroc, spre carea au cădzut urgiia lui Dumnedzău în chip de foc den ceriu și o au ars într-acel loc ce-au fost stând.³¹⁸

51 CAP.

Pentru vlădicul ce va cânta liturghie³¹⁹ sângur, fără preot și fără diacon

(*Simeon de Solun:*) De să va tâmpla vlădicului să cânte liturghie sângur, fără preot, fără diacon, nemică n-are nice o smenteală, de vreme ce acesta le dă lor darul preoției și a toată slujba cu putearea Duhului Svânt, cu carea săvârșesc³²⁰ toate tainele dumnedzăiești. Iară pentru căce cântă liturghie vlădicul cu preoți mulți și diaconi; /¹⁰⁴ aceaia iaste cinstea și mărirea și pohvala arhiereului. Drept aceaia, când cântă vlădicul liturghie, trebuie să aibă preoți mulți și diaconi, că atuncea, la svânta liturghie, să închipuiaște vlădicul chipul lui Hristos cu ucenicii Săi. Iară pentru nevoia, de nu să vor găsi preoți mulți sau diaconi, tot un preot și un diacon să nu lipsească. Mai vartos³²¹ când face arhiereul hirotonie, trebuie atuncea preoți și diaconi, pentru să ducă pre cela ce va să să preoțească și denafară³²² și denlontru, în svântul oltar; cei de afară dzic: КЕЛЕВОН³²³, ce să dzice повѣли³²⁴. Iară denlontru cântă preoții СВѢТЫ МЦНИ³²⁵ și СЛАВА ТЕБЕ ХЕ БЕ³²⁶ pren pregiurul³²⁷ svântului preastol³²⁸ și să face țealovanie în mijlocul lor. De-acia iaste și el ca și ceialalți preoți.

Acest lucru /¹⁰⁵ să prilejeaște de multe ori de cântă liturghie arhiereul sângur, cumu-i când merge domnul undeva la vreo primblare, atuncea, de nu să vor prileji preoți, dzice să cânte sângur și nu numai atuncea, ce și alte date, întâi când va să să priceștuiască cu svânta cumenecătură. Nicedănăoară când va vrea să cânte liturghia arhiereul, n-are nice o smenteală, alegând fără când va face hirotonie. Atuncea nu poate fără preoți și diaconi, cum am dzâs și mai sus.

52 CAP.

Pentru veșmentele ceale vlădicești ce să îmbracă arhiereul la liturghie, ce să închipuiesc, toate pre rând, câte una

(*Valsamon, întâi pentru stihariu:*) Stihariul, de va fi alb și să fie prelung, cu ceale râuri albe cu roșiu, cumu-s la mântie. /¹⁰⁶ Stihariul să închipuiaște strălucirea

³¹⁷ Scris: МОУСИ.

³¹⁸ B.: CAP 51 Pentru cela ce-ș va ocări și-ș va cleveti arhiereul său (Așjidere, Ioan Postnic): Oricine va fi acela om ce va cleveti pre arhiereu, foarte va să aibă un canon mare și greu și va fi oprit de toate obiceiaie creștinești și va lua blăstăm de la Dumne [...]

³¹⁹ Scris: ЛИТУРГИЕ.

³²⁰ Scris: СВЪРШЕСКЪ.

³²¹ Scris: ВЪРТОСЪ.

³²² Scris: ДЕННАФАРЪ.

³²³ În greacă, dar scris cu slove chirilice: este vrednic.

³²⁴ În slavonă: este vrednic.

³²⁵ În slavonă: sfintele molitve.

³²⁶ În slavonă: Slavă Ție Hristoase Dumnezeule.

³²⁷ Scris: ПРЕВЪРАЛЬ.

³²⁸ Scris peste tot: ПРѢСТОЛЬ sau ПРАСТОЛЬ.

luminii lui Dumnedzău, iară răurile ce sânt asupra lui iaste sângele și apa ce s-au izvorât drentu dumnedzăiască direapta Domnului coapsă.

(*Pentru epitrahil:*) Epitrahilul iaste fâșia³²⁹ ceaia ce legase pre Hristos de grumadzi și-l trăgea spre cruce, când vrea să-l răstignească.

(*Brăul ce să încinge preste stihari:*) Brăul iaste cuvînța ce au venit Hristos, carele era încins cu putearea Dumnedzăirei, cum dzice prorocul David: **УБЛѢСА ГЪ ВЪ СИЛѢ И ПРѢПОЛАСА**³³⁰.

(*Năraclițele:*) Năraclițele sânt legăturile ceale ce legară pre Domnul de mâni și-l trăgea de-l ducea la Caiafa³³¹.

(*Ipogonation, ce să dzice nebedernița:*) Aceastea iaste mănăștergura ceaia ce ștearse Hristos picioarele ucenicilor când feace omivanie.

(*Pentru sacos:*) /¹⁰⁷ Sacosul iaste cea haină ce îmbrăcară pre Hristos la groznicele Lui munci, cându-ș bătea joc³³² de Dâns.

(*Pentru cel cu cruci multe:*) Cu cruci multe să chiamă felonul. Felonul ce iaste tot cu cruci iaste mărirea a toată lumea, ce să dzice putearea cinstitei cruci ce-au biruit și biruiaște de pururea pre vrăjmașul cel mare ce să luptă cu noi, diavolul³³³.

(*Omoforul:*) Omoforul iaste cela ce înfașe pre vlădic prespre toate veșmintele. Acesta să tâlcuiăște³³⁴ oaia cea perită pentru carea veni Domnul ca să o ia, pentru că o apucase lupul cel mare, diavolul, și o băgase în turma sa. Iară daca o găsi Domnul, o luă și o rădică pre umerele Sale și o purtă până o duse de o puse iarăș în turma ce-au fost, ce să dzice în raiu pre Adam. /¹⁰⁸

Dară crucile, ce tâlcuiesc³³⁵? Crucile sânt pentru căce au purtat și Hristos crucea svinții Sale pre umerele Sale.

(*Cârjea:*) Cârjea să tâlcuiăște³³⁶ trestia ceaia ce o deaderă jidovii în direapta lui Hristos pentru ca să scrie mântuirea a tot norodul omenesc.

Cârjea să tâlcuiăște³³⁷ în multe fealiuri: Cârjea să tâlcuiăște³³⁸ și toiagul lui Moisi, cea ce să feace din șearpe, cu carele păștea nărodul lui Dumnedzău. Cârjea să tâlcuiăște³³⁹ și toiag de păstoriu cu carele paște turma lui Hristos.³⁴⁰

³²⁹ Scris: **ФЪШІА**. Altă lecțiune: fâșia.

³³⁰ Îmbrăcatu-S-au Domnul întru putere și s-au împodobit.

³³¹ Scris: **КАИФА**.

³³² Scris: **ЮКЪ**.

³³³ Scris peste tot: **ДІАВОЛЪ**. Citește: di-avol.

³³⁴ Scris: **ТАЛКЪУЩЕ**.

³³⁵ Scris: **ТАЛКЪЕСКЪ**.

³³⁶ Scris: **ТАЛКЪУЩЕ**.

³³⁷ Idem.

³³⁸ Idem.

³³⁹ Idem.

³⁴⁰ B.: [...] Năraclițele simt legăturile ceale ce legară pre Domnul Hristos de mâna și-l trăgea de-l ducea la Caiafa. (Ipogonation, ce să dzice nebedernița): Aceastea iaste mănăștergura ceaia ce ștearse Hristos picioarele ucenicilor când feace omivanie. (Pentru sacos): Sacosul iaste cea haină ce îmbrăcară pre Hristos la groznicele lui munci, cându-ș bătea joc de Dâns. (Pentru cel cu cruci multe): Cu cruci multe să chiamă felonul. Felonul ce iaste tot cu cruci iaste mărirea a toată lumea, ce să dzice putearea cinstitei cruci ce-au biruit și biruiaște de pururea pre vrăjmașul cel mare ce să luptă

Oare pentru ce să chiamă vlădicul purtători de Dumnedzăire și ce poate fi mântia lui și nașcele și râurile ceale mari și ceale mai mici și capasul?

Arhiereul iaste purtătoriu de Dumnedzăire, pentru căce iaste îmbrăcat întru darul Duhului Svânt și pentru acest lucru iaste putear/¹⁰⁹nic a da de acela dar tuturor creștinilor, la toate lucrurile ceale svinte, ce să chiamă obiceiiele destoinicie/³⁴¹, veri vlădicie, veri preoție și alte toate. Acestuia lucru să închipuiesc și îmbrăcămentele lui.

(*Pentru îmbrăcămента mântiei:*) Mântia să spune cinstea darului Duhului Svânt carele au venit de la Dumnedzău asupra lui de l-au acoperit. După cum iaste scris: Tot darul cel desăvârșit/³⁴² iaste de sus, carele pogoară de la Tine, Părintele luminii. Deci acest dar cuprinde preste tot trupul arhiereului, cum vedem și mântia că cuprinde și acopere tot trupul cu toate hainele.

(*Pentru nașce:*) Nașcele sânt doao părechi, mari și mici. Ceale mari sânt sus, ceale mici – gios/³⁴³, cusute la mântie. Aceastea să închipuie/¹¹⁰sc legii vechi și legii noao, cărora le iaste vlădicul amânduror ispravnic, după chipul lui Hristos.

De nașcele ceale mici ce sânt gios/³⁴⁴ la pământ, la poalele mântiei, acealea să spun legea cea veache a lui Moisi/³⁴⁵.

Iară ceale de la piept sânt chipul Svintei Evanghelii și într-acesta chip arată ceale de gios/³⁴⁶ de la poale, cumu s-are dzice c-au trecut umbra legii cei/³⁴⁷ vechi, iară ceale de sus, darul lui Dumnedzău cel bun au venit.

(*Pentru râuri ce sânt pre mântie:*) Aceaste/³⁴⁸ râuri ce sânt pre mântie, sânt de doo fealiuri, albe și roșii. Cel alb să închipuiaște firei omenesti, ce să dzice trupurilor noastre, iară cel roșiu să închipuiaște Dumnedzăirei, pentru ce dzice Scriptura că iaste foc Dumnedzăirea; iară niște râuri mai mici ce să văd pre mântie, cu acealea să împle/¹¹¹ cuvântul despuitoriului Hristos întru arhierei, ca între niște adevărași învățători a svintei besearici, după cumu-i scris: Cela ce creade întru Mine, izvoară de apă vie vor cură den zgăul lui. Apele ceale vii sânt darurile Duhului Svânt.

cu noi, diavolul. (Omoforul): Omoforul iaste cela ce înfașe pre vlădic prespre toate veșmintele. Acesta să tâlcuiaște oaia cea perită pentru carea veni Domnul ca să o ia, pentru că o apucase lupul cel mare, diavolul. și o băgase în turma lui. Iară daca o găsi Domnul, o luă și o rădică pre umerele Sale și o purtă până o duse de iarăș o puse în turma ce-au fost, ce să dzice în raiu pre Adam. Dară crucile, ce tâlcuiesc? Crucile simt pentru căce au purtat și Hristos crucea svinției Sale pre umerele Sale. (Cârjea): Cârjea să tâlcuiaște trestia ceaia ce o deaderă jidovii în dreapta lui Hristos pentru ca să scrie mântuirea a tot norodul omenesc. Cârjea să tâlcuiaște în multe fealiuri: Cârjea să tâlcuiaște și toiagul lui Moisi, cela ce să feace din șearpe, cu carele păștea nărodul lui Dumnedzău. Cârjea să tâlcuiaște și toiag de păstoriu cu carele paște turma lui Hristos.

³⁴¹ Scris: **дестойичен.**

³⁴² Scris: **десъвръшит.**

³⁴³ Scris: **цось.**

³⁴⁴ Idem.

³⁴⁵ Scris: **моиси.**

³⁴⁶ Scris: **цось.**

³⁴⁷ Scris peste tot: **чен.** Altă lecțiune: **ceii.**

³⁴⁸ Scris: **ачасте.**

(Pentru capas:) «Capas» să chiamă elineaste acoperemântul. Acest capas să cade să-l poarte arhierii tot cu sine și când vor merge înaintea mai-marilor sau altor oameni de cinste; când va fi cu mântie să fie și cu capas, cu cuviință iaste pe-atunci și cumu să cade. Capasul iaste un lucru răcoros, cumu s-are dzice cu țarul lui face umbră de umbreaște pre vlădic. Această³⁴⁹ umbră nu iaste altă, fără darul Duhului Svânt, carele face umbră cinstitului creăștet a dumnedzăie/¹¹²scului arhieriu, cum scrie Scriptura: Puterea³⁵⁰ cea de sus, umbră atuncea.³⁵¹

54 CAP.

Pentru ca să scrie numele lui Isus Hristos în icoană în spatele arhierelui

(Întrebare:) De vream ce am dzis mai sus cum arhierel iaste purtătoriu de Dumnedzăire și ține el pre mân³⁵² scaunul lui Dumnedzău și să tâlcuiesc³⁵³ veșmentele ce poartă, Dumnedzăirea și omenia. Drept aceaia iaste scris numele lui Isus Hristos asupra lui, pentru ca să să arate întru svântul lui trup de vream ce să închipuiaște el sânșur lui Hristos arhierel?

(Răspuns:) Ascultă pentru acesta lucru și socoteaște mai gios³⁵⁴, că să grăiaște tot de acesta lucru.³⁵⁵

---

³⁴⁹ Scris: ачасть.

³⁵⁰ Scris: нѣтърѣ.

³⁵¹ B.: CAP 54 Oare pentru ce să chiamă vlădicul purtători de Dumnedzăire și ce poate fi mântia lui și nașcele și răurile ceale mari și ceale mai mici și capasul? Arhierel iaste purtătoriu de Dumnedzăire, pentru căce iaste îmbrăcat întru darul Duhului Svânt și pentru acesta lucru iaste putearnic a da de acel dar tuturor creștinilor, la toate lucrurile ceale svențite, ce să chiamă obiceiiele beserice și destoinicia veri vlădicie, veri preoție și alte toate. Acestuia lucru să închipuiesc și îmbrăcămintele lui. (Pentru îmbrăcămента mântiei): Mântia să spune cinstea darului Duhului Svânt carele au venit de la Dumnedzău asupra lui de l-au acoperit. După cum iaste scris: Tot darul cel desăvârșit iaste de sus, carele pogoară de la Tine, Părintele luminii. Dece acest dar cuprinde preste tot trupul arhierelui, cum vedem și mântia că cuprinde și acopere tot trupul cu toate hainele. (Pentru nașce): Nașcele simt doao părechi, mari și mici. Ceale mari simt sus, ceale mici - gios, cusute la mântie. Aceaste să închipuiesc legii vechi și legii noao, cărora le iaste vlădicul amânduror ispravnic, după chipul lui Hristos. De nașcele ceale mici ce simt gios la pământ, la poalele mântiei, aceale să spun leagea cea veache a lui Moisi. Iară ceale de la piept simt chipul Svintei Evanghelii și într-acesta chip arată ceale de gios de la poale, cumu s-are dzice c-au trecut umbra legii cci vechi, iară ceale de sus, darul lui Dumnedzău cel bun au venit. (Pentru răurile ce simt pre mântie): Aceaste răuri ce simt pre mântie, simt de doo fealiuri, albe și roșii. Ceale albe să închipuiaște firei omenesti, ce să dzice trupurilor noastre, iară cel roșiu să închipuiaște Dumnedzăirei, pentru ce dzice Scriptura că iaste foc Dumnedzăire; iară niște răuri mai mici ce să văd pre mântie, ce aceale să imple cuvântul despuitorului Hristos întru arhieriei, ca între nește adevărați învățatori a svintei besearעי, după cumu-i scris: Cela ce creade întru Mene, izvoară de apă vie vor cură den zgăul lui. Apele ceale vii simt darurile Duhului Svânt. (Pentru capasul): Capas să chiamă elineaste acoperemântul. Acest capas să cade să-l poarte arhierii tot cu sine și când vor merge înaintea mai-marilor sau altor oameni de cinste; când va fi cu mântie să fie și cu capas, cu cuviință iaste pe-atunce și cumu să cade. Capasul iaste un lucru răcoros, cumu s-are dzice cu țarul lui face umbră de umbreaște pre vlădic. Această umbră nu iaste altă, fără darul Duhului Svânt, carele face umbră cinstitului creăștet a dumnedzăiescului arhieriu, cum scrie Scriptura: Puterea cea de sus, umbră atuncea.

³⁵² Scris: мѣнь.

³⁵³ Scris: тълкуескъ.

³⁵⁴ Scris: гось.

³⁵⁵ B.: CAP 55 Pentru ca să scrie numel lui Isus Hristos în icoană în spatele arhierelui (Întrebare): De vream ce am dzis mai sus cum arhierel iaste purtătoriu de Dumnedzăire și ține el

**Pentru dumnezăieștile deagete a arhierelui, ce sânt împreunate
când blagoslovește pre iubitul lui Hristos săbor,
carele arată numele lui Isus Hristos**

(Înțe¹¹³leptul Nicolae, protopopol de Anapli:) Acesta lucru, cine va vrea să socotească foarte iaste lesne: Când va să blagoslovască preotul sau vlădicul, atunci însămnază într-o mână sa numele lui $\tilde{\text{ic}}\tilde{\text{x}}^{\text{356}}$ într-acesta chip: Deagetul cel al doile de lângă cel mare, cându-l împreună cu cela de lângă dâns, ce să chiamă al treile, atunci iaste $\tilde{\text{ic}}^{\text{357}}$ pentru că deagetul cela al doile, ce stă drept, să închipuiască ije $\tilde{\text{i}}^{\text{358}}$, iară cela de lângă dâns, ce să chiamă al treile, ce stă can plecat, acela iaste slovo $\tilde{\text{c}}^{\text{359}}$ iată $\tilde{\text{ic}}$ deplin. Dup-aceaia, când pleacă deagetul cela al patrul și-l împreună cu cel mare, puind deagetul cel mare can pre deasupra celui alalt să face her $\tilde{\text{x}}^{\text{360}}$ și cela al cincile, fiind și acela can plecățel, să face /¹¹⁴ slovo $\tilde{\text{c}}$ carele iaste $\tilde{\text{x}}^{\text{361}}$. Deci, iacă iaste cum am dzâs mai sus, că iaste închipuit Hristos cu totul în trupul arhierelui. Drept aceaia să scrie Hristos în toate veșmintele și în stihar și în felon și în patrahil și în sacos, pentru ca să să cunoască că iaste întrutot scris și încipuit Isus Hristos în trupul arhierelui și răpaosă tot darul cel desăvârșit³⁶² ce vine de sus asupra lui și iaste pre pământ arhierel scaunul lui Dumnedzău.

Drept aceaia, când vedem vlădicul îmbrăcat cu toate podoabele lui, atunci să ne aducem amente cum am vedea pre sângur Hristos. Atunci, ce vom ceare de la dâns, pre lesne³⁶³ vom dobândi, pentru căce are de la Dumnedzău dar și puteare ca aceaia: Orice va lega pre pământ să fie legat și în cer și ce va dezlega, fi-va dezlegat. Pentru acesta lucru, /¹¹⁵ de multă vreme, cunoscând David împărat cu Duhul Svânt ca cu o ceateră sufletească cântând de grăiaște: Preoții Tăi să îmbrăcară întru direptate și precuvioșii Tăi să bucurară. Oare ce iaste direptatea? Direptatea iaste sângur Domnul nostru Isus Hristos, iară precuvioșii sânt oamenii cei înțelepți și credincioși, ceia ce stau înaintea scaunului lui Dumnedzău, ce să dzice înaintea arhierelui și cu mare bucurie stau de ascultă acel glas scump, cum are fi îngeresc, unde cântă peaveții de dzâc așa; Pre acesta despuioriu și al nostru mare arhierel, Doamne, ferește-ni-l în mulți ai. Atuncea, tot nărodul să pleacă cu bucurie și dzic: исполет³⁶⁴ de trei ori. Atuncea arhierel blagoslovește în toate părțile, cumu să dzice, dentru darul lui /¹¹⁶ Dumnedzău, ce i-au dăruit, ne tinde și noao și ne dăruiaște

pre pământ scaunul lui Dumnedzău și să tâlcuiesc veșmentele ce poartă, Dumnezăirea și omenia. Drept aceaia iaste scris numele lui Isus Hristos asupra lui, pentru ca să să arate întru svântul lui trup de vreme ce să închipuiască el singur lui Hristos arhierelul? (Răspuns): Ascultă pentru acesta lucru și socoteaște mai gios, că să grăiaște tot de acesta lucru.

³⁵⁶ Isus Hristos. Întrucât forma slovelor chirilice are semnificație în interpretarea valorii semnelor de mai jos, au fost păstrate în text ca atare.

³⁵⁷ N. N.: Isus.

³⁵⁸ N. N.: i.

³⁵⁹ N. N.: s.

³⁶⁰ N. N.: h.

³⁶¹ N. N.: Hristos.

³⁶² Scris: десъвршит.

³⁶³ Altă lecțiune: prelesne.

³⁶⁴ În slavonă: întru mulți ani.

cum au fost blagoslovind și Hristos pre apostoli și i-au fost dăruind, de-au fost dzicând: Loați Duh Svânt. Într-acesta chip dă și vlădicul darul său pre preoți.³⁶⁵

56 CAP.

Pentru blagoslovenia ce blagoslovește vlădicul cu amândoo mânele ce închipuiaște

Domnul nostru Isus Hristos când vrea să să înalțe spre ceriu, blagoslovi pre ucenicii săi cu amândoo mânele Svinții Sale, după cum dzice Svânta Evanghelie: Și-ș rădică³⁶⁶ mânele cătră cer și-i blagoslovi pre dânșii. Deci, și vlădicul, când blagoslovește nărodul lui Dumnedzău cu amândoo mânele, aduce în chipul Arhiereului celui Mare, Domnului și Mântuitoriului nostru Isus Hristos, cându și-au blagoslovit ucenicii Săi, cum am dzăs.³⁶⁷

57 CAP.

Pentru vlădic sau preot, de să va schimi

A doo pravilă a svânt¹¹⁷tului săbor ce s-au făcut în Besearica-cea-mare, ce s-au chemat pre numele înțelepciunii lui Dumnedzău, anume Sofia, învață de grăiaște:

---

³⁶⁵ B.: CAP 56 Pentru dumnedzăieștile deagete a arhiereului, ce simt împreunate când blagoslovește pre iubitul lui Hristos săbor, carele arată numele lui Isus Hristos (Înțeleptul Nicolai, protopopul de Anapli): Acesta lucru, cine va socoti foarte iaste lesne: Când va să blagoslovască preotul sau vlădicul, atunce însămnează întru mâna sa numele lui **ісхс** într-acesta chip: Deagetul cel al doile de lângă cel mare, cându-l împreuna cu cela de lângă dâns, ce să chiamă al treile, atunce iaste **іс**, pentru că deagetul cela al doile, ce stă drept, să închipuiaște „іе” Ț iară cela de lângă dâns, ce să chiamă al treile, ce stă can pecat, acela iaste „slovo” Ț iată **іс** deplin. Dup-acea, când pleacă deagetul cela al patrul și-l împreună cu cel mare, puind deagetul cel mare can pre deasupra celui alalt să facă „her” **хс** și cela al cincile, fiind și acela cam plecătel, să face „slovo” Ț carele iaste **хс**. Deci, iacă iaste cum am dzăs mai sus că iaste închipuit Hristos cu totul în trupul arhiereului. Drept aceaia să scrie Hristos întru toate veșmintele și în stihar și în felon și în patrahil și în sacos, pentru ca să să cunoască că iaste întrutot scris și încipuit Isus Hristos în trupul arhiereului și răpaosă tot darul cel desăvârșit ce vine de sus asupra lui și iaste pre pământ arhiereul scaunul lui Dumnedzău. Drept aceaia, când vedem vlădicul îmbrăcat cu toate podoabele lui, atunce să ne aducem amente cum am vedea pre singur Hristos. Atunce, ce vom ceare de la dâns, prelesne vom dobândi, pentru căce are de la Dumnedzău dar și puteare ca aceaia: orice va lega pre pământ să fie legat și în ceu și ce va dezlega, va fi dezlegat. Pentru acesta lucru, de multă vreme, cunoscând David proroc și împărat cu Duhul Svânt ca cu o ceateră sufletească cântând de grăiaște: Preoții Tăi să îmbrăcară întru dreptate și preacuvioșii Tăi să bucurară. Oare ce iaste dreptatea? Dreptatea iaste singur Domnul nostru Isus Hristos, iară preacuvioșii simt oamenii cei înțelepți și credincioși, cea ce stau înaintea scaunului lui Dumnedzău, ce să dzice înaintea arhiereului și cu mare bucurie stau de ascultă acel glas scump, cum are fi ingeresc, unde cântă peaveții de dzic așa; Pre acesta despuitoriu și al nostru mare arhiereu, Doamne, fereăște-ni-! în mulți ai. Atuncea, tot nărodul să pleacă cu bucurie și dzic: **иноеет** de trei ori. Atuncea arhiereul blagoslovește în toate părțile, cumu să dzice, dentru darul lui Dumnedzău, ce i-au dăruit, ne tinde și noo și ne dăruiaște cum au fost blagoslovind și Hristos pre apostoli și i-au fost dăruind, de-au fost dzicând: Luați Duh Svânt. Într-acesta chip dă și vlădicul darul său pre preoți.

³⁶⁶ Scris: **ръдикъ**. Altă lecțiune: rădică.

³⁶⁷ B.: CAP 57 Pentru blagoslovenia ce blagoslovește vlădicul cu amândoo mânele ce închipuiaște Domnul nostru Isus Hristos când vrea să să înalțe spre ceriu, blagoslovi pre ucenicii săi cu amândoo mânele Svinții Sale, după cum dzice Svânta Evanghelie: Și-ș rădică mânele cătră ceriu și-i blagoslovi pre dânșii. Deci, așa și vlădicul, când blagoslovește nărodul lui Dumnedzău cu amândooa mânele, aduce în chipul Arhiereului celui Mare, Domnului și Mântuitoriului nostru Isus Hristos, [...]

Vlădicul ce să va schimi, ce să dzice va lua obrazul cel mare, acela iase den obiceiul vlădicesc și den toată destoinicia ei și să face den părinte fiu și den³⁶⁸ învățătoriu – ucenic și, de-acia n-ai mai oblăduiaște, nice în scaun nu mai poate să șadză, nice paște pre nime, ce-l pasc alții pre dânsul, ca și cela ce are face den părinte fiu și den dascal – ucenic și den domn – rob. Drept aceeaia au dat învățătură acest svânt săbor: Care vlădic va face una ca aceasta, de să va schimi, să să dezbrace de toate podoabele vlădicesți și să nu mai fie vlădic.

Iară iermonahul de să va shimi³⁶⁹, nu să opreaște de preoție, ce tot cântă /¹¹⁸ liturghie, pentru căce n-au avut asupra sa aceeaia destoinicie să fie învățătoriu, ca vlădicul; drept aceeaia n-are nice o smenteală.

58 CAP.

Pentru vlădicul sau fiecă preot, de-i va prilăsti diavolul să facă niscare păcate și de să vor scârbi³⁷⁰ de dânsii oamenii și vor fugi de dânsii

(*Matheiu:*) De vor grăi oamenii de vlădic sau de preot că face toate păcatele, pre acela, până nu să va face cecetare foarte pre-amăruntul și să să strângă săbor de vlădici, cum scrie leagea, și, după cumu-i va fi vina, dacă-l vor scoate den scaun, atunce să-l părăsească toți. Iară până acii, nime să nu să oscârbască³⁷¹ pre lucrurile lui, de slujbele lui sau de liturghia lui sau de cumenecătura lui sau de alte de toate lucrurile svintei besearici, că aceale toate sânt darurile /¹¹⁹ lui Dumnedzău și cu putearea Duhului Svânt, de svențesc pre toți ceia ce să apropie cu credință.

Duhul Svânt lucrează toate carile sânt de treaba svențirei, iară preotul numai cât iaste de poslușeaște drept cea n-are nime a lua sama vlădicilor sau preoților, fără ceia ce sânt spre aceasta tocmitori. Iară noo nice să cade numai atât: Ce ne vor învăța, aceeaia să facem. Cum scrie Scriptura: Creade, iară nu ispiti.

De acesta lucru scrie la Otecenic³⁷²: Dzice c-au fost oareunde un călugăr sahastru³⁷³. Dece, au chemat pre un preot mirean de i-au cântat liturghii. Într-acea, să prileji de veni un om de unde era popa, dece-l foarte grăi de rău pre acel preot cătră acel părinte. Audzind el aceasta³⁷⁴, foarte să scârbi³⁷⁵ pre acel preot. Neștiind el nemică de aceasta, după cum era învățat, veni iarăș la acel /¹²⁰ părinte pentru să cânte liturghie. Iară părintele, dacă prinse veaste că vine, încuie ușa și nu-l lăsă. Iară preotul, dacă vădzu așea, să întoarse mâhnit. Atunce veni glas cătră sahastru³⁷⁶ [sic!] de grăi: Luară-Mi oamenii păcatul Mieu! Și dormi atunce acest sahastru³⁷⁷ și vădzu un vis unde era un puț de aur și nește apă foarte dulce și reace și frumoasă.

---

³⁶⁸ Scris: де дѣвѣцѣторю.

³⁶⁹ Scris: сѹими.

³⁷⁰ Scris: скрѣи.

³⁷¹ Scris: оскрѣваскѣ.

³⁷² Scris: штечнникъ.

³⁷³ Scris: сѹхастрѹ.

³⁷⁴ Scris: ачѣста.

³⁷⁵ Scris: скрѣѣи.

³⁷⁶ Scris: саѹастрѹ.

³⁷⁷ Idem.

Și era și funea și vasul carele scotea apă tot de aur. Iară omul cela ce scotea apă era foarte bolnav, tot trupul lui i-era tot bube, cum era mai scârnăv³⁷⁸. Atunce iarăș veni spre dâns glas de-i grăi: Căce nu beai de această apă scumpă și bună? Ce te oscârbești³⁷⁹? Într-acea să deșteptă /¹²¹ și socotiia întru sine ce poate fi acel vis. Apoi înțelease că iaste pentru căce au fugit de svânta liturghie a acelu preot, unde au fost gândind că nu iaste destoinic. Atunce trimise de chemă preotul foarte cu osârdie³⁸⁰ mare și-l puse de cântă liturghie și-ș scoase den fire acel gând rău ce purta asupra preotului.

Drept aceaia, de-are fi cum are fi preotul, nu trebuie să-l giudecăm³⁸¹. Dumnedzău iaste giudeț³⁸² drept, dece-l va giudeca³⁸³ și pre noi, pre toți. Iară să dăm loc vrăjmașului să ne oscârbim³⁸⁴ de svânta liturghie și de svânta priceaștanie, că, pre cât ne depărtăm noi de lucrurile lui Dumnedzău, cu atâta să depărtează și Dumnedzău de noi.

Iară pentru căce poslușeaște preotul acestora taine, macar de ne-are părea că iaste și nedestoinic, toate le svin/¹²²țeaște Duhul Svânt și cine priimeaste³⁸⁵ acesta dar, acela ia svințire și iertare de păcate. Că svințirea nicedănăoară nu să spurcă, ce iaste tot curată, cum nu să spurca nice acea apă ce vâdzu acel părinte de boala celui bolnav. Așea și sventele dumnedzăieștile taine de poslușania preotului celui nedestoinic. Iară el, de va îndrăzni a să atinge de acela foc a Dumnedzărei, fiind nedestoinic, are a-l certa Dumnedzău cu focul nestins, unde iaste gătat diavolul și slugilor lui.

59 CAP.

Pentru să nu giudece nicedănăoară mireanul pre vlădic sau pre preot sau pre diacon

(*Nichita, mitropolitul de Siron:*) Nice iaste destoinic, nice drept, nice și să cade să giudece om mirean pre vlădic sau pre preot sau pre diacon, nice ochii nu să cade să-ș /¹²³ rădice asupra lor ca să-i vadză, ce să să depărteadze și să încungiuire³⁸⁶ loc de o păpriște unde-i vor vedea, pentru căce că doară păcatul păcatele lor și vedem, iară pocăința inimii lor nu știm. Drept aceaia, să ne plecăm arhiereilor, preoților și diaconilor cu toată osârdiia³⁸⁷, veri fie direpți, veri păcătoș. Iară ei, cum vor face, au giudeț³⁸⁸ drept pre Dumnedzău, deci va plăti fieșcăruia după deala sa.

---

³⁷⁸ Scris: скрънавъ.

³⁷⁹ Scris: оскръбещи.

³⁸⁰ Scris: осръдне.

³⁸¹ Scris: ѡудекъмь.

³⁸² Scris: ѡудецъ.

³⁸³ Scris: ѡудека.

³⁸⁴ Scris: оскръвимь.

³⁸⁵ Scris: примѣще.

³⁸⁶ Scris: дкѡнуѡре.

³⁸⁷ Scris: осръдїа.

³⁸⁸ Scris: ѡудецъ.

Pentru blăstămul ce fac vlădicii asupra cuiva, ce să dzice anathima³⁸⁹

Acest lucru, anathema³⁹⁰, nu iaste altă, ce numai împărțire aceluia om de Dumnedzău și împreunare și lăcuire cu satana.

(*Pentru anathema*³⁹¹ *scrie Săborul al Patrul de dzice așa:*) Nice unui creștin ca să nu-i dzacă nime anathima³⁹², numai să dzacă călugărilor ce leapadă călugăria și nu vor să să mai întoarcă. /¹²⁴ Iară, de să vor întoarce și aceștia, priimiți-i³⁹³ și cuprindeți-i în brațele voastre, că Domnul Dumnedzăul nostru, Isus Hristos, Cela ce-au pogorât den ceriu pentru mântuirea noastră, dzice că n-au venit să chiami direpții, ce păcătoșii spre pocăință. Și mare bucurie iaste în ceriu și pre pământ pentru un păcătos, când să pocăiaște.

(*Ioan Zlatoust:*³⁹⁴) Iară Rostul-Cel-de-Aur Ioan, pentru anathema³⁹⁵ dzice: Oricum și cum, nice într-un chip nice unui creștin anathima³⁹⁶ să nu-i dziceți, pentru căce îl scoateț de tot și-l înstreinaț de Hristos și-l dați de tot diavolului și nu mai are nedeajde de spăsenie cela ce ia asupra să anathema³⁹⁷, ce iaste strein den ceata creștinească și lăcuitoriu cu diavolul. Oare vedeți câtu-i de mare și de groznică anathema?³⁹⁸

61 CAP.

Pentru cela ce-l afuri¹²⁵ **sesc pentru vina lui sau cu năpaste să nu să dezlege sânгур, pentru căce să va ști nevinovat**

(*Simeon de Solun:*) Un om ce-l va afurisi neștine pre vina lui sau și fără de vină, fără de știrea vlădicului său, să nu îndrăznească a să dezlega sânгур, nice să să facă el sânгур giudeț³⁹⁹ lucrului său, să dzacă că l-au afurisit făr' de vină, ce să vie să să apropie cu toată osârđia⁴⁰⁰ cătră arhiereul său ca să să roage de el⁴⁰¹ să-l iarte. Iară, de nu va vrea să-l iarte, să facă cum va face, să puie și pre alții să grăiască până vor face în vreun chip pentru cuvântul a doi sau trei, ca un iertătoriu⁴⁰², să va milostivi de-l va ierta. Iară, de nu va vrea nice într-un chip să-l iarte, de va fi episcop, să-l lase, să nu-l mai roage, ce să margă la mitropolitul /¹²⁶ aceii eparhii. Iară, de va fi fost mitropolit acesta ce-au mărs întâi de i s-au rugat, să-l lase și să margă la

---

389 Scris: АНАΘИΜΑ.

390 Scris: ΑΝΑΘΕΜΑ.

391 Idem.

392 Scris: ΑΝΑΘΙΜΑ.

393 Scris: πρίιμιτιϊи.

394 Ioan Gură-de-Aur (Chrisostomos, Zlatoust), arhiepiscop al Constantinopolului între 398-406.

395 Scris: ΑΝΑΘΕΜΑ.

396 Scris: ΑΝΑΘΙΜΑ.

397 Scris: ΑΝΑΘΕΜΑ.

398 Idem.

399 Scris: ѡбдѣць.

400 Scris: осръдіа.

401 Scris: е.

402 Scris: ертѣторю.

patriarhul și nu cu vreo pâra carea cumva ca să înțeleagă acel arhieru să să scârbască⁴⁰³ mai rău asupra lui. Deci, atunci, cum are pune foc pre foc, pentru că altulu-i giudețul⁴⁰⁴ lui Dumnedzău și altulu-i a oamenilor. Pentru acesta lucru, trebuie foarte cu smearenie⁴⁰⁵ a pofți iertăciunea, iară nu cu simeție, de i-i voia să ia iertare cu ispravă de la Dumnedzău. Că, de la om lesne ver lua și cu sila ce ver vrea, iară de la Dumnedzău sau de la arhieru foarte cu o plecare mare. Și când te va ierta, încă tot să-ț fie grije. Să dzăcă fiecine: Ce știu eu, iertat sânt au ba, numai Dumnedzău știe, că iaste scris: Cu frică iaste a cădea în mâna lui Dumnedzău cel viu.

(*Scrie dumnedzăiescul Zlatoust.*)¹²⁷ Când găsești omul făcând niscare păcate, nu într-acea dată îl scoate pre dâns de la besearcă, ca nu cumva să cură diavolul mai curund⁴⁰⁶ să apuce și să și-l facă șie soț, ce-l chiamă într-o parte, sângur și pre de o parte ceartă-l și-l învață, pre de altă parte te roagă cu bine cândai doară-l veri putea scoate den răutate. Deci, de te va asculta, iată că i-ai dobândit sufletul, cum au dzâs Scriptura: Cea ce va întoarce pre cel păcătoș din calea lui cea rătăcită, acela scoate și izbăvește suflet de moarte și-i curățește mulțime de păcate.

62 CAP.

Pentru cel proștit, de va afurisi pre cineva fără de vină

(*Valsamon.*) Oricine va avea asupra sa preoție și, de va afurisi pre cineva, pre vreun creștin, fără de leage și nu va avea nice o vină, acesta iaste giudecat⁴⁰⁷ să /¹²⁸ să pedepsească el în locul acelu afurisit.

(*Dionisie Areopaghet*⁴⁰⁸.) Dzice Svântul Dionisie Areopaghet într-o poslanie a lui, cum Dumnedzău nu ascultă cuvintele proștilor, ce le pornesc fără de ispravă.

(*Neara a împăratului Iustiniian*⁴⁰⁹ dzice:) Poroncim preoților și vlădicilor să nu afurisească⁴¹⁰ nice pre unul dentru creștini, până nu i să va arăta vina lui; daca să va afla cu pravila că iaste de afurisit, atunci să să afurisească, iară, de vor afurisi pre cineva și nu va fi nemică de față vina acestuia, ca să să iarte de arhierul cel mare, iară cela ce l-au afurisit să să pedepsească, ce să dzice să fie oprit de besearică câtăva vreme, cât va vrea arhierul cel mare. De vreme ce-au făcut strâmbătate, cu direptate iaste să să pedepsească. /¹²⁹

(*Leon și Costantin împărații cei mari.*) Aceștea au lăsat învățatură de-au dzâs: Poroncit-am vlădicilor să nu desparță pre nime de svânta priceaștenie⁴¹¹ fără

---

⁴⁰³ Scris: скрваскѣ.

⁴⁰⁴ Scris: ѡбдѣцѣль.

⁴⁰⁵ Scris: смѣрениѣ.

⁴⁰⁶ Scris: кѡрѡндѣ.

⁴⁰⁷ Scris: ѡбдѣкатѣ.

⁴⁰⁸ Sfântul Dionisie Areopagitul. Considerat de Biserica Răsăriteană ca unul din primii adepți atenieni ai apostolilor (sec. I), autor al scrierilor *Despre numele divine*, *Despre teologia mistică*, *Despre ierarhia cerească*, *Despre ierarhia ecleziastică*. Considerat de Biserica Apuseană ca Pseudo-Dionisie Areopagitul, autorul fiind identificat cu un călugăr sirian de la începutul secolului al VI-lea.

⁴⁰⁹ Scris: ѡстиниѡнѡнѣ.

⁴¹⁰ Scris: афѡрисѣскѣ.

⁴¹¹ Scris: причащеніѣ.

de vină și până nu va fi lucrul de față; iară ceia ce vor face acesta, să să oprească de liturghie un an.

(*Ioan Zlatoust:*) Dzice, iarăș, Zlatoust: Când afurisc pe cineva, atunci, într-acei ceas, vine diavolul de-l cuprinde în brațele lui. Drept aceia, trebuie foarte cu tocmală să să cerceteadze lucrul și să i să găsască vina omului acelu mirean, și atunci să să afurisească.

63 CAP.

Pentru arhieru, de va opri pre popă de liturghie⁴¹² sau va afurisi mireani pentru ca să-i dea ceva mazădă sau de va pecetlui besearică

(*Săborul 7⁴¹³ în 4 cap.:*) La acest svânt Săbor al Șaptele să scrie de acest lucru: Oricare vlădic de să va tâmpla au de piz/¹³⁰ mă au pentru voia cuiva au pentru să-i dea ceva mazădă va opri de la liturghie⁴¹⁴ pre vreun preot sau va afurisi pre vreun mirean sau va pecetlui vreo besearică ca să stea închisă să nu cânte⁴¹⁵ liturghie sau alte slujbe ca să să proslăvască numele lui Dumnedzău, acesta să pață cum au făcut el altora, ce să dzice, de va fi oprit de liturghie, să fie și el oprit, iară, de va fi afurisit, să fie și el afurisit după cuvântul lui David⁴¹⁶, ca să să întoarcă durearea lui asupra capului său și spre creștetul lui, ca spre un călcătoriu de învățăturile lui Dumnedzău și de obiceiile svinților apostoli.

(*Petră apostol:*) Cum dzice și dumnedzăiescul Petră apostol: Paște turma lui Dumnedzău și nu cu sila, ce cu bunăvoie, cum iubeaște Dumnedzău și nu cu leasne dobândă, ce cu toată osârđiia⁴¹⁷ /¹³¹ și să fiț voi chip bun, spre păstoriia voastră să faceț voia lui Dumnedzău. Deci, dacă veț face așa, veț purta de la Dumnedzău cununa mării cea neveștedzită, iară, de veț face împrotivă, în locul aceia cununi veț să luat munca de veaci.

(*Pavel apostol:*) Dzice și Pavel apostol: Nedirepții, împărăția lui Dumnedzău nu vor ocina. Deci, și arhieru de va zeberi [sic!] vreun preot sau va afurisi vreun mirean fără vină, ce numai pentru ca să-i dea ceva mazădă, nedirept lucru iaste acesta și după cuvântul apostolului, împărăția lui Dumnedzău nu va ocina, ce va fi strein de dânsa ca un nedirept.

64 CAP.

Pentru ceta ce să împreună cu cel afurisit, de fac rugă împreună

(*Pravila Apostolilor, în 10 cap. învață de grăiaște:*) Oricarele va face rugă cu cel afurisit, acela încă să afuri/¹³² seaște.

(*Zunara:*) Tâlcuiăște⁴¹⁸ acest lucru Zunara, de dzice: Pre ceta ce-l afurisc, pentru păcate-l afurisc și pentru vinele lui. Deci trebuie să nu să meastece nime

---

⁴¹² Scris: *лѣтѣ*.

⁴¹³ Numit și al Doilea Conciliu de la Niceea (787), a pus capăt iconoclasmului.

⁴¹⁴ Scris: *лѣтѣ*.

⁴¹⁵ Scris: *кѣнѣ*.

⁴¹⁶ Scris: *дѣидѣ*.

⁴¹⁷ Scris: *осръдїа*.

⁴¹⁸ Scris: *тѣлѣнѣ*.

cu dâns, pentru căce face rușine arhierelui celuia ce l-au afurisit. Alta, să arată lucrul că l-au afurisit fără de ispravă, drept aceeaia, scrie Pravila Svinților Apostoli: Cela ce nu să va feri de cel afurisit, ce va face rugă cu dâns au în besearică au în casă au fie în ce loc, acela încă să afuriseaște.

(Valsamon:) Dzice și Valsamon: De va grăi neștine cu cel afurisit, n-are nice o smenteală, iară numai când va face rugă împreună cu dâns, atunce că-l afuriseaște.⁴¹⁹

65 CAP.

Pentru cel afurisit, în ce chip să va cunoaște după moartea lui de unde-i afurisit

Cela ce să va fi afurisit de leage sau de blăstăm, i să ține partea trupului /¹³³ numai cea de mainte, iară altă totu-i putred.

Iară cela ce are anathema⁴²⁰, să veade galbăn ca ceara și sâmt deagetele zbârcite⁴²¹; iară cela ce să veade negru, acela-i afurisit de vlădic; iară cela ce să veade alb, iaste afurisit de pravilă, ce să dzice de învățăturile apostolilor și ale svinților oteți^{422 423}.

66 CAP.

Mai înainte spune și arată de afurisenie în ce chip și pentru ce să afuriseaște; așjidere, și pentru preot pentru ce n-are puteare să facă afurisenie?

(Răspuns:) Preoților nu li-e dată să facă afurisenie, numai ce au ei acest dar să slujească svânta liturghie și să boteadze. Iară vlădicilor li s-a dat aceasta să iarte și să afurisească, pentru că aceștea sâmt chipul apostolilor, căroră le-au dat acest dar sângur Domnul Hristos, cumu le-au dzâs când le-au dat această pu/¹³⁴teare: Ce veț lega pre pământ, legat va fi și în ceriu, și ce veț dezlega, dezlegat va fi. Și iară au dzâs: Voi simteț lumina lumii. Drept aceeaia pre urma apostolilor, au rămas aceștia, vlădicii, în scaunele lor pre pământ. Deci, numai ei au puteare și dar a da tuturor cumu să dă și lumina de să aprinde una dentr-altă. Deci, iată că preotul n-are nice o puteare fără de blagosloveniia vlădicului și acesta iaste și învățătoriu și păstoriu și grijitoriu de nărodul lui Dumnedzău și acestora s-au dat putearea și darul și cine sâmt de la Dâns ispravnici, aceia au puteare [a]⁴²⁴ afurisi și a ierta păcatele, iară nu

---

⁴¹⁹ B.: [...] ispravă, drept aceeaia, scrie Pravila Svinților Apostoli: Cel ce nu să va feri de cel afurisit, ce va face rugă cu dâns au în besearică au în casă au fie în ce loc, acela încă să afuriseaște. (Valsamon): Dzice și Valsamon: De va grăi neștine cu cel afurisit, n-are nice o smenteală, iară numai când va face rugă împreună cu dâns, atunce că-l afuriseaște.

⁴²⁰ Scris: **анаѳема**.

⁴²¹ Scris: **звръчнѣ**.

⁴²² Scris peste tot: **опѣци, оѣци** etc.

⁴²³ B.: CAP 67 Pentru cel afurisit, în ce chip să va cunoaște după moartea lui de unde-i afurisit Cela ce să va fi afurisit de leage sau de blăstăm, i să ține partea trupului numai cea de mainte, iară altă totu-i putred. Iară cela ce are anathema, să veade galbăn cu carne și simt deagetele zbârcite; iară cela ce să veade negru, acela-i afurisit de vlădic; iară cela ce să veade alb, iaste afurisit de pravilă, ce să dzice de învățăturile apostolilor și ale svinților oteți.

⁴²⁴ Cuvânt lipsă în text.

preotul. Iară care preot va afurisi pre vreun creștin fără de voia arhierelui, are a da samă înaintea lui Dumnedzău, pentru căce au despăr/¹³⁵țit pre un creștin de mărirea lui Dumnedzău, că afurisenia nu iaste altă, ce iaste despărțire de toate lucrurile dumnedzăiești.

(Zunara:) Dzice Zunara la tâlcul⁴²⁵ Pravilei Apostolilor în 39 de capete: Preoților nu li-e dată să oprească pre nime de besearică sau să afurisească pre cine vor vrea, sau să dezleage păcatul afuiseaniei. Aceastea sânt supt putearea arhierelui și, de nu va avea neștine voie de la vlădic, nu va putea face niciuna⁴²⁶ de aceastea, după cum au isprăvit Pravila Svinților Apostoli.

Oare, vedeți că preotul, până nu va lua putere de la vlădicul său, n-are putere să leage sau să dezleage. Drept aceaia, nu dzice mai sus drept afurisenia preotului, ce dzice numai pentru⁴²⁷ afurisenia celor dzeace cuvete a lui Dumnedzău, ce-au dat lui /¹³⁶Moisi. Acealea să chiamă legea lui Dumnedzău, deci, cine nu le va ținea, ce le va călca, să va afurisi. Și să afuriseaște omul pentru blăstămum părinților. Acesta iaste ca și cel de leage. Și să afuriseaște omul când nu ține în samă Pravila Apostolilor sau oteților. Și să afuriseaște omul când face vreo răutate sau niscare păcate, deci-l afurisesc vlădicii. Aceasta iaste ceaia ce scriiam⁴²⁸ mai sus, cum să arată după moarte, cine de ce feal de afurisenie are.

Iară preoții carii vor să petreacă viață dumnedzăiască, afurisenia să o facă cu știrea vlădicului său, pentru că mare iaste taina afurisenii. Deci vlădicul iaste datoriu foarte să cerceteadze cu învățătură aceaia tocmală pentru carea va să facă afurisenie. Drept aceaia, socotiț binișor și pre multe locuri /¹³⁷pre unde să vor găsi vlădici, pentru că nu vor fi lăcuitori acolo sau de să va prileji să fie vlădicul mort sau unde va fi loc ca acela de nu-ș va fi vlădic, acolea să să giudece tot lucrul despre episcopul cel de sat. Episcopul de sat să chiamă duhovnicul cel ce ispoveduiaște tot satul, mari și mici, cumu-i obiceiul creștinesc să aibă tot omul duhovnic. Aceștia, duhovnicii, au putere de la vlădici să strângă și ei săbor unde nu va fi vlădic să giudece și să afurisească, cum vor afla, cu oameni buni cu acel săbor.⁴²⁹

---

⁴²⁵ Scris: ТЛЪКЪЛЪ.

⁴²⁶ Scris: НИЧОНА.

⁴²⁷ Scris: ПРЕНТРЪ.

⁴²⁸ Scris: СКРІАМЪ.

⁴²⁹ В.: САР 68 Mai înainte spune și arată de afurisenie în ce chip și pentru ce să afuriseaște, așjidire și pentru preot pentru ce n-are putere să facă afurisenie? (Răspuns): Preoților nu li-e dată să facă afurisenie, numai ce au ei acest dar să slujească svânta liturghie și să boteadze. Iară vlădicilor li s-au dat aceasta să iarte și să afurisească, pentru că aceștia simt chipul apostolilor, cărora le-au dat acest dar singur Domnul Hristos, cumu le-au dzâs când le-au dat această putere: Ce veți lega pre pământ, legat va fi și în cer, și ce veți dezlega, dezlegat va fi. Și iară au dzâs: Voi simteți lumina lumii. Drept aceaia pre urma apostolilor, au rămas aceștia, vlădicii, în scaunele lor pre pământ. Deci, numai ei au putere și dar a da tuturor cumu să dă și lumina de să aprinde una dentr-altă. Deci, iată că preotul n-are nice o putere fără de blagoslovenia vlădicului și acesta iaste și învățătoriu și păstoriu și grijitoriu de nărodul lui Dumnedzău și acestora s-au dat puterea și darul și cine simt de la Dâns ispravnic, aceia au putere a afurisi și a ierta păcatele, iară nu preotul. Iară care preot va afurisi pre vreun creștin fără de voia arhierelui, are a da samă înaintea lui Dumnedzău, pentru căce au despărțit pre un creștin de mărirea lui Dumnedzău, că afurisenia nu iaste altă, ce iaste despărțire de toate lucrurile dumnedzăiești. (Zunara:) Dzise Zunarala tâlcul Pravilei Apostolilor în 39 de capete: Preoților

**Pentru cei afurisiți de niscare vlădici și, după moartea lor,
să află topite trupurile lor**

(Întrebare:) O samă de oameni să știe că i-au afurisit niscare vlădic cu dreptul pre vinile lor și, până au fost vii /¹³⁸ nu ș-au cerșut iertăciune, ce-au murit cu acea legătură asupra lor. Dup-acea s-au cercat și s-au aflat trupurile lor topite și oasele lor despărțite unele de alalte ca și al altora oameni. Oare cum poate să fie acest lucru?

(Răspuns:) O minune groznic iaste lucrul acesta și mult minunat, de vreme ce și aceștea încă sânt afurisiți ca și ceialalți vinovați de un feal de arhieriei și tot pre o cale, dară cum nu să aflară și trupurile acestora întregi ca și altor afurisiți, carele stau întregi, de le vedem toți pentru minunea mare și înfricoșată, iaste pentru să fie deplin cuvântul lui Dumnedzău: Ce veț lega pre pământ, să fie legat. Dară acest lucru iaste prespre fire, minu/¹³⁹ nat, fiind și acesta afurisit cumu-i leagea, și trupul nu iaste ca altor afurisiț, ce topit și oasele despărțite den toate închieturile. Oare ce va să fie aceasta?

Aicea altă nu iaste, ce să știe tot omul și să să teamă de poveastea acestuia lucru și aceștia tocmeale și să-ș aducă amente și de cuvântul lui David, unde dzice: Giudeațele Tale, Doamne, sânt bezne fără de fund de adânci. Drept aceaia, să asculte fiecine cui i-i voia să știe. Pre cela ce-l vor afurisi cu leage și cu giudeț/⁴³⁰ drept, după vina lui, după cumu-i obiceiul arhieriei și, după moarte de să va afla trupul aceluia om afurisit să fie topit, să cunoască fiecine că acesta n-are nice o nedeajde de mântuire, ce iaste un suflet și un trup perit și nu știm în ce chip /¹⁴⁰ putem să dzicem pentru căce doară au călcat învățăturile lui Dumnedzău sau doară, de să va fi închinat diavolului la taina sa, daca-l vor fi afurisit sau drept ce va fi pus pizmă, de nu va fi mârș să să pleace arhierelui să să roage să-l iarte, mai vârtos/⁴³¹ cunosându-se el că iaste vinovat. Pentru unele de aceste poate fi că i s-au topit

nu li-e dată să oprească pre nime de besearică sau să afurisească pre cine vor vrea ei sau să dezleage păcatul afuiseaniei. Aceastea simt supt putearea arhierelui și, de nu va avea neștine voie de la vlădic, nu va putea face niciuna de aceastea, după cum au isprăvit Pravila Svinților Apostoli. Oare, vedeți că preotul, până nu va lua putere de la vlădicul său, n-are putere să leage sau să dezleage. Drept aceaia, nu dzice mai sus drept afurisenia preotului, ce dzice numai pentru afurisenia celor dzeace cuvente a lui Dumnedzău, ce-au dat lui Moisi. Acealea să chiamă leagea lui Dumnedzău, deci. cine nu le va ținea, ce le va călca, să va afurisi. Și să afuriseaște omul pentru blăstămul părinților. Acesta iaste ca și cel de leage. Și să afuriseaște omul când nu ține în samă Pravila Apostolilor sau oteților. Și să afuriseaște omul când face vreo răutate sau niscare păcate, deci-l afurisesc vlădicii. Aceasta iaste ceaia ce scriiam mai sus, cum să arată după moarte, cine de ce feal de afurisenie are. Iară preoții carii vor să petreacă viață dumnedzăiască, afurisenia să o facă cu știrea vlădicului său, pentru că mare iaste taina afuriseniei. Deci, vlădicul iaste datoriu foarte să cerceteadze cu învățătură aceaia tocmală pentru carea va să facă afurisenie. Drept aceaia, socotiți binișor și pre multe locuri pre unde să vor găsi vlădici, pentru că nu vor fi lăcuiori acolo sau de să va prileji să fie vlădicul mort sau unde va fi loc ca acela de nu-ș va fi vlădic, acolea să să giudece tot lucrul despre episcopul cel de sat. Episcopul de sat să chiamă duhovnicul cel ce ispoveduiaște tot satul, mari și mici, cumu-i obiceiul creștinesc să aibă tot omul duhovnic. Aceștia, duhovnicii, au putere de la vlădici să strângă și ei săbor unde nu va fi vlădic să giudece și să afurisască, cum vor afla, cu oameni buni cu acel săbor.

⁴³⁰ Scris: **УДѢЦЬ.**

⁴³¹ Scris: **ВРЪТОСЬ.**

trupul ca să nu-l poată cunoaște nime să-i ceară ierăciune, ce să fie moșnean muncilor de veaci⁴³².

Iară ceștialalți afurisiți, ce li să găsească trupurile lor întregi, aceștea pentru nesocotința nu s-au priceput de unde s-au lipit de dânsii acest blăstăm, sau doară au avut gând să să pocăiască și n-au apucat, că i-au pristit moartea. Sau, cândai sâmt afurisiț pentru fieștece puținel lucru, deci aceștea așteaptă ca /¹⁴¹ să-i găsească cineva să-i dezlege să ia iertăciune. Pentru că cumu le sâmt aicea trupurile legate în pământ, așa sâmt și sufletele acelora în mâna diavolului. Iară deaca iau iertăciune trupurile lor aicea și să topesc în pământ, așa și sufletele, cu putearea lui Dumnedzău să slobodzesc și ies din mâna diavolului și mărg în viața de veaci.⁴³³

68 CAP.

Pentru trupurile celor morț, carele să află întregi și n-au păr pre cap

Să cunoască fiecine de acesta lucru: De să va prileji să să afle vreun trup după moarte întreg și să n-aibă păr nimică pre cap, lucrul acestuia iaste că, sau va fi afurisit sau nu va fi, însă trebuie să să cearce, să apuce să scoață acel trup den groapă de unde l-au găsit și să-l puie într-altă groapă, să fie pă/¹⁴² mânt nou, cumu s-are dzice țealină, acoloa să-l îngroape și să-l lase câtăva vreme. De-acia, să-l caute: De să va fi topit, bine va fi, iară, de nu, să știe că iaste afurisit și așteaptă iertăciune ca să să izbăvască de legătură.

---

⁴³² Scris: БѢЧЬ.

⁴³³ B.: CAP 68 Pentru cei afurisiți de niscare vlădici și, după moartea lor, să află topite trup[urile] lor (Întrebare): O samă de oameni să știe că i-au afurisit nescari vlădic cu dreptul pre vinile lor și, până au fost vii nu s-au cerșut iertăciune, ce-au amurit cu acea legătură asupra lor. Dup-aceia s-au cercat și s-au aflat trupurile lor topite și oasele lor despărțite unele despre alalte ca și al altor oameni. Oare cum poate să fie acest lucru? (Răspuns): O minune groznic lucru iaste acesta și mult minunat, de vreme ce și aceștia încă simt afurisiți ca și ceialalți vinovați de un feal de arhieriei și tot pre o cale, dară cum nu să aflară și trupurile acestora întregi de le vedem toți, pentru minunea mare și înfricoșat lucru iaste acesta, știm și cunoaștem de ceia ce le stau trupurile întregi, ca și altor afurisiți, carele stau întregi, iaste pentru să fie deplin cuvântul lui Dumnedzău: Ce veți lega pre pământ, să fie legat. Dară acest lucru iaste prespre fire, minunat, fiind și acesta afurisit cumu-i leagea, și turupul nu iaste ca altor afurisit, ce topit și oasele despărțite den toate închieturile. Oare ce va să fie aceasta? Aicea altă nu iaste, ce să știe tot omul și să să teamă de poveastea acestuia lucru și aceștia tocmeale și să-ș aducă amente și de cuvântul lui David, unde dzice: Giudeațele tale, Doamne, simt bezne fără de fund de adânci. Drept aceia, să asculte fiecine cui i-i voia să știe. Pre cela ce-l vor afurisi cu leage și cu giudeți drept, după vina lui, după cumu-i obiceiul arhieriei și, după moarte de să va afla trupul aceluia om afurisit să fie topit, să cunoască fiecine că acesta n-are nice o nedeajde de mântuire, ce iaste un suflet și un trup perit și nu știm în ce chip putem să dzicem pentru căce doară au călcat învățăturile lui Dumnedzău sau doară de să va fi închinat diavolului la taina sa, dacă-l vor fi afurisit sau drept ce va fi pus pizmă de nu va fi mârș să să pleace arhierelui să să roage să-l iarte, mai vartos cunoscându-se el că iaste vinovat. Pentru unele de aceste poate fi că i s-au topit trupul ca să nu-l poată cunoaște nime să-i ceară ierăciune, ce să fie moșnean muncilor de veaci. Iară ceștialalți arfurisiți, ce li să găsească trupurile lor întregi, aceștia pentru nesocotința nu s-au priceput de unde s-au lipit de dânsii acest [blăs]tăm, sau doară au avut gând să să pocăiască și n-au apucat, că i-au pristit moartea. Sau, cândai simt afurisiți pentru fieștece puținel lucru, deci aceștia așteaptă ca să-i găsească cineva să-i dezlege să ia iertăciune. Pentru că cumu le simt aicea trupurile legate în pământ, așa simt și sufletele acelora în mâna diavolului. Iară deaca iau iertăciune trupurile lor aicea și să topăsc în pământ, așa și sufletele, cu putearea lui Dumnedzău să slobodzesc și ies din mâna diavolului și mărg în viața de veaci.

Acesta lucru, cine va vrea să știe pentru ce n-au putredit acel trup unde au fost întâi în groapă, iară apoi în loc întreg s-au topit, dacă n-au fost afurisit. De aceasta dzâc filosofii păgânești că are pământul niște vine; deci, de să va prileji să îngroape pre om într-aceea vână de pământ, nu va mai putredii nicedănăoară; drept aceeaia, dzic dascalii să-l mute acel trup neputred într-altă groapă, că acolea să va aleage.

Să cunoașteți când să va afla om afurisit și i să vor ceti molitve⁴³⁴ de razdreășenie, numai să le cetească vlădic și, de nu /¹⁴³ să va topi acel trup afurisit, să știți cu adevărat că-i apucat oarece de-i luat de la cineva vreun lucru cu asupreală au ocină au vie au altăceva va fi făcut împresurătură va fi făcut, deci până nu să va întoarce acel lucru nu să va putea dezlega, iară, dacă să va plăti, atunce va lua iertăciune.⁴³⁵

69 CAP.

Pentru preotul ce-l va opri vlădicul de liturghie și el va îndrăzni de va cânta liturghie prespre voia lui

(*Săborul Cartaghenului, 29 de capete învață de grăiaște*.) Oricare preot, de-l va opri de liturghie⁴³⁶ vlădicul, ver cu vină, veri fără vină și el va îndrăzni de va cânta liturghie, ca să fie scos și lepădat de preoție. Pravila acestori svinți părinți au lăsat acest lucru, macar de are fi și nevinovat, iară pentru ce ș-au făcut leage și /¹⁴⁴ giudeț⁴³⁷ sângur, tot să-ș fie lepădat de tot de preoție.⁴³⁸

⁴³⁴ Scris peste tot: МЛТЪ, МЛТВА etc.

⁴³⁵ B.: CAP 70 Pentru trupurile celor mort, carele să află întregi și n-au păr pre cap Să cunoască fiecine de acesta lucru: De să va prileji să să afle vreun trup după moarte întreg și să n-aibă păr nemică pre cap, lucrul acestuia iaste că, sau va fi afurisit sau nu va fi, însă trebuiaște să să cearce, să apuce să scoată acel trup den groapă de unde l-au găsit și să-l puie într-altă groapă, să fie pământ nou, cumu s-are dzice țealină. Acolea să-l îngroape și să-l lase câtăva vreme. De-acia, să-l caute: de să va fi topit, bine va fi, iară, de nu, să știe că iaste afurisit și așteaptă iertăciune ca să să izbăvască de legături. Acesta lucru, cine va vrea să știe pentru ce n-au putredit acel trup unde au fost întâiu în groapă, iară apoi în loc întreg s-au topit, dacă n-au fost afurisit. De aceasta dzâc filosofii păgânești că are pământul niște vine: deci, de să va prileji să îngroape pre om într-aceea vână de pământ, nu va mai putredii nicedănăoară; drept aceeaia, dzic dascalii să-l mute acel trup neputred într-altă groapă, că acolea să va aleage. МЛТВЫ ЗАДРЪШЕНІЕ ВЪ КАКИМЪ АЗЫГЛМЪ И НАРХІЕРА. [N. N.: Paginile 55^f-59^v conțin rugăciuni de dezlegare în limba slavonă] Să cunoașteți când să va afla om afurisit și i să vor ceti molitve de razdreășenie, numai să le cetească vlădic și, de nu să va topi acel trup afurisit, să știți cu adevărat că-i apucat oarece de-i luat de la cineva vreun lucru cu asupreală au ocină au vie au altăceva va fi făcut împresurătură, deci, până nu să va întoarce acel lucru nu să va putea dezlega, iară, dacă să va plăti, atunce va lua iertăciune.

⁴³⁶ Scris: МЛТЪРІЕ.

⁴³⁷ Scris: ИГДЕЦЬ.

⁴³⁸ Ș. T.: GLAVA 7 Pentru preotul ce-l va opri vlădicul de liturghie și el va îndrăzni de va cânta liturghie prespre voia lui (Săborul Cartaghenului, 29 de capete): Învață acest svânt săbor: Preotul de va fi oprit de liturghie, veri cu vină, veri fără de vină, și el va îndrăzni de va cânta liturghie, ca să fie scos și lepădat de preoție. Pravila acestor svinți părinți au lăsat acest lucru, macar de are fi și nevinovat, iară pentru ce ș-au făcut leage și giudeț sângur, tot să-ș fie lepădat de tot de preoție.

B.: CAP 71 Pentru preotul ce-l va opri vlădicul de liturghie și el va îndrăzni de va cânta liturghie prespre voia lui (Săborul Cartaghenului, 29 de capete învață de grăiaște): Oare care preot, de-l va opri de liturghie vlădicul, veri cu vină, veri fără vină și el va îndrăzni de va cânta liturghie, ca să fie scos și lepădat de preoție. Pravila acestori svinți părinți au lăsat acest lucru, macar de are fi și nevinovat, iară pentru ce ș-au făcut leage și giudeți singur, tot să-ș fie lepădat de tot de preoție.

Pentru călugărie, cine vor face călugări cu de-a sila, fără voia lor

(*Mihail patriarh*:⁴³⁹) Acest svânt părinte, Mihail patriarhul de Țarigrad și cu al său svânt săbor au dat învățătură: Călugăria ce să face cu de-a sila, ce să dzice când să tunde întâi, ce să chiamă îmbrăcămintea raselor, obrazul cel mic, aceia tundere și aceia călugărie să nu fie drept⁴⁴⁰ nemică, așjidere, și schimnicia, de vor vrea să schimască pre vreun vlădic sau pre vreun iermonah⁴⁴¹ cu de-a sila, tot să fie întru nemică; că așa au giudecat⁴⁴² acest svânt părinte că darul lui Dumnedzau nu să dă nemăru cu sila, ce, cela ce va vrea să fie călugăr, 3 ai să șadză la mănăstire⁴⁴³, să să iscusească în toate poslușaniile; de-i va plă⁴⁴⁵cea, atunci cu rugămente să-l călugărească.⁴⁴⁴

71 CAP.

Pentru avuția vlădicului, cumu să vine pre dreptate

(*Armenopol*:) Orice va fi avut vlădicul până a să vlădici, argint, aur, haine, ocine, cu aceastea cu toate iaste volnic să le dea unde va vrea, veri în viața lui, veri după moarte, unde le va fi lăsat, acolea să stea; iară ce va fi agonisit de când s-au vlădicit, aceia agonisită toată să fie a besarecei unde-i iaste scaunul, veri fie episcopie, veri mitropolie, iară voie să n-aibă să dea nemăru nemică, nice cu scrisoare, nice fără scrisoare; iară numai ce va avea de la părinții lui sau de la rudele lui, cu aceia să fie volnic.⁴⁴⁵

72 CAP.

După moartea arhiereului, unde i să vor da hainele?

(*Săborul al Patrul, în 12 capete*:) Acest svânt săbor au lăsat învățătură: După moartea vlădicului /¹⁴⁶ nime dentru preoți sau diaconi sau alt cliros să nu

⁴³⁹ Mihail Cherularie (Kerularios), patriarh ecumenic între 1043-1058. În timpul său (1054) s-a produs schisma între Biserica Răsăritului și cea Apuseană, el fiind unul din principalii actori ai separării bisericii occidentale de cea răsăriteană.

⁴⁴⁰ Scris: **дреп**.

⁴⁴¹ Scris: **ермонахъ**.

⁴⁴² Scris: **цудекать**.

⁴⁴³ Scris: **мънѣстире**. Altă lecțiune: mănăstire.

⁴⁴⁴ B.: CAP 72 Pentru călugărie, cine oare va face călugări cu de-a sila, fără voia lor (Mihail patriarh): Acest svânt părinte, Mihail patriarhul de de Țarigrad și cu al său svânt săbor au dat învățătură: Călugăria ce să face cu de-a sila, ce să dzice când să tunde întâi, ce să chiamă îmbrăcămintea raselor, obrazul cel mic, aceia tundere și aceia călugărie să nu fie drept nemică; așjidere și schimnicia, de vor vrea să schimască pre vreun vlădic sau pre vreun iermonah cu de-a sila, tot să fie întru nemică; că așa au giudecat acest svânt părinte că darul lui Dumnedzau nu să dă nemăru cu sila, ce, cela ce va vrea să fie călugăr, 3 ai să șadză la mănăstire, să să iscusească în toate poslușaniile; de-i va plăcea, atunci cu rugămente să-l călugărească.

⁴⁴⁵ B.: CAP 73 Pentru avuția vlădicului, cumu să vine pre dreptate (Armenopol): Orice va fi avut vlădicul până a să vlădici, argint, aur, haine, ocine, cu aceastea cu toate iaste volnic să le dea unde va vrea, veri în viața lui, veri după moarte, unde le va fi lăsat, acolea să stea; iară ce va fi agonisit de când s-au vlădicit, aceia agonisi[tă] toată să fie a besarecii unde-i iaste scaunul, veri fie episcopie, veri mitropolie, iară voie să n-aibă să dea nemăru nemică, nice cu scrisoare, nice fără scrisoare; iară numai ce va avea de la părinții lui sau de la rudele lui, cu aceia să fie volnic.

îndrăznească [a]⁴⁴⁶ apuca ceva, veri mult, veri puțin den unealtele arhierelui celui mort.

(Zunara:) Tâlcuiște⁴⁴⁷ această svântă pravilă Zunara și Valsamon de dzâc: Ceia ce vor apuca de unealtele vlădicului celui mort, să fie lepădați den cinstea lor, fiecine va fi din clirosul lui.⁴⁴⁸

73 CAP.

Pentru ceta ce vrea să să preoțească, în ce chip trebuie să fie

(Săborul 6, 14 capete:) Învăță acest svânt săbor: Ceta ce va vrea să fie preot să cade să fie de 30 de ai, iară diaconul – 25 de ai, iară padiacul – 20 de ai, iară cetețul – 18 ai. Așea dau învățătură aceșt svinți părinți într-aceaste vârste⁴⁴⁹, iară nu mai gios^{450 451}.

74 CAP.

Pentru hirotonia preotului sau diaconului

([Pravila]⁴⁵² Apostolilor, 2 capete:) Al doile canon al svinților apostoli dzice: Preotul, vlădicul ce-l va diaconi /⁴⁴⁷ să-l și preoțească, iară nu altul, pentru să nu aibă doi stareți unul de diaconie, altul de preoție.⁴⁵³

75 CAP.

**Pentru preoți, când vor cumeneca pre oameni,
să nu cumva ia ceva plată de la cineva**

(Săborului 6, 23 capete:) În doadzeci și trei de capete a Săborului al Șasele învăță de grăiaște: Preoții când vor cumeneca pre creștini să nu ceară⁴⁵⁴ nimică de la dânșii sau, de le vor și tinde câteva ceva, să nu ia nemică, nice mult, nice puțin, pentru căce că darul lui Dumnedzău nu să vende, că așea iaste scris: Svânta să să

---

⁴⁴⁶ Cuvânt lipsă în text.

⁴⁴⁷ Scris: тлъкъѣце.

⁴⁴⁸ B.: CAP 74 Pentru hainele arhierelui, după moartea arhierelui, unde i să vor da? (Săborul al Patrul, 12 capete): Acest svânt săbor au lăsat învățătură: După moartea vlădicului nime din preoți sau diaconi sau alt cliros să nu îndrăznească a apuca ceva, veri mult, veri puțin [sic!] den unealtele arhierelui celui mort. (Zunara): Tâlcuiște această svântă pravilă Zunara și Valsamon de dzâc: Ceia ce vor apuca de unealtele vlădicului celui mort, să fie lepădați den cinstea sa, fiecine va fi din clirosul lui.

⁴⁴⁹ Scris: върсте.

⁴⁵⁰ Scris: цосъ.

⁴⁵¹ B.: CAP 75 Pentru ceta ce vrea să să preoțească, în ce chip trebuie să fie (Săborul al Șasele, 14 capete): Învăță acest săbor svânt: Ceta ce va vrea să fie preot să cade să fie de 30 de ai, iară diaconul 25 de ai, iară padiacul 20 de ai, iară cetețul de 18 ai. Așea dau învățătură aceșt svinți părinți într-aceaste vârste, iară nu mai gios.

⁴⁵² Cuvânt lipsă în text.

⁴⁵³ B.: CAP 76 Pentru hirotonia preotului sau diaconului ([Pravila] Apostolilor, 2 capete): Al doile canon a svinților apostoli dzice: Preotul ce vlădic va diaconi, acesta să-l și preoțească, iară nu altul, pentru ca să nu aibă de stareți unul doi diaconie, altul de preoție.

⁴⁵⁴ Scris: чарж.

dea celor svințiți și celor destoinici. Iară, de să va afla cineva vreun preot, c-au cumenecat om bolnav sau și sănătos ș-au luat ceva mazădă, macar cât de puțin, acesta preot să fie lepădat den cinstea sa, că acesta iaste ca și Iuda și /¹⁴³ ca Simon vrăjitoriul, de vream ce-au răpștit asupra acestui fără de preț mărgăritariu, trupul lui Isus, Mântuitoriul nostru.⁴⁵⁵

76 CAP.

Pentru vlădicul sau preotul sau diaconul de vor cânta liturghie și nu să vor priceștui

([Pravila]⁴⁵⁶ Apostolilor:) În opt capete a Pravilei Svinților Apostoli dă învățatură: Oricare episcop sau preot sau diacon, de vor cânta liturghie și nu să vor cumeneca cu svânta priceaștenie⁴⁵⁷, să spuie vina drept ce nu să cumenecă. Deci, de vor ispovedui, să n-aibă certare. Iară, de nu vor spune, să-i afurisească pentru căce fac smenteală oamenilor să afle cuvânt a grăi să dzică⁴⁵⁸ că doară nu iaste nice de o treabă în svânta priceaștenie, drept aceaia nu vor să să priceștuiască.⁴⁵⁹

77 CAP.

Pentru ceia ce vor să să preoțească și să n-aibă muiare, ce să dzice preuteasă

([Pravila]⁴⁶⁰ Apostolilor, în 26 capete:)/¹⁴⁹ Canonul acesta a svinților apostoli ne dă învățatură: Cea ce va vrea să să preoțească deavestăvnic, ce să dzice să nu-ș ia preuteasă, să cade să să întreabe întâi. Deci, de va putea să petreacă în curăție, cu înțelepciune, bine va fi să să hirotonească, iară, de nu, să-ș ia o fecioară curată, cu leage și cu cununie. De-acia, după nuntă, să să facă hirotonia după stepenă cumu să cade: întâi să-l hirotonească ceteș, dup-acea padiac, de-acia diacon, de-acia și preot desăvârșit⁴⁶¹. Nemărui nu iaste dată aceasta: după hirotonie să să însoare, să ia muiare, numai ceteșului și peaveșului.⁴⁶²

---

⁴⁵⁵ CAP 77 Pentru preoți, când vor cumeneca pre oameni, să nu cumva ia ceva plată de la cineva (Săborului al Șasele, 23 de capete): În doadzeci și trei de capete a săborului al Șasele învăță de grăiaște: Preoții când vor cumeneca pre creștini să nu ceară nemică de la dâșii. Sau, de le vor și tinde câte ceva, încă să nu ia nemică, nice mult, nice puțin, pentru căce că darul lui Dumnezău nu să vinde, că așa iaste scris: Svânta să să dea celor svințiți și celor destoinici. iară, de să va afla cineva vreun preot, c-au cumenecat om bolnav sau și sănătos ș-au luat ceva mazădă, macar cât de puțin, acesta preot să fie lepădat den cinstea sa. că acesta iaste ca și Iuda și ca Simon vrăjitoriul, de vream ce-au răpștit asupra acestui fără de preți mărgăritariu, trupul lui Isus, Mântuitoriul nostru.

⁴⁵⁶ Cuvânt lipsă în text.

⁴⁵⁷ Scris: причащеніе.

⁴⁵⁸ Scris: зикъ.

⁴⁵⁹ B.: CAP 78 Pentru vlădicul sau preotul sau diaconul de vor cânta liturghie și nu să vor priceștui ([Pravila] Apostolilor, 8 capete): În opt capete a Pravilei Svinților Apostoli dă învățatură: Oricare episcop sau preot sau diacon, de vor cânta liturghie și nu să vor priceștui cu svânta priceaștenie, să spuie pricina drept ce nu să nu să [sic!] cumenecă. Deci, de vor ispovedui, să n-aibă certare. Iară, de nu vor spune, să-i afurisească pentru căce fac smenteală oamenilor să afle cuvânt a grăi să dzică că doară nu iaste nice de o treabă în svânta priceaștenie. Drept aceaia nu vor să să priceștuiască.

⁴⁶⁰ Cuvânt lipsă în text.

⁴⁶¹ Scris: десъвъръшит.

⁴⁶² B.: CAP 79 Pentru ceia ce vor să să preoțească și să n-aibă muiare, ce să dzice preuteasă ([Pravila] Apostolilor, în 26 capete): Canonul acesta a svinților apostoli ne dă învățatură: Cea ce va

Pentru preotul mirean, cum nu poate să facă pre nime călugăr

(*Săborul den Nichea:*⁴⁶³) Obiceaiul acestui svânt Săbor din Nichea⁴⁶⁴ învață de grăiaște: Preotul mirean să smenteaște să nu facă /¹⁵⁰ călugăr pre nime. Cum poate neștine să dea un lucru ce nu-l are?⁴⁶⁵

79 CAP.

Pentru preotul ce va avea vrajbă cu vreun mirean și va cânta liturghie

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad:*⁴⁶⁶) Acest svânt patriarh dă învățătură de acest lucru: Preotul, de va cânta liturghie și va fi învrăjbit cu cineva, să fie oprit de liturghie 90 de dzile.

(*Eusevie*⁴⁶⁷;) Amar celuia preot ce va fi având svadă cu cineva, cu vreun creștin, și va cânta liturghie și nu-ș va fi cerșut iertăciune și încă dă blagoslovenia altor oameni.⁴⁶⁸

80 CAP.

Pentru preoții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta svânta liturghie⁴⁶⁹

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Preoții ce vor fi svădiți și, de nu vor sânghi⁴⁷⁰ să să împace și să să iarte unul despre altul pentru⁴⁷¹ scârba⁴⁷² ce-au avut

vrea să să preotească deavestăvnic, ce să dzice să nu-ș ia preuteasă, să cade să să întreabe întâiu. Dece, de va putea să petreacă în curăție, cu înțelepciune, bine va fi să să hirotonească, iară, de nu, să-ș ia o fecioară curată, cu leage și cu cununie. După nuntă, să să facă hirotoniia după stepenă cumu să cade: întâi să-l hirotonească cetet, după-acea padiac, de-aciia diacon, de-aciia și preot desăvârșit. Nemărui nu iaste dată aceasta: după hirotonie să să insoare, să ia muiare, numai cetetului și peavețului.

⁴⁶³ Scris: **никеа**.

⁴⁶⁴ Idem.

⁴⁶⁵ B.: CAP 80 Pentru preotul mirean, cum nu poate să facă călugăr pre nime (Săborul din Nichea): Obiceaiul acestui svânt Săbor din Nichea, învață de grăiaște): Preotul mirean să smenteaște să nu facă călugăr pre nime. Cum poate neștine să dea un lucru ce nu-l are?

⁴⁶⁶ Nichifor (Nicephoros) I, patriarh ecumenic între 806-815.

⁴⁶⁷ Scris peste tot: **евсевиѣ**, altă lecțiune: Evsevie. Sfântul Eusebiu din Cesarea (260/265-340).

⁴⁶⁸ Ș. T.: GLAVA 8 Pentru preotul ce va avea vrajbă cu vreun mirean și va cânta liturghiia (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Acest svânt patriarh dă învățătură de acest lucru: Preotul de va cânta liturghie și va fi învrăjbit cu cineva, să fie oprit de liturghie 60 de dzile. (Eusebie): Amar celuia preot ce va fi având svadă cu cineva, cu vreun creștin, și va cânta liturghie și nu-ș va fi cerșut iertăciune și încă dă blagoslovenie altor oameni!

B.: CAP 81 Pentru preotul ce va avea vrajbă cu vreun mirean și va cânta liturghie (Nechifor, patriarhul de Țarigrad): Acest svânt patriarh dă învățătură de acest lucru: Preotul, de va cânta liturghie și va fi învrăjbit cu cineva, să fie oprit de liturghie 90 de dzile. (Eusevie): Amar aceluia preot ce va fi având svadă cu cineva, cu vreun creștin, și va cânta liturghie și nu-ș va fi cerșut iertăciune și încă dă blagoslovenia altor oameni.

⁴⁶⁹ Scris: **лѣтѣрѣѣ**.

⁴⁷⁰ Scris: **сръгъи**.

⁴⁷¹ Scris: **прентрѣ**.

⁴⁷² Scris: **скръва**.

și, de vor cânta liturghie fără împăcaciune și fără /¹⁵¹ de inimă curată și fără de liubov unul spre altul, să fie oprîți de besearcă după cuvântul Svintei Evanghelii: Oare, dacă să va împuți sarea, cu ce să va săra? De vreme ce preoții, slujitorii lui Dumnedzău, aceștea calcă învățăturile lui Dumnedzău, dară mireanii, ce-ț pare că vor face? Domnul nostru la mântuitoarele Lui chinuri, dzise ucenicilor Săi: Învățatură noo vă dau voo: Să vă iubiți unul pre alt cum v-am iubit Eu pre voi, așa să vă iubiți voi ande voi. De acesta lucru să știți toți că voi încă simteț ucenici, dacă veț avea liubov unul cătră altul. Oare vedeț că preoții încă sânt ucenicii lui Hristos, carii au liubov. Iară pacea să chiamă însuș Hristos. Deci, dacă nu vor avea preoții pace unul spre altul, ce vor fi cu vrajbă, oare slujba lor /¹⁵² ce slujbă va fi, sau liturghia și jârtva⁴⁷³ lor de ce treabă va fi, când ei sânt preastâpnici⁴⁷⁴. Oare ce îndrăznire vor să aibă aceștea la Dumnedzău să să roage pentru mântuirea lor sau a nărodului, fiind ei călcători învățăturilor lui Dumnedzău? Dumnedzău le dă învățatură să aibă liubov, iară ei au vrajbă? Deci, liturghia ce o fac aceștea cu vrajbă, Dumnedzău nu o priimește⁴⁷⁵, numai ce să face foc. Deci-i arde pre dâș și sufletește și trupește, că să întoarce focul asupra lor, cumu s-au fost întorcând jârtva⁴⁷⁶ asupra lui Cain, pentru că și acesta avea zavistie asupra frăține-său. Oare vedeț ce lucru mare iaste acesta, ce cântă preoții liturghie cu vrajbă? Drept aceaia, dzice această pravilă: Aceia preoț să fie oprîț de liturghie doi ai, iară dintr-aceșt doi preoți, de va pleca unul /¹⁵³ la pace și va ceare iertăciune la celalalt, și cela nu va vrea să-l iarte, acesta, ce-ș va ceare iertăciune, iaste iertat de Dumnedzău și de vlădicul lui, iară cela ce nu va vrea pacea, acela iaste despărțit de Dumnedzău și din ceata⁴⁷⁷ preoțească ca un călcătoriu de învățăturile despuietoriului Dumnedzău.⁴⁷⁸

---

⁴⁷³ Scris: жрътва.

⁴⁷⁴ Scris: прѣстѣпничь.

⁴⁷⁵ Scris: прѣимѣще.

⁴⁷⁶ Scris: жрътва.

⁴⁷⁷ Scris: чата.

⁴⁷⁸ Ș. T.: GLAVA 9 Pentru preoții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta svânta liturghie (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Preoții ce vor fi svădiți și de nu vor sârgui să să împace și să să iarte unul pre alt pentru scârba ce-au avut și, de nvor cânta liturghie fără împăcaciune și fără de inimă curată și fără de liubov unul spre altul, să fie oprîți de Besearică, după cuvântul Svintei Evanghelii: Oare, dacă să va împuți sarea, cu ce să va săra? De vreme ce preoții, slujitorii lui Dumnedzău, aceștea calcă învățatura lui Dumnedzău, dară mireanii ce-ț pare că vor face? Domnul nostru la mântuitoarele Lui chinuri dzise ucenicilor săi: Învățatură noao vă dau voao, să vă iubiți unul pre alt, cum v-am iubit Eu pre voi, așa să vă iubiți și voi ande voi! De acesta lucru să știți toți că voi încă simteți ucenici, dacă veț avea liubov unul cătră altul. Oare vedeți că preoții încă simt ucenicii lui Hristos, carii au liubov, iară pacea să chiamă însuși Hristos. Deci, dacă nu vor avea preoții pace unul spre altul, ce vor fi cu vrajbă, oare slujba lor ce slujbă va fi sau liturghia? Și jârtva lor de ce treabă va fi, când ei sânt preastâpnici. Oare ce îndrăznire vor să aibă aceștia la Dumnedzău să să roage pentru mântuirea lor sau a nărodului, fiind ei călcători învățăturilor lui Dumnedzău? Dumnedzău le dă învățatură să aibă liubov, iară ei au vrajbă! Deci liturghia ce o fac aceștia cu vrajbă, Dumnedzău nu o priimește, numai ce să face foc, deci-i arde pre dâși trupește și sufletește. Că să întoarce focul asupra lor, cum s-au fost întorcând jârtva asupra lui Cain, pentru că și acesta avea zavistie asupra frăține-său. Oare vedeți ce lucru mare iaste acesta, ce cântă preoții liturghia cu vrajbă! Drept aceaia, dzice această pravilă? Aceia preoți să fie oprîți de liturghie doi ai; iară dintr-acești doi preoți, de va pleca unul la pacea și-ș va ceare iertăciune la celalalt și cela nu va vrea să-l iarte, acesta ce-ș va ceare iertăciune iaste iertat de Dumnedzău și de vlădicul lui, iară cela ce nu va vrea pacea, acela iaste despărțit de Dumnedzău și din ceata preoțască ca un călcătoriu de învățăturile despuietoriului Dumnedzău.

Pentru preotul ce va borî⁴⁷⁹ într-acea dzi ce va fi cântat liturghie

(*Ioan Postnic:*) Acest svânt Ioan Postnic au lăsat învățătură de acest lucru: Care preot va borî⁴⁸⁰ în dzua ce va fi cântat liturghie și, de va fi borât de beție să să oprească de liturghie 40 de zile. Iară, de va borî⁴⁸¹ de beție într-altă dzi, ce nu va fi cântat liturghia, să nu cânte liturghie 20 de zile.⁴⁸²

Pentru preotul ce-l vor chema la vreun om bolnav să-l ispoveduiască și el nu va merge

(*Iarăș Ioan Postnicul:*) /¹⁵⁴ De vor chema pre popă la vreun om bolnav să-l ispoveduiască, și el nu va merge de leane sau și drept alte treabe, aflându-ș pricină și dzicând că n-are învățătură de la vlădica să margă să ispoveduiască pre nime și, de va muri bolnavul neispoveduit, păcatele lui rămân asupra popei. *Dzice Svânta Scriptură:* Nu întoarce pre cela ce-l vedzi că vine cătră tine, că atunce scârbești⁴⁸³ Duhul. Și de vreme ce-au fost nevoie, că nu i s-au tâmplat acolo duhovnicul, căce au lăsat omul neispoveduit, să fie acela popă oprit de besearică trei ai și să facă în toate dzile câte o sută de metanii.⁴⁸⁴

B.: CAP 82 Pentru preoții ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta svânta liturghie (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Preoții ce vor hi svădiți și de nu vor sirguiu să să împace și să să iarte unul pre altul pentru scârba ce-au avut și, de vor cânta liturghie fără împăcaciune și fără de inimă curată și fără de liubov unul spre altul, să fie oprîți de besearică după cuvântul Svintei Evanghelii: Oare, dacă să va împuti sarea, cu ce să va săra? De vreme ce preoții, slujitorii lui Dumnedzău, aceștia calcă învățăturile lui Dumnedzău, dară mireanii, ce-ți pare că vor face? Domnul nostru la mântuitoarele Lui chinuri, dzise ucenicilor Săi: Învățătură noo vă dau voo: Să vă iubiți unul pre alalt cumu v-am iubit Eu pre voi, așea să vă iubiți voi ande voi. De acesta lucru să știți toți că voi încă simteți ucenici, daca veți avea liubov unul cătră altul. Oare vedeți că preoții încă simt ucenicii lui Hristos, carii au liubov. Iară pacea să chiamă însuș Hristos. Deci, dacă nu vor avea preoții pace unul spre altul, ce vor fi cu vrajbă, oare slujba lor ce slujbă va fi, sau liturghia și jârta lor de ce treabă va fi, când ei simt preastâpnici. Oare ce îndrăznire vor să aibă aceștia la Dumnedzău să să roage pentru mântuirea lor sau a nărodului, fiind ei călcă [...]

⁴⁷⁹ Scris: **вортъ.**

⁴⁸⁰ Scris: **вортъ.**

⁴⁸¹ Idem.

⁴⁸² Ș. T.: GLAVA 10 Pentru preotul ce va vârsa într-acea dzi ce va fi cântat liturghie (Ioan Postnic): Acest svânt Ioan Postnic au lăsat învățătură de acest lucru: Care preot va vârsa în dzua ce va fi cântat liturghie și, de nva fi borât de beție să să oprească de liturghie 40 de dzile, iară, de va borî de beție într-altă dzi, ce nu va fi cântat liturghie, să nu cânte liturghie 20 de zile.

⁴⁸³ Scris: **скръвещи.**

⁴⁸⁴ Ș. T.: GLAVA 11 Pentru preotul ce-l vor chema la vreun om bolnav să-l ispoveduiască și el nu va merge (Iarăș Ioan Postnicul): De vor chema pre popă la vreaun om bolnav să-l ispoveduiască și el nu va merge de leane sau și drept alte treabe, aflându-ș pricină și dzicând că n-are învățătură de la vlădic să margă să ispoveduiască pre nime și, de nva muri bolnavul neispoveduit, păcatele lui rămân asupra popei. *Dzice Svânta Scriptură:* Nu întoarce pre cela ce-l vedzi că vine cătră tine, că atuncea scârbești duhul. Și, de vreme ce au fost nevoie, că nu i s-au tâmplat acolo duhovnicul, căce s-au lăsat omul neispoveduit, să fie acela popă oprit de Besearică trei ai și să facă în toate dzilele câte o sută de metanii.

Pentru preotul ce va cânta liturghie fără de antimis

(*Așijdere, Ioan Postnic:*) Care preot va cânta liturghie fără de antimis, să facă doo sute de metanii.⁴⁸⁵

84 CAP.

Pentru preotul ce nu-ș va griji /¹⁵⁵ besearica

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Preotul ce-ș va urî besearica și nu o va ținea în cinste să o grijască, să o curățească, să o măture, să o tocmască pre unde va vedea că să strică, așijdere, și veșmentele și cărțile toate să fie grijite, iară, de nu va griji cum am dzis mai sus, să-l oprească de besearică câtăva vreme, cât va fi voia vlădicului, ca pre un rușinătoriu ce face rușine casei lui Dumnedzău.⁴⁸⁶

85 CAP.

Pentru vasele besearicii, de să va tâmpla să ardă

(*Nichifor:*) Preotul, de să va îmbăta sau și pentru altă nesocotință sau cu învățătura cuiva, de va lăsa foc în oltariu sau fieunde în besearică și de va arde ceva, vreo carte sau alt lucru de-a besearicii, să părăsească liturghia un an tocma.⁴⁸⁷

86 CAP.

Pentru preotul ce nu-ș va griji treabele și poslușaniile /¹⁵⁶ lui Dumnedzău

(*Gherman, patriarhul de Țarigrad:*⁴⁸⁸) Preoții carii nu vor păzi svânta besearică și toate slujbele rugiei [sic!] să să facă la vremea lor, după obicina⁴⁸⁹ svintei besearici, ca să facă de pururea neîncetat rugă, aceștea preoți, ce nu vor păzi aceste lucruri, nu vor avea parte de Dumnedzău.⁴⁹⁰

⁴⁸⁵ Ș. T.: GLAVA 12 Pentru preotul ce va cânta liturghie fără de antimis (Așijdere, Ioan Postnic): Care preot va cânta liturghie fără de antimis, să facă 200 de metanii.

⁴⁸⁶ Ș. T.: GLAVA 13 Pentru preotul ce nu-ș va griji besearica (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Preotul ce-ș va urî besearica și nu o va ținea în cinste, să o grijască, să o curățească, să o măture și să o tocmască pre unde va vedea că sa strică, așijdere – și veșmintele și cărțile, toate să fie grijite; iară, de nu va griji cum am dzis mai sus, să-l oprească de Besearică câtăva vreme, cât va fi voia vlădicului, ca pre un rușinătoriu, ce face rușine casei lui Dumnedzău.

⁴⁸⁷ Ș. T.: GLAVA 14 Pentru unealtele besearicii, de să va tâmpla să ardă (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Preotul, de să va îmbăta sau și pentru altă nesocotință sau, cu învățătura cuiva, de va lăsa foc în oltariu, sau fieunde în besearică și, de va arde ceva, vreo carte sau alt lucru de-a besearicii, să părăsească liturghia un an tocma.

⁴⁸⁸ Gherman (Germanos) I, patriarh ecumenic între 715-730.

⁴⁸⁹ Scris: **WBИЧНА**.

⁴⁹⁰ Ș. T.: GLAVA 15 Pentru preotul ce nu-ș va griji treabele și poslușaniile lui Dumnedzău. (Gherman, patriarhul de Țarigrad): Preoții carii nu vor păzi Svânta Besearică și toate slujbele rugii să să facă la vremea lor, după obicina Svintei Besarici, ce să să facă de pururea neîncetată rugă, aceștia preoți ce nu vor păzi aceste lucruri, nu vor avea parte cu Dumnedzău.

Pentru episcopi, să-ș socotească preoții ce vor fi în eparhiia lor

(*Antioh monah:*) Episcopii să-ș cinstească preoții carii sânt supt mâna lor, pentru căce sânt și ei slujitorii lui Dumnedzău și sânt cu ceata îngerilor. Deci, să nu le facă rușine, nice să-i împresure cu ună și cu altă, căce sânt mai mici decât dânșii; ca și Domnul Hristos pre ucenicii săi să avea cu dânșii ca cu niște priiateli⁴⁹¹, cum scrie: Nu vă dzâc voao slugi, ce priiateli⁴⁹², că sluga nu știe⁴⁹³ ce face domnu-său, iară voi știț, /¹⁵⁷ căce simteți priiateli⁴⁹⁴. Deci preoții să cade să șă ție la cinste și sânt datori să-i cinstească nu numai vlădicii, ce și boiarii.

88 CAP.

Pentru popii ce vor fi vânători de hiară sau prinzători de pasări

(*Ioan Postnic:*) Acest svânt Ioan Postnicul ne dă învățatură: Orice preot va îmbla după heri, ce să dzice vânătoriu sau de va prinde paseri-ș și va lăsa slujba lui Dumnedzău, pentru carea iaste datoriu să să ducă lui Dumnedzău la vremea besearicii pentru spăseniia⁴⁹⁵ lui și a tot nărodul, să fie oprit de besearică trei luni. Că preoților le iaste dată să vineadze [sic!] și să îmble după sufletele celor păcătoși, ca să le poată întoarce spre pocăință și să le⁴⁹⁶ strângă să le puie în ceata celor drepti creștini. Aceasta vânătorie s-au dat preoților.⁴⁹⁷

89 CAP.

Pentru /¹⁵⁸ preotul ce va descânta sau să va descânta⁴⁹⁸

(*Săborul de la Laodicheian⁴⁹⁹ [sic!], 36 cap.:*) Acest svânt săbor au lăsat învățatură: Preoții ce vor îmbla cu farmece sau vor ști fărmața ei sau de vor merge la fărmațoare sau la descântătoare sau la vrăjitoare, aceia să fie de tot lepădaț de preoție.⁵⁰⁰

⁴⁹¹ Scris: пріятелі.

⁴⁹² Idem.

⁴⁹³ Scris: цн.

⁴⁹⁴ Scris: пріятелі.

⁴⁹⁵ Scris: спсєніа.

⁴⁹⁶ Adăugat ulterior deasupra rândului.

⁴⁹⁷ Ș. T.: GLAVA 16 Pentru popii ce vor fi vânători de hiară sau prinzători de paseri (Ioan Postnic): Acest svânt Ioan Postnicul ne dă învățatură: Oricare preot va îmbla după heri, ce să dzice vânătoriu, sau de va prinde paseri și-ș va lăsa slujba lui Dumnedzău pentru laudă carea iaste datoriu să aducă lui Dumnedzău la vremea Besearicii pentru spăseniia lui și a tot nărodul, să fie oprit de Besearică trei luni. Că preoților le iaste dat să veneadze și să îmble după sufletele celor păcătoș, ca să le poată întoarce spre pocăință și să le strângă să le puie în ceata celor drepti creștini. Aceasta vânătorie s-au dat preoților, nu altă.

⁴⁹⁸ „Sau să va descânta” adăugat ulterior deasupra rândului cu aceeași cerneală roșie din titlu.

⁴⁹⁹ Scris: лодичеянъ. Conciliul de la Laodicea (cca 364-355); hotărârile lui au fost preluate de Conciliul al IV-lea Ecumenic de la Calcedon (452).

⁵⁰⁰ Ș. T.: GLAVA 17 Pentru preotul ce va descânta sau să va descânta (Săborul de la Laodichea, 26 capete): Acest svânt săbor au lăsat învățatură: Preoții ce vor îmbla cu farmeci sau vor ști fărmața ei sau de vor merge la fărmațoare sau la descântătoare sau la vrăjitoare, aceia să fie de tot lepădați de preoție.

Preotul pârâș și vadnic, ce va băga omul la nevoie

(*Ioan Postnic:*) Preotul ce va pârî pre oameni și-i va băga cu gura lui la vreo nevoie și va vâdi lucrurile cuiva ceale reale, de va putea să să părăsească, să i să dea învățătură și canon, iară, de nu să va părăsi, să fie lepădat de preoție.⁵⁰²

90 CAP.**Pentru preotul ce nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghie**

(*Ioan Postnic:*) Care preot nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghie, are păcat, iară, de le va ceti și după liturghie, iaste /¹⁵⁹ slobod de acel păcat.⁵⁰³

91 CAP.**Pentru preotul ce va face masle sângur**

(*Simeon de Solun:*) Nu i să dă voie preotului să slujască el maslele sângur fără de alți preoți, că Svânta Scriptură așa dzice: Să chemăm preoții besearicii, iară nu învață să chemăm numai un preot. Drept aceeaia, trebuie cu toată usârdia⁵⁰⁴ și frica să ferim leagea lui Dumnedzău și obiceiiele besearicii, că, cum nu poate un vlădic sângur să vlădicească pre alt vlădic, de nu vor fi doi sau trei sau și mai mult vlădici, așa nu poate nice un preot sângur să facă masle cuiva.

92 CAP.**Pentru preotul ce va muri și nu va avea feciori de trupul său**

(*Cap de leage:*) Preotul, deaca să va pristăvi și nu va avea nime, nice fecior, nice rudă, ca să împartă avearea lui și dobitoacele lui în trei părți, o parte să dea pentru /¹⁶⁰ suflet milostenie⁵⁰⁵, liturghii și alte pamenți, iară altă parte să dea preuteasei lui, iară a treia parte să dea besearicii. Iară domniia să n-aibă amestec la aceastea lucruri, numai de vor fi niscare ocine sau vii, la acealea are puteare domniia.

93 CAP.**Pentru preoți, cum nu să cade să-ș giudece pre arhiereul lor**

(*Nichita, mitropolitul de Siron:*) Nu s-au dat preoților să-ș giudece pre arhiereul lor, pentru căce le sânt lor cap și păstori; că aceasta s-au dat vlădicilor: să

⁵⁰¹ Capitolul nu este numit și numerotat de Eustratie Logofătul.

⁵⁰² Ș. T.: GLAVA 18 Preotul pârâș și vadnic, ce va băga omul la nevoie (Ioan Postnic): Preotul ce va pârî pre oameni și-i va băga cu gura lui la vreo nevoie sau de va vâdi lucrurile cuiva ceale reale, de va putea să să părăsească, să i să dea învățătură și canon. Iară, de nu să va părăsi, să fie lepădat de preoție.

⁵⁰³ Ș. T.: GLAVA 19 Pentru preotul ce nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghia (Ioan Postnic): Care preot nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghie, are păcat; iară, de le va ceti și după liturghie, iaste slobod de acel păcat.

⁵⁰⁴ Scris: оуеръдіа.

⁵⁰⁵ Scris: мѡстеміе.

cercetează și să giudece de la dânș preoții. Și nice diaconi, nice mireani n-au treabă să giudece pre preoți pentru ce să calcă Dumnedzăirea.⁵⁰⁶

94 CAP.

Pentru preoții sau diaconii carii nu-ș vor pomeni pre vlădicii lor

(*Săborul Întâi și al Doile, 13 cap.:*) Aceaste svinte săboară au lăsat învățătură: Care preot sau diacon /¹⁶¹ va grăi rău de vlădicul lor, dzicând că să află întru niscare păcate mari ca acelea și mainte de ce să va face săbor, să-i alegeă giudețul⁵⁰⁷ cumu-i va veni, și de va îndrăzni neștine să-i strice pomenirea, ce să dzice să nu-l pomenească la svânta liturghie sau la alte obiceia a besearicii, aceștea să să scoață de tot din preoție sau, de vor fi și alți preoți și vădzând pre aceștia, vor face și ei pre urma acestora, să pață și aceștea ca și ceialalti; iară, de vor fi niscare călugări sau mireani să fie și ei amestecaț într-un svat cu aceia, aceștea să să afurisească până când să vor pocăi și să vor întoarce cătră arhiereul lor și vor dobândi iertare.

95 CAP.

Călugării și alți slujitori a besearicii nu să cade să să ameastece la alte lucruri mireneșt

(*[Pravila]⁵⁰⁸ Apostolilor:*) Al șasele cap de pravilă a svinților /¹⁶² apostoli ne-au dat învățătură într-acesta chip, cum nice episcop, nice preot, nice diacon, nice călugăr întru valurile mirenești sau între neguțătorii lor să nu să ameastece, nice să să bage; iară, de să vor amesteca, fie la ce lucru, să fie lepădați den cinstea lor, că așa s-au svăuit acest lucru la acest canon a svinților apostoli.¹ Slujitorii lui Dumnedzau să nu să ameastece în valurile lumii, ce să fie denafară de toate lucrurile mirenești și să nu lipsească cătu-i ceva den slujbele ceale dumnedzăiești, ca să rămâie nefăcute.

(*Nechifor patriarh:*) Preotul, de-ș va lăsa besearica și liturghia și va îmbla neguțetorând, au să să părăsească de acest lucru, au să fie scos den preoție ca un nedestoinic, pentru căce menciuna iaste mestecată cu prada, că cu menciuni /¹⁶³ amăgeaște neguțătorii pre om de-i ia tot, cum l-are prăda.

96 CAP.

Pentru preotul ce să va face vraci⁵⁰⁹ de va vrăciui⁵¹⁰ boale

(*Ioan Postnic:*) Preotul ce va îmbla vrăciuând⁵¹¹ sau de va lăsa sânge cuiva, să fie oprit de liturghie 7 dzile; iară alții dzic sau să să părăsască de acel meșterșug sau să să lase de liturghie.⁵¹²

---

⁵⁰⁶ Ș. T.: GLAVA 20 Pentru preoți, cum nu să cade să-ș giudece pre arhiereul lor (Nichita, mitropolitul de Siron): Nu s-au dat preoților să-ș giudece pre arhiereii lor, pentru căce le sânt lor cap și păstori, că aceasta s-au dat vlădicilor să cercetează și să giudece de la dânși preoții. Și nice diaconi, nice mireani n-au treabă să giudece pre preoți pentru ce să calcă Dumnedzăirea.

⁵⁰⁷ Scris: УГДЕЦЪЛЬ.

⁵⁰⁸ Cuvânt lipsă în text.

⁵⁰⁹ Scris: ВРАЧЬ.

⁵¹⁰ Scris: ВРЪЧЪИ.

⁵¹¹ Scris: ВРЪЧЪИНАДЬ.

⁵¹² Ș. T.: GLAVA 21 Pentru preotul ce să va face vraci, de va vrăciui boale (Ioan Postnic): Preotul ce va îmbla vrăciuiind sau de va lăsa sânge cuiva, să fie oprit de liturghie 7 dzile; iară alții dzic sau să să părăsească de acel meșterșug sau să să lase de liturghie.

Pentru toți ceia ce au hirotonie asupra lor, vlădici⁵¹³, popi, diaconi, țârcovnici, în ce chip li să cade să ție pravila besearicii

Toți ceia ce să țin pregiur⁵¹⁴ svânta besearică, carii sânt închinați de bunăvoia lor să-i slujască cu direptate și cu toată usârđia⁵¹⁵. Cu cuviință iaste și cumu să cade acestora tuturor, nicedănăoară în viața lor să nu lipsească slujba besearicii, ce să dzice vecernia, itrosul, ceasurile⁵¹⁶, polonoșnița și altele, să fie de/¹⁶⁴plin, după cum au lăsat învățatură svinții părinți și după cuvântul lui David: De șapte ori într-o dzi Te laud, Doamne; iară cuiva dintr-aceștea de le va lipsi slujbă, să aibă canon după voia arhiereului carele le va fi lor cap.⁵¹⁷

98 CAP.

Pentru cuvântul lui David: De 7 ori Te laud, Doamne, ce iaste această laudă?

(Ioan Postnic:) Aceaste 7 laude trebuie să le aibă preoții în toată vremea și dzua și noaptea ca să laude și să mărească pre Dumnedzău:

Întâi [sic!] laudă, ce să dzice cântare de rugă, iaste polonoșnița; a doa iaste itrosul împreună пръвѣи час⁵¹⁸, a treia iaste третѣи час⁵¹⁹; a patra – al șasele ceas; a cincea – al noaole ceas; a șasea – vecernia; a șaptea – pavecernița. Iată, de aceste laude scrie David de dzice că: De 7 ori Te laud într-o dzi.

Ascultați acmu și tâlcul⁵²⁰ acestora, pentru /¹⁶⁵căce s-au izvodit aceste: Polonoșnița s-au făcut cântare de laudă lui Dumnedzău la miadzănoapte pentru învierea Mântuitoriului nostru și pentru a doa venire a Svinții Sale, pentru căce va să vie ca un mire cu mare mărire și laudă și cinste.

Iară cântarea itrosului – pentru căce vine dzua, dece să mulțemim și să dăm laudă Celuia ce ne-au dat lumina și au pierdut întunearecul înșelăciunii.

Iară după itros пръвѣи час⁵²¹ să chiamă cântarea de începătura dzilei, după mărire și laudă ce s-au adus lui Dumnedzău.

Iară cântarea den al treile ceas iaste pentru căce au pugorât Duhul Svânt asupra svinților și dumnedzăieștilor apostoli, carele-n lumină pr-inș și, pentru dânșii, toată lumea.

⁵¹³ Scris: ВЛѢДНЧЬ.

⁵¹⁴ Scris: прецѣрь.

⁵¹⁵ Scris: оусръдїа.

⁵¹⁶ Scris: часѣриле.

⁵¹⁷ Ș. T.: GLAVA 5 Pentru toți ceia ce au hirotonie asupra lor, vlădici, popi, diaconi, țârcovnici, în ce chip li să cade să ție Pravila Besearicii (Ioan Postnic): Toț ceia ce să țin pregiur Svânta Besearică, carii sânt închinați de bunăvoia lor să slujască cu direptate și cu toată osârđia, cu cuviință iaste și cum să cade acestora tuturor, nicedănăoară în viața lor să nu le lipsească slujba Besearicii, ce să dzice vecernia, itrosul, ceasurile, polonoșnița și alte toate să fie deplin, după cum au lăsat învățatură svinții părinți și după cuvântul lui David: De șapte ori într-o dzi Te laud, Doamne. Iară cuiva dentr-aceștia, de le va lipsi, să aibă canon după voia arhiereului, ce să dzice carele le va fi lor cap.

⁵¹⁸ În slavonă: primul ceas.

⁵¹⁹ În slavonă: ceasul al treilea.

⁵²⁰ Scris: тълкѣль.

⁵²¹ În slavonă: primul ceas.

Iară cântarea a șasului ceas⁵²² – pentru răstignirea Mântuitorului, /¹⁶⁶ că s-au răstignit a șesele ceas de dzi s-au vindecat greșala lui Adam.

Iară cântarea a noolui⁵²³ ceas⁵²⁴ – pentru căce au strigat de pre cruce Domnul nostru Isus Hristos, de-au dzis: Părinte, întru mânil Tale dau sufletul Mieu și așe-au răposat⁵²⁵ Domnul: Cu moartea Svinții Sale pre moarte cu moartea o omorî și pre cei din iad îi slobodzi, însă nu pre toți, ce numai pre cei direpti; pre aceștia-i aduse la viața cea dintâi a împărăției ceriului.

Iară cântarea cea de sară iaste mulțămire și laudă lui Dumnedzău pentru căce am agiuns⁵²⁶ svârșitul⁵²⁷ dzilei, iară iaste mai vârtos⁵²⁸ pentru îngroparea Domnului nostru, lui Isus Hristos, pentru căce sara s-au îngropat preasvântul și curatul trupul Svinții Sale.

Iară cântarea pavecerniței – pentru căce am agiuns⁵²⁹ la vreama de răpaos, alta pentru căce iaste începătura nopții, deci ne rugăm pentru să odihnim /¹⁶⁷ cu pace și să ne sculăm să vedem lumina, iară somnul ce somnăm și demăneața ne sculăm, acesta lucru să asamănă somnului morți; iară când ne sculăm, cumu ne-am scula den morți și meargem spre lumina cea nespusa a dzilei lui Dumnedzău cei luminate, împărăția ceriului; și când ne sculăm, cumu ne-am primeni dentr-acest vac trecătoriu cătră cel veacinic și dintru putregiune și dentr-această lume deșartă și cu valur spre împărăția ceriului. Dzice Domnul Hristos la Svânta Evanghelie pentru cei morți că vor veni dentru moarte întru viață; cum are fi această viață a noastră a oamenilor să chiamă moarte, iară împărăția lui Dumnedzău iaste adevărată viață, pentru căce nu să va mai svârși⁵³⁰ în veaci de veaci.

Acum înțeleaset carele sânt aceaste 7 laude,¹⁶⁸ a lui Dumnedzău ce dzice prorocul și ce tâlcuiaște⁵³¹! Drept aceaia mișel de preotul ce-i vor treace aceaste toate și nu le va cânta la vreama lor, dzua sau noaptea, pre acesta-l va socoti Dumnedzău în loc de mort.

Liturghiia încă iaste mai-nare decât toate aceaste, pentru căce iaste jârtva⁵³² lui Dumnedzău ce S-au giunghiat sângur cu voia Sa și Să giunghe de toate orile la svintele liturghii pentru mântuirea noastră. Alta, cealalalte laude poate să le facă fiece creștin, macar și mirean, iară svânta liturghie nime nu iaste harnic să poslușască aceștii taine, numai sânguri vlădiciei și preoții.⁵³³

⁵²² Scris: час.

⁵²³ Altă lecțiune: nouolui.

⁵²⁴ Scris: час.

⁵²⁵ Scris: рѣпоуасть.

⁵²⁶ Scris: аѡбнсь.

⁵²⁷ Scris: сврѣшитѣл.

⁵²⁸ Scris: врѣтось.

⁵²⁹ Scris: аѡбнсь.

⁵³⁰ Scris: сврѣши.

⁵³¹ Scris: тлѣкѣще.

⁵³² Scris: жрѣтвѣ.

⁵³³ Ș. T.: GLAVA 6 Pentru cuvântul lui David: De 7 ori Te laud, Doamne, ce iaste această laudă (Simeon de Solun): Aceaste 7 laude trebuie să le aibe preoții în toată vreama și dzua și noaptea, ca să laude și să mărească pre Dumnedzău. Întâiu lauda ce să dzice cântare de rugă, iaste polonoșnița; a doa iaste itrosul împreună cu първи час; a treia iaste al treile ceas; a patra – al șaselea ceas; a cincea – al nouăle ceas; a șasea – vecerniia; a șaptea – pavecernița. Iată, de aceaste laude scrie David, de

**Pentru socotința și giudețul⁵³⁴ celuia ce va vrea să să cumenece
să ia svânta priceașanie⁵³⁵ de la preot mirean, ce va fi cu fămeaie**

(*Săborul de la Gagra, 4 capete:*) Acest svânt săbor din Gagra au lăsat /¹⁶⁹ învățătură: Care om mirean va avea gând să să cumenece și să va foarte nevoi cu osârdie⁵³⁶, iară de-i va aduce diavolul vreun gând ca acela să dzâcă că i-i scârbă⁵³⁷ a să cumeneca den mânele popei celui mirean pentru căce are muiare, ce să dzice preuteasă, pre acesta, acești dumnedzâiești părinți nu-l afurisesc, iară dzâc așa: Să fie anathema⁵³⁸.

O, giudeț⁵³⁹ înfricoșat și groznic! Socoteaște ce păcat mare și minunat iaste acesta, ce să ferească omul de preotul mirean și de slujba lui. Ce iaste mai-nare blăstăm decât anathema⁵⁴⁰? Anathema nu iaste altă, ce numai ce-i lepădat omul din

dzice că De 7 ori Te laud într-o dzi. Ascultați acum și tâlcul acestora, pentru căce s-au izvodit aceastea. Polonoșnița s-au făcut cântarea de laudă lui Dumnedzău la miadzănoapte pentru învierea Mântuitorului nostru și pentru a doa venire a Svinții Sale, pentru căce va să vie ca un mire cu mare mărire și laudă și cinste. Iară cântarea itrosului pentru căce vine dzua, deci să mulțămim și să dăm laudă Celuia ce ne-au dat lumina și au pierdut întunecarecul înșelăciunei. Iară după itros, *прѣвий час* să chiamă cântare de începătura dzilei după mărire și laudă ce-au adus lui Dumnedzău. Iară cântarea den al treile ceas iaste pentru căce au pogorât Duhul Svânt asupra svinților și dumnedzâieștilor apostoli carele-i lumină pr-inși și, pentru dâns, toată lumea. Iară cântarea al șaseleui ceas, pentru răstignirea Mântuitorului că s-au răstignit al șasele ceas de dzi, de-au vindecat greșala lui Adam. Iară cântarea al nouăleui ceas, pentru căce au strigat de pre cruce Domnul nostru Isus Hristos, de-au dzis: Părinte, întru mânăle Tale dau sufletul Mieui și așa-au răposat Domnul, cu moartea Svinții Sale: pre moarte cu moartea au omorât și pre cei din iad au slobodzit, însă nu pre toți, ce numai pre cei direpți, pre aceștia-i aduse la viața cea dentâiu, împărăția ceriului. Iară cântarea cea de sară iaste mulțămire și laudă lui Dumnedzău pentru căce am agiuns svârșitul dzilei, iară iaste mai vârtos pentru îngroparea Domnului nostru Isus Hristos, pentru căce sara s-au îngropat preasvântul și curatul trupul svinții Sale. Iară cântarea pavecerniții, pentru căce am agiuns la vreame de răpaos, alta pentru căce iaste începătura nopții, deci, ne rugăm pentru să odehnim cu pace și să ne sculăm să vedem lumina. Iară somnul ce somnăm și deminează ne sculăm, acest lucru, somnul, să asamănă morții, iară când ne sculăm, cum ne-am scula den morți și meargem spre lumina cea neapusă a dzilei, mării lui Dumnedzău cei luminate, împărăția ceriului. Și când ne sculăm cumu ne-am premeni dentr-acest veac trecătoriu cătră ceaialaltă viață și den putregiune și dentr-această lume deșartă și cu valuri spre împărăția ceriului. Dzice Domnul Hristos la Svânta Evanghelie pentru cei morți, că vor veni dentru moarte întru viață, cum are fi această viață a noastră a oamenilor să chiamă moarte, iară împărăția lui Dumnedzău iaste adevărat viață, pentru căce nu să va mai svârși întru veaci. Acum înțeleaset carile sânt aceste 7 laude a lui Dumnedzău, ce dzice prorocul și ce tâlcuiesc. Drept aceaia, mișel de preotul ce-i vor treace aceaste toate și nu le va cânta la vreame lor, dzua sau noapte; pre-acesta-l va socoti Dumnedzău în loc de mort. Liturghia încă iaste mai mare decât toate decât aceaste pentru căce iaste jârtva lui Dumnedzău ce s-au giungheat sângur cu voia sa și să giunghe de toate ori la svintele liturghii pentru mântuirea noastră. Alta, cealalte laude poate să le facă fiecă creștin, macară și mirean, iară svânta liturghie nime nu iaste harnic să poslușască aceștia taine, numai sânguri vlădicii și preoții.

⁵³⁴ Scris: *ѡдѣцѣль.*

⁵³⁵ Scris: *причащеніе.*

⁵³⁶ Scris: *осръдне.*

⁵³⁷ Scris: *скръьбѣ.*

⁵³⁸ Scris: *анаѣема.*

⁵³⁹ Scris: *ѡдѣць.*

⁵⁴⁰ Scris: *анаѣема.*

toată leagea și iaste despărțire de Dumnedzău. Drept aceaia, foarte să cinstească tot omul preoții, macar cât de proști, tot sânt cu un dar.⁵⁴¹

100 CAP.

Pentru preotul /¹⁷⁰ deavestavnic de să va însura după ce să va preoți, sau căruia-i va muri preuteasa și să va însura de va lua a doa muiare

(*Săborul de la Neochesariia, 30 cap.:*) Datu-ne-au învățătură acest svânt săbor: De să va prileji cineva vreun preot să fie socotit întru firea sa să să preoțească și să nu să însoare, ce să petreacă în curăție vviață îngerească, dup-acea, meștersugul vrăjmașului, să va fi căit ce-au făcut, deci va fi luat preuteasă după hirotonie, pre acesta să-l leapede de tot din cinul preoțesc, însă de besearcă să nu-l oprească, ce să fie ca un țarcovnic. Iară, de va avea neștine preuteasă și i să va tâmpla ei moarte și preotul nu va putea târpi fără de fâmeaie și va lua alta, a doa fâmeaie, și pre-acesta ca și pre celalalt să-l leapede den ceata preoții, numai de la besearcă să nu-l /¹⁷¹ gonească. Iară, de să va adeveri vreun lucru cum fac aceștea fiecă feal de curvie, atunce să-i scoață și să-i gonească de tot den svânta besearică și să-i puie la locul cel de pocăință, cândai, doară ș-are plânge pentru păcatele lor. Până când are putea socoti că li s-au împlut și au făcut canonul desăvârșit⁵⁴² pentru greșala lor, atunce să-i priimască⁵⁴³ și la svânta besearică și să să cumenece și cu svânta priceaștanie.

101 CAP.

Pentru cliros, ce să dzice pentru ceia ce au mesereare de la svânta besearică, cum s-are răspunde boiarii mitropolitului, acestora încă nu li să cade a face a doa nuntă

(*Pravila:*) Cela ce va lua a dooa cunună, ce să dzice a dooa fâmeaie, nu poate să fie cleric.

102 CAP.

Pentru cela ce va vrea să să preoțească și va fi fost fâmeaia lui văduo sau roabă sau slujnică într-alt /¹⁷² chip de va fi muiarea

(*Pravila Svinților Apostoli, 18 capete:*) Svinții apostoli ne dau învățătură de acest lucru: Cela om ce va fi fost vas ales de besearică și să va fi însurat și nu va fi

---

⁵⁴¹ Ș. T.: GLAVA 22 Pentru socotița și giudețul celuia ce va vrea să să cumenece să ia svânta priceaștanie de la preot mirean, ce va fi cu fâmeaie (Săborul de la Gagra, 4 capete): Acest svânt săbor den Gagra au lăsat învățătură: Care om mirean va avea gând să să cumenece și să va foarte nevoi cu osârdie cum să cade, iară de-i va aduce diavolul vreun gând ca acela, să dzică că i-i scârbă a să cumeneca den mânule popei celui mirean, pentru căce are muiare, ce să dzice preuteasă, pre acesta acești dumnedzăiești părinți nu-l afurisesc iară dzic așa: Să fie anathema. O, giudeț înfricoșat și groznic [sic!]. Socoteaște ce păcat mare și minunat iaste acesta ce să fereăște omul de preotul mirean și de slujba lui! Ce iaste mai mare blăstăm decât anathema? Nu iaste altă, ce numai ce-i lepădat omul din toată leagea și iaste despărțire de Dumnedzău! Drept acea foarte să cinstească tot omul preoții, macar cât de proști, tot sânt cu un dar.

⁵⁴² Scris: десъвършитъ.

⁵⁴³ Scris: приимаскж.

luat fată curată, ce va fi luat văduo sau vreo roabă sau curvă sau slujnică sau să știe dzice intr-alăută sau în cobuz, nu va putea acesta să fie preot, pentru căce trebuie să fie și fâmeaia lui curată și de cinste ca și cela ce va să fie preot.

103 CAP.

Pentru cela ce să va afla întru niscare păcate de carele să află la pravilă că smentesc preoția, și-l va preoți vlădicul neștiind de tocmala lui

(*Nichita, mitropolitul de Iraclia:*) De să va preoți cineva și nu-ș va fi întâi ispoveduit păcatele toate, ca să vadză duhovnicul care păcat smentește preoția, ce să va fi tă¹⁷³ găduit și va fi tăcut până să va fi preoțit, iară dup-aceaia, de să va ispovedui și-i să va afla vina că nu iaste destoinic, să-l leapede de preoție; că nemica nu va folosi preoția că i s-au dat fără cale, neștiind nime păcatele lui.

104 CAP.

(*Theofil⁵⁴⁴, patriarhul de Alexandria⁵⁴⁵:*) De acest lucru dzice și acest svințit părinte în cinci capete a pravilei svinției sale: Oricare arhiereu va preoți pre unul ca acesta și, daca nu va cunoaște păcatele, n-are nice o vină acesta arhiereu, nice să cade să aibă nice o certare; păcatul va fi asupra celuia ce nu spune drept. Așea au lăsat învătătură acest svânt părinte.

(*Săborul 1, 9 capete:*) Adeverește acest svânt săbor pravila acestui părinte scump, Nichita, mitropolitul de /¹⁷⁴ Iraclia, de dzice ca să fie lepădat de preoție cela ce să va fi aflat în păcate mainte de hirotonie, pentru căce face sminteală arhiereului celuia ce-l hirotonește.

(*Valsamon:*) Tâlcuiște⁵⁴⁶ acest lucru și arată mai deșchis această pravilă Valsamon: Vor să afle unii pricină, să dzică că cum are puteare botedzul de curățește pre om de toate păcatele ce-au făcut mainte de botedz și să-nnoiaște cum s-are naște al doile rând, așea și preoția curățește păcatele omului ce-au făcut mainte de hirotonie. Drept acesta lucru curățește Valsamon această tocmală și o arată deșchis cum părinții n-au priimit⁵⁴⁷ nechiuri [sic!] acest lucru, nice într-un chip până în svârșit ca să poată ierta păcatele hirotonia, ce să dzice preoția, ca botedzul. Iară cu /¹⁷⁵ adevărat păcatele celui nebotedzat să curătesc cu botedzul, iară ceia ce vor vrea să să preoțească sau să vor fi și preoțit, de vor fi făcut păcate mainte de hirotonie sau și după hirotonie, pre aceia să-i leapede de tot den preoție.

105 CAP.

Pentru preoții cei nedestoinici și preoțesc

(*Zlatoust:*) Dzure dumnedzâiescul Ioan Zlatoust așea. Mulț știu că au cântat liturghie și n-au fost destoinici ș-au murit de sârg⁵⁴⁸, că nu i-au lăsat Dumnedzâu să

---

⁵⁴⁴ Scris: **еофилъ**.

⁵⁴⁵ Probabil Teofilact (Theophylactos), patriarh ecumenic între 933-956.

⁵⁴⁶ Scris: **таъкъѣще**.

⁵⁴⁷ Scris: **примит**.

⁵⁴⁸ Scris: **сръгъ**.

fie vii în multă vreme pentru căe s-au apucat de svințire, carea iaste unul trupul și sângele Domnului nostru, lui Isus Hristos, ca nește nedestoinici plini de păcate și de alte lucruri reale. Drept aceea i-au tăiat dumnedzâiasca sabie, ceaia ce iaste de îmbe părțile ascuțită și nu s-au scăpat numai de această viață, ce și de ceialaltă viață de veaci a împărăției ceriu/¹⁷⁶ lui și s-au făcut moșnani muncilor de veaci.

106 CAP.

Pentru preotul ce-i va fi rușine a-ș cumeneca preuteasa șă

(*Săborul den Țarigrad, de la Beseareca-cu-o-Trulă*⁵⁴⁹.) Acest svânt săbor au lăsat acest canon într-acesta chip: Preotul, de să va rușina de preuteasa sa și nu va vrea să o cuminece cu svânta priceaștenie sau va da potirul la altcineva să-i dea svânta priceaștenie, acela preot să fie anathema, iară nu oprit de liturghie sau de preoție, ce să fie de tot și de Dumnedzău despărțit, pentru căe au făcut un lucru ca acesta fără de leage.

107 CAP.

Pentru preotul⁵⁵⁰ cela ce-ș va mărturisi păcatul de bunăvoia sa ce va fi făcut mainte de ce să va fi preoțit

(*Săborul de la Neochesaria, 9 capete*.) Al noole⁵⁵¹ cap de pravilă a Săborului ce s-au făcut în Neochesaria, dă învățatu/¹⁷⁷ ră de-acest lucru: Preotul ce va fi făcut păcate mainte de ce să va fi preoțit și dup-acea, de va fi ispoveduit de voia sa pentru frica lui Dumnedzău.

(*Valsamon*.) Tâlcuiaște⁵⁵² Valsamon mai pre-amănuntul de lungeaște cuvântul și curățește toată tocmala lucrului acestuia; Preotul, de va fi curvit sau va face alte păcate carele smentesc preoția, și el, de nu va fi băgat în samă aceea, ce să va fi preoțit, va fi socotit întru sine și să va fi căit ce-au făcut, aducându-ș amente că, de nu să va părăsi, ce va tot îndrăzni, va merge în muncile de veaci, atunce să va îndemna de bunăvoia sa și-ș va ispovedui păcatele. Mai bine puțină rușine și scădere aicea, decât aiuri muncă de veaci. Drept acesta lucru au lăsat leage aceșt svinți pă/¹⁷⁸ inți de la acest svânt săbor de la Chesaria [sic!], cum acesta om ce-ș va mărturisi el de bunăvoie păcatul și greșala, de svânta liturghie trebuie să să părăsească să nu mai cânte nicedănăoară în viața lui, iară alte lucruri a preoții toate să le ție.

(*Întrebare*.) Care lucruri să mai aibă preotul, dacă-ș va piiarde liturghia?

(*Răspuns*.) Cinstea carea au avut dentâi, cândă va fi la săbor să șadză la locul lui cu alți preoți. Alta, de va avea vreo mesereare, să și-o ție, cumu-i protopopie sau visternicia sau clisierșia sau iconomia și după destoinicie⁵⁵³, de va fi om de

---

⁵⁴⁹ Recte Sinodul de la Trullo, ținut la Constantinopol în 693 în timpul împăratului Iustinian al II-lea, cunoscut și sub numele de Conciliul quinisext. Biserica Apuseană nu a recunoscut cele 102 canoane disciplinare hotărâte aici.

⁵⁵⁰ Scris: прѣотъль.

⁵⁵¹ Altă lecțiune: nouole.

⁵⁵² Scris: тълкуѣще.

⁵⁵³ Scris: дѣстоиничіе.

treabă, să să și mai suie dentr-o mesereare într-altă. Dup-acea să aibă voie să meargă să să cumenece sânгур la svântul preastol și alte poslușanii toate a svintei besearici ca să le poslușască, numai svânta liturghie /¹⁷⁹ ca să nu să ispitească, pentru căce s-au lăsat el sânгур cu voia sa, ca un nedestoinic, iară alte daruri a besearicii toate să le aibă, pentru căce sânгур, cu voia sa s-au smerit ș-au arătat boala și neputința trupului său. Însă dup-aceaia, de va fi și om bun și să facă lucrure bune, de carele plac lui Dumnedzău. Iară, după ce să va fi preoțit, de să va prileji să să apuce iarăș să facă păcate, atunce să fie dezbrăcat den toate darurile ce au avut. Dup-acea, daca [nu]⁵⁵⁴ va face păcate și de să va întoarce iarăș spre calea cea de pocăință și să va apuca de bunătați, atunce, macar ce are face, nice un dar de căte s-au scăpat nu va mai putea să dobândească, ce să fie cum are fi un mirean, ce vine de să întoarce den păcate spre pocăință.

Așjidere, preotul, de va fi făcut păcat mainte /¹⁸⁰ de preoție, sau și după preoție și de va tăcea să nu să ispoveduiască și, de nu va vâdi nimic răutățile lui la arătare, n-are nime ce-i face, nice arhiereul nu poate să-l oprească de liturghie⁵⁵⁵, nice de alte slujbe a besearicii, ce numai el sânгур are puteare să să ție sau să să părăsască de svânta liturghie. Iară el, cum va fi, are a da samă înaintea înfricoșatului giudeț⁵⁵⁶ ca un nedestoinic și vinovat trupului și sângelui Domnului nostru, lui Isus Hristos, Iară, de i să va vâdi păcatul ce va fi făcut au mainte de preoție au după preoție și să va putea arăta de față cu niscare oameni buni, cinci marturi, oameni de credință, și încă să și giure⁵⁵⁷, atunce să-l leapede de tot și să-l dezbrace den toate darurile ce-au avut, cum scrie mai sus.

Dzice iară și învăță¹⁸¹tura acestui răspuns svântul Săbor den Țarigrad cum să află un feal de pravile de dzâc de acest lucru cum, daca-i vor scoate dem preoție, să-i puie pre dânș în locul mireanilor ce trebuie a strânge tocmealele acestui lucru, a le înfățăsea. Că alta iaste greșala preotului mainte de hirotonie și când să ispoveduiaste, și alta iaste când face păcat după ce să preoțeaste și nu să ispoveduiaste acel păcat, ca să vâdească lucrul, să să scoată, cumu să cade pre dreptate.⁵⁵⁸

---

⁵⁵⁴ Cuvânt lipsă în text.

⁵⁵⁵ Scris: **ΛΥΤΕΡΓΙΕ**.

⁵⁵⁶ Scris: **ΥΣΔΕΥΣ**.

⁵⁵⁷ Scris: **ΥΣΡΕ**.

⁵⁵⁸ Ș. T.: GLAVA 23 Pentru preotul cela ce-ș va mărturisi păcatul de bunăvoia sa ce va fi făcut mainte de ce să va fi preoțit (Săborul de la Neochesaria, 9 capete): Al noole cap de pravilă a săborului, ce s-au făcut în Neochesaria, dă învățătură de-acest lucru: Preotul ce va fi făcut păcate mainte de ce să va fi preoțit și, după acea, de va fi ispoveduit de voia sa pentru frica lui Dumnedzău. (Valsamon): Tâlcuiaste Valsamon mai pre-amănuntul, de lungeaste cu vântul și curățeaste toată tocmala lucrului acestuia: Preotul, de va fi curvit sau va face alte păcate, carele smentesc preoția și el, de nu va fi băgat în samă aceaia, ce să va fi preoțit, iară, după ce să va fi preoțit, va fi socotit întru sine și să va fi căit [de] ce-au făcut, aducându-și amente că, de nu să va părăsi, ce va tot îndrăzni, va merge în muncile de veaci, atunce, să va îndemna de bunăvoia sa și-ș va ispovedui păcatele: Mai bine, puțină rușine și scădeare aicea, decât aiuri muncă de veaci! Pentru acest lucru au lăsat leage acești svinți părinți de la acest săbor de la Neochesaria, cum acesta om, ce-ș va mărturisi el de bunăvoie păcatul și greșala, de svânta liturghie trebuie să să părăsască, să nu mai cânte nicedănăoară în viața lui, iară alte lucruri a preoției toate să le ție. ÎNTREBARE: Care lucru să mai aibă preotul, daca-ș va piarde liturghia? RĂSPUNS: Cinstea care au avut dentâiu, când va fi la săbor, să șadză la locul său cu alți

Pentru diaconul ce va cădea în păcatul curvii

(*Săborul de la Neochesaria, 13 capete:*) Al treileprădzeacele cap a cestui Săbor de la Neohesaria dă învățătură de acest lucru: De va cădea diaconul în păcatul curvii, ca să să pogoară /¹⁸² den cinul diaconii, să fie în loc de poslușnic.

Tâlcuiaste⁵⁵⁹ acest lucru Valsamon, de dzice: Diaconul ce-ș va mărturisii păcatul, den cinul diaconesc să să scoată și să fie în loc de poslușnic, cumu s-are dzice să fie ceteț sau peaveț sau alt țarcovnic.

109 CAP.

Pentru preotul sau diaconul de vor pildi sau vor săruta muiare sau fată

(*Vasilie, великїи:*)⁵⁶⁰ Pravila lui свѣтїи Vasilie великїи, în 70 de capete scrie de grăiaște: Oricare preot sau diacon, de va săruta muiarea cu pohtă și-ș va spurca usnele și, dup-acea, de-ș va ispovedui păcatul, să fie oprit de liturghie⁵⁶¹ câtăva vreme. Iară alaltă svințire, să fie de va luma [sic!] cu alt preoț, cineș cu cinul său, preotul cu preoții, diaconul cu diaconii; iară, de vor face păcate desăvârșit⁵⁶², de care păcate smentesc preoții, aceștea să fie /¹⁸³ scoș den cinstea sa, ce să dzice den cinul preoțesc.

preoți. Alta, de va avea vreo mesereare, să și-o ție. cumu-i protopopiia sau visternicia sau clisiersiia sau iconomiia și, după destoinicie, de va fi om de treabă să și mai suie, dentr-o mesereare într-altă. Dup-acea, să aibă voie să margă să să cuminece sângur la svântul preastol și alte poslușanii toate a Svintei Besarecii, ca să le poslușască, numai la svânta liturghie ca să nu să ispitească, pentru căce s-au lăsat el sângur cu voia sa, ca un nedestoinic. Iară alte daruri a Besearicii, toate să le aibă, pentru căce sângur cu voia sa s-au smerit și ș-au arătat boala și neputința trupului său. Însă, dup-acea, de va fi și om bun și să facă lucrure bune, de carele plac lui Dumnedzău. Iară, de să va prileji să să apuce iarăș să facă păcate, atunce să fie dezbrăcat de toate darurile ce-au avut. Dup-acea, daca va face păcate și de să va întoarce iarăș spre calea cea de pocăință și să va apuca de bunătăți, atunce macar ce are face, nice un dar de câte s-au scăpat, nu va mai putea să dobândească, ce să fie cum are fi un mirean ce vine de să întoarce den păcate spre pocăință. Așjidere, preotul, de va fi făcut păcat mainte de preoție sau și după preoție și, de nva tăcea să nu să ispoveduiască și, de nu va vâdi nime răutățile lui la arătare n-are nime ce-i face, nice arhiereul nu poate să-l oprească de liturghie, nice de alte slujbe a Besarecii, ce numai el singur are putere să să ție sau să să părăsască de svânta liturghie. Iară el, cum va fi, are a da samă înaintea înfricoșatului giudeț ca un nedestoinic și vinovat trupului și sângelui Domnului nostru, lui Isus Hristos. Iară, de i să va vâdi păcatul ce va fi făcut au mainte de preoție sau după preoție și să va putea arăta de față ca niscare oameni buni cinci marturi, oameni de credință, și încă să și giure, atunce să-l leapede de tot și să-l dezbrace den toate darurile ce-au avut, cum scrie mai sus. Dzice iarăș învățătura acestui răspuns a svântului Săbor den Țarigrad, cum să află un feal de pravilă de dzic de acest lucru de lepădatul preoților, cum, daca-i vor scoate den preoție, să-i puie pre dânsii în locul mirenilor ce trebuie a să strânge tocmeelele acestui lucru a le înfățișa, că alta iaste greșala preotului mainte de hirotonie și când să ispoveduiască și alta iaste când face păcate după ce să preoțească și nu ispoveduiască, acel păcat ca să vâdească lucrul, să să socolă cumu să cade pre direptate.

⁵⁵⁹ Scris: тлъкуѣше.

⁵⁶⁰ Trimiterea la textul lui Vasile cel Mare este făcută marginal, cu slove mici și cu cerneală identică cu cea folosită în titluri.

⁵⁶¹ Scris: лѣтърїе.

⁵⁶² Scris: десъврѣшитъ.

Pentru muierea ce va face prunc și-l va lepăda asupra preotului

(*Întrebare:*) Costantin episcopul au întrebat pre Svântul Nichita, mitropolitul de Iraclia: De să va prileji să facă vreo fămeaie prunc și de va dzice că l-au făcut cu cutare preot, cum va fi acest lucru?

(*Răspunde Nichita mitropolitul:*) Păra și ocară ce va vrea neștine să grăiască asupra⁵⁶³ preotului pentru să-l oprească de liturghie sau să-l scoată de tot den cinste, nu să cred aceale cuvinte, fără numai când li să va arăta lucrul de față și atunci să fie marturi oameni buni și de cinste, după cum scriu svintele pravile a svintelor săboară; și, dacă vor giura⁵⁶⁴, atunci să să creadză. Atunci după cum va fi greșala, de va fi de o/¹⁸⁴ prit de liturghie⁵⁶⁵, ca să să oprească, iară, de va fi de scos den cinul preoțesc, ca să să scoată cumu să cade. Iară într-alt chip, cuvântul muierei să nu să creadză nice într-un chip. Iară, de nu vor fi marturi oameni de cinste, într-alt chip nu să poate să fie, ce să ia toate veșmentele lui cu carele cântă svânta liturghie și să le puie toate pre svântul preastol și să-i dzacă preotului oameni buni⁵⁶⁶, de să știe nevinovat de acea ocară ce iaste asupra lui, ca să margă să-ș ia el sânгур veșmentele de pre preastol și să dzacă preotului: БѢВЕН БЪ НАШ⁵⁶⁷, de să știe nevinovat de acea ocară ce iaste asupra lui, ca să margă să-ș ia el sânгур veșmentele de pre preastol, de-acia să n-aibă a-i dzice nime nice un cuvânt, ce să-l lase pre giudețul⁵⁶⁸ lui Dumnedzău, cel ce cunoaște toate lucrurile și tainele inimii omului ceale ascunse; Acela le va descoperi la înfricatul giudeț⁵⁶⁹, de le vor vedea toți. Și, de /¹⁸⁵ va fi vinovat, curându-i va arăta Dumnedzău plată direaptă după lucrul lui și-l va certa cu munca de veaci.

111 CAP.

Pentru preotul ce să va afla cu preuteasa-ș rudă, cuscrie sau altăceva sânge amestecat

(*Săborul al Șeasele, 26 cap.:*) A doodzeci și șease de capete a pravilei Săborului al Șeasele învață de grăiaște: Preotul ce să va fi însurat, de va fi luat, fămeaie, ce să dzice preuteasă, și de să vor afla rudă au dentr-un sânge au den svântul botedz sau cuscrie, care lucru nu-l va lăsa pravila să poată fi, nice ca să să împre [sic!] împreune, drept aceaia au lăsat învățătură acest svânt săbor, acela preot numai scaunul să-ș ție, să șadză cu alt preoți unde i-au fost locul; iară dentr-alt cin preoțesc den tot să fie dezbrăcat și nu numai de cinul preoțesc, /¹⁸⁶ ce și de alte de toate poslușaniile besearicii, ca un călcătoriu de leage, ce-au luat preoția cu

⁵⁶³ Scris: асоу.

⁵⁶⁴ Scris: уѣра.

⁵⁶⁵ Scris: литургіе.

⁵⁶⁶ Ultimele două cuvinte adăugate marginal cu semn de intercalare, scrise cu cerneală neagră și slove mai mici.

⁵⁶⁷ În slavonă: Binecuvântează, Dumnezeu nostru.

⁵⁶⁸ Scris: уѣдѣцѣль.

⁵⁶⁹ Scris: уѣдѣць.

nesocotința, iară pentru destoinicia lui i-au dat svinții oteți această puținea cinste, să șadză la săbor cu ceata preoților, iară de altă nemică ca să nu îndrăznească a să atinge, nice de față, nice furiș, nice să-ș rădice mâna să blagoslovască⁵⁷⁰, nice nemică, nice un lucru de-a preoții să nu înceapă, ce numai ca să roage pre Dumnedzau cu lacrimi ca să-i iarte acel păcat ce-au călcat svânta pravilă, de-au luat fâmeaie prespre leage. Și să fie despărțit de acea fâmeaie, să nu mai petreacă într-un loc. Iară, de nu vor vrea să să despartă după învățătura besearicii, să-i despartă domniia și să nu-i lase să lăcuiască nice într-un chip împreună, ca niște preastâpnici⁵⁷¹ și necum să șadză¹⁸⁷ la locul său cu preoții la săbor, de vor lăcui împreună, ce să fie amândoi lepădat de tot și den svânta besearică și să nu-i priimască⁵⁷² până nu să vor pocăi. Și să priimască⁵⁷³ canon pentru acel lucru fără de leage ce-au făcut. Iară dacă să vor întoarce, atunce să-i priimască, ce să dzice, dacă să vor despărți și-ș vor cerca fiicarile iertăciune de-acea greșală a lor, atunce să fie priimiți⁵⁷⁴ de svânta besearică.

112 CAP.

Pentru țârcovnic, de va ținea muiare prespre leage, cum scrie mai sus

(*Pravila Apostolilor, 19 cap.:*) Al noosprădzeacele⁵⁷⁵ cap de Pravila Svinților Apostoli scrie de învață: Cela ce va ținea muiare carea nu i să cade a vie împreună, acela nu poate să aibă nice o mesereare⁵⁷⁶ de a⁵⁷⁷ besearicii, pentru căce să chiamă călcătoriu de leage.

(*Zunara:*) Tâlcuiaște⁵⁷⁸ acest lucru Zunara¹⁸⁸ de dzice: Cela ce va avea muiare și-i va fi sămenție sau altăceva cuscrie, cafe lucru să chiamă mestecare de sânge, acela necum să fie vas de beserecă, ce, după ce să vor împărți, încă să aibă și canon mare pentru sânge amestecat.

113 CAP.

Preotul, de va fi scos den preoție și va dzice: **БЛВЕН БЪ НАШ**⁵⁷⁹

(*Întrebarea unui călugăr oarecarele:*) Oare cade-să preotului ce va fi lepădat den cinstea sa pentru niscare vine a lui sau, de să va fi lăsat de liturghie și de bunăvoia lui, cunoscându-ș firea întru ce smentea și găseaște și, de va dzice **БЛВЕН БЪ НАШ** sau **БЖЕ ОУЦЕДРИ И ПОМЛВНИ НЫ**⁵⁸⁰ sau **ХС ИСТИНЫ И БЪ НАШ**⁵⁸¹ sau va cădi cu cădelnița sau să va cumeneca în oltariu?

⁵⁷⁰ Scris: БЛВАСКЪ.

⁵⁷¹ Scris: прѣстъпничъ.

⁵⁷² Scris: прѣимаскъ.

⁵⁷³ Idem.

⁵⁷⁴ Scris: прѣимици.

⁵⁷⁵ Altă lecțiune: nouosprădzeacelea.

⁵⁷⁶ Scris: месерѣре.

⁵⁷⁷ Scris: де а.

⁵⁷⁸ Scris: тлъкъѣще.

⁵⁷⁹ În slavonă: Doamne, miluiește-ne!

⁵⁸⁰ În slavonă: Doamne îndură-te și ne miluiește.

⁵⁸¹ În slavonă: Hristos mântuitorul și Dumnezeuul nostru.

(*Răspunsă Nicolaii patriarh*⁵⁸²;) Nu să cade aceluia nice să să atingă nice de unele de acestea, ce să fie un /¹⁸⁹ mirean ca și alți mireani, iară la besearică nu poate să slujască nice unele de acestea.

114 CAP.

Pentru preotul sau diaconul sau și țârcovnicul de să vor amesteca cu preotul cel lepădat den preoție fie la ce slujbă

(*Al unsprădzecele cap de Pravilă a Svinților Apostoli învăță*;) Oricare preot să va mesteca cu alt preot scos den cinstea sa, ca să fie scos și acesta den cinstea sa.

(*Zunara*;) Tâlcuiaste⁵⁸³ acest lucru Zunara de dzice: Cela ce să va împreuna fie la ce lucru la slujba besearicii cu ceia ce sânt lepădaț den poslușania besearicii, ce să dzice de va cânta liturghie neștine cu vreun preot ce va fi oprit de besearică, sau țârcovnicul de va fi oprit de besearică și-l va pohti preotul să-i fie de agiutoriu⁵⁸⁴ la svânta liturghie sau la alte slujbe, pre u/¹⁹⁰nii ca aceștea ce să vor mesteca cu cei lepădaț de besearică, scrie Pravila Svinților Apostoli, să fie și aceștea⁵⁸⁵ lepădaț și oprîț de besearică, ca și cei vinovaț, după cuvântul prorocului David: Cu bărbații cei nevinovaț, nevinovat ver fi, iară cu cei strâmbi, te ver strâmba.⁵⁸⁶

115 CAP.

Pentru preotul ce-i va curvi preuteasa sau și mirean de va avea muiare curvă și va vrea să să preoțească

(*Săborul de la Neochesaria, 50 de capete*;) Acest svânt săbor au lăsat învățătură: De să va afla că curveaște muiarea vreunui om și de să va vădi lucrul și să va adeveri, acela om nu poate să fie de treaba preoții. Iară, de va fi preot și să va adeveri lucrul bine, că-i curveaște preuteasa, de va vrea să-ș ție preoția, să să desparță de dânsă; iară, de nu să va despărți, să să părăsească de preoție /¹⁹¹ și să nu mai cânte liturghie.

(*Zunara și Valsamon*;) Aceștea arată mai pre-amăruntul acest lucru, de dzâc așea: Muiarea bărbatului mirean, de va face curvie și să va vădi lucrul cu adevărat, acesta nice pre o stepenă de-a preoții nu poate ca să să apuce a să sui. Această vădire, ce dzicem să fie lucrul adevărat, scrie că trebuiesc 5 marturi oameni de

---

⁵⁸² Nicolae I Misticul, patriarh ecumenic între 901-907 și 912-925.

⁵⁸³ Scris: тлъкъѣще.

⁵⁸⁴ Scris: агѣторю.

⁵⁸⁵ Șters: scoș.

⁵⁸⁶ Ș. T.: GLAVA 24 Pentru preotul sau diaconul sau și țârcovnicul de să vor amesteca cu preotul cel lepădat den preoție fie la ce slujbă (Al unsprădzecele cap de Pravilă a Svinților Apostoli, învăță): Oricare preot să va amesteca cu alt preot scos din cinstea sa ca să fie scos și acesta den cinstea sa. (Zunara): Tâlcuiaste acest lucru Zunara de dzice: Cela ce să va împreuna fie la ce lucru la slujba Besearicii cu ceia ce sânt lepădați den poslușania Besearicii, ce să dzice, de va cânta liturghie neștine cu vreun preot ce va fi oprit de Besearică sau țârcovnicul de va fi oprit de Besearică sau țârcovnicul și-l va pohti preotul să-i fie de agiutori la svânta liturghie sau la alte slujbe, pre unii ca acestia, ce să vor amesteca cu cei lepădați de Besearică, scrie Pravila Svinților Apostoli să fi și aceștia lepădați și oprîți de besearică, după cuvântul prorocului David: Cu bărbații cei nevinovați. nevinovat veri fi, iară cu cei strâmbi, te veri strâmba.

folos, carii vor vădi acesta lucru; și încă nu așa, fietecum să mărturisească, ce să giure⁵⁸⁷ cu toată credința lor. Atunce să-l sărăcească pe unul ca acesta de darul preoției; iară, de va fi numai păreare, cumu s-are dzice să-i pară nescui că face curvie și lucru adevărat sau de față să nu fie, nice să să afle nime să mărturisească să dzăcă c-au vădzut cu ochii, acesta nu poate nime să-l streineadze /¹⁹² de preoție, ce să să apuce ca un bărbat, de vreamă ce părearea curvii muierii lui nime nu poate să o scoață la arătare, ca să vadză fiecine, ca să poată create.

Iară, de să va arăta vina ei și să va cunoaște lucrul cu adevărat, atunce, de nu să va îndura a să despărți, nu poate să să preoțească. Iară, dacă să va despărți, atunce să să hirotonisească fără nice de o smenteală. Însă despărțirea să fie lucru cu ispravă și să să facă carte de mână dată și dup-acea să petreacă toată viața lui cu cinste și cu curăție, cumu să cade și să nu să mai ispitească a mai face a doo nuntă, ce să fie cu cât au fost.

Iară, de va fi preot și va curvi preoteasa, sau să o desparță sau să să părăsească de liturghie, pentru căce bărbatul cu fâmeaia cu leage sânt amândoi /¹⁹³ un trup. Deci, ceta ce curveaște, acela să spurcă. Deci, fiind preuteasa curvă, iată că iaste spurcată. Deci, ceta ce să va împreuna cu spurcăciune, și el să spurcă. Drept aceaia, au lăsat învățatură dumnedzăiești părinți: Preotul ce va avea preuteasă curvă sau să o lase sau să să părăsească de preoție, pentru că, împreunându-să cu dânsa, și el încă să pângăreaște și să spurcă pentru spurcăciunea ei.

Drept aceaia nu poate să slujască treabele besearicii, pentru că mireanul, de-i va curvi muierea și, de va vrea să-i iarte păcatul, iaste volnic să o ție, iară preotul nu iaste volnic să-ș ție preuteasa, dacă va fi curvă, ce, sau să să desparță, sau să să lase de preoție, cum iaste scris și tocmit de săboară, că slujba preotului nu iaste fiece lucru, ce iaste /¹⁹⁴ un lucru mare și scump și svințit, că iaste slujba și poslușaniia Împăratului a Toți Împărații, Arhierelui celui Mare ce iaste întrutot țitoriu, Cel preacurat și decât lumina soarelui mai luminat, Domnul și Mântuitorul nostru, Isus Hristos Drept aceaia, dumnedzăieștii părinți au socotit să fie preoții destoinici și curați, iară nu pângăriți și spurcați.

(*Ioan Postnic:*) Dzice Svântul Ioan Postnicul: În ce chip să cercetează omul ceta ce va să să preoțească, ca să fie curat și om bun, așa trebuie să să cercetează și muierea ce va să fie preuteasă, să fie curată și cinstită și la tot întregă.

116 CAP.

Pentru preoteasa ce-i va face neștine silă, de o va spurca fără de voia ei

(*Leon și Costantin, împărații cei mari:*) Pravila împă¹⁹⁵raților învață de grăiaște: Muierea preotului, de să va tâmpla să cadză la robie și de să va spurca, ce să dzice de o vor sili fără de voia ei de vor face curvie cu dânsă, și dup-acea de să va prileji să scape den robie și să vie iarăș la preotul său – dzice această pravilă împărătească – să nu o desparță, ce să o ție ca și dentâi, fără nice de o smenteală, pentru căce, de sânt și doo trupuri, amândoo sânt un sânge. Deci nime pre acesta să nu-l învăluiască, nice să-l ameastece întru nemică pentru păcatul preuteasei-ș, căce c-au făcut de nevoie. Deci, să-l lase tot omul în pace să-ș păzească preoția.

---

⁵⁸⁷ Scris: *υσρε*.

Pentru vlădicul ce va priimi⁵⁸⁸ pre vreun vlădic strein sau pre vreun preot sau diacon sau alt om de besearică ce să va ocroți întru eparhia lui

(*Pravila Apostolilor, 32 capete:*) /¹⁹⁶ Pravila Svinților Apostoli învață de grăiaște: Oricare om ce va avea asupra sa preoție și de va merge într-altă eparhie streină, și-l va priimi⁵⁸⁹ pre dâns arhierul acelu loc și, de nu va avea acel strein carte de la mai-marele său, ca să fie scos den cinste acel vlădic ce va priimi⁵⁹⁰. Iară, de va fi neștine afurisit de arhierul său și va merge într-altă eparhie streină și-l va priimi⁵⁹¹ pre dâns arhierul acelu loc, să fie și acesta afurisit pentru ce l-au priimit⁵⁹².

(*Săborul de la Laodichea, 41 capete, așjdere și 42:*) Săborul ce s-au făcut în Laodichea învață de grăiaște: Nice un preot sau diacon sau țarcovnic pren eparhia altuia să nu îmble fără de carte de la vlădicul său, nice să îndrăznească să cânte liturghie sau altă slujbă a beserecii să facă, nice într-un chip. /¹⁹⁷

(*Săborul de la Antiohiia, 8 capete:*) Acest svânt Săbor de la Antiohiia învață de grăiaște: Nice un preot ca să nu fie volnic a da cuiva carte de primblare sau de milostenie când va lipsi vlădicul den scaun. Iară, de va fi mort, nice atunce nu încape să dea cărți ca acelea ce, de să va prileji vreo treabă ca aceia, să margă să-ș facă carte de la alt vlădic ce va fi mai aproape de-acel scaun. Așjdere, să nu fie volnic acest lucru nice episcopii cei de sat, ce să dzice duhovnicii, ceia ce împlă ispoveduind oamenii pre la sate, ce să fie volnici numai cu ce li s-au dat învățătură și blagoslovenie⁵⁹³ de la arhierul lor.

(*Așjdere, și în 12 capete a Pravilei Svinților Apostoli scrie de învață:*) De va priimi⁵⁹⁴ vreun vlădic pre vreun preot sau țarcovnic ce va fi oprit de alt /¹⁹⁸ vlădic și-l va blagoslovi⁵⁹⁵ să cânte liturghie sau altă slujbă, să fie scoș den cinste și aceia și cela ce-i va blagoslovi⁵⁹⁶.

118 CAP.

**Pentru cărțile ce vor face arhierii preoților,
ce fealiu de cărți vor fi și cumu să vor chema**

(*Matheiu:*) În doo fealiuri vor să fie acelea cărți: Una de mărturie, alta de slobodie. Cea de mărturie trebuie să i să dea preotului de la vlădic cându-l preoțește, mărturisindu-l di [sic!] ce vârstă⁵⁹⁷ au fost când l-au preoțit și ce vlădic

---

⁵⁸⁸ Scris: приими.

⁵⁸⁹ Idem.

⁵⁹⁰ Idem.

⁵⁹¹ Idem.

⁵⁹² Scris: приимить.

⁵⁹³ Scris: благвеніе.

⁵⁹⁴ Scris: приими.

⁵⁹⁵ Scris: блсви.

⁵⁹⁶ Idem.

⁵⁹⁷ Scris: врьстж.

I-au hirotonit și cine i-au fost duhovnic și cumu l-au mărturisit duhovnicu-său că iaste destoinic de preoție, împreună și cu alți preoț ce vor fi fost marturi de destoinicia lui și de curăția lui, arătând arhierul cătră toți cum iaste harnic și destoinic de acest dar și cumu /¹⁹⁹ i-au dat pentru destoinicia lui darul Duhului Svânt cel desăvârșit⁵⁹⁸ să fie drept slujitoriu lui Dumnedzău.

Iară cartea ceia de slobodie iaste iarăș când va merge preotul cu niscare treabe pren ținuturile vlădicului său ca să fie volnic a cânta liturghie și a botedza și a cununa și alte slujbe a sluji pre unde va pofți și, mai vârtos⁵⁹⁹, să-l știe toți ce feal de preot iaste și unde lăcuiaste și cum împlă cu treabe și cu știrea vlădicului și cum iaste creștin drept. Sau, de să va fi tâmplat să fie pățit vreo pacoste sau de-l vor fi clevetit c-au făcut niscare păcate și s-au cercetat și s-au aflat curat și nevinovat, cumu-l va fi mărturisind acea cearte a vlădicului său.

Deci așa să cade preotului să îmble când va ieși de la locul său, iară /²⁰⁰ nu așa prost și fiitecum, pentru ca să să știe cine iaste slujitoriu lui Dumnedzău, ca să aibă credință pre unde va îmbla.

119 CAP.

Pentru preotul ce va cădea la robie, de-l vor priimi⁶⁰⁰ fără de aceaste doo cărți

(*Valsamon:*) Pre vlădic sau pre preot să-l priimască⁶⁰¹ fără carte numai când va veni vreo nevoie asupra moșii lui, de să va prăda acel loc și va cădea și el atuncea de va fi rob, iară într-alt chip nu poate fi.

120 CAP.

Pentru ceia ce vor lua camătă, preoți sau călugări sau mireani

(*Pravila Apostolilor, 44 capete:*) Această Pravilă a Svinților Apostoli învață de grăiaște; Episcopul sau preotul sau diaconul de vor da cuiva bani împrumut și vor lua camătă sau să să părăsească de acest lucru rău sau să fie scoș den cinstea sa.

(*Vasilie великий, 14 capete:*) Scrie și /²⁰¹ свты Vasilie de acest lucru de dzice: Care diac, de va vrea să să preoțească și va fi dând bani cu camătă, să să întreabe acea dobândă cu asupreală⁶⁰² de va vrea să o împarțe [sic!] mișeilor și de-acii să să părăsească de acest lucru și să facă scrisoare cum să nu mai facă acel lucru fără de leage. Deci, atuncea de va fi destoinic și curat de păcatele ce smentesc preoția, să-l preoțească.

(*Ioan Postnic:*) Călugărul și călugărița ce vor lua camătă să să afurisească.

---

⁵⁹⁸ Scris: десъврѣшит.

⁵⁹⁹ Scris: врѣстж.

⁶⁰⁰ Scris: прѣими.

⁶⁰¹ Scris: прѣимасж.

⁶⁰² Adăugat marginal.

(Iarăș **СВѢТІИ Василіе ВЕЛИКІИ**.) Cela ce va fi creștin pravoslavnic și de-și va da banii săi în camătă fratelui său celuia ce iaste creștin ca și dâns, acela să fie anathema⁶⁰³ până când să va părăsi de acest lucru rău și viclean.⁶⁰⁴

121 CAP.

Pentru oamenii cei preoți, de vor intra chizeaș, să fie scoș den cinste

(*Svinții Apostoli, 20 cap.*.) /²⁰² Pravila Svinților Apostoli învață de grăiaște: Fiecine den clirosul besearicii, de va fi drept cineva chizeaș, să fie scos din cinstea sa.

(*Zunara și Valsamon*.) Tâlcuiesc⁶⁰⁵ acest lucru Zunara și Valsamon: Mireanul ce va cumpăra vamă de la domnie sau alte venituri și, de să va prinde chizeaș de bani, preotul, să fie lepădat de preoție de tot sau, de să va chizășlui drept alte lucruri să fie drept vreo dobândă, pentru aceasta încă să fie scos. Iară, de să va prileji vreun om sărac și va fi datoriu și-l vor duce să-l bage în temniță, iară preotul, de să va prinde chizeaș și-l va scoate, atunce nu va avea nice o smenteală, ce încă laudă, pentru bine ce au făcut. Așjidere, și drept alte lucruri bune de să va chizășlui ca să n-aibă nice o nevoie pentru aceaia chiezășie.⁶⁰⁶

122 CAP.

Pentru cliros, ca să nu margă /²⁰³ la crăcimă⁶⁰⁷

(*Pravila Svinților Apostoli, 56 cap.*.) Învață svinții apostoli de acest lucru: Slujitorii besearicii de să va afla că vor merge la crăcimă⁶⁰⁸ să mănânce și să bea acolo, să să afurisească.

---

⁶⁰³ Scris: АНАТЕМА.

⁶⁰⁴ Ș. T.: GLAVA 25 Pentru ceia ce vor lua camătă, preoți sau călugări sau mireani (Pravila Apostolilor, 40 de capete): Această Pravilă a Svinților Apostoli învață de grăiaște: Episcopul sau preotul sau diaconul de vor da cuiva bani împrumut și vor lua camătă sau să să părăsească de acest lucru sau să fie scoș den cinstea sa. (Vasilie ВЕЛИКІИ, 14 capete): Scrie și Svântul Vasilie de acest lucru de dzice: Care diac, de va vrea să să preoțească și va fi dând bani cu camătă, să să întreabe acea dobândă cu asupreală de va vrea să o împartă mișeilor și deacii să să părăsească de acel lucru și să facă scrisoare cum să nu mai facă acela lucru fără de leage; deci. atunce, de va fi destoinic și curat de păcatele ce smentesc preoția, să-i preoțească. (Ioan Postnic): Călugărul și călugărița ce vor lua camătă, să să afurisească. (Iarăș Svântul Vasilie ВЕЛИКІИ): Cela ce va fi creștin pravoslavnic și de-ș va da banii săi în camătă fratelui său, celuia ce iaste creștin ca și dâns, acela să fie anathema până când să va părăsi, de acest lucru rău și viclean.

⁶⁰⁵ Scris: ТЪЛКУЕСКЪ.

⁶⁰⁶ Ș. T.: GLAVA 26 Pentru oamenii cei preoți, de vor intra chizeași, să fie scoș den cinste (Svinții Apostoli, 20 de capete): Pravila Svinților Apostoli învață de grăiaște: Fiecine den clirosul besearicii, de va fi drept cineva chidzeas, să fie scos den cinstea sa. (Zunara și Valsamon): Tâlcuiesc acest lucru Zunara și Valsamon: Mireanul ce va cumpăra vama de la domnie sau alte venituri și de să va prinde chizeaș de bani preotul, să fie lepădat de preoție de tot sau, de să va chizeșlui drept alt lucru, să fie drept vreo dobândă, pentru aceasta încă să fie scos. Iară, de să va prileji vreun om sărac și va fi datoriu și-l vor duce să-l bage în temniță, iară preotul de să va prinde chizeaș și-l va scoate, atunce nu va avea nice o smintală, ce încă laudă, pentru bine ce l-au făcut. Așjidere, și drept alte lucruri bune de să va chizeșlui, ca să n-aibă nice o nevoie pentru aceaia chizeșie.

⁶⁰⁷ Scris: КРЪЧИМЪ. Altă lecțiune: cărcimă.

⁶⁰⁸ Scris: КРЪЧИМЪ. Altă lecțiune: cărcimă.

(*Zunara tâlcuiaste*⁶⁰⁹ *acest canon de dzice*;) De vreme ce preoții au îndrăznire la Dumnedzău și sânt den clirosul lui slujitori, trebuie să să ferească de toate lucrurile ceale reale ce sânt cu rușine și să-ș petreacă viața cu cinste și să fie izvod bun mireanilor ca să nu-i vadză făcând niscare lucruri reale, să hulească numele lui Dumnedzău. Deci, când merge preotul la casa ce vând băutura, iaste un lucru grozav, cum nu s-are cădea. Că grozav lucru iaste bărbatul sau muiarea să margă la crâcimă⁶¹⁰, și ceia ce să vor mesteca cu unii ca aceia nu va fi să nu petrea²⁰⁴ că rușine și să nu cadză în curvie și într-alte răutăți. Cum dzice și Pavel apostol: Voroavele ceale reale strică omeniia cea bună, ce să dzicē soțiile reale strică lucrurile ceale bune.

Pentru acesta lucru, această Pravilă ce scrie mai sus a Svinților Apostoli afuriseaște pre slujitorii besearicii de vor intra prin crâcime⁶¹¹ drept băutul. Numai de să va prileji preotului de va fi călătoriu și, de nu va afla alt loc să odihnească, de nevoie dzice să margă să odihnească într-o noapte la crâcimă⁶¹², iară mai mult să nu zăbăvască. Pentru nevoie, dzice, să fie iertat să n-aibă certare, iară mai mult să nu îndrăznească.⁶¹³

123 CAP.

Pentru slujitorii besearicii, cum nu să cade să ție crâcimă⁶¹⁴, nice să aibă dugheane

(*Săborul 6, 9 cap.*;) Al noolea cap de Pravilă a Svinților Oteți de la al Șeaselea Săbor, dau învă²⁰⁵țatură cum nu s-au dat slujitorilor besearicii să ție crâcimă⁶¹⁵ sau să șadză la dugheană⁶¹⁶ să vândză. De vreme ce pre dâș nu-i lasă nice să între în crâcimă⁶¹⁷, dară ei cum vor putea posluși acestui lucru? Drept aceeaia sau să să părăsească sau să fie scoși den cinstea sa.

---

⁶⁰⁹ Scris: *тлъкъѣще*.

⁶¹⁰ Scris: *кръчмъ*. Altă lecțiune: cârcimă.

⁶¹¹ Scris: *кръчме*. Altă lecțiune: cârcime.

⁶¹² Scris: *кръчмъ*. Altă lecțiune: cârcimă.

⁶¹³ Ș. T.: GLAVA 27 Pentru cliros, ca să nu margă la crâșmă (Pravila Svinților Apostoli, 56 capete): Învață svinții apostoli de acest lucru: Slujitorii Besearicii, de să va afla că vor merge la crâșmă să mănânce și să bea acolo, să să afurisească. (*Zunara tâlcuiaste acest canon de dzice*): De vreme ce preoții au îndrăznire la Dumnedzău și sânt den clirosul Lui slujitori trebuie să să ferească de toate lucrurile ceale reale, ce sânt cu rușine și să-ș petreacă viața cu cinste și să fie izvod bun mireanilor, ca să nu-i vadză făcând niscare lucruri reale, să hulească numele lui Dumnedzău. Deci, când merge preotul la casa ce vând băutura iaste un lucru grozav, cum nu s-are cădea. Că grozav lucru iaste bărbatul sau muiarea să margă la crâșmă! Și ceia ce să vor mesteca cu unii ca acia, nu va fi să nu petreacă rușine și să nu cadză în curvie și într-lte răutăț. Cum dzice și Pavel apostol: Voroavele ceale reale strică obiceiiele ceale bune, ce să dzice soțiile reale strică toceamele ceale bune. Pentru acesta lucru această Pravilă, ce scrie mai sus, a Svinților Apostolilor, afuriseaște pre slujitorii Besearicii de vor îmbla prin crâșme drept băutura. Numai de să va prileji preotului de va fi călătoriu și de nu va afla alt loc să odihnească de nevoie, dzice, să margă să odihnească într-o noapte la crâșmă, iară mai mult să nu zăbăvască. Pentru nevoie, dzice, să fie iertat să nu aibă certare, iară mai mult să nu îndrăznească.

⁶¹⁴ Scris: *кръчмъ*. Altă lecțiune: cârcimă.

⁶¹⁵ Idem.

⁶¹⁶ Scris peste tot: *дуганъ, дугѣнъ, дуганъ*.

⁶¹⁷ Scris: *кръчмъ*. Altă lecțiune: cârcimă.

(*Zunara și Valsamon dzic așea*:) Slujitorii svintei besearici să aibă crâcime⁶¹⁸ sau dugheane și să poslușască ei acestui lucru nu iaste lucru cu cinste, ce foarte grozav să stea unul ca acesta înaintea a fietece om prost, să-i fie ca o slugă să-i poslușască și să-i găteadze de toate de ce va pofti. Iată cum scriu mai sus svinții apostoli: Numai de vor întra unii ca aceștea în crâcimă⁶¹⁹, încă să fie afurisiți, dară cu cât mai vârtos⁶²⁰ să ție ei acesta lucru⁶²¹ diavolesc! Deci, oricarile din cliros va face lucrul ca ace/²⁰⁶sta, sau să să părăsească de dâns sau să fie lepădat den cinstea sa și aceale dugheane sau crâcime⁶²² ce vor fi să le dea pre mâna altor oameni să fie cu chirie și, daca va face așea, să n-aibă nice o sminteață preoția lui.

124 CAP.

Pentru cei bolnavi, ce să apropie cel duh necurat de să îndrăcesc, cum nu pot să fie slujitori besearicii

(*Pravila Apostolilor, 79 capete*:) Această Pravilă a Svinților Apostoli învață de grăiaște: De va avea neștine această boală de să să îndrăcescă⁶²³, nu poate să fie om de besearică, nice să stea la rugă cu cei credincioș, până nu să va izbăvi de acel chin, iară, daca să va curăți, de va fi destoinic, poate să fie și preot.

(*Tâlcuiaste*⁶²⁴ *acest canon Valsamon de dzice*:) Omul nebun iaste scădzut denainte den mente, deci grăiaște tot fără sine une și alte, cumu-l îndeamnă /²⁰⁷diavolul. Drept aceaia, nu-l lasă acest canon a svinților apostoli nice să fie de preoție, nice să stea la rugă cu alți creștini în svânta besearică pentru ca să nu grăiască cuvente reale și scârnave⁶²⁵ și fără de ispravă, cum nu trebuiaște, ca să smentească și să scârbască⁶²⁶ oamenii lui Dumnedzău, să rătăcescă gândul lor den cântarea lui Dumnedzău. Iară daca să va tămădui și să va mântui de acel duh viclean, de va fi cu toată mintea, atunce ca să stea la toată ruga de asemenea cu ceialaț creștini întru svânta besearică și, de va fi destoinic și curat, poate să fie și preot.

[124 bis CAP.]⁶²⁷

Cumu să cade să să preoțească și ceia ce nu vor fi de rudă preoțească, iară numai să fie destoinici

(*Săborul 6, 33 capete*:) În treidzeci și trei de capete a canonului /²⁰⁸svinților oteți de la a Șeasele Săbor învață de acest lucru: Cela ce va vrea să să preoțească fie den cine va fi, să nu să socotească ruda lui, den preoți au fost au mireani; numai

⁶¹⁸ Scris: крѣчме. Altă lecțiune: cărcime.

⁶¹⁹ Scris: крѣчимъ. Altă lecțiune: cărcimă.

⁶²⁰ Scris: вѣртось.

⁶²¹ Scris inițial ѠѢ, completat deasupra rândului de altă mână.

⁶²² Scris: крѣчме. Altă lecțiune: cărcime.

⁶²³ Scris: ѿдрѣчаскѣ.

⁶²⁴ Scris: тлѣкѣѣще.

⁶²⁵ Scris: скрѣнаве.

⁶²⁶ Scris: скрѣваскѣ.

⁶²⁷ Capitolul nu este numerotat de Eustratie Logofătul.

acesta, ce va să ia darul preoții, acesta ca să socotească cumu i-i viața. Deci, de va fi destoinic numai, să-l preoțească. Că aceasta cu ruda numai ce-au fost la jidovi împărțit deusebi preoția tot pre rudă, iară altul dentr-altă rudă nu încăpea să fie preot. Iară această pravilă au smentit acest lucru și au tocmit de-au dat voie tuturor oamenilor, fie den cine va fi născut, numai să fie creștin și să fie curat și destoinic de-a slujirea lui Dumnedzău, acela să fie preot.

125 CAP.

**Pentru cuconii ce să vor naște den fămeaia cu a doo cununie sau și a treia ²⁰⁹
sau den muiarea curvă și de să vor preoți**

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad*;) Al optul canon a svântului patriarh Nichifor învață de grăiaște: De va fi neștine născut macar și den muiare curvă sau den muiarea ce va fi a doo cununie sau a treia, de vor arăta lucrure bune și de cinste, cum iubeaște Dumnedzău și vor fi destoinici ⁶²⁸ de preoție, ca să să hirotonisească preoț și vlădici ⁶²⁹.

126 CAP.

Cum ca să să hirotonisească preoț ceia ce vor avea vreo vătămare pre trup

(*[Pravila]* ⁶³⁰ *Apostolilor, 77 capete*;) În 77 de capete a Pravilei Svinților Apostoli, scrie de grăiaște: Cela ce va fi cu alți ochi, ce să dzice de nu va vedea foarte bine sau de va avea rane pre trup sau alte boale trupești ce chimuiaște trupul în bogate fealiuri și de va fi destoinic de preoție, ca să fie ²¹⁰ preot pentru că ranele trupului nu spurcă pre om, ce ceale sufletești.

(*Dzice Zumara la tâlcul* ⁶³¹ *acestui canon*;) Cum în legea veache nice pre un om de vrea fi cât de bun și de vrea fi vătămat undeva la trup, nu-l vrea preoți nice într-un chip, iară numai când vrea fi foarte întreg și sănătos, atuncea vrea lua preoție. Și dup-acea, iarăș, de-l vrea lovi boala la preoție, să vrea lăsa de slujbă.

Iară dumnedzăiești apostoli vor așa: Ceia ce să vor fi sănătoși și daca vor fi smentit preoții, ca să nu poată sluji Dumnedzăirei, nice să fie preoț. Iară ceia ce vor putea sluji lui Dumnedzău, aceia să fie preoți. Cei cu alți ochi – cu alți ochi să chiamă șchiopii, ologii –, acestora au dzâs svinții apostoli să fie preoți, pentru că vor să fie sufletul curat, iară nu trupul.

Iară daca să va preoți ²¹¹ și de să va prileji să asurdzească sau să orbească sau să cadză într-altă boală ca să nu poată sluji lui Dumnedzău, atuncea, după legea cea veache ca să să părăsească de preoție și să să scoață.

Aceasta iaste neiertată ⁶³² și denafară de Pravila Apostolească să fie neștine destoinic de preoție și pentru chinul boalei să-l giudece ca pre un nedestoinic și încă să-l și scoață den preoție, să nu să facă acesta lucru. Mulți vlădici și preoți și

---

⁶²⁸ Scris: ДЕСТОИНИЧЬ.

⁶²⁹ Scris: ВЛЪДИЧЬ.

⁶³⁰ Cuvânt lipsă în text.

⁶³¹ Scris: ТАЪКУАЬ.

⁶³² Scris: НЕЕРТАТЪ.

diaconi s-au prilejit de-au orbit sau de alte boale de s-au bolnăvit, de-au dzăcut în toată viața lor pân în⁶³³ svârșit, iară den preoția lor nime nu i-au scos.

(*Dzâce iarăș Valsamon la tâlcu*⁶³⁴ a 78 de capete a *Pravilei Apostolilor*:)

Cum oamenii cei mireani sânt bolnavi și are vrea să să preoțească și pentru boala /²¹² lor au smenteală, de nu pot sluji tainei lui Dumnedzău și nu să preoțesc, iară, de vor fi sănătoși și să vor preoți și după hirotonie de să vor bolnăvi, de nu vor avea smenteală den boală, cântă liturghie, așa și ceia ce să betejesc la trup să cânte liturghie fără de o sminteală.

Că propoveadnicilor lui Dumnedzău, apostolilor, așa li s-au părut, deci așa au lăsat învățătură: Pentru boala trupului să nu să smentească preoția, ce să dzice liturghia. Iară, de va fi boala mare, cum are fi de va orbi de tot sau va asurdzi sau i va săca mâna cea dreaptă sau altă boală pentru carea nu va putea să poslușască svințirei, atunce să să părăsească de slujba lui Dumnedzău, iară altă destoinicie a preoții ca să și-o ție și încă mai vârtos⁶³⁵ de-aciia înainte /²¹³ să fie cinstit și să șadză la scaun după cum i-au fost meserearea și să-l socotească și să-l miluiască toți în toată viața lui.

127 CAP.

Pentru preotul ce va cununa nunta fără de leage, carea nu-i lasă pravila să să împreune

(*Ioan Postnic*:) Preotul ce va blagoslovi nunta fără de leage și el va ști că-ș sânt rudă au cuscrie au cumătrie sau a patra cununie sau când va fi bărbatul nu-deplin, ce să dzice nu desăvârșit⁶³⁶ 14 ai, cum scrie pravila, sau fămeaia de 12 ai, preotul acela ca să fie lepădat de preoție, așijdere, și nunta ca să să despartă. Iară, de nu va fi știut și va fi făcut cu nesocotința, necunoscând de acealea lucruri, atuncea ca să nu-ș piardză preoția, ce ca să să cearte o samă de vreme, ce să dzice să să oprească de be/²¹⁴ searecă.

128 CAP.

Preotul, de să va scâlda în dzua ce va face liturghia sau mireanul, ce va vrea să să cumenece într-acea dzi și va merge la feredeu sau-ș va lăsa sânge

(*Marco, patriarhul de Alexandria*⁶³⁷ și *Valsamon*:) Preotul, de să va spăla pre trup sau va merge la feredeu, nu va putea merge să cânte svânta liturghie într-acea dzi, nice după liturghie iaste volnic într-acea dzi ca să facă acest lucru. Așijdere, și mireanul, de va merge la feredeu sau de-ș va lăsa sânge, într-acea dzi nu va putea să să priceștuiască cu svânta cumenecătură, numai de o nevoie mare, cându-ș va cunoaște neștine ceasul morții.⁶³⁸

---

⁶³³ Scris: пѣ ѱ.

⁶³⁴ Scris: тѣкѣль.

⁶³⁵ Scris: вѣтъсь.

⁶³⁶ Scris: десѣвршит.

⁶³⁷ Marcu al III-lea, patriarh al Alexandriei între 1180-1209.

⁶³⁸ Ș. T.: GLAVA 27 Pentru preotul, de să va scâlda în dzua ce va vrea să facă liturghie, sau mireanul ce va vrea să să cumenece într-acea dzi și va merge la feredeu sau-ș va lăsa sînge (Marco, patriarhul de Alexandria și Valsamon): Preotul, de să va spăla pre trup sau va merge la feredeu, nu

Pentru preotul ce-i va cură sânge den nas, când va vrea să cânte liturghie

(*Ioan Postnic:*) Când va vrea preotul să cânte svânta liturghie și de să va prileji să-i cură sânge den nas, să facă /²¹⁵ 41 de metanii, de-acii să cânte liturghie; iară, de să va prileji după liturghie, să facă 100 de metanii și acela sânge să-l îngroape în pământ sau să-l arunce într-o apă curătoare.⁶³⁹

[129 bis CAP.]⁶⁴⁰**Pentru preotul, cine va fi, ver mare, veri mic, de va avea săblaznă în vis într-acea dzi ce va vrea să cânte liturghie**

(*Valsamon:*) Preotul ce va vrea să cânte liturghie într-acea dzi și prespre noapte de-i va face diavolul pacoste de să va săblăzni în vis, de să va fi visat cu fâmeaia ce o va ști, ca să nu cânte liturghie; iară, de va fi lucrul fără de poftă⁶⁴¹ și necunoscând acel chip – acolea iaste meșterșugul diavolului –, să citească molitvele ceale de priceștenie și să facă 100 de metanie și să speale cu apă și să-ș schimbe hainele, să ia altele curate. Atunce să cânte litur²¹⁶ghie, însă, și atuncea, de va fi vreo nevoie sau vreo treabă mare la vreo dzi mare; iară, de va fi altă dzi, să nu fie praznic, să nu cânte liturghia.⁶⁴²

130 CAP.

Pentru preoți, când vor vrea să cânte liturghie, ca să să ferească de preuteasa lor

(*Săborul 6, 13 capete:*) Acest svânt Săbor al Șeasele învață de grăiaște: Preotul mirean și diaconul să nu să oprească de preuteasele lor de împreunarea fâmeiască, fără numai când vor vrea să cânte liturghia, să facă jârtvă⁶⁴³ [sic!] cea

va putea merge să cânte svânta liturghie într-acea dzi, nice după liturghie iaste volnic într-acea dzi ca să facă acest lucru. Așjdere, și mireanul, de va merge la feredeu sau de-ș va lăsa sânge într-acea dzi, nu va putea să să priceștuiască cu svânta cumenecătură, numai de o nevoie mare, cându-și va cunoaște neștine ceasul morții.

⁶³⁹ Ș. T.: GLAVA 28 Pentru preotul ce-i va cură sânge den nas, când va vrea să cânte liturghie (*Ioan Postnic:*) Când va vrea preotul să cânte svânta liturghie și, de să va prileji să-i cură sânge den nas, să facă 41 de metanii; deacii să cânte liturghie. Iară, de să va prileji după liturghie, să facă 100 de metanii și acela sânge să-l îngroape în pământ sau să-l arunce într-o apă curătoare.

⁶⁴⁰ Capitolul nu este numerotat de Eustratie Logofătul.

⁶⁴¹ Scris: *поѣж*.

⁶⁴² Ș. T.: GLAVA 29 Pentru preotul, cine va fi, veri mare, veri mic, de va avea săblaznă în vis într-acea dzi ce va vrea să cânte liturghie (*Valsamon:*) Preotul ce va vrea să cânte liturghie într-acea dzi și prespre noapte de-i va face diavolul pacoste, de să va săblăzni în vis, de să va fi visat cu fâmeaia ce o va ști, ca să nu cânte liturghie, iară, de va fi lucrul fără de poftă și necunoscând acel chip, acolea iaste meșterșugul diavolului, să cetească molitvele ceale de săblaznă și să facă 100 de metanii și să speale cu apă și să-ș schimbe hainele, să-ș ia altele curate. Atunce să cânte liturghie, însă și atuncea, de va fi vreo nevoie sau vreo treabă, cumu-i la vreo dzi mare; iară, de va fi altă dzi să nu fie praznic, să nu cânte liturghie.

⁶⁴³ Scris: *жрътвѣж*.

fără de sânge a preasvințitului trup a Domnului nostru Isus Hristos. Atunci trebuie să aibă curăție, că vor să slujească Celuia ce numai unul curat și fără de păcate, Ziditoriul tuturor, Împăratul celor ce împărățesc. Drept aceea, într-acea dzi, să cade ca să să fe²¹⁷ rească de toate pohtele și dulcețile trupești și nu numai de fâmeile sale, ce, mai vârtos⁶⁴⁴, de beție și mâncări prespre măsură, că dzice Svânta Scriptură: Sațiul bucatelor naște curvia.⁶⁴⁵

131 CAP.

Pentru preoții ce să feresc de preuteasele lor și le gonesc, aflând pricină că iaste lucru grozav, gândindu-să că fac vreun bine pentru frica lui Dumnedzău

(*Pravila Svinților Apostoli, 5 capete*;) Oricare preot sau diacon, cum are fi pentru frica lui Dumnedzău, socotind că nu iaste lucru cu cinste, să ferească de preuteasa sa și o gonească, pre acesta, scriu svinții apostoli, ca să să afurisească, pentru că să arată acest lucru, că cea ce-ș gonească muiarea, socotească întru sine că iaste nunta spurcată; iară de ²¹⁸ nuntă grăiaște Svânta Scriptură, de-i dzice cinstită și pat nespurcat. Drept aceea, de nu o va priimi⁶⁴⁶ ca pre un mădulariu den trupul său, să fie scos den cinstea preoției.

132 CAP.

Pentru ceia ce urăsc și să oscârbesc⁶⁴⁷ de nunta cea cu leage, ce să dzice cu cununie, așijdere, și de vin sau de carne și de alte

(*Apostolii*;) 51 de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață de grăiaște: Oricare preot sau diacon sau fiice a besearicei slujitoriu, de să va feri de nuntă și de carne sau de vin însă nu pentru văzdrăjania⁶⁴⁸ să va fi obricit, ce numai așa, căce i să va fi urât, deci nu-i vor plăcea, acesta sau să să îndireptadze să fie cu alt gând sau să fie scos den preoție.

Tâlcuiaște⁶⁴⁹ acest lucru iarăș Zumara de dzice: Aceastea lucruri beserica nu le leapădă, nice le ²¹⁹ hulească, ce mai vârtos⁶⁵⁰ le priimească⁶⁵¹ și le blagoslovească⁶⁵², cumu-i întâi nunta, de-are fi fost lucru prost și grozav, cum pare acelora, Domnul nostru Isus Hristos au doară are fi mârș la cea nuntă, unde feace întâi ciudeasa pre

---

⁶⁴⁴ Scris: **врътось.**

⁶⁴⁵ Ș. T.: GLAVA 30 Pentru preoți, când vor vrea să cânte liturghie, ca să să ferească de preuteasele lor (Săborul al Șeasele, 13 capete): Acest svânt Săbor al Șeasele învață de grăiaște: Preotul mirean și diaconul să nu să oprească de preuteasele lor de împreunarea fâmeiască, fără numai, când vor vrea să cânte liturghie, să facă jârtva cea fără de sânge a preasvințitului trup a Domnului nostru Isus Hristos; atunci trebuie să aibă curăție, că vor să slujască Celuia ce-i numai unul curat și fără de păcate, ziditoriul tuturor, împăratul celor ce împărățesc. Drept aceea, într-acea dzi să cade ca să să ferească de toate pohtele trupești și dulcețile și, nu numai de fâmeile sale, ce, mai vârtos, de beții și mâncări prespre măsură. Că dzice Svânta Scriptură: Sațiul bucatelor naște curvia.

⁶⁴⁶ Scris: **прими.**

⁶⁴⁷ Scris: **оскръвесь.**

⁶⁴⁸ Scris: **въздръжаниа.**

⁶⁴⁹ Scris: **тлъкъѣще.**

⁶⁵⁰ Scris: **врътось.**

⁶⁵¹ Scris: **примѣще.**

⁶⁵² Scris: **блсваѣще.**

pământ, că făcu vin dentr-apă? Credz [că]⁶⁵³ drept aceeaia au făcut Dumnedzău bărbatul și muiarea. Așijderea, și ceia ce mănâncă carne și bau vin nemică nu-i vatămă, însă numai să mănânce și să bea cu măsură și cu vreamă după leage și învățatură ce ne-au dat tocmitorii cei de leage, svinții apostoli și dumnedzăieștii părinți de la svintele sāboară. Drept aceeaia, nice besearica nu le ureaște pentru căce sânt toate bune în dzilele lor, întru care lucruri nice pre cei obriciț, daca vor răzduși la mănăcare sau la băutură la dzilele /²²⁰ ceale blagoslovite⁶⁵⁴ și dezlegate nemică nu-i smenteaște. Drept aceeaia să ne ferim și noi de ceia ce să feresc de aceastea, ce să dzice de ceia ce postesc aceastea pentru căce nu le place, ce le sânt urâte, pentru căce aceștea hulesc zidirea lui Dumnedzău și, de nu să vor întoarce cu alt gând, să nu-i priimască⁶⁵⁵ besearica, alegând de ceia ce să lasă den lume și să călugăresc de să fac den vii morți și urăț [sic!] lumea cu toate dulcețile ei și să postesc de toate de aceastea pentru frica lui Dumnedzău pentru ca să dobândească cununa cea îngerească ce-au pierdut satanail cu cetașii lui.

133 CAP.

Pentru vasele besearicii, de va lua cineva den besearică

(*Pravila Apostolilor 72, 73 capete:*) Învață acest canon a svinților apostoli: Cela ce va lua fiecă vas /²²¹ den besearică de ceale svințite, de aur sau de argint sau altăceva măhramă și să va sluji cu acel lucru de besearică denafară de besearică, de-are lucra ceva cu acel vas, macar fie și treaba besearicii, dzic svinții apostoli să nu aibă alt canon, ce unii ca aceia să fie afurisiț.

Iară al dzeacele canon a Săborului Dentâi și al Doile învață mai chiar de acest lucru de dzice așa: Oricine va îndrăzni pentru treaba lui va lua ceva, vreun vas den besearică, sau de va da altuia de va lucra ceva cu dâns denafară de besearică sau veri măhramă sau vreo poală de iconă sau discos sau altăceva aseamenea cestora și noi, după canonul svinților apostoli punem afurisenie asupra lor.

*зри.*⁶⁵⁶ *Și iarăș:* Cela ce să va tinde asupra preastolului, de să va atinge /²²² fie de ce vas, de carele stau pre preastol, de va lua potiriul sau discosul sau antimisul sau pocroveț sau fiecă, cela ce va îndrăzni asupra acestora de-ș va pune mâna cea nepreotită, acesta iaste ca un fur de besearică, să fie lepădat.

*Iară сѣтѣи Grigorie нискіи*⁶⁵⁷ în opt capete a pravilei lui dzice că în leagea cea veache furul cel de besearică are un giudeț⁶⁵⁸ cu ucigătoriul cel de oameni, deci pre furul cel de besearică și pre ucigătoriul cel de oameni i-au fost ucigând cu pietri, iară obicina⁶⁵⁹ besearicii face tot mai gios⁶⁶⁰ canonul furului besearicii.⁶⁶¹

---

⁶⁵³ Cuvânt lipsă în text.

⁶⁵⁴ Scris: *вѣсвеніе*.

⁶⁵⁵ Scris: *пріимаскж*.

⁶⁵⁶ În slavonă: observă, vezi.

⁶⁵⁷ În slavonă: „din Nisa, Niseanul”.

⁶⁵⁸ Scris: *цѣдѣць*.

⁶⁵⁹ Scris: *ввична*.

⁶⁶⁰ Scris: *цось*.

⁶⁶¹ Ș. T.: GLAVA 28 Pentru vasele besearicii de le va lua cineva den besearică (Pravila Apostolilor, 72, 73 capete): Învață acest canon a svinților apostoli: Cela ce va lua fiecă vas den besearică din ceale

**Pentru călugări și alți slujitorii besericii ca să-i giudece
numai vlădicul lor, iară nu alt**

(*Săborul 4, 9 capete:*) Dă învățătură acest svânt Săbor al Patrul: /²²³ Slujitorii besericii, de vor avea vreo gălceavă ande sine să nu margă la giudeț⁶⁶² mirenesc, ce să margă să-i giudece vlădicul lor. Așjidere, și călugăr de va avea pâră cu alt călugăr, să nu margă la alt giudeț⁶⁶³, ce numai la arhiereul lor. Iară, de s-are prileji vreun lucru ca acela ca să nu să poată giudeca⁶⁶⁴ fără de giudețul⁶⁶⁵ cel mirenesc și aceeaia încă tot trebuie la arhiereu să să socotească. De-acia cu învățătura arhiereului să margă și la acela giudeț⁶⁶⁶ de toate ca să să facă tot cu voia lui, pentru că aceeaia iaste cinstea mai-marelui când nu să face nice un lucru făr' de știrea lui, mai vartos⁶⁶⁷ cându-l bagă în samă slujitorii lui. Iară, de să va prileji vreun slujitoriu de-a besericii să aibă strâmbătate despre arhiereul lui, de va fi /²²⁴ episcop, să-ș întreabe leage la mitropolitul lui, iară, de nu va fi mitropolit să-ș întreabe cu dâns la patriarhul, iară nu aiuri.⁶⁶⁸

---

svințite, de aur sau de argint sau altăceva măhramă și de să va sluji cu acel lucru de beserică denafară de besearcă, de-are lucra ceva cu acel vas, macar fie și treaba besearicii, dzic svinții apostoli, să nu aibă alt canon, ce unii ca aceia să fie afurisiți. Iară al dzeacele canon a Săborului Dentâi și al Doile învăță mai chiar de acest lucru, de dzice așa: Oricine va îndrăzni pentru treaba lui, de va lua ceva, vreun vas den beserică sau de va da altuia de va lucra ceva cu dâns denafară de beserică, sau veri, măhramă sau vreo poală de icoană sau discos sau altceva aseamenea acestora, și noi, după canonul svinților apostoli, puneam afurisenie asupra lor. Și, iarăș, cela ce să va tinde asupra preastoliului de să va atinge fie di [sic!] ce vas de carile stau pre preastol, de va lua potiriul sau discosul sau pocroveț sau fiece, acela ce va îndrăzni asupra acestora de-ș va pune mâna cea nepreoțită, acesta iaste ca un fur de beserică, să fie lepădat de beserică. Iară сѣти Grigorie нисѣи în opt capete a Pravilei lui dzice că în leagea cea veache furul cel de beserică are un giudeț cu ucigătoriu cel de oameni, deci furul cel de beserică și pre ucigătoriu cel de oameni s-au fost ucigând cu pietri, iară obicina besericii face tot mai gios canonul furului besericii.

⁶⁶² Scris: *уѣдець.*

⁶⁶³ Idem.

⁶⁶⁴ Scris: *уѣдека.*

⁶⁶⁵ Scris: *уѣдецьль.*

⁶⁶⁶ Scris: *уѣдець.*

⁶⁶⁷ Scris: *врътось.*

⁶⁶⁸ Ș. T.: GLAVA 29 Pentru călugări și alți slujitori a Besericii ca să-i giudece numai vlădicul lor, iară nu altul (Săborul al Patrul [sic!], 9 capete): Dă învățătură acest svânt Săbor al Patrul: Slujitorii, de vor avea vreo gălceavă ande sine, să nu margă la giudeț mirenesc, ce să margă să-i giudece vlădicul lor. Așjidere, și călugărul, de va avea pâră cu alt călugăr, să nu margă la alt giudeț, ce numai la arhiereul lor. Iară, de s-are prileji vreun lucru ca acela ca să nu să poată giudeca fără de giudețul cel mirenesc și aceeaia încă tot trebuie întâi la arhiereu să să socotească, de-acia, cu învățătura arhiereului, să margă și la acela giudeț, de toate ca să să facă tot cu voia lui. Pentru că aceeaia iaste cinstea mai-marelui, când nu să face nice un lucru fără de știrea lui, mai vartos cându-l bagă în samă slujitorii lui. Iară, de să va prileji vreunui slujitoriu de-a Besericii, să aibă strâmbătate despre arhiereul lui, de va fi episcop, să-ș întreabe leage, la mitropolitul lui, iară, de va fi mitropolit, să-ș întreabe cu dâns la patriarhul. Iară nu aiurea.

**Pentru vlădicul sau alți slujitori a besearicii, de vor giuca⁶⁶⁹ în cărți,
ce să dzice în hârjeate⁶⁷⁰**

([Pravila]⁶⁷¹ Apostolilor, canon, 42 capete:) În 42 de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață de grăiaște: Episcopul sau preotul sau diaconul de să va zăbăvi cu tânçuși⁶⁷² sau cu beție sau cu hârjeate sau să să părăsească de acest lucru sau să fie lepădat de cinstea sa.

(Valsamon:) Tâlcuiaste⁶⁷³ acest lucru de dzice cum altă certare au vlădicii și popii și diaconii și alta au padiacii și cetetii și peaveții și mireanii, că pre cea dentâi îi scoate den preoția lor, iară pre-aceștea de-apoi afuriseaște acest canon, ce scrie mai sus /²²⁵ a svinților apostoli.

136 CAP.

**Pentru slujitorii besearicii, de să va prileji vreunua
să să leapede de numele lui Hristos**

(Pravila Svinților Apostoli, 62 capete:) Acest canon a svinților apostoli învață de grăiaște: Care slujitoriu de-a besearicii, de frică și de groaza muncilor, să va lepăda de numele lui Hristos, să fie lepădat den cinstea sa, iară, de va veni spre pocăință, să să priimesc⁶⁷⁴ în loc de mirean.

137 CAP.

**Pentru preotul ce să va scârbi⁶⁷⁵ și de mânia⁶⁷⁶ va dzâce
că să va lepăda de leage, să nu fie creștin, sau și mirean
de va grăi acest cuvânt, și acela popă oare poate să să preotească**

(Simeon de Solun:) Alta iaste giudețul⁶⁷⁷ celui ce grăiaște cuvântul și alta iaste cela ce face desăvârșit⁶⁷⁸ lucrul. Cela ce dzice că va ieși den leage și apoi nu iase, iaste un lucru mai puțin, iară cela /²²⁶ ce-ș iase den leage, iaste mișel de sufletul lui, acesta-ș piiarde toate bunătățile câte ș-are avea, iară cel ce grăiaște un cuvânt într-o mânia, acela să va pedepsi câtăva vreme: de va fi preot să va opri de preoție cât va fi voia arhiereului, iară, de va fi mirean, foarte să-i dea duhovnicu său un canon tare. Poate să cunoască fiecare acest lucru pre un cuvânt ce scriu

⁶⁶⁹ Scris: цѣка.

⁶⁷⁰ Scris: хръжате.

⁶⁷¹ Cuvânt lipsă în text.

⁶⁷² Scris: цънкѣши.

⁶⁷³ Scris: тѣлкѣще.

⁶⁷⁴ Scris: прѣимескѣ.

⁶⁷⁵ Scris: скръби.

⁶⁷⁶ Scris: мнѣе. Altă lecțiune: mânia.

⁶⁷⁷ Scris: цѣдецѣль.

⁶⁷⁸ Scris: десѣврѣшитѣ.

svinții oteți, de dzăc așa: Că cela ce va vrea să să facă călugăr, și, de nu va apuca a să face, în ce-l va apuca moartea, într-acea va fi.

138 CAP.

Pentru preotul hulnic

(*Ioan Postnic:*) Preotul hulnic, după cuvântul svântului, să fie oprit de liturghie un an și ca să i să dea lui și alt canon (post⁶⁷⁹ sau metanii) sau altă ce-i va părea arhiereului. Iară, de [are]⁶⁸⁰ mai huli și /²²⁷ al doile rând, și vor mărturisii oameni de credință, să fie lepădat den preoție de tot și să nu mai aibă iertare.

139 CAP.

Pentru cei preoți sau mireani, de va lovi pre vreun om și să va tâmpla moarte

(*Pravila Apostolilor, 65 capete:*) Această Pravilă a Svinților Apostoli învață: Care preoțit, ce să dzice fiecarile den clirosul besearicii, de va lovi pre cineva cu cuțitul sau cu altăceva și de i să va tâmpla moarte, să fie lepădat den cliros, iară, de va fi mirean și va face acest lucru, să fie afurisit.

140 CAP.

Pentru vlădicul scos den vlădicie, de va preoți pre cineva

(*Isprava Besearicii-cei-mari:*) Câți vor fi hirotoniț de vlădic scos den vlădicie, aceia ce s-au hirotonit, de vor fi știut că iaste scos den vlădicie și să vor fi /²²⁸ hirotonit, să fie și ei lepădaț den hirotonie și ca să nu să mai hirotonească; iară, de nu va fi știut, să-i hirotonească al doile rând.

(*Întrebat-au de-acest lucru un Methodie⁶⁸¹ oarecarele pre Theodor⁶⁸² Studit:*) Întrebă Methodie monah pre părintele Theodor⁶⁸³ *сѣдѣтскѣи*⁶⁸⁴: De să va hirotoni preotul de mâna vlădicului ce va fi scos den vlădicie și va sluji, ce vor fi treabele preoțești?

(*Răspuns:*) Nu poate pomul sălbatec să facă roadă bună. Așa și arhiereul scos den cinstea sa nu va putea face preoți, pentru că vlădicie n-are. Deci, de vream ce n-are vlădicie, dară cum să poată face preoț? Cum va da el un lucru ce nu-l are? Iară, de va și hirotoni pre cineva, acela nu va fi hirotonit, nice să îndrăznească să facă liturghie, nice altă /²²⁹ slujbă preoțească, pentru că iaste un mirean ca și alți mireani, cum au fost și întâi. Că vlădicul cel scos den vlădicie darul Duhului Svânt nu-l are, că s-au luat de la dâns pentru lucrurile lui ceale fără de lege ce-au făcut, deci n-are de unde da, că cela ce are, acela dă, iară nu cela ce n-are de unde da.

---

⁶⁷⁹ Scris: *пос.*

⁶⁸⁰ Cuvânt lipsă în text.

⁶⁸¹ Scris *МЕТОДИЕ.*

⁶⁸² Scris: *ВЕОДОРО.*

⁶⁸³ Idem.

⁶⁸⁴ În slavonă: „Studitul”.

Pentru cela ce face mănăstire⁶⁸⁵ sau besearică, ca să nu le fie el mai-nare, nice să le facă fără blagoslovenia arhierelui

(*Săborul 1 și 2, 1 cap.:*) Canonul cel dintâi a svintelor Săboară Dintâi și al Doile învață de grăiaște cum nu iaste alt lucru mai bun și de cinste socotit de svinții părinții noștri decât acestea, ca să facă mănăstiri⁶⁸⁶ și besearici. Iară astăzi rău să arată și să lucrează acest lucru. /²³⁰ Că o samă de oameni fac mănăstiri⁶⁸⁷ sau besearici și-ș pun hainele lor acolo și bucatele și le închină. Și nu știu ei că aceste lucruri nu le închină ei mănăstirii⁶⁸⁸ sau besearicii, ce lui Dumnedzău sângur sânt închinat. Așjidere, aceastea toate iarăș ei vor să le ocărmască⁶⁸⁹ și să le oblăduiască. Dirept aceaia, au lăsat învățatură acest canon, cum nime să nu facă nice o mănăstire⁶⁹⁰ sau besearică fără voia arhierelui acelu loc, în care eparhia va fi. Una pentru⁶⁹¹ ca să fie după tărie, pentru ca să citească molitva cea de temelie și să facă stavropighia, ce să dzice să zidească crucea cu discosul după cum tipicuiaste molitvenicul⁶⁹² la cinul osmovanii. Alta, ca să scrie uricul, să puie toate tocmealele zidirei aceii /²³¹ mănăstiri⁶⁹³ și toate lucrurile ce va vrea să dea mănăstirii⁶⁹⁴ ctitorul cela ce o zideaste pentru ca să fie de hrană călugărilor. Și daca să vor scrie aceastea toate, să puie acel uric a ctitorului în visteariul⁶⁹⁵ mitropoliii, pentru ca să fie tot lucrul fără de smenteală, pentru ca să fie stătătoare toate câte s-au închinat mănăstirii⁶⁹⁶ întru numelé lui Dumnedzău și a svântului hram, cum de-acia să fie tot a lui Dumnedzău neclătite. De-acia vor acești svinți părinți, ce-au făcut această⁶⁹⁷ prăvilă, cum să nu mai aibă treabă cu lucrurile mănăstirii⁶⁹⁸ ce i s-au dat, nice cu mănăstirea⁶⁹⁹ acela ce o au zidit, nice igumen ca să puie făr' blagoslovenia arhierelui, nice altul să puie, ce toate întrutot ca să fie pre mâna lui. De vreme ce arhierel /²³² pre pământ iaste în locul lui Dumnedzău, ce va face să fie făcut.

⁶⁸⁵ Scris: мѣнѣстире. Altă lecțiune: mănăstire.

⁶⁸⁶ Scris: мѣнѣстири. Altă lecțiune: mănăstiri.

⁶⁸⁷ Idem.

⁶⁸⁸ Scris: мѣнѣстирѣи. Altă lecțiune: mănăstirii.

⁶⁸⁹ Scris: окръмаскъ.

⁶⁹⁰ Scris: мѣнѣстире. Altă lecțiune: mănăstire.

⁶⁹¹ Adăugat marginal cu cerneală neagră și cu slove mai mici.

⁶⁹² Scris peste tot: мѣитвеникъ, мѣтвеникъль etc.

⁶⁹³ Scris: мѣнѣстири. Altă lecțiune: mănăstiri.

⁶⁹⁴ Scris: мѣнѣстирѣи. Altă lecțiune: mănăstirii.

⁶⁹⁵ Scris: вистѣрюль.

⁶⁹⁶ Scris: мѣнѣстирѣи. Altă lecțiune: mănăstirii.

⁶⁹⁷ Scris: ачастъ.

⁶⁹⁸ Scris: мѣнѣстирѣи. Altă lecțiune: mănăstirii.

⁶⁹⁹ Scris: мѣнѣстира. Altă lecțiune: mănăstirea.

**De va dărui neștine ceva la besearică sau la mănăstire⁷⁰⁰
și apoi va vrea iarăș să ia înapoi**

(*Gherman, patriarhul de Țarigrad*⁷⁰¹.) Acest svânt părinte Gherman, patriarhul de Țarigrad, dzice așea: Orice lucru va da omul la besearică sau la mănăstire⁷⁰² veri ocine veri vii veri priseci veri pomeate sau haine sau alte lucruri stătătoare sau mutătoare, aceastea lui Dumnedzău le-au dat, deci sânt neclătite și nemutate în veaci. După cum arată acest svânt patriarh, cum nime nu poate să le scoată de unde le-au dat, iară, de va îndrăzni acesta ce le-au dat sau feciorii lui sau altcineva den rodul lui și va vrea să le ia și să le străineadze den besearica lui Dumnedzău, ver toate veri o /²³³ sană dentr-însele, macar cât de puțin, ca să să împarță de besearica lui Dumnedzău și să-i fie canonul ca și celuia ce fură besearica. Deci, dzice Svântul Grigorie **мискии** 15 ai ca să nu să cuminece.

143 CAP.

Pentru lucrurile mănăstirilor⁷⁰³ și a besearicilor, cum să fie în veaci neclătite

(*Cap de leage*.) Leagea lui Dumnedzău învață cum venitul mănăstirilor⁷⁰⁴ și obiceialele ceale bune a svintelor besearici, ce-au fost dentâi apucat, nice vreamे sau ai îndelungați, nice veaci trecuți pot să încuie aceastea lucruri, ce neclătite și nemutate în veaci de veaci vor să rămăie.

144 CAP.

**Pentru ceia ce vor să să facă călugări, câtă vreamे vor să șadză
la mănăstire⁷⁰⁵, de-acia să-i tundză**

(*Săborul Întâi și al Doile, 5 cap.:*) Al cincile cap de pravilă a Săborului Dentâi și al Doile dzice: /²³⁴ De multe ori, de scârbe⁷⁰⁶ și de voi ca acealea, unii numaidecât mărg de să fac călugări și să îmbracă în chipul cel dumnedzăiesc și îngeresc și dup-acea nu poate terpi nevoia și șerbii. Că cine poate să îndrăznească ca să facă călugăr pre neștine? Alegând de nu va fi stareț bătrân și de cinste, cap săborului, acela să-l priimască⁷⁰⁷ și să-l puie supt ascultare, ce să dzice supt poslușania mănăstirii⁷⁰⁸. Iară de-l va călugări fiecine, să-l leapede den cin, că l-au

⁷⁰⁰ Scris: **мънѣстире**. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷⁰¹ Gherman (Germanos) II, patriarh eumenic între 1223-1240.

⁷⁰² Scris: **мънѣстире**. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷⁰³ Scris: **мънѣстирилюрь**. Altă lecțiune: mănăstirilor.

⁷⁰⁴ Idem.

⁷⁰⁵ Scris: **мънѣстире**. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷⁰⁶ Scris: **скръбе**.

⁷⁰⁷ Scris: **приимаскж**.

⁷⁰⁸ Scris: **мънѣстирии**. Altă lecțiune: mănăstirii.

tuns fără de ispravă, de vreme ce n-au fost harnic cela ce l-au priimit⁷⁰⁹. Pentru că starețul trebuie să fie om de folos și învățat, să-l învețe și să-l drepteadze toate lucrurile călugăriei. Cela ce va să fie stareț, să priimească⁷¹⁰ pre neștine ucenic, iară, de să va tunde /²³⁵ numai așa, fietecum, fără stariț de folos, de acesta să aibă grije vlădicul, să-l dea la învățătură la care stareț va fi mai destoinic în mănăstire⁷¹¹.

145 CAP.

Pentru hainele ce iaste îmbrăcat călugărul ce însămnează

A călugărului îmbrăcăminte sânt după podoaba sâhastrului ce-au lăcuit toată viața lui în pustie, Ioan Botezătorul. Cum au fost și îmbrăcăminte acestuia de păr de cămilă și-au fost încins prespre mijlocul său cu brâu de curea, care haine arată să fie⁷¹² fost de jeale. Așijderea, și mântia, cu cuprinderea lărgimii, ce acopere toate hainele arată aducere amente de acoperemântul arepilor îngeresti, după cumu-i scris: Supt acoperemântul arepilor Tale nedejduiesc. «Chîp îngeresc» să chiia/²³⁶ mă⁷¹³ portul călugăresc. Iară brăul cel de curea, ce să încinge și-ș strânge trupul, arată omorârea chinurilor trupești cu postul și cu ruga și dzice că stă ca un bărbat încins bine, tare și vârtos⁷¹⁴ spre chinuri și spre diavoli, ce-i dzac pregiur⁷¹⁵ dâns. Acest brâu sânt datori călugăriei să-l facă de lână.

Iară chemelauca⁷¹⁶ călugărului să închipuiască aceștii vieți deșearte. Partea cea deșartă ce o aruncă înapoi de spândzură pre spate, aceia să închipuiască mării aceștii lumi trecătoare. Iară când o aruncă în cap, atunci cumu s-are lepăda de toate lucrurile aceștii lumi deșearte, de carea s-au și lepădat cându s-au tuns și nu mai au nemică treabă, nice cu un lucru lumăsc de [sic!] aceștii /²³⁷ vieți.

Iară ceale doao părți a chemelevcii⁷¹⁷ ce vin de stau den față, să închipuiesc cum nice un lucru de aceștii vieți nu poate să stea înaintea lor, ce numai ce au nedeajde pre Dumnedzău ca să ispășească pre dâns și-ș lasă spre Dâns toată cârna⁷¹⁸ vieții lor, cumu să dzice: Întru mânule Tale – j[i]rebiia⁷¹⁹ mea.

Încă mai însămnează și alt lucru aceaste părți a chemelevcii⁷²⁰ ce stau înainte, cumu: Cătră Tine rădic sufletul meu; cum s-are dzice: Eu numai căce mă chem cu suflet, iară, Tu, Doamne, abureșt dentru mene.

---

⁷⁰⁹ Scris: прїимитъ.

⁷¹⁰ Scris: прїимаскж.

⁷¹¹ Scris: мѣнѣстире. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷¹² Scris ulterior deasupra rândului.

⁷¹³ Scris: кїамъ.

⁷¹⁴ Scris: врѣтось.

⁷¹⁵ Scris: прецѣрь.

⁷¹⁶ Scris: кемелаѣка.

⁷¹⁷ Scris: кемелевчїи.

⁷¹⁸ Scris: крѣма.

⁷¹⁹ Scris: жребїа.

⁷²⁰ Scris: кемелевчїи.

146 CAP.

Pentru călugărul ce nu-ș va ceti ceasurile⁷²¹ în toate zilele

(Ioan Postnic:) De nu-ș va ceti călugărul ceasurile⁷²² deplin și alte toate slujbele ce iaste datoriu a face, ca pre un mort îl socoteaște Dumnedzău pre acesta: Să i să dea canon cumu să cade. /²³⁸

147 CAP.

Pentru schimnic și obrazul cel mic, de să va prileji⁷²³ să facă curvie

(Ioan Postnic:) Călugărul schimnic, de va face curvie, să aibă canon 15 ai, iară, de va fi neschimit – 7 ai canon și cu trudă mare.

148 CAP.

Pentru călugărul ce-ș va șede în casă după ce să va călugări

(Ioan Postnic:) Călugărul, de nu-ș va șede la mănăstire⁷²⁴, ce-ș va șede acasă, dacă să va călugări, acela nu are parte cu Dumnedzău, nice iaste în j[i]rebiia⁷²⁵ lui în număr cu altor și nu iaste socotit nice un mirean, ce iaste strein ca un sălbatec și ca un călcătoriu de învățăturile lui Dumnedzău.

149 CAP.

Pentru bolnavul ce să va face călugăr la moartea lui

De să va călugări neștine la svârșitul vieții lui, în ce chip să va putea socoti: Călugăr va fi au mirean?

(Valsamon:) Tunde/²³⁹rea călugărului iaste al doile botedz, iară, de nu va muri acest bolnav ce s-au făcut călugăr și să va rădica den boală și va fi sănătos și de va arăta pocăință și lucrure bune, cum iubeaște Dumnedzău, bine va fi. Iară, de să va pristăvi atunciș într-acea boală, pre acesta-l priimeaște⁷²⁶ Dumnedzău drept călugăr, ca și când s-are fi călugărit când au fost sănătos, că să bucură svinții și cuprind în brațele sale și sărută pre ceia ce priimăsc⁷²⁷ pocăință și tundere la svârșitul vieții sale, și, după glasul cel dumnedzăiesc: Întru ce te voiu găsi, într-acea te voiu giudeca⁷²⁸, cum s-are dzice: În ce feal te veri găsi la moartea ta, într-acel feal te voiu priimi⁷²⁹, ver preot, ver călugăr, ver mirean. Mulț sânt pre lume, /²⁴⁰ deci tot dzâc că să vor face călugări și încă să obricesc de nice carne nu mănâncă. Iară daca nu va fi apucat să ia cinul călugăresc asupra sa, pre aceștea i-au priimit⁷³⁰ Dumnedzău ca pre nește mireani, că nu trebuie nime să pricupască vviața sa. Că

---

⁷²¹ Scris: часѡрме.

⁷²² Idem.

⁷²³ Scris inițial: прии. Completat cu aceeași cerneală roșie deasupra rândului.

⁷²⁴ Scris: мѡнѡстире. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷²⁵ Scris: жревіа.

⁷²⁶ Scris: приимѡще.

⁷²⁷ Scris: приимѡскѡ.

⁷²⁸ Scris: ѡбдека.

⁷²⁹ Scris: приими.

⁷³⁰ Scris: приимить.

mulți au dzis să facă multe bunătăți, ce i-au apucat moartea și n-au făcut. Așa și acesta lucru: Mulți au dzis că vor fi călugări și n-au apucat să fie.

150 CAP.

Pentru călugărul sau călugărița ce să vor lepăda călugăriia și să vor însura și mărita

(*Ioan Postnic:*) Acest svânt Ioan Postnicul învață de grăiaște: Călugărul sau călugărița, de-ș vor lepăda cinul călugăresc și să vor însura, care însurare sau măritare iaste mai rea decât curviia, aceștia⁷³¹ /²⁴¹ să nu-i priimască⁷³² nime la beserică, ce să-i afurisească până când să vor întoarce spre pocăință, de vor fugi den lume iară la cinul său, după canonul lui Vasilie великѣм. Iară, de să va prileji să moară nepocăiți, ce vor fi rămași în păcatul său, nime să nu-i îngroape, nice să-i provodească, nice pamenți să le facă, pentru căce sânt streini de creștinătate.

151 CAP.

(*Săborul a Patrul, 16 capete:*) Învață acest svânt Săbor al Patrul: De să va prileji în vreun chip ca să să facă acesta lucru, să să împreune călugăr cu călugărița, toată putearea s-au dat vlădicului locului aceuia ca să facă cum va ști și cumu-i va părea că va putea tocmi mai bine ca să-i poată dezlega acel păcat; și cumu-i va cunoaște fi/²⁴²rea, așa să-l ocârmască. Însă, daca să vor despărți, ca să nu mai șadză unul cu alt, atunce să aibă puteare, oricum-u va lumina Duhul Svânt, așa să-l vindece, pentru căce are de la Dumnedzău puteare: Orice va dezlega pre pământ fi-va dezlegat și în ceriu.

(*Iară svântul patriarh Nichifor dzice:*) Călugărul de-ș va lepăda călugăriia și va mânca carne sau va lua muiare și, de nu să va întoarce spre pocăință, acela să fie anathema⁷³³.

(*Săborul 4:*) Și iarăș dzice Săborul al Patrul: Călugărul, de-ș va lepăda călugăriia și să va mireni, de nu va vrea ca să să pocăiască, ca să fie anathema⁷³⁴.

(*Iarăși Nichifor, ce scrie și mai sus:*) Călugărul ce-ș va părasi cinul său cel svânt și nu va vrea să să întoarcă, să vie spre pocăință, /²⁴³ca să să îndirepteadze, nice să lăcuiască nime cu dâns, nice unde-l va tâmpina, să-i grăiască ceva, nicum altă, ce nice bineață să nu-i dzică.

152 CAP.

Pentru călugărul ce va merge la crâcimă⁷³⁵, unde să vende băutura

(*Neara a împăratului Iustinian⁷³⁶:*) Într-o sută și treidzeci de capete a lui Iustinian⁷³⁷ împărat neara dzice de grăiaște: Care călugăr va merge la crâcimă⁷³⁸,

⁷³¹ Scris inițial ащм. Completat deasupra rândului.

⁷³² Scris: прѣимаскѣ.

⁷³³ Scris: аناهема.

⁷³⁴ Idem.

⁷³⁵ Scris: крѣчимѣ. Altă lecțiune: cărcimă.

⁷³⁶ Scris: юстинианъ.

⁷³⁷ Idem.

⁷³⁸ Scris: крѣчимѣ. Altă lecțiune: cărcimă.

ca să aibă certare de la domnie sau de la boiarii domniilor, ce vor fi socotitori aceluia loc. Iară igumenul să-l scoată den mănăstire⁷³⁹ ca pre un nepriceput ce-au schimbat mărirea îngerească pre rușinea vieții aceștia.

153 CAP.

Pentru avearea călugărului în ce chip să va împărți, de va avea feciori sau de nu va avea

(*Așijdere, acesta Iustinian*⁷⁴⁰.) Omul ce să va face călugăr; și /²⁴⁴ dacă va muri și nu va avea feciori, cu dreptate iaste să fie toată avearea lui mănăstirii⁷⁴¹. Iară, de va avea feciori, să să împarță într-atâtea părți câți feciori vor fi și să-i facă și lui o parte, cât are fi a unui fecioru. Aceasta să cade să o ție până va fi viu, iară dacă va muri, de nu va da el cu voia lui unde va vrea cu limbă de moarte, atumce să cade să fie a mănăstirii⁷⁴², iară cealea părți ce s-au venit feciorilor, să nu aibă treabă mănăstirea⁷⁴³.

154 CAP.

Pentru părintele ce va avea feciori și să va face călugăr, cum nu poate să-i oprească partea ce i să va veni dentru bucatele lui

(*Pravila împăraților Leon și Costantin*.) Scrie pravila împăraților, Înțeleptul Leon și Marele Costantin, au dat învățătură: De să va face feciorul cuiva /²⁴⁵ călugăr, ca să nu-i îndrăznească tată-său a-i opri părțiceaoa ce i să va veni den bucatele lui, dzicând căce s-au călugărit, ce să-i dea tot, ver mult ver puțin, ce i să va veni. Iară, de va pune pizmă și nu va vrea să-i dea nemică, să-l afurisească și să-l gonească den besearică, până nu să va pocăi.

155 CAP.

Pentru preoție și călugărie: Oare carea iaste mai-nare

(*Simeon de Solun*.) După tocimala besearicii, mai-nare iaste cinul preoțesc decât cinul călugăresc, că lucrurile preoției sânt lucrure dumnezăiești și fără de preoție nu poate să fie nime creștin, nice poate ca să aibă svințire, nice împreunare cu Dumnezăirea.

Numai atâta iaste mai-nare cinul călugăresc decât preotul mirean, /²⁴⁶ după cuvântul lui свѣтѣи Dionisie Areopaghit, ce nu dzice de preoție, ce dzice de viața călugărului, cum iaste mai scumpă decât a preotului mirean. Și iarăș, călugărul, de va fi și preot, iaste un lucru înalt și scump și iaste mai-nare decât preotul cel mirean și blagoslovenia și svențirea iaste mai presus a vieții călugărești.

⁷³⁹ Scris: мѣнѣстирѣ. Altă lecțiune: mănăstire.

⁷⁴⁰ Scris: юѣстиніанъ.

⁷⁴¹ Scris: мѣнѣстирѣи. Altă lecțiune: mănăstirii.

⁷⁴² Idem.

⁷⁴³ Scris: мѣнѣстирѣа. Altă lecțiune: mănăstirea.

Drept aceea, și dumnedzăiescul Marele Antonie, de pururea când vrea vedea vlădic totu-ș pleca capul de i să închina, și nu numai arhierilor, ce a tot clirosul, pentru înălțimea preoției. Pentru acest lucru fiecă preot, ce-i va fi dăruit Dumnedzău această⁷⁴⁴ mare destoinicie a preoției, ca un svânt să-ș petreacă viața lui și mai vârtos⁷⁴⁵ să nevoiască să fie ca și /²⁴⁷ un călugăr, macar de-are fi și mirean.

156 CAP.

Pentru călugăr, cum nu să cade să fie nănaș, să boteadze cuconi

(*Petră, marele hartofilax:*) A marelui socotitoriu de caștile [sic!] Besearicii-cei-mari, ce să dzice a patrierșiei, chir⁷⁴⁶ Petră, dentru dăscăliia lui s-au ales acest lucru, cum nu să cade, nice iaste cu cuviință călugărul să fie nănaș să boteadze cuconi și să-i priimască⁷⁴⁷ den svântul botedz sau să fie nănaș să cunune la vreo nuntă. Acest lucru să înțeleage și spre parte fămeiască, ce să dzice spre călugărițe, cum nice lor nu li să cade a face acesta lucru.

157 CAP.

Pentru iermonahul, cum nu să cade să cunune fămeaie cu bărbat

(*Ioan Postnic:*) Acest svânt părinte Ioan Poștnic dzice: Călugărul /²⁴⁸ preot, fămeaia cu bărbat nu poate să cunune, pentru căce nu iaste cu cinste; nice să fie nănaș să boteadze cucon, alegând numai de vreo nevoie, când nu să va mai găsi alt preot sau alt creștin să-l boteadze.

158 CAP.

Pentru svânta besearică: Ce iaste besearica și ce să tâlcuiaște⁷⁴⁸

(*Gherman patriarhul de Țarigrad:*) Besearica iaste vistearul lui Dumnedzău, casă de rugă, adunarea oamenilor, trupul lui Hristos, mireasa lui Hristos Besearica iaste pementesc ceriu, întru care ceriu lăcuiăște trupul lui Hristos cel ceresc, a Mântuitoriului nostru. Besearica iaste scaun împărătesc și vlădicesc și preoțesc, întru carele șeade Împăratul tuturor celora ce împărățesc, Marele Arhieru, Hristos, Dumnedzăul nostru. Besearica /²⁴⁹ iaste pristaniște și adăpostea creștinilor. Besearica iaste scăpare tuturor creștinilor și direpți și a păcătoși. Besearica iaste ca un pod creștinilor. Besearica iaste mărire, laudă, înțelepciune, bucurie, veselie tuturor creștinilor și dup-acea, mai chiar să chiamă besearică pentru căce chiamă pre toți cătră sine.

---

⁷⁴⁴ Scris: *дчасть.*

⁷⁴⁵ Scris: *врътось.*

⁷⁴⁶ Scris peste tot: *кврѣ.*

⁷⁴⁷ Scris: *прїимаскѣ.*

⁷⁴⁸ Scris: *тлъкъѣще.*

Pentru ceale 7 taine a besearicii

(*Simeon de Solun:*) Și Isaiia proroc⁷⁴⁹ încă scrie de 7 daruri a Duhului Svânt că sânt. Drept aceea și aceaste 7 taine a besearicii darul Duhului Svânt deanstvuiaste⁷⁵⁰ cu dânse. Carele sânt aceastea? Botedzul, mirul, cumenecătura, preoția, nunta, pocăința, maslele. Aceaste 7 taine sânt 7 daruri carele le ia omul și le dobând/²⁵⁰ deaște den svânta besearică.

160 CAP.

Pentru ca să nu să îngroape nice un mort în besearică

(*Ioan de Chitru:*) Acest svânt Ioan ce-au fost nacealnic și oblăduitoriu Chitruului⁷⁵¹ învață ca să nu îngroape nime în besearica svențită trup de om mort, pentru căce sânt acolo moștii de mucenic⁷⁵² svinte.

(*Leon și Costantin:*) Lăsat-au și acești mari împărați leage și cap de pravilă, cum să nu îndrăznească nime să îngroape mort în svânta besearică, ce, unde va fi zidire de casă, acolo să să îngroape trupurile morților.

161 CAP.

Pentru ca să nu îndrăznească nime să dezgroape trup de om mort și să-l mute, să-l aducă să-l îngroape într-alt loc, nice alt lucru ceva

(*Matheiu:*) Nime să nu îndrăznească, fără de blagoslovenia arhiereului să scoață den mormânt /²⁵¹ trup de om mort ca să-l ducă să-l îngroape într-alt mormânt sau altăceva stâlp⁷⁵³ sau marmure sau piatră⁷⁵⁴ de mormânt sau altăceva, ce, unde le-au pus cine le-au pus, acolo să stea în veaci, că așa le-au menit să fie neclătite.

162 CAP.

Cum în svânta besearică să nu facă ospeațe și să bea băuturi

(*Săborul 6, 4 capete și de la Laodichea, 23 de capete:*) Aceaste svinte săboare au dat învățătură ca să fie afurisiț ceia ce vor aștearne haine de vor dormi în besearică sau vor mânca și vor bea în tot locul unde să măreaște și să laudă Dumnezău și să svențeaste preacinstitul trupul Domnului. Acolea să chiamă locul Lui, carele nu poate fi altul fără besearica. Deci, să nu să facă acoloa beții, ce numai cântări și cântece dumnezăiești și /²⁵² slavoslovii și vecernii, litii, itrosuri, liturghii și neîncetate rugi. Dirept aceeaia, să socotim cum scrie mai sus afurisenia celor dumnezăiești părinți a cestor săboară și să stăm departe, să nu facem besearica crăcimă⁷⁵⁵.

⁷⁴⁹ Scris: пророкъ.

⁷⁵⁰ Scris: дѣйствице.

⁷⁵¹ Chitira, Kythira, insulă aflată în sudul Peloponezului.

⁷⁵² Scris: мченикъ.

⁷⁵³ Scris: стѣп.

⁷⁵⁴ Scris: пѣтрѣ. Citește: pi-a-tră.

⁷⁵⁵ Scris: кръчимѣ. Altă lecțiune: cărcimă.

163 CAP.

Pentru ca să nu să facă crâcime⁷⁵⁶ întru svintele grădini și a besearicii pomeate

(*Săborul 6, 76 capete:*) În 76 de capete a cestui svânt Săbor a Șeasele învață de grăiaște: În grădina besearicii ca să nu să vândză băutură, că iaste loc svințit. Grădina besearicii iaste țintirimul, ce să dzice grădiștea besearicii, de vor fi nescare pomeț sau case pren pregiur⁷⁵⁷ îngrăditura besearicii. Deci nu smenteaște acest canon numai crâcimăria⁷⁵⁸, ce și alte neguțătorii sau haburi⁷⁵³ sau alte lucruri deșearte. Drept aceaia, trebuiaște foarte a socoti și a feri locul cel dumnedzăiesc a svintei besearici foarte cu frică mare, că dzice Domnul Isus Hristos pentru besearică: Nu faceți casa Părintelui Meu casă de neguțtorie.

164 CAP.

Pentru ca să nu bage neștine vreun dobitoc să mâie în besearică, numai doară de nevoie mare

(*Săborul 6, 28 capete:*) În 28 de capete a cestui svânt Săbor al Șeasele învață de grăiaște: Nime dentru oameni cine va fi creștin, ca nu cumva să îndrăznească să bage vreun dobitoc în besearică, alegând de o nevoie prea mare.

165 CAP.

Pentru ceia ce de nevoie mare vor mânca și vor bea în besearică

(*Săborul Cartaghenului, 42 capete:*) Acest svânt săbor ce s-au făcut în Cartaghen învață de dzice cum⁷⁵⁴ nu s-au dat nice unui creștin ca să facă masă, să bea și să mănânce în besearică, fie vlădic, fie alt cliros. Numai prilejindu-să neștine ustenit de cale și, de nu va avea unde mânea, de nevoie să margă să între în besearică să mâie și să și mănânce și să bea în besearică. Numai acesta iaste iertat, iară alt nime.

166 CAP.

Pentru prunc, în ce chip să cade să-l boteadze preotul

(*Ioan Postnic:*) Cuconul, când vor vrea să-l boteadze, trebuie să fie gătat întâi scăldătoarea, ce să dzice locul unde va scălda pruncul, anume crâstealnița⁷⁵⁹, cumu s-are dzice covata, să fie plină de apă de acea svințită și să fie acel loc deusebi despărțit. De-acia să fie acoloa prin pregiur⁷⁶⁰ aprinse 3 lumini în chipul Svintei Troițe⁷⁶¹. Și când⁷⁵⁵ va pune untul în scăldătoare, după cum învață tipicul la slujba

⁷⁵⁶ Scris: кръчме. Altă lecțiune: cărcime.

⁷⁵⁷ Scris: прецъръ.

⁷⁵⁸ Scris: кръчмърія. Altă lecțiune: cărcimăria.

⁷⁵⁹ Scris peste tot: кръстѣлницъ, кръстѣлница. Altă lecțiune: cărstelniță, cărstelnița.

⁷⁶⁰ Scris: прецъръ.

⁷⁶¹ Scris: троице.

botedzului, să ia unt cu deagetele și, dacă va unge cuconul în cruciș, atunci să ia nănașul untul și să ungă cuconul pri [sic!] la toate mădularile, după cum învață izvodul. Și, dacă-l va unge, să-l ia preotul de la nănaș cumuș⁷⁶² iaste gol. Și stând preotul drept, să-l întingă în crăstealniță, ce să dzice să-l afunde în scăldătoare de trei ori, și, cându-l va afunda, să facă cruce cu pruncul deasupra scăldătorii și să dzică: Boteadză-să robul lui Dumnedzău (cutarele) întru numele Tatălui, amin! Și să-l afunde în scăldătoare cu capul înainte, să curgă apa în gios⁷⁶³ pre trup. (*Afundarea întâi*).

Și stând un cescuț pre⁷⁵⁶ otul cu pruncul în mână, iarăș îl pogoară de-l afundă ca și întâi, așjidere, dzicând așea: Și a Fiiului. Amin. (*A doa afundare*).

De-acia iarăș stă puțintel și, afundându-l al treile rând, așjidere dzice: Și a Duhului Svânt. Amin. (*Iată a treia afundare*).

De-acia, cumuși-l⁷⁶⁴ va rădica din scăldătoare, să-l dea în mânele nănașu-său, de-acia să cetească molitvele și să facă altă slujbă, toată după cum învață acolo și de-acia face coneț.

167 CAP.

Pentru preotul ce boteadză în trei părinți și în trei fii și în trei duhuri svinte

(*Pravila Apostolilor, 49 cap.*:) În 49 de capete a canunului svinților apostoli învață cum, care episcop⁷⁶⁵ sau preot, după obicina⁷⁶⁶ și învățătura Domnului, nu va face, nice va botedza în numele Tatălui și a⁷⁵⁷ Fiiului și a Duhului Svânt, ce va botedza în trei începători, ce să dzice părinți și în trei fii și în trei mângâietori⁷⁶⁷, ce să dzice duhuri, acela ca să să lepede de preoție.

Dzice și Zunara la tâlcu⁷⁶⁸ acestui canon, cum unui Începătoriu au luat besearica a să închina, Părintelui fără nice de o pricină, și unui Fiiu pentru a Lui negrăită negrăită [sic!] naștere și unui Mângâietoriu, ce iaste Duhul Svânt.⁷⁶⁹

---

⁷⁶² Altă lecțiune: cumu-ș.

⁷⁶³ Scris: цосъ.

⁷⁶⁴ Altă lecțiune: cumu și-l.

⁷⁶⁵ Scris: епископъ.

⁷⁶⁶ Scris: свичина.

⁷⁶⁷ Scris: мѣнгѣтори. Altă lecțiune: mângâietori.

⁷⁶⁸ Scris: тѣлѣаль.

⁷⁶⁹ Ș. T.: GLAVA 7 Pentru preotul ce boteadză în trei părinți și în trei fii și în trei duhuri svinte (Pravila Apostolilor, 49 de capete:) Care episcop sau care preot va grăi de trei ori numele Svinței Troițe la botedz și va dzice de trei ori: въ имѣ отца и сѣна и спѣго дѣа аминъ la tustreale afundăturile sau turnăturile ape, ce să dzice în trei părinți și în trei fii și în trei duhuri svinte, accia să hie lepădați de preoție. Așjidere, și preotul ce va botedza numai într-o afundătură, adecă, de va afunda numai odată pruncul în apă sau va vărsa numai odată pre capul pruncului apă, Pravila Apostoliilor (50 de capete), dzice să fie anathema acel preot. Pentru că n-au dzis Hristos apostolilor: Să botedzați întru moartea Mea, ce întru numele Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt. Toți ceia ce vor fi botedzați numai într-o afundătură sau va fi turnat numai odată apă pr-inș, pre accia să-i boteadze al doile rând.

168 CAP.

Pentru preotul ce, când va botedza, nu va afunda pruncul de 3 ori în scăldătoare

(*Pravila apostolilor, 50 cap.*:) În cincizeci de capete a canonului apostolilor scrie așa, cum preotul, de nu va botedza în 3 afundări, ce numai întru una, să fie lepădat de preoție, de vreme ce învață în tot locul că sânt 3 /²⁵⁸ pogorări și 3 înălțări. Iară cea ce va călca acest canon și va afunda pruncul numai o dată în scăldătoare cându-l va botedza, aceștea lasă știrb numele 'Svinței Troițe'⁷⁷⁰, nu împreună într-un loc numele Tatălui și a Fiului și a Duhului Svânt. Deci, pre unii ca aceștea îi leapădă den cinstea lor și le dzic svinții apostoli să fie anathema⁷⁷¹. Pentru că n-au dzâs Hristos apostolilor: Să botedzați întru moartea Mea, ce au dzâs Întru numele Tatălui și a Fiului și a Duhului Svânt.

169 CAP.

Pentru cela ce l-au botedzat și l-au afundat numai o dată într-apă

(*Valsamon*:) Toți ceia ce vor fi afundat numai o dată într-apă, ce să dzice în scăldătoare cându-i vor fi botedzaț, pre aceștea pre toți să-i boteadze al doile rând.

170 CAP.

Pentru pruncul, /²⁵⁹ cându-l vor băga în scăldătoare, să fie cu fața să caute spre răsărit

Cuconul, cându-l vor botedza și-l vor afunda în scăldătoare, să stea cu fața să caute spre răsărit, pentru pomenirea Domnului și Dumnedzăului și Mântuitoriului nostru Isus Hristos: Când S-au răstignit pre cruce cu fața spre răsărit au fost căutând, iară nu spre apus. Dirept aceaia, și noi creștinii spre răsărit ne închinăm. Așjidere, și raiul la răsărit iaste răsădit. Deci, când vor să dzică otrîțaniile⁷⁷² la cela ce să boteadză, pentr-aceaia stau cu fața spre apus și dzâc cumu să leapădă de toate lucrurile satanei ceale întuneccate și locuri fără lumină, pustii de toate darurile lui Dumnedzău. De vreme ce și soarele la apus să ascunde, de acoloa /²⁶⁰ să înceape întunearecul. Drept aceaia, răsăritul să închipuiaște luminii, pentru că dentr-acolo vine toată lumina ce lumineadză toată lumea. Drept acea, apusul să chiamă întunearec, iară răsăritul lumină.

171 CAP.

Pentru dumnedzăiasca scăldătoare și alte toate câte sânt la botedzul pruncului, ce lucruri închipuiesc

(*Ioan, preaosvențitul patriarh de Țarigrad, pre poreclă Xifilin*⁷⁷³;) De vreme ce dentru scăldătorea svintei taine a botedzului întru care scăldătorea pentru apă,

---

⁷⁷⁰ Scris: троице.

⁷⁷¹ Scris: анаѳема.

⁷⁷² Scris: ѿрицаніе. Altă lecțiune: osrițaniile.

⁷⁷³ Ioan al VIII-lea Xifilin, patriarh ecumenic între 1064-1075.

împreună cu Duhul Svint, ne naștem cum are fi al dooile rând și ne curățim și pentru taina pomazaniei a svântului mir ne însămnăm, așjidere, de mare folos iaste oarece puțin să arătăm pentru aceste taine. Ce poate fi că însămneadză /²⁶¹ acestea ce să fac la svântul botedz și botedzul cel dentâi celora ce să boteadză?

172 CAP.

Pentru oare ce închipuiaște când dezbracă pruncul de hainele lui

(*Xilifin:*) Când dezbracă pruncul den hainele lui ce au fost înfășat și-l desfașe den legăturile scutecelor, fașea și alte pândze și scutece ce-au fost învălit, să închipuiesc că să dezbracă de păcatele omului celui vechiu și de vîiața cea dentâi, ce să dzice de greșala lui Adam, ce-au călcat învățatura lui Dumnedzău și de hainele ceale groase de piiale, carele ne-au agonisit păcatul călcării lui Adam acestuia și arată dezlegarea aceia și dezbrăcarea ce dezbracă cuconul, de-l lasă numai cu piialea trupului, într-acesta chip, cum să dezleagă și să dezbracă de/²⁶² tot de becisnicia aceia vieți a cei vechi a lui Adam.

173 CAP.

Pentru ce închipuiaște cuconul cându-l întorc spre apus

(*Iarăș Xifilin:*) Iară întorcerea ce întorc cuconul spre apus, să caute într-acolo și să-ș ție mînule în gios⁷⁷⁴, când să leapădă de satana, arată și cu chipul și cu mînule cumu-l goneaște și să desparte și să leapădă cu totul de dâns și de toate tocmealele lui. Atunce, daca să întorcede spre răsărit și-ș rădică mînule în sus, închipuiaște adevărat cum cela ce va să ia svântul botedz trebuie ca să gonească de la sine toată răutatea păcatului și, stînd așea, cumu-ș stă împotriva dumnedzăiești lumini, care stare și întorcere cătră răsărit închipuiaște cumu să face curat /²⁶³ moșnean cei necunoscute și nevădzute lumini și să face atunce întrutot luminat, una amu pentru căce s-au apropiat de lumina cea nevădzută a cunoștinței de Dumnedzăire, ce să dzice: Au venit întru dătătorul luminii Hristos; a doo, pentru căce s-au despărțit de păcate și vine de să face una cu oile ceale cuvântarețe a svintei turme acestuia⁷⁷⁵ Hristos și Dumnedzăului nostru.

174 CAP.

Pentru pomazania și ungerea ce ung cuconul cu unt-de-lemn

(*Iarăș acestuia*⁷⁷⁶ *Xifilin:*) Iară darul unsorii, ce să dzice⁷⁷⁷ să pomăzăiaște⁷⁷⁸ cu svântul unt prespre tot trupul, înseamnă cumu să unge să fie gata spre svântul podvigul cel bun, cum s-are dzice pentru chinurile ce-au chinuit Hristos, ca să să

---

⁷⁷⁴ Scris: *юць.*

⁷⁷⁵ Altă lecțiune: a cestuia.

⁷⁷⁶ Idem.

⁷⁷⁷ Scris: *сиче.*

⁷⁷⁸ Scris peste tot: *помъзъице.*

puie cu vrajbă a sta înaintea tuturor lucrurilor ce stau /²⁶⁴ în price cu Dumnedzăirea, cu puteare ca aceiaia sufletească ca să moară întru botedz trupul acela ce să unge pentru să petreacă întru Duhul Svânt. Arată iarăș acea unsoare luminarea vieții aceii sufleteș.

Și, după aceastea, aduce-să botedzatul la scăldătoare ca și pre Hristos, cându-l duseră la mormânt. Iară pentru a treia afundare întru apa scăldătorii și a trei înălțări în sus den scăldătoare, arată în trei dzile a lui Hristos îngropare, și a treia dzi a Lui înviere, pentru căce, cum au fost Domnul nostru Isus Hristos trei dzile și trei nopți în inima pământului în grobnic, așea și cei botedzați, pentru căce să afundă și să înalță de 3 ori, cumu are mânea⁷⁷⁹ în groapa Domnului trei dzile și 3 nopți, pentru căce cum ceia ce sânt întru /²⁶⁵ noapte întunecaș, de nu vād, și ceia ce sânt în lumină, îmblă în lumină. Așea și ceia ce-s afundași nu vād nemică, săvai cevaș, acoloa unde să boteadză. Iară cându-i înalță în sus, atunce vād lumina cea de dzuo⁷⁸⁰, de vreme ce să face acea apă aceluia ce să boteadză și grobnic necunoscut, așijderea, și zgău sufletesc în chipul celuia ce l-au purtat. Deci, Hristos, daca s-au botedzat în Iordan, ieșind dentru apă, lumină întru dâns Duhul Svânt. Iară botedzații să pomăzăiesc cu svântul mir trupul la vedeaie, iară sufletul de Duhul Svânt să svințeășe⁷⁸¹. Și dentâi să pomăzăiaște în frunte pentru rușinea preastâplenii⁷⁸² lui Adam, într-alt chip, ca să să vadză în sus mărirea lui Dumnedzău, spre chemarea feaței, după cumu-i scris Dup-aceia, să po/²⁶⁶ mazăiaște cu svântul mir la urechi, pentru ca să audză sufleteășe dumnedzăieștile taine și sventele dumnedzăiești cuvente. De-acia, să pomăzăiaște la nas pentru ca să-i mirosească botedzatului miresma blagoslovenii lui Hristos și așea iaste cu adevărat. De-acii să pomăzăiaște la piept, pentru ca să să îmbrace cu platoșea direptății, să să lupte ca un bărbat țiitoriu și să stea înaintea vrăjmașului celuia ce să luptă cu noi, diavolul.

175 CAP.

Pentru ce ne botedzăm întru numele Svintei Troițe⁷⁸³

(Iarăș acestuia Xifilin:) De-acia ne botedzăm întru numele Tatălui, de vreme ce iaste începătoriu tuturor; întru numele Fiiului, de vreme ce iaste lucrătoriu a toată zidirea; întru Duhul Svânt, de vreme ce iaste săvârși/²⁶⁷toriu⁷⁸⁴ tuturor, ce să dzice le face toate deplin și desăvârșit⁷⁸⁵. Iară, de gândeășe cineva, daca ne botedzăm întru numele Tatălui și a Fiiului și a Svântului Duh, și învăluiaște și meastecă neștine cuvântul apostolului, carele dzice: Oricât întru Hristos v-aș botedzat, cu Hristos v-aș îmbrăcat, deci să cunoașteți aceastea, cum numele Svintei Troițe⁷⁸⁶, o spre-alaltă [sic!] stă, pentru căce că acest nume, Hristos,

---

⁷⁷⁹ Scris: мѣнѣ.

⁷⁸⁰ Scris: соуѡ.

⁷⁸¹ Scris: свинциѣце.

⁷⁸² Scris: прѣстѣпленіи.

⁷⁸³ Scris: трѡце.

⁷⁸⁴ Scris: съврѣшитору.

⁷⁸⁵ Scris: десѣврѣшит.

⁷⁸⁶ Scris: трѡце.

să închipuiască pomăzanicului Părinte și cel pomăzuit Fiiu și pomazania – Duhul. Pentru-acesta lucru dzice apostolul: Oricât întru Hristos v-aș botedzat, cumu s-are dzice Svânta Troiță, cum are da cuvânt celor botedzaț⁷⁸⁷. Așea să vă botedzaț, după cum au poruncit Hristos la Evanghelie⁷⁸⁸ apostolilor, de-au dzis; Îmblând, măr/²⁶⁸ turisind tuturor limbilor, botedzați-i pr-înșii întru numele Tatălui și a Fiiului și a Svântului Duh.

176 CAP.

Pentru crucile ce fac asupra cuconului, ce închipuiesc

(*Xifilin:*) Crucile carile să fac asupra pruncului, cându-l pomăzăiaște, să închipuiesc chinurile și răstignirea, ce să dzice chinurile trupești și puterile trupești, carele ijderăsc lucruri reale, ca să le omorâm mădulările noastre ceale pementești, întru împreunarea vieții să petreacem.

177 CAP.

Pentru tunderea cuconului

(*Xifilin:*) Tunderea cuconului cându-l⁷⁸⁹ boteadză, însămneadză cumu să giuruiască⁷⁹⁰ să fie într-un număr cel botedzat întru turma lui Hristos cea cuvântareță și priimească⁷⁹¹ în cruciș tundere pre capul lui, /²⁶⁹ ca și oaia sămnul despuietorului său asupra sa, pentru ca să să cunoască că iaste oaia cea den turma lui Hristos, iară nu altuicuiva.

178 CAP.

Pentru hainele ceale noo ce îmbracă cuconul după ce-l boteadză

(*Iarăș Xifilin:*) Hainele ceale noo și albe ca florile ce îmbracă cuconul după ce-l boteadză, cel alb și nou închipuiesc botedzatul, cum să îmbracă întru omul cel nou, ce să dzice Hristos, fiind noit după chipul celuia ce l-au zidit, cum scrie Scriptura.

179 CAP.

Pentru cel botedzat, cum să cade să-l ungă cu mir

(*Săborul din Laodichea, 48 cap.:*) La 48 de capete a Săborului din Laodichea învață de grăiaște cum să să pomăzăiască botedzatul cu mir svințit, pentru că și acesta, svântul mir, cu /²⁷⁰ molitve de supt chiaia⁷⁹² Duhului Svânt sânt făcute, deci să svințească și de aceasta și pre cât pomăzăiesc să svințesc și să fac moșneani

---

⁷⁸⁷ Scris: БОТЕСАЦ.

⁷⁸⁸ Scris: ЕВАНГЕЛИЕ.

⁷⁸⁹ Scris: КЪНДЪЛЬ.

⁷⁹⁰ Scris: ЦЪРЪЦЕ.

⁷⁹¹ Scris: ПРИИМЪЩЕ.

⁷⁹² Scris: КИА. Altă lecțiune: cheaia.

svântului botedz. Are chip și svântul mir, cum are fi peceatea împăratului: Orice vor pecetlui cu dânsă, nice un om nu va cutedza să vie să să apropie acolo, pentru căce cunosc că iaste sămnlul împăratului pecetluit cu peceatea cea împărătească. Într-acesta chip cunosc și duhurile ceale hicleane pre cela ce-i pomăzuit cu svânt mir de cel mare și să depărteadză de dâns. Dirept aceaia, cându-l pomăzuiaste, dzice: Peceatea darului Duhului Svânt. Amin.

180 CAP.

Pentru scăldătoarea, ce închipuiaște

(*Iarăș Xiflin:*) Scăldătoarea iaste chip a despuie/²⁷¹torului grobnic și zgăului celui sufletesc dentru carea ne naștem sufleteaște întru dânsa, când ne botedzăm și fiii lui Dumnedzău, după dar, ne spodobim.

181 CAP.

Pentru cuconii ce nu să vor ști, botedzați sânt au ba

(*Săborul 6, 54 de capete și Carthagenului 1 cap:*) Aceaste svinte săboară au lăsat învățatură să mărturiseaște la izvodul credinței, iară cum un botedz mărturiseaște la izvodul credinței. Iară avem învățatură de acest dumnedzăiesc botedz și de la Domnul, cum cine nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, [în]⁷⁹³ împărăția ceriului nu va întra. Deci și cuconii cei mici, de să va tâmpla să cadză la robie părinții lor și de să vor lepăda undeva¹ pre niscare drumuri și-i vor găsi nescare creștini de-i vor lua pentru liubo/²⁷²vul lui Dumnedzău, acolea va fi prepus lucrul: oare botedzați sânt au ba și cuconii iarăș nu știu nici cunosc nemică, ca niște prunci mici, de acesta lucru de nu să va afla neștine să mărturisească foarte pre-amănuntul cum sânt cu adevărat botedzaț, învață aceșt dumnedzăieșt părinți de la aceaste svinte săboară fără nice de o frică sau să mai îndelunge vreame, dzicând că va mai cerca să poată afla, ce numai să-i boteadze, cândai, nu să vor fi prilejuit botedzaț, deci apoi să vor scăpa de această svântă curățire și vor rămânea denafară de împărăția lui Dumnedzău, după cuvântul Domnului ce-au răspuns că cela ce nu să va botedza, nu va putea întra împărăția ceriului.⁷⁹⁴

---

⁷⁹³ Cuvânt lipsă în text.

⁷⁹⁴ Ș. T.: GLAVA 8 Pentru cuconii ce nu să vor ști, botedzați sânt au ba (Săborul al Șeasele, 54 de capete și în Cartagenului 1 cap): Aceaste svinte săboară au lăsat învățatură cum un botedz să mărturiseaște la izvodul credinței, iară avem învățatură de acest dumnedzăiesc botedz și de la Domnul, cum, cine nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, împărăția ceriului nu va întra. Deci și cuconii cei mici, de să va tâmpla să cadză la robie părinții lor și de să vor lepăda undeva, pre niscare drumuri și-i vor găsi niscare creștini de-i vor lua pentru liubovul lui Dumnedzău, acolea va fi lucrul cu prepus, oare botedzați sânt au ba și cuconii iarăș nu știu, nice cunosc nemică, ca niște prunci mici, de acesta lucru. De nu să va afla neștine să mărturisească foarte pre-amănuntul, cum sânt cu adevărat botedzați, învață aceșt dumnedzăiești părinți de la aceaste svinte săboară fără nice de o frică sau să mai îndelunge vreame dzicând că va mai cerca să poată afla, ce numai să-l boteadze, cândai, nu să vor fi prilejuit botedzaț. Deci apoi să vor scăpa de aceasta svântă curățire și vor rămânea denafară de împărăția lui Dumnedzău, după cuvântul Domnului, ce-au răspuns că cela ce nu să va botedza, nu va putea întra împărăția ceriului.

Pentru pruncul, de să va prileji /²⁷³ spre moarte și va vrea preotul să-l boteadze și să va teame că nu-l va apuca cu suflet, să-i cetească molitvele sau otrîțaniile⁷⁹⁵

(Întrebare:) De acest lucru au întreat un călugăr de l-au chemat Dionisie, pre un mitropolit de Crit, de l-au fost chemând Ilie, dzicând: Un prunc micșor, de să va afla bolnav⁷⁹⁶ spre moarte și vor aduce preotul la dâns să-l boteadze, iară vădzându-l preotul că iaste pruncul în cumpănă de moarte, să va teame cândai să nu-l scape nebotedzat, și va merge acel suflet în perire nu va ști, dece⁷⁹⁷ să va apuca, ce aiciș va înceape: **БѢВНО ЦРѢТВО ОЦА И СНА И СПІО ДХА**⁷⁹⁸ și va lăsa otrîțaniile⁷⁹⁹ și alte molitve toate ce să chiamă a botedzului și numai ce va apuca de-l va afunda de trei ori în scâl/²⁷⁴dătoare, care lucru iaste chiaia⁸⁰⁰ Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt și, după ce-l va botedza și de să va prileji să să istealească pruncul și să va tãmãdui, poate atuncea preotul să-i facã otrîțaniile⁸⁰¹ și să-i cetească molitvele ceale dentâi ce-au lăsat au ba?

(Răspunde acest svânt mitropolit Ilie de dzice:) Nu trebuiaște tainele ceale desãvârșit⁸⁰² ca să să chieame, rugi nu-desãvârșit⁸⁰³, pentru că acesta lucru iaste deplin și desãvârșit⁸⁰⁴ și iaste botedzat pentru ceale trei afundări ce l-au afundat în scãldãtoare. Cã aceasta iaste chiaea⁸⁰⁵ a celor trei chipuri, Tatălui și Fiiului și Svântului Duh și pentru aceaste trei afundări să face desãvârșit⁸⁰⁶ botedzul celui botedzat /²⁷⁵ și nu mai trebuie nice otrîțanii⁸⁰⁷, nice alte molitve să să cetească, pentru că otrîțaniile⁸⁰⁸ și molitvele să dzicã mainte de scãldãtoare. Iarã daca să scaldã pruncul, atuncea iaste botedzat, cum am dzis mai sus. Deci, de carele sãmt mainte de scãldãtoare, nu pot să să cetească mai apoi, că nu vine bine, nice să⁸⁰⁹ tocmeaște lucrul; daca va sãvârși⁸¹⁰ taina, să înceapã iarăș dentâi. Acesta lucru nu-l va priimi⁸¹¹ nime, nice să va găsi scris nice într-o svântã pravilã, cum să fie dat cineva aceastã învãțaturã, ce, da[ca]⁸¹² să

⁷⁹⁵ Scris: **Врицанїиѣ.**

⁷⁹⁶ Cuvântul a fost adãugat cu slove mai mici deasupra rãndului.

⁷⁹⁷ Altã lecțiune: de ce.

⁷⁹⁸ În slavonã: Binecuvãntatã fie împãrãția Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

⁷⁹⁹ Scris: **Врицанїиѣ.**

⁸⁰⁰ Scris: **кѣа.** Altã lecțiune: cheaia.

⁸⁰¹ Scris: **Врицанїиѣ.**

⁸⁰² Scris: **десъврѣшитъ.**

⁸⁰³ Idem.

⁸⁰⁴ Idem.

⁸⁰⁵ Scris: **кѣа.**

⁸⁰⁶ Scris: **десъврѣшит.**

⁸⁰⁷ Scris: **Врицанїи.**

⁸⁰⁸ Scris: **Врицанїиѣ.**

⁸⁰⁹ Adãugat deasupra rãndului cu slove mai mici.

⁸¹⁰ Scris peste tot: **свѣрѣши.**

⁸¹¹ Scris: **прїими.**

⁸¹² Scris: **да.**

va botedza pruncul, cum am dzâs, de nu va muri într-acei ceas, atunce va săvârși⁸¹³ slujba ce-au rămas după scăldătoare, ce să dzice după botedz. De-aciaa, va ceti molitvele svântului mir și-l va pomăzui pre dâns. ⁷²⁷⁶ De-aciaa, să cânte: **елице въ ѿа, крѣтитеса**⁸¹⁴ și să ia cu mâna apă den scăldătoare să-l ude pre cap și să-l tundză în cruciș. De-aciaa să facă otpust.⁸¹⁵

183 CAP.

Întrebare: De câte dzile trebuie să fie cuconul cându-l vor botedza?

(Ioan Postnic⁸¹⁶;) Dzice acest svânt Ioan, patriarhul de Alexandria cum, în ce ceas să va naște pruncul, de va fi bolnav, să-l boteadze, să nu-l lase până la 40 de dzile, căce iaste un suflet în cumpână de moarte.⁸¹⁷

184 CAP.

Pentru preotul ce va botedza fecior de agarinean, ce să dzice de turc sau va lua jârtva⁸¹⁸ de la eretic

(Pravila Svinților Apostoli:) În 46 de capete a canonului svinților apostoli învață de grăiaște: Care preot va lua jârtvă⁸¹⁹ de la eretic sau de la turc sau de va

---

⁸¹³ Scris: **свъръши.**

⁸¹⁴ În slavonă: Veniți să ne botezăm [în numele lui] Hristós.

⁸¹⁵ Ș. T.: GLAVA 9 Pentru pruncul, de să va prileji spre moarte și va vrea preotul să-l boteadze și să va teame că nu-l va apuca cu suflet, să-i cetească molitvele sau otrîniile. De acest lucru au întreat un călugăr, de l-au chemat Dionisie, pre un mitropolit de Crit, de l-au fost chemând Ilie, dzicând: Un prunc micșor de să va afla bolnav spre moarte și vor aduce preotul la dâns să-l boteadze, iară vădzându-l că iaste pruncul în cumpână de moarte, să va teame cândai să nu-l scape nebotedzat și va mearge acel suflet în perire, atunce nu va ști de ce să va apuca. Ce aciaș va înceape: **блвено црство сца и сца и сцо аха** și va lăsa otrîniile și alte molitve toate, ce să chiamă a botedzului și numai ce va apuca de-l va afunda de trei ori în scăldătoare, care lucru iaste cheaia Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt. VĂPROS: Iară după ce-l va botedza, și de să va prileji să să istelenească pruncul și să va tîmădui, poate atunce preotul să-i facă otrîniile și să-i cetească molitvele ceale dintâi, ce-au lăsat, au nu poate? OTVEAT: Răspunde acest svânt mitropolit Ilie, de dzice: Nu trebuiaște tainele ceale desăvârșit ca sa să chame rugi nu-desăvârșit, pentru că acesta lucru iaste deplin și desăvârșit și iaste botedzat pentru ceale trei afundări ce l-au afundat în scăldătoare, că aceasta iaste cheaia acelor trei chipuri: Tatălui și Fiiului și Svântului Duh și pentru aceaste trei afundări să face desăvârșit botedzul celui botedzat. Și nu mai trebuie nice otrînie, nice alte molitve să să cetească pentru că otrîniile și molitvele să dzâc mainte de scăldătoare, iară, dacă să scaldă pruncul, atunce iaste botedzat cum am dzis mai sus. Deci, de carele sâmt mainte de scăldătoare nu pot să să cetească mai apoi, că nu vine bine, nice să tocmeaște lucrul, dacă va săvârși taina, să înceapă iarăș dentâi. Acesta lucru nu-l va priimi nime, nice să va găsi scris nice într-o svântă pravilă, cum să fie dat cineva această învățătură. Ce, dacă sa va botedza pruncul cum am dzis, de nu va muri într-acei ceas, atunce va săvârși slujba ce-au rămas după scăldătoare, ce să dzice după botedz. De-aciaa va ceti molitvele svântului mir și-l va pomăzui pre dâns. De-aciaa să cânte **елице въ ѿа крѣтитса** și să ia cu mâna apă den scăldătoare să-l ude pre cap și să-l tundză în cruciș. De-aciaa să facă otpust.

⁸¹⁶ Ioan VII codonat, patriarh al Alexandriei între 1062-1100.

⁸¹⁷ Ș. T.: GLAVA 10 **вѣпрос:** De câte dzile trebuie să fie cuconul cându-l vor botedza? **втѣрт:** (Ioan Postnic) Dzice acest Svânt Ioan patriarhul de la Alexandria, cum în ce ceas să va naște pruncul, de va fi bolnav, să-l boteadze, să nu-l lase până la 40 de dzile, căce iaste sufletul în cumpână de moarte.

⁸¹⁸ Scris: **жрътвж.**

⁸¹⁹ Scris: **жрътвж.**

botedza fecior de turc sau de va priimi⁸²⁰ /²⁷⁷ nănaș să fie turc, să boteadze sau să cunune, acela preot ca să fie lepădat den preoție, că nu poate să fie partea credincioșilor cu a necredincioșilor, cum nu poate să împreune nice lumina cu întunecarecul.

185 CAP.

Pentru ceta ce va fi botedzat de preot fără de preoție

(*Matheiu:*) Această tocmală s-au izvodit din dzilele mitropolitului Iracliei, chir⁸²¹ Manuil. În eparhia a acestuia s-au întreat acest lucru: De va botedza pre cineva⁸²² vreun nedestoinic, preot scos den preoție, oare fi-va botedzat au ba?

Și au dat învățătură cu săbor acest svânt părinte într-acesta chip: Cât să vor botedza de preot nedestoinic, al doile rând ca să să boteadze aceia, că /²⁷⁸ sânt nebotedzați. Nedestoinici sânt preoții și vlădicii ceia ce sânt eretici, așijdere, și ceia ce sânt lepădați den preoție cu vlădici și cu săborul și să-i arate vina și greșala ce-au avut. Iară preoții ce sânt răi, furi, curvari, ucigători și altele multe reale ce fac împotriva legii lui Dumnedzău, aceștea nu să chiamă nedestoinici, până nu să va strânge săbor să-l giudece⁸²³ și să-i arate vina. De-aciia, să-l dezbrace den toate podoabele preoțești; de-ciia, ceta să chiamă nedestoinic.

186 CAP.

Pentru ca să boteadze de nevoie și mireanul, daca nu să va afla preot

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Cuconul nebotedzat, de să va prileji locul pustiu și nu să va într-acel ceas afla preot și va trage pruncul /²⁷⁹ spre moarte și va fi nebotedzat, de să va prileji acoloa diacon sau călugăr preot, să-l boteadze pre dâns, iară, de nu să va găsi nime, trebuie să-l boteadze cineși să va găsi acoloa creștin. Iară, de va fi⁸²⁴ numai tatăl pruncului și nu va fi alt nime, nice un creștin, atunce să-l boteadze tatăl-său sângur și nice un păcat nu va avea. Însă numai cu apă să-l boteadze, iară alte molitve să nu să cetească.

(*Simeon de Solun:*) Dzice și acest svânt Simeon, mitropolitul de Solun, cum nu numai să boteadze mireanul la vreme ca aceia de nevoie, ce încă să și cumenece, daca nu să va găsi preot, iară să nu lase să moară nime fără svânta priceaștenie. Iară, de vor muri acei prunci într-acel botedz nu-deplin și de nevoie, pre a/²⁸⁰ ceștia încă-i va priimi⁸²⁵ Dumnedzău ca și pre cei botedzați și să-i provodească și să le facă toate pamențile după obiceiul creștinesc. Iară, de să va tâmpla după botedz să fie viu pruncul și să să însănătoșeadze, să-l boteadze preotul de iznoavă și deplin.⁸²⁶

---

⁸²⁰ Scris: прїими.

⁸²¹ Scris: квр.

⁸²² Marginal, scris de altă mână: greșală.

⁸²³ Scris: уддече.

⁸²⁴ Adăugat ulterior deasupra rândului.

⁸²⁵ Scris: прїими.

⁸²⁶ Ș. T.: GLAVA 11 Pentru ca să boteadze de nevoie și mireanul, daca nu să va afla preot (Nichifor, patriarhul de Țarigrad): Cuconul nebotedzat, de să va prileji locul pustiu și nu să va într-acel ceas afla preot și va trage pruncul spre moarte, și va fi nebotedzat, de să va prileji acoloa diacon sau

Pentru cuconii creștinilor ce vor muri nebotedzați, ce să va aleage de dânșii

(*Întrebare:*) Cuconii creștinilor ce vor muri nebotedzați, oare unde vor merge sufletele lor? Așjdere, și cuconii păgânilor, că mor și aceștea nebotedzați⁸²⁷, unde mărg sufletele lor că și cei creștinești, dacă mor nebotedzați sânt sufletele lor ca și a celor nebotedzați păgâni? Deci poate fi că vor fi toate într-un loc, a celor credincioși /²⁸¹ ca și a celor necredincioși?

188 CAP.

(*Răspunde Svântul Athanasie*⁸²⁸, *patriarhul de Alexandria:*) Domnul nostru Isus Hristos dzice la svânta Evanghelie: Lăsați cuconii să vie cătră Mine, că acestora iaste împărăția ceriului. Așjdere, și dumnedzăiescul Pavel apostol dzice: Acești cuconi acmu sânt svinți. Acești cuconi, cumu-ș sânt fără de păcate și au murit în leage și în credință, aceștea vor merge [în]⁸²⁹ împărăția ceriului, ce să dzice cei botedzați. Iară cei nebotedzați ce vor fi creștinești și vor muri, așjdere, și cei păgânești și necredincioși, aceștea toți împreună nice vor merge [în]⁸³⁰ împărăția ceriului, nice în iad, pentru căce sânt fără de păcate.

189 CAP.

Pentru om, cum iaste îndoit: trupăsc și sufletesc /²⁸²

(*Xifilin:*) Omul iaste îndoit trupăsc și sufletesc. Drept aceaia și Hristos îndoită au dăruit deanstvia botedzului în trei oameni: apa, pentru ruga preotului, ce să svințeaste, dobândeaste trupul curăție, iară Duhul Svânt pentru credința cea curată vine de la Dumnedzău nevădzut asupra lui.

Doo taine mari au dat Fiiul lui Dumnedzău, Hristos spre mântuire lumii: dentăi botedzul, iară a doa svânta cumenecătură. Dece svânta priceaștenie⁸³¹ închipuiaște și adevereaste chinurile lui Hristos, ce să dzice moartea, îngroparea și învierea, iară svântul botedz închipuiaște și adevereadză pogorârea lui Hrisos în iad și suirea den iad. Aceastea taine ne-au dat Despuitoriul Hristos, pentru care taine luom mântuire de păcatele noastre. /²⁸³

călugăr prost să-l boteadze pre dânș, iară, de nu să va găsi nime, trebuie să-l boteadze cineși să va găsi acolea creștin. Iară, de va fi numai tatăl pruncului și nu va fi alt nime, nice un creștin, atunce să-l boteadze tată-său singur și nice un păcat nu va avea; însă numai cu apă să-l boteadze, iară molitve să nu să cetească. (Simeon de Solun): Dzice și acest svânt Simeon, mitropolitul de Solun, cum nu numai să boteadze mireanul la vremea ca aceaia de nevoie, ce încă să și cemenece, dacă nu să va găsi preot, iară să nu lase să moară nime fără sfânta priceaștanie. Iară, de vor muri acei [sic!] prunc într-acei botedz nu-deplin și de nevoie, pre aceștia încă-i va priimi Dumnedzău ca și pre cei botedzați și să-i provodească și să le facă toate pamențile după obiceiul creștinesc. Iară, de să va tâmpla după botedz să fie viu prunc și să să însănoașeadze, să-l boteadze preotul de iznoavă și deplin.

⁸²⁷ Scris: НЕБОТЕЗАЦИ.

⁸²⁸ Scris: АТНАСИЕ.

⁸²⁹ Cuvânt lipsă în text.

⁸³⁰ Idem.

⁸³¹ Scris: ПРИЧАЩЕНИЕ.

Cum sânt închise ceriurile omului nebotedzat și, dacă să boteadză, să deșchid

(*Xifilin:*) Când să boteadză omul, i să deșchid ceriurile, carele le-au închis Adam pentru neascultarea lui și au fost tot închise până când au venit Hristos de-au dat darul svântului⁸³² botedzu în lume. Dirept aceaia, să știe tot omul că, până a să botedza omul, îi sânt încuiate ceriurile despre dâns pururea până când va lua botedz. Iară da[ca]⁸³³ să va botedza, aciiș să deșchid ceriurile și Svântul Duh vine de lumineadză pre cel botedzat și să chiamă fiu iubit lui Dumnedzău. Pentr-aceaia, de nu să va botedza neștine, ceriurile nu va moșneni, după cuvântul lui Dumnedzău: Cela ce nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, întru împărăția ceriu/²⁸⁴ lui nu va întra.⁸³⁴

191 CAP.

Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur

(*Manuil, marele hartofilax:*) De să va prileji într-un loc să fie numai un preot, să nu fie altul, și de va vedea o nevoie, că-i iaste pruncul în cumpână de moarte, să nu-l lase, ce să-l boteadze pre fiul său ca și alt preot și de preuteasă ca să nu să împartă pentru căce i-au fost altul nănaș, iară el numai ce-au poslușit. Deci, nemică nu-l smenteaște pravila, pentru căce, de nu s-are cădea să-ș boteadze preotul feciorul în loc de preot, are fi toți preoții cumătri cu părinții pruncilor cât, boteadză în popoarale lor. Ce numai aceasta să nu fie: Când va botedza alt /²⁸⁵ preot pruncul preotului să nu-i fie tată-său nănaș să-l priimască⁸³⁵ den svintul botedz, că atunce să împarte de preuteasa sa, pentru că atunce o face sor⁸³⁶ sufletească.⁸³⁷

---

⁸³² Marginal, scris cu cerneală neagră și cu slove mai mici.

⁸³³ Scris: **дд**.

⁸³⁴ Ș. T.: GLAVA 12 Cum sânt închise ceriurile omului nebotedzat și, deaca să boteadză, să deșchid (*Xifilin:*) Când să boteadză omul, i să deșchid ceriurile carele le-au închis Adam pentru neascultarea lui și au fost tot închise până când au venit Hristos de-au dat darul svântului botedz în lume. Pentr-aceaia, să știe tot omul că, până a să botedza, îi sânt încuiate ceriurile despre dâns pururea, până când va lua botedz. Iară, dacă să va botedza, aciiș să deșchid ceriurile și Svântul Duh vine de lumineadză pre cel botedzat și să chiamă fiu iubit lui Dumnedzău. Pentr-aceaia, de nu să va botedza neștine, ceriurile nu va moșteni, după cuvântul lui Dumnedzău: Cela ce nu să va naște cu apă și cu Duhul Svânt, întru împărăția ceriului nu va întra.

⁸³⁵ Scris: **примаскж**.

⁸³⁶ Scris: **сорь**. Cu sensul soție.

⁸³⁷ Ș. T.: GLAVA 13 Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur (*Manuil, marele hartofilax:*) De să va prileji într-un loc să fie numai un preot, să nu fie altul și, de nva vedea o nevoie că-i iaste pruncul în cumpână de moarte, să nu-l lase, ce să-l boteadze pre fiu-său ca și alt preot și de preuteasă ca să nu să împartă, pentru căce au fost altul nănaș, iară el numai ce-au poslușit. Deci, nemică nu-l smenteaște Pravila, pentru căce, de nu s-are cădea să-ș boteadze preotul feciorul în loc de preot, are fi toți preoții cumătri cu părinții pruncilor cât boteadză în popoarale lor. Ce numai aceasta să nu fie: când va botedza alt preot pruncul preotului, să nu-i fie tată-său nănaș, să-l priimască den svântul botedz, că atunca să împarte de preuteasa sa, pentru că atunca o face sor sufletească.

Pentru preotul ce-ș va cununa feciorul său în loc de preot

(*Ioan Postnic:*) De va vrea preotul să-ș blagoslovescă⁸³⁸ nunta feciorului său, ce să dzice să-l cunune, daca nu să va găsi alt preot într-acel loc, poate fi că-l va cununa și el, însă să fie alt nănaș să puie cununile.⁸³⁹

193 CAP.

Pentru preotul când va botedza [să]⁸⁴⁰ nu fie mâncat

(*Ioan Postnic:*) Preotul, daca va mânca și va bea, nu i să cade să boteadze, pentru căce iaste liturghiia lui Dumnedzău și iaste den ceale șapte taine a besericicii și aceasta una. Iară, de să va tâmpla vreo nevoie ca aceaia /²⁸⁶ și vreo cumpănă de moarte, de va fi și mâncat, tot să boteadze.⁸⁴¹

194 CAP.

Pentru preotul ca să boteadze mainte de svânta liturghie⁸⁴²

(*Ioan Postnic:*) Botedzul pruncului, învață acest svânt părinte să fie mainte⁸⁴³ de jârtva⁸⁴⁴ lui Dumnedzău cea fără de sânge, pentru ca să cumenece pruncul la svânta liturghie cu preasvântul și curatul trupul Domnului nostru, lui Isus Hristos, iară, de va fi vreo nevoie, să fie pruncul spre moarte, să-l boteadze ori în ce ceas⁸⁴⁵ vor chema preotul, veri fie noapte, ver dzuo, să-l boteadze fără nice de o smenteală.⁸⁴⁶

195 CAP.

Pentru cuconi, cum nu să boteadză în postul cel mare

(*Ioan Postnic:*) Dzilele acestui svânt post mare sânt dzile scârbite⁸⁴⁷, și cu jeale mare și, de pre o parte, sânt și deșchise, pentru căce să deșchide firea /²⁸⁷

⁸³⁸ Scris: **БЛГОСЛОВИЕ.**

⁸³⁹ Ș. T.: GLAVA 39 Pentru preotul ce-ș va cununa feciorul său în loc de preot De va vrea preotul să-ș blagoslovescă nunta feciorului său, ce să dzice să-l cunune, deaca nu să va găsi alt preot într-acel loc, poate fi că-l va cununa și el, însă să fie altul nănaș să puie cununile.

⁸⁴⁰ Cuvânt lipsă în text.

⁸⁴¹ Ș. T.: GLAVA 14 Pentru preotul, când va botedza, să nu fie mâncat sau băut (*Ioan Postnic:*) Preotul, daca va mânca și va bea, nu i să cade să boteadze, pentru căce iaste liturghia lui Dumnedzău și iaste din ceale șapte taine a Besericicii și aceasta una. Iară, de să va tâmpla vreo nevoie ca aceaia și vreo cumpănă de moarte, de va fi și mâncat, tot să boteadze.

⁸⁴² Scris: **ЛВТЪРГІЕ.**

⁸⁴³ Ultimele trei cuvinte adăugate marginal, scrise cu aceeași cerneală și cu slovă mai mică.

⁸⁴⁴ Scris: **ЖРЪТВА.**

⁸⁴⁵ Scris: **ЧАСЪ.**

⁸⁴⁶ Ș. T.: GLAVA 15 Pentru preotul, ca să boteadze mainte de svânta liturghie (*Ioan Postnic:*) Botedzul pruncului, învață acest svânt părinte, să fie mainte de jârtva lui Dumnedzău cea fără de sânge, pentru ca să cumenece pruncul la svânta liturghie cu preasvântul și curatul trupul Domnului nostru, lui Isus Hristos. Iară, de va fi vreo nevoie să fie pruncul spre moarte, să-l boteadze ori în ce ceas vor chema preotul, veri fie noapte, veri dzuo, să-l boteadze fără nice de o sminteală.

⁸⁴⁷ Scris: **СКРЪБИТЕ.**

omului spre cunoștința binelui său cel ceresc. Sânt într-acesta chip cum are fi a-zeacea tuturor dzilelor câte-s prespre an. Drept aceeaia, au socotit acești svînț părinț ce-au tocmît acest svânt canon, cum ca să să lase într-o parte toate treabele carele, macar di [sic!] ce folos mare ar fi sufletelor noastre, ce numai ruga și postul să oblăduiască atunci, iară altă nemică. Deci, de vreme ce pre acest svânt post mare lucrurile lui Dumnedzău ceale bune aceastea încă să cuntenesc și au oprealiște, dară cu cât mai vartos⁸⁴⁸ lucrurile diavolului, ceale reale și hicleane mîncări sau băuturi sau alte răutăț toate, la vremea postului oare nu să va cădea a le părăsi și a le lepăda de la sine? Di/²⁸⁸rept aceeaia, învață acest svânt canon, pre aceaste dzile a svântului post ca să nu să boteadze cuconi, alegând de mare nevoie, de să va afla neștine bolnav spre moarte, pre aceștea să-i boteadze, macar de-are fi și Săptămâna cea Mare.⁸⁴⁹

196 CAP.

Pentru pruncul ce va muri nebotedzat, pentru nesocotința preotului sau a părinților pruncului

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad:*) De să va prileji pruncului să fie bolnav spre moarte și vor chema preotul să-l boteadze, iară el nu va merge de sârg⁸⁵⁰, ce să va leni și va muri pruncul nebotedzat, acela păcat iaste asupra preotului și să aibă canon foarte tare, după cumu-i va părea arhiereului. Iară, de va muri pruncul nebotedzat pentru /²⁸⁹leana și nesocotința părinților, foarte să-i canonească: 3 ai să postească, nice să să cuminece într-acei 3 ai, și să facă metanii în toate dzile câte vor putea, iară miercurea și vinerea să mănânce bucate uscate, ce să dzice numai pâine și apă.

(*Ioan Zlatoust:*) Dzice și dumnedzăiescul Ioan Zlatoust: De să va svârși⁸⁵¹ pruncul nebotedzat pentru leana preotului, sufletul lui den mâna preotului să va ceare. Iară, de va fi pentru nesocotința părinților, amar acelor părinți.⁸⁵²

---

⁸⁴⁸ Scris: **врътосъ.**

⁸⁴⁹ Ș. T.: GLAVA 16 Pentru cuconi, cum nu să boteadză în postul cel mare (Ioan Postnic): Dzilele acestui svânt post mare sânt dzile scârbite și cu jeale mare și, de pre o parte, sânt și deșchise, pentru căce să deșchide firea omului spre cunoștința binelui său cel ceresc. Sânt într-acesta chip, cum are fi a-dzeacea tuturor dzilelor, câte-s prespre an. Pentr-aceacia, au socotit acești svînți părinți ce-au tocmît acest canon, cum ca să lase într-o parte toate treabele, carele, macar di [sic!] ce folos mare are fi sufletelor noastre, ce numai ruga și postul să oblăduiască atunci, iară alt nemică. Deci, de vreme ce pre acest svânt post mare lucrurile lui Dumnedzeu ceale bune, aceastea încă să cuntenesc și n-au oprealiște, dară cu cât mai vartos lucrurile diavolului ceale reale și hicleane, mîncări sau alte răutăți toate, la vremea postului oare nu să va cădea a le părăsi și a le lepăda de la sine? Drept aceeaia, învață acest svânt canon: Pre aceaste dzile a svântului post ca să nu să boteadze cuconi, alegând de mare nevoie, de să va afla neștine bolnav spre moarte, pre aceștia să-i boteadze, macar de-are fi și Săptămâna cea Mare.

⁸⁵⁰ Scris: **съргъ.**

⁸⁵¹ Scris: **свръши.** Altă lecțiune: săvârși.

⁸⁵² Ș. T.: GLAVA 17 Pentru pruncul ce va muri nebotedzat pentru nesocotința preotului sau a părinților pruncului (Nechifor, patriarhul de Țarigrad): De să va prileji pruncului să fie bolnav spre moarte și vor chema preotul să-l boteadze, iară el nu va merge de sârg, ce să va leni și va muri pruncul nebotedzat, acest păcat iaste asupra preotului și să aibă canon foarte tare, după cumu-i va părea arhiereului. Iară, de va muri pruncul nebotedzat pentru leana și nesocotința părinților, foarte să-i canonească 3 ai să să postească, nice să să cuminece într-acei 3 ai și să facă metanii în toate dzilele, câte vor putea, iară miercurea și vinerea să mănânce bucate uscate. ce să dzice numai pâine cu

Tâlcu⁸⁵³ învățăturii svintei liturghii, arătând lucrurile toate pre-amănuntul

(*Gherman, patriarhul de Țarigrad:*) Înceape preotul lui Dumnedzău a să apuca de Mielul cel Blând, Cuvântul lui Dumnedzău, după /²⁹⁰ cum sânгур Să dă spre giungheare⁸⁵⁴ pentru noi, pentru niște păcătoși. Și S-au dat pre Sine de pururea preoților de-L fac jârtvă⁸⁵⁵ pentru viața a toată lumea, într-acesta chip cum au fost Svinția Sa răstignit în Golgotha⁸⁵⁶, așea stă și întru svântul jârtăvnic,⁸⁵⁷ tocmîț de preot. Că drept aceaia să împunge cu copii, ca să arate cum au pățit la vreama chinurilor Svinții Sale, cum L-au împuns în coaste cu sulita și aciiș, au izbucnit sânge mestecat cu apă, întru care lucru închipuiaște atunci jârtva⁸⁵⁸ ce face preotul pentru oameni.

Nime să nu să gândească că doară sâmt aceastea chip trupului și sângelui lui Hristos, ce aceasta pâine ce să pune acoalea și acesta vin ce să aduce, aceastea să fac pentru /²⁹¹ ruga preotului și cu deanstviia Duhului Svânt, de sâmt adevărate trupul și sângele Domnului nostru, Isus Hristos, după cum au dzâs sânгур Svinția Sa, Hristos, la cina cea în taină, când ședzu numai cu ucenicii Săi într-acea sară ce vrea să Să dea spre moarte. Atuncea luo pâine den [sic!] masă și blagoslovi și dzise: Luaț de mâncați, că acesta iaste trupul Mieiu.

Can cu nevoie mare dară de mare treabă, iaste ca să arate neștine lucrurile svintei liturghii.

Dentâi, când proscomidează preotul la jârtăvnic⁸⁵⁹, atunci acoalea iaste desăvârșit⁸⁶⁰ Locul Țăstului, ce să dzice Golgotha⁸⁶¹.

(*Pentru ceale trei procovețe:*) Procovățul cel mare de la potir cu carele⁸⁶² acopăr toate darurile daca să tocmăsc, acela închipu/²⁹²iaște prostirei ceia ce-au fost Hristos înfășat, daca l-au pogorât de pre cruce și l-au îngropat.

Iară cela al doile, ce iaste de-asupra discosului, acesta arată cea pândză ce-au fost împregiurat⁸⁶³ Hristos la răstignire, stând pre cruce.

Iară al treile procovăț, ce să pune și acesta pre discos, acesta închipuiaște sudariul, ce să dzice mährămii ceia ce era înfășurat cinstit capul lui Hristos la îngropare, cum scrie Svânta Evanghelie⁸⁶⁴.

apă, și aceastea după al noole ceas. (Ioan Zlatoust): Dzice și dumnedzăiescul Ioan Zlatoust: Și de să va svârși pruncul nebotedzat pentru leanea preotului, sufletul lui den mâna preotului să va ceare. Iară, de va fi pentru nesocotința părinților - amar acelor părinți.

⁸⁵³ Scris: тлъкъль.

⁸⁵⁴ Scris: ѡнѣре.

⁸⁵⁵ Scris: жрътвѣ.

⁸⁵⁶ Scris: голгоѡа.

⁸⁵⁷ Scris: жрътѣвникъ.

⁸⁵⁸ Scris: жрътвѣ.

⁸⁵⁹ Scris: жрътѣвникъ.

⁸⁶⁰ Scris: десѣврѣшит.

⁸⁶¹ Scris: голгоѡа.

⁸⁶² Altă lecțiune: care le.

⁸⁶³ Scris: ꙗпецѣратъ.

⁸⁶⁴ Scris: еѡѡіе.

Iară dzveazda⁸⁶⁵ să închipuiască și să dzice în chipul pietrii ce-au fost pus pre grobnic, de l-au fost astupat Iosif, care piatră⁸⁶⁶ fu pecetluită de jidovi asupra mormântului.

Iată, până acii fu răstignirea lui Hristos și fu îngropată viața și fu închis grobnicul și să tocmi tot /²⁹³ lucrul.

Și acii cădelnița, care închipuiască împelițarea lui Hristos, ce să dzice firea omenească: focul – Dumnedzăirea.

Iară fumul, cu mirezma lui ne închipuiască mirodennia Svântului Duh, carea iase de la Părintele cum iase și fumul tămâiei den cădelniță și, mirosind oamenilor, să veselesc de acea mirezmă scumpă. Deci, acestuia lucru închipuiască cădelnița.

Iară căderea iaste în chipul celor miresme scumpe, ce-au adus la îngroparea lui Hristos.

Iară zmirna și tămâia – ruga cea curată și vâlhovnicii⁸⁶⁷ ce veniră de să închinară lui Hristos Așijdere, și lucrurilor celor bune, dentru carele cum are ieși o mirezmă, așa pre toți veselesc, cum dzice apostolului Hristos: Mirezmă sântem.

Deci să cunoașteți toți preoții /²⁹⁴ cât simteți de poslușiți svântului jârtăvnic⁸⁶⁸ și faceți slujbă de slujiți jârtva⁸⁶⁹ fără de sânge, cum învietoarelor lui Hristos chinuri propovediți.

Luând blagoslovenia⁸⁷⁰ de la arhieru, preotul la vremea ce va vrea să înceapă a sluji dumnedziasca taină, această⁸⁷¹ vreme ce ia preotul voie de la vlădic, închipuiască vremea ceia a prorocului Isaiei⁸⁷², ce-au strigat cu atâta vreme mainte de nașterea lui Ioan Botedzătoriu, așijdere, și a lui Hristos cătră noi învățatură. Iară preotul când face începătură la svânta liturghie, iaste de răduce în chipul Preaditeciului⁸⁷³ și Botedzătoriuului Ioan, când au început întâi mărturiia a mărturisi, dzicând: Pocăiți-vă, că să apropie împărăția ceriului /²⁹⁵ și botedza pre toți ceia ce venia cătră dâns.

(Diaconul:) БЛСВИ БЛДКО⁸⁷⁴. Preotul: БЛЧВНО ЦРСТВО ВЦА И СНА И СТОГО ДХА...⁸⁷⁵. Așa să cade și iaste obiceiul mainte di [sic!] ce vei⁸⁷⁶ vrea, să faci fiecă rugă întâi, să laudzi și să proslăvești pre Dumnedzău. De-acia să începi altă rugă, cum vedem că face și preotul când va să înceapă a face fiecă svințire, întâi proslăvească numele lui Dumnedzău, de dzice: Blagoslovită⁸⁷⁷ să fie împărăția Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt. Pentru împelițarea lui Hristos s-au învățat oamenii a proslăvi pre Dumnedzău cu Trei Feațe.

⁸⁶⁵ Scris: СВЪЗДА.

⁸⁶⁶ Scris: ПІАТРЖ. Citește: pi-a-tră.

⁸⁶⁷ Scris: ВЛЪХОВНИЦІИ.

⁸⁶⁸ Scris: ЖРЪТЪВНИКЪ.

⁸⁶⁹ Scris: ЖРЪТЪВЪ.

⁸⁷⁰ Scris: БЛСВЕНІА.

⁸⁷¹ Scris: АЧАСТЖ.

⁸⁷² Scris: ІСАІИ.

⁸⁷³ Scris: ПРЪДИТЕЧУЛЪИ. Probabil greșeală de scriere; recte: preaditelului.

⁸⁷⁴ În slavonă: Bindecuvintează, stăpâne!

⁸⁷⁵ În slavonă: Bindecuvântată [este] împărăția Tatălui și a Fiiului și a Sfântului Duh...

⁸⁷⁶ Scris: ВЕ.

⁸⁷⁷ Scris: БЛСВИТЖ.

Aceasta a Domnului împelițare, aceasta săvârșeaște⁸⁷⁸ toate tainele pentru căce, fiind socotite aceaste trei chipuri unul spre altul, într-un chip cu o lumină strălucind, să mărturiseaște /²⁹⁶ de toț Svânta Troițe [sic!], cum și de puteările ceale de sus iaste proslăvit Dumnedzău în trei svințiri, și de oameni iaste binecuvântată și întrutot lăudată împărăția lui Hristos ca o putere a Dumnedzăirei lui Hristos, ce-au prădat iadul și ne-au slobodzit pre noi.

Iară «Amin», dzice: Adevărat, așa să fie!

(*Diaconul:*) миромъ ꙗѡ помѣлиса⁸⁷⁹. – Aicea învață pre noi când vom face rugă ca să fim cu toții în pace. Deci, dentâi să cade să ceareim pacea: cea de sus și mântuirea sufletelor noastre. Că așa au dzis Dumnedzău, dentâi să cearcem de la Svinția Sa pace. ꙗѡстѣ и честѣ и проч⁸⁸⁰. – Dup-aceia, să ne aducem amente de lucrurile svinților, tot pre rând, unul după alalt, și, mai vârtos⁸⁸¹, să ne fie nedeajde pre svinția sa, pre Precista⁸⁸². Și vîiața noastră cu lucruri bune lui Hristos /²⁹⁷ Dumnedzău să o dăm.

(*Antifoanele:*) Aceaste sâmt graiurile prorocilor ce-au propoveduit de venirea Fiiului lui Dumnedzău dentru Fecioară pre pământ, strigându-I: Dumnedzăul nostru, pre pământ Te-ai arătat și cu oamenii ai lăcut.

(*Al doile antifon:*) паки паки миромъ ꙗѡ помѣлимса...⁸⁸³, ce să dzice: Iarăș pentru pace ne rugăm lui Dumnedzău.

ѡко твоѡ дрѣжава и пвое еѣ црѣство и сна и слава ѡцоу и сна и стмоу дхѡу и иинѣ и прсно и в вѣкы вѣком. амин⁸⁸⁴ – Că a Ta iaste domnia și împărăția, a toate câte sâmt vădzute și nevădzute. Drept aceaia, noi pre pământ blagoslovenie⁸⁸⁵ de la toți și mărire nescădzută trimitem. Acmu și pururea și întru veacii de veac. Să fie.

(*Al treile antifon:*) паки паки миромъ ꙗѡ помѣлимса... /²⁹⁸ ѡко блгѣ и чѣко лювецѣ еси и тебѣ слава зеналлемъ ѡцѣ и сна и стмоу дхѡу⁸⁸⁶. – «Dumnedzău bun» dzicem și «iubitoriu de oameni», pentru ce ai trimis Fiiul Tău, curățire aceștii lumi, «drept aceaia, mulțemită și mărire Ție trimitem», ce iaste aducem acmu și pururea și totdeauna în veaci.

(*Văhodul cu Evangheliia:*) Să arată cum are fi venirea Fiiului lui Dumnedzău și pogorârea ce-au pogorât de-au îmblat prenr-această lume: ꙗѡидѣте поклонимса и припадѣм хсѡу⁸⁸⁷. – Dentâi Acestuia să cade să ne plecăm capetele cumuș vom vedea că să iveaște. Că atunci, pentru rugă, vom dobândi iertare pentru dragoste ce mărturisim venirea Lui, ce S-au arătat la vedea întru noi. ѡко свети еси вѣжѣ⁸⁸⁸.

⁸⁷⁸ Scris: съврѣшѣше.

⁸⁷⁹ În slavonă: Pentru pacea a toată lumea Domnului să ne rugăm...

⁸⁸⁰ În slavonă: Preacuratei și cinstitei... și așa mai departe.

⁸⁸¹ Scris: вѣрѣтьсѣ.

⁸⁸² Scris: ꙗѡстѣ.

⁸⁸³ În slavonă: Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm...

⁸⁸⁴ În slavonă: Că a Ta este puterea și a Ta este împărăția și puterea și mărirea, a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor amin.

⁸⁸⁵ Scris: бл҃женіе.

⁸⁸⁶ În slavonă: Iarăși și iarăși Domnului să ne rugăm... Că bun și iubitor de oameni și Dumnezeu ești și a Ta este mărirea și puterea, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

⁸⁸⁷ În slavonă: Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos...

⁸⁸⁸ În slavonă: Căci sfânt ești, Doamne.

De-acia **свѣтъи бже**^{889 /299} de trei ori. – Aceasta⁸⁹⁰ iaste cântare îngerească de laudă lui Dumnedzău, că așea cântă cei fără de trupuri credincioși, de pururea, de dzâc Svânt Dumnedzău, ce să dzice Tatăl, Svânt cel Tare, ce să dzice Fiiul și Cuvântul, pentru căce pre diavolul ceta ce era tare asupra noastră l-au biruit pentru răstignirea pre cruce și l-au pus la legături tari, carele era El țiitoriul de moarte și viața și tăria și putearea ne-au dat noo ca să călcăm deasupra lui. «Svânt fără de moarte», ce să dzice Duhul Svânt, carile iaste viață și învie pre toate⁸⁹¹ zidirile și facerile ca un Dumnedzău. Drept aceaia, mai apoi, rămâne și strigă de grăiaște: Miluiaște-ne pre noi, mângâitoare Duh Svânt și adevărat, carele săvârșe/³⁰⁰ și⁸⁹² lucrul tuturor tainelor și de pururea răsădești și faci fiii adevărului și miluiești și omoră⁸⁹³ [sic!] pentru botedzul, ce să dzice pre cei nebotedzați.

Iară când vin preoții la scaunul arhierului de să blagoslovesc⁸⁹⁴ de la dâns și blagosloveaște⁸⁹⁵ și el pre oameni, aceasta iaste cum are fi Fiiul lui Dumnedzău, împlând toată tocmala împelițării lui ce-au luat de la noi, cum scrie că: Rădicându-ș mânule Lui, blagoslovi pre sfinții ucenicii Lui, dzicând lor: Pace vă las voao, – arătând cum pacea și blagoslovenia au dat Hristos lumii, pentru ai Săi trimiș, ce să dzice apostoli.

După această cântare ai de trei ori **свѣтъи бже**⁸⁹⁶, să citeaște cartea Svintului Pavel apostol. De-acia dzice diaconul: **въ имѣм прѣмъдрость въ имѣмъ**⁸⁹⁷. /³⁰¹ – Aicea dzice Să ne socotim, să ne veghem, toate să le părăsim, toți să ne socotim, să fim cu înțelepciune și cu mente întreagă, să ascultăm cântarea lui David prochimenul. Cuvântul lui Dumnedzău cel svânt mărturiseaște noo lucrurile ceale ascunse de Părintele. Prochimenul aduce amente iarăș de cuventele și de tainele prorocilor și de poruncirea ce ne-au poruncit mainte cu multă vreamă de venirea lui Hristos.

După învățatura și lucrurile svântului apostol ce să citeaște și ne arată noao și după prochimen: Aliluia, strigă David, de grăia: Dumnedzău la vedeaare va veni și foc va merge înaintea Lui începură a să arăta ca fulgerul strălucirea evangheliștilor⁸⁹⁸.

Tâlcu⁸⁹⁹ «Aliluiei» iaste acesta: Jidoveaște /³⁰² să chiamă **алл** s-au arătat, iară **ил** – Dumnedzău, **ѡна** – Cântaș sau laudați pre Dumnedzău cel viu.

Și într-alt chip: **ал** – Tatăl, **ил** – Fiiul, **ѡна** – Svântul Duh.

Și aciaș cădelnița, carea arată împelițarea lui Hristos, iară focul – Dumnedzăirea, iară fumul cu mirezma arată mirezma Duhului Svânt, ce iase ca un fum den cădelniță, iară cădirea iaste mirezmă și veselie.

⁸⁸⁹ În slavonă: Sfinte Dumnezeule.

⁸⁹⁰ Scris: **ачаста**.

⁸⁹¹ Scris inițial: toți, corectat cu aceeași cerneală.

⁸⁹² Scris: **сврѣшеци**. Altă lecțiune: svârșești.

⁸⁹³ Scris: **ѡмѡрж**.

⁸⁹⁴ Scris: **блсвекъ**.

⁸⁹⁵ Scris: **блсвѣце**.

⁸⁹⁶ În slavonă: Sfinte Dumnezeule...

⁸⁹⁷ În slavonă: În numele preaînțeleptului, în numele...

⁸⁹⁸ Scris peste tot: **евѣлисть, еѡлистьи** etc.

⁸⁹⁹ Scris: **тлѣкъль**.

«Preamâdrost», ce să dzice preînțelepțeaste. Înțelepciunea iaste cuvântul lui Dumnedzäu⁹⁰⁰, deci, când vom audzi cuvântul Svintei Evanghelii, cu credință direaptă să-l socotim, ce să dzice să ne lepădăm de la noi toate gândurile și lucrurile ceale lumești și să strângem cătră noi toț înțelesul cel bun, ca să cunoaștem tot tâlcul⁹⁰¹ ce tâlcuiesc⁹⁰² cuvintele Sven³⁰³tei Evanghelii, că acoloa arată venirea Fiiului lui Dumnedzäu ce s-au arătat întru noi. Drept aceeaia dzice diaconul въ имѣм⁹⁰³, – cum are dzice: Lăsaț alte toate și ascultaț încoace cu frică și cu rugă. помѡлѡи нас вѣже. повелицѣ и мшѣсти твоѡи⁹⁰⁴ – Mare mila lui Dumnedzäu, ȧară Fiiul și Cuvântul Svintii Sale carele au trimis Părintele curățire lumii.

Iară când blagosloveaște arhiereul tot nărodul după Evanghelie și cântă toți denafară⁹⁰⁵ гди помѡлѡи⁹⁰⁶, – atunce închipuiaște a doa venire a lui Hristos, ce va să fie.

ѡко мѡстивѣ и чѡко юбѣць бѣтъ еси⁹⁰⁷. – Dup-aceiaia oglășaniile елици вгласени⁹⁰⁸, – aceștea sânt cum au fost într-o vreme cei nebotedzați, carii au fost având loc în besearică deusebi, de-au fost /³⁰⁴ stând. Deci, când era înaintea herovicului, striga preotul den oltariu: Căț simteț chemaț, să ieșit, – cum s-are dzice: Căț simteți de numai ce vă chemați cu numele creștini, iară nu botedzați, aceștea să ieșit de acii, că va să iasă Împăratul a toți împăraților, ca să să arate cătră ceia ce sânt direpți credincioși și creștini desăvârșit⁹⁰⁹, carii sânt împreunați cu svânta priceaștenie. Că pre-aceștea nu-i goneaște, ce încă-i chiamă de le dzice să să apropie. Iară ceia ce nu sânt spălați în feredeul botedzului, acela dzice să stea departe. Scrie această carte, de dzice cum de aceștea dzice Hristos la Svânta Evanghelie, că: Mai am și alte oi într-această carte, deci și aceastea mi să cadē a le aduce.

Acesta feal /³⁰⁵ de oameni au fost atunce până a să tocmi leagea de tot desăvârșit⁹¹⁰. Dară acum, într-aceaste vremi, cine nu-i botedzat, nice și să să apropie de besearică, ce acmu să socoteaște într-alt chip grijea acestuia cuvânt. Ce să dzice: Cela ce va fi oprit de besearică de preot sau de vlădic pentru niscare păcate și greșeale ca acealea ce va fi făcut, deci va fi oprit de besearică câtăva vreme, cât va fi voia arhiereului sau a duhovnicului⁹¹¹ său. Așijdere, și cela ce va avea învățătură să nu să cumenece, aceștea încă să chiamă cum are fi urgisiti de domnul său, deci n-are cutedza să să arate înaintea lui când are ieși undeva. Într-acesta chip și ceia ce sânt opriti de besearică, de vor și îndrăzni, ca /³⁰⁶ niște creștini de să vor apropiia la svânta liturghie, trebuie, când vor audzi acest cuvânt: елици вгласени и зидѣте⁹¹², – să

⁹⁰⁰ Ultimele două cuvinte adăugate marginal cu cerneală neagră și cu slove mai mici.

⁹⁰¹ Scris: тѡкъѡль.

⁹⁰² Scris: тѡкъѡескъ.

⁹⁰³ În slavonă: în numele...

⁹⁰⁴ În slavonă: Miluiește-ne pe noi, Doamne, după mare mila Ta.

⁹⁰⁵ Scris: деннафарѡ.

⁹⁰⁶ În slavonă: Doamne, miluiește!

⁹⁰⁷ În slavonă: Că ești, Dumnezeuule, milostiv și iubitor de oameni...

⁹⁰⁸ În slavonă: Cei chemați, ieșiți.

⁹⁰⁹ Scris: десѣврѣшит.

⁹¹⁰ Idem.

⁹¹¹ Scris: дѡховникѡ.

⁹¹² În slavonă: Câți sunteți chemați, ieșiți.

iasă atunci, să stea afară până va trece herovicul și vor intra cu darurile. De-acia, iarăș ca să să apropie și acei toți, cândai să va prileji de vor lua iertare pentru botezul lor, Că pentru aceștea să roagă și preoții atunci, de dzic: **ДА НИКТО УГЛАШЕНИХ ЕЛИЦИ ВЕРИИ**⁹¹³, – ca nu fieșarii din⁹¹⁴ cei strigaț, ce cât vor fi credincioși, ce să dzice luminați cu botezul. Pentru aceștea să roagă preoții, macar fie și greșiț. Daca nu vor ținea mânie⁹¹⁵, nice vor avea de rău, pentru certare ce-i ceartă părinții lor cei suflețești. Sau, de să vor ruga și derept⁹¹⁶ cei asupritori, ce fac /³⁰⁷ năpaste și le va fi milă de dinș și-i vor ierta și de să vor ruga și pentru cei necurați, cum dzice apostolul: Cei tari celor netari să poarte sarcina.

ОТЛАСИТЬ И СЛОВОМ И ИСТИНЫ⁹¹⁷, ca să-i învețe pre dânș a Mântuitoriului nostru împelițare, cum scrie să le descoperi lor Evanghelia dreptății, – cumu s-are dzice Să le arăți lor și să le descoperi ce iaste tocmala lucrurilor celor bune și să împreuni pre dânș cu svânta și adevărată și apostolească puteare, ce să dzice besearică și să fie ei spodobit și făcătoarei cei de vieți jârtvă⁹¹⁸.

Dup-acea dzice **УГЛАШЕНИИ ГЛАВИ ВАША ГД ПРЪКЛОНИТИ**⁹¹⁹, – cumu s-are dzice: Cei strigați să ieșiți⁹²⁰, să vă plecați capetele voastre lui Dumnedzău, /³⁰⁸ ce să dzice: Cei curați și greșiț și nedepriș cu tainele lui Dumnedzău, să vă direptați simțirele voastre și să aveți inimi curate cătră Dumnedzău.

ДАИ ТЫ СЪНА МИСЛАВЪТЬ ПРЪСТОЕ И ВЕЛИКО ЛЪПОЕ⁹²¹. Daca să vor lumina și aceștea și vor dobândi iertare de păcatele lor și să vor prileji, de vor fi și aceștea la taina jirtvei cei făcătoare de vii, de vor proslăvi împreună cu noi numele Tatălui și a Fiului și a Duhului Svânt, acmu și pururea și întru veaci de veaci nesăvârși⁹²², amin.

ЕЛИЦИ УГЛАШЕНИ И ЗИДЪТЕ⁹²³, Toți cei nedepriș și neiscușiți cu leagea, cei neluminați cu svânta lumină a botezului. Așjidere, și cei cunteniț, pentru ispoveadania lor, ce să dzice opriti de besearică. /³⁰⁹

Lămuriții-vă și vă luminaț și de hrana measei cei suflețeșt vă gătați și cu curate inimi și suflete să cântaț asupra celora ce slujesc și denstvuiesc aceștiia taine, cândai, ca niște credincioși. Sau doară și ispitesc cumu s-are chema numai cu numele creștini, veri fie depriși cu leagea, veri nu fie, cunoscând cu mentea învățăturile lui Dumnedzău, pentru dânșii ne rugăm.

(*Cântarea herovicului:*) Acesta lucru să închipuiaște când mărg diaconii înainte cu arepidele, cum are fi în chipul serafimilor, cum scrie că merg înaintea tuturor dreptilor. Că vâhodul, fiind viitori cu svântul svinților, mărg înaintea lui

⁹¹³ În slavonă: Ca nimenea din cei chemați să nu rămână.

⁹¹⁴ Scris: **ДИ**.

⁹¹⁵ Scris: **МЪНИЕ**. Altă lecțiune: mânie.

⁹¹⁶ Scris: **ДЕРЕП**.

⁹¹⁷ În slavonă: Să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului.

⁹¹⁸ Scris: **ЖРЪТВЪЖ**.

⁹¹⁹ În slavonă: Cei chemați, capetele voastre Domnului să le plecați.

⁹²⁰ Scris: **ЕЛИЦИ**.

⁹²¹ În slavonă: numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

⁹²² Scris: **НЕСЪВРЪШИЦИ**.

⁹²³ În slavonă: cei chemați, ieșiți.

heruvimii și alte /³¹⁰ puteri cerești, săbor de îngeri și alte obiceiuri și cinuri fără trup nevădute să pornesc cu cântece și cu cântări dumnezăiești și cu de toate darurile purtând înaintea a marelui Împărat, Hristos fiind viitoriu spre taina aceștii jârtve⁹²⁴, fiind ținut de mâinile a celor⁹²⁵ fără de trup.

Iară svântul preastol iaste cu toate podoabele lui, de să închipuiaște pogrebanii lui Hristos, când L-au pogorât Iosif de pre cruce ș-au așternut în prostirea cea scumpă și curată cu mir, și alte mirezme scumpe L-au uns și-l ținea amândoi cu Nicodim și-L puseră de-L îngropară în grobnic nou cioplit de piatră⁹²⁶. Deci acestuia grobnic să închipuiaște svântul preastol.

Iară cântarea herovi/³¹¹ cului ce să cântă, face pre toți ascultători cu dragoste până în svârșitul aceștii slujbe, lepădându-ș de la sine, fiecine toată grijea și valurile aceștii lumi și plecându-ș mentea și gândul gios⁹²⁷ supt cunoștință cu ce Împărat mare și puternic va să să împreune și să-l priimască⁹²⁸ întru sine pentru taina priceaștenii.

Iară spre svântul preastol preadlojenia⁹²⁹ svinților iaste aducerea amente de biruința Celui Răstignit ce iaste den sus într-acest vas și mai încolea de aceasta și rădicarea spre cruce iară gios⁹³⁰ la svârșit îngroparea și învierea și mai încolea puțin și văzneseniia.

Iară discosul iaste mâinile lui Iosif și a lui Nicodim cându-L ținea /³¹² pre mâinile sale și-L provodiia și-L îngropară pre Hristos.

Tâlcuiaște⁹³¹ acesta discosul și într-alt chip: Soarele încă să chiamă discos, stând în mijlocul ceriului, întru care discos iaste pusă lumina Dumnezăirei, carea luminează toată lumea. Așea, într-acesta chip, iaste și aceasta: Discosul iaste și să închipuiaște ceriul, pentru căce și ceriul încă iaste rătund ca și discosul, în mijlocul lui stă oarece puțin, cum are fi o scriptură carea scrie numele lui *исъхънака*⁹³² scriind pre o fărâmă de pâine. Întru care fărâmă ca pretr-o fărâmă de oglindă să veade și să cunoaște întrutot întreg și deplin cinstitul trup a lui Isus Hristos, carele iaste /³¹³ lumina și curățirea a toată lumea, carele iaste mai curat și mai luminat decât lumina soarelui, pentru căce iaste sângur svinția Sa soarele cel nevădzut.

Iară potiriul iaste vasul carele au sprijinit sângele lui Hristos ce-au curs den punsura svintei coaste a Domnului, unde l-au împuns cu sulița. Așijdere, și den ranele picioarelor [sic!] ce-au fost găvozdit pre cruce de mână și de picioare, carele au fost mirosind mai scump decât toate mirezmele.

Iară ruga ce să face pentru aducerea svintelor daruri, ce să dzice: *прѣстѣни чиститѣи*⁹³³, ce iaste Botezătoriu și apostolii și toți svinții. Viața și lucrurile lor

⁹²⁴ Scris: жрътве.

⁹²⁵ Altă lecțiune: acelor.

⁹²⁶ Scris: *пѣтрж*. Citește: pi-a-tră.

⁹²⁷ Scris: цось.

⁹²⁸ Scris: *прѣимаскж*.

⁹²⁹ Scris: *прѣдложеніа*.

⁹³⁰ Scris: цось.

⁹³¹ Scris: *тлѣкѣще*.

⁹³² În slavonă prescurtat: Isus Hristos Nazarineanul Împărat... Întrucât în textul care urmează forma slovelor chirilice are o semnificație aparte, le-am reprodus ca atare, cu toate că unele dintre ele [*исъхъ* = Isus Hristos] pot să aibă lecțiuni și în chirilica românească.

⁹³³ În slavonă: Precuratei și cinstitei...

aducându-ne amente unul de alalt, rîv/³¹⁴ nim cum toată viața noastră împreună cu a svinților lui Dumnedzău să o dăm cu lucrure bune.

ЩЕДРОТАМИ ЕДИНО РОДНА ТОСНА ТВОЕ ПИСЪНИМ ЖЕ БЛАВЕНЬ ЕСИ:⁹³⁴ – Pentru mila și ieftinșugul⁹³⁵ Fiiului Tău, de la noi bună cuvântare și întru veaci de veaci.

МИРЬ ВЪ СЪМЬ⁹³⁶: – Îngăduință și dragoste unul spre alalt să strângem, aducându-ne amente de porunca Domnului ce am luat, pacea ce-au lăsat căsașilor Săi ucenici, într-acela chip și cu acea tocmală și învățătură ca să avem și să o ținem și cu Duhul Tău ce iaste neîmpărțit, împreunare ne dă noao cândai pentru duhul împăcăciunii ne vom prileji și noi despărțit și vom iubi unul /³¹⁵ cu alalt, ce să dzice, de vom fi spre toți cu dragoste.

ДВЕРИ ДВЕРИ ПРЪМЪДРОСТІА ВЪ ИМЪМ⁹³⁷: – Aducerea amente gândurilor noastre le depărtăm de lucrurile ceale pementest și, aducându-ne amente, cu înțelepciune ne veghem și ne socotim dumnedzăiescul izvod a credinței ce l-au tocmit purtătorii cei de Dumnedzăire, svinții părinți, carii au dat învățătură besearicii lui Dumnedzău.

ВЪРОУА ВЪ ЕДИНОСТЪ ВА⁹³⁸, – care mărturie iaste cunoscută de toți, cum Unul den Svânta⁹³⁹ Troiță, Cela ce-i Unul născut Fiiu, Cuvântul celui fără de-nceput Părinte. Hristos, Mântuitorul nostru, pentru spăsenia noastră S-au făcut om și S-au împelițat dentru Svânta Fecioară și S-au răstignit și [S-au]⁹⁴⁰ îngropat /³¹⁶ ș-au învis după cum spun Scripturile.

СТАНЕМЪ ДВЕРЪКЪ СТАНЕМЪ СЪ СТАХОМЪ ВЪКІМ⁹⁴¹: – Gândurile noastre să le întărim și să le avem de pururea cătră Dumnedzău. Cu frică să ascultăm taina jârtvei⁹⁴² cei vii; nărodul strigă, darul învierii lui Hristos, mila pacea, jârtva⁹⁴³ cea de laudă.

БЛАДЪ НАШЕГО ІС ХСА И ЛЮБИ И БА И ОША ПРИЧАСТІИ СТОГО ДХА ВЪДЕТЬ СЪ ВЪСЪМИ ВАМИ⁹⁴⁴, Nărodul: и ДХОМЪ ТВОИМЪ⁹⁴⁵, – De vom face cum am dzis mai sus, ce să dzice, de vom avea liubov, va să fie darul și dragostea lui Dumnedzău cu noi cu toți.

ГОРА ИМАМ СЕРДЦЕ⁹⁴⁶ –, ce să dzice: Spre ceriu să ne rădicăm mentea și inima și acolo și gândul spre Dumnedzău să-l punem. Cumu dzice și nărodul: Avem cătră Dumnedzău, ce să dzice: Acolo /³¹⁷ ni-i toată nedeajdea noastră cătră Dumnedzău, mulțemim lui Dumnedzău pentru ce au dat izbăvire pentru noi și schimbare.

ДОСТОИНО И ПРАВЕЛНО⁹⁴⁷: Cu direptate și cumu să cade iaste a cânta și a mări pre Dumnedzău.

⁹³⁴ În slavonă: Întru mărturia curată a cugetului nostru să Te chemăm pre Tine în toată vremea...

⁹³⁵ Scris: еѢТИИШГЪЛЪ.

⁹³⁶ În slavonă: Pace tuturor.

⁹³⁷ În slavonă: Ușile, ușile cu înțelepciune în numele...

⁹³⁸ În slavonă: Cred întru unul Dumnezeu...

⁹³⁹ Scris: СВІТА.

⁹⁴⁰ Cuvinte lipsă în text.

⁹⁴¹ În slavonă: Să stăm drepti, să stăm cu credință,...

⁹⁴² Scris: жрътвен.

⁹⁴³ Scris: жрътвъ.

⁹⁴⁴ În slavonă: Harul Domnului nostru Isus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărăția

Sfântul Duh să fie cu voi cu toți.

⁹⁴⁵ În slavonă: Și cu duhul tău.

⁹⁴⁶ În slavonă: Sus să avem inimile...

⁹⁴⁷ În slavonă: Cu vrednicie și cu dreptate...

Atunce stă preotul cu taină plecat spre pământ și aduce cătră Dumnedzău rugile ceale de taină ca un dvorbitoriu și solitoriu ce îmblă de face pace celor învrăjbiți. Așea iaste și preotul în mijlocul lui Dumnedzău ș-a oamenilor, tot cearcă să poată face pace.

ПОВАДИЖА ПЪПОИЩА ВЪ ПІАЩА ВЪ ЗНАЩА И ГЛАЩА⁹⁴⁸: – Atunce oamenii în locul puterii heruvimilor și a celor în patru fealiuri dobitoace, striga de grăiesc: **СТЪ СТЪ ГЪ САБАОЪ**⁹⁴⁹ Aceasta iaste /³¹⁸ de trei ori svințire⁹⁵⁰ unui Dumnedzău a puterilor.

УСАИНА ВЪ ВЪШУХ БЛСВЕНЪ ВЪ ИМА ГНЕ⁹⁵¹. **УСАИНА** – iaste; Mântuiaște, cum dzice Cela ce venii întru numele lui Dumnedzău.

ПОВЕДИЖА ПЪСНА ПОИЩА⁹⁵². **ПОИЩА** iaste vâlturul, ce să dzice Ioan; **НЪПІАЩА** – boul, ce să dzice Luca; **ВЪЗНАВЖИЩА** iaste leul, ce să dzice Marco; **ИГЛАЩА** – omul, ce să dzice Matheiu.

СТЪ СТЪ ГЪ САБАОЪ⁹⁵³ – Svânt – Părintele ca un domnu svânt și preafericită deusebi sângură a Dumnedzăirei fire. svânt – Fiiul ca un al lui Dumnedzău cuvânt și schizmitoriu statului Său Fiiu, pentru căce iaste dentru Dâns, ce să dzice dentru Părintele născut, ca și cuvântul den mente și cum pren Dâns s-au făcut, toate câte sânt, vădzute și nevădzute. /³¹⁹ și iarăș svânt – și Duhul Svânt, carele iasă den Tatăl și răpaosă-Să pre Fiiul și svințeaste toate lucrurile câte sânt, bine vine cuvântul întru numele lui Dumnedzău Mântuiaște, cela ce ești de sus.

ПРИИМЪТЕ И ИДИТЕ СЕ ЕС ТЪЛО МОЕ⁹⁵⁴: –, ce să dzice: Luați de mâncați, acesta iaste trupul Mieu și beați de sângele Mieu în loc de vin, ce vă dereg voao pentru iertarea păcatelor și a vieții cei de veaci.

Acest-au dat învățătură și svinților apostoli și, pentru aceaia, în toată besearica întru care lucru au dzis sângur: Aceasta să faceți întru pomenirea Mea. Și iarăș: Cela ce va mânca de trupul Mieu și va bea de sângele mieu, întru Mene va petrece și Eu întru dâns.

ТВОЯ УТ ТВОИХЪ ТЕВЪ ПРИНОШЕ⁹⁵⁵: /³²⁰ – Trupului și sângelui acestuia făcând cum am dzis mai sus, carele iaste noo, pentru căce l-au dat svinților apostoli. Aceasta aducem de carea ne-ai dat pentru mântuirea noastră.

Oamenii: Pre Tine Te cântăm ca pre un Dumnedzău și Părinte, pre Tine bine Te cuvântăm ca pre un Fiiu și cuvânți Ție blagodarim⁹⁵⁶ și mulțămim, Svânt Duh.

ИЗРЪДНО У ПРОСТАЧТЪКИ⁹⁵⁷: – Trebuiaște a face laudă și pohvală și împărăteasei cu toate faptele și cu glas îngeresc a cânta: Bucură-te ceaia ce ești încungiurată⁹⁵⁸ de bucurie, că Dumnedzău-i cu Tine.

⁹⁴⁸ În slavonă: Cântare de biruintă cântând, strigând, glas înălțând și grăind.

⁹⁴⁹ În slavonă: Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Sabaot...

⁹⁵⁰ Scris: **свицире**.

⁹⁵¹ În slavonă: Osanna întru cei de sus, binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului.

⁹⁵² În slavonă: Cântare de biruintă cântând...

⁹⁵³ În slavonă: Sfânt, sfânt, sfânt Domnul Sabaot...

⁹⁵⁴ În slavonă: Luați și mâncați, acesta este trupul Meu...

⁹⁵⁵ În slavonă: Ale tale dintru ale tale, Ție îți aducem mulțumire...

⁹⁵⁶ Scris: **БЛГОДЪРИМЪ**.

⁹⁵⁷ În slavonă: Și iarăș Preacuratei...

⁹⁵⁸ Scris: **АКЪИЩЕРАТЬ**.

Iară aceasta ce dzice ales deusebi va să dzică: O, Maică preacurată și nevinovată, Ceaia ce luminedzi în loc întunecat /³²¹ și umbrelor celor trecute cuvântul vădzură, întru această încuiată ușă lumina cea adevărată ce-au strălucit, proslăvim destoiniciia acestui zgău binecuvântat și fieșitecine⁹⁵⁹ în gândul inimii noastre te avem.

Oamenii: **ѡ вѣстѣхъ и за вѣстѣ**⁹⁶⁰: – Aceasta iaste aducerea amente cătră Dumnedzău pentru cei răposat⁹⁶¹ și pentru sufletele a tot trupul, ca unui putearnic ce iaste viilor [sic!] și morților, ce denstvăiaște spre spre [sic!] tot locul și oblăduiaște și în ceriu și pre pământ și pre supt pământ.

и давь нашъ единѣмъ оусты и единѣмъ срѣце⁹⁶²: Ce să dzice ca să putem dobândi întărire cu credință și cu dragoste, cu îndrăznire să primim⁹⁶³ preadloleniile ce sânt a /³²²supra svântului⁹⁶⁴ preastol și să fim destoinici dumnedzăieștilor taine mărint și lăudând cela ce-i întrutot cinstit și mare preacuvios⁹⁶⁵, numele Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt.

и давь деть мѣсть великого бѣа и спѣ нашего їса хѣа... – Și ca să fie mila marelui Dumnedzău și Mântuitoriu nostru Isus Hristos, cu noi cu toți.

Însă, de vom face cum am dzis mai sus⁹⁶⁶, atunce va fi mila lui Dumnedzău cu noi cu toți. Mila lui Dumnedzău iaste Hristos carele pentru noi și pentru binele și mila ce-au făcut cu noi fu trimis de la marele Dumnedzău noo și ni L-au dat noo de ne-au miluit pre noi. **и сподоби насъ бѣако съ дрѣзобеніа**⁹⁶⁷.

Oamenii: **ѡтче нашъ е на небехъ...**⁹⁶⁸. Dup-aceaia: **яко твое є ѡрство**⁹⁶⁹... – Că /³²³ a ta iaste împărăția și putearea și mărirea și putearea, Tatăl și Fiiul și Duhul Svânt ca un putearnic ce mântuiești și omor și învii, acmu și pururea și în veace de veaci.

Doamne, de vream ce iaste a Ta împărăția, nu ne lăsa pre noi să ne teamem de altă împărăție, nice de altă puteare sau de altă biruire, iară, de simtem și vinovaț și destoinici muncii de vac, pentru păcatele noastre ori în ce chip pedepsește-ne și ne chinuiaște Svinția Ta, iară numai nu ne da pre mâna oamenilor, ca să ne scăpăm să cădem dentru mânule Tale, pentru că, câtu e mărirea Ta de înaltă și de mare, atâta-i și mila Ta, Părinte întru-tot-șiitoare.

миръ въ сѣмъ⁹⁷⁰: – Mîntea noastră cu toți să ne fie împăcată.

глави /³²⁴ вашего гѣа рѣкните⁹⁷¹: – Gândurile noastre cu lucruri bune spre Dumnedzău să le întoarcem, rugându-ne acestor svinte daruri ce dzac înainte spre

⁹⁵⁹ Scris: **ѡиешитечинѣ**.

⁹⁶⁰ În slavonă: Întrutot și pentru toate...

⁹⁶¹ Scris: **рѣпѡсѡсацѣ**.

⁹⁶² În slavonă: Și dă-ne nouă cu o gură și cu o inimă.

⁹⁶³ Scris: **пріимимъ**.

⁹⁶⁴ Scris: **сѡтѡрѣль**.

⁹⁶⁵ Scris: **прѣкоуѡвѣс**.

⁹⁶⁶ Ultimele două cuvinte adăugate marginal cu cerneală neagră și cu slove mai mici.

⁹⁶⁷ În slavonă: Și învrednicește-ne pe noi, Stăpâne, . . .

⁹⁶⁸ În slavonă: Tatăl nostru, care ești în ceruri.

⁹⁶⁹ În slavonă: Că a ta este împărăția.

⁹⁷⁰ În slavonă: Pace vouă.

⁹⁷¹ În slavonă: Capetele voastre Domnului să le plecați.

bunătăți să ne îndeamne după trebuința fieștecui. Mulțemim de darul dragostei omenești, acestuia ce-i unul născut Fiiu.

De-acia grăiaște tare preotul de dzice cătră toți: Credz [că]⁹⁷² eu încă sânt om cu chinuri de-aseamenea cu voi, necunoscând eu lucrurile nemănuși de voi, socotiți-vă de fiți svinți. Că Hristos, cela ce veți voi să vă priceștuiți, să-L priimiți⁹⁷³ întru voi, iaste ca un Dumnedzău și răpaosă spre svinți.

ВЪ ИМѢ СТОА СТЬМ⁹⁷⁴, —, ce să dzice: Cu mare rugă să ne întărim firea noastră lui Dumnedzău; cea svințită celor svinț. Aceasta dzice cum aceaste /³²⁵ svinte daruri dzice că să tocmăsc numai celor svințit, ce să priceștuiesc. «Svinți» dzice acelora ce-ș curățesc gândurile și firea sa de vicleșuguri și sânt cu inimi curate, carii nu țin scârbă⁹⁷⁵ nemăruși sau zavistie și ceia ce au credință curată spre svânta svinților.

Oamenii mărturisesc de dzic: единый стъ единый гъ іс хс въ слава бгоу аминь⁹⁷⁶. — Un svânt și Dumnedzău fără de păcate iaste Dumnedzăul nostru Isus Hristos, Dumnedzău cu Părintele și cu Svântul Duh. Acestuia iaste mărirea în veaci de veaci.

Iară înălțarea cinstului Său trup închipuiaște înălțarea Svinții Sale pre cruce, așijdere, moartea și învierea Lui. Iară rădicând preotul dumedzăiescul /³²⁶ agneț și făcând cu dâns de trei ori cruce în văzduh, aceasta să închipuiaște crucea⁹⁷⁷ ce face mai sus, atunce znamenuiaște cum să svințeăște văzduhul ce iaste mai sus de toate pre supt ceriu, iară mai la mijloc să svințeăște vântul.

Iară gios⁹⁷⁸ și aproape de discos să svințeăște pământul întru carele acolo fu îngropat făcătoriuș de vii al lui Hristos trup. Iară în potiriu, făcând chipul crucii, și aceasta a patra svințire închipuiaște tute [sic!] patru marginile lumii, după tocmala dumnedzăiești împelițare și pentru făcătoarele de viață a lui Hristos chinuri. Iară Hristos, fiind răstignit cu fața cătră răsărit și prăvând într-acolo, mânușe Svinții Sale era tinse una spre amiadzădzî, iară /³²⁷ alta spre miadzănoapte.

Iară când să zdrobeăște svântul agneț și să împarte în patru părți, arată cum den patru stihuri au fost trupul Domnului, ca și alți oameni ca toți, și când svărâma preotul agnețul, nice pre Părintele, nice pre Duhul Svânt pomeneăște acoloa, pentru căce nice Părintele nice Duhul au luat trup, ce numai sângur Fiiul și Cuvântul Hristos, Domnul și Mântuitoriuș nostru. Deci, dirept aceia, să împarte trupul în patru părți; cum am dzăs, svărâma-să și să împarte, dară iaste tot întreg, mănâncă-să și nu mai scade, nice să mai împuțineadză, ce petreace tot întreg. Nice preasvântul și cinstul a Svinții Sale trupu nu să topeăște sau să putredească în tru³²⁸ pul nostru după tocmala lumii, ce iaste neatins, nice de unele de aceastea, ca un lucru scump și ales, ce denstvuiaște Dumnedzău dintr-Îns.

⁹⁷² Cuvânt lipsă în text.

⁹⁷³ Scris: приимици.

⁹⁷⁴ În slavonă: În numele Sfintei Sfinților.

⁹⁷⁵ Scris: скръвь.

⁹⁷⁶ În slavonă: Unul Sfânt, Unul Domn Isus Hristos, Dumnezeu Tatăl, amin.

⁹⁷⁷ Scris: кроуцьѣ.

⁹⁷⁸ Scris: цось.

După aceasta, molitvele ceale după priceaștenie, deaca să priceștiuiește preotul: Gătat-ai masă înaintea mea împotriva celor ce mă supără pre Mine. «Masă» să dzice cea cerească și fără de moarte taină. Masa iaste preacuratul și cinstitul trup. Și unde⁹⁷⁹ se dzice Capul mieu cu unt, untul să chiamă darul Duhului Svânt. Și păharul Tău mă adăpă pre mine: O, cătu-i țietoare și spornică acea băutură, băutura cea fără de moarte a dumnedzăiescului sânge!

съ страхом ѿжидо съ вараѣа пристѣпите...⁹⁸⁰, —, ce să dzice: Cu frică lui Dumnedzău /³²⁹ și cu dragoste și cu credință să ne apropiem de Hristos, Dumnedzău și Împăratul nostru.

După acea, проти пріемше вѣжтвеныхъ присыхъ⁹⁸¹, ce să dzice: Cu gând drept să creadeț lucrul svintei priceaștenii căți v-ați spodobit de aț luat acest svânt dar, blagodarând și mulțămând lui Dumnedzău pentru ce ne-au făcut pre noi destoinici dumnedzăieștii taine, cumu ne-am fi al doile rând născuți pentru nașterea Svinții Sale, ca să fim dvoreani curții Lui Amin. Iară când rădică svintele daruri de pre preastol și le mută la svântul jărtăvnic⁹⁸², atunce închipuiăște văzneseniii⁹⁸³ lui Hristos, ce S-au înălțat de pre pământ în ceriu. Iară cădirea ce să cădeaște mai apoi după toate, iaste darul Duhului Svânt, /³³⁰ ce-au suflat sângur și L-au dat ucenicelor Săi, apostolilor⁹⁸⁴, după înviere.

Iară ceia mai de-apoi rugă ce să cinsteaște în mijlocul besearicii, ce să dzice: влсвацижати ги⁹⁸⁵, aceasta iaste de închide toate câte s-au gătat și cumu le-are pecetlui să fie toate stătătoare cu credință, fiind aceasta celor mai de cinste dentâi cuvente, cum are fi capul svârșitului⁹⁸⁶.

Iară chipul trupului Preacistei iaste anafura, ce să frânge și să împarte de potribăsc creștinii în chip de darul svintei priceaștenii. Aceasta, cându să împarte, să dă împreună cu dânsă și blagoslovenie. Această blagoslovenie ce să dă fără de graiu, rămâne asupra celor ce s-au priceștuit cu credință. Iară prescurile ce să împart, sânt cum are fi niște /³³¹ pominoace ce să aduc și să dau oamenilor ce stau în dvorbă, carele sânt pline de svințire ce-au luat de la svinți, ce pentru dânși sânt aduse și așa, pentru priceaștenia svântului și preacinstitului trup ce dentru Fecioară S-au născut, Hristos, Dumnedzăul nostru, și cu cinstitul sângele Lui să face svințirea și toți cei credincioși simtu ca niște fii lui Dumnedzău.

Iară blagoslovenia⁹⁸⁷ cea sufletească și alte lucruri bune ce să dau rodului creștinesc pentru tocmeala agnețului, ce să scoate și să face den trupul Născătoarei lui Dumnedzău, Preacistei, și să creade pentru mărire și laudă lui Dumnedzău în veaci nesfârșiți.

---

⁹⁷⁹ Scris: ѸН.

⁹⁸⁰ În slavonă: Să stăm bine, să stăm cu frică să luăm aminte. . .

⁹⁸¹ În slavonă: Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina. . .

⁹⁸² Scris: жрѣтъвник.

⁹⁸³ Scris: възнесеніи.

⁹⁸⁴ Scris: апѣлылорѣ.

⁹⁸⁵ În slavonă: Bindecuvântarea Domnului. . .

⁹⁸⁶ Scris: свръшитѣлоуи.

⁹⁸⁷ Scris: влсвеніа.

Întrebare: Care păcate să iartă după moarte pentru liturghia și ruga și mi/³³²lostenia

(*Dionisie Areopaghit*.) De acesta lucru, Marele Dionisie dzice: De vor fi păcatele celui mort iușoare, ce să dzice să nu fie nicecare păcate mari, den ceale 7 păcate de moarte, acelea pentru svintele liturghii și altor rugi și pentru ce să vor face milostenii, poate fi că să vor ierta: Iară, de vor fi greale și mari, nu să vor ierta, pentru căce au închis Dumnedzău poarta raiului despre unii ca aceștia. Deci nu li-i nice de un folos, macar ce are face după moarte. Drept aceaia, trebuie să ne grijim până vom fi vii, de sufletele noastre, ca să facem lucrure bune, de carile iubeaște Dumnedzău și să nevoim până simtem vii pre această lume deșartă să nu așteptăm după moarte. Că acealea păcate ce rămân, sânt /³³³ neiertate, numai de vor fi niscare păcate iușoare, cum dzice mai sus acest svânt Dionisie. Aicea arată așa într-acesta chip, iară mai gios⁹⁸⁸ cumu să iartă fiece păcat pentru svânta liturghie. După cum vedem că arată aicea acest svânt învățătoriu, cum nu numai celor morți iaste de folos liturghia și de iertare de păcate, ce încă și celor vii.⁹⁸⁹

(*Întrebarea lui Petru monah*.) Oare pot să folosească ceva liturghiile sufletelor celor morți?

(*Răspunsă Grigore ДВОЕСЛОВ*⁹⁹⁰, *papa de Râm*.) De să va prileji să nu să iarte niscare păcate până va fi viu omul, iară după moarte foarte poate mult svânta liturghie ca să agiute⁹⁹¹ aceluia suflet și să-l izbăvască de munci și /³³⁴ să asculte cineva ca să înțeleagă cum de multe ori suflete a morți s-au arătat ș-au poftit ca să să facă liturghii pentru dânse, ca să le izbăvască den munci, după cum scrie de acest lucru și un Felix⁹⁹² episcop.

Dzice c-au fost odănoară un preot, deci tot au fost can bolnav. Într-acea, tot trepădând la feredeu pentru neputința trupului, de să scălda, iară când fu odată, mearse să să scalde, el află acolo⁹⁹³ înlontru un bărbat, carele nu-l mai văduse nicedănoară, nice-l cunoștea. Acela veni și începu a-i posluși și a-l desculța și a-l

⁹⁸⁸ Scris: *цощь*.

⁹⁸⁹ Ș. T.: GLAVA 11 Întrebare: Care păcate să iartă după moarte pentru liturghia și ruga și milostenia? (*Dionisie Areopaghit*): De acest lucru marele Dionisie dzice: De vor fi păcatele celui mort iușoare, ce să dzice să nu fie niscare păcate mari, den ceale 7 păcate de moarte, acealea pentru svintele liturghii și altor rugi și pentru ce să vor face milostenii, poate fi că să vor ierta. Iară, de vor fi păcate greale și mari, nu să vor ierta, pentru că au închis Dumnedzău poarta raiului despre unii ca aceștia, dece nu li-i nice de un folos, macar ce-are face, după moarte. Drept aceaia, trebuie să ne grijim până vom fi vii de sufletele noastre și să facem lucrure bune, de carile iubeaște Dumnedzău și să nevoim, până simtem vii pre această lume deșartă, să nu așteptăm după moarte. Că aceale păcate ce rămân simt neiertate, numai de vor fi niscare păcate iușoare, cum dzice mai sus acest svânt Dionisie, aicea arată așa într-acest chip. Iară mai gios, alt svânt, el scrie într-alt chip, cumu să iartă fiece păcat pentru svânta liturghie. După cum vedem că arată aicea acest învățătoriu, cum nu numai celor morți iaste de folos liturghia și de iertare de păcate, ce încă și celor vii.

⁹⁹⁰ În slavonă: Dialogul.

⁹⁹¹ Scris: *ауште*.

⁹⁹² Scris: *Феликс*.

⁹⁹³ Urmează: „un om”. Anulat cu cerneală roșie.

dezbrăca. Și, dacă întră preotul înlontru să să scalde, el ședzu tot la haine, de-i socoti hainele până când ieși afară de să îm^{/335}brăcă și atunce totu-i poslușiia și-i făcea cinste și i să închina cu smearenie și-l petrecea pân-afară, deci, de multe ori făcând aceasta și poslușind acestui preot.

Iară preotul socoti într-o dzi, când vru să meargă la feredeu și luu doo prescuri, gândind întru sine: Mult mă poslușeaște cel om, ce mi-i voia să nu mărg tot cu deșert, ce să-i duc aceaste doo prescuri. Și purcease cumu-i era obicina⁹⁹⁴ și, dacă mearse la feredeu, iară-l găsi acoloa pre acel om; și începu a posluși preotului cumu și-i⁹⁹⁵ era obiceiul, cu toată osârdiia⁹⁹⁶.

Și dacă să spălă preotul și vru să purceadză, scoase de-i deade aceale doo prescuri pentru blagoslovenia și pentru liubovul lui Dumnedzău. /³³⁶ Iară el, fiind măhnit și scârbit⁹⁹⁷, dzise de răspunse cu lacrimi: Părinte, svințiia ta, pentru ce mi le dai mie aceastea? Aceasta pâine iaste svântă, deci eu nu o poci mânca. Că pre mene, cumu mă vedzi într-acest feredeu, am fost eu oarecând domn acestuia și l-am zidit eu și multe răutăț și păcate am făcut eu într-acesta loc. Și, drept aceaia, m-am osândit de mă muncesc aicea într-acest loc ce-am făcut păcatele. Iară, de ver vrea, părinte, să-m dai vrund dar ca să-ț mulțănesc, aceasta te rog, să-m faci acesta bine să slujești aceaste prescuri liturghie, să mă pomenești pre un păcătoș și să rogi pre Dumnedzău pentru păcatele meale, cândai, pentru slujba svinteii liturghii să va milostivi⁹⁹⁸ Dumnedzău de-m va ierta /³³⁷ păcatele. Și, de mă va ierta Dumnedzău și mă va scoate de aicea pentru ruga svințiiei tale, să știi că când veri veni aicea, nu mă veri găsi într-acesta loc, ce mă va fi izbăvit dentr-aceasta muncă.

Și, cumuș dzise aceastea cuvente, așa fu nevădzut și de-acii nu s-au mai arătat.

Atunci cunoscu preotul că n-au fost om, numai suflet. Într-acea, audzind aceasta preotul, să măhni foarte și plânse mult. Și, dacă veni acasă, începu de a doo dzi a sluji svânta liturghie și a să ruga drept acel suflet și feace svinte liturghii tocma o săptămână și, dacă să împlu săptămâna, mearse iarăș la feredeu, după cuvântul acelu om cumu i-au fost dzâs. Și, dac-au mârș, nu l-au /³³⁸ mai găsit acolo și de pre acesta lucru cunoscu preotul cumu l-au iertat Dumnedzău și l-au izbăvit dentr-acel iad ce s-au fost muncind pentru darul svinteii liturghii și l-au spodobit Dumnedzău în ceata creștinilor celor direpți.

Deci, de pre acest lucru să cunoaște și să mărturiseaște cât poate svânta liturghie. Și să creadză fiecine că iaste lucrul adevărat, că pentru svintele liturghii să izbăvâsc sufletele păcătoșilor den mânele diavolului și vin în mâna lui Dumnedzău. Și cer sufletele celor păcătoși de la cei vii ca să facă liturghii și samănă că așteaptă păcătoșii să iai[e]⁹⁹⁹ izbăvire de toate păcatele lor ce-au făcut în lume pentru jârtva¹⁰⁰⁰ cea fără de sânge, ce iaste svânta litur^{/339}ghie.

---

⁹⁹⁴ Scris: **вѣчна**.

⁹⁹⁵ Altă lecțiune: cumuși-i.

⁹⁹⁶ Scris: **всрѣдѣ**.

⁹⁹⁷ Scris: **скръвѣн**.

⁹⁹⁸ Scris: **млстивн**.

⁹⁹⁹ Scris: **съан**.

¹⁰⁰⁰ Scris: **жрътва**.

Și nu iaste de folos svânta liturghie numai celor morți, ce încă și celor vii le iaste lor de mare folos și de mult ajutoriu¹⁰⁰¹ vieții lor.

Și ascultaț o poveaste foarte minunată: Un om oarecine să găsiia în robie ș-au fost în legături foarte tari, iară muiarea lui în toate dzile de sărbătoare făcea liturghie pentru bărbatul ei. Deci, când era într-aceale dzile ce să făcea dumnedzăieștile litughii – o, minune! – de toate ori i să dezlega legăturile până vrea svârșiia svânta liturghie. De-acia, iarăș să afla în legătură cum fusese și dentâi. Deci, petrecând acolo acel om tot într-aceea nevoie multă vreme, oarecând veni lucrul de scăpă dentr-aceea robie și veni acasă-și și spuse de acest lucru /³⁴⁰ cum în cutare dzi și în cutare, fiind el legat și încuiat în tari încuietori, să dezlega de legăturile și să descuia toate încuietorile. Iară muiarea lui, audzind aceasta, ținea mente dzilele acealea ce făcuse liturghii pentru bărbatu-ș. Deci, spuse tuturor și a mari și a mici cum în vreme ce-au fost făcând liturghie pentru bărbatu-s, atunce i s-au fost descuind și dezlegând toate legăturile cu carele au fost legat. Și, audzind aceasta, toți măriia și lăuda pre Dumnedzău pentru minune ca aceasta.¹⁰⁰²

---

¹⁰⁰¹ Scris: **дѣлѣторю**.

¹⁰⁰² (Răspuns, Grigorie **двоеслов**, papa de Râm): De să va prileji să nu să iarte niscare păcate până va fi viu omul, iară după moarte foarte poate mult svânta liturghie ca să agiute aceluia suflet și să-l izbăvască de munci. Și să asculte cineva ca să înțeleagă cum de multe ori suflete a morți s-au arăt ș-au poftit ca să să facă liturghii pentru dânse, ca să le izbăvască den munci, după cum scrie de acest lucru și un Filix episcop. Dzice c-au fost odănoară un preot. Deci tot au fost can bolnav într-aceea tot trepădând la feredeu pentru neputința trupului, de să scălda. Iară când fu odată, mearse să să scalde. El află acolo înlontru un bărbat carele nu-l mai vădzuse nicedănoară, nice-l cunoștea. Acela veni și începu a-i posluși și a-l desculța pre dânș și a-l dezbrăca de haine. Și, dacă întră preotul înlontru să să scalde el ședzu tot la haine, de-i socoti hainele până când ieși afară de să îmbracă și atunce totu-i poslușiia și-i făcea cinste și i să închina cu smerenie și-l petrecea până afară, deci, de multe ori făcând aceasta și poslușind acestui preot. Iară preotul socoti într-o dzi, când vru să margă la feredeu și lu doao prescuri, gândind într sine: Mult mă poslușeaște cel om, ce mi-i voia să nu mărg tot cu deșert, ce să-i duc aceste doauă prescuri! Și purcease cumu-i era obicina și, dacă mearse la feredeu iară și-l găsi acoale pre acel om. Iară el, cumu și-l vădzu, să bucură foarte și începu a posluși preotului, cumu și-i era obiceiul, cu toată osârdia. Și, dacă să spală preotul și vru să purceadă, scoase de-i deade aceale doao prescuri pentru blagoslovenia și pentru liubovul lui Dumnedzău. Iară el, fiind mahnit și scârbit, dzise de răspunse cu lacrimi: Părinte, svinția ta, pentru ce mi le dai mie aceastea? Aceasta pâine iaste svântă, deci eu nu o poci mânca, că pre mene, cumu mă vedzi, într-acest feredeu, am fost eu oarecând domn acestuia și l-am zidit eu și multe răutăți și păcate am făcut eu într-acest loc și drept aceia m-am osindit de mă muncesc aicea într-acest loc, ce-am făcut păcatele! Iară, de vei vrea, părinte, să-m dai vreun dar ca să-ț mulțămăsc, aceasta te rog: să-m faci acest bine să slujești aceaste prescuri [la] liturghie, să mă pomenești, pre un păcătos, și să rogi pre Dumnedzău pentru păcatele meale, cândai pentru slujba svintei liturghii, să va milostivi Dumnedzău de-m va ierta păcatele. Și, de mă va ierta Dumnedzău și mă va scoate de aicea pentru ruga svinției tale, să știi că, când veri veni aicea, nu mă ver găsi într-acesta loc, ce mă va fi izbăvit dentr-aceasta muncă. Și, cumuș dzise aceastea cuvinte, așa fu nevădzut și deacii nu s-au mai arătat. Atunce cunoscu preotul că n-au fost om cu trup, ce-au fost numai suflet. Într-aceea, audzind aceasta preotul, să mahnii foarte și plânse mult și, dacă veni acasă, începu a doo dzi a sluji svânta liturghie tocma o săptămână. Și, dacă să implu săptămâna, mearse iarăș la feredeu, după cuvântul acelu om, cumu i-au fost dzis și, dac-au mârș, nu l-au mai găsit acolo. Și de pre acest lucru cunoscu preotul cumu l-au iertat Dumnedzău și l-au izbăvit dentr-acel iad ce s-au fost muncind, pentru darul svintei liturghii și l-au spodobit Dumnedzău în ceata creștinilor celor direpți. Deci, de pre acest lucru să cunoaște și să mărturiseaște cât poate svânta liturghie și să creadză fiește cine ca iaste lucru adevărat că pentru svintele liturghii să izbăvesc sufletele păcătoșilor den mânule diavolului și vin în mâna lui Dumnedzău și cer sufletele celor păcătoși de la cei vii ca să făcă

Pentru ceia ce dau de-ș fac ceale 40 de liturghii, ce să dzice o sărăcuscă

(*Svântul Isaiia monah, ce-au fost preot și s-au scăpat de preoție:*) Într-un oraș oarecarele ce să chema /³⁴¹ Nicomidiia, să prilejise de muriia un boiarin, Dece, cunoscând el că moare, poruncise fâmeii lui și lăsase cuvânt cu limbă de moarte să dea dentru avuția lui să facă milostenie să miluiască pre mulți săraci și mișei și, mai vârtos¹⁰⁰³, pre pruncii carii vor fi rămas săraci de părinți. Așijdere, să slobodzască pre cine vor fi fost lui robi, numai liturghii să nu dea preoților. Iară având acest boiarin mare nedeajde și plecare spre acest preapodobnic¹⁰⁰⁴ părinte Isaiia și pentru ruga lui ce s-au rugat lui Dumnedzău, fu izbăvit de acea boală și fu sinătos¹⁰⁰⁵ ca și întâi. Și aciiș, să sculă și să dusă la acest svânt părinte. Și cumu-l vădzu părintele, să împlu de bucurie și proslăvi /³⁴² pre Cela ce-i iubitor de oameni Dumnedzău. Și dzise acelui boiarin de ședzu și-l întrebă pre dâns dintru ce ș-au cunoscut vendecarea de s-au însănoșat.

Răspunse cătră dâns acest boiarin: Părinte, numai cât am poruncit și am dzis să-m facă Dumnedzău parte de ruga svinții tale, atuncea, într-acei ceas m-am aflat sănătos.

Atunce dzise svântul cătră dâns: Fiiule, dat-ai preoților prescuri să facă liturghii pentru sufletul tău?

Răspunse acel boiarin: N-am dat, cinstite părinte, că, de-aș fi dat, nu mi-are fi fost nice de un folos, numai ce aș fi pierdut niște avere.

Atunce-i dzise acel părinte: Nu dzise așa, fiiule, pentru căce scrie de acest lucru Iacov, fratele Domnului, la po/³⁴³ slaniia lui: De să va bolnăvi cineva, să chame preoții besearicii, carii au îndrăznire la Dumnedzău, să să roage pentru dâns. Iară Dumnedzău, pentru ruga preoților, va să dea sănătate celui bolnav și să-l scoale den boala lui. Și de va avea și păcate, iară pentru ruga preoților le va ierta Dumnedzău.

Aceastea dzise svântul părinte cătră acest boiarin. Și iarăș dzise: Fiiule și frate, socoteaște că sufletul tău iaste de-a dreapta, iară gândul tău iaste de-a stânga.

liturghii și samănă că așteaptă păcătoșii să ia izbăvire de toate păcatele lor ce-au făcut în lume pentru jârtva cea fără de sânge ce iaste svânta liturghie. Și nu iaste de folos svânta liturghie numai celor morți, ce încă și celor vii le iaste lor de mare folos și mult agiutoriu vieții lor. Și ascultați o poveaste foarte minunată. Un om oarecine să găsiia în robie și-au fost în legături foarte tari. Iară muiarea lui, în toate dzilele de sărbătoarea făcea liturghie pentru bărbatul ei. Deci, când era într-acele dzile ce să făcea dumnedzăiaștile liturghii – o, minune! – de toate ori i să dezlega legăturile până vrea svârși svânta liturghie, de-acia iarăș să afla în legături, cum fusease și dentăi. Deci, petrecând acolo acelu om tot într-aceia nevoie multă vreme, oarecând veni lucrul de scăpă dentr-aceia robie și veni acasă-ș. Și spuse de acest lucru, cum în cutare dzi și în cutare, fiind el legat și în tari încuietori, să dezlega de toate legăturile. Iară muiarea lui, audzind aceasta, ținea mente dzilele acelea ce făcuse liturghii pentru bărbat-ș. Deci spuse tuturor și mari și mici, cum în vreme ce-au fost făcând liturghie pentru bărbatu-ș, atuncea i s-au fost descuind și dezlegând toate legăturile cu carele au fost. Și audzind aceasta, toți măriia și lăuda pre Dumnedzău pentru minune ca aceasta.

¹⁰⁰³ Scris: *врѣтось.*

¹⁰⁰⁴ Scris: *прѣпникъ.*

¹⁰⁰⁵ Scris: *синѣтось.*

Aceasta dzise părintele Isaiia pentru necredința acestui boiarin, și deade unui preot oarece ca-n¹⁰⁰⁶ chip de plată și-l rugă ca să facă liturghii pentru dâns, ce să dzice pentru acel boiarin, ca să-i facă 40 de liturghii. Iară dacă să împlură /³⁴⁴ ceale 40 de liturghii, într-o noapte, dacă să deșteptă den somn acest boiarin, iară fără de veaste i să deșchiseră ușile casei lui și înțără niște bărbați foarte frumoși. Era chipurile lor de îngeri și era de toți 40. Deci stătură de o parte doodzeci, de altă parte alt doodzeci și, cumu-i vădzu acel boiarin, să spărie foarte de acea înfricoșată videanie¹⁰⁰⁷ și răspunse cătră dânsi: Dumili [sic!] voastre pentru ce aț venit în casa unui păcătos ca mene? Răspunseră lui: Noi simtem ceale 40 de liturghii cé s-au făcut pentru tine și ne-au trimis să-ț ieșim înainte, să mergi cu noi în svânta besearică. Deci, numai ce vino cu bucurie mare și nemică nu te îndoi. Că pentru mânele preotului /³⁴⁵ ce-au făcut aceste 40 de liturghii pentru tine, te-ai făcut moșnean și te-ai împreunat cu Dumnedzău, ca să iai fără nice de o smenteață împărăția ceriului.

Atunce acel boiarin dentr-acea dumnedzăiască vedea ce-i descoperi Dumnedzău de vădzu, ș-au adus amente de cuvântul svântului părinte Isaiia și credzu cu tot de-adinsul că mult poate dumnedzăiească cea fără de sânge jărtvă¹⁰⁰⁸ ce să aduce cătră Dumnedzău. Că pentru aceasta să iartă păcatele oamenilor și, dup-acea, să sculă acest boiarin și-ș împărți toată avuția preoților, ca să-l pomenească la svintele și dumnedzăieștile liturghii, scoțându-i partea lui și puindu-o cu a celor direpți la svântul și dumnedzăiescul jărtăvnic¹⁰⁰⁹.

Aceasta să știți toți creștinii, cum litur/³⁴⁶ ghiile, cum aț audzit mai sus, că au puteare să rădice suflet de om dentru adâncul adului să-l suie în ceriu și dentru întunearec spre lumina cea de veaci.

Aceasta, ca să înțeleageți toți, mari și mici, și socotiț foarte pre-amănuntul cât bine dobândesc de la iubitoriul de oameni Dumnedzău, spodobindu-se oamenii pentru peaningii ce dau în mâna preotului de fac liturghii pentru diș. Drept aceaia, și preoții ce iau peaningii pentru să facă liturghii, trebuie ca să nu să lenească, ce foarte să să nevoiască cu toată osârđiia¹⁰¹⁰ și frica lui Dumnedzău, să slujască și nu cumva să lase ceva, vreo litughie să să treacă să nu facă deplin, că apoi vor să dea samă înainte¹⁰¹¹ înfricatului giudeț¹⁰¹². Că, din ce /³⁴⁷ ceas să dă peaningul în mâna preotului să facă liturghie, dintr-aceia ceas scrie îngerul nevădzut numele acelui om. Deci, mișel de acela preot ce nu va sluji, ce va lăsa de vor treace.

200 CAP.

Pentru prescurile ce să aduc la jirtăvnic și oare iaste blagoslovit să să aducă prescuri la besearică muiarea ce va fi după eretic sau păgân

(*Simeon de Solun:*) Proscomidia, ce scoate preotul țancușe den prescure când pomenește, aceaia iaste chipul omului celuia ce aduce prescurile la besearică.

¹⁰⁰⁶ Altă lecțiune: can „cam”.

¹⁰⁰⁷ Scris: видѣние.

¹⁰⁰⁸ Scris: жрътва.

¹⁰⁰⁹ Scris: жрътвникъ.

¹⁰¹⁰ Scris: всръдіа.

¹⁰¹¹ Scris: дннннтл.

¹⁰¹² Scris: цѣдець.

Aceasta chipuri nevădute să împreună cu Hristos și să fac una. Drept aceea, cât fac păcate la vederea și nu vor să să părăsească, trebuie să nu le ia nime prescurile să le slujască cu a altor creștini.

Așijdere, ¹³⁴⁸ și fămeile ce vor fi pravoslavnice și vor avea bărbat eretici sau de altă credință, numai lumânări de vor aduce la besearecă, acestea să le priimască ¹⁰¹³ și acestea numai pentru ca să aibă nedeajde de spăsenie. Așijdere, și paraclise să le facă și alte molitve și milostenie să împarță, iară liturghii nice într-un chip să nu li să fac, nice să le pomenească la svânta liturghie, nice să le priceștiuască cu svânta priceștanie, numai la moarte, atunce să le cuminece.

Așijdere, și masle, încă numai la moarte să le slujască și alte slujbe. Iară în viața lor, să le dea lor aghiazmă și anafură și aceasta la vreamea lor, numai pentru ca să să chiami că iaste creștină și să nu să uite de tot de leage, ce pentru svințirea ¹³⁴⁹ să aibă ¹⁰¹⁴ nedeajde de spăsenie. Și, mai mult pentru ca să nu cadză la ocanie să-ș ppiardză credința și nedeajdea iertării de păcate. Iară, de nu li s-are da ¹⁰¹⁵ acesta, să are părăsi și s-are întoarce de tot dupre creștinătate și are merge de tot în perire. ¹⁰¹⁶

201 CAP.

Pentru ca să știe neștine pentru ce să face liturghie după ce moare omul a treia dzi și a noo dzi și la 40 de dzile

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad*¹⁰¹⁷;) Daca moare omul și-l îngroapă în maica lui, în pământ, pentru că den pământ au fost zidit, de a treia dzi înainte înceape fața lui dentru lumina și frâmșeața lui cea cuvioasă a să strica și a să topi și să paingineaste. Drept aceea să face într-acea dzi liturghie, într-această vreame a treia dzi.

Iară a noo dzi ¹³⁵⁰ înceape trupul a să deșcheia den toate încheieturile și a să împărți, numai inima ce stă întregă. Pentru acesta lucru să face liturghie a noo dzi.

Iară la 40 de dzile și aceasta inima să topeaste, drept aceea să face într-acea dzi liturghie. Într-acesta chip să face și nașterea omului în zgăul maică-sa: După ce să împreună bărbatul cu fămeaia, a treia dzi să schizmeaste inima, iară a noo dzi să

---

¹⁰¹³ Scris: *прѣимаскѣ*.

¹⁰¹⁴ Scris: *авъ*.

¹⁰¹⁵ Șters cu cerneală roșie: nice de.

¹⁰¹⁶ Ș. T.: GLAVA 14 Pentru prescurile ce să dau la jărtăvnic și oare iaste blagoslovit să aducă prescuri la besearecă muiare ce va fi după eretic sau păgân (Simeon de Solun): Proscomidia ce scoate preotul ținuse den prescurile când pomeneaste, aceea iaste chipul omului celuia ce aduce prescurile la besearecă. Acestea chipuri nevădute să împreună cu Hristos și să fac una. Drept aceea, cât fac păcate la vederea și nu vor să să părăsască, trebuie să nu le ia nime prescurile să le slujască cu a altor creștini. Așijdere, și fămeile ce vor fi pravoslavnice și vor avea bărbat eretici sau de altă credință, numai lumânări de vor aduce la besearecă, acestea să le priimască și acestea numai pentru ca să aibă nedeajde de spăsenie. Așijdere, și paraclise să le facă și alte molitve și milostenie să împarță. Iară liturghii nice într-un chip să nu li să facă, nice să le pomenească la svânta liturghie, nice să le priceștiuască cu svânta priceștanie, numai la moarte, atunce să le cuminece. Așijdere - și maslu încă numai la moarte să le slujască și alte slujbe. Iară în viața lor să li să dea numai aghiazmă și anafură și acestea la vreamea lor numai, pentru ca să să chiami că sânt creștine și să nu să uite de tot de leage, ce pentru svințirea, să aibă nedeajde de spăsenie și mai multă, pentru ca să nu cadză la oteanie să-ș ppiardză credința și nedeajdea iertării de păcate. Iară, de nu li s-are da nice de aceasta, să are părăsi și s-are întoarce de tot despre creștinătate și are merge de tot în perire.

¹⁰¹⁷ Scris: *цѣградѣ*.

închiagă trupul, iară când să împlu 40 de dzile, iaste desăvârșit¹⁰¹⁸ închipuit toată fața lui, ce să dzice a pruncului.¹⁰¹⁹

202 CAP.

Pentru sufletele celor direpți și celor păcătoși, oare unde să vor fi găvind petrecătoare până în dzua de astădzi

(*Părintele Anastasie de Sinaia:*) Nime de acesta lucru n-au putut să arate la vedeară pre-a³⁵¹ mănuntul să spuie, ce numai atâta, socotind cuvintele Despuietoriului Domnului nostru Isus Hristos, dentr-aceastea luom învățături cum sufletele celor direpți cu sufletul, ca sufletul tâlhariului celui svint, în raiu să gădesc. Că și dumnedzăiesul Marele Antonie, învățatoriul pustiiului pentru locul sufletelor așa au învățat că sânt în raiu sufletele direpților, cum de acest lucru și sângur purtătoriul de Dumnedzăire svântul Pamvo¹⁰²⁰ și alți o samă dentru svinții părinți. Așjidere, și preasvințitul Ioan ЛѢСТВИЧНИКЪ¹⁰²¹ dzice așa, c-au dzis acel fericit tâlhariu cătră Despuietoriul: Adu-Ți amente, Doamne, de mene [în]¹⁰²² împărăția Ta! Și cu acest cuvânt tot raiul au dobândit de l-au moșnenit.³⁵²

Iară sufletul celor păcătoși, toate cărțile și vechi și noao, grăiesc și dzic că să gădesc în iad în legătură, cum sânt și oamenii, făcătorii cei răi, de șed [în]¹⁰²³ închisoare până când să va face giudeț¹⁰²⁴. Pre direptate, de vor fi osândiți spre moarte, așa sânt și aceștia, ce să gădesc acolo în iad, ce să dzice sufletele celor păcătoși, sânt la închisoare până când va veni înfricatul giudețul¹⁰²⁵ cel drept la înfricoșata și groznica a Lui a doo venire, când va giudeca¹⁰²⁶ toată lumea și va da fieșcăruia după lucrul său.

(ВѢСНОЦЪ ДѢДА:¹⁰²⁷) Dzice și dumnedzăiescul David pentru aceșt păcătoș: Întoarce-să-vor păcătoșii în iad. Aceasta întoarcere arată la vedeară cum sufletele celor păcătoș sânt astădz în iad.¹⁰²⁸

¹⁰¹⁸ Scris: десѣврѣшит.

¹⁰¹⁹ Ș. T.: GLAVA 15 Pentru ca să știe neștine pentru ce să fac liturghie după ce moare omul a treia dzi și a noo dzi și la 40 de dzile (Nechifor. patriarhul de Țarigrad): Deaca moare omul și-l îngroapă în maica lui, în pământ, pentru că den pământ au fost zidit, de a treia dzi înainte înceape fața lui dentru lumina și frămseța ei cea cuvioasă a să strica și a să topi și să painjineaste. Drept aceeaia facem liturghie într-aceastea vreamă, a treia dzi. Iară a noa dzi înceape trupul a să deșcheia den toate încheieturile și a să împărți, numai inima ce stă întreagă. Pentru acesta lucru să fac liturghii a noa dzi. Iară la 40 de dzile și aceasta, inima, să topeaste; drept aceeaia să face într-acea dzi liturghie. Într-acesta chip să face și nașterea omului în zgăul maică-sa, după ce să împreună bărbatul cu fâmeaia a treia dzi să schizmeaște inima, iară a noo dzi să încheagă trupul. Iară când să împlu 40 de dzile, iaste desăvârșit închipuită fața lui, ce să dzice [a] pruncului.

¹⁰²⁰ Scris: памво.

¹⁰²¹ În slavonă: scărarul, de la scară.

¹⁰²² Cuvânt lipsă în text.

¹⁰²³ Idem.

¹⁰²⁴ Scris: ѡдѣць.

¹⁰²⁵ Scris: ѡдѣцьѡль.

¹⁰²⁶ Scris: ѡдѣка.

¹⁰²⁷ În slavonă: Binecuvântatul David.

¹⁰²⁸ Ș. T.: GLAVA 16 Pentru sufletele celor direpți și celor păcătoși, care unde să vor fi găvind petrecătoare până în dzua de astădzi (Părintele Anastasie din Sinaia): Nime de acesta lucru n-au putut să arate la vedeară pre-amăruntul să spuie, ce numai atâta, socotind cuvintele Despuietoriului,

**Pentru care ³⁵³ dzile sânt prespre an de nu să cade
să să facă pamenți morților**

(*Nichifor, patriarhul de Tarigrad:*) Să știți de rân [sic!] de rândul pamenților, când nu încap ca să să facă: În ceale 12 dzile ce sânt după Născut până la Bogoiavlenie, săptămâna întâi în svântul post mare, așijdedere și săptămâna cea mare înaintea Paștilor și ceaia de după Paști și toate dumenecile și sărbătorile ceale mari.

Într-aceastea dzile nu pot să să facă pamenți, nice să să slujească părăstase sau altă colivă, că aceastea, când să vor face, trebuie să fie numai slujba lor deusebi, ales pentru cei morți. Deci, trebuie dzile dezlegate, iară cine va vrea să pomenească la svânta liturghie în taină pre cei morți, fără nice de o smen/³⁵⁴ teală poate să-i pomenească și în dzua de Paști.

204 CAP.

**Pentru preotul ce, cântând liturghia și să va prileji vreo smenteață,
de-ș va vărsa potiriul cu svintele daruri**

(*Ioan de Chitru:*) De să va prileji să să cumva vearse potiriul cu darurile mainte de vâhodul¹⁰²⁹ cel mare, iarăș să facă preotul al doile rând proscomidie și să o săvârșască¹⁰³⁰ și să dzică și molitva pomeanicului. De-acia să înceapă la slujbă de-acolea dentr-acel loc ce s-au vărsat darurile, de-acia tot pre rând până va face svârșit.

Iară, de să vor vărsa după vâhodul cel mare, acesta lucru scris nu l-am găsit necăiuri [sic!] ca să să facă altă proscomidie.

Iară, de să va prileji să mănânce șoarecii agnețul sau altă jiganie și să nu-l vadză preotul, ³⁵⁵ trebuie să facă altă proscomidie, de va fi, cum am dzâs, mainte de vâhodul cel mare. Și acest păcat să-l ispoveduiască preotul cătră duhovnic sau cătră vlădic. Iară vlădicul să-i dea canon cum va socoti; canonul să nu fie altă, ce să-l oprească de besearică cât va fi voia arhiereului, însă, de să va fi prilejit aceasta să fie fost pentru nesocotița preotului. Iară, de va fi nevoie de preot, că nu va fi altul să cânte liturghie, și să va prileji de va fi postul cel mare sau praznicul

Domnului nostru Isus Hristos, dintr-aceastea luom învățatură cum sufletele celor direpți cu sufletul tâlhariului celui svânt în raiu să veselesc. Că și dumnedzâiescul, marele Antonie, Învățătoriu Pustiei, pentru locul sufletelor așa au învățat că sânt în raiu sufletele direpților, cum de acesta lucru – și sânghur purtătoriu de Dumnedzâire Svântul Pamvo și alți o samă dentru svinții părinți. (Așijdere, și preaosvințitul Ioan Leastvicinic dzice așa): C-au dzis acel fericit tâlhariu cătră Despuietoriul Hristos: Adu-ți amente, Doamne, de mene [in] împărăția ta! și cu acest cuvânt tot raiul au dobândit de l-au moștenit. Iară pentru sufletele celor păcătoși toate cărțile și vechi și noo grăiesc de dzic că să gășc în iad în legătură, cum sânt și oamenii făcătorii cei răi, de șed [in] închisoare, până când să va face giudeț pre direptate, de vor fi osândiți spre moarte. Așa sânt și aceștia, ce să gășesc acolo în iad, ce să dzice sufletele celor păcătoși, sânt la închisoare până când va veni înfricoșatul giudețul cel drept la înfricoșata și groznica lui a doo venire, când va giudeca toată lumea și va da fiecăruia după lucrul său. (БГО ПЦЬ ДБАБ): Dzice dumnedzâiescul David pentru acești păcătoși: Întoarce-să-vor păcătoșii în iad. Aceasta «întoarcere» arată la vedeară cum sufletele celor păcătoși sânt astăzi în iad.

¹⁰²⁹ Scris: ВЪХОДАТЬ.

¹⁰³⁰ Scris: СВЕРШАСКЪ.

Născutului sau a Bogoiavlenii și de va fi preotul la țară, unde nu să găsească alt preot, atunce, ca să nu să smentească lucrul lui Dumnedzău, ce să i să dea preoților alt canon, post sau milostenie¹⁰³¹ /³⁵⁶ sau altă rugă, iară liturghie să cânte.

Iară darurile ce să vor vărsa, iaste datoriu preotul să le strângă foarte bine într-un vas curat și să le bage în locul unde să spală daca să priceștiuaste sau și într-alt loc curat să să îngroape ca să nu să calce sau să să atingă altcineva de acela loc.

(*Valsamon*;) Alta iaste lumina soarelui și alta iaste a lunii, iară pentru svintele daruri, de să va prileji să să vearse, de vor cădea pre pământ, iaste un lucru mare aceasta. Iară, de vor fi mainte de cântarea herovicului vărsate, până nu să aduc să să puie pre svântul preastol svintele daruri, atunce și certarea preotului să fie mai la vreme și, de-aciia, să aibă iertare. Pentru căce mainte di [sic!] ce citește preotul /³⁵⁷ molitvele svintei liturghii, ce să dzice aceastea ce să dzâc după după herovic, aceastea să chiamă molitvele liturghii. Iară molitvele ceale dentâi ce să citesc den-ceputul svintei liturghii până la vremea herovicului, aceastea sânt alte molitve. Pentru aceastea poate să aibă preotul iertare și mai iușor de la Dumnedzău ca să poslușască svintei liturghii și pentru spăseniia oamenilor, pentru că atunce, pre acea vreme, svintele daruri încă nu sânt desăvârșit¹⁰³² trupul și sângele Domnului. Iară, de să vor vărsa după ce să vor fi cetit molitvele liturghii, atunce foarte ca să aibă o pedeapsă mare preotul. Iară, de va fi meșterșugul diavolului să fie făcut vreo pacoste, să-i fie mai iușoară certarea, /³⁵⁸ după cum va socoti arhierueul.

(*Așijderea, Simeon de Solun*;) Dzice și acest svânt Simeon de Solun pentru rândul aceștii smenteale: De să va prileji să cadză pre vreun marmure, ce iaste gios¹⁰³³ pre patos, când să va vărsa, acesta marmure, de va fi puțință, să să scoată de acolo și să-l puie la un loc de cinste, unde să nu să calce, cum are fi într-o zidu. Iară, de va fi marmurele prea mare ca să nu să poată clăti den loc să să mute, atunce să sape afund acel loc cât va ținea acea vărsătură ce să vor fi vărsat svintele daruri și să să puie în loc curat, cum am dzâs și mainte, unde să spală preotul daca să priceștiuaste. Și, daca va săpa acel marmure, să-l speale foarte bine cu apă /³⁵⁹ și să vearse apa acolo la umivalniță.

Iară, de să va prileji să nu să vearse darurile toate, ce să rămâie vreo parte, de va fi mainte de herovic, cum am dzâs, să apuce să facă altele de carele vor lipsi pentru ca să săvârșască¹⁰³⁴ liturghiiia. Iară, de să va prileji să să vearse darurile când ies preoții cu svânta, cumu s-are dzice de vor cădea den capul preotului și să vor vărsa pre veșmentele preotului și, de-are fi cât de scumpe de mult preț, tot să le speale cu apă curată și în vas curat până să va spăla să nu rămâie nemică pre veșmânt și aceale spălături să le puie la loc curat. Iară, de să vor vărsa după ce să va fi săvârșit¹⁰³⁵ herovicul, atunce-i un lucru isprăvit, /³⁶⁰ numai să taie acel loc cât va ținea acea udeală pre veșmânt, unde să vor fi vărsat darurile, și dintr-aceale bucăți să să facă pocroveațe de potiriu și de discos, însă întâi să să speale aceale

---

¹⁰³¹ Scris: мѣстеніе.

¹⁰³² Scris: десъврѣшитъ.

¹⁰³³ Scris: цось.

¹⁰³⁴ Scris: съврѣшаскъ.

¹⁰³⁵ Scris: съврѣшитъ.

bucăți ce să vor tăia, de-acia să să facă procoveațe și spalăturile să să puie la omivealniță în oltariu. De-acia să facă den bucăț procoveațe.

(Așijdere, Ioan Postnic:) Dzice și Ioan Postnic de acest lucru: De să va prileji să să vearse svintele daruri în loc unde va fi pământ uscat, să-l radză pământul foarte bine de afund și să strângă acea țărână să o bage în foc să o ardză și să strângă acel pământ ars cu tot ce va fi acoloa în foc, cărbuni, cenușe și altă tot ce va fi, să-l ³⁶¹ ducă să-l arunce într-o apă curătoare, carea să nu seace nicedănăoară în veaci. ¹⁰³⁶

---

¹⁰³⁶ Ș. T.: GLAVA 17 Pentru preotul cântând liturghie să va prileji vreo smenteală de-ș va vărsa potiriul cu svintele daruri (Ioan, mitropolitul de Chitru): De să va prileji să să cumva vearse potiriul cu darurile mainte de văhodul cel mare, iară să facă preotul al doile rând proscomidie și să o săvârșască și să dzică și să molitva pomeanicului. Deacii să înceapă la slujbă de-acolea dentr-acel loc ce s-au vărsat darurile. Deacia - tot pre rând, până va face svârșit. Iară, de să vor vărsa după văhodul cel mare, acesta lucru scris nu l-am găsit necăiri, ca să să facă altă proscomidie. Iară, de să va prileji să mănânce șoarecii agnețul sau altă jiganie și să nu-l vadză preotul, trebuie să facă altă proscomidie, de va fi, cum am dzis, mainte de văhodul cel mare și acest păcat să-l ispoveduiască preotul cătră duhovnic sau cătră vlădic. Iară vlădicul să-i dea canon cum va socoti. Canonul să nu fie altă, ce să-l oprească de Besereacă cât va fi voia arhierelui. Însă, de să va fi prilejit aceasta să fie fost pentru nesocotința preotului. Iară, de va fi nevoie de preot, că nu va fi altul să cânte liturghie și să va prileji de va fi postul cel mare sau Praznicul Născutului sau a Bogoiavlenii și, de nva fi preotul la țară, unde nu să găsească alt preot, atunce, ca să nu să smentească lucrul lui Dumnedzău, ce să-i dea preotului alt canon, post sau milostenie sau altă rugă, iară liturghie să cânte. Iară darurile ce să vor vărsa, iaste datoriu preotul să le strângă foarte bine într-un vas curat și să le bage în locul unde să spală, deaca să priceștuiuște, sau și într-alt loc curat să să îngroape, ca să nu le calce sau să le atingă altcineva de acel loc. (Valsamon): Alta iaste lumina soarelui și alta iaste a lunei. Iară pentru svintele daruri, de să va prileji să să vearse, de vor cădea pre pământ, iaste un lucru mare acesta. Iară, de vor fi mainte de cântarea herovicului vărsate până nu să aduc, să să puie pre svântul preastol svintele daruri, atunce și certarea preotului să fie mai la vreamă și deacii să aibă iertare, pentru căce mainte de ce ceteaște preotul molitvele svintei liturghii, ce să dzic aceste după herovic, aceastea să chiamă molitvele liturghii, iară molitvele ceale de-nceputul svintei liturghii până la vreamea herovicului, aceaste sânt alte molitve. Pentru aceastea poate să aibă preotul iertare și mai iușor de la Dumnedzău, ca să poslușească svintei liturghii și pentru spăsenia oamenilor, pentru că atunce, pre aceaia vreamă, svintele daruri încă nu sânt desăvârșit trupul și singele Domnului. Iară, de să vor vărsa după ce să vor fi cetit molitvele liturghii, atunce foarte ca să aibă o pedeapsă mare preotul. Iară, de va fi meșterșugul diavolului să fie făcut vreo pacoste, să-i fie mai iușoară certarea, după cum va socoti arhierul. (Așijdere, Simeon, mitropolitul de Solun): Dzice și acest svânt, Simeon de Solun, pentru rândul aceștii smenteale: De să va prileji să cadză pre vreun marmure ce iaste gios pre patos când să va vărsa, acesta marmure, de va fi puțință, să-l scoată de-acolea și să-l puie la un loc de cinste, unde să nu să calce, cum are fi într-un zidiu. Iară, de va fi marmurele prea mare ca să nu să poată clăti den loc să să mute, atncea să să sape afund acel loc, cât va ținea acea vărsătură ce să vor fi vărsat svintele daruri și să să puie la loc curat, cum am dzis și mainte, unde să spală preotul daca să priceștuiuște. Și, daca va săpa acel marmure, să-l speale foarte bine cu apă și să vearse apa acolo la umivalniță. Iară, de să va prileji să nu să vearse darurile toate, ce să rămâie vreo parte, de va fi mainte de herovic, cum am dzis, să apuce să facă altele pentru ca să săvârșască liturghia. Iară, de să va prileji să să vearse darurile când ies preoții cu Svânta, cumu s-are dzice, de vor cădea den capul preotului și să vor vărsa pre veșmentele preotului și de-are fi cât de scumpe, de mult preț, tot să le speale cu apă curată și în vas curat, până să va spăla să nu rămâie nemică pre veșmânt și aceale spalături să le puie la loc curat. Iară, de să vor vărsa după ce să va fi svârșit herovicul, atncea-i un lucru isprăvit, numai să să taie acel loc cât va ținea acea udeală pre veșmânt, unde să vor fi vărsat darurile și dentr-acceale bucăți să să facă pocroveațe de potiriu și de discos. Însă întâi să să speale bucățile ce să vor tăia, de-acia să să facă pocroveațe și spalăturile să să puie la omivalniță în oltariu. De-acia să facă den bucăți pocroveațe. (Așijdere, Ioan Postnic): Dzice și Ioan Postnic de acest lucru: De să va prileji să să vearse svintele daruri în loc unde va fi pământ uscat, să-l radză pământul foarte bine de afund și să strângă țărâna să o bage în foc să o ardză și tot ce va fi acoloa în foc, cărbuni, cenușe și altă tot ce va fi, să să ducă să să arunce într-o apă curătoare, carea să nu seace nicedănăoară în veaci.

**Pentru svintele daruri, de să va mucedzi svântul agneț, și să va usca,
de nu va putea preotul să-l potribască**

(*Iarăș Ioan Postnic:*) De să va prileji să să strice și să mucedzască svântul agneț, cât să nu-l poată potribi preotul, atunce nice să-l ardă, nice să-l arunce undeva într-apă sau aiuri, ce să socotești tu sânțur, preote, să cauți să bagi vin dulce în potiriu și să potribști tot cum va fi acel agneț, împreună cu vin, nemică să nu lași după obicină^{1037 1038}

206 CAP.

Pentru preot că să cade să aibă umivalniță în svântul oltariu

(*Gherman, patriarhul de Țarigrad:*) La svântul jârtăvnic¹⁰³⁹ înlontru /³⁶² trebuie preotului ca să aibă loc ales. Să fie săpat, făcut de-acea treabă iscusită, să fie preotului de spălat. Când să va găta de proscomidie și, după ce să va priceștui, atunce, mai vârtos¹⁰⁴⁰ să nu cumva să să calce acealea spălături. Ce, foarte cu tocmală mare, când să va spăla și la umivalniță să nu cumva să stropască în laturi, ca să să calce, că mare păcat iaste acesta. Și are a da samă de acesta lucru preotul la înfricoșatul giudeț¹⁰⁴¹ ca și de la alte de toate.¹⁰⁴²

207 CAP.

Pentru mirean, ca să nu între în svântul oltariu

(*Săborul 6 în 7 capete:*) A Șeasele Săbor învață de acest lucru: Mireanul la svântul jârtăvnic¹⁰⁴³ să nu să apropie, nice bărbat, nice muiare, numai călugăr sau călugăriță să între să /³⁶³ măture și să curățească, după cum scrie canonul Svintului Nichifor, patriarhul de Țarigrad în 15 capete.¹⁰⁴⁴

¹⁰³⁷ Scris: *вничъ.*

¹⁰³⁸ Ș. T.: GLAVA 18 Pentru svintele daruri, de să va mucedzi svântul agneț, sau să va usca, de nu va putea preotul să-l potribască (Iarăș Ioan Postnic): De să va prileji cumva să să strice și să mucedzească svântul agneț, cât să nu-l poată potribi preotul, atunce nice să-l ardă, nice să-l arunce undeva, într-apă sau aiuri, ce socotești tu sânțur, preote, să cauți să bagi vin dulce în potiriu și să potribști tot cum va fi acel agneț împreună cu vin, nemică să nu lași după obicină.

¹⁰³⁹ Scris: *жрътъвникъ.*

¹⁰⁴⁰ Scris: *врѣтъсь.*

¹⁰⁴¹ Scris: *цѣдецъ.*

¹⁰⁴² Ș. T.: GLAVA 19 Pentru preot, că să cade să aibă umivalniță în svântul oltariu (Gherman, patriarhul de Țarigrad): La svântul jârtăvnic înlontru, trebuie preotul ca să aibă loc ales, să fie săpat, făcut de aceia treabă iscusit, să fie preotului de spălat, când, să va găta de proscomidie, și după ce să vor priceștui, atunce mai vârtos să nu cumva să stropască în laturi, ca să să calce, că mare păcat iaste acesta și are a da samă de acesta lucru preotul la înfricatul giudeț ca și de alte toate.

¹⁰⁴³ Scris: *жрътъвникъ.*

¹⁰⁴⁴ Ș. T.: GLAVA 20 Pentru mirean, ca să nu între în svântul oltariu (Săborul al Șeasele, la 7 capete): Al Șeasele Săbor învață de acest lucru: Mireanul la svântul jârtăvnic să nu să apropie, nice bărbat, nice muiare, numai călugăr sau călugăriță sau gramatic de beserecă să între să măture și să curățească, după cum scrie canonul Svântului Nichifor, patriarhul de Țarigrad, în 15 capete.

Pentru preotul când va cânta liturghie și va cădea dzveazda

(*Ioan Postnic:*) Preotul, când va cânta liturghie și de-i va cădea dzveazda de pre discos, să fie oprit de liturghie¹⁰⁴⁵ 50 de dzile, ce să dzice cindzeci.¹⁰⁴⁶

209 CAP.

Pentru anafură, pentru ce o iau creștinii și pentru dzilele ce sânt legate ca să nu să împreune cu fâmeile lor când vor lua anafura; așijdere, și când vor săruta svintele icoane

Anafora s-au făcut și să dă creștinilor într-acesta chip, pentru că dentâi toți ceia ce era creștini și mari și mici să priceștia la toate svintele litur³⁶⁴ghii, de lua svânta cumenecătură prespre toată vreamea. Iară acmu s-au depărtat de la noi această svântă și dumnedzâiască taină și să dă numai odată într-un an. Dirept aceaia, au ședzut de-au giudecat¹⁰⁴⁷ svinții părinți, pentru că va fi mai bine așea și mai cu tocmală și cu cinste și mai cu svințire și cu frica lui Dumnedzău, când să vor curăți oamenii pre aceste dzile a postului mare pentru pocăința și ispoveadania¹⁰⁴⁸. Dece atunce va fi mai cu cuviință să da dumnedzâiasca cumenecătură pentru mai multă svințire și curățire iertării păcatelor. Și s-au dat în locul priceăștenii¹⁰⁴⁹, dumnedzâieștii taine, carea o lua creștinii des. În chipul aceluia dar au tocmi³⁶⁵ acei svinți părinți să să dea aceasta anafora, cum are fi chip aceluia dar. Drept aceaia, în dzua de astăzi, iau creștinii anafora den mâna preotului pentru blagoslovenia¹⁰⁵⁰ și darul svințirii.

Deci, de vreme ce iau ei acest dar în locul priceăștenii¹⁰⁵¹, într-această dzi trebuie să să veaghe [sic!] și să să socotească și să să ferească de pofte și de împreunarea soțului său, ce să dzice bărbat cu fâmeaie. Deci, atunce să ia anafură și să sărute svintele icoane.

Iară, de să va prileji meșterșugul diavolului să facă cuiva pacoste să să împreune cu fâmeaia-ș, acela nice să ia anafură, nice să sărute svintele icoane, că așea dzice Svânta Scriptură: Ceale svinte – celor svințiț. Aceasta să socoteaște și de muieri, că cela³⁶⁶ bărbat ce să vor împreuna cu muiarea-ș, anafură nu vor lua într-acea dzi.

210 CAP.

Pentru cela ce va avea svadă cu cineva și va ține pizmă și nu să va împăca, aceluia să nu-i priimască¹⁰⁵² prescurile la besearică, nice să-l cumenece, fără de la moarte

(*Ioan Postnic:*) Svântul Ioan Postnicul învață de grăiaște: Cela ce va avea vrbă cu cineva să nu-l priimască¹⁰⁵³ în besearică, nice pre dâns, nice prescurile

¹⁰⁴⁵ Scris: *лѣтѣрїе*.

¹⁰⁴⁶ Ș. T.: GLAVA 21 Pentru preotul, când va cânta liturghie și va cădea dzveazda (Ioan Postnic): Preotul când va cânta liturghie, și de-i va cădea dzveazda de pre discos, să fie oprit de liturghie 50 de dzile.

¹⁰⁴⁷ Scris: *ѡбдекатъ*.

¹⁰⁴⁸ Scris peste tot: *исповѣданїе, исповѣданїа*.

¹⁰⁴⁹ Scris: *прїчѣщенїи*.

¹⁰⁵⁰ Scris: *блсвенїа*.

¹⁰⁵¹ Scris: *прїчѣщенїи*.

¹⁰⁵² Scris: *прїимаскѣ*.

¹⁰⁵³ Idem.

lui, până când nu va face pace cu cela ce-i învrăjbit, pentru căce că spre-acesta ruga să face blăstăm. Iară, de are face și milostenie¹⁰⁵⁴ și alte multe lucruri bune, cât de șe-are¹⁰⁵⁵ da trupul și pre măcenie pentru numele lui Hristos, aceastea Dumnedzău nu le priimește¹⁰⁵⁶ drept numai că, de vreame ce nu are pace cu fratele său cela ce-i cre/³⁶⁷știn ca și dâns, alegând la vreame ce va să să priceștuiască cu înfricată taină, preasvântul și curatul trup și cinstitul și preascumpul sânge a Domnului nostru Isus Hristos, de nu va face pace curată cu toată inima și de va rămânea cu vrajbă și cu răutate asupra cuiva, socotește-te și te veaghe să nu-l cumva cumineci pre acela, că nu știi că spată de îmbe părțile ascuțită bagi la inema lui, de-l va giunghea pre dâns trupește și sufletește. Și acesta păcat va, să fie asupra ta, preote, de nu-l veri goni pre dâns den svânta besearică, până nu va face pace. Iară canonul acestuia nu iaste altul, numai afurisenia, ca să nu să afle la besearică cu alți creștini, ca un /³⁶⁸preastâpnic ce calcă învățăturile lui Dumnedzău.¹⁰⁵⁷

211 CAP.

Pentru mireanul, daca va merge în besearică, să nu iasă până nu să va svârși¹⁰⁵⁸ slujba

(Svinții Apostoli¹⁰⁵⁹, 9 capete:) Al noolea cap de Pravolă a Svinților Apostoli învață: Oricare mirean, veri bărbat, ver muiare, daca va merge la besearică fie la ce slujbă, ver vecernie, ver itros, ver ceasuri, ver la svânta liturghie¹⁰⁶⁰ și, de nu va aștepta până în svârșit, ce va ieși den besearică fără blagoslovenia preotului și nu va sta să asculte acea dumnedzăiască slujbă, acela să fie afurisit. Alegând de o nevoie mare de va ieși, n-are nice o certare.¹⁰⁶¹

---

¹⁰⁵⁴ Scris: мѡстѡненіе.

¹⁰⁵⁵ Scris: шѡтѡре.

¹⁰⁵⁶ Scris: пріимѡкъше.

¹⁰⁵⁷ Ș. T.: GLAVA 22 Pentru cela ce va avea svadă cu cineva și va ținea pizmă și nu să va împăca, aceluia să nu-i priimască prescurile la besearică, nice să-l cumenece. fără de la moarte (Ioan Postnic): Svântul Ioan Postnicul învață de grăiaște: Cela ce va avea vrajbă cu cineva, să nu-l priimască în Besearică, nice pre dâns, nice prescurile lui, până când nu va face pace cu cela ce-i învrăjbit, pentru căce că spre-acesta ruga se face blăstăm. Iară, de are face și milostenie și alte multe lucruri bune, cât, de șe-are da trupul, și pre măcenie pentru numele lui Hristos, aceastea Dumnedzău nu le priimește drept nemică, de vreame ce nu are pace cu fratele său, cela ce-i creștin ca și dâns. Alegând la vreame ce vrea să să priceștuiască cu înfricată taină, pren svântul și curatul trup și cinstitul și prea scumpul sînge a Domnului nostru Isus Hristos, de nu va face pace curată cu toată inima lui și, de nva rămânea cu vrajbă și cu răutate asupra cuiva. Socotește și te veaghe [sic!] să nu cumva să-l cumineci pre acela, că nu știi că spată de îmbe părțile ascuțită bagi la inima lui, de-l va giunghea pre dâns și trupește și sufletește. Și acesta păcat va să fie asupra ta, preote, de nu-l veri goni pre dâns den Svânta Besearică până nu va face pace. Iară canonul acestuia nu iaste altul, numai afurisenia, ca să nu să afle la Besearică cu alții creștini, ca un preastâpnic, ce calcă învățăturile lui Dumnedzău.

¹⁰⁵⁸ Scris: свѡршѡн.

¹⁰⁵⁹ Scris: апѡлы.

¹⁰⁶⁰ Scris: литѡургіѡе.

¹⁰⁶¹ Ș. T.: GLAVA 23 Pentru mireanul, daca va merge la besearică, să nu iasă până nu va svârși preotul slujba (Svinții Apostoli, 9 capete): Al noole cap de Pravilă a Svinților Apostoli învață: Oricare mirean, veri bărbat, veri muiare, daca va merge la besearică fie la ce slujbă, veri la vecernie, veri la itros, veri la ceasuri, veri la svânta liturghie și de nu va aștepta până în svârșit, ce va ieși den

**Pentru mireanul ce va vrea să să cuminece,
ca să nu să împreune cu fămeaia lui și cumu i să cade să să ferească
de acest lucru /³⁶⁹ doo dzile într-o săptămână**

(Și carele Pavel apostol, a lui Dumnedzău propoveadnic și marele a toată lumea învățătoriu, dzice de grăiaște:) Să nu să oprească bărbatul despre fămeaia sa nicedănoară ca să nu să împreune, numai atunce când să vor voi¹⁰⁶² ei ande sine, mai vârtos¹⁰⁶³ spre dzile de rugă și când vor vrea să să apropie spre svânta cumenecătură.

(Întrebare de acest lucru, Timotheiu¹⁰⁶⁴ de Alexandria:) Întrebatu-s-au de acest lucru părintele Timothei, patriarhul de Alexandria, că nu iastă dată căsașilor ca să să cuminece în dzua ce să vor fi împreunaț trupeaște bărbatul cu fămeaia sa.

(Și altă întrebare, iarăș de acesta:) Încă s-au mai întreat de acest svânt patriarh: Oare care dzile /³⁷⁰ de-a săptămânii să cade să ferească omul să nu să împreune cu fămeaia-ș după pofta trupască.

Ș-au răspuns de-au dzis: Sâmbăta și dumeneca, pentru căce că într-aceastea dzile să slujesc svintele liturghii, deci, trebuie ca să să afle¹⁰⁶⁵ omul în curăție, pentru că sâmbăta să pomenesc toate sufletele morților, iară dumeneca pentru mântuirea învierii Domnului nostru Isus Hristos.

(Valsamon:) Dzice și Valsamon: De să va prileji cineva să nu fie avut văzdrăjanie, ce să dzice să nu să fie curățit cu post și cu rugă și să nu să fie ferit de pofte trupești și de să va fi cuminecat, negrijit acesta foarte să aibă un canon iute și cumplit și să fie și de besearică oprit.

(Mai pre scurt /³⁷¹ den cinu ce-au lăsat svinții apostoli:) Mireanul cela ce va vrea să să cuminece, cu trei dzile mainte ca să să ferească să nu să împreune cu muiarea-ș. Trebuieaște și daca să va cumeneca, să să ferească iarăș o dzi.¹⁰⁶⁶

besearică fără blagoslovenia preotului și nu va sta să asculte acea dumnedzăiască slujbă, acela să fie afurisit. Alegând de o nevoie mare de va ieși, n-are nice o certare.

¹⁰⁶² Recte: învoi.

¹⁰⁶³ Scris: *врътось.*

¹⁰⁶⁴ Scris: *тимохею.*

¹⁰⁶⁵ Scris inițial *Фле*, completat prin suprascriere.

¹⁰⁶⁶ Ș. T.: GLAVA 24 Pentru mireanul ce va vrea să să cuminece, ca să nu să împreune cu fămeia lui trupeaște și cumu i să cade să să ferească de acest lucru doo dzile într-o săptămână și carele. (Pavel apostol, Corint., zaceala 136): Acest a lui Dumnedzău propoveadnic și marele a toată lumea învățătoriu dzice de grăiaște: Să nu să oprească bărbatul despre fămeaia sa nicedănoară să nu să împreune, numai atunce când să vor voi ei ande sine mai vârtos spre dzile de rugă și când vor vrea să să apropie spre svânta cumenecătură. (Întrebare de acest lucru, Timothei, patriarhul de Alexandria:) Întrebatu-s-au de acest lucru părintele Timotheiu, patriarhul de Alexandria, că nu iaste dată căsașilor ca să să cuminece, în dzua ce să vor fi împreunaț trupeaște bărbatul cu fămeaia sa. (Și altă întrebare, iarăș de acesta): Încă s-au și mai întreat de acest svânt patriarh: Oare de care dzile a săptămânii să cade să să ferească omul să nu se împreune cu fămeaia-ș după pofta trupască? Și i-au răspuns, de-au dzis: Sâmbăta și dumeneca, pentru căce că într-aceastea dzile să slujesc svintele liturghii, deci, trebuie ca să să afle omul în curăție, pentru că sâmbăta să pomenesc toate sufletele morților, iară dumeneca pentru mântuirea Învierii Domnului nostru, Isus Hristos. (Valsamon): Dzice și Valsamon: De sa va prileji cineva să nu fie avut văzdrăjanie, ce să dzice să nu să fie curățit cu post și cu ruga și să nu să fie ferit de pofte trupești si, de să va fi cuminecat negrijit, acesta foarte să aibă un canon iute și cumplit și să fie și de Besearică oprit. (Mai pre scurt den cinul ce-au lăsat svinții apostoli): Mireanul cela ce va vrea să să cuminece cu trei dzile mainte ca să să ferească să nu să împreune cu muiarea-ș; Trebuieaște, și, daca să va cumeneca, să să ferească iarăș o dzi.

**Pentru mirean, de i să va prileji să aibă săblaznă în vis,
într-acea dzi când va vrea să să priceștiuască**

(*Dionisie, Athanasie*¹⁰⁶⁷, *Timotheiu*¹⁰⁶⁸, *svinții patriarș de Alexandria*;) Pentru acest lucru dau învățătură acești fericiți părinți și patriarși de Alexandria, cum, de să va visa omul cu vreo fâmeaie ce va fi avut poftă spre dânsă, ca să nu¹⁰⁶⁹ să cumenece, iară, de nu va ținea mente nemică să fie vădzut în vis, atunce, să va fi băgat diavolul de-i va fi făcut pacoste pentru să nu să cumenece,¹⁰⁷⁰ ca să streineadze pre creștini de svânta și dumnedzâiască aceaia taină a priceaștenii. Drept aceaia, au blagoslovit¹⁰⁷⁰ acești svinți părinți, când să va tâmpla una ca aceaia, să-i facă pacoste, acela creștin ca să să priceștiuască cu svânta cuminecătura, pentru ca să nu să bucure acest vrăjmaș luptătoriu ce să luptă de pururea cu noi.

Iar, de pofta ce grăiaște mai sus iaste într-acesta chip când să va prileji vreunui om ca să-i fie vro muiare foarte dragă, de să-i stea mentea tot la dânsă de pururea, deci, de să va visa cu una ca¹⁰⁷¹ și aceasta, ca să nu să cumenece de vream ce-i stă mentea și adintă [sic!] tot acolo la dânsă. Că pentr-acesta lucru dzice și Domnul la Svânta Evanghelie: Cea ce va căuta spre muiare cu poftă¹⁰⁷², face preacurvie¹⁰⁷³ cu dânsă întru inima sa.

214 CAP.

Pentru mireanul ce va vărsa într-acea dzi ce să va cumineca

(*Ioan Postnic*;) De să va prileji acest lucru să i să întoarcă omului den bucate sau den băutura multă, foarte ca să aibă un canon tare, până în 40 de dzile și metanii să facă câte 100 pre dzi și să citească Psalmul 8: ПОМЪЛЪИ МЪА БЪЖЕ¹⁰⁷⁴.

¹⁰⁶⁷ Scris: АΘΑΝΑΣΙΕ.

¹⁰⁶⁸ Scris: ТИМОФЕЮ.

¹⁰⁶⁹ Adăugat ulterior deasupra rândului.

¹⁰⁷⁰ Scris: ВЪГОЛОВИТЬ.

¹⁰⁷¹ Adăugat ulterior deasupra rândului.

¹⁰⁷² Scris: пость.

¹⁰⁷³ Ș. T.: GLAVA 25 Pentru mireanul, de i să va prileji, să aibă săblaznă în vis într-acea dzi când va vrea să să priceștiuască (Dimitrie, Athanasie, Timothei, svinții patriarș de Alexandria): Pentru acesta lucru dau învățătură acești fericiți părinți și patriarș de Alexandria, cum, de să va visa omul cu vreo fâmeaie ce va fi avut poftă spre dânsă, ca să nu să cumenece. Iară, de nu va ținea mente nemică să fie vădzut în vis, atunce să va fi băgat diavolul de-l va fi făcut pacoste pentru să nu să cumenece, ce să străineadze pre creștinii, de svânta și dumnedzâiasca taină a priceaștenii. Drept aceaia au blagoslovit acești svinți părinți, când să va tâmpla una ca aceaia, să-i facă pacoste, acela creștin ca să să priceștiuască cu svânta cumenecătura pentru ca să nu să bucure acest vrăjmaș luptătoriu, ce să luptă de pururea cu noi. Iară, de pofta ce grăiaște mai sus, iaste într-acesta chip; Când să va prileji vreunul om ca să-i fie vro muiare foarte dragă, de să-i stea mintea tot la dânsă de pururea, deci de să va visa cu una ca aceasta, ca să nu să cumenece, de vream ce-i stă mentea și adintă [sic!] tot acolo la dânsă. Că pentr-acesta lucru dzice și Domnul la Svânta Evanghelie: Cea ce va căuta spre muiare cu poftă, face preacurvie cu dânsă întru inima sa.

¹⁰⁷⁴ În slavonă: Doamne îndură-te spre mine.

Iară, de să va prileji să borască de boală și de neputință, acestuia să-i fie canonul mai ușor, după cumu va părea arhiereului sau părintelui său, duhovnicului.¹⁰⁷⁵

215 CAP.

Pentru logodna fămeii și cum iaste logodița giuruință¹⁰⁷⁶ nuntei ce va să fie

(*Săborul al Șeasele, 68 de capete:*) Scrie acest svânt săbor în 68 de capete de dzice cum cea ce va lua fămeaie logodită altuia și /³⁷⁴ va fi viu logodnicul ei, acela face preacurvie și iaste cum are lua muiarea de după un bărbat de-are curvi cu dânsă. Așea într-acesta chip să giudecă¹⁰⁷⁷.

Logodna, dzic tocmitorii cei de leage că iaste arvon¹⁰⁷⁸ după tocmală ce să face, cumu s-are arăvoni¹⁰⁷⁹ un lucru să fie întrutot cu adevărat și de stavăr. Și după giuruință¹⁰⁸⁰ ce s-au arătat că să va da den dzeastre și, mai pre scurt, iaste întrutot tocmală cu întărire și desăvârșit¹⁰⁸¹ cap de nuntă, însă de va fi lucrul făcut cu leage, ce să dzice să fie citit preotul molitvele ceale de obrăcenie¹⁰⁸². Așea, într-acesta chip, daca să va face logodna, nu poate nime să o desparță.

Iară cea ce o va strica, să aibă certare ca și cea ce ia muiare de la bărbat, /³⁷⁵ cum scriem și mai sus.

Iară, de vor fi legat numai cuvente, fără cinul besearicii, atunce, de să va și prileji să o ia altul, n-are nice o certare, pentru căce iaste un lucru slobod.

216 CAP.

Pentru ceia ce să vor logodi, să fie tânărul de 14 ai, iară fecioara de 12 ai

(*Neara a lui Alexie împărat, pre poreclă Cominu:*) Tocmit lucru iaste și cu direptate când va face neștine logodna sau nunta să fie voinicul de 14 ai și mai mult, iară nu mai puțin. Așijdere, și fata să fie 12 și mai sus, iară nu mai gios¹⁰⁸³. Aceasta iaste cu adevărat logodnă. Și, de va fi făcută cu molitve, cum am dzâs mai sus, nime n-are puteare ca să o strice și să o împarță ceastă logodnă, alegând /³⁷⁶ doară de să vor găsi niscare lucruri ce sânt vinovate, carele scriu pravilele, cum nu numai logodna ca să să desparță, de să vor adevăra de aceaste lucruri. Ce și nunta cea desăvârșit¹⁰⁸⁴, săvai de câtă vreme are fi, încă să desparte, daca să vor afla de acealea vini.

---

¹⁰⁷⁵ Ș. T.: GLAVA 26 Pentru mireanul ce va vărsa într-acea dzi ce să va cumineca (Ioan Postnic): De să va prileji acest lucru, să i să întoarcă omului den bucate sau den băutură multă să vearse, foarte ca să aibă un canon tare, să postească 40 de dzile și metanii să facă câte 100 pre dzi și să citească Psalmul 8: *помили ми бже*. Iară, de să va prileji să să vearse de boală și de neputință, acestuia să-i fie canonul mai ușor, după cum va părea arhiereului sau părintelui său, duhovnicului.

¹⁰⁷⁶ Scris: *цървѣницѣ*.

¹⁰⁷⁷ Scris: *цѣдекѣ*.

¹⁰⁷⁸ Scris: *арвонѣ*.

¹⁰⁷⁹ Scris: *аръвони*.

¹⁰⁸⁰ Scris: *цървѣницѣ*.

¹⁰⁸¹ Scris: *десъврѣшитѣ*.

¹⁰⁸² Scris: *цѣврѣченіе*.

¹⁰⁸³ Scris: *цосѣ*.

¹⁰⁸⁴ Scris: *десъврѣшитѣ*.

Iară, de să va tâmpla să fie logodna fără vârstă¹⁰⁸⁵, mai mici de cum am dzâs mai sus, întru nemică să fie aceeaia logodnă.

Ascultați aicea ca să înțelegeț de acest lucru.

217 CAP.

Pentru despărțirea logodinței

Aceasta s-au prilejit de-au fost în dzilele ceale vechi; O fecioară, de o au chemat Irina, au fost de dzeace ai și s-au logodit cu un voinic, de l-au chemat Ioan. Și s-au făcut logodnă desăvârșit¹⁰⁸⁶, și s-au cetit molitvele ceale /³⁷⁷ de obrăcenie¹⁰⁸⁷.

Într-acea, nu s-au putut tăcea acest lucru, ce s-au mărturisit ca un lucru fără de leage și s-au ispitit să să strice aceeaia logodnă să nu fie.

Într-acea, au întrebat de patriarhul: Poate această fecioară să să despartă de acest voinic ce-au fost logodită pentru căce n-au fost vârstă¹⁰⁸⁸ ei deplin, fiind lucru fără de leage, și să-ș ia aceasta Irina alt bărbat cu leage și încă nu fiece bărbat, ce să ia pre un al doile văr acestuia¹⁰⁸⁹ Ioan, carele i-au fost lui numele Theodor¹⁰⁹⁰.

Iară acest svânt patriarh, împreună cu al său svânt și de Dumnedzau împreunat săbor, au dat învățătură de-au dzâs să să facă acest lucru fără nice de o smenteală, de vream ce logodința Irinei /³⁷⁸ au fost fără de vârstă¹⁰⁹¹, căce c-au fost mai mică de 12 ai. Drept aceeaia, străcăm¹⁰⁹² aceeaia logodnă, ca un lucru ce-au fost fără de leage și dăm voie aceștiia Irinei ca să-ș ia bărbat cu leage pre acesta Theodor¹⁰⁹³, după cum învață svintele pravile și nemică să nu să bage în samă căce iaste acesta Theodor¹⁰⁹⁴ al doile văr lui Ioan, pēntru că acesta Ioan s-au aflat călcătoriu de leage.

218 CAP.

Pentru ceta ce va vrea să să preoțească și va muri logodnica sau când să va prileji să fie fecioara micșoară, să nu fie în vârstă¹⁰⁹⁵ deplin

Bărbatul ce are avea înțelepciune și de va vrea să fie preot, daca să va prileji de să-i moară logodnica cu carea au fost tocmit și logodit, sau de să va prileji să fie și vie, și de să va /³⁷⁹ despărți de dânsă, și, de va avea gând să să preoțească și va lua altă muiare.

De va lua alta, să nu-l hirotonească, că cea iaste cum are fi a doo cununie, iară, de va vrea să petreacă în curăție toată vviața lui și să nu să însoare, numai așa

---

¹⁰⁸⁵ Scris: връстж.

¹⁰⁸⁶ Scris: десъвръшит.

¹⁰⁸⁷ Scris: въръчненіе.

¹⁰⁸⁸ Scris: връста.

¹⁰⁸⁹ Altă lecțiune: a cestuia.

¹⁰⁹⁰ Scris: оеодоръ.

¹⁰⁹¹ Scris: връстж.

¹⁰⁹² Scris: стръкъм.

¹⁰⁹³ Scris: оеодоръ.

¹⁰⁹⁴ Idem.

¹⁰⁹⁵ Scris: връстж.

poate să să preoțească, iară într-alt chip nu. Iară, de nu va putea fi fără de fâmeaie, ce să va însura, nicum¹⁰⁹⁶ să poată fi preot, ce, de va fi fost având și vreo mesereare den clirosul besearicii, dintr-aceaia încă să fie scos, iară, de să va fi gășind citeț¹⁰⁹⁷, numai cu aceaia să fie, iară mai sus să nu să suie, ce să rămâie numai cu aceaia.

Iară, de va fi fost logodnica fără de vârstă¹⁰⁹⁸, ce să dzice de va fi fost fecioară micșoară, însă de va fi fost de 6 ai na³⁸⁰inte și de să va fi ispitit diacul¹⁰⁹⁹ cela ce o va fi logodit să strice logodna și să să logodească cu alta acesta, preot nu va putea să fie, pentru căce să socoteaște a doo nuntă. Iară, de va fi fost fecioara mai gios¹¹⁰⁰ de 6 ai, de va și strica logodița și să va logodi cu alta, acesta să fie preot.

Acesta lucru pre mireani nu-i smenteaște, numai pre ceia ce vor vrea să fie preoți sau diaconi. Numai atâta să să socotească, că mireanul ce nu va fi de treaba besearicii, și de va strica logodna, ce să dzice de nu va vrea să facă nuntă cu ceaia ce-au fost logodit, ce va cerca să ia alta, acesta nu va putea să ia nice pre o rudă de aceii logodnice ce-au fost logodit până a opta stepeună, după cum scriu svintele /³⁸¹pravile: Șapte steapene, a opta să să ia, iară într-alt chip nu poate să fie.

219 CAP.

Pentru logodna ce să vor logodi și vor schimba inealele și apoi să va căi o parte și va cerca să strice tocmala, sau de să va svârși¹¹⁰¹ vreunul dentru acei logodnici¹¹⁰² sau de să va face călugăr

(*Armenopol:*) Logodița are aceasta fire: Doi oameni vin de să adună și fac tocmală de bunăvoia lor și dau ineale unul altuia, de să arăvonesc¹¹⁰³. Tocmala lor iaste aceasta, ca să le fie cuvântul stătătoriu și arată acolea și dzeastre, cine ce va da feciorilor săi. Dup-aceaia, de să va căi unul de dânș și va vrea să strice tocmala, acela să să pedepsască și să întoarcă toată cheltuiala și dzeastrelor tot îndoite. Ce va fi preț de un /³⁸²galbăn, să dea doi, ce va fi de dzeace, să dea doodzeci, ce va fi de 50, să dea 100. Aceasta să fie pedeapsa, iară nu altă.

(*Leon și Costantin, împărații cei mari:*) Dacă să va fi făcut logodna, de să va prileji să moară unul dentru dânș, ver bărbatul, veri fâmeaia, atunce să întoarcă cel viu celui mort tot ce vor fi dat unul altuia, ca să întoarcă înapoi cum vor fi luat, iară nu îndoit.

Așijdere, de va vrea unul de dânș, ce să dzice de cei logodiți, ca să să facă călugăr, fiecarele acesta așijdere, ce-au luat arăvon¹¹⁰⁴, aceaia să dea, iară mai mult nemică, de vream ce părăsește aceasta cale și să apucă de alta mai bună.

---

¹⁰⁹⁶ Scris: *никѹл.*

¹⁰⁹⁷ Scris: *чытець.*

¹⁰⁹⁸ Scris: *врѣтъж.*

¹⁰⁹⁹ Scris: *діакѹль.* Citește: di-a-cul.

¹¹⁰⁰ Scris: *цось.*

¹¹⁰¹ Scris: *сврѣши.*

¹¹⁰² Scris: *логодничь.*

¹¹⁰³ Scris: *арѣвонескъ.*

¹¹⁰⁴ Scris: *арѣвонь.*

Pentru logodnică, când va fi la logodință, de o va săruta logodni³⁸³ cul

(*Armenopol:*) De va săruta logodnicul pre logodnica lui la vremea aceeaia când să vor logodi și de să va prileji să moară unul dentr-înși, atunce giunățate¹¹⁰⁵ de daruri ce să vor fi dăruit la logodnă ca să dea celui viu ce-au rămas, iară giunățate¹¹⁰⁶ să grijască acel mort, ce să dzice dentru ce va fi dat cel viu celui mort ca să-i întoarcă giunățate¹¹⁰⁷, iară giunățate¹¹⁰⁸ să rămâie celui mort.

Iară, de nu să vor fi sărutat la logodință și de va muri unul dintrū acești doi, să să întoarcă darurile celui viu înapoi ce să va afla c-au dat celui mort la logodință. Iară, de va fi dat logodnica logodnicului său niscai daruri și de va muri logod³⁸⁴ nica sau logodnicul, ca să să întoarcă darurile ei, să dea înapoi celor vii ce au rămas, ver fie fost¹¹⁰⁹ sărutare, ver nu fie fost, darurile fâmeii, tot să să întoarcă, într-alt chip să nu fie.

221 CAP.

Pentru vinele ce împart logodna și să întoarcă arăvona¹¹¹⁰

(*Matheiu, 1:*) De nu vor fi cei logodiți în vârsta¹¹¹¹ cea deplin, ce să dzice denafară¹¹¹² de direptate cuconi brudii¹¹¹³, și-i vor logodi, trebuie să știe tot omul când va vrea neștine să facă nuntă să fie desăvârșit¹¹¹⁴, să cade să fie bărbatul de 14 ai și mai sus, iară fecioara să fie trecută de 12 ai. Mai gios¹¹¹⁵ de atâția ai, câte logodne să vor face, să chiamă fără de vreme, nêvârstnici¹¹¹⁶, întru nemică să fie aceastea.

Așjidere, de să va afla fata grea de alt bărbat,³⁸⁵ strein.

Așjidere, de să va afla vreunul de dânș că iaste de altă leage, iară nu iaste creștin drept sau de va fi eretic fiecarile de dânș, veri bărbatul, veri muiarea.

Sau de va face neștine logodna de nevoie, de frica mai-marelui acelu loc, a domnului sau a vreunui boiarin, de vor avea nevoie părinții și nu vor avea ce să face, aceștia, când vor găsi¹¹¹⁷ vreme, ca să strice și să să despartă aceasta logodnă.

Așjidere, și când să va face unul de dânș călugăr.

(*Neara a lui Leon chesari:*) Dzice și într-o sută și 11 capete la cartea lui Leon chesari, așjidere, într-o sută și 12: Desparte-să și să strică logodna și când să va

¹¹⁰⁵ Scris: ѡмѣтате.

¹¹⁰⁶ Idem.

¹¹⁰⁷ Idem.

¹¹⁰⁸ Idem.

¹¹⁰⁹ Scris: фос.

¹¹¹⁰ Scris: аръвона.

¹¹¹¹ Scris: врѣста.

¹¹¹² Scris: денафарж.

¹¹¹³ Scris: броудіі.

¹¹¹⁴ Scris: десъврѣшитѣ.

¹¹¹⁵ Scris: цось.

¹¹¹⁶ Scris: невръстниче.

¹¹¹⁷ Ultimele două cuvinte adăugate marginal cu cerneală neagră și cu slove mai mici.

prileji să fie bolnav unul den dâns; de va avea nevoie di [sic!] cel /³⁸⁶ duh necurat, ce să dzice de să va îndrăci, ver bărbatul, veri muiarea. Însă, de va veni acesta lucru mainte de nuntă sau într-acea dzi ce va fi nunta, într-acei ceas ca să fie despărțit, să nu să facă aceeaia nuntă. Iară, de va fi venită această nevoie și acesta chin ales muierii, să o așteapte bărbatul 3 ai. Deci, de nu să va tămădui într-acești 3 ai, să-ș vie în fire, să să desparță bărbatul de dânsă. Iară, de să va prileji acesta lucru bărbatului, să-l așteapte muiarea lui 5 ai. După cești 5 ai, de vreme ce nu să va putea izbăvi de această răutate și drăcească deanstvie, să să desparță muiarea de dâns.

222 CAP.

Pentru stepena nuntei până în câte stepene să suie

(*Matheiu:*) Aceaste stepene a nuntei, /³⁸⁷ pentru că ce să chiamă stepene? Pentru că sânt ca niște scări ce să suie den stepenă în stepenă¹¹¹⁸ și să pogoară așijdere den stepenă în stepenă¹¹¹⁹. Așea sânt și rudele, că să împart pre cinci¹¹²⁰ obiceiaie oarecarele, și să socotesc cinci¹¹²¹ fealiuri. Că dentr-un tată și dentr-o îmă să nasc doi cuconi, carii sânt amândoi frați; sau dintr-un tată și doo maici¹¹²² să nasc doi cuconi și să chiamă așijdere frați. Și nu poate să dzăcă că nu-i iaste frate, macar că iaste și de altă maică, dacă sânt dentr-un tată sămănați. Și iarăș, nu va putea să dzăcă că nu-m iaste frate, săvai de are fi și de alt tată, dacă sânt dentr-o maică născuț, macar cum, tot să chiamă frați dentr-un trup. Acești doi fraț /³⁸⁸ sânt doo nașteri: Iată doo stepene.

Acmu, dentr-acești doi fraț, de vor naște doi cuconi, să vor chema veri primari, feciori den doi frați.

Iată 4 stepene. Iară, de vor naște și aceștea doi cuconi, să vor chema ai doii¹¹²³ veri acei cuconi. Iată, aceștea sânt 6 stepene.

Și iarăș, acești ai doii veri, de vor naște și aceștea doi cuconi, să vor chema aceștea ai treii veri. Iată aicea sânt opt stepene.

223 CAP.

Împărțirea semințiilor

Semințiile să împart în cinci părți: Dentâi iaste din sânge, ce purceade den tată și den maică, de să înceape ruda pentru nașterea; a doa iaste cuscriia, ce vine dentr-alt sânge de să meastecă; a treia iaste cuscriia întreită, ce vine den trei seminții de să adună; a patra rudă iaste /³⁸⁹ cumătriiia, den svântul botedz; a cincea iaste feciorul cel sufletesc, ce să chiamă fiiu sufletesc cându-l face neștine pre cineva și-l ia de bunăvoia lui de și-l face fecior de suflet pentru ruga și svintele molitve ce citeaște preotul, pentru carele să face adevărat lui fiiu sufletesc, ca și când i-are fi născut den trup.

---

¹¹¹⁸ Idem.

¹¹¹⁹ Scris: степеня.

¹¹²⁰ Scris: чинь.

¹¹²¹ Idem.

¹¹²² Scris: маичь.

¹¹²³ Scris: дони.

Pentru semințiile ce sânt de pugor dentr-un sânge

Dup-acea, semințiile ceale dentr-un sânge să împart în trei părți: Dentâi și apoi și mijlocii. Deci, dentâi să chiamă spre mene tatăl meu, moșu meu, strămoșu-mieu, așjidere, maică-mea, moașe-mea, strămoașe-mea. Mai apoi, iarăș, spre mene iaste fiu-mieu, fiul acestuia, nepotu-mieu, strănepotu-mieu. Mijlocii, /³⁹⁰ iarăș, să chiamă câți ne-am născut toți dentr-o semenție, carii nice i-am născut eu pre dâș, nice ei pre mene, ce ne-am născut noi toți dentr-un sânge, ce să dzice: frate-mieu, soru-mea, vâru-mieu, vară-mea, unchiu-mieu, mătușe-mea.

225 CAP.

Pentru a șaptea stepenă, cum nu pot să să împreune la nuntă

A șaptea stepenă, ce pogoră dentr-un sânge, să smenteaște: Nu pot să să ia și să să împreune, nice într-un chip, nice poate ca să să facă acesta lucru, pentru că nice-l lasă pravila sau leagea ca să-ș ia neștine și e muiare pre nepoată-sa, pre fata celuia ce-i iaste lui al doile văr, că iaste lucru fără leage.

Dentâi, la dzilele ceale vechi de demult, au fost întrebând întâi, mainte până a să /³⁹¹ face nuntă și, dac-au fost întrebând, nu i-au fost lăsind să facă acel lucru, ce i-au fost oprind. iară, de-au fost făcând fără de întrebare, i-au fost can pedepsind cu canon și de-aciia i-au lăsat. Iară de besearică nu i-au fost oprind, nice i-au fost globind, după cum scrie svânta pravilă, unde dzice: Nu poate neștine ca să-ș ia muiare pre fata vărului său al doile sau a vară-sa ce iaste tot una. Drept aceaia, cine vrea face acest lucru pre ascuns, avea canon o samă de vream.

Deci s-au tras acest lucru multă vream, până la dzilele preaosvințitului și a toată lumea patriarh mai-marele Luca, patriarhul de Țarigrad¹¹²⁴. Atuncea s-au luat a să grăi de-această tocmală și a so/³⁹² coti cum iaste lucru fără de leage și mai rău nu poate fi.

Deci, acest svânt părinte au strâns săbor ș-au ședzut de-au giudecat¹¹²⁵ și așea au dat învățatură ca să să părăsască acest lucru fără de leage și să nu să mai facă de acest feliu de nunte, ce să dzice a șaptea stepenă ce pogorară den sânge. Și pre cine va întreba să nu-i lase să să facă, iară, de vor face pre ascuns, ca să-i despartă de tot și să nu-i mai lase să să împreune și preotul ce-i va cununa să fie lepădat de preoție. Alegând de-l vor fi amăgit cu înșelăciune, de nu va fi știut, atuncea să nu-l scoată ce să-i dea canon cumu să cade, de vream ce-l vor fi prilestit cu hiclesug. Iară cât vor fi îndemnători /³⁹³ și făcători acestuia lucru, aceștea toți să fie afurisiți ca niște preastâpnici¹¹²⁶ și făcători ce-au făcut prespre leage și fără de pravilă.

Aceasta au adevărat ș-au întărit acest svânt patriarh și n-au fost numai cu atâta, ce încă au făcut și uric împărătesc cu mare blăstăm cu învățatura mai-marelui împărat chir Manuil Porfiroghen. Drept aceaia, de atuncea s-au părăsit acest lucru,

¹¹²⁴ Luca Crisoberges (Chrysoberges), patriarh ecumenic între 1156-1169.

¹¹²⁵ Scris: *удѣкатель*.

¹¹²⁶ Scris: *прѣстѣпникъ*.

de nu-ș mai ia nime pre nepoată-sa să-i fie muiare, nice nu va mai fi nicedânăoară în veaci.

226 CAP.

Pentru a opta stepenă ce pugoară den sânge și în câte stepene să cade să să cunune

A opta stepenă ce pugoară den sânge să face asea: Tatăl, oricăț feciori va face, toți ^{/394} împreună să chiamă a doo stepenă. Macar de-are fi câte nașteri den tată-mieu, tot o stepenă să socoteaște spre tată-mieu. Iară pugorârea sângelui mearge într-alt chip, ce să dzice:

Tată-mieu m-au născut pre mene, iată, avem o naștere, cum s-are dzice o stepenă eu cătră tată-mieu. Deci, cum iaste tată-mieu spre mene o stepenă, așa-i și spre frații miei spre toți, de-are fi câți de mulți, tot să chiamă o stepenă spre tată-mieu, iară nu mai multe.

De aicea înceape a pugorî sângele, cumu s-are dzice: Tată-mieu și cu mene sântem o stepenă; eu am născut un fiiu, carele iaste spre mine o stepenă, spre tată-mieu – doo.

Acmu, tată-mieu au născut pre frate-mieu, carele iaste ca și mene ^{/395} spre tată-mieu o naștere, o stepenă, iară spre mene doo nașteri sânt doo stepene.

Acmu frate-mieu au născut un fiiu, dece spre tată-său iaste o stepenă, iară spre mene, spre unchiu-său, iaste a treia stepenă.

Iară spre fiiu mieu, spre văru-său iaste a patra stepenă, cum s-are dzice: Eu sânt o naștere a frățâne-mieu, doo a nepotu-mieu; trei a fiiu-mieu; patru spre nepotu-mieu, carii-ș sânt veri primari. Iată verii premari sânt 4 nașteri; iată 4 stepene.

Iarăș nepotul, fiiul frățâne-mieu, au născut un fiiu; are trei nașteri spre frate-mieu, iară spre mene patru nașter, ce să dzice 4 stepene; spre fiiu-mieu – 5 nașteri.

Născut-au și fiiu-mieu un fiiu, carele-m iaste mie nepot. ^{/396} Spre acesta iaste a șeasa naștere, cari-ș sânt ai doi veri; iată, ai doii ¹¹²⁷ veri sânt 6 stepene.

Iarăș nepotul frățâne-mieu au născut o fecioară carea iaste spre frate-mieu a patru stepene, iară cătră mine 5 stepene, iară cătră fiiu-mieu 6, iară spre nepotu-mieu 7, iară spre strenepotu-mieu, carele-i iaste ei al treile văr, sânt opt stepene. Deci așa sa face a opta stepene.

(*Seamnele nuntei ce să cade să fie:*) Dentr-un sânge să face nunta a opta stepenă, cumu s-are dzice pre a treia-m [sic!] vară o voiu lua de-m va fi fâmeaie fără nice o smenteață, cum scrie pravila mai sus și voiu lua fâmeaie și pre nepoata cea de fie a unii a doo veare a mea.

Așjidere, și cuscriia: Să va face ^{/397} nunta când vor fi 7 stepene și până în 6 stepene.

Iară den fiii cei sufletești sau dintru cei priimiți ¹¹²⁸ den svântul botedz, până a opta stepenă nu poate ca să să facă nunta, ca și când are pogoară [sic!] dentr-un sânge.

---

¹¹²⁷ Scris: *дои*.

¹¹²⁸ Scris: *прїимци*.

Iară cuscriia ce vine de să face de trei părți, ce să dzice de trei fealiuri de rude, aceasta să să facă nunta când vor fi 4 stepene.

227 CAP.

Pentru cuscrie, în ce chip să poată găsi stepenele

Stepenele ce pugor den sânge pre lesne iaste a le socoti, după cum am dzis mai sus cu agiutoriul¹¹²⁹ lui Dumnedzäu.

Iară stepenele ce sânt den cuscrie cu nevoie iaste și foarte cù samăluire trebuie ca să le arătăm, ca nu cumva să le smentim, că apoi vrem face un lucru foarte fără de leage, pentru /³⁹⁸ carele vom să luom grea muncă. Drept aceaia, numai ce ne învață și iartă svânta pravilă, aceaia să facem, iară carele nu iartă pravila, nice le slobodzeaste, de acealea, foarte să ne veghem și să nu le facem, nice să iertăm pre cineva să le facă, că vom cădea într-adâncul, carele nu vom mai ieși, nice ne vom mai scula.

Pentru căce că ceia ce fac lucruri fără de leage cu voia lor sau pentru căce iau daruri și mázde sau pentru voia cuiva sau pentru cinstea și aceștea și ceia să vor mesteca la acel lucru fără de leage, ce iaste sânge amestecat, cumu s-are dzice bărbat cu fâmeaie ce nu li să cade a să împreuna, așijdere, și cât vor fi îndemnaț ca să să facă acesta lucru, toți împreună vor merge în iad. Și, mai /³⁹⁹ vârtos¹¹³⁰, în groapă mai adâncă vor să fie păstorii ceia ce li-i a da samă de acesta lucru, că ochiul cel neațipit al lui Dumnedzäu toate le vede și le cunoaște.

Dascalii cei vechi di [sic!] demult până în șeapte stepene au fost slobodzind cuscriia, iară cești mai noi au slobodzit și până în șease stepene, ș-au smentit stepena a șeasa pre ceia a șeaptea, pentru că ceia a șasea n-are nemic mestecătură cum are ceia a șeaptea. Că leagea nu priimeaste¹¹³¹ un bărbat ca să ia pre maică și pre fată, nice moașe și nepoată, nice moașe și strenepoată, nice moașe și nepoată de strenepoată, nice doo surori, nice mătușe mijlocie și nepoată, nice mătușe mare și nepoată, nice doo veare premari, nice mătușe mică și nepoată, /⁴⁰⁰ nice doo a doole veare nu poate să le ia pre aceastea un bărbat, pentru căce nu iaste a șeaptea stepenă, cum numără oarecarii, ce iaste numai șease, pentru că bărbatul cu muierea-ș iaste o stepenă.

De acest lucru s-au întrebat de părintele Nicolae¹¹³², patriarhul de Țarigrad, ș-au oprit svinția sa acest lucru împreună cu al său svânt săbor și s-au făcut și uric împărătesc ca să nu să mai facă aceasta nuntă nicedănăoară în veaci¹¹³³, pentru căce orcâte nunte să fac den cuscrie, tot spre a șeaptea stepenă să chiamă, pentru că o fire iaste împreunată cu alta. O fire să să [sic!] chiamă un om; împreunare cu alta iaste bărbatul cu fâmeaia lui cea cu leage, carii ș-au împreunat, /⁴⁰¹ de să chiamă și sânt un trup. După cum dzice Svânta Scriptură: Și sânt amândoi un trup. Drept

¹¹²⁹ Scris: дѣторюль.

¹¹³⁰ Scris: вѣтъсь.

¹¹³¹ Scris: прѣимѣце.

¹¹³² Nicolae III Gramaticul, patriarh ecumenic între 1084-1111.

¹¹³³ Scris: вѣчь.

aceaste dzice mai sus c-au schimbat a șaptea stepenă dascalii și-au lăsat să fie a șasea, pentru căce au împreunat aceaste doo obraze într-unul, ce să dzice bărbatul cu fâmeaia, Drept acesta lucru să chiamă a șasea, iară tot a șaptea merge: Lua-ș-va omul și fâmeaie pre fata a unii a doo veare a muierii lui ce o va fi țânut.

228 CAP.

Pentru numele unchiului, cumu să chiamă în trei chipuri, împărțind care nunte pot să fie și carele nu pot fi

Unchiu mijlociiu să chiiamă fratele tătâne-mieu sau sora lui. Unchiu mare să chiamă fratele moșu-mieu, unchiu mic să ^{/402} chiamă cela ce-i văr premare tătâne-mieu. Deci fratele tătâne-mie iaste spre mene a treia stepenă, iară fratele moșu-mieu sau a moașe-mea iaste spre mene a patra stepenă, iară văr premarele tătâne-mieu iaste a cincea stepenă cătră mene.

Tatăl și feciorul maică și fată nu vor lua.

Tatăl și feciorul moașe și nepoată nu vor lua.

Tată și fecior moașe și a doo nepoată nu vor lua.

Tată și fecior moașe și a treia nepoată nu vor lua.

Tată și fecior doo surori nu vor lua.

Tată și fecior mătușe și nepoată nu vor lua.

Tată și fecior doo veare premari nu vor lua.

(*Preaosvințitul părintele nostru Mihail, mitropolitul de Solum:*) ^{/403} Tată și fecior vor lua amândoi mătușe mică și nepoată, și iaste aceasta nuntă iertată ca să să facă fără nice de o smenteală.

Tată și fecior doo a doole veare nu vor lua.

(*Întrebare:*) Oare pentru ce tată și fecior l-am slobodzit ca să ia mătușe mică și nepoată, iară doo a doole veare i-am oprit să nu să ia?

(*Răspuns:*) De va lua tată și fecior mătușe mică și nepoată, iarăș iaste locul deplin a tatălui și a feciorului.

Iară daca vor lua tatăl și cu feciorul doo a doole veare, atunce, în loc de tată cu fecior vor să-ș fie cumnați. Pentru acesta lucru nu lasă pravila ca să să facă una ca aceasta, pentru căce numele tatălui și a feciorului, având ei unul mă^{/404}tușea cea mică, altul nepoata, întru nemică nu să schimbă, ce-i tot tată și fecior, iară nice-i socrie, nice-i cumnăție, cumu-i la ceale a doole veare, cum și am dzâs.

Aicea să socotească fiecine că la nunta ce să împart și să schimbă numele, aceaia nuntă nu poate să fie, că iaste prespre leage.

Și, aicea, de va lua tatăl mătușea cea mică și feciorul nepoata, poate să fie, iară, de va vrea să ia feciorul mătușea și tatăl nepoata, nu poate să fie, pentru ca să nu să împarță numele și să să schimbe, să fie tatăl fecior și feciorul tată.

Nice mătușe mare poate să ia tatăl și feciorul nepoata.

Nice moșul și nepotul de fiu nu vor putea lua maică și fată.

Nice moș ^{/405} și nepot nu pot să ia moașe și nepoată.

Nice moș și nepot – moașe și a doo nepoată.

Nice moș și nepot – doo surori.

Nice moș și nepot – mătușă mijlocie și nepoată.

Iară moș și nepot vor lua mătușe mare și nepoată.

Așijdere, moș și nepot vor lua mătușe mică și nepoată.

Moș și nepot nu vor lua doao veare primari.

Nice moș și al doile nepot nu le vor putea lua, pentru ca să nu să schimbe numele, să-ș fie cumnați.

Iară moș și al doile nepot vor lua moașe și nepoată a doo.

Moș și al doile nepot vor lua mătușe mijlocie și nepoată.

Doi frați doo surori nu vor lua.

Doi frați mătușe mijlocie și nepoată nu vor lua.

Doi frați /⁴⁰⁶ doo veare premari nu vor lua.

Doi frați vor lua mătușe mică și nepoată.

Doi frați vor lua doo a doole veare.

Doi frați îmă și fată nu vor lua.

Doi frați moașe și nepoată nu vor lua.

Doi frați moașe și a doo nepoată nu vor lua.

Doi frați mătușe mare și nepoată nu vor lua.

Unchiu și nepot vor lua mătușe și nepoată, însă să ia unchiul mătușea și nepotul nepoata. De vor face așa sânt iertați. Iară, de va lua unchiul nepoata și nepotul mătușea nu poate să fie, că să va face unchiul nepot și nepotul unchiu. Deci nu poate să fie pentru schimbul numelui.

(*Vasilie великий:*) Dzice și сѣи Vasilie великий Oricâte nunte să vor /⁴⁰⁷ schimba numele într-aceaia stepenă, acealea nunte să chiamă fără de leage.

Unchiu și nepot vor lua doo vere premari fără nice de o smenteală.

Doi veri premari vor lua doo veare premari.

229 CAP.

Pentru cuscriia ce să adună de trei părți, de pre 3 seminții

Acum să arătăm și aceaste trei semenții ce vin de să împreună de trei părți de cuscrie, că aceastea încă-s nedespărțite. Cumu să dzice, de altă rudă sânt eu și de alta iaste muiarea mea și cu frate-său și, de altă rudă iaste muiarea frăține-său, cumnată-sa.

Dup-acea, de-m va muri muiarea, poci să-m iau muiare pre sora muierii cumnatu-mieu, ce să dzice pre cumnata cumnatu-mieu.

Iară, de va muri cumnatu-mieu, fratele muiarii meale, eu nu poci să-i iau muiarea, iară /⁴⁰⁸ un frate al meu o va lua.

Și de voiu avea eu un hiastru și de va muri, nu voiu putea să-i iau muiarea lui.

(*Că dzice Matheiu:*) Că hiastrul și hiastra, veri făt, veri fată, cuvântul iaste să nu să lipască de hitregu-său sau de maștehă-sa.

Iară, de va avea frate-mieu un hiastru și de va muri, eu poci să-i iau muiarea.

Iară mașteha, de-i va muri bărbatul și va muri și o fată a bărbatului său, ce să dzice o hiastră a ei, acel bărbat nu poate să ia mașteha muierii lui.

De-m va muri muiarea mea, voiu lua muiarea unchiu-său.

Încă mi să cade să iau și hiastra fratelui muierei mele, daca-m va muri muiarea.

Cumnatu-mieu ce-m ține pre soru-mea, de-i va fi murit frate-său, eu voi lua muiarea frăține-său, ce să dzice pre /⁴⁰⁹ cumnată-sa.

Iară, de voi avea eu un ginere de-m va ținea o fată și de va fi avut acest ginere un frate și va fi murit și va fi rămas muiarea, cumnată-sa săracă, pre aceeaia nu o voi putea lua să-m fie soț, iară pre o sor a ei o voi lua fără nice de o smenteală.

Doi frați, de va avea unul cumnat frate muierei sale și altul să aibă o cumnată sor muierei sale, aceștea să să împreune amândoi să să cunune fără nice o frică.

(*Preaosvințitul patriarh Leon*¹¹³⁴ și *Arsenie*¹¹³⁵;) Învățătura acestor svinți patriarși: Doi frați vor lua nevasta și sora bărbatului său.

Eu am avut o nepotă de frate, acea nepoată au murit și i-au rămas bărbatul, acmu eu și cu bărbatul nepoată-mea vom lua doo surori.

(*Mihail Patriarh*;) /⁴¹⁰ Acest svânt părinte au socotit de-au dzâs cum, de voi avea o fată cu altă muiare și de va avea muiarea mea aceasta ce am acmu o nepoată de frate, aceaste doo pot să margă după doi frați.

Ginere-mieu și cumnatu-mieu, fratele muierei mele, vor lua doo surori.

(*Preasvințitul părintele Stipi*¹¹³⁶;) Sama acestui svânt patriarh au lăsat învățătura să ia ginere și cumnat doo surori.

Până aicea fu semenția împreunată. Acmu lipseaște să spunem pentru cucomul ce-l face omul fecior de suflet, de-acia și de botedz.

230 CAP.

Pentru feciorul cel de suflet, ce-l ia omul den strein de-l face fiu sufletesc, până în câte stepene va să pogoare nunta

Acesta ce ia omul de bunăvoia lui fecior de suflet, iaste lucru /⁴¹¹ dumnedzăiesc, numai de-are face omul cum învață svintele pravile: Să margă să-l ia den svânta besearică și să citească preotul molitvele ceale de *сиротворение*¹¹³⁷. Aceasta o fac oamenii ceia ce n-au feciori de trupul său, aprinzându-li-să inimile de dorul fiilor săi ce vor fi avut și să vor fi svârșit¹¹³⁸ sau alții nu vor fi nice avut. Iară dorind de acesta lucru, vor lua vreun prunșor mic și strein și-l vor face adevărat fiu sufletesc și, pentru darul Duhului Svânt, să face adevărat ca și cel născut den trup și să rudeaște cu feciorii lor, ca și cum are fi chiar den sângele lor și până a opta stepenă nu să va putea mesteca cu acela feal de sânge, ce să dzice să să împreune cu nuntă. Așjidere, /⁴¹² și la moșie și la tot lucrul încape ca și când are fi den trup născut.

Că scrie pravila: Nu poci¹¹³⁹ să iau fata moșu-mieu celui făcut, pentru căce iaste sor sufletească tatălui mieu.

¹¹³⁴ Leon Stypeotes, patriarh ecumenic între 1134-1143.

¹¹³⁵ Arsenie, patriarh ecumenic între 1255-1259 și 1261-1267.

¹¹³⁶ Leon Stypeotes, patriarh ecumenic între 1134-1143.

¹¹³⁷ În slavonă: infiere.

¹¹³⁸ Scris: *сврѣшнть*.

¹¹³⁹ Scris: *почь*.

Și iarăș: Feciorului celui făcut nu-i voiu putea lua fata lui să-m fie soț, nice feciorul cel făcut – muiarea tatălui său celui făcut și altă pre rând cum scrie acolo.

(*Preaînțeleptul Leon împărat:*) Scrie de acest lucru și la neara a împăratului Leon marele filosof, cum nime nu poate să-ș dea fata sa după feciorul său cel făcut.

Într-alte vremi au fost făcând neștine feciorul cel făcut fără de molitve, iară acum, în dzua de astăzi, cine va să-ș facă fecior de suflet, îl /⁴¹³ face cu svinte molitve și alte svințiri desăvârșit¹¹⁴⁰ și de stavăr. Că acesta ce face așa acesta fecior, cumu l-are fi născut den trupul lui. Dirept aceaia, de va avea neștine fecior de trup și altul făcut de suflet, aceștea nu să pot împreuna la nuntă până a opta stepenă. Seminția feciorului celui făcut să numără până până [sic!] a opta stepenă, ca și cea den sânge. Așjidere, și finul ce-i luat fiiu sufletesc den svântul botedz.

Însă aicea să să socotească fiecine că numai ce suie și ce pogoară dentr-acel tată sufletesc, ce să dzice cu feciorii lui, că aceia să chiamă frați cum are fi dentr-un trup născuți. Iară cu altă rudă, sor sau frate tătâne-său, nemic nu să amească, /⁴¹⁴ că alta iaste semenția trupască și alta iaste sufletească. Cea trupască să tinde în multe părți, iară cea sufletească nu să varsă nice într-o parte, ce numai ce să ține tot de-acel sânge de la carele s-au început și mearge den fecior în nepot, den nepot în strenepot, până când să împlu opt stepene. Iară într-alt chip, cela ce va face fecior de suflet și de va avea un frate sau un nepot de frate, poate fratele sau nepotu-său, de va fi fată feciorul cel sufletesc, fiecarele de-aceștea să o ia, să-i fie fămeaie fără de smenteală.

(*Așjidere, aceștea:*) Călugărițele sau alte feate fecioare, după canonul ce scrie în 27 de capete la neara acestui înțelept împărat Leon: Face-ș neștine feciori de suflet și acești feciori /⁴¹⁵ li să cade să moșnenească tot ei moșiile și avuția tătâne-său celui făcut fără de voia a fiece giudeț¹¹⁴¹.

231 CAP.

Pentru finul ce-l priimește¹¹⁴² neștine den svântul botedz

Svântul botedz iaste naștere dumnedzâiască și iaste sufletului noire. Deci, cela ce priimește¹¹⁴³ cuconul den svântul botedz, acela să chiamă părinte sufletesc acelui cucon ce-l botează și-i iaste lui părinte mai vârtos¹¹⁴⁴ decât celuia ce-l naște den trupul său.

De-aciia, pentru deanstvia¹¹⁴⁵ Duhului Svânt, părintele cel sufletesc a pruncului să face frate celui trupăsc părinte celui născut și isate spre acesta a doo stepenă, pentru căce-i iaste lui frate. Iară spre cuconul ce l-au botedzat iaste /⁴¹⁶ o stepenă și macar căți cuconi are botedza, tot o stepenă iaste spre toți.

Spre cea frați a cuconului, pre carii nu i-au botedzat, iaste a treia stepenă, ca și spre feciorii frăține-său, de vreme ce-ș sămt frați sufletești, cum am dzâs mai sus.

¹¹⁴⁰ Scris: десъврѣшит.

¹¹⁴¹ Scris: ѡвѣдецъ.

¹¹⁴² Scris: прѣимѣще.

¹¹⁴³ Idem.

¹¹⁴⁴ Scris: вѣртось.

¹¹⁴⁵ Scris: дѣнствїа.

Iară cuconii cumătrului cu cuconii cei botedzați sânt a doo stepenă, că acesta părinte, ce să dzice nănașul, o samă de cuconi i-au născut trupeaște, după firea omenească, iară o samă sufleteaște, când i-au priimit¹¹⁴⁶ dentru dumnedzâiască scăldătoare. Dece, cuconii nănașului și cu a cumătrului sânt a patra stepenă, ca și când are fi feciori den doi frați, carii să chiamă veri premari, că și verii premari încă sânt a patra ste/⁴¹⁷penă. Așea și aceștea cuconi pugor din stepenă în stepenă, până când vin de să agiung¹¹⁴⁷ ca și cei den sânge la șapte stepene. Acolea să smentesc. Nu pot să fie de nuntă până când să dezleagă ca și cei de sânge; a opta stepenă, atunci fac nuntă fără nice de o smenteală.

(*Săborul 6, 33 capete:*) Dzice și canonul a Șeaselui Săbor în 33 de capete că mai-nare iaste semenția svântului botedz. Deci, de vream ce și den pravilă și den leage iaste mai-nare semenția svântului botedz decât cea den sânge, drept aceeaia trebuie să ținem foarte bine și stepenele până a opta și atunce să să facă schimbul ca și cei de sânge, ce fac și ei nunta a opta stepenă.

Așjdere, și de feciorul cel /⁴¹⁸făcut, încă până la a opta stepenă ca și cel den svântul botedz, așjdere, a opta, cum scrie și mai sus.

Iară acesta lucru numai ce merge pre un obraz, ce porceade întâi și de-apoi: Dentâi iaste și să chiamă tatăl, iară de-apoi să chiamă feciorii ce pogor dentr-îns și, den feciori, nepoții și strenepoții, până agiung¹¹⁴⁸ a șaptea stepenă; a opta să iau cu nuntă.

Iară altă rudă, ce iaste pre de laturi, sânt frații, surorile, nepoții cei de frate sau de sor, aceștea și alții toți să chiamă de laturi, deci aceștea nu să ameastecă nemică la semenția cea sufletească ce-au făcut fratele lor cel trupăsc și, de vor vrea, vor lua pre fiii cei sufletești a fratelui lor fără nice de o smenteală, într-acesta chip că, de-aș fi /⁴¹⁹botedzat eu o fecioară, fratele meu cel trupăsc are lua pre fină-mea de s-are cununa cu dânsă și eu sau nepotul meu cel de frate, de vom vrea, putem să luom fiecarele den noi pre o sor a cumătrului fără nice de o grijă.

Iară cela ce-ș va lua feciorul său den svântul botedz, ce să dzice de-l va lua den mâna preotului, daca-l va scălda în svânta scăldătoare, cumu s-are dzice, de-l va sprijeni de la preot, veri bărbatul, veri muiare, ca să să desparță pentru căce s-au făcut amândoi frați sufletești, ce să dzice cumătri.

232 CAP.

Pentru cuconii ce vor fi botedzați toți de un om, oare cade-să să să împreune cu nuntă?

(*Simeon de Solun:*) Niște oameni ce nu-ș sânt nice o rudă, nice de o parte, iară, de /⁴²⁰să vor afla că cuconii lor să fie botedzați de un nănaș, aceia cuconi nu li să cade ca să să împreune cu nuntă până a opta stepenă, pentru căce aceștea toț să socotesc frați sufletești, pentru căce i-au născut un părinte când i-au priimit¹¹⁴⁹ den svânta scăldătoare a svântului botedz.

---

¹¹⁴⁶ Scris: прїимитъ.

¹¹⁴⁷ Scris: дѹшнѣ.

¹¹⁴⁸ Scris: дѹшнѣ.

¹¹⁴⁹ Scris: прїимитъ.

**Pentru seminția svântului botedz, cum n-are parte la moșie
sau la alte rămășițe a nănașu-său**

(*Matheiu:*) Semenția svântului botedz¹¹⁵⁰ n-au treabă la moșiile sau rămășițele nănașolor¹¹⁵¹ [sic!] săi, cum au feciorii cei de trup sau și cei făcuți și luați feciori de suflet cu svinte molitve ce să cetesc în svânta besearică, ce numai întru stepene să cercetează să vie ca și cei de sânge. Însă, cum am dzâs și mai sus, numai /⁴²¹ pre un obraz.

234 CAP.

Pentru robul cel iertat, cum nu-ș va putea lua stăpână-sa să-i fie muiare

Robul cel iertat nu va lua muiarea domnu-său după moartea lui, macar de-are și vrea ea să meargă după dâns, însă să nu să facă acesta lucru, pentru ca să nu să păcătuiască oamenii, să dzică c-au făcut păcate cu dânsă, încă fiind stăpânu-său viu. Acesta lucru să socoteaște și spre slugă.

235 CAP.

**Pentru pristavul ce-l va lăsa neștine după moarte ispravnic casăi sale,
cum nu poate să-i ia fămeaia sau fata să-i fie lui soț**

Nice pristavul, nice feciorul lui va putea lua sāraca până va fi el ispravnic aceii case. Iară, de va avea gând să facă acest lucru, întâi să cade /⁴²² să să părăsească și să-ș dea sama de tot ce-au fost pre mâna lui, și, dacă-ș va da sama și să va slobodzi, de-acia să facă acela lucru. Această ispravnicie a casei omului scrie să o fie ispravnicul până vor creaste sāraccii să fie în toată vârsta¹¹⁵², ce să dzice să fie de 30 de ai. Iară, dacă să vor împla 25 de ai cuconilor, de atunce să înceapă a-ș ceare sama bucatelor de la ispravnic. Deci, să ia sama 5 ai, tocma până să vor împla 30 de ai tocma. Iară dacă să vor împla aceșt 30 de ai, de-acia să fie slobod și după aceșt 30 de ai are voie să facă nuntă cu muiarea ceaia ce i-au fost el ispravnic.

Iară îma celor sāraccii¹¹⁵³, de va avea cel ispravnic o fată, are voie și mainte decât 29 de ai /⁴²³ să o ia după un fecior al său de-acei sāraccii¹¹⁵⁴.

236 CAP.

Pentru slugi și nămit și păstori să nu-ș ia stăpânele lor

Slugile și nămiții, păstori, n-au voie să-ș ia pre stăpânele lor, ce să dzice să să cunune cu dâns după moartea stăpânilor, pentru să nu dzică oamenii c-au curvit cu dâns până au fost stăpâni vii.

¹¹⁵⁰ Adăugat deasupra rândului.

¹¹⁵¹ Scris: *нѣнашолорѣ.*

¹¹⁵² Scris: *врѣста.*

¹¹⁵³ Scris: *сѣрачь.*

¹¹⁵⁴ Idem.

Pentru cimpoiaș sau lăutar sau alt feal de măscărici, cine va fi om de besearică, veri fie și sărac, să nu-ș dea fata după unii ca aceia

După măscărici sau cimpoiaș sau alăutar, veri țigan, veri rumun [sic!], de va fi omul cât de sărac, daca va fi om de besearică și va fi înțelept, să nu-ș dea fata după unul ca aceștia, nice după feciorul acestora, ce să-ș ia ei muieri de fealiul lor, că așa scrie /⁴²⁴ pravila și învață legea: Nunta să nu o facă omul cu fiecă batgiocură¹¹⁵⁵, ce să-ș cearce fiecine cinstea sa.

[237 bis CAP.]

Semenția să împarte în 5

<i>Den sânge</i>	<i>Den doo seminții</i>	<i>Din trei seminții</i>	<i>Din svântul botedz</i>	<i>Din feciorie de suflet</i>
Aceasta să leagă până în șapte steapene și să dezleagă în opt steapene.	Aceasta uneori să leagă până în șapte steapene și în șase să dezleagă, altădată să dezleagă în șapte și în șase să leagă.	Aceasta ce iaste den trei seminții întâia stepenă să opreaște de pravilă, iară obicina ¹¹⁵⁶ opreaște și ce treace de stepena dentăi.	Aceasta semenție până în șapte să opreaște de la besearică și să dezleagă la opt în semenția ce să pogoară.	Întocma să opreaște și aceasta ca și den svântul botedz.

/425

Nu poate neștine să ia muiare pre sora-sa (1:)

PETRĂ
GHEORGHIE (*frați*)   MARIA

(nu poate hi)

Nice nepoată-sa (3:)

PETRĂ
GHEORGHIE (*frați*)   ANNA
IRINA

(nu poate hi)

Nice vara premare a sa (4:)

PETRĂ
GHEORGHIE (*frați*)   IOAN
THOMA (*veri premari*)   MARIA

(nu poate hi) /⁴²⁶¹¹⁵⁵ Scris: БАТЮОКЪРЪ.¹¹⁵⁶ Scris: УБИЧИНА.

Nice fata a vară primare a sa (5:)

PETRĂ	
GHEORGHIE (frați)	IOAN
THOMA (veri premari)	MARIA
	IRINA

(nu poate hi)

Nice a doa vară sa (6:)

PETRĂ	
GHEORGHIE (frați)	IOAN
THOMA (veri premari)	MANUIL
DIMITRIE (a doi veri)	ANNA

(nu poate hi) /⁴²⁷

Nice fata a doa vară a sa (7:)

PETRĂ	
GHEORGHIE (frați)	IOAN
THOMA (veri premari)	THEODORA ¹¹⁵⁷
DIMITRIE (ai doi veri)	MARIA
	IRINA

(nu poate hi)

Lua-va pre a trea vară a sa (8:)

PETRĂ	
GHEORGHIE (frați)	IOAN
THOMA (veri premari)	MANUIL
DIMITRIE (ai doi veri)	THEODORA
ALEXA (ai trei veri)	IRINA

(hi-va) /⁴²⁸

și pre nepoata de fie a doa vară a sa (8:)

PETRĂ	
GHEORGHI (fraț)	IOAN
TOMA (veri premari)	THEODORA
DIMITRIE (ai doi veri)	MARIA
	IRINA
	ANNA

(hi-va)

Până aicea iaste semenția din sânge.

---

¹¹⁵⁷ Scris peste tot: $\theta\epsilon\theta\Delta\omicron\rho\alpha$.

**Pentru cuscrie, adică pentru amestecătură
din doo seminții**

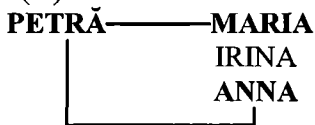
Cuscriia iaste aceasta:

Nu poate neștine să ia îmă și fata (1:)

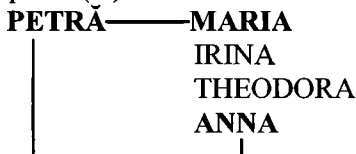
(nu poate hi) ⁴²⁹

Nice moașea și nepoata (2:)

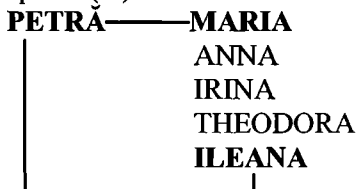
(nu poate hi)

Nice moașea și a doa nepoată (3:)

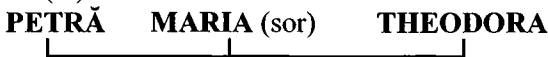
(nu poate hi) ⁴³⁰

Nice moașea și a treia nepoată (4:)

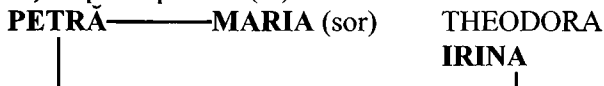
(nu poate hi)

Nice doo surori (2:)

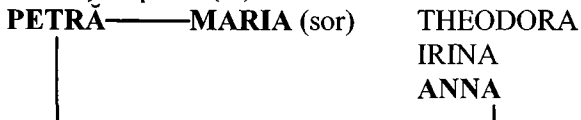
(nu poate hi)

Nice mătușea și nepoata proastă (3:)

(nu poate hi) ⁴³¹

Nice mătușea mare și nepoata (4:)

(nu poate hi)

Nice doo veare premari (4:)

PETRĂ   **MARIA** (vere premari)   **THEODORA**

(nu poate hi)

Nice mătușea mică și nepoata (5:)

PETRĂ   **MARIA** (vară premari)   **THEODORA**
ANNA

(nu poate hi) /⁴³²

Nice doo a doa veare (4:)

PETRĂ   **MARIA** (a doao vară)   **THEODORA**

(nu poate hi)

(*Pravilă nouă din a patra carte a lui Costantin Armenopulo [sic!], titla a șeasa*.) Oprit-au besearica un om să nu ia doauă¹¹⁵⁸ a doale veare, pentru ce că nu-șeapte stepene cum le pare unora ce șease. Căce că bărbatul cu muierea iaste o stepenă. Aceasta s-au întreat în dzilele patriarhului Nicolae¹¹⁵⁹ și s-au oprit de la besearică ș-au ieșit dzisă și de la împăratul chesariu Manuil¹¹⁶⁰ și au dzis să nu hie nicedănăoră aceasta.

Și într-alt chip :

Petră au fost bărbat a doauă veare /⁴³³ ale doa veare.

Întrebăm: Cu leage iaste au ba?

(Răspundem:) A doa nuntă iaste fără de ispravă și de călcare legii. Să să strice, pentru ce cum poate un om ce-au fost bărbat unii veare oarecând și ceialalte¹¹⁶¹ veare au fost cumnat, acmu să hie bărbat ei, săvai c-are hi și murit cea dintâiu, săvai că s-are hi împărțit cu leagea besearicei.

Din giudețul¹¹⁶² svântului patriarh al Antiohiei, chir Valsamon¹¹⁶³, de să cade să ia un om să să împreune cu doauă veare ale doauălea¹¹⁶⁴ veare, dzice la svârșit așea: Cunosc cum iaste pravila și leagea și cu domnia besearicii să să oprească să nu să împreune un om cu doauă ale doauăle veare.

Și împrotivă, adecă doi ai doi veri să nu să împreune cu o muiare, iară, de să va tâmpla¹¹⁶⁵, pentru neînțelepciune /⁴³⁴ să să facă un lucru ca acesta, îndată să să desparță și cu canon să să îndirepteadze.

¹¹⁵⁸ Scris: ДВАЖ.

¹¹⁵⁹ Nicolae IV patriarh ecumenic între 1147-1151.

¹¹⁶⁰ Manoil I Comnenul, împărat bizantin între 1143-1180.

¹¹⁶¹ Scris: ЧЕНДААТЕ.

¹¹⁶² Scris: УБДЕЦЪЛЬ.

¹¹⁶³ Teodor IV Balsamon, patriarh al Antiohiei între 1185 și 1199.

¹¹⁶⁴ Scris: ДВАЖАЕ.

¹¹⁶⁵ Scris: ПАПЛА.

Iară va lua fata a doa vară muierii sale:

PETRĂ ————— MARIA (a doile veare)   THEODORA
IRINA

(hi-va)

Pentru c-am dzis mainte, trei mătuși, mătușe proastă, mătușe mare, mătușe mică, dzicem cum mătușea proastă iaste sor de tată sau de îmă, iară mătușea mare iaste sor de moș sau de moașe, iară mătușe mică iaste vară premare, oare de tată, oare de îmă.

Într-alt chip

Numele unchiului să dzice în trei¹¹⁶⁶ chipuri /⁴³⁵ pentru ce, oare iaste unchiu prost, cumu-i frate de tată sau de îmă, carele iaste a treia stepenă cătră nepot sau cătră nepoată oare unchiu mare, cumu-i frate de moș sau de moașe, carele iaste a patra stepenă cătră nepot sau cătră nepoată, oare unchiul mic, cumu-i văr primare de tată sau de îmă, carele iaste a cincea stepenă cătră nepot mic sau cătră nepoată mică, căce că așa să chiamă feciorii vearei. Cum am dzis, pentru unchiu, așa dzicem și pentru mătușe.

Nice tatăl și feciorul nu poate să ia îma și fata: Adecă Petră au fost însurat mainte ș-au făcut fecior pre Ioan și deac-au murit muiarea lui, au luat pre Maria, vă⁴³⁶ duă și Maria au avut cu alt bărbat o fată, pre Theodora. Acum, Ioan, feciorul lui Petră nu poate să ia pre Theodora, fata Mariei (2:)

PETRĂ ————— MARIA
IOAN   THEODORA

(nu poate hi)

Nice tatăl și feciorul său nu poate să ia moașea și nepoata de hie (3:)

(cu altă muiare) PETRĂ ————— MARIA (cu alt bărbat)
IOAN   THEODORA
   ANNA

(nu poate hi) /⁴³⁷

Nice tatăl și feciorul nu poate să ia moașea și a doa nepoată (4:)

PETRĂ ————— MARIA
IOAN   THEODORA
   ANNA
   IRINA

(nu poate hi)

¹¹⁶⁶ Scris: тре.

Nice tatăl și feciorul poate să ia moașa și a treia nepoată (5:)

PETRĂ	—	MARIA
IOAN		THEODORA
		ANNA
		IRINA
		ELENA

(*nu poate hi*) /⁴³⁸

Nice tatăl și feciorul nu poate să ia doo surori (3:)

(cu altă muiare) **PETRĂ** — **MARIA** (sor) **THEODORA**
IOAN

(*nu poate hi*)

Nice tatăl și feciorul – mătușa proastă și nepoata (4:)

PETRĂ	—	MARIA (sor)	THEODORA
IOAN			IRINA

(*nu poate hi*)

Nice tatăl și feciorul nu poate să ia doo vere premari (5:)

PETRĂ	—	MARIA (vară prem.)	ANNA
IOAN			

(*nu poate hi*) /⁴³⁹

Lua-va tatăl și feciorul mătușa mică și nepoata (6:)

PETRĂ	—	MARIA (vară premară)	ANNA
IOAN			IRINA

(*hi-va*)

Iară tatăl și feciorul nu poate să ia doo ale doalea veare (7:)

PETRĂ	—	MARIA (a doa vară)	ELENA
IOAN			

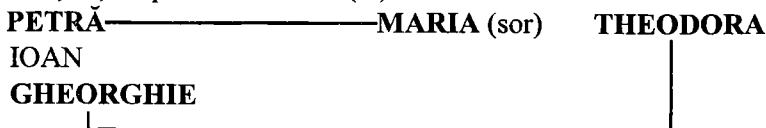
(*nu poate hi*)

(*Întrebare:*) Derep ce tatăl și feciorul am dezlegat mătușa mică și nepoata că semt [sic!] șease stepene și doaoa a doa veare am oprit să nu să ia, că sânt a șeaptea stepenă (5)? /⁴⁴⁰

PETRĂ	—	MARIA
IOAN		IRINA
GHEORGHIE		ANNA
		ELENA

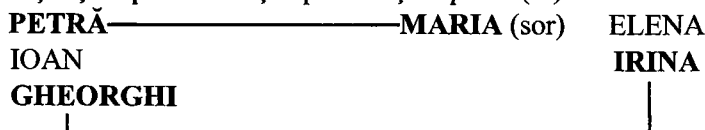
(*nu poate hi*)

Nice moșul și nepotul doo surori (4:)

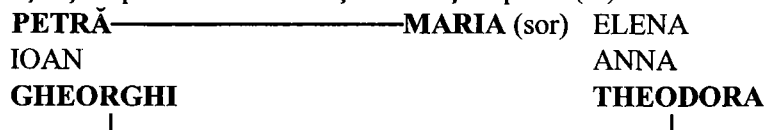
(nu poate hi)

Nice moșul și nepotul mătușea proastă și nepoata (5:)

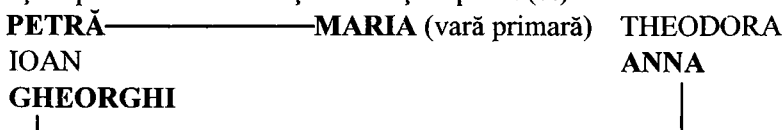
(nu poate hi) ⁴⁴¹

Iară moșul și nepotul vor lua mătușea mare și nepoata (6:)

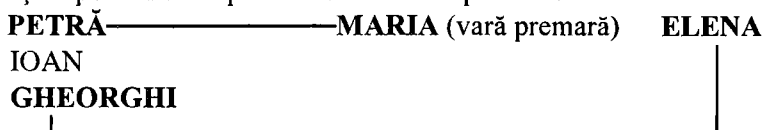
(hi-va)

Moșul și nepotul vor lua mătușea mică și nepoata (7:)

(hi-va)

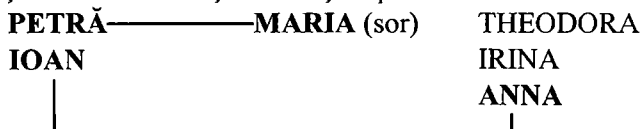
Moșul și nepotul nu vor putea lua doo veare premari:

(nu poate hi) ⁴⁴²

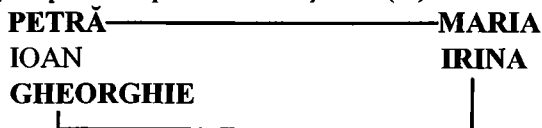
(Răspuns:) Derep ce tatăl și feciorul cătră mătușea mică și nepoata au loc iară de tată și de fecior, adecă nu să schimbă numerele, iară de la doauă a doale veare în loc de tată și de fecior sâmt unul altuia gineri, deci, întâiu nu să amestecă numerele, iară în a doa să amestecă și într-aceale cuscrii ce să smentesc numerele semenției, într-aceastea iaste nunta fără de leage.

Nice tatăl și feciorul – mătușea mare și nepoata:

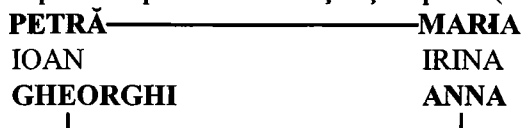
(nu poate hi) ⁴⁴³

Nice moșul și nepotul nu pot să ia îma și fata (3:)

(nu poate hi)

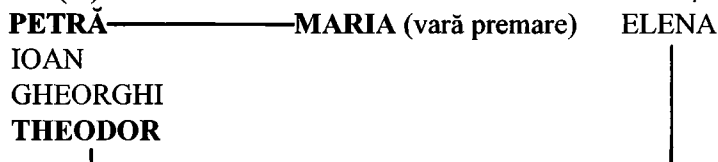
Nice moșul și nepotul nu poate să ia moașa și nepoata (4:)

(nu poate hi)

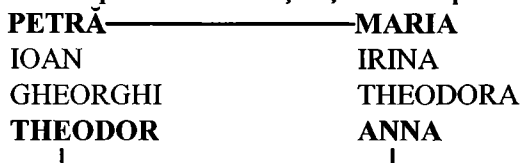
Nice moșul și nepotul nu poate să ia moașa și a doa nepoată. /⁴⁴⁴

Nice moșul și al doile nepot nu poate să ia doauă veare premari, pentru să nu să chiamă gineri (7:)

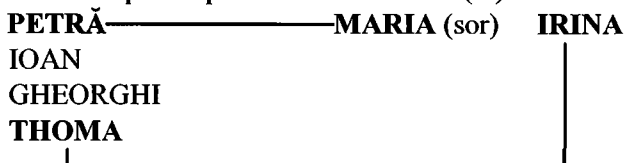
(nu poate hi)

Iară moșul și al doile nepot vor lua moașa și a doa nepoată (6:)

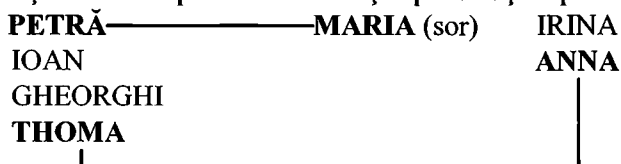
(hi-va)

Moșul și al doile nepot nu pot să ia doauă surori (5:)/⁴⁴⁵

(nu poate hi)

Iară moșul și al doile nepot vor lua mătușa proastă și nepoata (6:)

(hi-va)

Doi frați doao surori nu pot să ia (4:)

PETRĂ (frați)   **PAVEL**——**MARIA** (sor)   **THEODORA**

(*nu poate hi*) /⁴⁴⁶

Doi frați nu pot să ia mătușea proastă și nepoata (5:)

PETRĂ (fraț)   **PAVEL**——**MARIA** (sor)   **THEODORA**
IRINA

(*nu poate hi*)

Doi frați doauă veare premari nu pot să ia (6:).

PETRĂ (frați)   **PAVEL**——**MARIA** (vare prem.)   **THEODORA**

(*nu poate hi*)

Doi frați vor lua mătușea mică și nepoata (7:)

PETRĂ (frați)   **PAVEL**——**MARIA** (vare prem.)   **THEODORA**
ANNA

(*hi-va*) /⁴⁴⁷

Doi frați doauă¹¹⁶⁷ ale doao veare vor lua (8:)

PETRĂ (frați)   **PAVEL**——**MARIA** (a doa vară)   **THEODORA**

(*hi-va*)

Doi frați îma și fata nu pot să ia (3:)

PETRĂ (fraț)   **PAVEL**——**THEODORA**
IRINA

(*nu poate hi*)

Doi frați nu pot să ia moașea și nepoata (4:)

PETRĂ (fraț)   **PAVEL**——**THEODORA**
IRINA
ANNA

(*nu poate hi*) /⁴⁴⁸

Până aicea iaste cuscriia din doauă semenții.

Pentru a treia semenție

Din trei semenții iaste ș-aceasta o cuscrie și să ameastcă din trei semenții, pentru căce altă semenție sânt eu, alta iaste muiarea mea și fratele ei și alta muiarea fratelui muierei mele.

¹¹⁶⁷ Scris: ΔΟΑΡ.

Deci, de va muri muierea mea, poci să iau sora muierei fratelui muierei mele

(4:)

PETRĂ — **MARIA** (fraț)   **GHEORGHI** — **THEODORA** (sor)   **ANNA**

(*hi-va*)^{1168 /449}

Doi frați nu pot să ia moașa și a doa nepoată (5:)

PETRĂ (fraț)   **PAVEL** — **MARIA**
THEODORA
IRINA
ANNA

(*nu poate hi*)

Doi frați nu pot să ia mătușa mare și nepoata (5:)

PETRĂ (frați)   **PAVEL** — **MARIA** (sor)   ELENA
THEODORA
IRINA

(*nu poate hi*)

Unchiul și nepotul vor lua mătușa proastă și nepoata, însă de va lua unchiul mătușa și nepotul nepoata (6:)

PETRĂ (fraț)   **PAVEL** — **MARIA** (sor)   IRINA
IOAN   ELENA

(*hi-va*)⁴⁵⁰

Iară dca va lua nepotul mătușa, nu poate unchiul să ia nepoata pentru că să amească numerele seminției (6:)

PETRĂ (frați)   **PAVEL** — **MARIA** (sor)   THEODORA
IOAN   IRINA

(*nu poate hi*)

Unchiul și nepotul pot lua nepoată doao veri premari (7:)

PETRĂ (fraț) **PAVEL** — **MARIA** (vară prem.)   **THEODORA**
IOAN

(*hi-va*)

Doi veri premari pot lua doauă veare premari (8:)

PETRĂ (ver prem.)   **IOAN** — **ELENA** (veare prem.)   **MARIA**

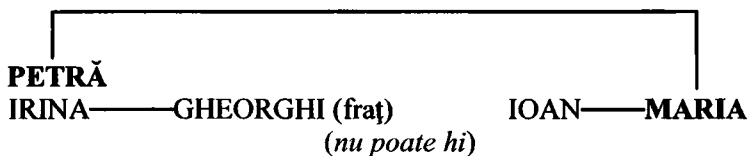
(*hi-va*)⁴⁵¹

¹¹⁶⁸ Versoul paginii este alb.

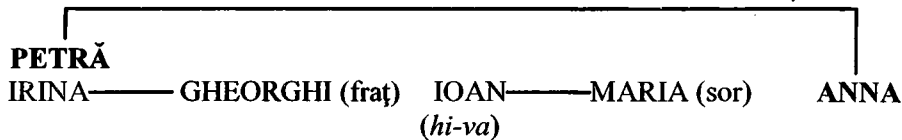

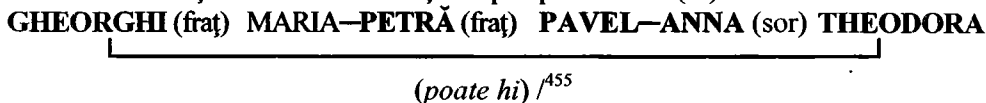
Bărbatul featei mele au luat după un frate al său muiare și aceeaia nu poci să o iau (3:)

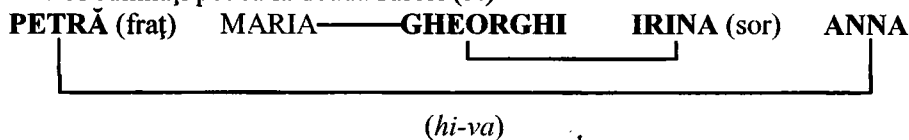
Iară sora aceea neoprit poci lua 5:)

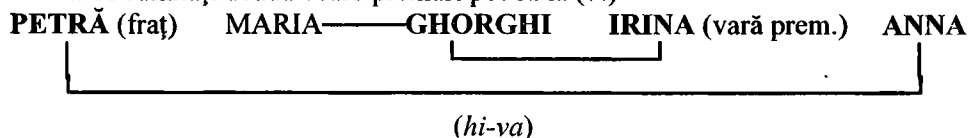
Cumnatul și cumnata a doi frați neoprit pot să ia (6:)

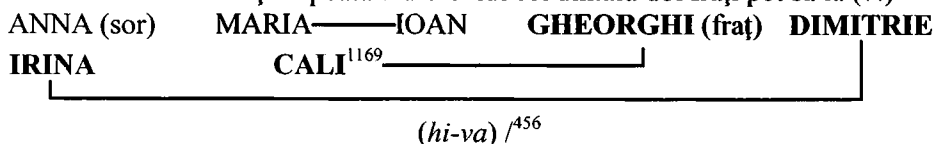
Doi cumnați pot să ia două surori (5:)

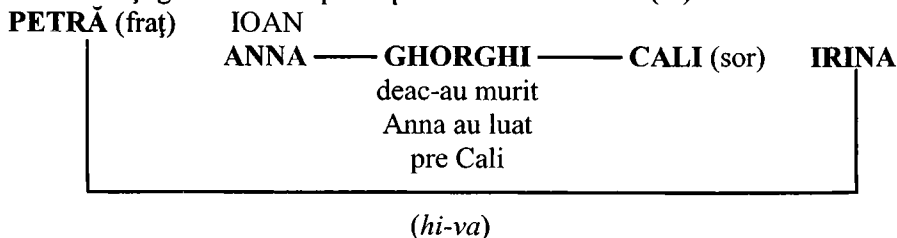
Doi cumnați două veare premari pot să ia (7:)

O fată a lui Ioan și nepoata muierei lui cei dintâiu doi frați pot să ia (7:)

Unchiul și ginerele de nepoată pot să ia două surori (6:)

¹¹⁶⁹ Scris: КААН.

Pentru svântul botedz

Svântul botedz iaste naștere dumnedzâiască și înnoire sufletului. De-aici, carele să boteadză în numele Tatălui și a Fiiului și a Duhului Svânt în trei afundări, cum învață svinții apostoli, dezbrăcând gios¹¹⁷⁰ toate poftete tru⁴⁵⁷pești și ieșind dentr-apă de sârg¹¹⁷¹ să ia de un credincios, pentru să înveațe creștinătatea, carele iaste martur botedzului. Și acesta să chiamă nanaș și tată sufletesc celui botedzat și mai-mare decât acela ce l-au născut trupeaște, pentru că unul au lucrat trupeaște, iară altul au lucrat sufleteaște cu isprăvniciia Duhului Svânt să face tată sufletesc celui botedzat și frate tătâne-său celui trupăsc și iaste cătr-îns a doa stepenă și cătră fiul celui botedzat întâia stepenă. Și câți cuconi au botedzat el sânt întâia stepenă cătr-însu și câți n-au botedzat sânt a treia stepenă cătr-îns¹¹⁷², ca nește feciori a fratelui său. Iară feciorii carii⁴⁵⁸ i-au născut cu ceia ce i-au botedzat între ei sânt a doa stepenă, căce că un tată pre unii i-au născut trupeaște, pre alții sufleteaște. Și cât feciori n-au botedzat el sânt a patra stepenă cu feciorii carii au născut, ca niște feciori a doi frați, pogorându-se drept, să opresc până în șapte stepene și să dezleagă la opt.

Și într-alt chip

Semențiia svântului botedz să fereaște de doi cumătri și în ceia ce să pogor de la dânșii, iară într-altă semenție a lor nu să fereaște. Adecă nice în ceia ce să suie, nice în ceia din laturi. Ceia ce să suie sânt tatăl, moșii, strămoșii; cei den laturi sânt frații, unchii, verii. Derept ce între doauă feațe au isprăvit Duhul⁴⁵⁹ Svânt, iară nu trupul, pentru acea[ea] iaste sufletească semenție, iară nu trupăscă. Deci feciorii cumătrului, de vor hi botedzați de un nanaș sau de mai mulți, să opresc unul cu altul să nu să ia, săvai făt hie, săvai fată până în șapte stepene pogorând și să dezleagă la opt. Pentr-ace[ia], deaca va vrea, poate să ia șie muiare pre sora cumătru-său, căce că iaste din laturi. Și aceasta iaste arătată din zeace răspunsuri preaosvințitului mitropolitului de Iracliia, chir Nichita, ce-au făcut cătră episcopul Costantin și iaste așa:

O fâmeaie văduă, anume Theodora, au botedzat pre Costantin. Costantin au avut o fată, anume Anna, și Theodora au avut o sor, ⁴⁶⁰ anume Maria, și Maria au făcut doi feți, Gheorghii și Dimitrie. Acmu sora Theodoriei, Maria, va să ia după un fecior a ei, după Gheorghii, pre o fată a lui Costantin (3:)

THEODORA (sor)	MARIA
au botedzat	au avut
COSTANTIN	GHEORGHI DIMITRIE
ANNA	

(hi-va) ⁴⁶¹

¹¹⁷⁰ Scris: *досъ.*

¹¹⁷¹ Scris: *еръгъ.*

¹¹⁷² Scris: *кътръсь.*

Socotește bine scrisoarea de svântul botedz (3:)

ZAHARIA

au născut	au botedzat
GHEORGHI (frați)	IRINA

(nu poate hi)

ZAHARIA

au născut	au botedzat
GHEORGHI (frați) (3)	IRINA
	ANNA

(nu poate hi) /⁴⁶²

ZAHARIA

au născut	au botedzat
GHEORGHI (frați)	IRINA
DIMITRIE (ver. prem.) (4)	ANNA

(nu poate hi)

ZAHARIA

au născut	au botedzat
GHEORGHI (frați)	IRINA
DIMITRIE (ver. prem.)	NICOLA
	ELENA

(nu poate hi) (5) /⁴⁶³

ZAHARIA

născut	botedzat
GHEORGHI (frați)	IRINA
DIMITRIE (ver. premari)	NICOLA
ZAHARIA (a doi veri) (6)	ANNA

(nu poate hi)

ZAHARIA

născut	botedzat
GHEORGHI (frați)	IRINA
DIMITRIE (ver. premari)	NICOLA
ZAHARIA (a doi veri)	ANNA
VASILIE (7)	

(nu poate hi) /⁴⁶⁴

ZAHARIA	
GHEORGHI (frați)	IRINA
DIMITRIE (ver. premari)	NICOLA
ZAHARIA (ai doi veri)	ANNA
VASILIE (8)	MARIA

(hi-va)

Până aicea pentru svântul botedz.

Pentru feciorii de suflet

Fecioria de suflet, ce să fac pentru chipul învățatu-ne-am de svânta pravilă să o ferim ca și semenție den sânge, adică ca și în stepe⁴⁶⁵ nele cuscriei și în ocinarea părinților. Că dzice leagea: Nu poci să iau muiare pre mătușea ce iaste din tatăl meu și din mama mea, macar de-are hi și de suflet, pentru că au tocmală în loc de îme. Cum are hi moșul meu au avut o fată de suflet și cătră tată-mieu au fost sor, iară cătră mine mătușe (3).

GHEORGHI	
născut	de suflet
NICOLA (fraț)	ELENA
ANDREIU	

(nu poate hi) ⁴⁶⁶

Nice tatăl de suflet poate să ia fata feciorului său celui de suflet, nice nepoata (3:)

GHEORGHI	_____
au avut un fecior de suflet pre	
PETRĂ au făcut pre	
MARIA	_____

(nu poate hi)

Nice pre fata Mariei (4)

GHEORGHI	_____
fecior de suflet pre	
PETRĂ au făcut pre	
MARIA	
ANNA	_____

(nu poate hi) ⁴⁶⁷

Nice feciorul de suflet nu poate să ia muiarea tatălui său celui de suflet, nice îma, nice sora ceia muieri, nice nepoata de sor.

(Pravila împăratului Leon Înțeleptul în doaozeci și patru:) Mainte au fost slobodzi a să însura feciorii cei de trup cu feciorii cei de suflet, căce că n-au fost fecioria de suflet cum să cade, iară acmu să face cu leage și cu direptul cum să cade, cu molitve și cu preot și unii vin în loc de părinți, alții în loc de feciori, de-acmu nu iaste slobod să să însoare feciorii cei de suflet cu feciorii cei de trup a celuia ce i-au

făcut. Nice să să schimbe numele fraților pentru nunta și să să chiami unul altuia în loc de frați gineri și întra-alt chip.

Pravila dă și în fecioria de suflet /⁴⁶⁸ întocmai ca și în svântul botedz; fecioria de suflet iaste direaptă când să face cu molitve de la preot. Iară sămenția de svântul botedz nu poate încăpea la ocinare.

Până aicea-i fecioria de suflet.

Pentru frăția

Frăția dzicem cum de la pravilă nu iaste blagoslovită; drept fiindcă, neavând feciori de trup, am meștersuguit fecioria de suflet pentru să ocineadze avearea noastră după noi. Iară frăția nice un cuvânt cu direptul nu-i slobodzită, că pravila nu priimit¹¹⁷³ cealea ce-s cu cale, iară cealea ce nu-s cu cale nu le-au priimit¹¹⁷⁴. Iară, de să va face așa, /⁴⁶⁹ să să socotească în samă cum nu ș-are hi fost și popa să să canonisască. Și nunta între ei încă să hie și în cei mai departe și în cei mai de-aproape, iară să va hi în obrazele carile au făcut frăția de vor hi făcut nunta la aiave bine, fără de nice un cuvânt să hie slobodă, iară, de va hi în taină, mainte, să să canonisască pentru molitva frăției; de-acia nu opreaște nunta.

(Din patru carți [sic!] șease tite a lu Costantin Armenopol:) Frăția cum n-are hi fost, așa să să ție în samă și nice nunta nu să opreaște derep ce că nime nu poate naște frate cum naște pre fecior.

Și într-alt chip

Besearca nu ține în samă ceia ce dzice /⁴⁷⁰ că iaste frăția pentru ce oprim și preutul de leturghie carele o face și frații aceia ce să chiamă fărtați¹¹⁷⁵, de va hi unul bărbat și altul muiare, în nuntă amestecăm pr-inșii, derep ce pravila dzice: Nu poate să nască neștine frate întru sine, numai fecior.

Până aicea de frăție

Pentru nuntele ceale ce să opresc și fără de semenție

Câteodată și fără de semenție să opreaște nunta, cum ai dzice când să va vădi neștine c-au cădzut cu muiarea unui bărbat, macar să n-ară hi fost adevărat, nu poate să o ia și muiare.

Nice robul slobod nu poate să ia muiarea /⁴⁷¹ stăpănu-său după moartea lui, căce că dă prepus c-au cădzut cu nusă și până au fost viu.

Nice roabele pot să ia pre stăpânii săi pentru să nu dea prepus că s-au spurcat cu nuș întâiu.

Muiarea ce să va mărita fără de leage poate să strice aceia¹¹⁷⁶ nuntă și să să mărite apoi cu altul, așa și bărbatul, de să va însura fără leage.

---

¹¹⁷³ Scris: *принимать*.

¹¹⁷⁴ Idem.

¹¹⁷⁵ Scris *фрѣтаци*.

¹¹⁷⁶ Scris: *ачѣи*.

Feciorii ce să vor naște din nunta fără de lege, nice copil, nice¹¹⁷⁷ ocineadză a tătâne-său.

Cine va vrea, poate să ia pre o sor a cumătru-său.

Nu poate neștine să ia șie muiare fata muierei căriia s-au despărțit d-insă, ce o au născut cu alt bărbat, mai apoi de ce s-au despărțit.

Nu poate neștine să ia logodnica tătâne-său sau frăține-său, săvai /⁴⁷² că nu s-au amestecat.

Nu poate neștine tată să ia șie muiare fata care-au făcut din curvie.

Sora carea naște din curvie nu poate să o ia frate-său.

Doi frați ce sânt dintr-un tată și din două îme sau dintr-o îmă și din doi tați nu pot să să ia, căce că iaste a doao stepenă.

Căți să boteadză de la un nănaș, săvai că vor hi feciorii unii de unii părinți, alții de alții, nu pot să să ia.

Care tată va hi nănaș unui fecior al său de svântul botedz, acela să desparte de fămeaia sa, căce că o au făcut șie cumătră sufletească.

Popa, de nu va hi alt popă, poate să boteadze pre feciorul său, însă ca popa, iară nu ca nănașul și nu să desparte de fămeaia sa, căce că iaste altul nănaș. Căce, /⁴⁷³ că de-are hi oprit să nu boteadze ca un popă, are hi cumătru lui toți a căți le-ar botedza feciorii în poporul lui. Aceasta nu iaste.

Cade-să popii să dea svânta cumenecătură pruncului ce-l boteadză, săvai căt de metitel s-are hi atunceș, deaca săvârșeaște¹¹⁷⁸ botedzul. /⁴⁷⁴

238 CAP.

Pentru nunta, când va să facă neștine, cumu să cade să fie amândoo obrazele deopotrivă, ce să dzice de o vârstă¹¹⁷⁹, după cum scrie pravila

Învață svânta pravilă la vremea nuntelor să nu socotească neștine numai de feal bun sau de rod mare, ce să socotească mai vârtos¹¹⁸⁰ vârsta¹¹⁸¹ să fie deopotrivă, cumu s-are dzice acmu ca să facă neștine nuntă. Deci au întreat ș-au cercetat stepenele după cum învață dumnedzăieștile pravile ș-au aflat că să cade cu lege și cu blagoslovenie¹¹⁸² ca să să facă acea nuntă și să să împreune. După acea trebuie a socoti și acesta lucru: Cinstea omului să fie cu cuviință cumu să cade. Bărbatul să fie mai mare de 14 ai, iară fămeaia să fie mai sus de 12 ai. /⁴⁷⁵ de aceasta ca să să chiamă nuntă cinstită și pat nespurcat, cum scrie Svânta Scriptură că așa iaste cu direptate și cumu să cade să fie fieștecarele de vârsta¹¹⁸³ nuntei ce-au lăsat Dumnedzău. Iară să nu fie bărbatul de cincidzeci de ai și fata de 12 sau muiarea de 50 de ai și bărbatul de 20 de ai, că aceaia nu iaste nuntă, ce iaste o batgiocură¹¹⁸⁴ și

¹¹⁷⁷ Scris: *нвче*.

¹¹⁷⁸ Scris: *свѣръшкѣце*.

¹¹⁷⁹ Scris: *врѣстж*.

¹¹⁸⁰ Scris: *врѣтосъ*.

¹¹⁸¹ Scris: *врѣста*.

¹¹⁸² Scris: *вѣсѣ*.

¹¹⁸³ Scris: *врѣста*.

¹¹⁸⁴ Scris: *батюкѣрж*.

o ocară și dinafară de dreptate și lucru plin de rușine. Și numai ce iaste de răs și de graiurile oamenilor și de muștrare și ponoslu în tot ceas.¹¹⁸⁵

(*Matheiu:*) Oricine va face curvie cu muiarea cuiva, pre mașteha ei nu poate să o ia să-i fie fâmeaie, ce numai pre o a doa vară a ei poate să o ia.

239 CAP.

Pentru rândul nuntei, cum nu să cade pre svântul postul cel mare /⁴⁷⁶ ca să să facă, nice o tocmală sau altă legătură

Pre svântul postul cel mare nu să cade să să facă nice o tocmală, nice o logodnă, nice schimbare den ineale, nice altă legătură, sau alte graiuri nice de unele de câte sânt de treaba nuntei. Scrie de acest lucru de să pomenească că s-au făcut numai de doo ori de când iaste creștinătatea la zilele preaosvințitului patriarh Teofil, însă de mare nevoie și fără de voia lui însă nu cu leage sau cu niscare svințiri, ce să dziic să fie cetit niscare molitve de logodință sau de cununie, ce-au fost numai așa un lucru fără de leage, după cum au fost atunce obiceiul, de numai ce-au fost schimbând ineale. De-acia n-au fost puțință de-a să mai strica aceaia /⁴⁷⁷ legătură sau aceaia nuntă, iară molitve nu s-au fost mai cetind de obrăcenie, cumu-i și la noi în dzua de astăzi.

240 CAP.

Pentru nunta cea dintâiu și ce iaste nunta și pentru nunta ce să chiamă cu leage

(*Gherman patriarhul de Țarigrad:*) Nunta cea dentâi iaste lucru prespre fire pentru căce să împreună și să face una cu Dumnedzăirea pentru curăția, ce să dzice pentru deavestăvnicia după cuvântul ce să grăiaște, că: V-am tocmit voao împreunarea numai cu un bărbat. Cum s-are dzice tocmit lucru iaste împreunarea numai cu un bărbat sau bărbatul numai cu o fâmeaie.¹¹⁸⁶

(*Matheiu:*) Nunta iaste împreunare bărbatului cu fâmeaia și simt cetaș unul cu altul în toată viața /⁴⁷⁸ ța [sic!] lor dumnedzăiaște și omenește dreaptă împreunare.

---

¹¹⁸⁵ Ș. T.: GLAVA 8 Pentru nunta, când va să facă neștine cum să cade, să fie amândoa obradzele deopotrivă, ce să dzice de o vârstă, după cum scrie Svânta Pravilă a Svinților Apostoli (Învață Pravila Svinților Apostoli): La vreamea nuntelor să nu socotească neștine numai de feal bun sau de rudă mare, ce să socotească mai vartos vârsta să fie deopotrivă, cumu s-are dzice: acmu va să facă neștine nuntă, deci au întreat și au cercat stepenele după cum învață dumnedzăieștile pravile și-au aflat că să cade cu leage și cu blagoslovenie, ca să să facă și să să împreune. Dup-acea trebuie a socoti și acesta lucru: Cinstea omului să fie cu cuviință cumu să cade, bărbatul să fie mai mare de 14 ai, iară fâmeaia să fie mai sus de 12 ai. Deci, aceasta ca să să chame nuntă cinstită și pat nespurcat, cum scrie Svânta Scriptură că așa iaste cu dreptate și cumu să cade să fie hieștecarele [sic!] de vârsta nuntei, ce-au lăsat Dumnedzău. Iară să nu fie bărbatul de 50 de ai și fata de 12 sau muiarea de 50 și bărbatul de 20 de ai, că aceaia nu iaste nuntă, ce iaste o batgiocură și o ocară și dinafară de dreptate și lucru plin de rușine și numai ce iaste de răs și de graiurile oamenilor și de muștrare și de ponoslu în tot ceas.

¹¹⁸⁶ Ș. T.: GLAVA 6 Pentru nunta cea dintâi și ce iaste nunta și pentru nunta ce să chiamă cu leage (Gherman, patriarhul de Țarigrad): Nunta cea dentâi iaste lucru prespre fire pentru căce să împreună și să face una cu Dumnedzăirea pentru curăția, ce să dzice pentru deavestăvnicia, după cuvântul ce să grăiaște că V-am tocmit voaă împreunare cu un bărbat, cumu s-are dzice tocmit lucru iaste împreunarea numai cu un bărbat sau bărbatul numai cu o fâmeaie.

Nunte cu leage să chiamă aceastea, carele să fac după cum învață leagea și svânta pravilă ca să fie tânărul de leage, ce să dzice mai sus de 14 ai, așjidere, și fecioara să fie de vârstă¹¹⁸⁷, ce iaste pre voia bărbatului, ce să dzice mai sus de 12 ai; deci aceasta să chiamă nuntă și împreunare și trupească și sufletească.¹¹⁸⁸

241 CAP.

Pentru tocmala nuntei ce să face fără de blagoslovenia arhierelui și fără de alte molitve și svințiri, ce să fac la nuntă

(*Neara a Preaînțeleptului Leon și Alexie Cominu împărații de Țarigrad:*) Când să va prileji undeva să să facă vreo logodnă sau nuntă fără de molitve de cununie după cinul cununiei, aceia nuntă /⁴⁷⁹ de să va prileji dup-acea, să nu fie tocmală bună, ce să să căiască o parte ce-au făcut, fiecare parte de aceștia, de va vrea bărbatul veri muiarea, ca să să despartă, fără nice de o sminteală și să-ș ia bărbatul altă muiare și muiarea alt bărbat. Iară, de să prileji undeva vreo logodință cu molitve, ce să dzice să să citească molitvele ceale de logodință, sau de să va face cununiia deplin și macar de nu să vor împreuna trupeaște, aceasta tot iaste nuntă desăvârșit¹¹⁸⁹ și deplin și nime nu poate ca să despartă aceia¹¹⁹⁰ casă. Că așa s-au lăsat învățătură și s-au tipărit la cartea împăraților ca să n-aibă nime puteare să strice aceasta legătură, nicedănăoară în veaci.¹¹⁹¹

242 CAP.

Pentru nunta cea dintâi /⁴⁸⁰ cum să chiiamă și a doa și a treia așjidere, și a patra

(*Svântul marele Grigorie БОГОСЛОВ*¹¹⁹² învață de acest lucru, de dzice:) Nunta dentâi iaste leage, iară aceia a doa iaste iertăciune, iară a treia iaste călcare de leage.

(*Vasilie великий:*) Dzice și свѣтїи Vasilie великий în 4 capete a canonului său: Cela ce va face a doa nuntă doi ai să nu să cumenece.

---

¹¹⁸⁷ Scris: **връстѣ.**

¹¹⁸⁸ Ș. T.: GLAVA 7 (Matheiu): Nunta iaste împreunare bărbatului cu fâmeaia-ș sămt cetași unul cu altul în toată viața lor dumnezăiaște și omeneaște, direaptă împreunare. Nunta cu leage să chiamă aceastea carile să să facă după cum învață leagea și Svânta Pravilă, ca să fie tânărul de leage, ce să dzice mai sus de 14 ai. Așjidere, și fecioara să fie de vârsta, ce iaste pre voia bărbatului, ce să dzice mai sus de 12 ai. Dece aceasta să chiamă nuntă și împreunare și trupască și sufletească.

¹¹⁸⁹ Scris: **десъвршнт.**

¹¹⁹⁰ Scris: **дчѣа.**

¹¹⁹¹ Ș. T.: GLAVA 9 Pentru tocmala nuntei ce să face fără de blagoslovenia arhierelui și fără de alte molitve și svințiri ce să fac la nuntă (Neara a Preaînțeleptului Leon și Alexie Cominu, împărații de Țarigrad): Când să va prileji undeva să să facă vreo logodnă sau nuntă fără de molitve de cununie, după cinul cununiei, aceia nuntă, de să va prileji, dup-acea să nu fie tocmală bună, ce să să căiască o parte ce-au făcut, fiecare parte de aceștia de va vrea bărbatul, sau muiarea ca să să despartă fără nice de o sminteală și să-ș ia bărbatul altă muiare și muiarea alt bărbat. Iară, de să va prileji undeva vreo logodință fiind cu molitve, ce să dzice să să citească molitvele ceale de logodnă sau de să va face și cununiia deplin și macar de nu să vor împreuna trupeaște, aceasta tot iaste nuntă desăvârșit și deplin și nime nu poate ca să despartă aceia casă. Că așa s-au lăsat învățătură și s-au tipărit în cartea împăraților ca să n-aibă nime puteare să strice aceasta tocmală și legătură nicedănăoară în veaci.

¹¹⁹² În slavonă: Teologul.

Iară Marele Nichita, mitropolitul de Eracliia, dzice ca un an sau doi să nu să cumenece.

Așijderere și Săborul de la Laodichea.

(*Iară dumnedzâiescul Ioan Postnic:*) Dzice un an, iară, de să va prileji să să împreune omul cu logodnica sa, mainte de cununie acela să să pocăiască 7 ai ca și curvariul.¹¹⁹³

(*Vasilie великий:*) Pentru a treia nuntă dzice сѣтїи Vasi/⁴⁸¹lie великий la acest canon ce scrie mai sus în 4 capete: Aflat-am acesta obiceiul la a treia nuntă cinci ai ca să nu să cunune însă de împreunarea trupască să nu fie apărași, alegând numai când vor vrea să ia anaforă și aceasta nuntă să nu-i dzică nuntă, ce să-i dzică¹¹⁹⁴ curvie la vedea. Aiesta lucru s-au lăsat că s-au socotit într-acesta chip: Mai bine să curvască neștine cu o muiare decât cu multe, luând¹¹⁹⁵ izvod den cuvântul Domnului Hristos, ce dzice cătră samareanina: Cinci bărbați ai avut, și cеста ce ții acmu nu-ț iaste bărbat! Cumu s-are dzice acestora bărbați: Nu să cade să dzică neștine că simt cu muieri, nice acelora muieri, să le dzică că simt cu bărbați. Scrie Pravila pre aceștea să nu-i go/⁴⁸²nească de la besearecă, ce să le dea anaforă într-acești cinci ai, până când să vor spodobi, de vor lua și svânta priceștenie.¹¹⁹⁶

[242 bis CAP.]¹¹⁹⁷

Pentru cunoștința acestor fealiuri de nunta a treia și a patra, luând izvod de la acești svinți ce scrie mai sus, care lucru s-au prilejit de s-au făcut când au fost cursul anilor 6038¹¹⁹⁸ de aș

(*Armenopol:*) Dascalii cei vechi a treia nuntă au fost iertat să să facă, iară împăratul Leon cel Preaînțelept să cunună și cu a patra fâmeaie și-l afurisi pre dâns preaosvințitul patriarh chir Nicolae. Deci foarte să rugă împăratul acestui svânt părinte să blagoslovască¹¹⁹⁹ fie această a patra nuntă și n-au vrut să priimască¹²⁰⁰ svinția sa

---

¹¹⁹³ Ș. T.: GLAVA 10 Pentru nunta cea dintâi cum să chiamă și a doa și a treia, așijdere, și a patra (Svântul Marele Grigorie *вогослов*): Învață de acest lucru de dzice: nunta cea dintâi iaste leage, iară ceaia a doa iaste iertăciune, iară a treia iaste călcare de leage. (Vasilie *великий*): Dzice și *сѣтїи* Vasilie în 4 capete a canonului său: Cela ce va face a doauo nuntă, doi ai să nu să cumenece. Iară Marele Nichita, mitropolitul de la Eracliia, dzice sau un an sau doi să nu să cumenece. Așijdere, și Săborul de la Laodichea încă dă învățatură. Iară dumnedzâiescul Ioan Postnic dzice un an, iară, de să va prileji să să împreune omul cu logodnica sa mainte de cununie, acela să să pocăiască 7 ai ca și curvariul.

¹¹⁹⁴ Ultimele 4 cuvinte sunt adăugate ulterior dedesuptul paginii, locul intercalării textului fiind prin:

¹¹⁹⁵ Scris: *АУРАМАЪ*.

¹¹⁹⁶ Ș. T.: GLAVA 11 Pentru a treia nuntă (Vasilie *великий*): Dzice сѣтїи Vasilie *великий* la acest canon ce scrie mai sus în patru capete: Aflat-am acesta obi ceaiu la a treia nunta cinci ai ca să nu să cumenece, însă de împreunarea trupască să nu fie împărțiți, alegând numai când vor vrea să ia anaforă; și această nuntă să nu i să dzică nuntă, ce să-i dzică curvie la vedea. Acesta lucru s-au lăsat că s-au socotit într-acesta chip: Mai bine să curvască neștine cu o muiare decât cu multe, luând izvod den cuvântul Domnului Hristos ce-au dzis cătră samareanina: Cinci bărbați ai avut și cеста ce ții nu-ț iaste bărbat, cumu s-are dzice: Acestora bărbați nu să cade să le dzică neștine că simt cu muieri, nice acelora muieri să le dzică că simt cu bărbați. Scrie Pravila: Pre aceștia să nu-i gonească de la besearecă, ce să le dea anaforă într-acești cinci ai, până când să vor spodobi, de vor lua și svânta priceaștenie.

¹¹⁹⁷ Capitolul nu este numerotat de Eustratie Logofătul.

¹¹⁹⁸ N. N.: 1529 d. Chr.

¹¹⁹⁹ Scris: *ВЛѢВАСКЪ*.

¹²⁰⁰ Scris: *ПРИМАСКЪ*.

nice într-un chip, până în sfârșit¹²⁰¹ /⁴⁸³ ca să să facă acesta lucru. Iară vădzând împăratul învârtoșimea¹²⁰² sufletului patriarhului¹²⁰³, și mentea lui cea neclătită, cum nu va nice într-un chip să-l iarte, atunce să mânie¹²⁰⁴ foarte și-l scoase den scaunul patrierșesc și puse altul în locul lui, anume Eftimie¹²⁰⁵, om de cinste și boiarin de curte, bărbat destoinic și svânt petrecătoriu întru toate bunătățile. Așjdere, și acesta patriarh foarte mult nevoi cu legea de supăra pre împăratul și a-l muștra pentru acest lucru fără de lege ce-au făcut împăratul, a patra nuntă. Și, vovind el, sminti să nu sloboadză pre creștini ca să facă acest lucru, cine cum va vrea să ia a patra fâmeaie. Acest svânt părinte /⁴⁸⁴ și cu alți arhieriei dzicea atunce cum nu numai a patra nuntă iaste fără de lege, și și a treia încă nu s-are cădea să fie, după cum învață сѣтїи Vasilie великїи. Drept aceaia, de atunce să făcu mestecătură mare în svânta besearcă și s-au tras această mestecătură până la împărăția feciorului acestuia Leon, anume Costantin Porfir [sic!] și a lui Roman, socru-său. Deci atunce au făcut legătură și uric cu blăstăm pentru împreunarea nuntei, dând a¹²⁰⁶ înțeleage a tot omul de ce vârstă¹²⁰⁷ și de cât ai să fie acela ce va vrea să ia a treia muiare cu a treia cununie și iarăș de ce vârstă¹²⁰⁸ va fi când nu va putea lua a treia fâmeaie.

Dzice acest izvod ce s-au tocmit atunce, cum cât vor fi de 40 de ai, /⁴⁸⁵ aceia să facă a treia nuntă și să-ș ia a treia muiare, însă și aceștea, de nu vor avea feciori de trupul său, ce dorind de feciori pentru ca să-ș facă pomană pre urmă. Aceștea pot să ia și a treia fâmeaie, iară, de nu să vor împreuna pentru feciori, ce să vor împreuna numai drept pofta trupului, aceia să aibă canon și să nu să cumenece 5 ai. Iară, de va fi neștine de 30 de ai veri aibă feciori veri nu aibă, să nu să cumenece 4 ai, și iarăș dzic acesta ce va fi de 30 de ai și va lua a treia fâmeaie și daca nu vor avea feciori, să să cumenece și în trei ai.¹²⁰⁹

¹²⁰¹ Scris: свръшит.

¹²⁰² Scris: дврътошима.

¹²⁰³ Scris: патриархъѡѡ.

¹²⁰⁴ Scris: мѡнїе. Altă lecțiune: mânie.

¹²⁰⁵ Scris: еѡѡимїе.

¹²⁰⁶ Adăugat ulterior deasupra rândului.

¹²⁰⁷ Scris: врьстѡ.

¹²⁰⁸ Idem.

¹²⁰⁹ Ș. T.: GLAVA 12 Pentru cunoștința acestor fealiuri de nunte, a treia și a patra, luând izvod de la acești svinți ce scrie mai sus, care lucru s-au prilejit de s-au făcut când au fost cursul anilor 6038 de ai (Armenopol): Dascalii cei vechi a treia nuntă au fost iertat să să facă, iară împăratul Leon cel Preaînțelept să cunună și cu a patra fâmeaie și-l afurisi pre dâns preaosvințitul patriarh chir Nicolae. Deci foarte să rugă împăratul acestui svânt părinte să blagoslovască să fie această a patra nuntă. Și n-au vrut să priimască svinția sa nice într-un chip, până în svârșit ca să facă acesta lucru. Iară, vădzând împăratul învârtoșimea sufletului svântului patriarh și mîntea lui cea neschimbată, cum nu va nice într-un chip să-l iarte, atunce să mânie foarte și-l scoase den scaunul patrierșesc și puse pre altul în locul lui numit Evtimie, om de cinste și boiarin de curte, bărbat destoinic și svânt, petrecătoriu întru toate bunătățile. Așjdere, și acesta patriarh foarte nevoiia cu lege, de supăra de pururea pre împăratul și-l muștra pentru acest lucru fără de lege ce-au făcut cum nu să cade a patra nuntă, și nevoi de-al sminti să nu sloboadză pre creștini ca să facă acest lucru, cine cum va vrea, să ia a patra fâmeaie. Acest svânt părinte și cu alți arhieriei dzicea atunce, că nu numai a patra nuntă iaste fără de lege, ce și a treia încă nu s-are cădea să fie, după cum învață сѣтїи Vasilie великїи. Derept aceaia, de atunce să făcură amestecături mari în Svânta Besearcă și s-au tras această amestecătură până la împărăția feciorului acestuia Leon, ce-i era numele Costantin Porfiroghenit și a lui Roman, socru-său. Dece, atunce au

(*Isprava svinților părinți ce-au ales pentru a patra nuntă:*) Iară pentru a patra nuntă au lăsat învățătură svinții părinți toți împreună cu tot săborul /⁴⁸⁶ toți într-o mentă și cu o inimă cum nice într-o samă de chip ca să nu poată fi, nice să facă nime acest lucru fără de lege. iară, de va îndrăzni neștine să calce dumnedzâiasca pravilă și să agiungă¹²¹⁰ să vie la această viață porcească, ce iaste a patra nuntă, acela să fie afurisit și streinat de tot de toate slujbele sventei besearici și împărțit de alte de toate obiceiale besearicii lui Hristos, până când să va despărți de cea împreunare rău făcută. Iară, dacă să va despărți și va veni spre pocăință, să-l priimască¹²¹¹ pre dâns; iară canonul lui scrie dumnedzâiescul Ioan Póstnic de dzice opt ai ca să nu să priceștiuască. Iară, de nu să va întoarce, de tot să fie lepădat de besearică și den tot cinul creștinesc, ca un călcătoriu de lege. ¹²¹² /⁴⁸⁷

(*Vasilie великий, 21 capete:*) Nuntele ce să vor face den trei înainte acealea să nu le dzică nime nunte, că acealea simt lucruri dobitocești și simt fără de lege și spurcate și denafară de obiceiale creștinești. Așjidere, și cuconii ce să vor naște din nunta a patra, au lăsat învățătură dumnedzâieștile pravile, unii ca aceia să nu și să chame feciori de trup părinților săi.

243 CAP.

Pentru feciorii ce să fac den trupul omului de câte fealiuri sânt

(*Matheiu:*) Când face omul feciori cu muiarea sa cea cu lege, acela să chiamă fecior de trupul său, iară, de va avea omul muiare în casă, cum s-are dzice țitiitoare, și de va face cucon cu dânsa, acela să va' chema fecior de fealiul lui, /⁴⁸⁸ iară, de să va preleji să îmble neștine în laturi de casa lui, să facă curvie cu vreo muiare și de va face cu dânsa cucon, acela să chiamă copil. Iară când¹²¹³ să prilejeaște o muiare curvă, deci îmblă cu mulți bărbați, și de va naște un cucon și nu va ști nice ea dentr-a cui sâmântă l-au luat, acela să chiamă fiu întunearcului.

---

făcut legătură și uric cu mare blăstăm, pentru împreunarea nuntei, dând a înțeleage a tot omul di [sic!] ce vârstă, de cât ai să fie cela ce va vrea să ia a treia muiare cu a treia cununie și iarăș di [sic!] ce vârstă va fi când nu va putea lua a treia fâmeaie. Dzice acest izvod ce s-au tocmit atunce cum câți vor fi de 40 de ai, aceia să facă a treia nuntă și să-ș ia a treia muiare, însă și aceștia, de nu vor avea feciori de trupul său, ce, dorind de feciori, pentru ca să-ș facă pomană pre urmă, aceștia pot să ia și a treia fâmeaie. Iară, de nu să vor împreuna pentru feciori, ce să vor împreuna numai pentru pohta trupului, aceia să aibă canon și să nu să cuminece cinci ai. Iară, de va fi neștine de 30 de ai, veri aibă feciori, veri nu aibă, să nu să cuminece 4 ai. Și iarăș dzic: acesta ce va fi de 30 de ai și va lua a treia fâmeaie și, dacă nu vor avea feciori, să să cumenece și în trei ai.

¹²¹⁰ Scris: **ДУШНГЖ.**

¹²¹¹ Scris: **ПРІИМАСКЖ.**

¹²¹² Ș. T.: GLAVA 13 Isprava svinților părinți, ce-au ales pentru a patra nuntă Iară pentru a patra fără de lege nuntă au lăsat învățătură svinții toți împreună cu tot săborul, toți într-o fire și cu o inimă, cum nice într-o samă de chip ca să nu poată fi, nice să facă nime, acest lucru fără de lege. Iară, de va îndrăzni neștine să calce dumnedzâiasca pravilă și să agiungă să vie la această viață porcească, ce iaste a patra nuntă, acela să fie afurisit și streinat de tot, de toate slujbele Svinteii Besearici și împărțit de alte de toate obiceiale Besearicii lui Hristos până când să va despărți de cea împreunare rău făcută, iară, deaca să va despărți și va veni spre pocăință să-i priimască pre dâns. Iară canonul lui, scrie dumnedzâiescul Ioan Póstnic de dzice: 8 de ai ca să nu să preceștiuască. Iară, de nu să va întoarce de tot, să fie lepădat de Besearică și den tot cinul creștinesc ca un călcătoriu de lege.

¹²¹³ Scris: **КЪНДЪ.**

Pentru nunta ce să face prespre leage ce canon i să dă să facă

(*Leon și Costantin împărații cei mari:*) Scrie de-acest lucru la pravila împăraților cum nunta ce să va face prespre leage, cu tot de-adinsul să nevoiască să o despartă și să-i pedepsească foarte cu un canon mare, ca pre niște preastâpnici; acest lucru într-o vreme mai de demult, ci¹²¹⁴ ne vrea face acest lucru de vrea lua muiare ce nu i să vrea cădea și vrea călca pravila, acela om vrea avea o certare mare; de vrea fi boiarin de curte, îl scotea den cinstea sa, și-i făcea o rușine mare, că-l purta pre ulițe, dup-acea îi trimitea de-i închidea pren temnițe departe loc, pre la ceale ostroave; iară, de vrea fi sărac, îl punea gios¹²¹⁴ de-l ucidea cu toiage până-l lăsa numai de-abiia viu. Iară acmu, în dzua de astăzi, după ce-i împart unul de alt, le dau canon mare, post și metanii și alte milostenii¹²¹⁵ și usteneale în tot chipul.¹²¹⁶

(*Armenopul:*) Dzice și Armeopul de acest lucru cum oricăți cuconi să vor naște den nunta ce să face fără de leage, aceștea să nu să chame nice de feal, nice copii, nice alt¹⁴⁹⁰ nume să aibă, ce să fie streini de toate, nice la ocine să încapă, nice la alte rămășițe a părinților săi.¹²¹⁷

(*Ioan Postnic:*) Dzice și acest svânt Ioan Postnicul: Nunta cea fără de leage să nu o priimască¹²¹⁸ nime la besearecă. Până când nu să vor despărți să li să dea canon ca de sânge mestecat, ce să dzice 15 ai să nu să cumenece, după canonul lui **свѣтїи** Vasilie **великїи** ce scrie 68 capete.¹²¹⁹

245 CAP.

Pentru acela ce va avea țititoare, ce să dzice ce va ținea muiare în casa sa fără cununie

(*Pravila împăraților Leon și Costantin:*) Dzice și pravila împăraților ca să nu îndrăznească neștine a ținea muiare fără cununie, nice în casa lui, nice într-alt loc, că să nu gândească neștine că acesta păcat iaste mai ușor decât curviia.¹⁴⁹¹ Deci,

¹²¹⁴ Scris: **цось.**

¹²¹⁵ Scris: **млстенїа.**

¹²¹⁶ **Ș. T.:** GLAVA 14 Pentru nunta ce să va face prespre leage, ce canon i să dă să facă (Leon și Costantin împărații cei mari): Scrie de acest lucru la Pravila împăraților. cum nunta ce să va face prespre leage, cu tot de-adinsul să nevoiască să o despartă și să-i pedepsească foarte cu un canon mare, ca pre niște preastâpnici. Într-o vreme mai demult cine vrea face acest lucru de vrea lua muiare, ce nu i să vrea cădea și vrea călca Pravila, acela om avea o certare mare; De vrea fi boiarin de curte, era scos den cinstea sa și-i făcea o rușine mare că-l purta pre ulițe, dup-acea îi trimitea de-i închidea pren temnițe departe loc pre la aceale ostroave. Iară, de vrea să fi sărac, îl punea gios de-l ucidea cu toiage până-l lăsa numai de-abiia viu, iară acmu, în dzua de astăzi, după ce-i împart unul de alt, le dau canon mare, post și metanii și alte milostenii și usteneale în tot chipul.

¹²¹⁷ **Ș. T.:** GLAVA 15 Pentru cuconii ce vor naște den nunta a patra (Armenopul): Dzice și Armenopul de acest lucru cum oricăți cuconi să vor naște din nunta ce să face fără de leage, aceștia să nu să chame, nice di [sic!] cei lepădaț, nice copii, nice alt nume să aibă, ce să fie streini de toate, nice la ocine să nu încapă, nice la rămășițele părinților săi.

¹²¹⁸ Scris: **прїимаскж.**

¹²¹⁹ **Ș. T.:** GLAVA 16 Pentru nunta cea fără leage, să nu priimască Besearica (Ioan Postnic): Dzice și acest svânt Ioan Postnicul: Nunta cea fără de leage să nu o priimască nime. La Besearecă, până când nu să vor despărți, să li se dea canon ca de sânge amestecat, ce să dzice 15 ai să nu să cumenece, după canonul lui **свѣтїи** Vasilie **великїи**, ce scrie 68 cap.

de va avea gând să să cunune cu dânsă de bine, iară, de nu va fi de protiva lui, să caute să-ș ia altă muiare cu leage și să să cunune și pre țiitoare să o gonească să nu o ție în casa sa.

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Dzice și acest svânt părinte: Acela ce va avea muiare țiitoare și, de nu va vrea să să cunune cu dânsă sau să să desparță de dânsa sau să fie despărțit și oprit de besearică. Nice darurile ce vor aduce la besearică, ce să dzice prescurile să nu le priimască¹²²⁰ până nu să va ierta de tot despre dânsă și să să desparță. Atunce să fie priimit¹²²¹ și el și darurile lui fără nice de o smenteală.¹²²²

246 CAP.

Pentru acela ce să va fi cununat cu trei fâmei și să va afla una dentr-aceale trei că nu i s-au fost cădzând, /⁴⁹² ce-au fost nuntă fără de leage

(*Matheiu:*) De va lua neștine doo muieri cu leage și va lua și a treia fără leage și să va cununa cu tute [sic!] trei, dup-acea de să va vădi lucrul că nu li să cade să fie într-un loc și să vor despărți. Oare acesta cum va să facă: Putea-va să-ș ia altă să fie cu leage au nu va îndrăzni, fiind aceasta a patra cunună?

(*Răspuns:*) Pre acesta-l iartă svânta besearică de vreamă ce aceaia cunună au fost fără de leage, dece-l sloboade fără nice de o smenteală, după cum dă învățătură svânta pravilă unde dzice: Bărbatul cu muiarea ce nu li să va cădea și să vor împreuna prespre leage și de să vor fi și cununat întru nemică nu iaste aceaia cunună, ca și când nu șe-are [sic!] fi fost /⁴⁹³ aceaia cunună pentru că lucrurile ceale fără de leage nu simt priimite¹²²³ necăiuri, nice adevărate, dece bărbatul cu muiarea, ce să vor fi împreunați, fără leage aceaia nu-i nice o împreunare, ce poate fiecare să o desparță. Bărbatul iaste volnic a-ș lăsa muiarea cânduș va vrea așijdere, și pre aceaia muiare, cineș, va vrea, acela iaste volnic ca să o ia și să să cunune cu dânsă și bărbatul cel fără de leage să n-aibă nice o treabă. Ce numai să caute cu ochii și mai pre scurt cum nu ș-are fi fost acesta lucru. Derept aceaia dzic acesta ce va fi fost cu a treia cunună fără de leage să să cunune și cu altă fâmeaie, fie macar și a patra.¹²²⁴

¹²²⁰ Scris: *пріймаскж.*

¹²²¹ Scris: *пріймиць.*

¹²²² Ș. T.: GLAVA 17 Pentru cela ce va avea țiitoare, ce să dzice ce va ținea muiare în casă fără de cununie (Pravila împăraților Leon și Costantin): Dzice și Pravila împăraților ca să nu îndrăznească neștine a ținea muiare fără cununie, nice în casa lui, nice într-alt loc ca să nu gândească neștine că acesta păcat iaste mai ușor decât curviia. Iară, de va avea gând să să cunune cu dânsă, bine va fi, iară, de nu va fi deopotriva lui, să caute să-ș ia altă muiare cu leage și să să cunune, și pre țiitoare să o gonească, să nu o ție în casa sa. (*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Dzice și acest svânt părinte: Cella ce va avea muiare țiitoare și, de nu va vrea să să cunune cu dânsă, sau să să desparță de dânsă sau să fie despărțit și oprit de Besearică. Nice darurile ce vor aduce la Besearică, ce să dzice prescurile, să nu le priimască până nu să va ierta de tot, despre dânsă și să să desparță. Atunce să fie priimit și el și darurile lui fără nice de o smenteală.

¹²²³ Scris: *пріймиць.*

¹²²⁴ Ș. T.: GLAVA 18 Pentru cela ce să va fi cununat cu trei fâmei și să va afla una dentr-aceale trei că nu i s-au fost cădzând, ce-au fost nuntă fără de leage (*Matheiu:*) De va lua neștine doauă muieri cu leage și va lua și a treia fără leage și să va cununa cu tustreale, dup-acea, de să va vădi lucrul că nu li să cade să fie într-un loc și să vor despărți, oare acesta cum va să facă? Putea-va să-ș ia altă muiare să fie cu leage, au nu va îndrăzni, fiind aceasta a patra nuntă? Răspuns: Pre acesta-l iartă

**Pentru ceia ce să fac frați de Evanghelie, cum nu iaste întru nemică /⁴⁹⁴
nice să cade ca să să facă**

(Matheiu:) Vădzând dumnedzăieștii părinții atâta mestecătură în svânta besearică pentru acest lucru, că mulți să făcea frați pre cruce și pre svânta Evanghelie, bărbat cu fâmei și voinici cu feate și, dup-acea să căia pentru ce-au făcut acesta lucru, și mulți să cununa cu surorile ceale de Evanghelie și le lua de le era fâmei și nu socotia, ocaanicii, că întra în foc de vii, pentru căce, cetind preotul molitvele ceale de facerea frății și obeștuindu-să cu chizeșie ca aceaia denaintea Svintei Cruci și a svintei Evanghelii, să făcea desăvârșit¹²²⁵ frați buni, ca și când vrea fi născuț dentr-un trup pentru taina besearicii și dup-acea, nu era nice une/⁴⁹⁵le de acealea întru nemică. Ce cine poate să spuie câte spurcăciuni să făcea! De față, la arătare, dar cu cât mai vârtos¹²²⁶ pre ascuns? Numai sânğuri părinții cei sufletești, duhovnicii știa și cunoștea câte nu le mai putea suferi svânta besearică ce să amesteca în toată vremea și în toate dzile; deci neputând obicni svinții părinți acest lucru grozav și fără leage, tăiară acest lucru să nu să mai facă și deaderă învățatură și tocmiră ca să nu mai fie aceasta frăție, nicedănăoară¹²²⁷ în veaci, iară, de va și apuca neștine să o facă, întru nemică să nu fie, ca și când nu șe-are fi fost.

(Semeon de Solun:) Iară cel cela să va înfărtăi¹²²⁸ cu vreo fâmeaie de va fi de nuntă să o ia să-i fie fâmeaie /⁴⁹⁶ fără nice de o smenteală. Drept aceaia, ceia ce să vor face fraț de Evanghelie în dzua de astăzi, pre aceștea foarte să-i cearte cu un canon tare și pre popa acela ce va ceti molitvele, ca să-l oprească de besearică cătu-i va părea arhiereului.¹²²⁹

Svânta Besearică, de vreme ce aceaia cunună au fost fără de leage, dece-l sloboade fără nice de o smenteală, după cum dă învățatură Svânta Pravilă, unde dzice: Bărbatul cu muiarea, ce nu li să va cădea și să vor împreuna prespre leage și, de să vor fi și cununat, întru nemică nu iaste aceaia cununie, ca și cum nu șe-are fi fost aceaia cunună, pentru că lucrurile ceale fără de leage nu sânt priimite necăiuri [sic!], nice adevărate. Dece, bărbatul cu muiarea ce să vor fi împreunat fără leage, aceaia nu-i cine o împreunare, ce poate fiecine să o despărță: Bărbatul iaste volnic a-ș lăsa muiarea cânduș va vrea. Așijdere, și pre aceaia muiare cineș va vrea acela iaste volnic ca să o ia și să să cunune cu dânsă. Și bărbatul cel fără leage să n-aibă nice o treabă, ce numai să caute cu ochii și mai pre scurt, cum nu șe-are fi fost acesta lucru. Drept acea, dzice: Acesta, ce va fi fost cu a treia cunună, fără de leage, să să cunune și cu altă fâmeaie, fie macar și a patra.

¹²²⁵ Scris: десъвршнт.

¹²²⁶ Scris: врѣтось.

¹²²⁷ Scris: ничедънъоаръ.

¹²²⁸ Scris: дфлртъци.

¹²²⁹ Ș. T.: GLAVA 19 Pentru ceia ce să fac frați de Evanghelie, cum nu iaste întru nemică, nice

să cade ca să să facă (Matheiu): Vădzând dumnedzăieștii părinți atâta amestecătură în Svânta Besearică pentru acest lucru că mulți să făcea frați pre cruce și pre Svânta Evanghelie, bărbat cu fâmei și voinici cu feate și dup-acea să căia pentru ce-au făcut acesta lucru și mulți să cununa cu surorile ceale de Evanghelie și le lua de le era fâmei și nu socotia, ocaanicii, că întra în foc de vii pentru căce, cetind preotul molitvele ceale de facerea frăției și obeștuindu-să cu chizeșie ca acea denaintea svintei cruci și a Svintei Evanghelii să făcea desăvârșit frați buni, ca și când vrea fi născuți dentru-n trup pentru taina Besearicii și dup-acea, nu era nice unele de acealea întru nemică. Ce cine poate să spuie câte spurcăciuni să făcea de față, la arătare? Dară ci cât mai vârtos - pre ascuns, numai sânğurii părinții cei sufletești, duhovnicii, aceștia știa și cunoștea, câte nu le mai putea suferi Svânta Besearică, ce să amesteca în toată vremea și în toate dzile. Deci, neputând obicni svinții părinți aceastea grozăvii fără

**Pentru acela ce-ș va lăsa muiarea fiind îndemnat de altă muiare
ca să o ia pre dânsă**

(Matheiu:) Muiarea ce va smomi pre bărbat să-ș lase muiarea pentru ca să o ia, dacă-i va despărți, nu o lasă pravila să să cunune cu acel bărbat, de vreme ce-au fost ea pricina de s-au împărțit acel bărbat de muiare-ș.¹²³⁰

249 CAP.

**Giudețul¹²³¹ ce s-au pus spre ceia ce împart bărbat de fămeaie și le sparg casa
fără de vină, ca aceaia care să cade și iaste cu cale să să despartă**

(Simeon de Solun:) Nuntele ce să fac cu cununie /⁴⁹⁷ cu învățatura lui Dumnedzău sânt făcute. Drept aceaia dăm învățatură tuturor să nu să împartă fără de lucru ce iaste cu direptate de-a să împărțirea pentru vreo vină carea cumva de carele scrie să să împartă când să va prileji să fie una ca aceaia. Iară pentru mâzda, să ia niscare daruri sau de va face pentru voia cuiva, acela ce va face acesta lucru, așijdere, și cela ce va fi îndemnătoriu să să facă lucru ca acesta, ce să dzice să să despartă bărbatul de fămeaie-ș, ce vor fi împreunați cu leage și cu cununie, alegând fără de vină, nearătând lucrul de față, ce numai ce face așa cu asupreală, acela să chiamă antihrist, de vreme ce Hristos Dumnedzău ne-au dat învățatură ca să ne lăsăm pre tată nostru și maică /⁴⁹⁸ noastră și să ne lipim cătră fămeile noastre și să fim amândoi un trup. Deci ce-au¹²³² tocmit Dumnedzău și ce-au legiuit, nime poate ca să-i despartă după cumu i-au împreunat Dumnedzău. Deci cine-i va despărți pre aceștea fără de vină, ce numai pentru darea, acela nu iaste om ce iaste singur satana și antihrist și preastâpnic, ce calcă învățăturile și tocmealele legii ce-au tocmit ș-au legiuit Dumnedzău și acesta va să cadză nevădzut. Cumu s-are scăpa dentr-un munte de s-are surupa, așa va să să ponorască și să să surupe den nălțimea aceștiia vieți într-adâncul adului și va să moșnenească muncile de veaci.

[249 bis CAP.]

**Cumu să cade bărbatului, dacă-ș va lăsa muiarea cu vină să-i tri/⁴⁹⁹ miță
și carte de mână dată**

De-ș va lăsa bărbatul muiarea pentru vinele ei ce scrie pravila, să-i dobândească și dzeastrele, ce să dzice să-ș piiardză muiarea dzeastrele.

leage, tăiară acest lucru să nu să mai facă și deaderă învățatură și tocmiră ca să nu mai fie aceste frăție nicedănăoară în veaci. Iară, de să și va apuca neștine să o facă, întru nemică să nu fie, ca și când nu și-are fi fost. (Simeon de Solun): Iară cela ce să va infărtăți cu vreo fămeaie, de va fi de nuntă, să o ia să-i fie fămeaie fără nice de o smenteală. Drept aceaia, ceia ce să vor face frați de Evanghelie în dzua de astăzi, pre aceștia foarte să-i cearte cu un canon tare și pre popa cela ce va ceti molitvele ca să-l oprească de Besearcă cătu-i va părea arhierelui.

¹²³⁰ Ș. T.: GLAVA 20 Pentru cela ce-ș va lăsa muiarea, fiind îndemnat de altă muiare, ca să o ia pre dânsă (Matheiu): Muiarea ce va smomi pre bărbat să-ș lase muiarea pentru ca să o ia, dacă-i va despărți, nu o lasă Pravila să să cunune cu acela bărbat, de vreme ce-au fost ea pricina de s-au împărțit acel bărbat de muiare-ș.

¹²³¹ Scris: **цѣдецѣль.**

¹²³² Scris: **чав.**

Pentru despărțirea nuntii și vinele muierei pentru carele să desparte de bărbat

(*Matheiu:*) 1.¹²³³ Dentâi, când va ști muiarea că va să hiclească cineva pre împăratul și nu va spune bărbatului său.

2. Dup-acea, de o va cleveti cineva că face curvie și va arăta lucrul de față cu oameni ca aceia de credință și destoinici.

La vădirea curviii muierei cu bărbat scrie pravila împăraților să fie cinci marturi oameni de folos și să nu să creadză numai cu cuvântul până nu vor giura¹²³⁴ c-au vădzut cu ochii, atunce să să /⁵⁰⁰ desparță.

3. De va face hicleșug ca acela să-ș omoară bărbatul ori în ce chip și cu ce meșterșug va putea să-l înșeale să-l omoară sau de va ști pre altcineva că s-au svătuit să-i ucigă pre bărbat și nu-i va spune să să păzască.

4. Sau de va merge să să scalde în fereedu cu vreun bărbat strein sau de va șede la băuturi sau la alte cinsti și ospeațe cu om strein fără de voia bărbatului.

5. Așijderea, de va mânea denafară de casa ei la vreo casă streină, unde nu-i vor fi ei nice o rudă, fără de știrea bărbatului.

6. Așijdere, de-ș va pune bărbatul pre cineva, pre vreun om de-aproape de casa lui și-i va dzice să nu margă într-acea casă și ea va tot merge.

7. Așijdere, de /⁵⁰¹ va merge la jocuri¹²³⁵, unde să fac hori și alte târbăcii¹²³⁶ și haburi lumești, așijdere, de să va uita unde aleargă caii și să întrec unii cu alții.

251 CAP.

Aicea simt vinele bărbatului pentru carele să cade să-l lasă muiarea lui și să-ș ia și dzeastrele și toate hainele ce-i va fi făcut bărbatul la nuntă

(*Armenopol:*) 1¹²³⁷. Dentâi, de va cunoaște muiarea că iaste hiclean bărbatul împărățiii, ce să dzice domniii sau de va ști pre bărbatu-ș că știe el¹²³⁸ cine sânt hicleanii împăratului și, de nu va putea spune el cu gura lui, să-i poruncească pre alții să-i dea știre, pre acesta bărbat are muiarea voie să-l lase și să să desparță.

2. Așijdere, de va cunoaște muiarea că meșterșuguiăște bărbatul în vreun chip /⁵⁰² să-i facă moarte.

3. Așijdere, de-i va cerca firea cu meșterșug și cu hicleșug, de va pune pre cineva să o ispitească, face-va păcat au ținea-ș-va înțelepciunea, așijdere, când va pune pre cineva să facă cu dânsa curvie și să o prindză să-i facă rușine sau altă nevoie sau pentru sărăciia sau altă lăcomie o va supune singur supt alt bărbat cu voia sa.

4. Așijdere, de-ș va ocări neștine muiarea înaintea giudețului¹²³⁹ că iaste curvă sau și într-alt loc și dup-acea nu va putea vâdi cu marturi destoinici, oameni de credință, atunce are voie muiarea să să desparță de bărbatu-ș de va vrea.

¹²³³ Slovele cu valoare de cifre sunt scrise marginal.

¹²³⁴ Scris: *цѣра.*

¹²³⁵ Scris: *цокѣри.*

¹²³⁶ Scris: *тървъчѣи.*

¹²³⁷ Slovele cu valoare de cifre sunt scrise marginal.

¹²³⁸ Scris: *циел.*

¹²³⁹ Scris: *цѣдецѣлѣи.*

5. Așijdere, de va avea omul o muiare în casă-ș slujnică și va face curvie cu dânsă sau de va avea țitoare la vreun /⁵⁰³ sat, și, de-i va dzice muiarea lui sau oamenii ei o dată și de doo ori și până a treia oară ca să să părăsească și să o lase pre acea țitoare și el tot nu o va lăsa, nice să va părăsi, atunce are voie să-l lase muiarea lui de va vrea.

De să va afla bărbatul vinovat în vreunele de aceastea nu va dobândi muiarea numai darurile ce i-au făcut bărbatul mainte de nuntă, ce încă și dentru bucatele lui i să cade din tot să-i dea ei a treia parte și încă să aibă și certare într-acesta chip, cum are avea și muiarea de s-are găsi în vinele ei.

Dup-aceea nice muiarea are voie să să despartă de bărbatul său fără de giudeț ¹²⁴⁰, nice bărbatul are puteare a-ș despărți muiarea fără de giudeț ¹²⁴¹.

Curvie /⁵⁰⁴ să chiamă și una și alta, veri fie muiarea vinovată, ver bărbatul, tot un giudeț ¹²⁴² li să va veni amânduror, căruiaș după deala sa. Derept aceaia, fără de giudeț ¹²⁴³ și fără carte de mână dată, nu să pot despărți unul de alalt, numai atunce poate omul să să despartă de fâmeaie-și sau fâmeaia de bărbat fără de giudeț ¹²⁴⁴ și fără de voia unul altuia, când să va duce unul de dâns de să va face călugăr. După cum învață svintele pravile, atunce iaste volnic fiecarele și nime nu poate să-l oprească.

252 CAP.

Pentru despărțirea muierei de bărbat, când nu să vor împreuna trupeaște

(*Matheiu:*) Desparte-să muiarea de bărbat când trec trei ai de când nu ¹²⁴⁵ să vor fi împreunați și nu va fi /⁵⁰⁵ putut bărbatul să să găscască cu fâmeaia-ș trupeaște, ce să dzice de va fi legat sau și altă neputință, atunce să cade fâmeiia să-l așteapte până în trei ai. Dup-aceea are voie muiarea să-l lase și să să mărite, de va vrea, după alt bărbat, după firea omenească. Însă de va mărturisi singur bărbatul neputința sa, cum nu poate să să împreune cu fâmeaia-ș, atunce să fie despărțit unul de alalt și să nu păgubască unul pre alalt, ce să-ș ia fâmeaia numai dzeastrele sale ce va fi avut. Iară ce-i va fi făcut bărbatul, haine și alte lucruri să rămâie toate acealea la bărbat, iară muiarea să-ș ia numai ce va fi al său.

253 CAP.

Pentru despărțirea nuntei, când să găsească fata spurcată, ce să dzice /⁵⁰⁶ cându-ș va fi stricat fecioria

(*Matheiu:*) Când să va însura neștine de-ș va lua fâmeaie și-i va părea că iaste fată curată și așa va nedejdui și apoi, de nu să va găsi fată, într-acel ceas să mărturisească și să arate lucrul cu adevărat la arătare și să să despartă aceasta nuntă, că așa s-au dat învățătură și muiarea să nu să giudece de curvie îndoită, ce să dzice de muiare cu bărbat, pentru căce au făcut curvia mainte de cununie. Aicea

---

¹²⁴⁰ Scris: УБДЕЦЬ.

¹²⁴¹ Idem.

¹²⁴² Idem.

¹²⁴³ Idem.

¹²⁴⁴ Idem.

¹²⁴⁵ Adăugat ulterior cu altă cerneală.

să cunoască fiecine că muiarea sau bărbatul, de vor fi slobodzi, ce să dzice neînsurați, și de vor curvi, 7 ai iaste canonul acestora, iară, de va curvi muiarea cu bărbat sau bărbatul cu muiare, 15 ai iaste canonul lor. Drept aceeaia /⁵⁰⁷ dzice să n-aibă certarea curviii muierii cu bărbat pentru căce când au făcut păcatul au fost fără de bărbat. Așjdere, nice dzeastrele să nu-ș piardză, pentru că bărbatului nu i-au stricat nemic, șie ș-au stricat și sufletului ei. Drept aceeaia, pre bărbat l-au slobodzit să fie volnic ca să-ș ia alta, iară aceeaia să fie întru nemică, însă de va fi mârș la dânsă numai odată. Iară daca va fi cunoscut că nu iaste fată, într-acei ceas să stea în laturi, să nu să mai apropie de dânsă. Iară, de să va ispiti să margă și al doile rând, de-aciia nu poate să să mai despartă săvai de s-are și despărți. De-aciia nu poate fi nice de o treabă, nice de preoție, pentru căce s-au spurcat de curvie cu voia lui. Scrie de acest /⁵⁰⁸ lucru la o carte grecească, ce să chiamă Patrichie.

254 CAP.

**Pentru despărțirea nuntei, când va să să facă o parte¹²⁴⁶ călugăr,
ver muiare, veri bărbat**

(*Armenopol:*) Desparte-să nunta, ce să dzice bărbatul de muiare și muiarea de bărbat, când va vrea unul de dânsii să să facă călugăr sau călugăriță. Atunce iaste volnic fiecarele și fără de voia unul altuia, bărbatul fără de voia muierii sau muiarea fără de voia bărbatului și n-are a-i opri nice un giudeț¹²⁴⁷, nice domnie, nice alt nime, de vream ce mearge pre altă cale mai bună decât aceeaia. Că așa dzice și pravila: Dăm învățătură ca să fie volnic fiecine va vrea den căsari ca să să facă călugăr, ca să să despartă de casa sa fără nice de de [sic!] o sminteală, de vream ce vine /⁵⁰⁹ la mai mare bine, ce să dzice den viață omenească și pementescă spre petreacere îngerească și cerească.

Cu adevărat mainte de ce să va călugări fiecare parte, trebuie cela ce va rămânea să aibă voie într-acea dată, de va vrea, să să însoare sau să să mărite, bărbatul sau muiarea carele de dâns va rămânea în ceata mirenească și să aibă de la cela ce să călugărește parte cumu i să va veni pre direptate, care parte vor socoti că i s-are fi venit și după moartea lui cumu-i bărbatul așa și muiarea. Iară, de să va prileji bărbatul să fie destoinic de vlădicie, poate să fie și vlădic, nemică nu-l smenteaște căce au fost însurat.

(*Matheiu:*) Daca să va face neștine călugăr și să va mărita muiarea lui dup-acea /⁵¹⁰ cu vream de să va arăta acesta destoinic de vlădicie, să fie vlădic, că nemică nu-l smenteaște pentru ce i s-au măritat muiarea.

255 CAP.

Pentru muiarea ce-ș va bate bărbatul, să cade să o despartă

(*Pravila împăraților:*) De va îndrăzni muiarea a-ș rădica mânule asupra bărbatului său să-l bată sau de mânje¹²⁴⁸ cumplită ce are muiarea în pizma bărbatului,

---

¹²⁴⁶ Scris marginal cu aceeași cerneală.

¹²⁴⁷ Scris: уґдеуѣ.

¹²⁴⁸ Scris: мѣнїе. Altă lecțiune: mânje.

pentru să-i facă pacoste și scârbă,¹²⁴⁹ să tânjască și să jelească, fiind ea groasă, îș va omorî pruncul în zgău și va dzice c-au pierdut pre acesta, de va înțeleage bărbatul că iaste cu adevărat, să să desparță de dânsă de va vrea.

256 CAP.

Pentru bărbatul ce va fi tâlhariu sau fur de beseareci sau și de altă, are voie muiarea să să desparță de /⁵¹¹ dâns

(*Pravila împăraților:*) Bărbatul, ce-i va fi viața lui numai să tâlhuiască și să apuce de fieunde să prade sau să fie fur de beseareci sau de va dezgropa morți, de le va lua hainele sau altă fiece lucru de va fura și de-l va putea dovedi muiarea lui cu marturi ca aceia, oameni de credință, să să desparță de bărbatu-ș și să-ș ia și dzeastrele toate câte va fi avut ea, așijdere, și hainele ce-i va fi făcut bărbatul, veri multe, veri puține, toate să fie a ei.

спн:¹²⁵⁰ Socoteaște aceia și să-ț fie amente în ce chip merge acest lucru: Acest giudeț¹²⁵¹ a împăraților ce scrie mai sus, că nu dzice de va fi numai fur de besearici sau dezgropătoriu de morți, ce dzice de tot furtușagul /⁵¹² împreună acmu merge lucrul: Acela ce va fi fur, de va fura fiece lucru vine tocmala aceia, pre acela ce va fura ceva să-l desparță muiarea ca pre un fur. Așijdere, și muiarea de va fi într-acesta chip, o va despărți bărbatul, numai ca să să vădească lucrul cu marturi destoinici și oameni de credință să fie.

257 CAP.

Pentru bărbatul sau muiarea ce vor cădea la robie, cum să împarte aceia nuntă

(*Armenopol:*) Când va cădea bărbatul sau muiarea la robie și, de va fi cu zăbavă, 5 ai, să nu audză nemică unul de alalt, viu iaste au mort, atunce să-ș facă altă casă cela ce va fi rămas, daca-i va fi voia.

258 CAP.

Pentru muiarea ce va cădea la robie și de o vor spurca acolo în robie, de /⁵¹³ va scăpa să-ș vie la casă, fieceum va fi, să nu o desparță bărbatul

(*Pravila cea de slobodie:*) Slobodzeaște pravila împăraților de dzice: Muiarea ce va cădea la robie, de o vor spurca acei păgâni fără voia ei, ce să dzice de-i vor face silă, și de va scăpa, cândva să vie la casă-ș, nu iaste cu cale, nice cu direptate, să o clevetească neștine pentru curviia ce va fi făcut acolo, nice să o gonească bărbatul, pentru căce i-au fost o silă. Drept aceiaia dă învățătură această

---

¹²⁴⁹ Scris: скръбъ.

¹²⁵⁰ În slavonă: observă, vezi.

¹²⁵¹ Scris: ѡдѣць.

pravilă și iartă acel păcat a ei și dzice Să nu o despartă bărbatul ce să o priimască¹²⁵² să-i fie fâmeaie ca și întâi, pentru că și pravila besearecii încă au lăsat pre fâmeaia ce i să va face silă de niscare oameni /⁵¹⁴ păgâni, ca să-i fie ei canonul de cuntenire, ce să dzice să să părăsască, să nu mai facă acealea păcate.¹²⁵³

259 CAP.

**Pentru bărbatul ce-ș va goni muiarea den casa sa și, fugând ea,
o vor găsi niscare oameni răi și-i vor face silă**

De să va prileji cuiva, vreunui bărbat, vreo scârbă¹²⁵⁴ ca aceaia și de-ș va goni muiarea den casa lui, fie în ce vream, dzua sau noaptea, și ea să va mira ce să va face și unde va merge, ce va năzui la vreun priiatin ce-i va fi rudă sau cunoscut, de va fi om ca acela de credință, iară mângând ea pre acea cale să vor prileji¹²⁵⁵ cineva, nescare oameni făcători răi și-i vor face silă de vor curvi cu dânsă fără de voia ei, atunce acela păcat nu să scrie a muierei, nice să i să dea ei /⁵¹⁵ nice un canon pentru acea curvie, nice să aibă voie bărbatul să o lase și să să despartă, pentru căce că pricina curviei ce-au făcut muiarea iaste despre bărbat, pentru căce au gonitu-o den casă. Deci toată greutatea și canonul [sic!] acelu păcat ce-au făcut muiarea să să dea asupra bărbatului, iară muiarea să fie de acesta lucru întrutot nevinovată, nice să aibă nice o certare, ce să-ș fie doamnă casei și bucatelor, cum au fost și întâi, fără nice de o smenteață.

260 CAP.

**Pentru bărbatul sau muiarea ce va fi procajen, ce să chiamă
în vreama de acmu freanțit¹²⁵⁶**

(Pravila împăraților:) Desparte-să bărbatul de muiare-ș sau muiarea de bărbatu-ș, când să va prileji unuia de dâns de va fi /⁵¹⁶ procajen, cum au fost într-o vream această boală, de s-au fost spărgând tot trupul omului de s-au fost făcând tot rane au într-acesta chip cum simt în dzua de astăzi franțușile, De această boală dzice Zunara și iaste scris și la Pravila împăraților cum, de să va prileji să aibă

---

¹²⁵² Scris: *прѣимаска*.

¹²⁵³ Ș. T.: GLAVA 21 Pentru muiarea ce va cădea la robie și de o vor spurca acolo în robie, de va scăpa să-ș vie la casă, fie cum va fi, să nu o despartă bărbatul (Pravila cea de slobodie): Slobodzeaste Pravila împăraților de dzice: Muiarea ce va cădea la robie, și, de o vor spurca acei păgâni fără voia ei, ce să dzice de-i vor face silă, și, de va scăpa cândva să vie la casă-ș, nu iaste cu cale nice cu direptate să o clevească neștine pentru curvii ce va fi făcut acolo, nice să o gonească bărbatul pentru căce i-au fost o silă. Drept aceaia, dă învățatură această pravilă și iartă acel păcat a ei și dzice să nu o despartă bărbatul, ce să o priimască să-i fie fâmeaie ca și întâi. Pentru că și Pravila Besearecii încă au lăsat pre fâmeaia ce i să va face silă de nescare oameni păgâni ca să-i fie ei canonul de cuntenire, ce să dzice, să să părăsească, să nu mai facă alte păcate.

¹²⁵⁴ Scris: *скръвь*.

¹²⁵⁵ Scris: *прлежи*.

¹²⁵⁶ Scris: *фрѣнцитъ*.

această boală muierea cuiva, să o despartă. Însă ca să aibă cheltuială de hrană ei tot de la bărbatul ei, până când va fi ea vie. Așijdere, și la moarte tot să aibă el a o griji, cumu să cade, după putearea lui, cumu-i va fi prilejul.

261 CAP.

Pentru acela ce-ș va sprijeni den svânta scăldătoare feciorul cel trupăsc, să împarte de fâmeaie

(*Matheiu:*) De să va prileji să-ș boteadze neștine feciorul său cel trupăsc /⁵¹⁷ să-i fie el în loc de nănaș sau de-l va sprijeni den mânule preotului cându-l scoate den svânta scăldătoare a botezului, acela bărbat s-au aceaia fâmeaie să să despartă, să nu mai lăcuiască împreună, pentru căce den soți să fac frați sufletești.

262 CAP.

Pentru feciorul de suflet cum nu poate fi și ginere

(*Matheiu:*) De va lua neștine fecior de suflet pre vreun cucon sărac și apoi de-l va face ginere și-ș va da fata după dâns, pre aceștea ca să-i despartă și să-ș ia el altă muiare, pentru căce cu ceaia-ș simt frați sufletești.

263 CAP.

Pentru bărbatul ce să vor afla rudă cu muierea-ș, să să despartă

(*Matheiu:*) Bărbatul ce să va afla rudă cu muierea-ș sau muierea cu bărbatul ca să să despartă să-ș facă altă casă.

264 CAP.

Pentru /⁵¹⁸ a patra nuntă ce să chiamă prespre leage ca să să despartă

(*Pravila svinților oteți*¹²⁵⁷.) A patra nuntă ca să să împartă cu tot de-adinsul pentru căce iaste lucru fără leage și iaste viață porcească și dzace în păcat, cum are dzăcea într-o tină împuțită, ce fug toți și nu să apropie nime de acel loc.

265 CAP.

Pentru nunta ce să va face fără de vârstă¹²⁵⁸, ca să să despartă

(*Ioan Postnic:*) Nunta ce nu va fi de vârstă¹²⁵⁹ ca să să despartă. De vârstă¹²⁶⁰ iaste, când iaste bărbatul de 15 ai și muierea de 12 ai.

---

¹²⁵⁷ Scris: оѣць.

¹²⁵⁸ Scris: врьстѣ.

¹²⁵⁹ Scris: врьстѣ.

¹²⁶⁰ Scris: врьста.

**Pentru bărbatul ce să va afla cu muiarea sa denafară de firea omenească,
ce să dzice sodomeaște, ca să să despartă**

(*Ioan Postnic:*) De să va prileji cuiva meșterșugul diavolului să să afle cu muiarea sa, făcând /¹⁹ curvie ca sodomleanii, care lucru iaste prespre firea omenească și denafară de învierea creștinească, ca un lucru scârnăv¹²⁶¹ și plin de rușine și împreunare spurcată și afurisită, pre acesta bărbat ca să-l leapede de muiarea-și și să-ș ia toată dzeastrele ei; așijdere, și a treia parte den bucatele lui și toate hainele ce-i va fi făcut ei și mainte de nuntă și după nuntă.

Acela bărbat ce va face acesta păcat, preot nu poate să fie și, după ce să va despărți, să aibă canon 15 ai ca să nu să cumenece.

267 CAP.

**Pentru bărbatul sau muiarea ce vor lăcui împreună
și de va fi unul de dânșii eretic**

(*Săborul 6:*) În 72 de capete a canonului al Șeaselui Săbor învață de grăiaște: De să va prileji /⁵²⁰ bărbatul pravoslavnic să aibă muiare eretică sau muiarea pravoslavnică să aibă bărbat eretic să să despartă. Într-alt chip să nu fie.

Iară, de să va întoarce fiecarele de dânș să fie creștin drept, să nu să despartă, ce să lăcuiască într-un loc.¹²⁶²

268 CAP.

Pentru bărbatul ce va avea muiarea lui duh necurat și va vrea să o lase

(*Pravila împăraților, Preaînțeleptului Leon:*) De să va prileji cuiva, vreunui bărbat să i să îndrăcească muiarea, având duh necurat, nu i să cade să o lase și să o despartă, ce să nevoiască să o tămăduiască și să o îngăduiască trei ai. De să va putea tămădui, să o ție ca pre o fămeaie, iară, de nu să va putea tămădui până într-acei trei ai de acea nevoie ce i-au venit de la diavolul, depărtarea lui Dumnedzău /⁵²¹ pentru păcat, atunce să să despartă și să-ș ia altă fămeaie.

Așijdere, și muiarea, de i să va tâmpla bărbatului ei aceasta nevoie drăcească, iaste și ea datoare să-i îngăduiască 5 ai. De nu să va putea izbăvi până într-acești 5 ai, ca să aibă atunce voie să să mărite, să-ș ia alt bărbat. Iară, de să va fi tâmplat să fie avut bărbatul această nevoie mainte de ce să vor fi împreunați, ca să-l lase într-acei ceas și să să despartă și să-ș ia alt bărbat, mai mult nimic să nu-l așteapte. Iară, de le va fi venit această boală după ce s-au cununat, să facă fiecarele de dânșii cum

¹²⁶¹ Scris: *скръпнавь*.

¹²⁶² Ș. T.: GLAVA 22 Pentru bărbatul sau muiarea ce vor lăcui împreună și va fi unul de dânșii eretic (Săborul al Șeaselea): În 72 de capete a canonului al Șeaselui Săbor învață de grăiaște: De să va prileji bărbatul pravoslavnic să aibă muiare eretică sau muiare pravoslavnică să aibă bărbat eretic, să să despartă. Într-alt chip să nu fie. Iară, de să va întoarce fiecarele de dânș să fie creștin drept, să nu să despartă, ce să lăcuiască împreună.

scrie mai sus, să socotească unul pre alalt și să să așteapte cum scrie svânta pravilă: Bărbatul 3 ai, iară muiarea 5 ai. /⁵²²

269 CAP.

Pentru boala cea rea și cu nevoie, ce cade omul în foc sau într-apă cum are fi un mort, acesta încă iaste lucru drăcesc și duh necuraț și în ce chip să giudecă¹²⁶³ în dzua de astăzi în svânta Patrierșie de Țarigrad, carea iaste maică tuturor besearicilor celor ce proslăvesc drept pre Dumnedzău

(*Matheiu evangelist:*) Mărturiseaște de acest lucru și dumnedzăiescul Matheiu apostol și evangelist de dzice: Într-aceaia vreamă apropie-să cătră Isus un om și să închină lui den genunchi de grăiia: „Doamne, miluiaște pre fiul meu că în lună noao să îndrăcește și rău chinuiaște și de multe ori cade în foc și de multe ori într-apă și l-am dus la ucenicii Tăi și nu l-au putut ișteli! Răspunse Isus de dzise: /⁵²³ „O, semenție necredincioasă și îndărăpnică, până când voi fi cu voi? Până când voi răbda voao? Aduceți-Mi-l încoace! Și-l cunteni pre dâns Isus și ieși dentr-îns diavolul și să oteși cuconul dentr-acei ceas. Oare vedeți că iaste, cum am zis mai sus, că această boală nu iaste altă, ce iaste singur lucrul diavolului, de chinuiaște pre oameni după cuvântul Evanghelii și-l cunteni Isus și ieși duhul cel drăcesc.

[269 bis CAP.]

Isprava Besearicii-cei-mari ce scrie mai sus

(*Giudețul¹²⁶⁴ Besearicii-cei-mari în dzua de astăzi:*) Această nevoie așea într-acesta chip să giudecă¹²⁶⁵: Bărbatul sau muiarea, carele de dânsi, de să va găsi c-au avut această nevoie și boală mainte de ce s-au împreunat și s-au cunurat, /⁵²⁴ și de vor mărturisi oameni de credință cu sufletele lor cum au avut această boală mainte de cununie, îndată să să despartă și să caute să-ș facă altă casă. Iară, de va fi găsit fie pre carele această nevoie, după ce să vor fi împreunat, n-are voie, nice putere nime ne ca să-i despartă până în svârșitul vieții lor, ce să lăcuiască tot împreună și unul altuia să-i poarte neputința și nevoia. Pentru căce când s-au împreunat, așea s-au obeștuit să petreacă împreună până în svârșitul vieții lor și orice le va veni asupra, veri bine, veri rău, tot să priimască¹²⁶⁶ și să blagodărească¹²⁶⁷ și toate să le terpscă, pentru că nu știe nime giudeașele lui Dumnedzău pentru ce să pedepseaște fiecine, iară nu/⁵²⁵ mai de să va adeveri lucrul c-au avut acea boală mainte de împreunarea lor, cum am dzis și mai sus, atunce să fie volnic fie carele a să despărți. Iară într-alt chip sau dupa-cea nu poate.

---

¹²⁶³ Scris: *УДЕКЖ.*

¹²⁶⁴ Scris: *УДЕЦЪЛЬ.*

¹²⁶⁵ Scris: *УДЕКЖ.*

¹²⁶⁶ Scris: *ПРИМАСКЖ.*

¹²⁶⁷ Scris: *БЛАГОДЪРЪСКЖ.*

(*Matheiu:*) Fără de aceasta vină ce am dzis mai sus, de va îndrăzni neștine să-ș desparță muiarea, aflând pricină să-ș ia altă muiare pentru căce iaste aceasta bolnavă, acela bărbat ca să să afurisească și să fie scos și den besearica lui Hristos.

270 CAP.

Pentru bărbatul ce să va duce de la casa sa într-alt loc departe și va lua acolo muiare țiitoare și nu-ș va trimite acasă cheltuială fâmeii-ș¹²⁶⁸

(*Nichita, mitropolitul de Eraclia:*) Muiarea ce i să va duce bărbatul de va lăcui într-alt loc departe și-ș va lua acolo muiare țiitoare, ¹²⁶⁶ această muiare n-are voie ca să margă după alt bărbat, ce să-l îngăduiască trei ai să vie acasă-ș. Și, daca va veni, să nu o desparță, ce să-ș ia iarăși muiarea cea cu leage și să lăcuiască împreună¹²⁶⁹ toată vviața lor, după cum dzice apostolul.

зри:¹²⁷⁰ Așjidere, pentru această tocmală s-au făcut săborul de s-au giudecat¹²⁷¹ acest lucru la dzilele preaosvințitului a toată lumea giudecătoriu¹²⁷², patriarhul de Țarigrad, mai-marele și întrutot luminătoriu chir Dionisie, când au fost cursul anilor 7062¹²⁷³ în luna lui februar și așa au tocmit împreună cu tot săborul cum, daca va purceade bărbatul de la casa sa și, de nu-ș va mai aduce amente nicedănăoară de muiarea sa, nice-i va trimite cheltuială, ¹²⁷⁴ să-i fie hrană sau, în ceaia de apoi, macar carte să-i știe de sănătate, ce o va lăpăda de tot, fără nice de un agiutoriu¹²⁷⁴, ca să fie despărțită aceaia fâmeaie de acel bărbat fără nice de o smenteală și să-ș ia muiarea alt bărbat cu leage. Deci, de atunci s-au giudecat¹²⁷⁵ și s-au tocmit această tocmală dentru svânta și adevărată apostolească Besearica cea Mare, Patrierșia de Țarigrad împreună cu toți tocmitorii ei cei de leage, arhieriei, ca un lucru bun și cu leage, ce iaste cumu să cade.

271 CAP.

Pentru muiarea ce va lipsi bărbatul în vreo cale departe sau va cădea la robie și-l ținea perit, sau de va merge la oaste și ea va vrea să să mărite

(*Vasilie великий:*) În 31 de capete a pravilei lui свѣтин Vasilie великий, dă ¹²⁶⁸ învățatură: Bărbatul muieriei ce va lipsi de la casa sa în vreo cale departe sau la oaste și, de să va zăbăvi să nu să audză de dâns nemică, ce vor dzice mulț că-i mort sau perit și nu va ști nime de perirea lui ce s-au făcut și, de nu va audzi muiarea lui cu adevărat de niscare oameni buni, de credință să-i mărturisească de bărbatul ei au de viață au de moarte și de va gândi să să mărite să-ș ia alt bărbat, aceaia muiare să

---

¹²⁶⁸ Scris: фѣмениш.

¹²⁶⁹ нъ adăugat deasupra rândului cu aceeași cerneală.

¹²⁷⁰ În slavonă: observă, vezi.

¹²⁷¹ Scris: ѡудекать.

¹²⁷² Scris: ѡудекѣтору.

¹²⁷³ N. N.: 1555.

¹²⁷⁴ Scris: ѡустору.

¹²⁷⁵ Scris: ѡудекать.

va giudeca¹²⁷⁶ curvă la vedea; canonul aceștia curvii iaste îndoit, că să chiamă preacurvie, 15 ai să nu să cumenece.

(*Săborul 6:*) De să va prileji să fie dus bărbatul vreunii muieri în vreo cale departe sau în oaste și nu să va ști nemică de dâns ce s-au făcut, /⁵²⁹ mortu-i au viu și de să va mărita muiarea și dup-acea el va veni la casă-și și-ș va afla muiarea după alt bărbat măritată, de va vrea, poate să o ia de după celalalt bărbat ca pre o muiare ce iaste a lui, iară, de nu va vrea ea să margă, să o ia și fără voia ei și să-i dea canon îndoit, ca unii preacurve, iară bărbatul acela să n-aibă nice o țărtare pentru căce n-au știut. Așjidere, și muiarea de-ș va priimi¹²⁷⁷ bărbatul cel dentâi cu bûcurie, nice ea să n-aibă nice un canon pentru ce s-au măritat, căce n-au știut de viața lui. Iară numai când nu-ș va priimi¹²⁷⁸ bărbatul de bunăvoie, atunce să aibă canon cum am dzis mai sus.

(*Pravila împăraților:*) Numai aceastea muiari să nu aibă canon sau altă /⁵³⁰ țartare când le vor lipsi bărbații, de nu-i vor ști nice vii nice morți și eale să vor mărita, atunce când vor audzi și vor ști că simt bărbații lor vii. Sau, de-i vor vedea și de față, și într-acei ceas vor fugi de după cei ai doii [sic!] și vor purceade după cei dentâi. Sau de vor audzi numai cu audzul de sănătatea lor, într-acei ceas să să despartă de bărbatul cel al doile și să margă să șadză într-altă casă de om de credință să-ș așteapte bărbatul cel dentâi până când va veni. Aceastea ce vor face, așea să n-aibă nice un canon.

зри.¹²⁷⁹ Iară muierile ce vor înțeleage că le sânt bărbații vii sau, de-i vor vedea și de față și nu vor fugi și să să despartă de bărbații cei ai doii și să margă după cei dentâi, după carii s-au cu⁵³¹ nunat cu cununa cea dentâi, cu lege, acealea muieri, fără de milă¹²⁸⁰ să să pedepsească și să li să dea canon îndoit, cum scrie și mai sus, pentru căce fac preacurvie.

(*Armenopol:*) Daca va merge bărbatul în cale sau la vreo neguțatorie și, de nu va veni curund, ce să va zăbăvi vreamă multă, tot să-l așteapte muiarea lui macar câț ai are zăbăvi, macar nice carte de nu-i va fi trimis sau altă cheltuială. Iară, de va audzi c-au murit, atunceș curând să nu să mărite, până nu să vor afla oameni ca aceia de folos și credincioși să mărturisească cu adevărat de moartea lui și încă să giure¹²⁸¹ pre *Svânta Evanghelie* cum l-au vădzut cu ochii mort, atunce iaste volnică muiarea să să mărite să-ș ia alt /⁵³² bărbat, de va vrea, însă să facă mainte scrisoare cum au audzit de moartea bărbatului său den gura cutărui om și-a cutărui, pre numele lor și cum nu i-au credzut, nice s-au protovit cuventelor acelor marturi până n-au făcut și giurământ¹²⁸² pre *Svânta Evanghelie*, cum scrie svânta pravilă; dup-acea, daca va adevăra bine de moartea lui, încă să mai așteapte un an să fie jealnică după soțul său cel dentâi. De-acia, cumu-i va fi ei voia, așea să facă, că iaste slobodă să-ș ia bărbat sau să nu-ș ia, cumu o va trage firea.

---

¹²⁷⁶ Scris: ѡбдека.

¹²⁷⁷ Scris: приими.

¹²⁷⁸ Idem.

¹²⁷⁹ În slavonă: observă, vezi.

¹²⁸⁰ Scris: мль.

¹²⁸¹ Scris: ѡгре.

¹²⁸² Scris: ѡбръманть.

Pentru bărbatul ce va cădea la robie

(*Leon filosoful cel mare*:) Învățătura acestui înțelept împărat dzice cum muiarea să nu afle pricină să să mărite pentru căce iaste bărbatul /⁵³³ ei în robie, iară, de să va mărita și de-i va veni bărbatul den robie, are voie bărbatul cel dentâi să-ș ia muiarea după cela al doile, fără nice de o smenteală, pentru căce iaste a lui mădulariu, cum are fi den trupul lui, daca vor fi cununați.

273 CAP.

Pentru acela ce va face curvie cu soacră-sa mainte de ce-i va fi luat fata și ce-i va fi canonul

(*Matheiu*:) De să va prileji cuiva să fie îmblat cu o fămeaie și apoi să va fi logodit cu fata ei sau de va fi făcut curvie și cu altă rudă mai departe a logodnicei-ș, aceasta nuntă să smentească, să nu să facă, de vreme ce-au făcut păcatul mainte de cununie.

(*Simeon*:) Iară, de să va fi făcut acest păcat, ce iaste sânge mestecat, după cununie, pentru vina unuia, /⁵³⁴ nunta să nu să desparță, ce să dzice fămeaia de bărbat, iară canon mare să să dea celuia ce va fi făcut acel păcat.

(*Ioan Postnic*:) Canonul acestora iaste 15 ai, iară, de vor priimi¹²⁸³ post sau milostenie¹²⁸⁴, poate să li să dea și mai puțin, după cumu-i va părea duhovnicului.¹²⁸⁵

274 CAP.

Pentru preacurvie, ce face neștine cu muiare cu bărbat, care păcat iaste îndoit

(*Pravila Svinților Apostoli, 48 de capete*:) Această Pravilă a Svinților Apostoli în 48 de capete învață de grăiaște cum cela ce-ș va goni muiarea den casă fără de ispravă și fără vină, acela nu poate ca să să însoare să-ș ia altă, ce să să afurisească până o va lua iară pre dânsă.

Așjidere, și cela ce va avea cuvente de-l vor cleveti /⁵³⁵ că îmblă cu vreo muiare de va face curvie, nu poate ca să să cunune cu dânsă.

(*Socoteaște*:) Omul ce va avea muiare și va curvi cu alta și apoi să va părăsi de-a mai facerea păcate cu dânsă și de-i va muri muiarea cea cu leage și de va cerca să să cunune cu acea muiare ce-au curvit cu dânsă, dumnedzăieștile pravile

¹²⁸³ Scris: *прими*.

¹²⁸⁴ Scris: *мѣстеніе*.

¹²⁸⁵ Ș. T.: GLAVA 23 Pentru cela ce va face curvie cu soacră-sa mainte de ce-i va fi luat fata și ce-i va fi canonul (Matheiu): De să va prileji cuiva să fie îmblat cu o fămeaie și apoi să va fi logodit cu fata ei sau de va fi făcut curvie și cu altă rudă mai departe a logodnicei-ș, aceasta nuntă să să smentească, să nu să facă, de vreme ce-au făcut păcatul mainte de cununie. (Simeon de Solun): Iară, de să va fi făcut acest păcat, ce iaste sânge amestecat, după cununie pentru vina unuia; nunta să nu să desparță, ce să dzice fămeaia de bărbat, iară canon mare să să dea celuia ce-au făcut acel păcat. (Ioan Postnic): Canonul acestora iaste 15 ai, iară, de vor priimi post sau milostenie, poate să li să dea și mai puțin, după cum va părea duhovnicului.

smentesc pre acesta și nu-l lasă să să cunune, macar de s-are fi și părăsit, tot nu-l lasă pentru căce au făcut preacurvie cu dânsă încă fiind muiarea lui vie, drept aceea nu poate să să facă această nuntă, pentru căce iaste fără de leage.

(*Armenopol:*) Pre acela ce-l vor cleveti că face preacurvie cu vreo muiare, macar de nu s-are arăta lucrul nice de față, /⁵³⁶ tot nu poate să o ia să-i fie muiare, nice să va putea cununa cu dânsă, pentru ca să nu să adevereadze lucrul, să cunoască toți c-au fost vinovat cu dânsă și, drept aceea au luatu-o să-i fie muiare.

(*Vasilie великий:*) Iară pentru canonul preacurvii scrie Marele Vasilie ca să nu să cumenece 15 ai.

(*Săborul:*) Iară Săborul de la Anghira, 20 de capete, scrie de învăță și numai aicea ce să află c-au mai iușurat păcatul preacurviei dzicând într-acesta chip: Cela ce va face curvie cu muiare cu bărbat, adevărat să cade să-i fie canonul îndoit, cum scrie svântul Vasilie великий, de dzice să fie 15 ai, iară acest svânt săbor au socotit după neputința omului /⁵³⁷ ș-au lăsat să fie canonul acestuia 7 ai, ca și altor curvari.

(*Ioan Postnic:*) Iară dumnedzăiescul Ioan Postnic au lăsat mai gios¹²⁸⁶, să să cumenece și al treile an, însă cu adevărat de să va apuca de canon tare să postească acei trei ai deplin și să mănânce numai bucate uscate și numai o dată într-o dzi și aceeaia nu fiecând va vrea, ce tot într-o samă de vreamă, după девятин час¹²⁸⁷, și să facă în toate dzile câte 250 de metanii. Iară, de nu va face așa cum învăță acest svânt părinte, iară dzice să facă cum scrie mai sus după învățătura acelor purtători de dumnedzăire părinți de la Anghira de la cel svânt săbor, cum au dat învățătură, 7 ai.¹²⁸⁸

---

¹²⁸⁶ Scris: *юць*.

¹²⁸⁷ În slavonă: ora 9.

¹²⁸⁸ Ș. T.: GLAVA 24 Pentru preacurvie ce face neștine cu muiare cu bărbat, care păcat iaste îndoit (Pravila Svinților Apostoli, 48 de capete): Această Pravilă a Svinților Apostoli învăță de grăiaște cum cela ce-ș va goni muiarea den casă fără ispravă și fără vină, acela nu poate ca să să însoare să-ș ia alta, ce să să afurisească până o va lua iară pre dânsă. Așijdere, și cela ce va avea cuvinte de-l vor cleveti că îmblă cu vreo muiare de face curvie; nu poate ca să să cunune cu dânsă. (*зри*): Omul ce va avea muiare și va curvi cu alta și apoi să va părăsi de-a mai facerea păcate cu dânsă și de-i va muri muiarea cea cu leage și, de nva cerca să să cunune cu aceeaia muiare, ce-au curvit cu dânsă, iară dumnedzăieștile pravile smentesc pre acesta și nu-l lasă să să cunune. Macar de s-are fi și părăsit, tot nu-l lasă, pentru căce au făcut preacurvie cu dânsă, încă fiind muiarea lui vie. Drept aceeaia, nu poate să să facă această nuntă, pentru căce iaste fără de leage. (*Armenopol:*) Pre acela ce-l vor cleveti că face preacurvie cu vreo muiare, macar de nu s-are arăta lucrul nice de față, tot nu poate să o ia să-i fie muiare, nice să va putea cununa cu dânsă, pentru ca să nu să adevereadze lucrul să cunoască toț. (*Vasilie великий:*) Iară pentru canonul preacurvie, ce să dzice muiare cu bărbat, scrie Marele Vasilie ca să nu să cumenece 15 ai. (*Săborul Anghirei:*) Iară săborul de la Anghira în 20 de capete, scrie de învăță, însă numai aicea, ce să află c-au mai iușurat păcatul preacurviei, dzicând într-acesta chip: Cela ce va face curvie cu muiare cu bărbat, adevărat să cade să-i fie canonul îndoit, cum scrie Svântul Vasilie, de dzice să fie 15 ai, iară acest svânt săbor au socotit după neputința omului și au lăsat să fie canonul acestuia 7 ai ca și altor curvari. (*Ioan Postnic:*) Iară dumnedzăiescul Ioan Postnic au lăsat mai gios să cumenece și al treile an, însă, cu adevărat, de să va apuca de canon tare, să postească acei trei ai deplin și să mănânce bucate uscate și numai o dată într-o dzi și aceeaia nu fiecând va vrea, ce tot într-o samă de vreamă după девятин час și să facă în toate dzile câte 250 de metanii. Iară, de nu va face așa, cum învăță acest svânt părinte, iară dzice să facă cum scrie mai sus după învățătura acelor purtători de Dumnedzăire părinți de la Anghira de la acel svânt săbor, cum au dat învățătură – 7 ai.

Pentru muierea ce o va afla bărbatul de față curvind cu cineva /⁵³⁸ și-i va face moarte și ei și celuia ce va curvi cu dânsă sau de să va prileji să o ucigă fără vină și cu asupreală de-i va face moarte

(*Pravila împăraților Leon și Costantin:*) De să va prileji vreunui bărbat să-ș găsească muierea de față curvind cu cineva și de le va face moarte amânduror într-acest ceas, nemică, nice o certare sau alt canon să nu aibă. Însă cu adevărat de-i va găsi înlontru în casa sa. Iară de-i va găsi denafară¹²⁸⁹ de casă, n-are puteare să-i ucigă, ce numai să o despațā pre muiare-ș. Însă sângur să nu să creadzā, ce să aibā și marturi; deci atunce să o despațā și să-i ia și dzeastrele, numai cu trupul să o gonească den casā, după cum învață svintele pravile.

(*Nichifor patriarhul de Țari*/⁵³⁹ *grad*¹²⁹⁰.) Iară, de o va omorī cu voia lui, fără de vină, pentru să ia altā muiare, acesta să nu să mai însoare, nice să-ș mai ia altā muiare, ce să aibā canon 20 de ai numai să mănānce bucate uscate, nice să să cumenece până când să vor împlea acești 20 de ai.

Iară de-ș va bate neștine muiare [sic!] pentru alte vine și pentru puținea lovitură i să va prileji moarte, fără de voia lui, acesta poate să să însoare și să aibā canon a treia parte de cum scrie mai sus pentru căce i s-au tâmplat acea smenteală fără de voia lui.

276 CAP.

Pentru ceta ce-ș va face moarte sângur, veri muiare, veri bărbat

(*Ioan patriarh, de să chiamă Milostiv și Postnic*¹²⁹¹.) Oricarele-ș va face moarte sângur de bunăvoia lui, pre acesta să nu-l provodească, nice să-l pomenească, ce /⁵⁴⁰ să-l lase, că acesta iaste ca și Iuda, ce ș-au dat sângur sufletul în mâna diavolului.

(*Socoteaște:*) Iară, de va socoti neștine c-au fost acela ce s-au omorāt om nebun și fără fire și-au avut acea boală a nebunii mainte di [sic!] ce ș-au făcut moartea, pre acesta ca să-l grijască și să-l pomenească ca pre un creștin, cumu-i obicina¹²⁹², după cuvântul Svântului Timotheiu¹²⁹³, patriarhul de la Alexandria. Iară de-ș va face neștine moarte pentru firea lui cea slabă și de nemică¹²⁹⁴, când nu va putea terpi vreo scārbă¹²⁹⁵ sau vreo grijă sau de mānie¹²⁹⁶ sau de-l vor goni niscare oameni și va vedea că-l agiung¹²⁹⁷ și-l prind, deci el nu va suferi, ce, de frică, va sări într-apă de să va îneca sau va sări de pre vreun zid¹²⁹⁸ de cetate sau /⁵⁴¹ den mal mare ca acela și de frică va lua el sângur moarte de bunăvoie, pentru acesta nemică

¹²⁸⁹ Scris: ДЕННАФАРЖ.

¹²⁹⁰ Scris: ЦРИГРАДЬ.

¹²⁹¹ Ioan IX Agapetos, patriarh ecumenic între 1111-1134.

¹²⁹² Scris: ШЕВИЧНА.

¹²⁹³ Scris: ТИМОФЕИ.

¹²⁹⁴ Ne- adăugat ulterior deasupra rândului cu cerneală neagră.

¹²⁹⁵ Scris: СКРЪБЪ.

¹²⁹⁶ Scris: МЪНІЕ. Altā lecțiune: mānie.

¹²⁹⁷ Scris: АУЇНГЪ.

¹²⁹⁸ Scris: ЗЫДЬ.

să nu să ustenească nime a-l griji sau a-l pomeni sau a face altă rugă că nu-i va fi nice de un folos, macar ce-are face, că acesta suflet iaste perit.

277 CAP.

Pentru fecioara ce-i va face neștine silă, de o va spurca sau de va face curvie cu voia ei

(*Svinții apostoli:*) 67 de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață: Carele va face silă vreunii fecioare, ce va fi curată și o va spurca de va fi logodită după cineva, ca să aibă certarea celuia ce va face curvie cu muiare cu bărbat; iară, de nu va fi logodită ca să o ia să-i fie lui muiare și să să cunune cu dânsă, macar fie și săracă, să nu fie de rudă de protiva lui.

(*Matheiu:*) ¹²⁹⁹ Carele va merge de va strica fata fecioară, iară, de va fi cu voia ei și să nu știe nemică părinții ei, ce dup-acea să înțeleagă și să cunoască lucrul ce s-au făcut, daca va vrea să o ia acela ce o au stricat să-i fie muiare și de vor priimi ¹²⁹⁹ și părinții ei, să să facă aceaia nuntă. Iară, de nu vor priimi ¹³⁰⁰ părinții unii de dâns, a voinicului sau a featei, pentru căce va fi o parte mai de-a firea, atunce acela ce o va fi stricat să-i dea featei dzeastre o litră de aur, ce să dzice o sută de galbeni. Iară, de nu va avea acela preț, că va fi sărac, să-i ia și să i să împartă bucatele în doo cu dânsă, iară, de va fi sărac de tot, de nu va avea nemică, să-i rază părul și barba și sprânceanele și să-l bată pre uliț, ¹³⁰¹ atunce să-l gonească departe loc să-l puie la închisoare.

(*Neara:*) Iară la neara a părintelui Athanașie ¹³⁰¹ patriarhul de Alexandria, scrie așea: Muiarea sau fata ce-ș vor lepăda cinstea lor și să vor împreuna cu bărbați streini, macar de li s-are tâmpla și fără voia lor, ce să dzice silă, ca să aibă certare după pravilă, iară celuia ce le va fi făcut silă ca să i să taie nasul și să dea muierii sau featei aceia ce o va fi spurcat a treia parte den toată avuția lui ce va avea. Iară, de va fi vrut muiarea sau fata cu voia ei să facă acest lucru și nu-i va fi fost nice o silă, atunce să o tundză și să o poarte pre ulițe și să plătească ¹³⁰² și globă, mai-marilor acelui loc, diregătorilor. ¹³⁰³

¹²⁹⁹ Scris: прїими.

¹³⁰⁰ Idem.

¹³⁰¹ Scris: аѳанасїе.

¹³⁰² Corectat peste altă grafie greu lizibilă: partească?

¹³⁰³ Ș. T.: GLAVA 25 Pentru fecioara ce-i va face neștine silă de o va spurca sau de va face curvie cu voia ei (Svinții Apostoli): În 67 de capete a Pravilei Svinților Apostoli învață: Carele va face silă vreunii fecioare ce va fi curată și o va spurca de va fi logodită după cineva, ca să aibă certarea celuia ce va face curvie cu muiare cu bărbat. Iară, de nu va fi logodită, ca să o ia să-i fie lui muiare și să să cunune cu dânsă, macar fie și săracă, să nu fie de rudă de protiva lui. (Matheiu): Carele va merge de va strica fata fecioară, iară, de va fi cu voia ei și să nu știe nemică părinții ei, ce dup-acea să înțeleagă și să cunoască lucrul ce s-au făcut, daca va vrea să o ia acela ce o va fi stricat să-i fie muiare și, de nvor priimi și părinții să să facă aceaia nuntă. Iară, de nu vor priimi părinții unii de dâns a voinicului sau a featei pentru căce va fi o parte mai de-a firea, atunce acela ce o va fi stricat să-i dea featei dzeastre o litră de aur, ce să dzice o sută de galbeni. Iară, de nu va avea acela preț, că va fi sărac, să i să ia și să i să împartă bucatele în doo cu dânsă. Iară, de va fi sărac de tot, de nu va avea nemică să-i radză părul și barba și sprânceanele și să-l bată pre ulițe, dup-acea să-l gonească, să-l puie la o închisoare. (Neara, ce să dzice Tinerețele): Iară neara părintelui Athanasie, patriarhul de la Alexandria, scrie așea: Muiarea sau fata ce-ș vor lepăda cinstea lor și să vor împreuna cu bărbați streini, macar de li s-are tâmpla și fără voia lor, ce să dzice silă, ca să aibă certare după pravilă, iară

Pentru acela ce va ^f⁵⁴⁴ spurca și va strica fecioară pruncă mică, nefiind de vârstă ¹³⁰⁴

(*Armenopol:*) Carele va spurca și va strica fecioară pruncă tânără mai gios ¹³⁰⁵ de vârsta ¹³⁰⁶ fâmeiască, ce să dzice de 12 ai, să i să taie nasul și să i să ia giuământate ¹³⁰⁷ den toată avearea lui și să să dea aceștii cucoane, ce i-au stricat fecioria.

(*Ioan Milostiv* ¹³⁰⁸.) Când nu va fi fata de 12 ai și o va strica neștine, acesta ca să aibă canon 12 ai ca să nu să cumenece, iară, de va fi de vreo neputință, poate fi și mai gios ¹³⁰⁹, după cumu-i va părea duhovnicului său. ¹³¹⁰

279 CAP.

Pentru călugăriță, de-i va face neștine silă

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad:*) De va face cineva silă călugăriței și de să va arăta să fie om bun și curată, n-are ce face de nevoie și den leage încă-ș iase ¹³¹¹, să aibă canon ^f⁵⁴⁵ 40 de dzile, iară, de va [fi] ¹³¹² fost muiare rea dentâi, să aibă canon ca și alte curve, 7 ai. ¹³¹³

280 CAP.

Pentru slujnica ce-i va face stăpânul silă, ver fie muiare, veri fată, cum n-are slujnica nice un canon, ce va da samă stăpânul

(*Vasilie великий:*) Slujnica ce-i va face stăpânul silă de o va spurca, slujnica aceeaia n-are nice un canon, iară, de va fi fost cu voia ei, să aibă canon ca o curvă 7 ai. ¹³¹⁴

celuia ce-i va fi făcut silă ca să i să taie nasul și să dea muiării sau feței aceea ce o va fi spurcat a treia parte den toată avuția lui ce va avea. Iară, de va fi vrut muiarea sau fata cu voia ei să facă acest lucru și nu-i va fi fost nice o silă, atunci să o tundză și să o poarte pre ulițe și să plătească și gloabă mai-marilor aceluia loc, diregătorilor.

¹³⁰⁴ Scris: **връстж.**

¹³⁰⁵ Scris: **цось.**

¹³⁰⁶ Scris: **връстж.**

¹³⁰⁷ Scris: **цумътате.**

¹³⁰⁸ Scris: **мѣстив.**

¹³⁰⁹ Scris: **цось.**

¹³¹⁰ Ș. T.: GLAVA 26 Pentru cela ce va spurca și va strica pruncă mică, nefiind de vârstă (*Armenopol:*) Carele va spurca și va strica fecioară pruncă tânără mai gios de vârstă fâmeiască, ce să dzice de 12 ai să i să taie nasul și să i să ia giuământate de toată avearea lui și să să dea ceștii cucoane ce i-au stricat fecioria. (*Ioan Milostiv:*) Când va fi fata de 12 ai și o va strica neștine, acesta ca să aibă canon 12 ai ca să nu să cumenece, iară, de va fi de vreo neputință, poate fi și mai gios, după cumu-i va părea duhovnicului său.

¹³¹¹ Altă lecțiune: de leage încăș iase.

¹³¹² Cuvânt lipsă în text.

¹³¹³ Ș. T.: GLAVA 27 Pentru călugăriță, de-i va face neștine silă (*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) De va face cineva silă călugăriței și de să va arăta să fie om bun [sic!] și curată, n-are ce face de nevoie omul și den leage încă-ș iase să aibă canon 40 de dzile, iară, de va fi fost muiarea rea dentâi să aibă canon ca și alte curve, 7 ai.

¹³¹⁴ Ș. T.: GLAVA 28 Pentru slujnica ce-i va face stăpânul silă, veri fie muiare, veri fată, cum n-are slujnica nice un canon, ce va da samă stăpânul (*Vasilie великий:*) Slujnica ce-i va face stăpânul silă de o va spurca, aceeaia n-are nice un canon, iară, de va fi fost cu voia ei, să aibă canon ca o curvă, 7 ai.

**Pentru muiarea văduo ce-i va muri bărbatul
și va vrea să să mărite până la anul**

(*Pravila împăraților:*) Muiarea ce-i va muri bărbatul n-are voie să să mărite până nu i să va împlea anul cel de jeale; numai de frica mai-marelui, cându-i va dzice cela ce va fi mai-mare acelui loc unde va lăcui, atunce numai ce să va mărita și până la anul. /⁵⁴⁶

(*Așijdere, dzic împărații cei mari Leon și Costantin:*) Muiarea ce-i va muri bărbatul i să cade să jelească, cumu s-are dzice, într-acel an ce i-au murit bărbatul ca să nu să mărite.

(*Armenopol:*) Pentru doo lucruri s-au tocmit acest an de jeale: Una pentru cândai să nu fie muiarea grea, ce să dzice cu pruncul în zgău, alta pentru datorii ce iaste datoare muiarea a face cinste bărbatului. Acest lucru să află în multe locuri la pravile și, mai vârtos¹³¹⁵, încă scrie să aibă și canon aceaia muiare ce nu-ș va împlea anul după ce-i va muri bărbatul, ce va sârgui¹³¹⁶ de va lua alt bărbat.

Nu îndeamnă pravila atâta pre bărbați să jelească după muierile sale, cum îndeamnă pre muieri să jelească după băr⁵⁴⁷bații săi, până să va împlea anul; de-acia să să mărite.

282 CAP.

**Pentru muiarea ce să va mărita după moartea bărbatului său,
cum nu poate să ia nemică dentru avearea bărbatului sau a feciorilor săi,
fără numai ce va fi avut în dzeastrelle sale; așijdere, și bărbatul,
de să va însura după moartea muierii sale**

(*Preaînțeleptul Leon împărat:*) A doo neara a Preaînțeleptului Leon împărat dzice așa: Și aceasta tocmală am legiuit împărăția mea și am tocmit și întrutot am îndireptat: Muiarea cându-ș va uita pre bărbatul său și nu-i va cinsti patul lui, ce va avea să să mărite, nemică parte să nu aibă de la bărbatul său, necum altă, ce nice hainele ce-i va fi făcut mai nainte de nuntă sau alte daruri toate ce-i va fi dat, toate să le /⁵⁴⁸ piiardză și nemică să nu aibă dentru a bărbatului său.

Muiarea ce va lua a doile bărbat și, de va fi făcut vro tocmală ca aceaia, vro scrisoare, ca să-ș fie dat ceva, nescare lucruri, feciorilor săi celor ce-au avut cu bărbatul cel dentâi, de vream ce s-au măritat, să-ș ia înapoi ce le-au dat fără nice de o smenteală.

(*Pravila împăraților:*) Muiarea ce-ș va lua al doile bărbat și va avea feciori cu bărbatul cel dentâi, feți sau feate, și de să va prileji să moară vreunul de aceștea, partea acestui frate ca să să împarță pre frați, pre cei vii ce-au rămas și să ia și îmă-sa o parte ca și cum va lua un frate de-a celui mort. Aceasta ca să să socotească și spre partea bărbătească de să va însura /⁵⁴⁹ după moartea muierii lui.

¹³¹⁵ Scris: *врътось.*

¹³¹⁶ Scris: *сър҃҃҃҃и.*

283 CAP.

Pentru muierea¹³¹⁷ ce va rămânea de bărbat și nu să va mărita, cum să cade să-ș ție bucatele bărbatului său; într-acesta chip și bărbatul

(*Armenopol:*) De va rămânea fămeaia de bărbat și nu să va mărita ca să-ș ție toate hainele și darurile ce-au rămas de la bărbat, orice-i va fi dăruit și făcut mainte de nuntă și după nuntă, împreună cu toate dzeastrele ei și den toate bucatele bărbatului ca să aibă o parte ca și cumu să va veni unui fecior. Acestea toate să fie pre mâna ei, să facă ce va ști; numai a treia parte din bucatele ei să să socotească să fie de treaba cuconilor ei.

Așea într-acesta chip să cade și bărbatului să aibă den bucatele muierii lui, daca nu /⁵⁵⁰ să va însura, ca și cum are avea parte un fecior a lor.

284 CAP.

Pentru dzeastrele ce i să știe prețul și numărul și pentru dzeastrele ce sânt neprețuite și nesocotite

(*Matheiu:*) Dzeastrele, când să dau pre mâna bărbatului, să cade să șadză oameni buni să le prețuiască tot lucrul de ce preț poate să fie, pentru ca să să știe, că dzeastrele muierii aduc pre bărbat la mare nevoie. Că, de să va tâmpla să să strice dzeastrele sau să piară, iaste dator bărbatul, după moarte sau de nu li să va tâmpla viață, tot prețul dzeastrelor cum să vor fi fost prețuit și cum va spune scrisoarea. Acestea toate să le puie bărbatul de față, iară dzeastrele ce s-au dat neprețuite, veri dobândă, veri pagubă, a muierii să fie. /⁵⁵¹

(*Armenopol:*) De va fi luat bărbatul dzeastre case sau ocine, sate, vii, pomeate, hălășteaie și alte, și de le va fi prețuit, când le vor fi dat pre mâna lui, atunce bărbatul va fi cheltuit de le va fi mai înmulțit și le va fi tocmit, aceastea toate, când va veni vreamea să să dea dzastrele înapoi, să dea bărbatul acel preț drept cât le-au prețuit când le-au dat pre mână, iară ocinele și alte toate să rămâie pre mâna lui pentru căce le-au grijit el ca un lucru ce-au fost a lui. Deci să-ș fie tot a lui; iară, de va fi pierdut și va fi păgubit vreunele de aceastea, să cade prețul ce va trage tot să puie, de față să să dea înapoi.

(*Pravila împăraților:*) Den dzeastrele /⁵⁵² muierii, ce va face bărbatul, veri dobândă veri pagubă, a lui iaste; capetele să fie tot de față.

(*Matheiu:*) Bărbatul, de-are fi cât de sărac, dzeastrele ce va fi luat să cade și iaste datoriu să le puie de față.

(*Armenopol:*) Câte lucruri să vor cumpăra den dzeastrele muierii, în sama dzeastrelor sânt.

285 CAP.

Pentru datorii ce va avea omul cum nu să cade să să plătească den dzeastrele muierii

(*Pravila împăraților:*) Daca va muri bărbatul și va rămânea pre urmă datorie, nu iaste nime volnic să-ș ia datorii sa până nu-ș va scoate întâi muierea dzeastrele sale.

---

¹³¹⁷ Scris: **μωρετ.**

(*Aşijdere:*) Daca să va mărita muiarea şi-ş va duce dzeastrele sale în casa bărbatului, macar ce răutate are întra într-acea casă, să [fie]¹³¹⁸ veri ce /⁵⁵³ pagubă şi ce nevoie, veri dajde împărătească sau alte lucruri şi de va cădea bărbatul la nevoie mare, şi la datorie şi de i să va prileji moarte bărbatului, învaţă această svântă pravilă: Nime dintru datornici ca să nu aibă voie să ia nemică den casă, până nu-ş va lua întâi muiarea toate dzeastrele; de-aciia, ce va rămânea, să-ş ia şi datornicii, cine pre cât i să va veni: Cine va avea mai mult, va lua mai mult, cine puţin – mai puţin, după cum va fi datorii.

(*Aşijdere:*) Rода ce să va face şi să va adaoge din dzeastrele muierii, cumu s-are dzice dobitocul, stupii, viile, aceastea toate sânt a bărbatului, însă iaste volnică şi muiarea den venitul ce-i vine ei den dzeastrele /⁵⁵⁴ ei să dea şi să dăruiască ce cui va vrea, însă cu voia bărbatului. Aşijdere, şi bărbatul ce va vrea să facă cu de-acealea bucate să întreabe şi pre muiare. Iară, de le va strica el fără ştirea şi voia muierii, să aibă a ceare tot de la bărbat ceia ce vor rămânea pre urma ei moşnani, iară cu dzeastrele, până va fi bărbatul viu să nu aibă muiarea nice o treabă, ce să dzice cu capetele ce va fi adus de la părinţi, pentru căce are bărbatul a da samă de acealea de toate.

286 CAP.

Pentru bărbatul ce va face cheltuială la boala muierii-şi, sau la moarte, ce să dzice la îngopare

(*Matheiu:*) De să va afla muiarea cuiva bolnavă şi va face bărbatul cheltuială la boala ei, într-acea i să va tâmpla moarte şi va /⁵⁵⁵ face cheltuială şi la pogrebania ei, acmu va vrea să ceară această cheltuială de la socrie. Pentru căce va fi luat el dzeastrele featei-ş; drept aceia dă învăţătură această svântă pravilă: Orice va fi cheltuit la boala ei, n-are a ceare de la nime, pentru căce au fost un trup cu dânsa, iară ce va fi cheltuit la pogrebanie, ca să fie toată cheltuiala a socru-său, daca-ş va fi luat dzeastrele înapoi.

287 CAP.

Pentru dzeastrele ce va fi luat neştine cu muiarea dentâi şi apoi va fi luat şi cu a doo muiare, cumu să vor împărţi după moartea bărbatului

(*Pravila împăraţilor:*) Un om, ce va lua o muiare şi i să va prileji moarte dup-acea să va însura de va lua şi a doo muiare şi au luat cu amândoo /⁵⁵⁶ dzeastre; dup-acea au murit şi bărbatul; acmu cer rudele amânduror muiерilor să-ş ia dzeastrele înapoi de la cel mort. Drept acesta lucru dă învăţătură această pravilă a împăraţilor, cum celor dentâi să să dea întâi dzeastrele, dup-aceştea şi celor ai doi; de vor rămânea bucate; iară, de să va tâmpla să să găsească niscare unealte de aceştia a doo şi să vor cunoaşte¹³¹⁹ cu mărturii de credinţă ca acealea, ca să le ia aceastea rudele şi moşnani de cei de apoi. Aşijdere, de-ş vor cunoaşte niiscare lucruri cei dentâi şi vor

¹³¹⁸ Cuvânt lipsă în text.

¹³¹⁹ Scris: КЪНЪАЩЕ.

avea mărturii ca acealea, cum am dzis mai sus, să-ș ia cineș ce va cunoaște, iară unii altor să nu apuce, nice cei dentâi celor ai doii, nice cei ai doii celor dentâi; iară, de nu-ș vor cunoaște /⁵⁵⁷ nice unii nemică, atunce ce să va găsi să ia întâi ceia ispravnici a muierii cei dentâi, pentru că aceștea iaste cinstea să să facă iară după aceasta și ceia a cei a doo să ia și ei de va prisosi ceva.

288 CAP.

Pentru tocmala ce să vor tocmi ande sine bărbatul cu muiarea sau de vor dărui unul pre alalt cu niscare lucruri

(*Matheiu:*) De să va tocmi bărbatul cu muiarea lui cum, daca va muri să-l grijască și să-i moșnenească toate bucatele și ocinele, această tocmală nu iaste lucru bun, nice să fie priimită¹³²⁰, pentru căce dintru aceastea tocmeale multe smenteale s-au găsit în multe chipuri și i-au sârguit¹³²¹ pre unii de-au murit și fără vream, iară tocmala cea bună iaste când să face /⁵⁵⁸ dentâi mainte de împreunare. Aceaia iaste tocmală bună, într-acest chip când să tocmăsc care parte va muri întâi, veri bărbatul, veri muiarea, ceta ce va rămânea să dobândească dzeastrele celui mort, macar de-are fi date și de părinți; pre urmă să nu aibă treabă părinții. Această tocmeală iaste stătătoare și nu au nice un ameastec, nice o treabă acolo părinții celui mort.

(*Armenopol:*) Ande sine, când să dăruiesc unul pre alt, muiarea cu bărbatul, nu iaste drept nemică acela dar, că acesta lucru nu iaste pentru altă, numai pentru dragostea și pofta trupască. Deci nu să cade una ca aceasta, că iaste pricină că pentru dragostea și să dă aceale daruri, care lucru iaste cu rușine, că apoi /⁵⁵⁹ să va învăța rău o parte, că unul de dâns, de-i bogat, dăruind, va rămânea sărac.

(*Preaînțeleptul Leon împărat:*) Bărbatul, orice-ș va dărui muierii la moartea sa, iaste priimit¹³²², iară ce-i va dărui în viața sa, nu iaste priimit¹³²³.

(*Așijdere:*) Orice va dărui muiarea bărbatului pentru cinstea ei să priimască¹³²⁴.

(*Pravila împăraților:*) Când va veni vremea să să despartă muiarea de bărbat, atunce orice va fi dăruiat unul altuia, ca să ție după moarte, acela ce va rămânea, întru nemică să fie, tot înapoi ca să-ș ia cineș darul său.

289 CAP.

Pentru darurile ce să dăruiesc unul pre alalt la logodnă sau dup-acea, mainte de cununie

(*Pravila împăraților:*) Mainte de cununie orice va dărui mirele neveastei sau nevasta mirelui, /⁵⁶⁰ ce să dzice orice va dărui unul pre alalt, acela lucru iaste stătătoriu și nu să mai întoarce, macară de are fi dăruiat într-acea dzi ce să va fi cununat. Iară, după cununie ce va dărui unul altuia, nu să priimească¹³²⁵.

¹³²⁰ Scris: прїимитѣ.

¹³²¹ Scris: сръгѣитѣ.

¹³²² Scris: прїимитѣ.

¹³²³ Idem.

¹³²⁴ Scris: прїимаскѣ.

¹³²⁵ Scris: прїимѣще.

зри.¹³²⁶ Oricâte haine și câte podoabe, aur, mărgăritariu, pietri scumpe, de-ș va fi dăruit neștine fâmeii sale mainte de nuntă și de va muri bărbatul, toate le va lua muiarea lui după moarte.

290 CAP.

Pentru darul ce dăruiaște neștine și apoi-l ia înapoi

(*Armenopol:*) De va dăruia neștine un dar de bunăvoia lui, fără nice de o silă, acela nu poate ca să-l mai întoarcă.

(*Matheiu:*) Darul ce să dă cu bunăvoie, nice cu carte împărătească nu iaste volnic să-l ia înapoi.

(*Armenopol:*) Fiece /⁵⁶¹ dar ce să dăruiaște, dat iaste până în svârșit¹³²⁷ și nu să mai întoarcă, fără numai când să va prileji să nu știe har, nice să mulțămască cela ce va lua darul. De să va prileji ca să să arate neblagodarnic¹³²⁸ cela cu darul spre cela ce-l va fi dăruit sau de-l va huli sau-l va sudui și-l va ocări sau-l va bate sau de-l va păgubi cu hicleșugul sau de-l va cleveti și va veni să-i facă perire, să-ș piradză și viața sau cându-l va fi dăruit, să va fi prins că-i va face și el vreun bine și-i va fi făcut și scrisoare sau și fără de scrisoare, de va putea arăta numai una de aceastea ce scrie mai sus cu arătare, ca să poată cunoaște fiecine că iaste lucru adevărat, să să strice, această tocmală /⁵⁶² și să-ș ia darul înapoi cela ce-l va fi dat.

291 CAP.

Pentru muiarea ce să va prinde chizeașă pentru bărbatul său sau de-ș va pune hainele zălog, drept nemică nu iaste aceea

(*Matheiu:*) Muiarea ce va intra chizeașă drept bărbatul său sau de-ș va pune hainele zălog să ia nescare bani împrumut, sau de-ș va pune numele în zăpis pentru nescare datorii, acceastea lucruri n-au nice o tărie, ce sânt ca nește lucruri moarte sau cum nu șe-are hi fost, nice le ține nime, nice într-o samă niceodată. Numai atunce să să creadză cu adevărat, când va lua niscare bani asupra sa, de-i va cheltui pre treabele ei, atunce ca să aibă a plăti den bucatele ei. Iară pentru bărbat întru nemică să nu să creadză, nice să o tragă /⁵⁶³ nime pentru datorii bărbatului.

292 CAP.

Pentru bărbatul sau muiarea ce va rămânea unul de alt, daca va muri bărbatul sau muiarea și vor rămânea cuconi săraci sau de nu vor fi făcuți cuconi, în ce chip să vor împărți bucatele și hainele lor

(*Athanasie*¹³²⁹ *patriarh și Andronic Paleolog împărat*¹³³⁰): Înălțarea¹³³¹ acestui svânt patriarh și după săborul ce s-au strâns cu învățătura acestui împărat mare,

---

¹³²⁶ În slavonă: observă, vezi.

¹³²⁷ Scris: свръшит.

¹³²⁸ Scris: небагодарник.

¹³²⁹ Scris: аванасіе, patriarh ecumenic între 1290-1294 și 1304-1311.

¹³³⁰ Andronic II Paleologul, împărat bizantin între 1283-1329.

¹³³¹ Scris: днѣлицарѣ.

Andronic Paleologo [sic!] dau învățătură și ne arată așa: De va muri cuiva muiarea și-i vor rămânea¹³³² cuconii săraci, de-acia de vor muri și cuconii, aicea să nu să ție în samă leagea cea veache, ce scrie pentru muiare sau pentru bărbat. De vor muri fiecarele sau de vor muri și cuconii, partea carea va rămânea /⁵⁶⁴ vie, au muiarea, au bărbatul, ca să oblăduiască cu totul pre cel mort. Iară bieții părinți a celui mort să fie la sărăcie și de fecior și de bucatele lui, fără leage iaste acesta lucru și fără giudeț¹³³³, drept ce, să împartă dzeastrele celui mort în trei părți: Deci o parte să fie a părinților celui mort, iară o parte să fie celui viu ce-au rămas, iară a treia parte să fie pamenți și de milostenie săracilor pentru sufletul celui pristăvit. Aceasta să fie când va muri unul den casă, bărbatul sau muiarea și va rămânea vreun cucon și aciiș va muri și cuconul.

зри.¹³³⁴ Iară ceia ce să vor săraci unul de alalt și va muri, sau bărbatul sau muiarea, fără de cuconi, ca să nu le /⁵⁶⁵ arpășască¹³³⁵ nime bucatele lor, ce să fie a părinților sau a rudelor cât are fi a treia parte din bucatele celui mort, altă parte să fie pamenți; iară ceialaltă a treia parte să fie a celui viu ce-au rămas, veri bărbatul, veri muiarea. Iară, de va muri și cela ce-au rămas, rudele lui¹³³⁶ să să împartă cumu să cade, după pravilă. Iară, de nu vor fi nice rude, giumătate¹³³⁷ să fie domnesc sau acelui giudeț¹³³⁸ unde va lăcui pre a cui ocină, iară giumătate¹³³⁹, de aceale bucate a mortului să fie de pamenți și de milostenie pentru sufletul lui.

293 CAP.

Pentru bucatele celui mort, cui să mai cade să le moșnenească pre dreptate

(Matheiu:) Feciorii omului mort, veri feți, veri feate, acestora iaste dată să /⁵⁶⁶ moșnenească toată avuția părinților săi după moartea lor; iară alt nime înaintea lor, nice tată, nice fratele părinților, ce numai feciorii lor sânguri.

294 CAP.

Pentru moși, de va rămânea pre urma lor fecior sau nepot de fiu, în ce chip să cade să-i moșnenească bucatele

(Matheiu:) Daca va muri moșul sau moașea și va rămânea fecior pre urma lor și den fecior și nepot, iară, daca va muri feciorul, va cădea nepotul în locul feciorului, ce să dzice în locul tătâne-său; atunce să împartă avuția moșu-său împreună cu unchiu-său, cu fratele tătâne-său și să ia giumătate¹³⁴⁰ unchiul, iară giumătate¹³⁴¹ nepotul, veri fie făt, veri fată. Acestora să cade să ia /⁵⁶⁷ de la moșu-său partea tătâne-său; iară să nu fie mai volnic feciorul decât nepotul cel de fiu.

¹³³² Scris: рѣмъ.

¹³³³ Scris: ѡбѣць.

¹³³⁴ În slavonă: observă, vezi.

¹³³⁵ Scris: арпѣшаскѣ. Probabil: răpștească.

¹³³⁶ Cuvântul e scris deasupra rândului.

¹³³⁷ Scris: ѡмѣтате.

¹³³⁸ Scris: ѡбѣць.

¹³³⁹ Scris: ѡмѣтате.

¹³⁴⁰ Idem.

¹³⁴¹ Idem.

Pentru acela ce moare și nu-ș tocmeaște lucrul cui-ș va lăsa rămășițele, veri bărbat, veri muiare, alegând când nu va avea nice feciori, ce va avea părinți sau frați, oare carii vor moșneni bucatele și avearea lor?

(*Armenopol:*) Daca va muri feciorul cuiva și va rămânea tată-său sau îmă-sa și va avea și alți frați sau surori, nime dentr-aceștea nu iaste volnic să ia nimică dentru avuțiia lui, numai părinții sânguri. Iară, de nu va avea părinți și de va avea moș, să cade moșului împreună cu frații să-i moșnenească bucatele; iară, de nu va avea nice moș /⁵⁶⁸ nice moașe, atunce le vor moșneni frații sau surorile, carii vor fi dentr-un tată și dentr-o îmă; iară, de va avea frate sau sor dentr-un tată și din doo îme, va moșneni pre dâns fratele sau sora ceia ce să chiamă de altă semenție. Altă semenție să chiamă mașteha, a doo muiare a tată-său, cu carea va fi făcut tată-său pre frate-său, carele nu iaste dentr-un zgău cu dâns.

Iară, de nu va avea nice frați acest mort, să-l moșnenească rudele care vor fi mai aproape.

Iară, de nu va avea nice rudă, să moșnenească muiarea lui giumătate¹³⁴² de avearea lui; iară giumătate¹³⁴³ să fie domnească.

296 CAP.

Pentru omul mort ce va avea un frate și nu-i va fi frate bun, ce /⁵⁶⁹ vor fi de o îmă sau de un tată și de va avea și niște nepoți de frate bun să fie fost de o îmă, de un tată, oare carii de aceștea vor moșneni bucatele și rămășițele lui?

(*Matheiu:*) Daca va muri omul și va rămânea un frate ce va fi de alt tată sau de altă îmă și de vor rămânea și niște nepoți dentr-un frate bun, ce va fi fost de îmă, de tată, aceștea nepoți să cade să moșnenească, iară alt nime.

(*Leon și Costantin împărați:*) Când nu va fi nice un frate dentr-un tată sau dintr-o îmă, atunce oricăți frați vor fi de un tată și de doo îme sau de o îmă și de doi tați vor moșneni pre fratele cel dentr-un tată sau îmă.

(*Matheiu:*) De-are fi frați, câți de mulți sau și puțini /⁵⁷⁰ și de va muri unul de dânsi și nu va avea feciori de trupul său, nice părinți, toți frații împreună vor împărți bucatele lui, așjdere, de vor fi nescare nepoți de vreun frate a lui și aceia vor lua partea tătâne-său, a fratelui celui mort, ca și ceialalți frați.

297 CAP.

Un om, ce-ș va mărita o fată sau-ș va însura un fecior și-i va face parte den bucatele sale și-i va dzice să nu mai aibă treabă cu alte bucate pre urma lui, drept nemic să nu fie aceasta

(*Matheiu:*) Daca-ș va căsători tatăl un fecior și-i va da den cât va avea dzeastre și să vor tocmi după moartea lui să nu mai ceară altă dzeastre, pentru căce ș-au luat ce i s-au venit pre dreptate partea, deci să nu mai aibă treabă cu altă cu nemică, aceasta tocmală /⁵⁷¹ n-are nice o tărie, nice iaste lucru adevărat, nice de

¹³⁴² Scris: УМЪТАТЕ.

¹³⁴³ Idem.

stavăr. Că, de va muri tată-său și, de nu va apuca să-ș tocască lucrul la moartea lui, pre acel fecior nime nu-l va opri de la avuția tătâne-său. Dar, ce va fi, să-ș aducă acest fecior cine va fi, făt au fată, toate dzeastrele ce-au luat de la tată-său, să le puie la mijloc; așjdere, și hainele și toate podoabele ce-i va fi făcut și-i va fi dăruiit mainte de ce-l va fi căsătorit tată-său și le va mesteca toate cu cealelalte rămășițe ce-au rămas de la tată-său și să aducă și ceialalți frați toate hainele ce le va fi făcut tatăl lor, încă fiind viu și atunce să le împartă frații ande sine toți /⁵⁷² tocma împreună cu dzeastrele ceale date. Atunce ce-i va cură partea va lua și acesta, ce-au fost căsătorit întâi ca și cei necăsătoriți, ce-au rămas. Iară, de va fi făcut părintele lor vreo scrisoare la moartea lui și va fi împărțit cumu-i va fi fost lui voia, ce va tocmi și cui ce va da părintele la moartea sa și cum va fi lăsat cu limbă de moarte, așa să fie tot lucrul. Și nime nu iaste volnic a strica tocma de la moartea omului, că iaste volnic fiecine cu avuția sa să facă ce va vrea, veri bărbat, veri muiare, orice va face, cu scrisoare să fie făcut și aceia scrisoare să să ție în samă în tot locul.

(*Armenopol:*) Feciorii ce vor fi /⁵⁷³ usebiț de părinți cu casele sale, ce le vor fi dat părinții dzeastre până au fost vii, de să va tâmpla moarte părinților și, de nu-ș vor tocmi lucrul la moarte cu scrisoare, să aducă feciorii cei usebiți toate dzeastrele să le puie la mijloc; iară dobânda ce vor fi făcut dentr-aceale bucate ce le-au dat părinții, acealea nu le vor pune la mijloc, că simt a lor, numai capetele să fie de față să nu lipsască ne [sic!] nemică, macar¹³⁴⁴ de-are fi și ieșit, ce să zice perit, vreunul, aceluia ce-i dobânda să fie și paguba; și cum nu încap ceialalți frați la dobândă, așa nu pot să fie scoș la pagubă. De-acia, dacă vor fi toate de față să să împartă tot frățește; iară, de va fi vreun frate mort /⁵⁷⁴ și de va avea cuconi pre urmă, partea aceluia să o dea cuconilor lui, cum scriu svintele pravile.

298 CAP.

Pentru feciorii părintelui carii să chiamă samovolnici și carii să chiamă nevolnici

(*Matheiu:*) Samovolnici să chiamă feciorii ceia ce-au ieșit de supt ascultarea părinților săi, macar și neînsurați, de-ș vor fi luat partea ce li s-au venit de la părinții lor, aceia să chiamă samovolnici, macar de-are șeeda și într-o casă cu părinții-ș. Iară cei nevolnici feciori, macar și însurați sânt acesteia ce slujesc părinților și ce agonisesc totu-i pre mâna părinților și nu să mai împart până la moarte, ce petrec supt ascultare, cum iubeaște Dumnedzău.

(*Armenopol:*) /⁵⁷⁵ Orice va da părintele la moartea sa vreunui fecior al său, când să vor împărți frații, acela lucru să nu să puie la mijloc, ce, cumu l-au dat, să fie dat. Iară ce va fi dat în viață nu să bagă samă, ce, când va fi la împărțeală, să să puie la mijloc, alegând de va fi dăruiit părintele pre acel fecior pentru vreun lucru, carea cumvași¹³⁴⁵ va fi fost și cu știrea celora¹³⁴⁶ feciori. Sau, de va fi dat cu blăstăm acesta lucru, nu-l poate întoarce, ce să fie stătătoriu: unde s-au dat, așa să fie cum au făcut domnul aceluia lucru, c-au fost volnic. Ce să dzice: Volnicu-i părintele cu avuția și agonisita sa să facă ce va vrea.

¹³⁴⁴ Scris: **MAKA**.

¹³⁴⁵ Altă lecțiune: cumva și.

¹³⁴⁶ Probabil: celora[lalți].

**Pentru feții și featele ce ș-au luat de la părinți partea lor ce li s-au venit; ^{/576}
iară după moartea lor iară să cearcă să mai ia**

(*Armenopol:*) Un om oarecine, de va avea feciori feți sau feate și va fi dat feșilor ce li să va fi venit lor partea, așijdere, și featelor le va fi dat dzeastrele ș-au ieșit deusebi samovolnici, dup-acea va fi având și alți cuconi mai mici, deci nu le-au dat parte, pentru căce au fost micșori, într-aceale-au murit părinții și împărteală n-au apucat să facă la moarte sau de-ari [sic!] fi și făcut și nu va fi lăsat nemică acestora feciori ce-au fost samovolnici [sic!], audzind aceasta feciorii cei samovolnici n-au priimit ¹³⁴⁷, ce vor să între și ei în moșia părinților cu ceialalți cuconi, împreună cu carii n-au luat nemică parte, ^{/577} de la părinți, vrând să fie și ei părtași cu dânși. Deci s-au făcut giudeț ¹³⁴⁸ pentru această tocmală dup-acea învață și svânta pravilă de dzice: De vreme ce vor să împartă cu ceialalți frați tocma, ca să aducă toate lucrurile ce le va fi dat părintele lor încă fiind viu, așijdere, și hainele și alte daruri ce le va fi dăruit mainte de nuntă, toate să le ameastece împreună, atunce să le împartă toate lucrurile tot tocma frățeaste, verii fie feți, veri feate. Aceasta să chiamă la pravilă pre-urmă-adunători ¹³⁴⁹. Deci câți feți vor lua parte de la părinți parte [sic!] sau featele dzeastre, nu pot într-alt chip să între după moarte în rămășițele părinților săi, împre/⁵⁷⁸ună cu frații cei mai mici să-ș facă șie parte, de nu vor pune întâi tot la mijloc ce-au luat întâi de la părinți, cum am dzis și mai sus.

300 CAP.

**Pentru acela ce va să-ș ia partea părinților de la cine vor fi lăsat
sau de la niscare rude de i să va veni vreo moșie, până în câtă vreme
să cade să-ș ceară omul lucrul său**

(*Armenopol:*) Treidzeci de ai are tot omul voie să-ș cealie moșia sau alt lucru ce i să va veni pre direptate de la niscare rude a lui sau de-aiuri; iară, de nu va fi cerșut până atunce, nice va fi dzis nemică, de-acia ca să nu aibă voie a mai ceare, că până acii să tocmeaște tot lucrul, veri moșie, veri alte venituri, numai până în 30 de ai să cade să să cerceteadze. Adevărat, numai ^{/579} de va fi fost neștine rob, macar câți ai de-are fi trecutți, tot să-ș ia moșia sau venitul ce i să va cădea pre direptate, fără nice de o price. Așijdere, și mutul și surdul tot să-și cealie moșia sau alt venit ce i să va veni.

301 CAP.

Pentru datorie, până în câtă vreme să ceare

(*Pravila împărașilor:*) Datoriia să să ceară numai până în 30 de ai de va fi custând acela ce-au luat în datorie; iară, de vor fi zăloage să să ceară și până în patruzeci de ai; de-acia să fie un lucru trecut.

¹³⁴⁷ Scris: *принимать*.

¹³⁴⁸ Scris: *цѣдѣць*.

¹³⁴⁹ N. N.: „colectori”.

**Pentru feciorii cei făcuț, ce să dzice cei de suflet, cu cei trupești
cum vor împărți avuția părinților săi**

(*Armenopol:*) Când va muri neștine și nu-ș va tocmi lucrul la moarte, nice cu o scrisoare, pre urma lui /⁵⁸⁰ vor rămânea feciori de trupul său și alții luați feciori de suflet, cei trupești să să împarță toți într-un chip; iară feciorul cel de suflet trebuiește¹³⁵⁰ să ia din tot venitul a patra parte; aceasta să cade părintelui să lase feciorilor lui celor de suflet.

(*Așjidere:*) Feciorul cel de suflet, de nu va lăsa cu limbă de moarte și cu scrisoare părintele lui cel făcut să i să dea bucatele pre urmă, unde-i va fi voia lui, atunce încape și el la o parte ca și alți feciori trupești. Iară de-ș va tocmi omul lucrul la moarte, și-ș va împărți ce pre unde-i va fi voia, și, de nu-i va lăsa lui nemică, nu va putea să ia nemică dentru avuția părintelui său cel făcut, nice să va putea pune împotriva zapisu/⁵⁸¹ lui tătâne-său ce va fi făcut la datul sufletului său, nice să răpștească drept¹³⁵¹ ce nu i-au dat și lui, pentru că n-are nice o voie; părintele ce l-au făcut fecior de suflet să-l scrie pre dăns moșnean avuții sale sau de va vrea, iaste volnic da-i-va sau nu-i va da nice cea parte ce iaste datoriu să-i dea a patra parte den toată avuția lui.

(*Așjidere, Armenopol:*) De i-aș face și zapis feciorului meu celui făcut ca să-m moșnenească avuția mea, nemică nu va lua, de-i voi fi dat eu lui partea deusebi ce i s-au venit sau ce ma-m îndurat până am fost viu. De vream ce s-au usebit de mine și s-au făcut samovolnic, de atunce, dentr-acel ceas, s-au ras den numărul celorlați feciori ai miei ș-au /⁵⁸² ieșit den ceata lor, deci n-are nice o treabă.

303 CAP.

Pentru feciorii, în ce chip să cade să-ș cinstească pre părinții săi

(*Isus*¹³⁵² *Sirah:*) Ascultați-mă, fiii Mântuitoriului nostru Isus Hristos și faceți cumu vă dzic de vream ce veți vrea să vă spășiți, că Dumnedzău ascultă cuvintele tatălui și a maicii. Deci să faceți după pofta lor, că așa iaste scris că acela ce-ș va cinsti tată-său sau îmă-sa să va slobodzi de păcatele lui și va agonisi visteariu¹³⁵³ bun; cela ce-ș va cinsti tată-său și îmă-sa va să fie viu în mulți ai; cela ce-ș va duce amente și să teame de Dumnedzău, acela cinsteaște pre părinții săi. Ruga părinților ce-au născut pre om întăreaște casa feciorilor, iară blăstămul lor den temelie dezră/⁵⁸³ dăcineadză. Socoteaște pre părintele tău și pre maică-ta la bătrânețele lor, ca să fii izbăvit de toate răutățile și, la vream de scărbă¹³⁵⁴, va să-ț vie veselie și, cumu să topeaște ghiața de căldură, așa să vro topi păcatele tale. Blăstămat iaste înaintea lui Dumnedzău carele-ș face rușine tătâne-său și mâne-sa.

¹³⁵⁰ Scris: *тревѣлице.*

¹³⁵¹ Scris: *дреп.*

¹³⁵² Scris: *їс.*

¹³⁵³ Scris: *вистѣрю.*

¹³⁵⁴ Scris: *скръвь.*

(**прѣмъдрїи**¹³⁵⁵ *Solomon*;) Dzice și preaînțeleptul Solomon: Cu Duhul Svânt: Fiiule cinsteaște tată-tău și îmă-ta ca să-ți fie bine! Iară ceta ce va grăi rău de tată-său sau de îmă-sa, acela va să dea de moarte rea. Tatăl și îma sânt feciorului său pre această lume în locul lui Dumnedzău. Derept aceaia să socotească tot feciorul să-ș iubască pre tată-său și pre îmă-sa, pentru ⁵⁸⁴ ca să nu ia urgie de la Dumnedzău și munca de veaci și să nu fie el suduit și ocărat de feciorii lui.¹³⁵⁶

304 CAP.

Pentru părintele ce-i va fi urât feciorul

(*Ioan Postnic*;) Părintele să-ș iubască feciorii; cum iubeaște pre unul așea și pre alt, iară pre unii iubeaște și-i îmblândează¹³⁵⁷, pre alții-i blastămă și-i izgoneaște după acea. De nu le va face nice parte tuturor într-un chip, să aibă canon ca să nu să cumenece în mulți ai, după cumu-i va da învățătură duhovnicul său, de vreme ce iaste urătoriu de fii, ce să dzice neubitoriu la fiii. Că Domnul în pildă au dzis: Și-ș luo partea lui și ieși. Că și feciorilor celor răi să-ș ia partea tocma ce li să vine am învățat, iară rămășițele, pentru răută⁵⁸⁵țile lor va să le dea Domnul Dumnedzău.¹³⁵⁸

305 CAP.

Vinele pentru carile să streineadză feciorii de avuția părinților, așijdere, și pentru feciorul ce să însoară fără de voia părinților săi

(*Armenopul*;) Dăm învățătură tuturor părinților și maicelor; moșilor și moașelor, cum feciorii lor și featele lor, când vor vrea să-ș împarță bucatele și avuția să nu streineadze pre vreunii să-i sărăcească de ce li să va veni pre dreptate, nice să-i

¹³⁵⁵ În slavonă: preaînțeleptul.

¹³⁵⁶ Ș. T.: GLAVA 29 Pentru feciori, în ce chip să cade să-ș cinstească părinții săi (Isus Sirah): Ascultați pre părintele vostru, fiii mântuitorului nostru, Isus Hristos și faceți cumu vă dzic, de vreme ce veți vrea să vă spășiți. Că Dumnedzău ascultă cuvintele tatălui și a maicei, dece să faceți după pofa lor, că așea iaste scris că ceta ce-ș va cinsti tatăl său și îmă-sa, va să fie viu în mulți ani. Ceta ce-ș va aduce amente și să va teame de Dumnedzău, acela cinsteaște pre părinții săi: Ruga părinților ce-au născut pre om întăreaște casa feciorilor lor, iară blăstămilor lor den temelie dezrădăcineadză. Socoteaște pre părintele tău și pre maică-ta la bătrânețele lor ca să fii izbăvit de toate răutățile și la vreme de scărbă va să-ți vie veselie și cumu să topeaște gheața de căldură, așea să vor topi păcatele tale. Blăstămat iaste înaintea lui Dumnedzău carele-ș face [de] rușine tătâne-său și mâne-sa. (Scrie și Svânta Evanghelie): Domnul nostru Isus Hristos dă învățătură la svânta Evanghelie: Cinsteaște tată-tău și îmă-ta, ca să-ți fie bine. Iară ceta ce va grăi rău de tată-său sau de îmă-sa, acela va să dea de moarte rea. Tatăl și îma sânt feciorului său pre această lume în locul lui Dumnedzău; drept aceaia să socotească tot feciorul să-ș iubască pre tată-său și pre îmă-sa pentru ca să nu ia urgie de la Dumnedzău și munca de veaci și să nu fie și el suduit și ocărat de feciorii lui.

¹³⁵⁷ Scris: **добрѣнствѣ.**

¹³⁵⁸ Ș. T.: GLAVA 30 Pentru părintele ce-i va fi urât feciorul (Ioan Postnic): Părintele să-ș iubască feciorii, cum iubeaște pre unul așea pre alt. Iară pre unii-i iubeaște și-i îmblândează, pre alții-i blastămă și-i goneaște. După-aceia, de nu le va face nice parte tuturor într-un chip, să aibă canon ca să nu să cumenece în mulți ai, după cumu-i va da lui învățătură duhovnicul său, de vreme ce iaste așea urătoriu de fii, ce să dzice neuboriu la fii. Că Domnul Hristos în pildă au dzis: Și-ș luă partea sa și ieși, că și feciorilor celor răi să-ș ia partea tocma ce li să vine s-au dat învățătură, iară rămășițele pentru răutățile lor va să le dea Domnul Dumnedzău.

leapede den moșia lor, fără de lucru și vini reale, ce iaste cu cale și pre dreptate a-i lepăda, carele¹³⁵⁹ scriu aicea mai gios¹³⁶⁰:

1. Cea ce-ș rădică mâna asupra părintelui său¹³⁶¹ de-l va bate sau de-l va sudui și-l va ocări sau de-l va purta pre la legi sau de-l va cleveti sau cu hicleșug /⁵⁸⁶ de va vrea să-i facă moarte.

2. Sau de va curvi cu maștehă-sa sau cu țitoarea tătâne-său.

3. De va cleveti pre părinții săi și, pentru cuvintele lui ceale reale, vor cădea la pagubă mare.

4. De să vor afla părinții la nevoie mare sau de vor dzăcea de vreo boală grea multă vreame sau să vor afla la sărăcie și la neputință ca aceaia și feciorii nu să vor întoarce cătră dânsi să-i va dzăce: „Fac!”, nice vor griji de dâns și de-i vor pofti părinții să margă la dâns și nu vor mearge.

5. De să va prileji să-i pârască cineva și părinții vor chema feciorii să fie chizeași drept dâns sau drept datoriia lor și feciorii nu vor vrea.

6. De va vrea părintele să facă scrisoare să împartă feciorilor săi avu⁵⁸⁷ția sa, iară vreunul s-au aflat de l-au smentit să nu facă și, dup-acea i s-au vădit hicleșugul c-au amăgit pre tată-său pentru să facă strâmbătate celora[lalți] frați, atunce are voie părintele să nu-i dea nemică aceuia.

7. Așjidere, de va vrea părintele să-ș îndzestreadze vreo fată sau vreo nepoată după putearea lui, iară feciorul îl va smenti și nu-l va lăsa; acesta încă să pață ca și celalalt, să-ș piardză partea.

8. Așjidere, de nu va avea omul feciori, ce va avea rude și vor ști aceale rude că, daca va muri, vor rămânea toate bucatele lor și ei nu-l vor socoti sau, de va cădea la boală sau la altă nevoie, ei nu-l vor griji, nice-l vor cu nemică agiutori¹³⁶², are și el atunce voie să nu le lase nemic /⁵⁸⁸ dentru avearea lui avearea lui [sic!]. Iară, de să va prileji altă mai de aproape rudă sau și strein și de-l vor lua să-l grijască și să-l aducă la casa lor, și să-l socotească și să cheltuiască la boala și la nevoia lui, și, de-l va sluji până la svârșitul lui, aceștea să-i moșnenească tot ce va avea el pre urmă, veri fie rudă, veri streini.¹³⁶³

¹³⁵⁹ Altă lecțiune: care le.

¹³⁶⁰ Scris: uoch.

¹³⁶¹ Adăugat ulterior deasupra rândului.

¹³⁶² Scris: аустрои.

¹³⁶³ Ș. T.: GLAVA 31 Vinele pentru care se streineadză feciorii de avuția părinților. Așjidere, și pentru feciorul ce să însoară fără de voia părinților (Armenopol): Dăm învățatură tuturor părinților și maicelor, moșilor și moașelor, cum feciorilor și featelor, când vor vrea să-ș împartă bucatele și avuția, să nu streineadze pre vreunii să-i sărăcească di [sic!] ce li să va veni pre dreptate, nice să-i leapede den moșia lor, fără numai pentru niscare lucruri reale ce vor fi făcut pentru carele iaste cu cale și pre dreptate a-i lepăda. Carele scriu aicea mai gios: – cea ce-ș rădică mâna asupra părintelui său de-l va bate; – sau de-l va sudui și-l va ocări; – sau de-l va purta pre la leage; – sau de-l va cleveti; – sau cu hicleșug de va vrea să-i facă moarte; – sau de va curvi cu maștehă-sa sau cu țitoarea tătâne-său; – sau de va cleveti pre părinții săi și pentru cuvintele lui ceale reale părinții vor cădea la pagubă mare; – așjidere, de să vor afla părinții la nevoie mare sau de vor dzăcea de vreo boală grea multă vreame; – sau să vor afla la sărăcie și la neputință ca aceaia și feciorii nu să vor întoarce cătră dânsii să-i vadză ce fac, nice vor griji de dâns; – și, de nvor pofti părinții să margă la dâns și ei nu vor mearge; – sau de să va prileji să-i pârască cineva și părinții vor chema feciorii să fie chizeași drept dâns sau drept datoriia lor și feciorii nu vor vrea; – așjidere, de va vrea părintele să facă scrisoare să împartă feciorilor săi avuția sa, iară vreunul s-au aflat de l-au smentit să nu facă și dup-acea i s-au vădit hicleșugul, c-au amăgit

9. (*Pravila împăraților*;) De va fi neștine creștin drept, iară feciorul va fi eretic, de nu va creade în pravoslavie, după cum au mărturisit svintele săboară, atunce are voie părintele să-l facă să nu aibă nemică dentru avuția lui.

10. Sau de să va însura feciorul și nu va întreba de tată-său, nemică să nu aibă dentru avuția tătâne-său. Iară, de va /⁵⁸⁹ muri el și va avea feciori, feciorii lui să ceară partea tătâne-său de la moșu-său și să li-o dea, numai înelor să nu dea nemică.¹³⁶⁴

306 CAP.

Pentru zăpisul cel de împărțală și până în câți ai să cade să-ș ceară feciorul și fata dzeastrele și câte mărturii trebuie să să scrie în zăpis; așijdere, și frații când vor avea niscare avuție a împărți

(*Matheiu*;) Zăpisul iaste direptate a tot omul ce va face cu bunăvoia lui fieș pre ce lucru și mai vartos¹³⁶⁵ lucrul de vârstă¹³⁶⁶ și fără de sminteală celui mort pre rămășița ce va rămânea pre urma lui, pentru căce toate bucatele și avuția sa o împarte cumu-i i voia lui. Cea ce va vrea să facă zăpis trebuie să fie foarte treaz și întreg /⁵⁹⁰ la fire, să cunoască ce scrie în zăpis.

Tănărul, daca i să vor împlea 14 ai, atunce să facă zăpis.

Așijdere, și fata, daca i să vor împlea 12 ai, atunci să-i facă tată-său zăpis pre partea ei.

Zăpisul cel de-apoi sparge pre cel dentâi.

Când va mărturisi omul înaintea a 7 oameni buni, aceaia mărturie să ține în samă ca și zăpisul, iară, de va fi în loc ca acela să nu să găsască 7 marturi, de vor fi trei, încă să să creadă.

(*Pravila împărătească*;) De să vor prileji frați mulți sau puțini și de vor avea niscare bucate împărțitoare, rămase de la părinții lor, de nu va /¹³⁶⁷ agiunge¹³⁶⁸ tuturor într-un chip parte, să le meastece toate într-un loc, de-acia să facă părți pre frați, să ia cineș partea sa. Iară, de /⁵⁹¹ va vrea vreunul de-acei fraș, să dăruiască cuiva partea sa, iaste volnic, numai den mijloc ce va fi neîmpărțit, cu aceaia nu iaste volnic.

---

pre tată-său pentru să facă strâmbătate celorlalți frați, atunce are voie părintele să nu-i dea nemică aceluia; – așijdere, de va vrea părintele să-și îndzestreadze vreo fată sau vreo nepoată după putearea lui, iară feciorul nu-l va lăsa, aceasta încă să pață ca și celalal: să-ș piiardză partea; – așijdere, de va avea omul ceva, vreo rudă, și vor ști aceale rude că, daca va muri, vor rămânea lor toate bucatele lui și ei nu-l vor socoti; – sau de va cădea la boală sau la altă nevoie, ei nu-l vor griji, nice-l vor cu nemică agiutori, are și el atunce voie să nu le lase nemică dentru avearea lui; – iară, de să va prileji altă mai de aproape rudă sau și streini și de-l vor lua să-l grijască și să-l aducă la casa lor și să-l socotească și să cheltuiască la boala și la nevoia lui, și de-l vor sluji până la svârșitul lui, aceștia să-i moștenească tot ce va avea pre urmă, ver rudă, ver strein.

¹³⁶⁴ Ș. T.: GLAVA 32 Pentru feciorul ce va fi eretic (*Pravila împăraților*): De va fi neștine creștin drept, iară feciorul lui va fi eretic, de nu va creade în pravoslavie, după cum au mărturisit svintele săboară, atunce are voie părintele să-l facă să nu aibă nemică dentru avuția lui. Sau cându să va însura feciorul și nu va întreba de tată-său, nemică să nu aibă dentru avuția tătâne-său, iară, de va muri el și va avea feciori, feciorii lui să ceară partea tătâne-său de la moșu-său și să li-o dea, numai îmei lor să nu dea nemică.

¹³⁶⁵ Scris: **врътось.**

¹³⁶⁶ Scris: **връстж.**

¹³⁶⁷ Inițial scris: **ворба.** Corectat parțial prin suprascriere.

¹³⁶⁸ Scris peste tot: **авъице.**

De va face neștine zăpis și vor fi nescrîș trei marturi, să fie de credință

(*Armenopol:*) Cela ce scrie zăpisul să creade ca și sângur cela ce-au făcut zăpisul. De va face neștine zăpis și va uita să scrie niscare lucruri, dup-acea, târdziu, îș va aduce amente, să nu strice zăpisul cel dentâi, ce să facă o țidulcă să scrie acolea toată tocmeala. Aceasta încă să creade ca și zăpisul, numai să fie scrise toate acealea lucruri ce s-au fost uitat. Aceasta țidulcă să chiamă lătineaște codichelos¹³⁶⁹, ce să dzice adaos.

307 CAP.

**Pentru zăpisul ce face omul la moartea sa pre agonisita lui /⁵⁹² cea direaptă,
iară nu pre lucruri streine, dzeastre sau alte lucruri,
ce vor fi apucat de undeva**

(*Pravila împăraților:*) Omul iaste volnic la moartea sa a face cu agonisita sa, a face și a o da cui va vrea el; macar și a strein de va da, iaste dat. De va avea omul frăție și liubov curat cu un priiatin în viața sa, dragostea și prieteșugul cel bun nu să uită nice după moarte. Drept-aceaia, pentru prieteșugul cel bun năzuiăște omul de-ș lasă nedeajdea pre un priatel bun și-ș lasă toată agonisita cea direaptă, carea au agonisit el sângur cu usteneala lui au cu neșteterie au cu slujba au cu călătoriia au cu meșterșugul său. Cu acesta lucru numai ce iaste /⁵⁹³ volnic a da și a lăsa pre mâna streinului, ce să dzice priiatenului. Iară alte lucruri ce-i vor fi de moșie să margă iară pre moșie. Sau, de-i vor fi dat părinții nescare bani sau alte lucruri să meargă într-o cale sau de-i vor isprăvi părinții vreo cinste sau vreo boierie, orice dobândă va face, aceaia să chiamă despre părinți. Deci nu iaste volnic a lăsa a streini, fără iarăș părinților sau rudelor. Pre aceastea nu poate să facă scrisoare sau zăpis de rămășiță¹³⁷⁰ nemărui, fără numai pre agonisita sa ce-au agonisit cu munca și chinul său, pre aceastea poate să facă zăpis să să lase cui va fi voia lui. Pentru acest lucru scrie mai sus: Când va face omul zăpis de rămășiță, să fie treaz și întreg la fire. /⁵⁹⁴

[307 bis CAP.]

Așijdere, pentru codichelos, ce să dzice pentru țidulcă

(*Armenopol:*) Țidulca iaste o hârtioară micșoară. Aceasta țidulcă poate să să facă de multe ori și fără zăpis, când să prilejeăște omul în loc ca acela, de nu poate și dă să facă zăpis desăvârșit¹³⁷¹ au pentru vreo grabă au pentru altă neputință sau nu să prilejesc marturi atunce, într-alt chip n-are cum, ce apucă o fărâmă de hârtie și scrie ce iaste mai de treabă. Deci aceasta încă să chiamă țidulcă.

¹³⁶⁹ Scris: КОДИКЕЛОС.

¹³⁷⁰ N. N.: „donație”.

¹³⁷¹ Scris: ДЕСЪВРЪШИТ.

Pentru ceta ce să lasă cuiva după moarte să-l grijască

(*Armenopol:*) Când să va lăsa neștine pre mâna cuiva cu toate bucatele lui, atunce să cunoască ceta ce va lua avearea cuiva pre mâna lui că nu i-au /⁵⁹⁵ dăruit lui acea aveare să facă cum va vrea, ce iaste el datoriu și cum are fi legat să facă pre urma lui cumu-l va fi învățat ca să-i fie grija de sufletul lui. Drept aceaia, această tocmală să chiamă lătinește legato¹³⁷², cumu s-are dzice lucru cu legătură.

(*Așijdere:*) De-ș va dărui neștine casa cuiva, cumu s-are dzice de o va lăsa pre mâna cuiva după moarte pomană și, de să va prileji să ardză acea casă, locul să fie iară celuia ce-au fost și dentâi.

(*Pravila împăraților:*) Bucatele ce le va lăsa omul la moartea sa pre¹³⁷³ mâna cuiva să le dea drept sufletu-i sau să le ție feciorilor, de le va fi prețuit, iaste datoriu ceta ce ia pre mâna lui sau să le puie toate de față sau să le dea prețul drept cât au fost /⁵⁹⁶ prețuite, iară alte lucruri ce să vor fi dat neprețuite de pururea, cumu le vor afla oameni buni c-au fost, daca nu vor fi de față, să cade să li să dea prețul.

309 CAP.

**Pentru pristavul ce-l va lăsa neștine ispravnic casăi sale,
fiindu-i cuconii micșori**

(*Armenopol:*) Ispravnic și pristav să-ș lase omul feciorilor săi când nu vor fi de vârsta¹³⁷⁴ legii. Care lucru să cade ispravnicului foarte cu direptate să socotească și să grijască aceale bucate până când vor veni în vârsta¹³⁷⁵ lor, cum învață leagea.

(*Matheiu:*) De va muri neștine și va lăsa cuconi mici, carii nu vor fi de vârsta¹³⁷⁶ legii și, de nu le va lăsa el sânгур ispravnic, să li să dea ispravnic de la domnie.

(*Așijdere:*) De va muri muiarea /⁵⁹⁷ și va rămânea bărbatul ca să fie volnică a-ș lăsa ispravnic pre bucatele feciorului său, macar fie și viu bărbatul ei.

Iară, de vor fura pristavii niscare bucate de a cuconilor celor mici, de doo ori să le plătească. Cuconii mici să chiamă ceia ce sânt până în 6 ai.

(*Săborul 4:*) În trei capete a canonului Săborului al Patrul, dă învățatură cum și episcopii și preoții și călugării proșt pot să fie ispravnici cuconilor celor mici.

(*Săborul 6:*) Învăță acest svânt săbor cum să fie ispravnicii oameni de vârstă¹³⁷⁷, iară nu prea tineri, ce să fie mai sus de 25 de ai, iară mai gios¹³⁷⁸ să nu fie.

---

¹³⁷² Scris: **ЛЕГАТО.**

¹³⁷³ Scris: **ПРЪ.**

¹³⁷⁴ Scris: **ВРЪСТА.**

¹³⁷⁵ Idem.

¹³⁷⁶ Scris: **ВРЪСТА.**

¹³⁷⁷ Scris: **ВРЪСТЖ.**

¹³⁷⁸ Scris: **УОСЬ.**

**Pentru avuția sau alte bucate ce-ș dă omul în viața lui
la vreun priiatin sau cunoscut**

(*Armenopul:*) Aceasta ce-ș dă omul unealtele sau /⁵⁹⁸ alte bucate, acesta le dă pentru vreo nevoie sau de vreo frică sau când va să margă într-o cale departe, de ce-ș dă avuția sa pre mâna unui priiatin și are nedeajde că i le va griji și le va socoti. Drept aceeaia pentru ca să fie lucrul cu întărire și adevărat, ca să nu-i fie cu smenteală, să cade, ce va da pre mâna cuiva, să ia scrisoare de la mâna lui și să fie după scrisoare, încă să fie și marturi oameni de credință și de cinste.

(*Matheiu:*) De să va prileji să piardză avuția sau bucatele cela ce le va lua pre mâna lui, au de-l vor fura furii sau de-l vor prăda nescare limbi sau de-l vor tâlhui niscare oameni răi, atunce să nu plătească acea pagubă nice el, nice feciorii cine vor fi pre urma lui. Cu adevărat, numai când /⁵⁹⁹ să va adevăra lucrul c-au făcut vreun hicleșug acesta sângur, de s-au făcut acea pagubă cu tocmala lui sau, cumu le va fi fost tocmala în mijlocul lor, de vor peri de pre mâna lui aceale bucate, a căruia să fie paguba, de aceasta cum vor fi graiți dentâi.

311 CAP.

**Pentru fiece lucru ce să va giudeca¹³⁷⁹ la vreun giudeț¹³⁸⁰
și cumu i să va afla giudeț¹³⁸¹ și să va isprăvi un lucru, așa să fie**

(*Armenopul:*) Au pre dreptate au pre strâmbătate, giudețul¹³⁸², cumu-l va face și-l va isprăvi giudecătoria¹³⁸³ la scaunul său, așa să rămâie și să fie stătătoriu, cum au făcut acel giudecătoria¹³⁸⁴ ș-au aflat cu sufletul său.

(*Matheiu:*) Giudețul¹³⁸⁵ cel ales orice va giudeca¹³⁸⁶ și cum va da răspuns, așa rămâne, iară la alt giudecătoria¹³⁸⁷ /⁶⁰⁰ să nu să mai giudece¹³⁸⁸.

312 CAP.

**Pentru tocmala ce să vor tocmi doo părți de bunăvoia sa,
cum nu poate să să mai schimbe nice la un giudeț¹³⁸⁹**

(*Armenopul:*) Toate tocmealele ce să vor tocmi dentre [sic!] oameni buni, veri cu scrisoare veri fără scrisoare, cumu s-au tocmi, să fie lucrul stătătoriu și adevărat.

---

¹³⁷⁹ Scris: УДЕКА.

¹³⁸⁰ Scris: УДЕЦЬ.

¹³⁸¹ Idem.

¹³⁸² Scris: УДЕЦЬАЬ.

¹³⁸³ Scris: УДЕКЪТОРЮАЬ.

¹³⁸⁴ Scris: УДЕКЪТОРЮ.

¹³⁸⁵ Scris: УДЕЦЬАЬ.

¹³⁸⁶ Scris: УДЕКА.

¹³⁸⁷ Scris: УДЕКЪТОРЮ.

¹³⁸⁸ Scris: УДЕЧЕ.

¹³⁸⁹ Scris: УДЕЦЬ.

(*Matheiu:*) Oricâte tocmeale sânt scrise fără de înșelăciune, nice stau împotriva pravilei, acelea sânt priimite¹³⁹⁰.

(*Așijdere:*) Tocmealele astupă audzul, ce să dzice tocmealele cealea ce să tocmeaște neștine cu pârașul său închid și încetează toate vrajbele și gâlceavele celor ce stau împotrivă unul altuia și, dacă să va face tocmeala cu voia amânurilor părților, acesta lucru nice la un giudeț¹³⁹¹ nu va merge.

(*Neara a lui Leon Preaînțelep*⁶⁰¹*tul împărat:*) În toate tocmealele unde va fi scris chipul crucii Mântuitorului, sau numele Svintei Troițe¹³⁹², cu credință și adevărat iaste aceasta pentru adevărul ce mărturiseaște întru dânsă.

(*Armenopol:*) Tocmealele ce sânt fără de leage nu sânt întregi, ce să dzice lucrul fără de leage n-are nice o tărie, nice-i bun de nemică.

313 CAP.

Pentru giurământ¹³⁹³

(*Pravila împăraților:*) Giurământul¹³⁹⁴ are putearea isprăvirei giudețului¹³⁹⁵, ce să dzice: Giurământul are puteare a osindi spre moarte și oricarele va lua asupra sa giudețul¹³⁹⁶ vinovatului sau năpatea lui, dacă va giura¹³⁹⁷ el pre dâns că iaste vinovat, pune-l pre acesta giudeț¹³⁹⁸ asupra lui. Deci, atunce, nu va mai putea grăi într-alt chip de dâns, de vreme ce-au priimit¹³⁹⁹ el întâi giurământ.

(*прѣмъдрагъ лъва*¹⁴⁰⁰;) /⁶⁰² Dacă va pâri neștine pre un asuprit și de-i va da giudețul¹⁴⁰¹ să giure¹⁴⁰² pre dâns, într-acel ceas să svârșeaște giudețul¹⁴⁰³, dacă va face el giurământ.

(*Armenopol:*) Dzice împăratul Leon la neară⁴ în 24 capete și dă voie să să foarte cercetează lucrul celuia ce s-au giurat¹⁴⁰⁴, să nu cumva să fie giurat pre strâmbătate.

(*Matheiu:*) Cuconului ce va fi de vârstă¹⁴⁰⁵ giurământ nu i să va da.

(*Așijdere:*) Giurământul iaste cuvânt, pentru care cuvânt să încredințază tot adevărul.

(*Înțeleptul Leon:*) Cela ce va face giurământ vrând să încapă la niscare ocine sau de-l va îndemna cineva sau de-i va veni leage de la giudeț¹⁴⁰⁶ să giure să iasă

¹³⁹⁰ Scris: прїимите.

¹³⁹¹ Scris: ѡдѣць.

¹³⁹² Scris: свѣтен трѡце.

¹³⁹³ Scris peste tot: ѡбрѣмънтъ.

¹³⁹⁴ Scris: ѡбрѣмънтѡль.

¹³⁹⁵ Scris: ѡдѣцьѡли.

¹³⁹⁶ Scris: ѡдѣцьѡль.

¹³⁹⁷ Scris: ѡбра.

¹³⁹⁸ Scris: ѡдѣць.

¹³⁹⁹ Scris: прїимитъ.

¹⁴⁰⁰ Probabil greșit. În slavonă: Preaînțeleptul Leon.

¹⁴⁰¹ Scris: ѡдѣцьѡ.

¹⁴⁰² Scris: ѡбре.

¹⁴⁰³ Scris: ѡдѣцьѡль.

¹⁴⁰⁴ Scris: ѡбратъ.

¹⁴⁰⁵ Scris: врьстж.

¹⁴⁰⁶ Scris: ѡдѣць.

den nevoie și, dup-aceia, să va afla c-au giurat strâmb, aceluia iaste giudețul¹⁴⁰⁷ să i să taie nasul, într-acesta chip și mărturiilor ce vor mărturi/⁶⁰³ si cu giurământ și vor rămânea de menciună.

(*Învățătura a mulți:*) Alte pravile învață să i să taie mâna ce-au pus pre *Svânta Evanghelie* și pre *Svânta Cruce* când au giurat¹⁴⁰⁸ strâmb.

(*Așijdere, acestora:*) Omului rău și carile nu să teame de Dumnedzău, acestuia giurământ să scrie pre apă.

(*Grigore Bogoslov:*) Cela ce va giura¹⁴⁰⁹ strâmb pre Dumnedzăul său și pre leagea sa, să nu să gândească că-i va uita Dumnedzău acesta lucru.

De giurământ fugi, macar de-ai ști că giuri¹⁴¹⁰ și drept.

Cela ce giură strâmb, să leapădă de Dumnedzău.

Ferice de cela ce nu va face giurământ nice drept, nice strâmb.

314 CAP.

Pentru feciori, ca să-ș hrănească și să-ș grijască pre părinții lor

(*Armenopol:*) Feciorii trebuiaște să-ș socotească și să-ș hrănească pre părinții săi /⁶⁰⁴ la nevoia și sărăcia lor. Așijdere, și părinții trebuie să-ș hrănească feciorii săi. Pentru hrană¹⁴¹¹ sânt datori să hrănească unii pre alalți, iară datorie nice să plătească feciorul pentru părinte, nice părintele pentru fecior.¹⁴¹²

315 CAP.

Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia¹⁴¹³ fără de știrea lui

(*Iustinian¹⁴¹⁴ împăratul:*) De va merge să are neștine cu plugul pământul altuia și nu-l va întreba și de-l va și sămăna, să-ș piiardză și arătura și sămânța, iară pământul să-l seacere a cui au fost și nu l-au întrebat.

316 CAP.

Pentru cela ce va nămi bou să lucreadze cu dâns și să va prileji de va muri

(*Așijdere, Iustinian:*) De va lua neștine vreun bou să-ș lucreadze cu dâns și de să va prileji să moară, să socotească giudețul¹⁴¹⁵: De va fi murit boul /⁶⁰⁵ acolo, pre acel loc unde au fost luat să lucreadze, să fie un bou mort, iară, de va fi dat într-alt loc și va fi murit boul acolo, să-l plătească.

---

¹⁴⁰⁷ Scris: ѡѢдецьѡль.

¹⁴⁰⁸ Scris: ѡѢратъ.

¹⁴⁰⁹ Scris: ѡѢра.

¹⁴¹⁰ Scris: ѡѢри.

¹⁴¹¹ ѡ adăugat deasupra cu altă cerneală.

¹⁴¹² Ș. T.: GLAVA 33 Pentru feciori ca să-ș hrănească și să-ș grijască pre părinții lor (Armenopol): Feciorii trebuiaște să-ș socotească foarte și să-ș hrănească pre părinții săi la nevoia și sărăcia lor. Așijdere, și părinții trebuie să-ș hrănească feciorii-ș. Pentru hrana lor sânt ei datori să hrănească unii pre alții, iară datorie nice să platească feciorii pentru părinte, nice părintele pentru feciori.

¹⁴¹³ Scris: ѡлтѡж.

¹⁴¹⁴ Scris peste tot: ѡѡстиніан.

¹⁴¹⁵ Scris: ѡѢдецьѡль.

Pentru ceta ce va nămi vreun cal și-l va prea încărca cu sarcina

(*Înțeleptul Leon:*) Ceta ce va nămi vreun cal să margă într-o cale până unde să vor neguța și de-l va prea încărca fără de ispravă, și-l va strica, să dea samă de ce l-au prea încărcați și l-au stricat.

(*Armenopol:*) De va nămi neștine un cal să margă până în cutare loc și nu va merge acolo unde au dzis, ce va merge într-alt loc mai departe și de va muri calul, să-l plătească, de vreme ce n-au mări unde au dzâs, ce ș-au schimbat calea. Iară, de va merge acolo unde s-au tocmit și de să va prileji să să strice calul, atunci va fi paguba a celuia cu ca/⁶⁰⁶lul ce l-au nămit, numai să nu fie făcut vre-un hicleșug ceta ce-au îmblat cu dâns și nu-l va fi socotit, nice-l va fi grijit cumu să cade.

318 CAP.

Pentru ceta ce va lua vie să o lucreadze în parte, așijdere, și ceta ce va lua de la altul sămânță de va sămăna în parte în pământul său

(*Iustinian împărat:*) Plugariul, de va lua sămânță de la altul, și va sămăna¹⁴¹⁶ în parte și, de nu va fi arat sau grăpat pământul bine, cumu să cade, ce va fi numai îngăimat, acela să-ș piardză arătura și lucrul ce va fi lucrat și nemică să nu ia den roada celuia pământ.

Iară, de va fi luat neștine vreo vie să o lucreadze în parte și de să va leni și nu o va lucra cum trebuie, ce să va scăpa de niscare lucruri, au de săpat au de plevit sau /⁶⁰⁷ de alte, acesta să-ș piardză lucrul și să nu ia nemică den roadă.

319 CAP.

Pentru ceta ce-ș va face casă sau altă zidire pre locul altuia sau de va răsădi vie sau pomeate fără voia celuia cu locul

(*ТОЖЕ ЮСТИНИАН*¹⁴¹⁷, 34:) Oricine va face casă sau alte zidiri sau de va pune vie sau va răsădi pomi pre locul altuia¹⁴¹⁸, fără știrea lui, ca să fie toate a celuia cu locul și să-ș piardză și cheltuiala toată.

320 CAP.

Pentru dzilele sfântului Post¹⁴¹⁹ cel Mare; așijdere, și pentru venerea și miercurea, cumu să cade a ținea prespre tot anul

(*Pravila Svinților Apostoli, 69 capete:*) Această Pravilă a Svinților Apostoli învață de grăiaște: Orice episcop sau preot sau diacon sau ceteș sau peaveș, de nu va posti dzilele svântului Post celui Mare a svintelor Paștii, așijdere, miercurea /⁶⁰⁸ și venerea prespre tot anul, fără când vor fi praznice *рѣпрскіи*¹⁴²⁰ sau hârți¹⁴²¹, alegând

¹⁴¹⁶ Adăugat ulterior cu aceeași cerneală deasupra rândului.

¹⁴¹⁷ În slavonă, eronat: De asemenea Iustinian.

¹⁴¹⁸ Scris: *алтѣж*.

¹⁴¹⁹ Scris: *пос*.

¹⁴²⁰ În slavonă: împărătești, domnești.

¹⁴²¹ Scris: *хърци*.

numai de să va prileji neștine bolnav. Așa într-acesta chip dă învățătură acest svânt canon: Cela ce nu va cinsti acestea dzile cu postul, de va fi om hirotonit să fie lepădat den cinstea sa, iară, de va fi mirean, să să afurisească, ce să dzice să fie împărțit de svânta besearică și de svânta cumenecătură și să aibă canon o samă de vreme.

(*Nechifor, patriarhul de Țarigrad, 8 capete:*) Învăță acest svânt părinte, de dzice așa: Cine nu va posti miercurea și venerea prespre tot anul, nu trebuie să-l cumenece pre dâns cu partea pravoslavnicilor, că locul acestuia și partea lui iaste cu a celor necredincioși păgâni.

(*Vasilie великий:*) Marele Vasilie încă ne învăță de dzice: /⁶⁰⁹ Cela ce dezleagă miercurea și venerea, răstignește pre Domnul ca și jidovii, pentru că miercuri s-au dat spre chinuri, iară veneri s-au răstignit. Numai în ceale 12 dzile după Născut până la Bogoiavlenie¹⁴²², așjidere, săptămâna Rosaliilor, după ce-au pogorât Duhul Svânt sau și alte dzile dezlegate, după cum scriu tipicele.

321 CAP.

Pentru călugări, ca să postească luna prespre tot anul

(*Ioan Postnic:*) Călugării să postească luna prespre tot anul, cum postesc miercurea și vinerea, așa să cinstească și luna, după cum au luat învățătură de la svinții părinți. Că ce folos va fi călugărilor, de nu vor întreace cu ruga și cu postul pre mireani, pentru că mulți mireani ce au frica lui Dumnedzău, ei /⁶¹⁰ încă cinstesc această dzi, luna, ca și miercurea și venerea.

(*Simeon de Solun:*) Dzice și acest Svânt Simeon de Solun, ce-au fost ciudotvoret, scrie la jitia lui ca să postească călugărul prespre toată vremea o dzi ca altă și fără de vremea postului, nu mai puțin, ce până în al noole ceas. Și nu numai acesta, ce și alți toți părinții dau această învățătură.

(*Săborul de la Gagra, 10 capete:*) Dă învățătură acest svânt săbor, de dzice așa: Fiecine dentru călugări, alegând fără cela ce va fi bolnav, și de să va înălța cu firea și nu va feri dzilele ceale de post, ce-au dat învățătură svinții părinți, și de va întări acest gând întru sine, că nu simt drept nemică învățătura svinților părinți, acela ca să¹⁴²³ fie anathema¹⁴²⁴. /⁶¹¹

322 CAP.

Pentru muiarea ce va naște pruncu în Postul cel Mare, alegând pre Săptămâna cea Mare; așjidere, pentru bărbatul sau muiarea ce nu va posti pre acealea dzile

(*Timotheiu*¹⁴²⁵, *patriarhul de Alexandria, 8 capete:*) Dzice acest svânt părinte: Muiarea ce va naște prunc pre Postul cel Mare și așa-ș¹⁴²⁶ în săptămâna cea mare, aceasta să fie slobodă la bucate cu unt-de-lemn și să bea și vin, că n-are nice un

¹⁴²² Scris: БГОШВЛЕНИЕ.

¹⁴²³ Suprascris peste alt cuvânt, greu lizibil.

¹⁴²⁴ Scris: АНАТЕМА.

¹⁴²⁵ Scris: ТИМОФЕЮ.

¹⁴²⁶ Altă lecțiune: așa-ș.

păcat pentru mâncarea. Că postul s-au făcut pentru ca să-ș slăbască neștine trupul, deci, aceasta fiind slabă și bolnavă, ceare bucate pentru ca să să întărească trupul să să însănătoșeade.

(*Așjdere, acesta Timotheiu*¹⁴²⁷:) Iarăș dzice; Cea ce va fi bolnav pre dzilele de post, nime nu-l opreaște să nu mănânce unt-de-lemn și /⁶¹² să bea vin, numai carne să nu mănânce, de-are fi cât de bolnav, macar spre moarte.

(*Valsamon*:) Iară Valsamon scrie la tâlcul¹⁴²⁸ Pravilei Svinților Apostoli în 69 capete, așjdere, și Ioan Postnic dzice de învață: Cea ce va mânca carne pre dzile de post sau miercuri sau veneri, în cășligi, 2 ai ca să nu să cumenece și să aibă canon cumu-i va da duhovnicul.

323 CAP.

Pentru dzua, în ce chip poate să cunoască neștine de când să înceape și când să sfârșește¹⁴²⁹

(*Matheiu*:) Dzua să înceape den șapte ceasuri den noapte până iarăș în șapte ceasuri de noapte.

324 CAP.

Cap de pravilă pentru canonul pocăinței, cumu s-au dat putere arhierilor să adaogă și să scadză canonul celora ce să vor ispovedui și vor veni spre pocăință și cumu să cade⁶¹³ **să priimașcă**¹⁴³⁰ **pre tot omul păcătos, de nime să nu să oscârbască**¹⁴³¹, nice să-ș întoarcă fața despre dâns

(*Săborul Dentâi, 12 capete*:) În doosprădzeace¹⁴³² capete a cañonului acestui svânt Săbor Dentâi, așjdere la al Doile și la al Cincile s-au dat această putere vlădicilor ca să adaogă și să scadză canonul celui păcătos ce să va pocăi; oricumu le va părea și cumu le va fi voia, așea să facă, după cum vor vedea și vor cunoaște herbenteala și osârdia¹⁴³³ omului și puterea celuia ce să va pocăi și să le socotească viiața, în ce chip lăcuiesc în ceastă lume, bine au rău sau ce fire iaste, înțeleptu-i au neînțelegătoriu, după firea omului să i să dea și să i să socotească și canonul lui.

(*Săborul de la Cartaghen*:) Pre cea ce va /⁶¹⁴ vrea să să pocăiască, să-l priimiț¹⁴³⁴, că cuntenirea și legătura și dezlegătura și iertarea păcatelor vlădicilor s-au dat pentru căce sânt chip pre locul apostolilor, căroră le-au dat Hristos puterea, când le-au dzâs: Câte veți lega pre pământ, fi-vor legate și în cer, și câte veț dezlega pre pământ, fi-vor dezlegate și în cer.

---

¹⁴²⁷ Scris: тимоѳею.

¹⁴²⁸ Scris: тлъкъль.

¹⁴²⁹ Scris: сѣръшащѣ.

¹⁴³⁰ Scris: прїимаскѣ.

¹⁴³¹ Scris: оскръбаскѣ.

¹⁴³² Altă lecțiune: douospredzeace.

¹⁴³³ Scris: осръдіѧ.

¹⁴³⁴ Scris: прїимиц.

(*Canonul svinților apostoli:*) Oricare mitropolit sau episcop sau preot [să-l priimască]¹⁴³⁵ pre cela ce să va întoarce despre păcate și va veni spre pocăință, și cela ce nu-l va priimi¹⁴³⁶ și să-l cuprindă în brațele sale, ce-l va goni și să va oscârbi¹⁴³⁷ de păcatele lui, acela să fie lepădat den cinstea sa pentru căce au scârbit¹⁴³⁸ pre Hrisos, pre carele au dzis: Bucurie iaste în ceriu de un păcătos cându să pocăiasse și pentru mântui/⁶¹⁵ rea păcătoșilor S-au pogorât den ceriu și S-au împelițat și nice într-o dzi nu iaste nice un păcat să biruiască pre dragostea lui Dumnedzău ce-are cătră oameni.¹⁴³⁹

325 CAP.

Pentru preotul ce să va face sângur duhovnic, de va ispovedui fără de voia arhiereului a eparhii lui

(*Săborul Cartaghenului, 43 capete:*) În 43 de capete a canonului acestui svânt Săbor de la Catarghen [sic!] dă învățatură: Preotul sau iermonahul, de va fi duhovnic și va ispovedui pre creștini fără de carte de la vlădicul locul aceluia, acesta ca să aibă canon mare și certare, să fie oprit de liturghie¹⁴⁴⁰ multă vreme, ca un călcătoriu de dumnedzăieștile pravile, pentru căce nu numai pre sine au pierdut, ce pre toți pre ceia ce s-au ispoveduit /⁶¹⁶ cătră dâns, pentru că sânt neispoveduiți și oricâte va fi legat sau dezlegat, nice una de aceastea întru nemică nu vor fi.

Datu-s-au puteare iermonahului și preotului mirean să duhovnicească, însă cu voia și cu blagoslovenia arhiereului a poporului aceluia.

326 CAP.

Pentru duhovnicul ce va vădi păcatul celui ce să va ispovedui la dâns; așijdere, ce va să dzică duhovnic

Scrie Valsamon la tâlcul¹⁴⁴¹ Pravilei Svinților Apostoli în 54 de capete cum să ispoveduiască preoții mireani, așijdere, și iermonahii, însă numai să fie cu voia vlădicilor.

Duhovnic va să dzică cercetătoriu, ce cercetează toate lucrurile omului ceale trupești și sufletești, ceale ascunse și nevădute căte să gădesc întru inima și sufletul /⁶¹⁷ omului. Iară pentru vădirea duhovnicului, ce va vădi păcatul cuiva, dzâc o samă dentru învățătorii besericii: Acela duhovnic să fie oprit de preoție trei ai; iară alții dau învățatură să fie oprit de tot de preoție și de darul duhovniciei, numai atâta puteare ca să aibă cât să fie volnic a să priceștui cu svânta cumenecătură.

---

¹⁴³⁵ Cuvinte lipsă în text.

¹⁴³⁶ Scris: **прими.**

¹⁴³⁷ Scris: **оскръби.**

¹⁴³⁸ Scris: **скръвить.**

¹⁴³⁹ Ș. T.: GLAVA 4 (Scrie canonul svinților apostoli): Oricare mitropolit sau episcop sau preot pre ceia ce să întoarce despre păcate și va veni spre pocăință și cela ce nu-l va priimi și să-l cuprindă în brațele sale, ce-l va goni și să va oscârbi de păcatele lui, acela să fie lepădat de cinstea sa pentru căce au scârbit pre Hristos, pre carele au dzâs: Bucurie iaste în ceriu de un păcătos cându să pocăiasse și pentru mântuirea păcatelor s-au pogorât din ceriu și s-au împelițat și nice într-o dzi nu iaste nice un păcat ca să biruiască pre dragostea lui Dumnedzău ce are cătră oameni.

¹⁴⁴⁰ Scris: **литургіе.**

¹⁴⁴¹ Scris: **тълкълъ.**

Iară pravila cetăților, ce să dzice a mireanilor, scrie așa: Să-i scoată limba den rădăcină să i-o taie și să o leapede și să-l lase să moară.¹⁴⁴²

327 CAP.

Pentru omul bolnav, de-l va pripi moartea și va fi într-acea dzi mâncat și băut, ca să-l cumenece; sau de va fi neștine oprit de cumenecătură pentru păcate și nu-ș va fi împlut canonul la moartea lui, să nu să lase necumenecat

(*Nichifor patriarh:*) De va pricepe /⁶¹⁸ neștine pre bolnav că iaște slab și iaste spre moarte, să-l priceștuiască cu svânta cumenecătură, nemică să nu-l smentească pentru căce are fi mâncat sau băut într-acea dzi.

(*Învățătură cu tot săborul:*) Iară ceia ce să vor prileji să fie supt canon, având cuntenire de la duhovnice atâția ai să nu să cumenece, iară de vor vedea și pre aceștia că sânt bolnavi spre moarte, ca să-i cumenece fără nice de o smenteală, pentru ca să nu scape de un dar ca acesta, iară, de să va scula den boală și să vor însănătoșea, să nu să cumenece până nu să va împlea sama celor ai, ce-i va fi dat duhovnicul. Atuncea să fie volnic a să cumeneca.

328 CAP.

Pentru cela ce va muri necumenecat

(*Ioan Postnic:*) Iară, de să va prileji să moară neștine necu/⁶¹⁹menecat, de va fi fost acest lucru pentru nesocotița și leanea lui, păcatul lui va fi, Deci trebuie să i să facă după moarte liturghie și alte milostenii, iară ceia ce vor fi mai-mari aceii case, pentru nesocotița lor, ca să aibă și aceștea canon 2 ai și să facă în toate dzilele câte 100 de metanii.

зрн:¹⁴⁴³ Iară, de vor fi chemat preotul să meargă să cumenece și nu va fi mârș într-acei ceas, ce să va leni și, zăbăvându-să, bolnavul va muri necumenecat, acela preot un an să-ș slujască preoții sale, ce să dzice să aibă canon un an.

329 CAP.

Pentru cei tineri, feți sau feate, de ce vârstă¹⁴⁴⁴ să cade să să apuce de duhovnicie să să ispoveduiască

(*Ioan de Chitru:*) Dă învățătură acest svânt părinte, cum tânărul ce va fi parte bărbătească, să-ș prindză /⁶²⁰duhovnic și să să ispoveduiască când va fi de 14 ai, iară fata să aibă duhovnic când va fi de 12 ai.¹⁴⁴⁵

---

¹⁴⁴² Ș. T.: GLAVA 5 **вѣроу**: Oare ce iaste și ce să chiamă duhovnicul? Așjidere, duhovnicul, ce va vâdi păcatele cuiva, ce canon va avea? **вѣроу**: Duhovnic va să dzică cercetătoriu ce cerceteadză toate lucrurile omului ceale trupești și sufletești, ceale ascunse și nevădzute câte să găsească întru inima și sufletul omului. Iară pentru vâdirea duhovnicului ce va vâdi păcatele cuiva, dzic o samă dentru învățătorii besearicii: Acela duhovnic să fie oprit de preoție și de darul duhovniciei, numai atâta puteare ca să aibă cât să fie volnic a să priceștui cu svânta cumenecătură. Iară pravila cetăților, ce să dzice a mireanilor, scrie așa: Să-i scoată limba den rădăcină, să o taie și să o leapede și așa să-l lase să moară.

¹⁴⁴³ În slavonă: observă, vezi.

¹⁴⁴⁴ Scris: **връстѣ**.

¹⁴⁴⁵ Ș. T.: GLAVA 6 Pentru cei tineri feți sufletești, de ce vârstă să cade să să apuce de duhovnicie să să ispoveduiască (Ioan de Chitru): Dă învățătură acest svânt părinte cum tânărul, ce va fi parte

**Pentru ceia ce să vor ispovedui de bunăvoie, cu toată osârdia¹⁴⁴⁶ lor,
în ce chip li să va da canon**

(*Nichifor patriarh:*) Daca să va ispovedui omul cu bună vreaarea sa și cu tot sufletul său de să va întoarce și-ș va urî păcatele și le va mărturisi, atunce iaste datoriu duhovnicul ca să facă iușoare leacurile ranelor lui și canonul, ce va vrea să-i dea, să cade să-l împartă în trei părți: Deci o parte să o puie asupra milei lui Dumnedzău, că nu iaste nime fără păcate, numai sânghur Fiiul lui Dumnedzău, Carele ne-au răscumpărat cu cinstitul sângele svinții Sale și ne-au scos pre noi den mânule diavolului ce-am fost /⁶²¹ cuprinși; a doa parte să să dea acestuia ce-au făcut păcatul, însă iarăș să socotească după puteare și după cum va priimi¹⁴⁴⁷ sânghur cu voia lui; iară a tria parte să ia sânghur duhovnicul asupra sa, pentru putearea ce are de la vlădicul său a lega și a dezlega.¹⁴⁴⁸

331 CAP.

**Pentru duhovnic, cumu i să cade să aibă loc iscusit și tocmit deusebi
acolo unde va ispovedui și să știe cumu-l va întreba și în ce chipu-l va iscodi;
așijdere, și pentru cela ce va priimi¹⁴⁴⁹ canonul și pentru cela
ce nu va priimi¹⁴⁵⁰ și să-i socotească și bătrânețele și tinerețele**

(*Simeon de Solun:*) Duhovnicul trebuie să aibă loc bun și cinstit unde va vrea să ispoveduiască pre om și să-l ia cu bine și cu cuvente dulci de învățătură și să să arate îna/⁶²²ntea lui veasel și cu inimă curată și, mai vârtos¹⁴⁵¹, cu frica lui Dumnedzău, iară să nu să arate scârbit¹⁴⁵² și greu la cuvente, să-l înfricoșeade, ca să-ș uite gândurile ce va să-i arate, ce cum va ști mai cu meșterșug, așea să-l descoase pentru să i să deșchidză firea, să arate și să scoată tot ce va avea rău întru inima lui. Pentru acesta lucru învăț să fie duhovnicul om de folos și învățat.¹⁴⁵³

---

bărbătească, să-ș prindză duhovnic și să să ispoveduiască când va fi de 14 ai, iară fata să aibă duhovnic când va fi de 12 ai.

¹⁴⁴⁶ Scris: *осръдіа.*

¹⁴⁴⁷ Scris: *пріими.*

¹⁴⁴⁸ Ș. T.: GLAVA 7 Pentru ceia ce să vor ispovedui de bunăvoie, cu toată usârdiia lor, în ce chip li să cade canon (Nichifor patriarh): Deaca să va ispovedui omul cu bună vreaarea sa și cu tot sufletul său, de să va întoarce și-ș va urî păcatele și le va mărturisi, atunce iaste datoriu duhovnicului ca să facă iușoare leacurile ranelor lui și canonul ce va vrea să-i dea să cade să-l împartă în trei părți, deci o parte să o puie asupra milei lui Dumnedzău, că nu iaste nime fără de păcate, fără numai sânghur Fiiul lui Dumnedzău, carele ne-au răscumpărat cu cinstitul sângele svinții sale și ne-au scos pre noi den mânule diavolului, ce au fost cuprinș. A doa parte să să dea acestuia ce-au făcut păcatul, însă, iarăș, să socotească după puteare și după cum va priimi sânghur cu voia lui, iară a treia parte să ia sânghur duhovnicul asupra sa, pentru puteare ce are de la vlădicul său a lega și a dezlega.

¹⁴⁴⁹ Scris: *пріими.*

¹⁴⁵⁰ Idem.

¹⁴⁵¹ Scris: *врѣтось.*

¹⁴⁵² Scris: *скръвить.*

¹⁴⁵³ Ș. T.: GLAVA 11 Pentru duhovnici ca să aibă loc usebit când vor ispovedui (Simeon de Solun): Duhovnicul trebuie să aibă loc bun și cinstit unde va vrea să ispoveduiască pre om și să-i ia cu bine și cuvinte dulci de învățătură și să să arate înaintea lui veasel și cu inimă curată și, mai vârtos cu

(Ioan Postnic:) Când va vrea duhovnicul să ispoveduiască, atunci acestea cuvinte să dzică cătră cela ce să ispoveduiască: Socoteaște binișor, fiule, că Hristos iaste de stă deasupra ta, de așteaptă ca să ia cuvântul ispovedaniii ce va ieși den rostul tău, deci nu te stidi, nice te înfricoșea sau să-ț fie rușine de mene, de un păcătos, nice ascunde /⁶²³ vreun lucru de taină, ce va fi la inima ta sau să tăgăduiești vreo samă de păcate, ce le descoperi și le arată toate și le mărturiseaște cu toată inima și cu tot sufletul tău, pentru ca să iai iertare și blagoslovenie de la Domnul nostru Isus Hristos. Iară, de veri ascunde ceva și nu veri spune drept, ce veri tăgădui vreun păcat, bine să știi că acela păcat iaste îndoit, cum are fi dentr-unul, naște și altul, căce când ai făcut acel păcat s-au chemat sângur, pentru căce l-ai făcut, acmu, daca nu-l spui, iată că faci și alt păcat, căce-l tăgăduiești. Deci, te socoteaște: De vreme ce ai venit la vraci, să nu te duci fără vendecare, ca apoi păcatul va rămânea asupra ta, iară nu asupra mea! Și, de-acia să înceapă /⁶²⁴ a-l întreba tot pre rând una câte una. Dintâi să-l întreabe oare făcut-au vreun păcat den ceale 7 păcate mari de moarte, care le scriu aicea pre rând; carele iaste întâi aceasta: 1. Când să leapadă omul de leage; 2. Când cade în ocaanie, de-ș piiarde nădejdea spăsenii; 3. Visocoumiia¹⁴⁵⁴, ce să dzice mândriia; 4. Cela ce face de bunăvoie ucidere; 5. Sânge amestecat; 6. Lucru ce iaste mai fără de leage, când spurcă neștine cucoana, carea încă nu iaste de vârstă¹⁴⁵⁵, ce să dzice de 12 ai; 7. Iaste lăcomie și strângere de avuție prespre samă.

După aceasta să-l întreabe și pentru alte păcate mai mici. Și, daca va audzi cuventele și păcatele lui, în ce chip vor fi, ca să aibă a-i da canon după cum învață svintele pravile și după cumu-i va cunoaște bu/⁶²⁵ nătățile lui și după cumu-i va fi și voia lui.¹⁴⁵⁶

frica lui Dumnedzău, iară să nu să arate scârbit și greu la cuvente, să să înfricoșeadze, ca să-ș uite gândurile ce va să-i arate, ce, cum va și ști mai cu meșterșug, așa să-l descoasă, pentru să-i deșchidă firea să arate și să scoată tot ce va avea rău întru inima lui. Pentru acesta lucru învață să fie duhovnicul om de folos și învățat.

¹⁴⁵⁴ Scris: **високочміа.**

¹⁴⁵⁵ Scris: **врѣстѣ.**

¹⁴⁵⁶ Ș. T.: GLAVA 12 Pentru duhovnici, în ce chip să cade să deșchidă firea celuia ce să ispoveduiască (Ioan Postnic): Când va vrea duhovnicul să ispoveduiască, atunci acestea cuvinte să dzică cătră cela ce să ispoveduiască: Socoteaște binișor, fiule, că Hristos iaste de stă deasupra ta de așteaptă ca să ia cuvântul ispovedaniii ce va ieși den rostul tău! Deci, nu te stidi, nice te înfricoșea sau să-ț fie rușine de mene, de un păcătos, nice ascunde vreun lucru de taină ce va fi la inima ta sau să tăgăduiești vreo samă de păcate, ce le descoperi și le arată toate și le mărturiseaște cu toată inima și cu tot sufletul tău, pentru ca să iai iertare și blagoslovenie de la Domnul nostru Isus Hristos. Iară, de veri ascunde ceva și nu veri spune cu dreptul, ce veri tăgădui vreun păcat, bine să știi că acela păcat iaste îndoit, cum are fi dentr-unul naște și altul, căce când ai făcut acel păcat, s-au chemat sângur; pentru căce l-ai făcut acmu; deaca nu-l spui, iată că faci și alt păcat, căce-l tăgăduiești. Deci te socoteaște: De vreme ce ai venit la vraci, să nu te duci fără vendecare, că apoi păcatul acela va rămânea asupra ta, iară nu asupra mea! Și de-acia să înceapă a-l întreba tot pre rând, una câte una: dentâiu să-l întreabe, oare făcut-au vre-un păcat den ceale 7 păcate mari, de moarte, carile scriu aicea pre rând. Carile iaste întâi acestea: – 1. când să leapadă omul de leage; – 2. când cade în otcaanie de-ș piiarde nedcajdea de spăsenie și să părăseaște de cătră Dumnedzău; – 3. **високочміа.**, ce să dzice mândriia, adecă când să are neștine mai bun și mai înțelept și mai presus decât toț oamenii; – 4. cela ce face de bunăvoie ucidere; – 5. sânge amestecat, când face omul curvie cu vreo rudă a sa și **sodomia**, când curveaște bărbat cu bărbat; – 6. lucru ce iaste mai fără leage, când spurcă neștine cucoana, carea încă nu iaste de vârstă, ce să dzice de 12 ai sau când ia muiare de bărbat; – a 7. Iaste lăcomiia și strângerea de avuție

(*Vasilie великий:*) Iară, de aceștea vor primi¹⁴⁵⁷ cu dragoste canonul, dzice Marele Vasilie în 83 de capete a pravilei svinții sale, de nu-i veri și cumeneca pre dânș pentru păcatele lor, iară tot să-ț fie ca și niște fii sufletești aceștea ce-ț vor asculta învățătura.

Iară, de să va prileji să să ispoveduiască neștine și să n-aibă canon nemiec pentru nerăutățile lui, nu-i lăsa nice pre aceștea să meargă fără de vrăciuire, ce le arată și acestora cap de leage, în ce chip să vor nevoi, să mai adaogă bunătățile.

Iară, de nu te vor asculta, mai încă dzi-le odată și de doo ori. De vor asculta, bine va fi, iară, de nu te vor asculta să să supuie și aceștea supt pocăință și supt învățătură, să să cunoască /⁶²⁶ că simt și ei supt mai-nare. Aceștia, de nu să vor întoarce până în svârșit spre pocăință, păcatul va fi asupra lor.

Și să știi și aceasta: Păcatele celuia ce să ispoveduiască cătră tine, așa să-ț fie grije de dânse ca și cum are fi sângure ale tale, că veri să dai samă înaintea Domnului nostru Isus Hristos la înfricoșata venirea Lui.

(*Svinții Apostoli:*) Iară câți nu vor nice într-un chip să priimască¹⁴⁵⁸ canonul ce le veri arunca asupra și vor ieși de la tine fără nice de o vină, de care, de să va prileji să să întoarcă și să vie spre pocăință și să să pleace ca să facă ce-i va fi canonul, atunce să-l priimeșt¹⁴⁵⁹ pre acela și să-l cuprindzi în brațele tale. Că domnul nostru Isus Hristos dzice: N-am venit să chem pri [sic!] cei direpți, ce pri [sic!] cei păcătoși spre pocăință! Iară dca nu /⁶²⁷ vor vrea, toată greutatea și nevoia va fi asupra lor și vor da ei răspuns de păcatele lor la dzua înfricoșatului giudeț¹⁴⁶⁰. Drept aceaia, tot ești datoriu, cât veri putea, să nevoiești să-i pleci supt leage și să-i vrăciuești cum veri putea, numai de te vor asculta.

(*Socoteaște și ia amente aicea, duhovnice, cum scrie Svântul Ioan Postnicul:*) Când va veni omul cu plecare și cu toată voia lui de să va ispovedui și te va asculta întrutot cumu-l veri învăța și va face canon după putearea lui, pre acela să-l mai scadzi și să-i mai iușuredzi de cumu-i veri fi dat canonul, să-i mai scadzi un an de cât i-ai fi fost oprit ca să nu să cumenece. Iară, de să va apuca să facă milostenie, macar cât după putearea lui, așijdere, /⁶²⁸ și aceluia să-i ierți postul unui an de cum i-ai fi fost dat. Iară, de va posti neștine miercurea și vinerea, după cum învață dumnedzăieștile pravile, și acestuia să-i ierți și alt an, iară, de va vrea să ție luna să nu mănânce carne, pentru acesta lucru încă să-i lași postul un an.

Iară, de va fi omul mai mic de 30 de ai și acestuia să-i lași mai gios¹⁴⁶¹ încă și alt an, după ceia ce scrie mai sus.

Iară, de va fi și mai gios¹⁴⁶² de doodzeci de ai, acesta să aibă canon și mai puțin.

Iară, de să va prileji nescui, după păcate ce va face ca să să pocăiască și să să facă călugăr, acestuia ce i să va veni canonul, doo părți să facă, iară o parte, ce să

---

prespre samă. După aceasta să-l întreabe și pentru alte păcate mai mici și, dca va audzi cuvintele și păcatele lui în ce chip vor fi, ca să aibă a-i da canon, după cum învață svintele pravile și după cumu-i va cunoaște bunătățile lui și după cumu-i va fi și voia lui.

¹⁴⁵⁷ Scris: *прими.*

¹⁴⁵⁸ Scris: *примаскж.*

¹⁴⁵⁹ Scris: *примещ.*

¹⁴⁶⁰ Scris: *цѣдецъ.*

¹⁴⁶¹ Scris: *цось.*

¹⁴⁶² Idem.

dzice a treia parte, să i să iarte. Iară, de va merge la mânăstire să petreacă /⁶²⁹ în opște, acestuia să i să lase să facă numai giumătate¹⁴⁶³ de canon.

Iară, de nu va vrea să priimască¹⁴⁶⁴ și să facă canon, cela ce ispoveduiaște, acelaia nemică să nu i să lase, ce să facă tot canonul deplin, după cum scriu svintele pravile, după cum vor fi păcatele lui.

Dup-acea, să cade și duhovnicului să caute și să socotească și firea omului și ce vârsta¹⁴⁶⁵ iaste, tânăru-i au bătrân, sau tare-i au slab. Așjidere, să socotească cum și în ce chip s-au făcut acel păcat sau în ce loc cândai să va fi prilejit de va fi făcut și fără voia lui sau pentru lâcomia sau pentru beția și mâncarea prespre samă sau de vreo pizmă au vâjit rău cuiva și au tocmit și pre alții să facă nevoie; sau, de multe ori, face omul multe /⁶³⁰ și de frica cuiva sau de zburdăciune sau și de sărăcie. Acestea toate trebuie duhovnicul să le cerceteadze foarte pre-amănuntul și să socotească că păcatul celui tânăr iaste mai iușor decât al celui bătrân. Alta, și păcatele sânt în multe fealiuri, deci trebuie a le ispiți în ce chip și cum le-au fost începătura de s-au făcut. Alta și după cum va priceape și voia omului.

(*Vasilie великий:*) Iară, de va socoti cu tocmeală ca aceia să mai împuțineadze canonul după cum să vine omului pentru păcatele lui, având duhovnicul puteare a lega sau dezlega, acesta n-are nice un canon, nice alt giudeț¹⁴⁶⁶, pentru căce iaste volnic a face cum va vrea, că așa scrie cătră noi *Dumnedzâiasca Scriptură*: Spre ceia ce-i va durea i/⁶³¹nima și vor pleca cu tot sufletul său spre pocăință și spre ispovedanie, aciiș într-acel ceas vine spre dâș mila și dragostea lui Dumnedzâu ce are spre oameni și iau iertășune [sic!] de păcatele lor și să fac moșnani împărății ceriului.

332 CAP.

Pentru vrăji și pentru ceia ce mărg la vrăjitori

(*Vasilie великий:*) În 65 de capete a pravilei Marelui Vasilie au lăsat învățătură cum vrăjitul și cela ce sleiaște ceară sau aruncă cu plumbi, așjidere, cela ce va lega nunta, ce să dzice pre mire să nu să împreune cu nevasta-ș sau și alte meșterșuguri ce vor face cu vrăji, 20 de ai să nu să cumenece.

зри¹⁴⁶⁷ (*Să știț carii să chiamă vrăjitori:*) Vrăjitori să chiamă carii chiamă și scot pre diavoli de vrăjesc să cunoască nescare lucruri neștiute /⁶³² sau alte răutăț ce fac ca să-ș izbândească inimii după voia și pofta acea rea¹⁴⁶⁸, cu carele vor să facă răutate și vătămare a niscare oameni direpți.¹⁴⁶⁹

---

¹⁴⁶³ Scris: ѿмѣтате.

¹⁴⁶⁴ Scris: примаскж.

¹⁴⁶⁵ Scris: връста.

¹⁴⁶⁶ Scris: ѿдець.

¹⁴⁶⁷ În slavonă: observă, vezi.

¹⁴⁶⁸ Scris: ррѧ.

¹⁴⁶⁹ Ș. T.: GLAVA 16 Pentru vrăji și pentru ceia ce mărg la vrăjitori (*Vasilie великий*): În 65 de capete a Pravilei Marelui Vasilie au lăsat învățătură cum vrăjitoriul și cela ce sleiaște ceară sau aruncă cu plumbi, așjidere, și cela ce va lega nunta, ce să dzice pre mire să nu să împreune cu nevasta-ș sau și alte meșterșuguri ce vor face cu vrăji, 20 de ia să nu să cumenece. Să știț și carii să chiamă vrăjitori:

(*Săborul de la Anghira*): Încă și aceia ce aduc vrăjitori la casele lor pentru ca să facă niscare farmeci, așijdere, și ceia ce vor vrăji în steale pentru să cunoască multe lucruri din ceale neștiute și, mai pre scurt, vrăjitorii și ceia ce vrăjesc să nu să cuminece 5 ai.

Așijdere, și ceia ce vor purta la sine avgare sau alte rădăcini sau ierbi, dzicând că simt bune să nu să apropie nice o răutate, sau ceia ce dzic că iaste năroc sau primejdii sau becisniceie sau ceia ce-ș socotesc dzua întru carea s-au născut și dzâc c-au fost bună sau rea¹⁴⁷⁰ și aceștea să aibă canon 5 ai.¹⁴⁷¹

333 CAP.

Pentru păcatul malachiii sau cur/⁶³³ vii; așijdere, ceta ce să va împreună cu muiare nebotedzată

(*Ioan Postnic*): Ceta ce va face și va lucra acesta lucru a malachiii, ca să postească 40 de dzile, să mănânce numai pâne cu apă și să facă metanii câte o 100 într-o dzi. Iară, de nu va putea posti, să nu să cumenece un an și să facă într-o dzi 50 de metanii.

Iară, de să va preleji neștine să fie făcând acest păcat fiind el om de besereacă și de treaba preoții, și de va fi făcut păcatul acesta a malachiii mainte de hirotonie, acesta întâi să facă canonul cum scrie pravila, de-acia să să hirotonească. Iară, ca un nepriceput, de va face acest păcat după ce să va preoți, ca să fie oprit de liturghie un an tocma.

Iară de-ș va ști și-ș va cunoaște canonul și nu /⁶³⁴ să va părăsi, ce va face totdeauna, acesta să fie de tot lepădat de preoție.

Iară, de va fi călugăr și va face acest păcat, 60 de dzile să postească și să facă în toate dzilele 100 de metanii.

Așijdere, și muierele când să vor împreuna cu bărbații și nu vor face păcatul desăvârșit¹⁴⁷², să aibă și eale acesta canon ce scrie mai sus a malachiii.¹⁴⁷³

Vrăjitori să chiamă carii chiamă și scot pre diavoli de vrăjesc să cunoască nescare lucruri neștiute sau alte răutăți ce fac ca să-ș izbândească inimii după voia și pohta cea rea, cu carele vor să facă răutate și vătămare a niscare oameni direpț.

¹⁴⁷⁰ Scris: ррѧ.

¹⁴⁷¹ Ș. T.: GLAVA 17 Pentru ceia ce caută în steale sau fac alte meșterșuguri să cunoască niscare lucruri neștiute și ceia ce poartă la sine avgare sau ierbi ca să nu să apropie nemică de dâș (Săborul de la Anghira): Încă și ceia ce aduc vrăjitoriu la casele lor pentru ca să facă niscare farmece, așijdere, și ceia ce vor vrăji în steale pentru ca să cunoască multe lucruri de ceale neștiute și, mai pre scurt, vrăjitorii și ceia ce vrăjesc să nu să cumenece 5 ai. Așijdere, și ceia ce vor purta la sine avgare sau alte rădăcini sau ierbi, dzicând că sânt bune să nu să apropie nice o răutate. Așijdere, ceia ce dzic că iaste năroc sau primejdii sau becisnicie sau ceia ce-ș socotesc dzua întru carea s-au născut și dzic c-au fost bună sau rea și aceștea ca să aibă canon 5 ai.

¹⁴⁷² Scris: десъврѣшит.

¹⁴⁷³ Ș. T.: GLAVA 34 Pentru păcatul Malachiei sau curvii. Așijdere, ceta ce să va împreuna cu muiare nebotedzată (*Ioan Postnic*): Ceta ce va face și va lucra acesta lucru a Malachiei, ca să postească 40 de dzile să mănânce numa pâine cu apă și să facă metanii câte 100 într-o dzi, iară, de nu va putea posti, să nu să cumenece un an și să facă într-o dzi câte 50 de metanii. Iară, de să va prileji neștine să fie făcând acest păcat și fiind om de Besereacă și de treaba preoții și, de va fi făcut păcatul acesta a Malachii, mainte de hirotonie, acesta întâi lui să facă canonul cum scrie Pravila, de-acia să să

(*Pentru curvie*.) Iară carele va face curvie, dzice dumnedzâiescul Ioan Zlatoust, 9 ai ca să nu să cumenece. Așea scrie și сѣтѣи Grigorie нискѣи, iară сѣтѣи Vasilie великѣи dzice să postească 7 ai.

(*Ioan Postnic*.) Iară patriarhul cel postnic, Ioan, au lăsat după doi ai să să cumenece, cu adevărat, de va vrea într-acei doi ai să mănânce bucate uscate totdănoară în dzi după al noo/⁶³⁵le ceas de dzi și să facă în toată dzua 150 de metanii. Iară, de nu va vrea să facă așea, atunce să nu să cumenece 7 ai, după cum scriu aceșt svinți părinți, ce scriu mai sus.

(*Vasilie великѣи*.) Iară cela ce va face curvie cu muiare nebotedzată, după alt canon ce să cade a curviii să facă încă 5 ai să postească pentru acesta lucru și să facă metanii și să nu să cumenece într-aceșt 5 ai.¹⁴⁷⁴

334 CAP.

Pentru sânge amestecat

(*Vasilie великѣи*.) Cela ce să va împreuna de va face păcate cu soru-sa, carea iaste dentr-un trup născut cu dânsa, ce să dzice dentr-un tată și dentr-o îmă, acela 20 de ai ca să nu să cumenece.

Iară, de va îmbla neștine cu noru-sa sau cu soacră-sa, acela 11 ai să nu să cumenece. Iară cu vară-ș premare – 10 ai post, c-o a doo vară – 9 ai, iară, de va îmbla cu cu/⁶³⁶mătră-sa – 11 ai post. Iară pre cela ce-l va duce diavolul la fină-sa, carea-i iaste lui fată sufletească – 20 de ai să postească și să nu să cumenece. Iară, de va merge la cumnată-sa, la sora muierii lui – 11 ai post. Așjdere, și cela ce va îmbla cu doo surori – 11 ai post. Iară, de să va afla cu mașteha sa – 12 ai post. De aceastea lucruri de toate dă învățatură acest svânt postnic pentru cañonul acestora păcate, toată greutatea și iușorul în voia duhovnicului să fie, după cum va răsăjdui el și când va da învățatură, atunce să să cumenece.¹⁴⁷⁵

---

hirotonisească. Iară, ca un nepriceput, de va face acest păcat după ce să va preoți, ca să fie oprit de leturghie un an tocma. Iară, de-ș va ști și-ș va cunoastre canonul și nu să va părâsi, ce va face totdeauna acesta, să fie lepădat de tot de preoție. Iară, de va fi călugăr și va face acest păcat, 60 de dzile să postească și să facă în toate dzile 100 de metanii. Așjdere, și muierile, când să vor împreuna cu bărbații și nu vor face păcatul desăvârșit, să aibă și eale acesta canon ce scrie mai sus a Malachiei.

¹⁴⁷⁴ Ș. T.: GLAVA 35 Pentru curvie Iară carele va face curvie, dzice dumnedzâiescul Ioan Zlatoust, 9 ai ca să nu să cumenece. Așea scrie și сѣтѣи Grigorie нискѣи, iară сѣтѣи Vasilie великѣи dzice să postească 7 ai. (Ioan Postnic): Iară patriarhul cel postnic, Ioan, au lăsat după doi ai să să cumenece, cu adevărat de va vrea într-acei doi ai să mănânce bucate uscate totdănoară în dzi după al nouăle ceas de dzi și să facă în toată dzua 250 de metanii. Iară, de nu va vrea să facă așea, atunce să nu să cumenece 7 ai, după cum scriu acești svinți părinți, ce scriu mai sus. (Vasilie великѣи): Iară cela ce va face curvie cu muiare nebotedzată după alt canon, ce să cade a curvii, să-i facă încă 5 ai să mai postească pentru acesta lucru și să facă metanii și să să cumenece într-acești 5 ai.

¹⁴⁷⁵ Ș. T.: GLAVA 36 Pentru sânge amestecat (Vasilie великѣи): Cela ce să va împreuna de va face păcat cu soru-sa, carea iaste dentr-un trup născut cu dânsa, ce să dzice dentr-un tată și dentr-o îmă, acela 20 de ai, ca să nu să cumenece; – Iară, de va îmbla neștine cu noru-sa, acela 11 ai să nu să cumenece; – Iară cu vară-ș premare 10 ai post; cu a doo vară 9 ai; – Iară, de va îmbla cu cumătră-sa – 11 ai post; – Iară pre cela ce-l va duce diavolul la fină-sa, carea-i iaste lui fată sufletească, 20 de ai să postească și să nu să cumenece; – Iară, de va merge la cumnată-sa, la sora muierii lui – 11 ai post; – Așjdere, și cela ce va îmbla cu doo surori – 11 ai post; – Iară, de să va afla cu maștehă-sa – 12 ai

Pentru muiarea ce să găsească de are pre sine

(Ioan Postnic:) Muiarea când să va simți că are pre sine, atunce ca să nu să cumenece cu înfricoșata taină până când nu să va curăți, nice să între /⁶³⁷ în besearică până a șaptea dzi, nice ca să să împreune cu bărbatul său până nu să va curăți. Iară, de să va prileji să-i pogoară acest lucru când va fi în besearică, să nu aibă nice un canon, iară, de nu va ieși, ce să va rușina și va aștepta de va lua anafora, atunce ca să aibă canon.¹⁴⁷⁶

336 CAP.

Pentru curvia sodomleanilor, ce face curvie bărbat cu bărbat; așjidere, și pentru cei ce fac curvie cu tobitoace [sic!]

(Grigorie **нискій**.) În trei capete a svântului Grigorie **нискій** scrie de învață: Cela ce va face aceste lucruri scârnave și urâte, 18 ai ca să nu să cumenece acesta om.

(Vasilie **великій**.) Iară Marele Vasilie dzice să postească 5 ai.

(Ioan Postnic:) De va priimi¹⁴⁷⁷ neștine să postească 3 ai, să mănânce tot după **де**⁶³⁸ **вѣтїи час**¹⁴⁷⁸ bucate uscate și să facă pre dzi câte 200 de metanii, daca să vor împlea acești trei ai cu acesta canon, poate să să cumenece. Iară, de nu va priimi¹⁴⁷⁹ să facă acesta canon, să nu să cumenece până în 15 ai, după pravila lui **сѣтїи** Vasilie **великій**. Așjidere, și cela ce va face curvie cu dobitoace, acesta încă 15 ai să postească.¹⁴⁸⁰

337 CAP.

Pentru fur și pentru gazda cea de furi, că ascunde furtușagul

(Vasilie **великій**.) Furul, de să va ispovedui el de bunăvoia lui, să aibă canon un an ca să nu să priceștuiască și să plătească tot prețul cât au furat, de nu va

post. De aceastea lucruri de toate dă învățătură acest svânt postnic, iară pentru canonul acestora păcate toată greutatea și iușorul în voia duhovnicului să fie, după cum va răsăjdui [sic!] el și când va da învățătură, atunce să să cumenece.

¹⁴⁷⁶ Ș. T.: GLAVA 37 Pentru muiarea ce să găsească de are pre sine (Ioan Postnic): Muiarea, când să va simți că are pre sine, atunce ca să nu să cumenece cu înfricoșata taină până când nu să va curăți, nice să între în besearică până a șaptea dzi, nice ca să să împreune cu bărbatul său până nu să va curăți. Iară, de să va prileji să i să pogoară acest lucru când va fi în besearică, daca-ș va simți, de va ieși curund den besearică să nu aibă nice un canon, iară, de nu va ieși, ce să va rușina și va aștepta de va lua anaforă, atunce ca să aibă canon.

¹⁴⁷⁷ Scris: **прїими**.

¹⁴⁷⁸ În slavonă: ora 9.

¹⁴⁷⁹ Scris: **прїими**.

¹⁴⁸⁰ Ș. T.: GLAVA 38 Pentru curvia sodomleanilor, ce face curvie bărbat cu bărbat. Așjidere, și pentru ceia ce fac curvie cu dobitoace (Grigorie **нискій**): În trei capete a svântului Grigorie **нискій** scrie de învață: Cela ce va face aceste lucruri scârnave și urâte, 18 ai ca să nu să cumenece acest om. (Vasilie **великій**): Iară Marele Vasilie **великій** dzice să postească 15 ai. (Ioan Postnic): De va priimi neștine 3 ai să mănânce tot după **де**⁶³⁸ **вѣтїи час** bucate uscate și să facă pre dzi câte 200 de metanii, daca să vor împlea acești trei ai cu acesta canon, poate să să cumenece. Iară, de nu va priimi să facă acesta canon, să nu să cumenece până în 15 ai, după Pravila lui **сѣтїи** Vasilie **великій**. Așjidere, și cela ce va face curvie cu dobitoc, acesta încă doisprădzeace ai să să postească.

îndrăzni să întoarcă celuia cu paguba atunce să dea acest preț tot milostenie săracilor; iară, de va oblici furtușagul și i să va vădi lucrul, să nu să cumenece /⁶³⁹ 2 ai. Iară gazda cea de furi să aibă canon ca și furul.¹⁴⁸¹

(Ioan Postnic:) Furul ce să va pocăi de bunăvoie, 40 de dzile să facă post, iară, de să va oblici dentru alții, 6 luni să postească și să mănânce tot după al noole ceas; metanii în toată dzua – câte 100; de-acia să să cumenece.¹⁴⁸²

(Grigorie **нискій**): Iară **сѣтин** Grigorie **нискій** dzice: Tâlhariul să aibă canon ca și ucigătorul de oameni.¹⁴⁸³

[337 bis CAP.]

Pentru ucidere

(Vasilie **великій**): În 56 de capete a pravilei Marelui Vasilie au lăsat învățătură: Oricine va face moarte de om cu voia sa, 20 de ai ca să aibă canon și să nu să cumenece, iară, de va fi făcut cu greșală și fără de voia lui, dzeace ai să nu să cumenece.¹⁴⁸⁴

(Ioan Postnic:) Iară, de va vrea cu voia sa să postească 3 ai /⁶⁴⁰ și să mănânce tot bucate uscate și după al noole ceas și să facă de dzi câte 300 de metanii, de va face aceasta, daca să va împlă 3 ai, atunce poate ca să să cumenece.¹⁴⁸⁵

(Vasilie **великій**): Iară cela ce va face ucidere la războiu sau la niscare tâlhari, 3 ai să nu să cumenece, însă cu adevărat, de va vedea că vin asupra lui cu arme casă-l piiardză de-l vor putea, iară tâlhariul, de nu¹⁴⁸⁶ va fi venit cu armă asupra lui, ce va fi venit numai să fure și are cunoaște neștine că nu-i va putea face nemică acel tâlhariu, și el, într-o mânie¹⁴⁸⁷, va sări cu armă asupra lui și de va ucide pre tâlhariu, acesta ca să aibă canon ca și ucigătorul.¹⁴⁸⁸

---

¹⁴⁸¹ Ș. T.: GLAVA 18 Pentru fur și pentru gazda cea de furi, ce ascunde furtușagul (Vasilie **великій**): Furul, de să va ispovedui el de bunăvoia lui, să aibă canon un an, ca să nu să priceștuiască și să plătească tot prețul cât au furat. De nu va îndrăzni să întoarcă celuia cu paguba, atunce să dea acel preț tot milostenie săracilor. Iară, de să va oblici furtușagul și i să va vădi lucrul, să nu să cumenece 2 ai. Iară, gazda cea de furi să aibă canon ca și furul.

¹⁴⁸² Ș. T.: GLAVA 19 Pocăința furului ce să va pocăi de bunăvoie (Ioan Postnic): Furul ce să va pocăi de bunăvoie 40 de dzile să facă post. Iară, de să va oblici dentru alții, 6 luni să postească și să mănânce tot după al noole ceas. Metanie în toată dzua - câte 100. De-acia să să cumenece.

¹⁴⁸³ Ș. T.: GLAVA 20 Pentru canonul tâlhariului (Grigorie **нискій**): Iară **сѣтин** Grigorie **нискій** dzice: Tâlhariul să aibă canon ca și ucigătorul cel de oameni.

¹⁴⁸⁴ Ș. T.: GLAVA 21 Pentru ucidere de bunăvoie (Vasilie **великій**): În 56 de capete a Pravilei Marelui Vasilie, au lăsat învățătură: Oricine va face moarte de om cu voia sa, 20 de ai ca să aibă canon și să nu se cumenece; iară, de va fi făcut cu greșală și fără de voia lui, dzeace ai să nu să cumenece.

¹⁴⁸⁵ Ș. T.: GLAVA 22 Pentru ucigătorul ce să va apuca de bunăvoie să postească (Ioan Postnic): Iară, de va vrea cu voia sa să postească 3 ai și să mănânce tot bucate uscate și după al noole ceas și să facă de dzi câte 100 de metanii, de va face acesta daca să vor împlă acei 3 ai, atunce poate ca să să cumenece.

¹⁴⁸⁶ Scris deasupra rândului cu altă cerneală.

¹⁴⁸⁷ Scris: **мъніе**. Altă lecțiune: mânie.

¹⁴⁸⁸ Ș. T.: GLAVA 23 Pentru cela ce va face ucidere la războiu (Vasilie **великій**): Iară cela ce va face ucidere la războiu sau la niscare tâlhari, 3 ai ca să nu să cumenece. Însă cu adevărat de va vedea că vin asupra lui cu arme, ca să-l piiardză de vor putea. Iară tâlhariul, de nu va fi venit cu arme asupra lui, ce va fi venit numai să fure și are cunoaște neștine că nu-i va putea face nemică acel

**Pentru furul ce dezgroapă morții den mormânturi
și pentru ceia ce fură besearicile**

(*Vasilie великий:*) Cela ce sapă ⁶⁴¹ mormânturile și dezbracă morții de le ia hainele, dzeace ai ca să nu să cumenece.

(*Postnicul:*) Iară, de va mânca bucate uscate și după 9 ceas și de va face câte 200 de metanii pre dzi, daca să va împlea un an, ca să să cumenece.

(*Grigorie ниский:*) Iară cela ce va fura niscare odoară sau fiece lucru de-a besearciei, 15 ai ca să nu să cumenece. ¹⁴⁸⁹

(*Postnicul:*) Pentru acesta lucru să facă tocmeală ca aceaia și să i să dea canon și după trei ai să să cumenece. ¹⁴⁹⁰

339 CAP.

**Pentru cela ce-ș va călca giurământul¹⁴⁹¹ și pentru mărturia menciunoasă
și pentru cela ce face asupreală de ia ocina cuiva cu giurământ
sau și alt lucru ceva**

(*Vasilie великий:*) Oricine va face giurământ de va giura ¹⁴⁹² pre strâmb, de-i va fi fost de nevoie sau vreo silă, 3 ai ca să să ferească să nu să apropie ⁶⁴² de svânta cumenecătură. Iară, de va fi giurat ¹⁴⁹³ el de bunăvoia sa pentru lăcomiia, 11 ai ca să nu să cumenece.

(*Ioan Postnic:*) De va vrea de bunăvoia lui să postească un an foarte bine să mănânce numai bucate uscate și să facă pre dzi câte 250 de metanii și daca să va împlea anul, să să cumenece ¹⁴⁹⁴.

(*Grigorie ниский:*) Marturul menciunos să aibă canon ca și cela ce va giura pre strâmb.

зри ¹⁴⁹⁵: Iară cela ce va giura cu strâmbul, de va împresura ocina cuiva sau va dobândi alt lucru ceva și va face strâmbătate, acesta nice un leac să nu poată să aibă fără numai când are da acel lucru ce-au luat înapoi a cui au fost și cu giurământul ¹⁴⁹⁶ lui cel menciunos l-au fost luat cu asupreală. Și atunce, daca va întoarce înapoi tot ⁶⁴³ ce-au luat și atunce să nu să cumenece trei ai și să facă post și metanii și alte

tâlhariu, și el într-o mânie va sări cu arme asupra lui și, de va ucide pre tâlhariu, acesta ca să aibă canon ca și ucigătoriu.

¹⁴⁸⁹ Ș. T.: GLAVA 25 Pentru ceia ce fură besearica (Grigorie ниский): Iară cela ce va fura niscare odoară sau fiece lucru de-a besearciei, 15 ai ca să nu să cumenece (Ioan Postnicul): Pentru acest lucru să să facă tocmală ca aceaia și să-i dea canon și după trei ai să să cumenece.

¹⁴⁹⁰ Ș. T.: GLAVA 24 Pentru furul ce dezgroapă morții den mormânturi de le ia hainele (Vasilie великий): Cela ce sapă mormânturile și dezbracă morții, de le ia hainele, dzeace ai să nu să cumenece. (Ioan Postnicul): Iară, de va mânca bucate uscate și după 9 ceasuri și de va face câte 200 de metanii pre dzi, daca să va împlea un an, ca să să cumenece.

¹⁴⁹¹ Scris: **църъмънтъль.**

¹⁴⁹² Scris peste tot: **цѣра.**

¹⁴⁹³ Scris: **цѣратъ.**

¹⁴⁹⁴ Scris: **къмече.**

¹⁴⁹⁵ În slavonă: observă, vezi.

¹⁴⁹⁶ Scris: **църъмънтъль.**

milostenii, când va afla milă și iertare de la Domnul Hristos pentru giurământ¹⁴⁹⁷ strâmb ce-au făcut și s-au lepădat de Dâns. Că așa dzice Grigorie Bogoslov că ceta ce face giurământ¹⁴⁹⁸ strâmb să leapădă de Dumnedzău.¹⁴⁹⁹

340 CAP.

Pentru clevetnic și pentru ceta ce nu iubeaște binele altuia; așjidere, pentru ceta ce ascultă la fereastră și pentru ceta ce vede pre altul

(Ioan, ucenicul Marelui великий.) Clevetnicul să aibă canon un an, dzice prorocul David, ceta ce-ș va cleveti pre deaproapele său, acesta să fie gonit. Ceta ce nu va iubi binele altuia ca să fie despărțit de besearică într-un an și să facă metanii pre dzi câte 15. Iară ceta ce va asculta la fereastră, un an /⁶⁴⁴ să nu să cumenece și să facă metanii câte 15 pre dzi.

Iară mozavirul ceta ce va fi cu doo feațe, de va grăi cu omul și-l va vende cu cuventele lui ceale înșălătoare, acesta să aibă canon un an ca și ceialalți. Iară, de să va ispovedi de voia sa și să să părăsească, iară, de nu să va părăsi de menționile lui, să fie scos de toți și lepădat den svânta besearică.¹⁵⁰⁰

341 CAP.

Pentru muiarea ce va bea ierbi sau va face alte meșterșuguri pentru ca să nu facă cuconi sau de-ș va omori pruncul, dca-l va naște

(Vasilie вел.:) Muiarea, de va bea ierbi sau de¹ va face orice meșterșug ca să nu poată face cuconi sau, dca să va simți groasă, de va meșterșugui în vreun chip

---

¹⁴⁹⁷ Scris: цѣрѣмънтъ.

¹⁴⁹⁸ Idem.

¹⁴⁹⁹ Ș. T.: GLAVA 26 Pentru ceta ce-ș va călca giurământul și pentru mărturia mencinoasă și pentru ceta ce face asupreală de ia ocina cuiva cu girământ sau și alt lucru ceva (Vasilie великий): Oricine va face giurământ de va giura pre strâmb, de-i va fi fost vreo nevoie sau vreo silă, 3 ai să nu să apropie de svânta cumenecătură. Iară, de va fi giurat el de bunăvoia sa, pentru lăcomia, 11 ai să nu să cumenece. (Ioan Postnic): De va vrea de bunăvoia lui să postească un foarte bine, să mănânce numai bucate uscate și să facă pre dzi câte 250 de metanii; deaca să va împlea anul, să să cumenece. (Grigorie ниский): Martorul minciunos să aibă canon ca și ceta ce va giura pre strâmbul, iară ceta ce va giura cu strâmbul, de va împresura ocina cuiva sau va dobândi alt lucru ceva și va face strâmbătate, acesta nice un leac nu poate să aibă fără numai când are da acel lucru ce-au luat înapoi a cui au fost și cu giurământul lui cel minciunos l-au fost luat cu asupreală și, atunce, dca va întoarce tot ce-au luat. Și atunce să nu să cumenece trei ai și să facă post și metanii și alte milostenii, cândai va afla milă și iertare de la Domnul Hristos pentru giurământ strâmb ce-au făcut și s-au lepădat de dâns. Că așa dzice Grigorie БОГОВЕ că ceta ce face giurământ strâmb, să leapădă de Dumnedzău.

¹⁵⁰⁰ Ș. T.: GLAVA 27 Pentru clevetnic și pentru ceta ce nu iubeaște binele altuia. Așjidere, pentru ceta ce ascultă la fereastră și pentru ceta ce vinde pre altul (Ioan, ucenicul Marelui Vasilie): Clevetnicul ca să aibă canon un an. Dzice prorocul David: Ceta ce-ș va cleveti pre deaproapele său, acela să fie gonit, Ceta ce nu va iubi binele altuia, ca să fie despărțit de besearică într-un an și să facă metanii pre dzi câte 15. Iară ceta ce va asculta la fereastră, un an să nu să cumenece și să facă metanii pre dzi câte 15. Iară mozavirul ceta ce va fi cu doo feațe, de va grăi cu omul și-l va vende cu cuvintele lui ceale înșălătoare, acesta încă să aibă canon un an ca și ceialalți. Însă, de să va ispovedi de voia sa și să să părăsească, iară, de nu să va părăsi de menționile lui, să fie scos de tot și lepădat den svânta besearică.

să bea niscare ierbi pentru să piardă den zgăul ei, /⁶⁴⁵ sau, dacă-l va face de-l va lepăda sau-l va omorî, aceia muiare ca să aibă canon ca și ucigătorul cel de oameni.

(Ioan Postnic:) Iară acest svânt patriarh au lăsat învățatură 15 ai post. Iară, de să va apuca cu tot de-adinsul să mănânce numai pâne uscată și să bea apă și aceasta după 9 ceasuri de dzi; iară când să vor împlea trei ai, atuncea ca să să cumenece. Iară, de să va prileji macar să nu bea ierbi asupra sa, pentru să nu facă cuconi, și de le [sic!] va lepăda de la sine și să să părăsească, ca să aibă canon 7 ai sau și mai puțin, după cumu-i va părea duhovnicului.¹⁵⁰¹

Muiarea ce va piarde pruncul și-l va face mort fără de voia ei, ca să aibă canon 1 an să nu să cumenece.

Iară muiarea ce-ș va omorî pruncul /⁶⁴⁶ cu voia ei, să aibă canon ca și ucigătorul.¹⁵⁰²

(Vasilie великий:) Muiarea ce-ș va urî pruncul dacă-l va naște și-l va lăsa de va muri, și aceasta ca și ucigătorul să aibă canon. Iară, de să va prileji la vreun loc pustiu sau de va fi în vreo nevoie și de va naște pruncul și nu-l va putea griji, ce-l va lăsa de va muri, atuncea ca să nu aibă nice un canon.¹⁵⁰³

(Ioan Postnic:) Muiarea ce va adormi de greu și va împesura cuconul la țâta și-l va năduși de-l va omorî, să aibă canon 3 ai ca să nu să cumenece și să postească cât va putea și să facă rugă și milostenie după putearea ei, iară, de va fi fost bată și-ș va fi omorât pruncul sau în mânie¹⁵⁰⁴ de-l va fi trântit și-i să va fi prilejit moarte, aceia ca să aibă /⁶⁴⁷ canon ca și ucigătorul, iară, de i să va fi prilejit smenteală și pacoste de la diavolul, ca să aibă iertare.¹⁵⁰⁵

---

¹⁵⁰¹ Ș. T.: GLAVA 28 Pentru muiarea ce va bea ierbi sau va face alte meșterșuguri pentru ca să nu facă cuconi sau de-ș va omorî pruncul dacă-l va naște (Vasilei великий): Muiarea, de va bea ierbi sau de va face orice meșterșug ca să nu poată face cuconi sau, dacă să va simți groasă, de va meșterșugui în vreun chip să bea niscare ierbi pentru să-ș piardă pruncul den zgăul ei sau, dacă va face, de-l va lepăda sau-l va omorî, aceia muiare ca să aibă canon ca și ucigătorul de oameni. (Ioan Postnic): Iară acesta svânt patriarh au lăsat învățatură – 15 ai de post, iară, de să va apuca cu tot de-adinsul să mănânce numai pâinea uscată și să bea apă și aceasta după 9 ceasuri de dzi, iară, când să vor împlea trei ai, atuncea ca să să cumenece. Iară, de să va prileji macar să nu bea ierbi, ce numai să poarte nescare ierbi asupra sa, pentru să nu facă cuconi, și, de le va lepăda de la sine și să să părăsască, ca să aibă canon – 6 ai sau și mai puțin, după cumu-i va părea duhovnicului.

¹⁵⁰² Ș. T.: GLAVA 29 Pentru muiarea ce-ș va piarde pruncul sau-l va naște mort (Ioan Postnic): Muiarea ce-ș va piarde pruncul sau va face-l [sic!] mort, fără de voia ei, ca să aibă canon 1 an să nu să cumenece. Iară muiarea ce-ș va omorî pruncul cu voia ei, să aibă canon ca și ucigătorul cel de oameni la tot lucrul sau doară și mai cumplit.

¹⁵⁰³ Ș. T.: GLAVA 30 Pentru muiarea ce-ș va urî pruncul sau-l va lepăda dacă-l va naște (Vasilie великий): Muiarea ce-ș va urî pruncul dacă-l va naște și-l va lăsa de va muri, și acesta, ca și ucigătorul, să aibă canon. Iară, de să va prileji la vreun loc pustiu sau de va fi în vreo nevoie și, de nva naște pruncul și nu-l va putea griji, ce-l va lăsa de va muri, atuncea ca să nu aibă nice un canon.

¹⁵⁰⁴ Scris: мѡнїе. Altă lecțiune: mânie.

¹⁵⁰⁵ Ș. T.: GLAVA 31 Pentru muiarea ce-ș va năduși cuconul în somn (Ioan Postnic): Muiarea ce va adormi de greu și-ș va împesura cuconul lângă sine și-l va năduși de-l va omorî, să aibă canon 3 ai ca să nu să cumenece și să postească cât va putea și să facă rugă și milostenie după putearea ei. Iară, de va fi fost bată și-ș va fi omorât pruncul sau în mânie de-l va fi trântit și-i să va prileji moarte, aceia ca să aibă canon ca și ucigătorul. Iară, de i să va fi prilejit sminteală și pacoste de la diavolul, ca să aibă iertare.

(*Săborul de Anghira*.) Curvele care-ș vor omorî pruncii în zgău sau și daca vor naște, dzeace ai ca să aibă canon.

342 CAP.

Pentru călugăriță ce va ști pre altă călugăriță că face păcate și nu va spune stariței; așjdere, și mireanul de va ști pre altul că face niscare păcate și nu va nevoi să-l dezbereadze

(*Vasilie великий*.) Călugărița ce va lăcui în mânăstire și va ști pre altă călugăriță că curveaște sau face altă răutate ce iaste pierdzare sufletului ei, și, de nu o va vădi cătră starița lor, să aibă canon ca și ceaia ce face păcatul. Așjdere, și mireanul, de va ști pre cineva că face vreun lucru rău și, de nu va /⁶⁴⁸ nevoi să-l dezbereadze ca să să părăsească de acel lucru ce iaste cu pierdzare de suflet și acesta casă aibă canon ca și cela ce face păcatul.

343 CAP.

Pentru cela ce va mânca carne mortăciună sau de fiară sălbatecă

(*Pravila Apostolilor*.) Oricine va mânca carne de dobitoc mort sau alt stârv¹⁵⁰⁶ ce-l sparg lupii sau de altă hiară sau pasere cumu-i vulturul sau alte paseri ce nu să mănâncă sau carne înecată, ce va fi nădușită, iară nu va fi sângele vărsat cu her, sau sânge sprijenit sau alte jigăanii ce să găsească la udeală, cumu-s cubelcii, broaștele sau alte aseamenea acestora, de va fi preot, să fie lepădat den preoție, iară, de va fi mirean, 2 ai ca să nu să cuminece și să facă post și rugă și alte bunătăți.¹⁵⁰⁷

344 CAP.

Pentru muiarea /⁶⁴⁹ ce va muri de prunc și pentru moașe, când să cade să le priimască¹⁵⁰⁸ în besearică

(*Ioan Postnic*.) De să va prileji să moară muiarea daca va face prunc până a să împlea 40 de dzile și de o vor cumeneca, pre urma ei ca să-i dea liturghii și alte milostenii după puteare. Iară, de nu va muri, ce să va scula, ca să aibă canon cătu-i va părea duhovnicului.

(*Întrebare ce-au întrebat un episcop de Zitonii pre un patriarh svânt ce l-au chemat Nicolae. Răspuns*: De acesta lucru au răspuns cest svânt patriarh:) Muiarea, de nu să vor fi împlut 40 de dzile a curățiii ei și, de nu să vor fi cetit molitvele ceale de curăție, aceaia fâmeaie ca să nu să cumenece, iară, de să va prileji să fie bolnavă

---

¹⁵⁰⁶ Scris: *сръвъ*.

¹⁵⁰⁷ Ș. T.: GLAVA 33 Pentru cela ce va mânca carne mortăcină sau de fiară sălbatecă (*Pravila Apostolilor*): Oricine va mânca carne de dobitoc mort sau alt stârv ce-l sparg lupii sau de altă hiară sau pasere, cumu-i vulturul sau alte paseri ce nu să mănâncă sau carne înecată ce va fi nădușită, iară nu va fi sângele vărsat cu her, sau sânge sprijenit sau alte jigăanii ce să găsească la udeală, cumu-s cubelcii, broaștele sau altele aseamenea acestora, de va fi preot, să fie lepădat de preoție, iară, de va fi mirean 2 ai ca să nu să cuminece și să facă post și rugă și alte bunătăți.

¹⁵⁰⁸ Scris: *пріймаскж*.

și va veni lucrul spre moarte, aceasta și înainte de ceale 40 ^{/650} de zile a curățirii ca să o cuminece fără nice de o smenteală, însă înainte de cumenecătură, de va fi vreme, să-i cetească întâi preotul molitvele ceale de curăție. Iară, de va vedea slăbiciunea ei, că nu iaste de altă, ce numai de moarte, cum mai de sârg ¹⁵⁰⁹ să o priceștiuască cu înfricoșata a lui Dumnedzău taină, pentru ca să nu moară necumenecată, că atunci păcatul acela va fi asupra preotului. ¹⁵¹⁰

(Ioan Postnic:) Moașele carele ¹⁵¹¹ grijăsc pre muieri când nasc, daca vor treace opt dzile nașterii muierilor, atunci ca se [sic!] le priimască ¹⁵¹² în besearică și, de va vrea, poate să și cuminece pentru căce iaste o poslușnică. ¹⁵¹³

345 CAP.

Pentru păcatul ce face omul în ceastă lume, oare la ce vârstă ¹⁵¹⁴ simt ^{/651} mai cumplite și sânt giudecate ¹⁵¹⁵ de Dumnedzău și sămășluite

(Anastasia, patriarhul de Antiohia:) Svinții părinți și alți dascali și învățători a besearicii dzic așa că după cum va fi omul de înțelept și de putearnic, așa să vor giudeca ¹⁵¹⁶. Iară cunoștința păcatului iaste cându-i tânărul de 12 ai și den 12 înainte, pentru căce că veri găsi, alt tânăr de 12 ai de va fi mai înțelept decât un bătrân și va ști mai multe decât un bărbat desăvârșit ¹⁵¹⁷ ce are fi de 50 de ai. Și iarăș, veri găsi om de 25 de ai și de 30 sau și mai sus și vor avea mai puțină mente decât acel tânăr de 12 ai. Dirept aceaia, Dumnedzău nu socoteaște păcatele omului după vârstă ¹⁵¹⁸, ce să dzice la tinerețe au făcut acel ^{/652} păcat au la bătrânețe, ce Dumnedzău socoteaște firea și mentea omului, că, de va greși cel prost, puțin, canon are, iară, de va greși cel înțelept, va să aibă certare mare, cum scrie *Evanghelia*, că pre unii vor certa cu cuvântul, iară pre alții vor să-i piiardză în matca focului, aceștea simt cei înțelepți și înțelegători, carii cunosc și fac păcate, mai rău decât niște proști.

---

¹⁵⁰⁹ Scris: срѣгъ.

¹⁵¹⁰ Ș. T.: GLAVA 34 Pentru muiarea ce va muri de prunc și pentru moașe, când să cade să le priimască în besearică (Ioan Postnic): De să va prileji să moară muiarea, daca va face pruncul până a să împlea 40 de zile și de o vor cumeneca, pre urma ei ca să-i dea liturghii și alte milostenii, după puteare. iară, de nu va muri, ce să va scula, ca să aibă canon cătu-i va părea duhovnicului. (Întrebare ce-au întrebat un episcop de Zitonii pre un patriarh svânt, ce l-au chemat Nicolae. Răspunsul ce i s-au dat): De acesta lucru au răspuns acest svânt patriarh: Muiarea, de nu i să vor fi împlut 40 de dzile a curăției, și, de nu să vor fi cetit molitvele ceale de curăție, aceaia fâmeaie ca să nu să cuminece; iară, de să va prileji să fie bolnavă și va veni lucrul spre moarte, aceasta și înainte de ceale 40 de zile a curății ca să o cuminece fără nice de o sminteală. Însă, înainte de cumenecătură, de va fi vreme, ca să-i cetească întâi preotul molitvele ceale de curăție, iară, de va vedea slăbiciunea ei, că nu iaste de altă, ce numai de moarte, cum mai de sârg să o priceștiuască cu înfricoșata a lui Dumnedzău taină, pentru ca să nu moară necumenecat, că atunci păcatul acela va fi asupra preotului.

¹⁵¹¹ Altă lecțiune: care le.

¹⁵¹² Scris: приимаскѣ.

¹⁵¹³ Ș. T.: GLAVA 35 Pentru moașele ce poslușesc la nașterea pruncilor (Ioan Postnic): Moașele carele pipăiesc pre muieri când nasc prunci, daca vor treace 40 de dzile nașterii muierilor, atunci ca să le priimască în besearică și, de va vrea, poate să și cuminece, pentru căce iaste o poslușnică.

¹⁵¹⁴ Scris: вѣстѣ.

¹⁵¹⁵ Scris: ѡвѣкѣте.

¹⁵¹⁶ Scris: ѡвѣка.

¹⁵¹⁷ Scris: десѣврѣшитѣ.

¹⁵¹⁸ Scris: вѣстѣ.

**Pentru omul păcătos ce va face lucruri bune,
oare avea-va iertare de păcatele lui?**

(Anastasia Patriarh:) De acesta lucru cu adevărat dzice că și Rava curva, carea priimi¹⁵¹⁹ pre iscoadele lui Isus a lui Navi, sau tâlhariul cela ce să spăsi numai pentru credința, și, așijdere, și cea curvă pentru /⁶⁵³ lacrămile ei, dobândi iertare.¹⁵²⁰

347 CAP.

**Pentru omul ce va fi mort și vor zice oamenii că iaste vârcolac,
oare ce să cade să facă?**

Acest lucru, dzic oamenii cei proști, iară nice într-un chip nu poate să fie acesta vârcolac¹⁵²¹, ce, vrând diavolul să-l amăgească pre oameni să facă lucruri cum nu să cade, pentru ca să să mânie¹⁵²² Dumnedzău asupra lor, face aceastea seamene. Și, de multe ori, noaptea arată oamenilor, unora de le pare că văd cu adevărat pre vreun om, de carii i-au fost cunoscând mai de-ainte¹⁵²³ și încă grăiesc cu dâns. Alții, iarăș, văd în somn vise, une și alte, alte date-l văd în cale, unde umblă de vatămă pre oameni. O, vai, nebunii lor, săracii! Cel mort în ce chip să omoară pri [sic!] cei vii? Nu dea Dumnedzău să fie acesta lucru! /⁶⁵⁴

Așijdere să pornesc oamenii la mormânt și-i dezgroapă oasele aceluia să le vadă cum sânt. Drept aceaia, de vreme ce n-au credință curată întru Dumnedzău, să închipuiaste diavolul și să îmbracă într-acei trup mort și le arată că acel trup moart are sânge și unghii și păr. Și cum văd acesta lucru, să înșală, ocanicii, și să îndeamnă spre răutate și strâng leamne și pun foc de ard aceale oase, de le pierd de tot de pre pământ și nu conosc, neînțelegătorii, că la venirea Domnului nostru lui Isus Hristos, la înfricoșata dzi giudețului¹⁵²⁴ să gătează aceaia pedeapsă asupra trupurilor sale, ca să-i ardă cu focul nestâns în veaci de veaci netrecuți. Dup-aceia, aceștea de să vor pocăi cu tot sufletul lor de acest păcat mare /⁶⁵⁵ ce-au făcut, au lăsat învățătura acest svinți părinți, de vor fi mireani, 6 ai să nu să cumenece, iară, de vor fi preot, să fie lepădat de tot den preoție.

зри:¹⁵²⁵ Ce să știți, de să va prileji acesta lucru undeva, ca să să găscă una ca aceasta, aceastea oase ce iaste asupra lor meștersugul diavolului, acolo ca să chame preoții să cânte Paraclisul Precistei și să facă sveștania cea mică. Dup-aceia să cânte svânta liturghie și să rădice panaghia pentru agiutoriu¹⁵²⁶ a toți și să să

¹⁵¹⁹ Scris: *прими.*

¹⁵²⁰ Ș. T.: GLAVA 36 Pentru omul păcătos ce va face lucru bun, oare avea-va iertare de păcatele lui? (Anastasia patriarh): De acesta lucru cu adevărat dzice că și Raava, curva carea priimi pre iscoadele lui Isus a lui Navin sau tâlhariul acela ce să spăsi numai pentru credința. Așijdere, și cea curvă pentru lacrămile ei dobândi iertare.

¹⁵²¹ Scris: *връколакъ.*

¹⁵²² Scris: *мъниѣ.* Altă lecțiune: mânia.

¹⁵²³ Scris: *дѣинте.*

¹⁵²⁴ Scris: *удецѣлѣи.*

¹⁵²⁵ În slavonă: observă, vezi.

¹⁵²⁶ Scris: *дѣиторюль.*

pomenească aceale oase cu colivi. Dup-acea, să citească molitvele ceale de otrîțanie de la botedz și, după osveștanie¹⁵²⁷, să ocropască pre toți câți să vor găsi acoloa; iară ce va rămânea, să o vearse asupra oaselor și cu darul lui Dumnedzâu va fugi diavolul /⁶⁵⁶ de-acolo.¹⁵²⁸

348 CAP.

Pentru fiece spurcăciune, de va cădea în fântână sau fie în ceva

Când va cădea șoarece sau fiece jigania spurcată în fântână sau în vin sau în unt, cine va bea sau mânca dentr-acela până nu să va svinți, acela 3 dzile să postească, iară să nu să priceștiuască 7 dzile.

(*Ioan Postnic:*) De va cădea șoarecele sau altă jigania spurcată în vin sau în unt și să va îneca acoloa, nu trebuie ca să să leapede acealea bucate, ce, ca să să svințască cu aghiasmă; de-acia să să mănânce fără nice de o scârbă¹⁵²⁹. Așjidere, vasul să fie iarăș de treabă.

Iară, de să va prileji acea spurcăceune să cadză acolo și să putredească și să facă viermi într-acel vas, atunce bucatele ce vor fi fost acolo să nu să mănânce, ce să să leapede /⁶⁵⁷ afară; iară vasul să-l speale bine și să-l ocropască cu aghiasmă și iarăș să fie de treabă.

(*Nichifor patriarh:*) Jigania spurcată ce va cădea în puț sau în fântână. Să o leapede afară și de-acia să scoată 40 de veadre de apă să vearsă și atunce ca să o svințească cu aghiazmă de cea mare de la Bogoiavlenie¹⁵³⁰, și de-acia să bea fără nice un păcat.¹⁵³¹

---

¹⁵²⁷ Scris: **оцѣненіе**.

¹⁵²⁸ Ș. T.: GLAVA 37 Pentru omul ce va fi mort și vor dzice oamenii că iaste vârcolac, oare ce să cade să facă Acest lucru dzic oamenii cei proști, iară nice într-un chip nu poate să fie acesta vârcolac, ce, vrând diavolul să amăgească pre oameni, să facă lucruri cum nu să cade, pentru ca să să mânia Dumnedzâu asupra lor, face aceste seamne și de multe ori noaptea arată oamenilor, unora de le pare că văd cu adevărat pre vreun om de carii i-au fost cunoscut de mai de-aainte și încă grăiescu cu dâns. Alții iarăș văd în somn vise, une și alte; une date văd în cale, unde îmblă de vatămă pre oameni. O, vai de nebuniia lor, săracii! Cel mort în ce chip să omoară pre cei vii! Nu dea Dumnedzâu să fie acesta lucru! Așjidere, să pornesc oamenii la mormânt și dezgroapă oasele aceluia, să le vadză cum sânt. Drept aceaia, de vreame ce n-au credință curată întru Dumnedzâu, să închipuiaște diavolul și să îmbracă într-acel trup mort și le arată că acel trup mort are sânge și unghii și păr. Și, cum văd acesta lucru, să înșală oamenii și să îndeamnă spre răutate și strâng leamne și pun foc de ard aceale oase, de le pierd de tot de pre pământ. Și nu cunosc, neînțelegătorii, că la venirea Domnului nostru, lui Isus Hristos la înfricoșata dzi a giudețului, să găteadză aceaia pedeapsă asupra trupurilor acestora ca să-i ardă cu focul nestins, în veaci de veaci netreçuți. Dup-acea, aceștia, de să vor pocăi cu tot sufletul lor de acest păcat mare ce-au făcut, au lăsat învățătură acești svinți părinți: De vor fi mireani, 6 ai să nu să cuminece, iară, de vor fi preoți, să fie lepădați de tot den preoție. Ca să știți când să va prileji acesta lucru undeva ca să să găsească una ca aceasta aceste oase, ce iaste asupra lor meșterșugul diavolului, acolo, ca să chame preoții să cânte Paraclisul Precistei și să facă osveșeniia cea mică, dup-acea să cânte svânta liturghie și să rădice panaghiia pentru agiutorul a toți și să să pomenească aceale oase cu colivă. Dup-acea să citească molitvele ceale de otrîțanie de la botedz și după osveștenie să ocropască pre toți câți să vor găsi acoloa, iară ce va rămânea să o vearse asupra oaselor și, cu darul lui Dumnedzâu, va fugi diavolul de acoloa.

¹⁵²⁹ Scris: **скръбъ**.

¹⁵³⁰ Scris peste tot: **бѣгоавленіе**.

¹⁵³¹ Ș. T.: GLAVA 38 Pentru fiece spurcăciune de va cădea în fântână sau fie în cevaș De va cădea șoarece sau fiece jigania spurcată, în unt sau în vin sau în miare, cine va bea sau va mânca

Pentru postul ce să va face în dzua agiunului de la Născut și de la Bogoiavlenie și pentru praznicele lor, de să va tâmpla miercuri sau vineri

(*Ioan de Chitru:*) La agiunul¹⁵³² Născutului, ori în ce dzi să va prileji, ca să postească de peaște și de unt-de-lemn, numai vin să bea pre puțin, iară când să va prileji sâmbăta sau dumeneca, într-aceastea dzile nu va fi post,⁶⁵⁸ ce să vor cânta ceasurile ceale mari înainte vineri. Așijdere, și la agiunul Bogoiavlenie, cându să va prileji sâmbătă sau duminică, ceasurile ceale mari să vor cânta vineri, iară după ceasuri și după vecernie vom merge la masă și vom mânca oao și brândză, iară mireanii carne, pentru că aceasta vineri iaste den ceale 12 dzile, iară a doo dzi, sau dumenecă, să va face post ca și la Născut.

(*Ioan Postnic:*) Iară dzua de Născut și Bogoiavlenie, ori în ce dzi să vor prileji, veri miercuri, veri vineri, mireanii vor mânca carne, iară călugării oao și brândză.

350 CAP.

Pentru postul cel mare, în ce chip să cade a postii și pentru miercurea și vinerea și pentru călugări, cumu să cade să postească luna

(*Învăță⁶⁵⁹ torii besearicii:*) Acest svânt Post Mare postim și-l cinstim pentru iușurarea și curățirea păcatelor noastre, pentru căce ne-au arătat noo Hristos izvod cându S-au postit sângur Svinția Sa 40 de dzile și 40 de nopți. Deci, să cade să mâncăm bucate uscate, fără unt-de-lemn și vin să ne ferim să nu bem. Și să fie mâncarea noastră pre puțin, numai de un feal de bucate și aceasta după vecernie. Iară sâmbăta și dumeneca să răzdușim la unt și la vin, iară la peaște nice într-un chip, numai la praznicul Blagoveșteeniilor¹⁵³³ și la Țveatonosie.

(*Dzice și Pravila Svințiilor Apostoli în 69 de capete și ne dau învățătură:*) Orice episcop sau preot sau diacon sau ceteț¹⁵³⁴ sau peaveț, de nu va posti cumu să cade acest svânt Post Mare a Pa⁶⁶⁰știilor, așijdere, și toate miercurile și vinerile preste tot anul, fără numai când să vor prileji dzile de praznic, acela creștin ce nu le va cinsti aceaste dzile cu postul, de va fi preoțit, să fie lepădat den cinstea sa, iară, de va fi mirean, să fie afurisit, alegând numai când să va prileji neștine bolnav.

(*Zunara:*) Dumnezăieștii apostoli așa au lăsat învățătură cum vom posti acest svânt Post Mare, tocmai așa să postim și miercurea și vinerea prespre tot

dentr-acela sau până nu să va svinți, acela 3 dzile să postească, iară să nu să priceștuiască 7 dzile. (*Ioan Postnic:*) De va cădea șoarecele sau altă jiganie spurcată în vin sau în unt și să va îneca acolea, nu trebuie ca să să leapede acealea bucate, ce ca să să svințască cu aghiazmă. De-acia să să mănânce fără nice de o scârbă. Așijdere, vasul să fie iarăș de treabă. Iară, de să va prileji acea spurcăciune să cadză acolo și să putredască [sic!] și să facă viermi într-acel vas, atunce bucatele ce vor fi fost acolo să nu să mănânce, ce să să leapede afară, iară vasul să să-l speale bine și să-l ocropască cu aghiazmă și iară să fie de treabă. (*Nichifor, patriarhul:*) Jigania spurcată, de va cădea în puț sau în fântână să o leapede afară și de-acia să scoată 40 de veadre de apă, să vearse și atunce ca să o svințască cu aghiazmă di [sic!] cea mare, de la Bogoiavlenie, și, de-acia, să bea fără nice un păcat.

¹⁵³² Scris: АУШНЪЛЪ.

¹⁵³³ Scris: БЛОВѢЩЕНІИЛОРЬ.

¹⁵³⁴ Scris: ЧЬТЕЦ.

anul, după cum am dzis și mai sus. Iară ceta ce va îndrăzni de va dezlega aceastea dzile, acela va fi călcătoriu de Pravila Svinților Apostoli, deci să fie lepădat den cinstea sa, iară, de va fi mirean să fie despărțit de besearică.

351 CAP.

Pentru praznicul Blagoveașteniilor¹⁵³⁵, /⁶⁶¹ de să va prileji în Săptămâna cea Mare a Paștilor

Mulți svinți părinți și de-a svintei besearici învățatori au dat învățătură cum, de să va prileji praznicul Blagoveașteniilor¹⁵³⁶ în Săptămâna cea Mare, să nu să mănânce peaște, iară unii dentru dânși dzic să mănâcăm.

(*Nichifor, patriarhul de Țarigrad:*) Acest svânt patriarh dzice: Când va veni vremea să fie praznicul Blagoveaștiilor¹⁵³⁷ în gioi-mari¹⁵³⁸ sau în vinerea Paștilor, nice un păcat nu ne va fi de vom mânca unt-de-lemn și vom bea vin sau de vom mânca peaște. Iară ceia ce vor mânca peaște în sâmbăta lui Lazar sau la a treia dumeneacă în post, ce să chiamă Dzua Crucii sau la сѣтїи Theodor¹⁵³⁹, după cum vedem pre mulți că mănâncă peaște, aceștea au foarte un păcat mare și mai vârtos că la Svintele Paști scrie să nu să /⁶⁶² cumenece, ce să fie oprit de svânta priceaștenie, pentru această puțină lăcomie în ce chip îndrăznescă ceștia a dezlega aceastea dzile, când învață, pravila, nice mireanii la Țveatonosie¹⁵⁴⁰ să nu răzdușască la peaște. Carii vor vrea să să cumenece, macar de-are scrie și tipicul, să nu și să ție în samă.

(*Sava ѡцѣнар¹⁵⁴¹:*) Acest svânt părinte scrie la tipicul lui de dzice: Ca să vă fie amente că ori în ce dzi să va prileji praznicul Blagoveașteniilor¹⁵⁴² în Săptămâna cea Mare, la masă să mănâcăm peaște pentru mărirea și cinstea preasvintei a lui Dumnedzău Născătoare.

(*Marco:*) Dzice și preapodobnicul Marco la tipicul besearicii: Ori în ce dzi să va nemeri Blagoveașteniile¹⁵⁴³, macar și în Săptămâna cea Mare, ca să să mănânce peaște.

(*Iară svințitul Nichita, mitropoli⁶⁶³ tul de Siron, așijdere, și Zunara au lăsat învățătură:*) În Săptămâna cea Mare, ori în ce dzi să vor prileji Blagoveașteniile¹⁵⁴⁴, să să mănânce peaște, numai vineri și sâmbăta Paștilor să nu să mănânce.

(*Și așea ține și besearica săborului cea mare¹⁵⁴⁵:*) Când să vor prileji Blagoveașteniile¹⁵⁴⁶ într-aceaste 2 dzile, peaște să nu să mănânce, numai unt-de-lemn și vin ca să să bea pentru mărirea praznicului.

---

¹⁵³⁵ Scris: бѣговѣщенїи мѡрь.

¹⁵³⁶ Idem.

¹⁵³⁷ Scris: бѣговѣщїи мѡрь.

¹⁵³⁸ Scris: цѡи мари.

¹⁵³⁹ Scris: ѡеодорь.

¹⁵⁴⁰ În slavonă: Florii.

¹⁵⁴¹ În slavonă: luminătorul, iluminatorul.

¹⁵⁴² Scris: бѣговѣщенїи мѡрь.

¹⁵⁴³ Scris: бѣговѣщенїи мѡ.

¹⁵⁴⁴ Idem.

¹⁵⁴⁵ N. N.: catedrala patriarhiei de Constantinopol.

¹⁵⁴⁶ Scris: бѣговѣщенїи мѡ.

(Ioan Postnic:) Iară svântul patriarh Ioan scrie pentru praznicul Blagoveașteniilor¹⁵⁴⁷: În săptămâna cea mare, fie în ce dzi, de să vor prileji Blagoveașteniile, peaște să nu mănânce, numai ca să facă liubov la unt-de-lemn și la vin.

352 CAP.

Pentru **дасѣ исправитѣ**¹⁵⁴⁸ molitva

Pentru **дасѣ исправитѣ** scrie dumnedzăiescul Ioan Postnic de dzice: Găsim la niște tipice, ce sânt despre /⁶⁶⁴ apus, scriind: La praznicul Blagoveașteniilor¹⁵⁴⁹ să să cânte **дасѣ исправитѣ**, de-acia să fie desăvârșit¹⁵⁵⁰ **литургія златоуста**¹⁵⁵¹ și aceasta nu știm în ce chip au dat învățătură; iară pre cât ne pricepem noi, ne pare să fie fost neînțelegători aceia ce-au scris aceale tipice, după cum vedem și alte multe o samă de obiceiaie, ce scrie pre multe cărți, unele dentr-inse și pentru nesocotința și prostimea lor, iară mai multe pentru credința lor cea rea¹⁵⁵², ce bolesc de pururea de adevăr. Credz, **дасѣ исправитѣ** la **прѣждесѣена**¹⁵⁵³ s-au orânduit să fie, dară la **запоустова**¹⁵⁵⁴ cine o pune, credz [că]¹⁵⁵⁵ așa s-au dat învățătură întru această dzi luminată nemică, săvai cât ceva sămn de jeale și de plângere ca să nu fie, de vreme ce iaste /⁶⁶⁵ o dzi mai cinstită de toate, pentru căce iaste începătură și cap spăseniilor noastre; dară nu dzac dumnedzăieștii părinți ca să prăznuim dzua aceasta, dară, nu să fac aprindere de lumini prespre tot după obicină¹⁵⁵⁶ și să cântă de trei ori Aghios și să citeaște *Apostolul* și *Evanghelia* și alte toate deplin câte sânt a liturghiii lui Zlatoust.

353 CAP.

Pentru postul Născutului și a Svinților Apostoli

(Ioan de Chitru:) În postul Născutului și a Svinților Apostoli, vrem mânca bucate uscate, fără unt-de-lemn aceaste, trei dzile: luni și miercuri și vineri, alegând de va fi neștine bolnav. Aceastea să cade să le ținem, ca și postul cel mare, iară cine are vrea să îngăduiască lui Dumnedzău, numai sâmbăta și dumeneca are mânca /⁶⁶⁶ peaște și are bea vin.

[353 bis CAP.]

Pentru postul Uspenii, ce iaste în avgust, 15 dzile

Pentru dumnedzeiască și cinstită aromire a Preasvintei și Preacuratei a lui Dumnedzău Maică și pururea Fecioară Maria, simtem datori toți creștinii, cu mici,

¹⁵⁴⁷ Scris: **вѣговѣщеніи орь.**

¹⁵⁴⁸ În slavonă: Să se împlinească.

¹⁵⁴⁹ Scris: **вѣговѣщеніи орь.**

¹⁵⁵⁰ Scris: **десъврѣшит.**

¹⁵⁵¹ În slavonă: liturghia lui Zlatoust.

¹⁵⁵² Scris: **ррѣ.**

¹⁵⁵³ În slavonă: prinos.

¹⁵⁵⁴ În slavonă: părăsire.

¹⁵⁵⁵ Cuvânt lipsă în text.

¹⁵⁵⁶ Scris: **швичиѣ.**

cu mari, cu tineri, cu bătrâni, cu preoți, cu mireani, de pururea să cântăm și să lăudăm cu rugi și cu rugămente pre Născătoarea lui Dumnedzău și Dvorbitoarea a tot rodul omenesc, pentru că ne-au izbăvit și ne izbăvește de pururea de mânule vrăjmașului nostru, diavolul și am dobândit iarăș moșiia noastră cea dentâi, ce să dzice raiul. Drept aceeaia simtem datori ca să cinstim acest lumnat praznic a Preastavleniiei Svințiii Sale cu toată usârdia¹⁵⁵⁷ și frica lui Dumnedzău /⁶⁶⁷ și cu liubov sufletesc ca să tâmpinăm și să-i ieșim înainte cu bucurie. Pentru postul acestor 15 dzile întru carele să cântăm ale Sale paraclise și să postim curat, cum să cade: luna și mierzura și vinerea vom mânca bucate uscate, iară într-alte dzile vom răzduși la unt-de-lemn și la vin, iară peaște nice într-un chip. Numai în dzua lumnatelor Preaobrajenii a iubit Fiiului Ei, atunce să va mânca peaște ori în ce dzi să va tâmpla, veri miercuri, veri vineri, după învățătura preasvințiului părinte Nichifor, patriarhul de Țarigrad; iară la dzua Adormirii Svințiii Sale, de va fi miercuri sau vineri, carne nu să va mânca, numai peaște.

354 CAP.

Pentru Înălțarea Svintei Cruci

Încă simtem datori să postim și la /⁶⁶⁸ dzua Cinstitei Cruci, carea să proslăvește în luna lui septevrie în 14 dzile ori în ce dzi să va tâmpla veri fie sâmbătă, veri dumeneacă sau fiece dzi, altă nu să va mânca fără numai bucate cu unt-de-lemn și să va bea vin, iară peaște nice într-un chip, pentru legătura dzilei.

355 CAP.

Pentru postul miercurii sau vinerii pri [sic!] ce vremi și când să face dezlegare ca să mâncăm peaște

(Ioan Postnic:) Ca să știți că mierzura și vinerea prespre tot anul să dezlegă și să strică postul, numai când să vor prileji de vor fi praznice **гѣодарскіи**¹⁵⁵⁸ sau sărbătorile Svintei Preaciste, cumu-i Nașterea Ei, Văvedenia, Blagoveașteniile¹⁵⁵⁹, Uspenia, atunca să face răzdreașanie de peaște și de vin, iară, de să va tâmpla agiunul¹⁵⁶⁰ Născutului sau a Bogoiavle/⁶⁶⁹ niii miercuri sau vineri, atunca nu va fi razdreașenie, așjidere, macar și luni, de să va prileji, dzicând: Să facem liubov, că iaste praznic.

Aicea să asculte fiecine pre osvințitul Ioan de Chitru în 27 de capete a canonului său, unde dzice: Să să facă razdreașenie acestor dzile ce scrie mai sus: miercuri și vineri. Numai ceale 50 de dzile ce sânt de la Paști până la **съшествіе стогоу дѣа**¹⁵⁶¹, și atunca numai mireanii la peaște, iară călugării numai unt-de-lemn și vin să bea. Pre aceastea vremi să dezlegă postul acestor doo dzile ce scrie mai sus: Miercuri și vineri, numai atunca să face masă la vreame, iară nu după **деветіи часъ**¹⁵⁶², ca într-alte date, cumu-i obicina¹⁵⁶³. Însă și aceasta încă stă după voia și

¹⁵⁵⁷ Scris: **оусръднѣ**.

¹⁵⁵⁸ În slavonă: împărătești, domnești.

¹⁵⁵⁹ Scris: **блговѣщеніи мѣрь**.

¹⁵⁶⁰ Scris: **дѣи нѣль**.

¹⁵⁶¹ În slavonă: Coborârea Sfântului Duh.

¹⁵⁶² În slavonă: ora 9.

¹⁵⁶³ Scris: **вѣична**.

firea omului. Iară când să vor /⁶⁷⁰ prileji sărbătorile fiecăruia din cei 12 apostoli sau și altor svinți mari, măcenici sau preapodobnici sau **свѣтили**¹⁵⁶⁴, când să va proslăvi dzua lor miercuri sau vineri, atunce la peaște să nu facă razdrașeanie, ce numai unt-de-lemn și vin, iară altă nemică, numai când să va prileji praznicul lui Ioan **крстатель**¹⁵⁶⁵, anume Nașterea și **оуцакновеніа**¹⁵⁶⁶, atunce să să mănânce peaște, iară de alte praznice a lui, numai unt-de-lemn și vin.

(*Theodor*¹⁵⁶⁷ *Studit[ul]*:) După acesta și la dzua svinților apostoli cei mari, Petră și Pavel, atunce încă vrem face razdrașeanie la peaște. După cuvântul Svântului Theodor ce scrie aicea, Studit la tipicul lui.

356 CAP.

Pentru svânta priceaștenie, la ce vream să cade creștinilor să o priimască¹⁵⁶⁸

(*Ioan*,⁶⁷¹ *episcopul de Chitru*:) Toți ceia ce sânt credincioși și creștini pravoslavnici¹⁵⁶⁹ și-ș petrec viața lor pre direptate și fac întrutot după cuvențele ce-au poruncit Dumnedzău pre Svintele Scripturi, aceștia, până vor fi pre pământ, să cade să să cumenece de patru ori într-un an, după cum am luat învățatură de la cei svinți părinți. Deci, dentâi să cade să ne cumenecăm la postul cel mare, când să curătea toți creștinii de toate scârnaviile¹⁵⁷⁰ păcatelor. Că aceasta iaste curățire și lumină sufletelor și trupurilor noastre. Al doile rând, la dzua svinților a lui Dumnedzău propoveadnici Petră și Pavel. A treile rând, la Uspeniia Născătoarei lui Dumnedzău, *Preacistei*¹⁵⁷¹, carea iaste spășenia noastră. Al patrul rând, /⁶⁷² la dzua bucurii, când s-au bucurat toată lumea de nașterea și de împelițarea Domnului și Mântuitoriului nostru Isus Hristos.

357 CAP.

Pentru dumnedzăieștile Paștii, până unde să suie și să pogoară

Trebuie a ști și acesta lucru, cum dumnedzăieștile a noastre creștinești Paști să suie până în 25 a lunii lui april și vin de să pogoară până în mart în 22 de dzile, iară mai sus sau mai gios¹⁵⁷² nu să vor sui, nice să vor mai pogorî nicedănăoară în veaci.

358 CAP.

Pentru postul Svinților Apostoli, în ce chip să află câte dzile iaste

(*Matheiu*:) Câte dzile sânt de luni de după Paști până în luna lui mai în 3 dzile, atâtea dzile iaste postul Svinților Apostoli.

---

¹⁵⁶⁴ În slavonă: sfinți.

¹⁵⁶⁵ În slavonă: Botezătorul.

¹⁵⁶⁶ În slavonă: tăierea capului.

¹⁵⁶⁷ Scris: *сеодоръ*.

¹⁵⁶⁸ Scris: *прѣимаскѣ*.

¹⁵⁶⁹ Scris: *православничъ*.

¹⁵⁷⁰ Scris: *скръньвѣиле*.

¹⁵⁷¹ Scris: *прчистен*.

¹⁵⁷² Scris: *госъ*.

Pentru tocmala lumii, cum iaste stătătoare pre patru stihii, așijdere, și omul

Pre aceste patru stihii iaste stătă⁶⁷³tătoare lumea: anume soarele, vântul, pământul, apa, iară de-are lipsi numai una de acestea, nemică n-are fi de acestea ce sânt. Așea și omul, iaste tocmit dentr-aceaste patru stihii: den sânge și de vine și de hiiare plavoșe și neagră. Iară cine va vrea să știe care stihii de-a lumiei, sânt mai înalte și mai sus de alte, iaste acesta: soarele, așijdere, și vântul iară ceale de gios¹⁵⁷³ iaste pământul și apa. Așijdere, și omul, ceale doao, sângele și vinele să văd, iară doao nu să văd, că iaste hiiarea cea plavoșe și cea neagră, întru carele lucru luo Dumnedzău și zidi pre om și așea-l împărți pre stihiile ceriului ceale de sus și ceale de gios¹⁵⁷⁴, cumu-i ceriul cu pământul așea-i împărțit pre patru stihii. /⁶⁷⁴

360 CAP.

Pentru sufletul ce lăcuiăște în trupul omului, oare în ce parte de loc a trupului să găseăște că lăcuiăște

(Ioan Damaschin:) Sufletul omului în trei locuri ce sânt de treabă trupului acolea să găseăște într-acesta chip, cumu-i radza soarelui, de pre unde încape în casă pre un loc cât de puțin, luminează casa toată. Așea și sufletul în trei locuri lăcuiăște, dară luminează toată casa trupului. Sufletul lăcuiăște la inima omului și de-ndărăpt după cap, ce să dzice în ceafă¹⁵⁷⁵, așijdere, și pren vinele ceale mari, ce să chiamă împărătești. Întru aceste trei locuri a trupului lăcuiăște sufletul. Drept aceaia cându să va împunge omul la inimă sau în /⁶⁷⁵ vreuna de aceste vine mari sau de-l va răni la ceafă¹⁵⁷⁶ și va cură sânge mult, într-acel ceas să desparte sufletul de la trup și aciiș moare tot trupul și să strică, întru care lucru aflându-să sufletul într-aceaste trei locuri petrecătoriu, de-acolea dă puteare de viață a tot trupul, de iaste viu.

361 CAP.

Pentru ceale sapte vârste¹⁵⁷⁷ ce are omul în viața sa, carele sânt și cum să chiamă

Întâia vârstă¹⁵⁷⁸, daca să naște omul până în 4 ai, să chiamă prunc. Iară den patru ai până în 14 să chiamă cucon. Iară den 15 ai până în 22 să chiamă tânăr. Iară den 23 de ai până în 42 să chiamă voinic, iară den 43 de ai până la 56 să chiamă bărbat. Iară den 57 de ai până în 69 să chiamă moșneag. Iară den 70 /⁶⁷⁶ de ai înainte până la svârșitul vieții lui să chiamă bătrân.

---

¹⁵⁷³ Scris: уочь.

¹⁵⁷⁴ Idem.

¹⁵⁷⁵ Scris: члфж.

¹⁵⁷⁶ Idem.

¹⁵⁷⁷ Scris: врѣсте.

¹⁵⁷⁸ Scris: врѣстж.

(Întrebare:) Oare cum poate fi de rând că vedem în viața noastră o samă de oameni buni și înțelepți și-ș petrec viața frumos și bine, cumu să cade, după învățăturile lui Dumnedzău, iară la datul sufletului chinuiesc foarte rău și cu nevoie mare li să împarte sufletul de la trup, și iarăș, vedem pre alți oameni răi și petrec în toate scârnăviile¹⁵⁷⁹, iară la moartea lor mor cu pace?

(Răspunsul părintelui Anastasie de Sinaia:) Toate giudeațele lui Dumnedzău, când va vrea neștine să le știe, nu iaste puțință. Drept aceaia bine are fi când nu le-are-om foarte cerceta pre-amăruntul. Iară uitându-ne și noi și mirându-ne de acest /⁶⁷⁷ lucru, cum de multe ori mulți au fost oameni buni și direpți la viața lor, iară la moartea lor cu mare muncă și chin s-au împărțit sufletul lor de la trup. Aceasta ne arată Dumnedzău noo ca să ne înfricoșem și să ne teamem, vădzând noi, niște păcătoși, pre niște direpți ca aceia rău chinuind, ca să ne aducem amente și să ne înțeleptim. Dup-acea să prilejeaște și acestora, fiind ei direpți, ca niște oameni, nu pot să nu smentească, săvai cât de puțin să nu greșească. Deci, pentru acea muncă și chin ce au ei la moartea lor, să curățesc de tot și să mântuiesc de munca ce va să fie. Și mărg aceștea atunceas [în]¹⁵⁸⁰ împărăția lui Dumnedzău. Iară ceia ce mor fără nice de o chinuire la vremea datului sufletului său, /⁶⁷⁸ aceștea au fost făcut oarece puțin lucru bine, de-aci¹⁵⁸¹ le-au fost dat Dumnedzău toată viața lor de ș-au petrecut tot cu bine și nice o răutate n-au vădzut asupra lor, nice mainte de moartea lor, nice la moarte. Drept aceaia, de vreme ce ș-au luat binele lor întru viața lor, aceștea fără nice de o smenteală, ocaanicii, vor mearge în focul nestins, de să vor munci în veaci nesvârșiți¹⁵⁸² pentru păcatele lor.

363 CAP.

Pentru visele ce vede omul în somn, carele sânt adevărate și carele nu simt

(Așijdere, acesta Anastasie:) Un lucru ce vede omul dzua și-l bagă la inima sa și-l socoteaște cu gândul, acesta lucru vine de-l chiteaște omul și noaptea în somn.

Sânt multe lucruri de vin și despre diavolul, carele /⁶⁷⁹ arată multe lucruri spre îndemnături reale. Simt o samă de vise și den firea omului, carele pogor den sațiul bucatelor sau den beție. Iarăș sânt o samă de vise de vin și despre Dumnedzău, cum de multe ori dumnedzăieștii îngeri ne înfricoșadză pre noi și ne arată lucruri groznice, ca să ne priceapem că facem rău și să ne părăsim. Așijdere, și sufletul, ca un lucru scump și dumnedzăiesc ce iaste și nevădzut după firea îngerească și acesta cunoaște multe lucruri ce vor să vie asupra omului, dece-i arată mainte di [sic!] ce va să fie. Drept aceaia¹⁵⁸³, trebuie, câte vise va vedea omul și va cunoaște că sânt de părăsire și de întoarcere despre rău spre bunățăt, acealea să cade să le creadză și să să bucure cu dragoste. /⁶⁸⁰

¹⁵⁷⁹ Scris: скръньвиіле.

¹⁵⁸⁰ Cuvânt lipsă în text.

¹⁵⁸¹ Scris: дѣ.

¹⁵⁸² Scris: несвршници.

¹⁵⁸³ Scris: дчлл.

Pentru ceale 7 păcate mari de moarte, carele sânt și cum să chiamă

(*Simeon de Solun:*) Șapte păcate sânt mari de moarte, carele pierd și omor pre om și trupeaște și sufleteaște.

Întâia iaste când să leapădă creștinul de legea lui Hristos Aicea socotiți în chip să leapădă omul de Hristos, [nu]¹⁵⁸⁴ numai când să dă într-altă lege, ce și când calcă învățăturile lui Hristos și nu face după cum învață pravila și svânta besearică, ce îmblă după voia sa de toate.

2¹⁵⁸⁵. Al doile iaste mândriia, ce să ține neștine mai bun de toți și mai înțelept.

3. Al treile iaste când face omul de bunăvoia sa ucidere.

4. Al patrul iaste sânge amestecat, ce să dzice în toate fealirile curvie, alegând când /⁶⁸¹ face omul curvie cu vreo rudă a sa și, mai vârtos¹⁵⁸⁶, sodomia, ce iaste când curveaște bărbat cu bărbat.

5. Al cincile iaste lăcomiia, iubirea de avuție, mâncarea și băutura prespre măsură și alte toate aseamenea acestora.

6. Al șeasele iaste zavistiia, răpștea¹⁵⁸⁷, cela ce nu iubeaște pre nime.

7. Al șaptele iaste leanea, somnul prespre măsură, așijdere, și blăznirea.

365 CAP.

Pentru cela ce-ș va face moarte sângur sau să va îneca sau și într-alt chip să va omorî

(*Ioan Postnic:*) De aceste lucru au lăsat învățătură acest svânt Ioan Postnic de-au dzâs că: Cela ce-ș va face moarte singur, acela să fie după moartea lui ca și un dobitoc: Nime să nu-l grijască, nice să-l provodească, nice alte pamenți să-i facă, /⁶⁸² că acela iaste un suflet pierdut, iară, de să va fi tâmplat să fie fost nebun și fără fire, pre acela ca să-l grijască ca pre un creștin.¹⁵⁸⁸

366 CAP.

Pentru diavolul: Oare cunoaște gândul omului?

Diavolul numai lucrurile ceale reale și hicleane, acealea le știe și le cunoaște, pentru căce, când gândeaște omul să facă vreun lucru rău, atunce diavolul pre fire cunoaște că are gând rău omul, deci totdeauna stă asupra lui cu toate meștersugurile lui ceale reale, de-l îndeamnă să săvârșească¹⁵⁸⁹ acel gând rău ce-au pus la inima

¹⁵⁸⁴ Cuvânt lipsă în text.

¹⁵⁸⁵ Numerotarea este făcută marginal.

¹⁵⁸⁶ Scris: **врътосъ**.

¹⁵⁸⁷ Scris: **ръпца**.

¹⁵⁸⁸ Ș. T.: GLAVA 39 Pentru cela ce-ș va face moarte sângur cu voia sa, de să va omorî ori cu ce fel de moarte (Ioan Postnic): De acesta lucru au lăsat învățătură acesta svânt Ioan Postnic de-au dzis că cela ce-ș va face moarte singur, acela ca să fie după moartea lui ca și un dobitoc, nime să nu-l grijască, nice să-l provodească, nice alte pamenți să-i facă, că acela iaste un suflet pierdut. Iară, de să va fi tâmplat să fie fost nebun și fără fire, pre acela ca să-l grijască ca pre un creștin.

¹⁵⁸⁹ Scris: **свършѣскъ**.

lui. Iară Dumnedzău toate le știe și le cunoaște, încă înainte de ce gândește omul să facă un lucru, veri bun, veri rău, că Dumnedzău știe și cunoaște tocmala omului înainte de nașterea /⁶⁸³ lui, cum și în ce chip va să fie. După cuvântul lui David proroc, unde dzice: Cea ce cercetează inima și rărunchii omului, acesta iaste Dumnedzăul cel drept. Vor să dzăcă înțelepții cum lucrurile ceale bune să fac și să nasc de la inimă, iară răutățile și poftele ceale reale să nasc dela rărunchi și toată zburdăciunea de acoale să înceape. După cum putem să cunoaștem și de pre fealiul dobitoacelor, că toată grăsiimea trupului pregiur rărunchi să învăluiaște și până nu face grăsiime acolo, nu zburdează, nice gioacă. Drept aceaia, svinții oteți au tocmit postul, pentru să nu să strângă unsoare la rărunchi, ca să nu să scornească zburdăciune și poftre reale. Drept aceaia, dzice și prorocul că, până nu naște binele /⁶⁸⁴ de la inimă și răul de la rărunchi, înainte cunoaște Dumnedzău.

367 CAP.

Pentru ceaste trei părți a sufletului cu carile să ocrămeaște ¹⁵⁹⁰ trupul

(*Grigorie нискіи:*) Acest svânt, marele Grigorie нискіи, carele au fost mare luminătoriu a filosofiei ceii sufletești, scrie de grăiaște: Trei lucruri sânt vădzute în tot sufletul omului: cuvântul cest grăitoriu, așjdere, și pofta, cu carea pofteaște omul și binele și răul. A treia iaste mâniia ¹⁵⁹¹. Dece pre aceaste trei lucruri stau alte toate și bunătățile și răutățile.

(*Partea cuvântului:*) Bunătățile ce vin dupre cuvânt sânt aceastea: Dentâi mărturia cuvântului iaste să fie de blagocestie, să grăiască pre urma propovedanii svinții [sic!] apostoli, carea, du/⁶⁸⁵ p-acea au adevăratu-o și svinții oteți ¹⁵⁹² cându s-au adunat pre multe locuri, toți înțelepții lumii la vreamea ce s-au făcut ceale 7 săboară. Așjdere, bunătatea cuvântului iaste ca să știe fiecine ce iaste partea lucrurilor celor bune, deci, aceasta să ție. Așjdere, și răutățile să le știe de ce feal sânt. Și, deaca va cunoaște că iaste lucru rău, ca să să ferească de dâns și să iubască pravoslovia și alte lucruri a dreptății. Aceaste sânt bunătăți cuvântarețe, iară răutățile cuvântărite sânt aceastea: Zloceăstvia ¹⁵⁹³, ce să dzice cându-ș va urî neștine leagea și va iubi alte lucruri reale, carele le va lepăda besearica și le va procleți și le va dzice anathema ¹⁵⁹⁴. Și mai pre scurt, bunătățile cuvân/⁶⁸⁶ tarițe sânt toate câte vin după spăsenia sufletului și răutățile cuvântărețe sânt toate carele duc pre om în muncile de veaci, de la cel mic până la cel mai-nare.

Bunătăți și răutați cuvântarețe

Bunătățile sufletului	Așjdere, și răutățile
pravoslavia	zloceăstia ¹⁵⁹⁵
lucrurile ceale bune	lucrurile ceale reale

¹⁵⁹⁰ Scris: окръмѣще.

¹⁵⁹¹ Scris: мѣнѣа. Altă lecțiune: mânia.

¹⁵⁹² Scris: шпѣцы.

¹⁵⁹³ Scris: злочѣствѣа.

¹⁵⁹⁴ Scris: анаѣма.

¹⁵⁹⁵ Scris: злочѣствѣа.

(*Pentru pofta cea bună și cea rea:*) Bunătățile ce sânt den poftă sânt acestea: Ca să aibă neștine toată pofta lui spre dreapta lui Dumnedzău și spre toate învățăturile Lui și nice un lucru de câte sânt mai scumpe și mai de cinste pre lume ca să nu-i fie lui mai drag decât Dumnedzău, pen/¹⁵⁹⁷tru căce nice o bunătate fără de agiutoriu/¹⁵⁹⁶ de la Dumnedzău nu iaste desăvârșit/¹⁵⁹⁷, după cum dzice și dumnedzăiescul Iacov apostol și a lui Dumnedzău frate. Aceasta iaste cea mai-nare ce iaste den poftă bunătatea.

Iară pofta cea rea iaste să poftească neștine dulcelele ceștii lumi deșarte, cum iaste avuția, cinstea sau frâmseașele muiereshi și alte podoabe a trupului, carele, cine le iubeaște și le pofteaște, rău chinuiaște, că acestea toate îndeamnă pre om spre nedireptate și spre toate fealiurile de curvii și spre alte păcate spre toate.

(*Pentru mâniia*¹⁵⁹⁸;) Mânia/¹⁵⁹⁹, încă are bunătate într-acesta chip, când s-are mâniia/¹⁶⁰⁰ neștine spre diavolul și spre toate lucrurile lui, să dzică așa: Diavole, tu mă îndemni să fac de toate fealiurile de curvii și /¹⁶⁸⁸alte răutăți, toate să le împlu și să fac de toate pre voia ta, Iară eu, iată, că nu voiui să te ascult, ce numai atâta-ț dzic: Fugi departe de mene, că Hristos iaste cu mene și macar ce rău mi-ai/¹⁶⁰¹ aduce asupra, nemică nu-m veri strica, pentru căce asupra sufletului meu n-ai nice o putere! Deci aceasta iaste bunătatea mâniei/¹⁶⁰², ca să să mânie/¹⁶⁰³ tot creștinul pre diavolul și pre lucrurile lui ceale reale și hicleane și să fugă de toate gândurile ceale reale și năstavurile ce-i va aduce diavolul amente, de carele va cunoaște că va hi păcat. Iară răutatea mâniei/¹⁶⁰⁴ iaste aceasta: Dentâi răpștea, urâciunea ce nu iubeaște binele nemăru și svadele carele aduc bătăile și uciderile, de să fac morți și alte întunearce de răutăț, /¹⁶⁸⁹că unde iaste răpștea, acolea aproape iaste și uciderea.

368 CAP.

Pentru dumeneca ce să chiamă съшествіе стого дха¹⁶⁰⁵, ca să mâncăm carne

(*Gherman, patriarhul de Țarigrad:*) La dzua acestui dumnedzăiesc și prealuminat praznic, ce să dzice la съшествіе стого дха, carne nu să cade/¹⁶⁰⁶ să mâncăm într-această dzi până nu vor ieși de la besearcă și până nu vom asculta molitvele ceale de preaclonenie/¹⁶⁰⁷, carele să citeșc după vecernie, pentru pogorârea Duhului Svânt ce-au pogorât de-au luminat svinții apostoli. Atunce, daca vom săvârși/¹⁶⁰⁸ slujba preacloneniei, vom mânca mireanii carne fără nice de-un păcat.

¹⁵⁹⁶ Scris: *дѣторюль.*

¹⁵⁹⁷ Scris: *десъвршнт.*

¹⁵⁹⁸ Scris: *мъніа.* Altă lecțiune: *măniia.*

¹⁵⁹⁹ Idem.

¹⁶⁰⁰ Idem.

¹⁶⁰¹ Scris: *мїан.*

¹⁶⁰² Scris: *мъніен.* Altă lecțiune: *măniei.*

¹⁶⁰³ Scris: *мъніе.* Altă lecțiune: *mănie.*

¹⁶⁰⁴ Scris: *мъніен.* Altă lecțiune: *măniei.*

¹⁶⁰⁵ În slavonă: Coborârea Sfântului Duh.

¹⁶⁰⁶ Scris deasupra rândului.

¹⁶⁰⁷ Scris: *прѣклоненіе.*

¹⁶⁰⁸ Scris: *съврши.*

Pentru ruda cea bună și de-a firea, cum nu să cade nemăruii să să laude

Despre părinți nime nu să cade ca să să laude, că /⁶⁹⁰ iaste de feal bun, că den moșie nime n-au izvorât, ce să-ș aducă amente că iaste și simtem toți dentr-un feal de lut, ce să dzice den strămoșu nostru Adam. Cum iaste scris: Toți simtem de lut după fealiul facerii strămoșului¹⁶⁰⁹ nostru, macar de-are fi și împărați sau, de s-are îmbrăca toți cu urșinici [sic!] și cu zarbale sau de-are avea toată avuția lumii, nime cu nemică ca să nu să laude. Așjdere, nice prea săraci sau carii chinuiesc rău și-ș petrec vviața tot cu boale și simt îmbrăcați cu haine sărăcești și așteaptă agiutoriu¹⁶¹⁰ de hrană de pre la casele altora, nice aceștea ca să nu să laude, ca să nu-ș piiardză plata, aducându-ș amente de cuvântul lui Hristos: Ferice de cei mișei sufleteaște. Cu adevărat /⁶⁹¹ lăudatu-i omul ce iaste den semenție bună și svântă, iară cela ce iaste den rudă bogată și slăvită, o laudă puțină iaste acoloa, că bogăția de multe ori scade și sărăcește pre om. Drept aceaia, dzice prorocul: Bogăția de-are cură ca apa, neme ca să nu-ș îngreoiadze inima; bogăția iaste un lucru pieitoriu.

370 CAP.

(Întrebare:) Un tâlhariu, de va ucide 100 de oameni și-i va omorî pre toți cu mâna sa și de-l va prinde și pre dâns de-l vor omorî, oare putea-va fi plătit cu moartea sa ceale morți, toate?

(Răspuns, *Anastasia de Sinaia*.) Cu moartea sa numai moartea unuia va fi plătit, iară ceale 99 de morți ce-au rămas va să dea samă înaintea înfricoșatului giudeț¹⁶¹¹ la вѣторое пришествіе¹⁶¹² și va să ia plată după deala sa.

[371 CAP.]¹⁶¹³

Pentru /⁶⁹² numele acestor svinți și dumnedzăiești bărbați dascali și a besearicii învățători și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe

Aceaste capete de pravilă ce sânt scrise într-această carte, o samă sânt scoase dentru svintele dumnedzăiești pravile a svinților și dumnedzăieștilor apostoli; o samă sânt alease și scoase de la svintele și dumnedzăieștile a toată lumea luminătoare ceale 7 săboare, carele să află că le-au tâlcuit¹⁶¹⁴ și le-au scos deusebi, carea după treaba sa, fericitul și preaînțeleptul marele Ioan, pre poreclă Zunara, ce-au fost monah, ce să dzice călugăr, la mănăstirea¹⁶¹⁵ ce să chema свѣта¹⁶¹⁶ Glicheria, iară

¹⁶⁰⁹ Scris: стрѣмошѣ.

¹⁶¹⁰ Scris: вѣторюль.

¹⁶¹¹ Scris: вѣдець.

¹⁶¹² În slavonă: a doua venire.

¹⁶¹³ Acest capitol nu este numerotat de Eustratie logofătul.

¹⁶¹⁴ Scris: тълкѣить.

¹⁶¹⁵ Scris: мѣньстира. Altă lecțiune: mănăstirea.

¹⁶¹⁶ În slavonă: sfânta.

fiind om înțelept și desăvârșit¹⁶¹⁷ cărtular bun, fu ales de fu mai-mare /⁶⁹³ drucar, ce să dzice fu dascal și mai-mare prespre tipariu, unde să tipăria cărțile, întru care lucru era întrutot împreunat la toată răsădirea cărții cu iubitoriul de Dumnedzăire diaconul de la mare și dumnedzăiască besearică, svânta patrierșie, fiind nomofilax, ce să dzice socotitoriu de leage, așijderea, și hartofilax, ce să dzice vistearnic pre cărțile besearicii și mai-mare socotitoriu mănăstirii¹⁶¹⁸ cei mari, ce să chema Vlaherna, numele lui era Theodor¹⁶¹⁹ Valsamon, carele prespre puțină vreme fu ales de om bun și înțelept, de fu pus patriarh la cetatea lui Dumnedzău, ce să chiamă acmu Antiohii, care oblăduiaște toată partea Răsăritului.

Dup-acea, sânt într-această carte și alte nume /⁶⁹⁴ a mulți svinți patriarș și altor dascali. Așijdere, și o samă de-mpărați, căroră le sânt scrise și numele și canonele fieștecăruia pren cărțile sale, arătând pre capete tot lucrul, carele di [sic!] ce treabă va să fie.

Deci, cui va trebui, ca să cearce acealea cărți pre capete, cum scriu aicea, așa va găsi și acolo.

Așijdere, și de Matheiu și de Armenopul cine va vrea să știe ce feal de oameni au fost: Matheiu au fost iermonah învățat și filosof întrutot, porecla i-au fost Vlastari, iară Armenopul au fost giudeț¹⁶²⁰ în cetatea Solunului întrutot cinstit și învățat, având mesereare și la clirosul besearicii. Nomofilax, numele-i era Costantin, iară dup-acea Fotie, patriarhul de Țarigrad /⁶⁹⁵ i-au pus numele acestuia Tarasie.

Aceștea sânt carii au fost dascali desăvârșit¹⁶²¹, carii au scos și ș-au arătat toate adâncurile cărților și svaturile direpților den limba cea mai suptire și mai ascuțită de toate limbile, ce să dzice elinească, cu carea au tocmit Dumnedzău, de-au cunoscut aceștea întâi lumina Dumnedzăirei, carea nu o pot să o înțeleagă fiecare, de nu vor fi prea iscusit și deprinș cu dânsa, cum au fost și aceșt fericit dascali ce scriem mai sus: Zunara, Valsamon, Matheiu, Armenopul, carii s-au nevoit de-au scos pre limbă mai purtareată grecească, pentru ca să poată înțeleage și cei mai neînvățați, ce vor să fie și ei altor învățători. Că nu poate nime să fie întrutot desăvârșit¹⁶²², /⁶⁹⁶ fără numai unul sânghur Dumnedzău. Ce unii au un dar, alții alt, unora le-au dăruit Dumnedzău darul înțelepciunii și a înțeleagerii, altora a curățiii și a preoțiii.

Dup-acea și eu, un păcătos și mai neînțelegătoriu de toți, râvnind urma învățaturii și neagiungând¹⁶²³ cu firea, m-am apucat de-am scos această cinstită carte de pre limba grecească pre această limbă ce să chiamă acmu rumânească, luând izvod de la multe fealiuri de limbi, carii, vădzând și ei scădeare și împuținare întru toate lucrurile înțelepciunii, după tocmala lumii și după cumpăna vremii, cunoscând că vin toate spre svârșit, au scos toate adâncurile și meșterșugurile

---

¹⁶¹⁷ Scris: десъвршнт.

¹⁶¹⁸ Scris: мѣньстиріи. Altă lecțiune: mănăstirii.

¹⁶¹⁹ Scris: вѳѳодоръ.

¹⁶²⁰ Scris: цѳдець.

¹⁶²¹ Scris: десъвршнтъ.

¹⁶²² Scris: десъвршнт.

¹⁶²³ Scris: неаѳнѳгъндѳ.

cărților, de le-au ară^{/697} tat la vedeaie tutoror [sic!], ca să cunoască și cei mai proști și neînvățați. Pentru acesta lucru, socotind și eu și nevoind un micșor peaning ce am luat de la Dumnedzău, pentru mai nemică usteneală, aceasta, ca să nu-l ascundz în pământ, ce să-l dau și eu altor, cui vor fi lipsit, cândai doară nu l-are mai îpuțina, ce l-are mai adaoge și l-are mai creaste, una aceasta, alta audzind și cel cuvânt scris în *Svânta Scriptură*, c-au dzâs îngerul lui Dumnedzău cătră preaînțeleptul Toviiia: Tainele împăraților să le ție neștine și să le ascundz bine iaste, iară tainele lui Dumnedzău și a împărășii ceriului iaste bine să le arate neștine tuturor. Și iarăș acesta: Un pomăt încuiat ^{/698} sau un izvor de apă reace să fie astupat, de ce folos are fi celor însătați? Așea și această svântă carte de îndireptare, daca va fi închisă și necunoscută, de ce treabă va fi celor rătăciți ce nu să vor putea îndirepta spre calea pocăinței și a direptății. Drept aceaia, rog pre toți cine va ceti pre această de mână cea de lut schizmire, unde va fi vreun cuvânt greșit, cu liniște tocmiți și isprăviți, iară nu blăstămareți, pentru căce că n-au scris ceva vreo mână curată sau vreo mente ca aceaia aședzată, ce-au scris un om păcătoș și încâlcit în toate valurile și undele ceștii lumi neaședzate și cu de toate chipurile de neputințe ^{/699} amestecate.

Laudă Domnului nostru Isus Hristos, Celuia ce-au dat după început și svârșit¹⁶²⁴, от окаянне еустраііе вывь логофеть начрѣтавь.

---

¹⁶²⁴ Scris: свръшнть.

GLOSAR

Au fost înregistrate doar primele douăzeci de ocurențe ale cuvintelor, un număr mai mare al acestora fiind marcat prin [...], trimiterea făcându-se la numărul paginii din manuscris.

Trimiterile la cuvintele din paginile cuprinsului atribuit de noi lui Varlaam au fost culese cu caractere italice.

În situația mai multor ocurențe ale aceluiași cuvânt pe o pagină, am optat pentru o singură menționare a paginii. După consemnarea categoriilor gramaticale am menționat și alte forme decât cele din cuvântul-titlu, care apar în text.

Atunci când s-a considerat necesar, am explicat între ghilimele [„ ”] sensul cuvintelor.

Au fost folosite următoarele prescurtări:

adj.: adjectiv, adjectival

adv.: adverb, adverbial

art.: articol

card.: cardinal

conj.: conjuncție

dem.: demonstrativ

f.: feminin

hot.: hotărât

interj.: interjecție

loc.: locuțiune

m.: masculin

mult.: multiplicativ

n.: neutru

n. pr.: nume propriu

neg.: negativ

neh.: nehotărât

num.: numeral

ord.: ordinal

pers.: personal

pos.: posesiv

prep.: prepoziție

pron.: pronume, pronominal

rel.: relativ

refl.: reflexiv

s.: substantiv, substantival

vb.: verb, verbal

- a, prep. 1, 6, 8, 16, 26, 46, 80, 84, 107, 144, 191, 206, 246, 266, 295, 301, 340, 343, 484
- aburi, vb. 235, 237
- acasă, adv. 82, 236, 238, 337
- acela, pron. dem. cela 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21 [...]
- acesta, pron. dem. cesta 17, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 35, 39, 41, 44, 48, 52, 53, 57, 59, 61, 62 [...]
- acestaș, pron. dem. acestași 608
- acestălalt, pron. dem. 140
- aciiș, adv. „îndată” 272, 283, 290, 341, 564, 564, 631, 675
- acolo, adv. acolo, acoloa 34, 73, 83, 137, 142, 145, 154, 215, 230, 251, 254, 256, 262, 290, 291, 303, 316, 326, 327, 334 [...]
- acoperemânt, s. n. 233
- acoperi, vb. 233, 291
- acum, adv. acmu 20, 21, 164, 212, 263, 281, 297, 298, 305, 308, 323, 388, 410, 436, 460, 489, 512, 515, 555, 556 [...]
- Adam, n. pr. 166, 261, 262, 265, 283, 690
- adaus, s. n. adaos 591, 591
- adăpa, vb. 328
- adăposteală, s. f. 247
- adăuga, vb. 553, 553, 612, 613, 625, 697
- adănc, adv. 139, 346, 398, 399, 498, 695, 696
- adet, s. n. adetiu 33, 34
- adevăr, s. n. 36, 76, 299, 300, 601, 601, 664
- adevărat, adj.; adv. 19, 21, 24, 29, 31, 36, 70, 73, 76, 77, 78, 143, 175, 191, 192, 266, 271, 291, 296, 307 [...]
- adeveri, vb. adevăra 67, 173, 190, 282, 375, 393, 493, 525, 532, 535, 599, 525, 532, 535, 599, 685
- adică, adv. adecă 4, 5, 35, 36, 428, 435
- adina, vb. „năzui” 372
- adins, adv.; s. n. 29, 345, 486, 518, 518, 645
- adormi, vb. 646
- adormire, s. f. 667
- aduce, vb. 1, 10, 17, 22, 25, 26, 28, 57, 69, 79, 131, 139, 165, 166, 169, 177, 248, 271, 289 [...]
- aducere, s. f. 235, 311, 313, 315, 321
- aduna, vb. 11, 381, 407, 685
- adunare, s. f. 246
- adunător, adj. adunătoriu 577
- afară, vb. 306, 334, 335, 657
- afla, vb. 1, 4, 6, 9, 12, 13, 14, 16, 34, 37, 39, 48, 49, 52, 57, 65, 68, 78, 87, 88 [...]
- afund, adj.; s. n. 358, 360
- afunda, vb. 9, 255, 256, 257, 258, 264, 265, 272, 273
- afundare, s. f. 253, 255, 257, 264, 273, 455
- afundat, adj. 265

afurisenie, s. f. 3, 43, 133, 135, 136, 219, 250, 367
 afurisi, vb. 3, 40, 43, 46, 52, 61, 63, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 148, 161, 169, 194 [...]

afurisit, adj. 3, 131, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143., 196. 519, 519

agarinean, s. m. 276

Agaton, n. pr. 25

Aghea, n. pr. 45

aghiasmă, s. f. aghiazmă 348, 655, 657

aghios, s. n. 665

agneț, s. n. 10, 326, 327, 331, 354, 361

agonisi, vb. 145, 145, 261, 574, 582, 574, 582

agonisită, s. f. 575, 591, 592, 593, 575, 591, 592, 593

Ahilas, n. pr. 90

aici, adv. aicea, aciia, acii 34, 49, 62, 64, 79, 80, 81, 139, 141, 142, 149, 177, 231, 233, 256, 296, 298, 304, 306 [...]

aievea, adv. aiave 469

aiurea, adv. aiuri 86, 177, 222, 361, 578, 578

ajun, s. n. agiun 657

ajunge, vb. agiunge 166, 417, 418, 485, 540, 590, 540, 590, 696

ajuta, vb. agiuta 333

ajutor, s. m., s. n. agiutoriu 189, 339, 307, 527, 527, 655, 687, 690

ajutori, vb. agiutori 587, 587

al, art. gen. 1, 3, 5, 7, 8, 14, 15, 17, 24, 25, 26, 29, 36, 41, 51, 53, 59, 68, 70, 74 [...]

alb, adj. 133, 269

alege, vb. aleage 9, 15, 37, 80, 86, 142, 161, 218, 232, 245, 246, 251, 280, 288, 374, 392, 485, 575, 575, 608 [...]

aleluia, interj. 301

alerga, vb. 501

ales, adj.; adv. 17, 19, 44, 58, 172, 320, 328, 353, 362, 386

Alexa, n. pr. 427, 464

Alexandria, n. pr. 44, 89, 90, 212, 276, 281, 369, 371, 540, 543, 540, 543, 611

Alexie, n. pr. 87, 374, 478

alt, altul, pron., adj. neh. 1, 2, 4, 9, 12, 14, 15, 16, 22, 29, 32, 33, 37, 38, 42, 47, 50, 51, 53, 54 [...]

altar, s. n. oltariu 10, 24, 155, 188, 304, 360, 361, 362

altădată, adv. 424

altceva, pron. neh. altăceva 8, 39, 59, 60, 143, 185, 188, 219, 249

altcineva, pron. neh. altcine 39, 41, 176, 230, 269, 356

amar, adj. 45, 289

amăgi, vb. 163, 392, 587, 587, 653

amănunt, s. n. amărunt 10, 19, 22, 39, 44, 61, 64, 81, 177, 191, 271, 289, 346, 350, 630, 676

amândoi, pron. 12, 40, 187, 192, 195, 310, 387, 401, 409, 474, 498, 504, 538, 556, 600, 504, 538, 556, 600

ambi, adj. îmbe 3, 175, 367

amestec, s. n. ameastec 160, 558, 558

amesteca, vb. mesteca 5, 6, 42, 51, 132, 161, 189, 190, 195, 203, 267, 290, 388, 398, 411, 418, 442, 448, 450, 470 [...]

amestecare, s. f. mestecare 188

amestecat, adj. mestecat 161, 185, 188, 290, 398, 490, 533, 533, 624, 635, 680, 699
 amestecătură, s. f. 399, 428, 484, 494
 amiază, s. f. amiazăzi 326
 amin, s. n., interj. 21, 253, 270, 296, 308, 329
 aminte, adv. amente 22, 25, 26, 57, 139, 177, 233, 296, 301, 311, 313, 314, 315, 321, 345,
 351, 511, 526, 582, 591 [...]

an, s. m. 10, 14, 16, 33, 35, 58, 76, 82, 88, 144, 146, 151, 154, 210, 224, 231, 236, 288,
 296, 373 [...]

Ana, n. pr. Anna 425, 426, 429, 430, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446,
 447, 448, 449, 451, 452

anafură, s. f. anafură 10, 330, 348, 363, 365, 481, 482, 637

Anastasie, n. pr. 350, 651, 652, 676, 678, 691

anatemă, s. f. anathema 3, 133, 169, 176, 240, 256, 258, 610

ande, prep. 1, 4, 14, 86, 150, 151, 221, 369, 557, 558, 570

Andrei, n. pr. Andreiu 465

Andronic Paleolog, n. pr. 563

Anghel, n. pr. 49

Anghira, n. pr. 89, 535, 537, 632, 647

antifon, s. n. 297

antihrist, s. m. 497, 498

antimis, s. n. 4, 154, 220, 246

Antioh, n. pr. 30, 156

Antiohia, n. pr. 54, 197, 433, 651, 693

Antonie, n. pr. 244, 351

anume, adv. 252, 459

apă, s. f. 9, 215, 219, 252, 253, 256, 258, 260, 264, 276, 279, 282, 283, 289, 290, 359, 360,
 361, 603, 633 [...]

apăra, vb. 58, 481

apleca, vb. pleca 244, 298, 307, 311, 627, 631

aplecare, s. f. plecare 341, 627

apoi, adv. 7, 11, 14, 17, 18, 35, 81, 83, 84, 90, 142, 224, 232, 271, 299, 274, 329, 346, 381,
 389 [...]

apostol, s. m.; s. n. 25, 28, 38, 41, 42, 45, 50, 51, 53, 63, 67, 70, 72, 85, 131, 133, 135, 136,
 146, 148 [...]

apostolesc, adj. 209, 306, 527, 307

aprilie, s. m. 672

aprinde, vb. 134, 411

aprindere, s. f. 665

aprins, adj. 254

aproape, adv. 197, 326, 469, 500, 568, 588

apropia, vb. 206, 263, 270, 294, 304, 305, 306, 329, 362, 369, 507, 518, 522, 632, 641

apuca, vb. 2, 9, 32, 33, 67, 85, 140, 141, 146, 175, 179, 191, 192, 224, 231, 272, 289, 359,
 382, 495 [...]

apucat, adj. 143

apus, s. n. 9, 259, 260, 262, 664

ara, vb. 16, 604, 606

arăta, vb. 3, 17, 19, 23, 32, 38, 52, 62, 63, 69, 73, 80, 132, 133, 136, 174, 179, 180, 185,
 191 [...]

arătare, s. f. 180, 192, 495, 506, 561

arătat, adj. 297, 298
arătură, s. f. 604, 606
arde, vb. 5, 155, 360, 361, 595, 654
areopagit, s. m. areopaghet 244, 332
argint, s. m. 41, 60, 72, 82, 145, 219
arhiepiscop, s. m. 66
arhieru, s. n. 2, 3, 4, 6, 7, 12, 18, 22, 23, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 53, 55, 56, 57, 58 [...]
Arie, n. pr. 89, 90
aripă, s.f. arepă 233
armă, s. f. 640
Armenopol, n. pr. Armenopul, Armenopulo 29, 35, 53, 81, 84, 145, 432, 469, 482, 489,
501, 508, 512, 531, 535, 544, 546, 549, 551, 552 [...]
aromire, s. f. „așpire” 666
arpăși (?), vb. (probabil: răpști) 565
ars, adj. 360
Arsenie, n. pr. 409
arunca, vb. 213, 234, 361, 631
arvună, s. f. arăvonă, arvon 11, 373, 382
arvuni, vb. arăvoni 373, 381
asculta, vb. 20, 23, 56, 57, 58, 59, 70, 76, 139, 164, 301, 303, 316, 334, 368, 375, 582, 625,
627, 643 [...]
ascultare, s. f. 232, 574
ascultător, adj.; s. m. ascultătoriu 43, 311
ascunde, vb. 259, 622, 623, 638, 697, 697
ascuns, adj.; s. n. 184, 301, 391, 392, 495, 616
ascuțit, adj. 175, 367, 695
asemăna, vb. 46, 167
asemenea, adv. aseamene 78, 205, 219, 324, 648, 681
astăzi, adv. astăzi 229, 350, 352, 477, 489, 496, 515, 516, 522, 523
astupa, vb. 698
asupra, prep. 2, 3, 5, 6, 9, 27, 52, 61, 62, 63, 69, 71, 72, 79, 82, 83, 87, 138, 148, 151 [...]
asupră, adv. 52, 688
asupreală, s. f. 27, 29, 30, 143, 497, 641, 642
asupri, vb. 32, 33
asuprit, adj. 602
asupritor, adj. asupritoriu 306, 538
asurzi, vb. asurdzi 209
așa, adv. așa 16, 23, 30, 41, 44, 46, 52, 56, 63, 67, 68, 81, 141, 147, 159, 162, 166, 174,
175, 191 [...]
așeza, vb. 49
așezare, s. f. așezare 31
așezat, adj. așezat 27, 698
așijderea, adv. așijdere 16, 24, 27, 37, 42, 44, 51, 53, 58, 70, 76, 81, 83, 84, 133, 144, 154,
155, 179, 196 [...]
aștepta, vb. 140, 142, 143, 332, 338, 368, 386, 505, 521, 530, 532, 622, 637, 690
așterne, vb. 249, 310
Atanasie, n. pr. Athanasie 44, 89, 281, 371, 543, 563
atât, adv.; pron. neh. 42, 55, 65, 243, 294, 351, 393, 672
atinge, vb. 64, 186, 188, 219, 356

atunceș, adv. atunciș „în acel moment” 237, 473, 531
atunci, adv. atunci 25, 29, 34, 36, 39, 40, 53, 62, 67, 68, 69, 73, 86, 143, 145, 154, 171,
177, 179, 180 [...]
au, conj. 9, 43, 79, 87, 132, 161, 180, 206, 210, 273, 277, 564, 606
august, s. m. avgust 666
aur, s. m. 41, 60, 72, 73, 80, 81, 82, 84, 145, 219, 542, 560
auz, s. n. audz 530, 600
auzi, vb. audzi 29, 37, 67, 266, 302, 306, 337, 340, 346, 512, 528, 530, 531, 532, 576, 624,
697
auzit, adj. 77
avea, vb. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 18, 19, 24, 27, 28, 33, 37, 40, 46 [...]
avere, s. f. aveare 8, 15, 159, 241, 242, 342, 468, 544, 547, 5576, 66, 568, 569, 588, 594,
595
avgar, s. n. 632
avuție, s. f. 4, 15, 16, 75, 79, 145, 341, 345, 415, 543, 566, 570, 572, 575, 579, 580, 581,
585, 585, 588, 589 [...]

B

ba, adv. 9, 273, 277
Babilon, n. pr. Vavilon 45
Balsamon, n. pr. Valsamon 38, 52, 71, 72, 81, 132, 146, 174, 177, 182, 191, 200, 202, 205,
206, 211, 214, 215, 22, 238 [...]
ban, s. m. 42, 72, 200, 562, 593
barbă, s. f. 542
bate, vb. 13, 510, 539, 542, 561
batjocură, s. f. batgiocură 33, 424, 475
băga, vb. 5, 8, 9, 67, 158, 162, 177, 202, 221, 253, 259, 356, 360, 361, 367, 371, 377, 575,
575, 678 [...]
bărbat, s. m. 8, 12, 13, 14, 15, 34, 58, 190, 191, 192, 217, 234, 245, 246, 266, 333, 338,
339, 343, 347, 349 [...]
bărbătesc, adj. 548, 619
bătaie, s. f. 688
bătrân, adj.; s. m. 35, 50, 58, 232, 629, 630, 651, 666, 676
bătrânețe, s. f. bătrânețe 583, 621, 652
băut, adj. 204, 617, 618
bătură, s. f. 8, 217, 241, 249, 250, 287, 328, 373, 500, 681
bea, vb. 8, 24, 217, 249, 251, 252, 285, 319, 611, 644, 645, 655, 657, 659, 661, 663, 666,
668
beat, adj. 646
becisnicie, s. f. 262, 632
betegi, vb. 209
beție, s. f. 153, 215, 222, 249, 629, 679
beznă, s. f. 139
biet, adj. 564
bine, adv.; s. n. 21, 27, 29, 44, 60, 64, 83, 142, 149, 177, 190, 207, 234, 237, 274, 287, 356,
360, 364, 417 [...]

binecuvânta, vb. 296
 binecuvântat, adj. 321
 binețe, s. f. binețe 241
 binișor, adj. 136, 622
 birui, vb. 299, 615
 biruință, s. f. 311
 biruit, adj. 27
 biserică, s. f. besearică, besearică 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 33, 36, 41, 42, 43, 52, 53, 56, 58, 59 [...]; besearica-cea-mare „catedrală” 117, 227, 247, 523
 blagoceste, s. f. „cucernicie” 684
 blagodări, vb. 320, „a mulțumi lui Dumnezeu” 329, 524
 blagoslovenie, s. f. 3, 7, 12, 51, 61, 134, 150, 197, 227, 229, 244, 248, 266, 294, 297, 300, 330, 331, 335, 365 [...]
 blagoslovi, vb. 3, 52, 186, 198, 210, 217, 218, 285, 291, 300, 303, 347, 372, 468, 482
 blagoslovit, adj. 295
 Blagoveștenie, n. pr. „Bunăvestire” 659, 660, 662, 663, 668
 blăznire, s. f. „amăgire” 681
 blând, adj. 24, 289
 blestem, s. n. blăstăm 132, 136, 140, 169, 366, 393, 484, 575, 582, 583, 584, 698
 blestemat, adj. blăstămat 81
 boală, s. f. 5, 13, 14, 179, 208, 209, 237, 341, 343, 373, 516, 521, 522, 523, 525, 540, 554, 555, 585, 587 [...]
 bogat, adj. 81, 207, 559, 691
 bogăție, s. f. 691
 Bogoiavlenie, n. pr. „Bobotează” 353, 355, 609, 657, 658, 668
 boier, s. m. boiar, boiarin 41, 43, 46, 157, 171, 241, 341, 342, 344, 345, 385, 483, 489
 boierie, s. f. „funcție administrativă” 593
 boli, vb. 664
 bolnav, adj., s. m. 4, 8, 9, 33, 55, 56, 147, 154, 204, 209, 236, 237, 272, 288, 334, 343, 385, 525, 554, 608 [...]
 borî, vb. 4, 153, 373
 botez, s. n. botedz 8, 11, 85, 174, 175, 185, 239, 247, 249, 235, 260, 261, 262, 264, 270, 272, 273, 274, 280, 282 [...]
 boteza, vb. botedza 8, 9, 10, 13, 133, 199, 245, 246, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 265, 266, 267 [...]
 botezat, adj. botedzat 9, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 271, 273, 174, 277, 280, 281, 283, 304, 416
 botezător, adj. botedzătoriu 233, 294, 313
 bou, s. m. 16, 31, 32, 33, 40, 49, 318, 604
 braț, s. n. 237, 614, 626
 brânză, s. f. brândză 658
 brâu, s. n. 233, 234
 broască, s. f. 648
 brudiu, adj. „(despre copii) nevârștinc” 384
 bucată, s. f. (pl. bucate „alimente”) 8, 14, 15, 16, 81, 215, 228, 242, 243, 289, 360, 373, 422, 503, 515, 519, 537, 539, 542, 549 [...]
 bucura, vb. 29, 237, 320, 372, 679
 bucurat, adj. 672
 bucurie, s. f. 247, 320, 341, 344, 529, 614, 667, 671

bun, adj. 15, 17, 19, 59, 60, 62, 63, 65, 67, 71, 72, 74, 77, 78, 80, 89, 90, 131, 137, 179 [...] bunătate, s. f. 23, 26, 28, 179, 224, 238, 324, 483, 624, 625, 648, 679, 684, 685, 686, 687, 688
bunăvoie, s. f. 6, 16, 36, 45, 47, 48, 49, 176, 177, 178, 381, 389, 410, 529, 539, 541, 560, 589, 600, 620 [...]
bunăvoință, s. f. 163, 188

C

ca, adv. 2, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 26, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 37, 42, 43, 44, 47 [...] Cain, n. pr. 151
cal, s. m. 16, 501, 605
cale, s. f. 13, 17, 19, 61, 138, 173, 179, 252, 382, 468, 513, 527, 528, 531, 593, 598, 605, 653, 698
Cali, n. pr. 455, 455
cam, adv. can 291, 334, 391
camătă, s. f. 6, 200
camilafcă, s. f. chemelevcă, chemelaucă 234, 235
canon, s. n. 12, 40, 63, 146, 149, 158, 164, 171, 176, 187, 188, 207, 209, 210, 221, 222, 225, 226, 229, 230 [...]
canoni, vb. canonisi 289, 469
cap, s. n. 4, 22, 23, 26, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 41, 42, 45, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 56 [...]
care, pron. rel. 1, 3, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20, 21, 24, 28, 29, 30, 33, 46, 49, 52, 55 [...]
careș, pron. neh. „fiecăre” 504
carne, s. f. 7, 216, 217, 238, 240, 612, 628, 648, 658, 667, 689
Cartagena, n. pr. Carthagen 65, 68, 69, 74, 87, 143, 251, 269, 613, 615
carte, s. f. „scrisoare” 6, 44, 45, 78, 155, 192, 196, 197, 198, 200, 222, 245, 300, 304, 352, 385, 432, 479, 499, 504 [...]
casă, s. f. 1, 8, 12, 13, 16, 57, 58, 74, 82, 132, 155, 201, 236, 246, 248, 250, 251, 344, 421, 422 [...]
catastif, s. n. 62
că, conj. 9, 12, 17, 26, 27, 28, 29, 30, 36, 39, 45, 46, 48, 52, 57, 59, 64, 67, 68, 70 [...]
căci, conj. căce 19, 21, 30, 33, 35, 43, 47, 72, 82, 140, 147, 154, 156, 157, 165, 174, 192, 195, 216, 217 [...]
cădea, vb. 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 25 [...]
cădelniță, s. f. 188, 293, 302
cădi, vb. 188, 329
cădire, s. f. 293, 302, 329
căi, vb. 11, 170, 177, 381, 479, 494
călător, s. m. călătoriu 202
călătorie, s. f. 592
călca, vb. 53, 136, 140, 151, 160, 186, 256, 258, 299, 356, 362, 368, 485, 489, 498, 641, 680
călcare, s. f. 261, 433, 480
călcător, adj. călcătoriu 43, 151, 153, 186, 187, 236, 377, 485, 615, 660
căldură, s. f. 583
călugăr, s. m. 2, 4, 5, 6, 8, 13, 16, 30, 48, 50, 75, 119, 123, 144, 149, 150, 161, 188, 200, 220 [...]

călugăresc, adj. 234, 238, 243, 244
 călugări, vb. 8, 145, 218, 232, 236, 237, 238, 243, 509
 călugărie, s. f. 8, 123, 144, 232, 238, 240, 243
 călugăriță, s. f. 8, 14, 48, 49, 238, 239, 243, 362, 414, 508, 544, 647
 cămilă, s. f. 233
 cărbune, s. m. 360
 cărturar, s. m. cărtular 692
 căsar, s. m. „casnic, membru al familiei” 508
 căsaș, s. m. „locuitor în aceeași casă” 314, 369
 către, prep. cătră 19, 24, 33, 51, 58, 59, 72, 77, 115, 119, 120, 125, 151, 154, 161, 167, 197, 235, 281, 295, [...]

căuta, vb. căta 8, 9, 26, 27, 28, 50, 142, 168, 259, 262, 493, 629
 căzut, adj. cădzut 31
 când, adv. 3, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 44, 48, 55, 61, 64 [...]

cândai, adv. „cândva, vreodată” 61, 127, 140, 171, 271, 272, 306, 309, 314, 336, 629, 697
 cânduș, adv. „atunci când” 493
 cândva, adv. 75
 cănta, vb. 1, 2, 4, 5, 7, 54, 60, 85, 103, 103, 104, 105, 115, 117, 119, 120, 121, 130, 143, 148 [...]

cântare, s. f. 164, 165, 166, 205, 249, 299, 300, 301, 309, 310, 356
 cântec, s.n. 249, 310
 cărciumar, s. m. cărcimar 6
 cărciumă, s. f. cărcimă 6, 8, 201, 202, 203, 204, 241, 250
 cărciumărie, s. f. 250
 cărje, s. f. 108
 cărmă, s. f. 235
 cărmui, vb. ocărmui 36, 612
 căt, adv.; conj. pron. 1, 8, 9, 11, 15, 26, 50, 54, 60, 54, 58, 65, 77, 78, 81, 102, 105, 119, 121, 124 [...]

cătva, adv.; pron. neh. 63, 67, 128, 142, 224, 305
 ce, pron. rel. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 [...]

ceafă, s. f. 674, 675
 ceară, s. f. 133, 631
 ceas, s. m. „oră, tip de rugăciune în decursul zilei” 5, 8, 158, 163, 164, 165, 166, 212, 235, 274, 276, 286, 342, 347, 368, 386, 475, 506, 507, 521 [...]

ceată, s. f. 124, 153, 156, 157, 170, 186, 338
 cel, pron. dem., art. adj. 1, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 35 [...]

celălalt, pron. alalt, celalalt 26, 42, 69, 76, 101, 104, 113, 138, 153, 161, 168, 170, 174, 175, 182, 205, 267, 296, 314, 315 [...]

cenușă, s. f. 360
 cer, s. n. ceriu 10, 20, 29, 46, 103, 114, 115, 124, 134, 166, 167, 175, 240, 246, 271, 281, 283, 312, 316, 321 [...]

cerceta, vb. 19, 22, 35, 39, 44, 61, 84, 129, 136, 160, 194, 420, 578, 602, 616, 630, 676, 683
 cercetare, s. f. 118
 cercetător, adj. cercetătoriu 616
 cere, vb. ceare 15, 16, 30, 40, 89, 114, 138, 140, 147, 150, 153, 289, 296, 338, 422, 555, 555, 570, 578, 579 [...]

ceresc, adj. 29, 246, 287, 310, 328, 509

certa, vb. 2, 122, 127, 185, 210, 306, 496, 652
 certare, s. f. 28, 46, 101, 148, 173, 202, 222, 241, 306, 356, 357, 373, 374, 489, 503, 507,
 515, 529, 530, 538 [...]

Cesarea, n. pr. Chesarea 178

cescuț, s. n. „interval scurt de timp” 253

cetaș, s. m. „tovarăș” 218, 477

cetate, s. f. 31, 34, 540, 582, 617, 693, 694

ceteră, s. f. 115

ceva, pron. neh. 19, 60, 66, 81, 82, 130, 131, 146, 147, 161, 655, 664

cevaș, pron. neh. 265

cezar, s. m. chesari 385, 432

cheie, s. f. cheaie, chiaie 270, 273

cheltui, vb. 50, 551, 555, 562, 588

cheltuială, s. f. 14, 79, 381, 516, 525, 526, 531, 554, 555, 607

chema, vb. 2, 4, 11, 12, 15, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 49, 58, 68, 79, 80, 81, 82, 85, 90 [...]

chemare, s. f. 265

chemat, adj. 119

chezaș, adj. chiezaș 6, 15, 562, 585

chezășie, s. f. chiezășie 494

chezășlui, vb. „chezăși” 202

chiar, adj.; adv. „clar” 219, 247, 411

chin, s. n. 151, 204, 209, 234, 263, 268, 282, 290, 324, 326, 386, 677

chinui, vb. 323, 522, 523, 676, 677, 687, 690

chinuire, s. f. 677

chinuit, adj. 90, 207, 263

chip, s. n. 3, 4, 8, 11, 15, 16, 20, 23, 30, 32, 33, 35, 41, 44, 45, 65, 66, 84, 91, 93 [...]

chir, s. m. 245, 277, 393, 433, 459, 482, 526

chirie, s. f. 204

chiti, vb. 678

Chitru, n. pr. 248, 354, 619, 657, 665, 669, 671

ci, conj. ce 15, 20, 23, 26, 30, 32, 33, 35, 37, 39, 42, 43, 48, 55, 57, 59, 62, 64, 73, 86 [...]

cimpoiaș, s. m. 12, 423

cin¹, s. n. 89, 170, 182. 183. 184, 185, 228, 232, 238, 239, 240, 243, 310, 371, 374, 478,
 485

cină, s. f. 291

cincelea, num. ord. cincile 36, 113, 231, 389, 402, 435, 613, 681

cincii, num. card. 80, 173, 180, 387, 388, 481, 482, 499

cincisprăzecelea, num. ord. cincisprădzecele 36

cincizeci, num. card. cincidzeci 255, 257, 363, 475

cine, pron. rel. 12, 14, 15, 16, 18, 32, 37, 57, 86, 122, 134, 135, 136, 142

cineși, pron. neh. „fiecare, oricine” 182, 279, 493, 556, 559, 590

cineva, pron. neh. 3, 7, 8, 10, 16, 24, 27, 29, 30, 37, 39, 41, 44, 46, 52, 53, 65, 68, 74, 75
 [...]

cinste, s. f. 26, 37, 40, 46, 56, 57, 59, 60, 63, 64, 72, 73, 74, 75, 79, 82, 83, 85, 87, 95 [...]

cinsti, vb. 5, 15, 62, 156, 157, 169, 210, 547, 582, 583, 610, 659, 660, 666

cinstit, adj. 17, 46, 59, 65, 73, 100, 107, 111, 194, 216, 292, 312, 327, 328, 331, 345, 3377,
 475, 620, 621 [...]

cioplit, adj. 310

Cipru, n. pr. Chipru 66

citeș, s. m. ceteș 49, 55, 146, 149, 182, 222, 378, 607, 659
 citi, vb. ceti 8, 142, 158, 215, 230, 237, 256, 272, 273, 274, 279, 300, 301, 213, 228, 235,
 254, 272, 273, 274 [...]

ciudeasă, s. f. „minune” 217

ciudotvoreș, s. m. „făcător de minuni” 689

clăti, vb. „mișca” 358

cler, s. n. cliros 6, 39, 146, 171, 201, 203, 225, 244, 252, 378, 694

cleric, s. m. 171

clevetă, s. f. pl. cleveate 1, 23, 59, 83, 84

cleveti, vb. 1, 2, 40, 47, 59, 74, 75, 84, 88, 102, 103, 199, 499, 513, 534, 561, 585, 585,
 643, 643

clevetire, s. f. 40

clevetnic, s. m. 63, 64, 84, 643

coapsă, s. f. 106

coastă, s. f. 290, 313

coborâre, s. f. pogorâre 256, 258, 282, 298, 394, 689

coborî, vb. pogorî, pugorî 11, 26, 88, 90, 109, 124, 165, 181, 254, 292, 298, 310, 387, 389,
 390, 392, 393, 394, 396, 397 [...]

cobuz, s. n. 172

cocoană, s. f. cucoană 544, 624

cocon, s. m. cucon 9, 10 11, 15, 16, 208, 247, 248, 254, 255, 259, 261, 263, 268, 269, 276,
 278, 280, 281, 284 [...]

codicil, s. n. codichelos 591, 594

colivă, s. f. 353, 655

Comnenul, n. pr. Comnianul, Comnian 87, 374, 478

coneș, s. n. 254

Constantin, n. pr. 74, 129, 183, 194, 242, 248, 382, 432, 459, 460, 469, 484, 486, 490, 538,
 546, 569, 694

conteni, vb. cunteni 287, 523

contenire, s. f. cuntenire 514, 614, 618

contenit, adj. cuntenit 308

copie², s. f. 290

copil, s. m. 471, 486, 489

covată, s. f. 252

crede, vb. creade 1, 22, 23, 64, 65, 69, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 102, 111, 119,
 183 [...]

credincios, adj.; s. m. 17, 52, 60, 62, 64, 67, 70, 73, 78, 115, 204, 277, 280, 299, 304, 306,
 309, 331, 457, 523, 551 [...]

credință, s. f. 19, 50, 67, 74, 119, 180, 191, 200, 225, 282, 302, 315, 321, 325, 329, 330,
 348, 349, 499, 502 [...]

crește, vb. creăște 76, 103, 124, 422, 697

creștet, s. n. creăștet 111, 130

creștin, adj.; s. m. 2, 7, 9, 42, 49, 50, 77, 109, 124, 127, 134, 135, 147, 157, 168, 199, 205,
 206, 223, 243 [...]

creștinătate, s. f. 17, 239, 349, 457, 476

creștinesc, adj. 77, 280, 281, 331, 485, 486, 519, 672

Creta, n. pr. Crit 272

cristelniță, s. f. 252, 253

cruce, s. f. 9, 106, 107, 108, 166, 228, 253, 268, 292, 299, 310, 311, 313, 325, 326, 494,
 601, 603, 661, 668

cruciș, adv. 253, 268, 276
ctitor, s. m. 229
cu, prep. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24 [...]
culbec, s. m. 648
cum, adv. *cumu* 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 25 [...]
cumătru, s. m. 284, 416, 419, 458, 459, 471, 473
cumetrie, s. f. *cumătrie* 210, 389
cumineca, vb. *cumeneca* 4, 5, 6, 7, 10, 11, 37, 42, 147, 148, 168, 169, 171, 176, 178, 188, 212, 278, 285, 304 [...]
cuminecătură, s. f. *cumenecătură* 105, 118, 212, 247, 282, 364, 369, 372, 473, 608, 617, 618, 642, 650
cumnat, s. m. 57, 403, 405, 407, 408, 409, 410, 433, 453, 455
cumnată, s. f. 407, 409, 635, 636
cumnăție, s. f. 404
cumpănă, s. f. 272, 276, 284, 286, 696
cumpăra, vb. 552
cumplit, adj.; adv. 370, 510, 651
cumuș, adv. „imediat” 253, 254, 281, 298, 337
cumva, adv. 29, 31, 37, 126, 127, 147, 346, 362, 367, 397, 497, 602
cumvaș, adv. *cumvași* 575
cunoaște, vb. 3, 18, 20, 28, 29, 30, 31, 40, 72, 114, 115, 132, 139, 140, 141, 142, 173, 184, 188, 192 [...]
cunoscut, adj.; s. m. 16, 514, 597
cunoștință, s. f. 263, 287, 311, 482, 651
cununa, vb. 7, 8, 10, 11, 199, 210, 245, 246, 277, 285, 392, 393, 409, 419, 423, 480, 481, 482, 491, 492 [...]
cununat, adj. 12, 533
cunună, s. f. 131, 171, 218, 285, 492, 493, 531
cununie, s. f. 12, 85, 149, 206, 207, 210, 216, 378, 476, 478, 479, 480, 484, 490, 496, 497, 506, 524, 533, 559 [...]
cuprinde, vb. 109, 124, 129, 237, 614, 626
cuprindere, s. f. 233
cuprins, adj. 621
cura, vb. „fugi, decurge” 127, 571
curat, adj. 27, 40, 63, 82, 122, 149, 151, 166, 172, 194, 199, 205, 206, 208, 213, 214, 262, 282, 286, 293 [...]
curăți, vb. *curăța* 62, 127, 155, 174, 175, 177, 204, 260, 325, 363, 364, 370, 636, 671, 677
curăție, s. f. 58, 149, 170, 192, 198, 214, 271, 282, 298, 313, 370, 378, 477, 649, 650, 696
curățire, s. f. 303, 364, 659, 671
curând, adv. 185, 531
curea, s. f. 233, 234
curgător, adv. *curătoriu* 213, 361
curge, vb. *cura* 7, 30, 111, 212, 253, 313, 675, 691
curs, s. n. 482, 526
curte, s. f. 329, 483, 489
curvar, adj.; s. m. *curvariu* 64, 76, 278, 480, 537
curvă, s. f. 6, 7, 172, 190, 193, 207, 486, 502, 528, 545, 647, 652
curvi, vb. 6, 14, 45, 373, 423, 481, 506, 514, 535, 537, 538, 585, 647, 681
curvie, s. f. 6, 8, 14, 60, 171, 181, 191, 192, 195, 202, 215, 236, 238, 472, 475, 481, 486, 490, 499, 502 [...]

cuscrie, s. f. 6, 11, 185, 188, 210, 388, 396, 397, 399, 400, 407, 428, 442, 448, 465
custa, vb. „trăi” 579
cusut, adj. 109
cutare, pron. dem. cutarele 183, 253, 340, 532, 605
cuteza, vb. cutedza 270, 305
cuțit, s. n. 225
cuvânt, s. n. 22, 23, 31, 36, 37, 39, 44, 45, 57, 62, 71, 72, 73, 77, 80, 82, 87, 96, 99, 111
[...]
cuvânta, vb. 320
cuvântare, s. f. 314
cuvântareș, adj. 263, 268, 299, 685, 686
cuveni, vb. 27
cuiiință, s. f. 18, 24, 27, 106, 111, 163, 245, 364, 474
cuvios, adj. 349

D

da, vb. 3, 4, 12, 32, 34, 36, 38, 41, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 59 [...]
dacă, conj. deaca, daca 1, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 24, 52, 66, 87, 107, 118, 120, 128, 131, 140,
142, 143, 151 [...]
dajde, s. f. 553
dar, conj. dară 50, 54, 83, 86, 102, 107, 109, 118, 151, 203, 226, 287, 327, 618, 665
dar, s. n. 14, 15, 19, 23, 41, 43, 44, 46, 49, 52, 100, 103, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 117,
122 [...]
dare, s. f. 498
dascăl, s. m. dascal 18, 37, 90, 117, 142, 399, 401, 482, 651, 693, 692, 694, 695
dat, adj.; s. n. 3, 19, 52, 99, 499, 504, 575, 581, 592, 676, 677
dată, s. f. 1, 9, 57, 66, 85, 105, 127, 133, 135, 157, 192, 256, 258, 503, 509, 537, 625, 653,
669
dator, adj. 20, 44, 136, 157, 234, 235, 356, 521, 546, 550, 552, 581, 595, 620, 627, 666
datorie, s. f. 14, 15, 72, 78, 546, 552, 553, 562, 563, 579, 585, 604
datornic, s. m. 553
David, n. pr. 5, 20, 31, 106, 115, 130, 139, 164, 190, 301, 352, 643, 683
dărui, vb. 7, 14, 19, 115, 230, 244, 549, 554, 557, 558, 559, 560, 561, 570, 575, 577, 591,
595, 696
dărui, adj. 20, 383
dăscălie, s. f. 245
dătător, adj. dătătoriu 23, 263
dâns, dânsul, pron. 12, 30, 36, 37, 41, 43, 47, 48, 52, 57, 60, 68, 83, 86, 96, 100, 107, 113,
114, 118 [...]
de, conj. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 23, 26, 27, 28 [...]
de, prep. di 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 [...]
deală, s. f. „faptă” 67, 85, 123, 504, 691
deaproape, s. m. 643
deasupra, prep. 113, 292, 299, 622, 682
decât, adv.; conj. 42, 100, 101, 105, 156, 168, 177, 227, 238, 244, 313, 651, 686
deci², conj. dece 20, 26, 27, 34, 39, 44, 52, 62, 65, 67, 80, 96, 99, 131, 134, 136, 142, 142,
143, 148 [...]

deget, s. n. deaget 3, 112, 113, 133, 253
demult, adv. 390, 399, 486
denainte, adv. „de dinainte” 204
denstvie, s. f. deanstvie 282, 291, 386, 415
denstvui, vb. 247, 309, 321, 328
deopotrivă, adv. 12, 474
deosebi, adv. deusebi 27, 252, 303, 318, 320, 353, 576, 581, 621, 692
deosebit, adj. usebit 573
departe, adv. 12, 47, 91, 250, 304, 315, 469, 489, 525, 527, 528, 533, 543, 598, 605, 688
deplin, adj.; adv. 20, 66, 99, 113, 138, 163, 210, 235, 267, 273, 280, 312, 346, 376, 377, 384, 403, 479, 537, 639 [...]
deprinde, vb. 309
deprins, adj. 44, 695
des, adj. 364
desăvârșit, adj.; adv. 20, 49, 55, 90, 109, 114, 149, 171, 182, 199, 210, 223, 267, 273, 291, 304, 305, 350, 357, 375 [...]
descânta, vb. 5, 158
descântătoare, s. f. 158
descheia, vb. deșcheia 350
deschide, vb. deșchide 10, 283, 286, 344, 622
deschis, adj. deșchis 19, 70, 174, 286
descoase, vb. 622
descoperi, vb. 184, 307, 345, 623
descuia, vb. 340
desculța, vb. 334
desfășa, vb. 261
despărți, vb. 11, 12, 13, 129, 134, 135, 186, 187, 190, 192, 193, 195, 210, 240, 262, 314, 373, 375, 376, 378 [...]
despărțire, s. f. 11, 12, 13, 169, 192, 375, 499, 505, 508
despărțit, adj. 43, 138, 139, 153, 176, 252, 252, 263
despre, prep. „dinspre, din partea” 45, 150, 221, 283, 515, 593, 614, 663, 679
despuietor, adj.; s. m. despuitoriu „stăpân” 111, 115, 153, 269, 282, 351
destoinic, adj. 2, 33, 39, 45, 73, 77, 81, 95, 121, 147, 173, 175, 194, 198, 204, 205, 206, 209, 233, 244 [...]
destoinicie, s. f. 25, 40, 77, 90, 92, 109, 117, 118, 178, 186, 198, 199, 209, 244, 321
destul, adv. 46
deșert, adj.; s. n. deșărt 23, 94, 167, 234, 251, 332, 335, 687
deștepta, vb. 120, 344
devestevnic, adj. deavăstevnic „neprihănit, celib” 5, 40, 149, 170
devestevnicie, s. f. deavestăvnicie „neprihănire” 477
dezbăra, vb. dezbera 647, 648
dezbrăca, vb. 9, 51, 117, 179, 180, 185, 261, 278, 334, 455, 641
dezgropa, vb. 8, 248, 511, 640, 654
dezgropător, adj. dezgropătoriu 511
dezlega, vb. 3, 52, 70, 114, 125, 134, 135, 141, 143, 239, 240, 261, 339, 340, 417, 424, 439, 458, 459, 609 [...]
dezlegare, s. f. 135, 261, 668
dezlegat, adj. 114, 134, 218, 353, 609, 614
dezlegătură, s. f. 614

dezhădăcina, vb. 102, 582
diac, s. m. „diacon” 379
diacon, s. m. 2, 3, 4, 5, 6, 24, 41, 45, 49, 51, 52, 55, 57, 84, 94, 99, 100, 101, 122, 123 [...]
diaconi, vb. 146
diaconie, s. f. 39, 89, 182, 147, 182
diavol, s. m. 107, 118, 122, 124, 127, 129, 140, 141, 169, 205, 213, 234, 266, 287, 299,
338, 357, 365, 371, 518 [...]
diavolesc, adj. 203
dimineața, adv. demineața 167
Dimitrie, n. pr. 426, 427, 428, 455, 460, 462, 463, 464
din, prep. den *1, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 21, 27, 30, 32, 33, 37, 41, 42, 44, 45, 46 [...]*
dinafară, adv. denafară 43, 53, 53, 57, 104, 162, 209, 219, 271, 303, 384, 475, 486, 500,
518, 519, 538
dinainte, adv. denainte 653
dinaintea, prep. denaintea 40, 49
dinăuntru, adv. denlontru 104
dinderept, adv. dendărăpt „din urmă” 674
dintâi, num. dentâi *12, 25, 30, 35, 36, 55, 56, 80, 94, 166, 178, 195, 221, 224, 229, 233,*
261, 265, 273, 282 [...]
dintru, prep. dentru *11, 12, 14, 17, 27, 41, 42, 53, 55, 56, 91, 93, 94, 106, 115, 120, 128,*
134, 146 [...]
Diodor, n. pr. 33
Dionisie, n. pr. 89, 128, 244, 272, 332, 333, 371, 526
disc, s. n. discos 219, 220, 228, 292, 311, 312, 326, 360, 363
doamnă, s. f. 515
doar, adv. doară 19, 81, 83, 87, 95, 123, 127, 140, 148, 171, 251, 290, 309, 697
doară, s. f. „a doua oară” *1*
dobândă, s. f. 130, 550, 552, 573, 593
dobândi, vb. 21, 28, 42, 82, 114, 127, 161, 179, 218, 247, 282, 298, 308, 321, 346, 351,
499, 503, 558, 642 [...]
dobitoc, s. m. 8, 75, 159, 251, 317, 553, 637, 638, 648, 681, 683
dobitocesc, adj. 486
doi, num. card. *16, 38, 46, 52, 53, 57, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 80, 99, 109, 110, 125, 147,*
152 [...]
doilea, num. ord. *1, 7, 12, 14, 24, 25, 36, 54, 59, 79, 85, 86, 87, 94, 113, 115, 146, 160, 164,*
165 [...]
doisprăzece, num. card. doosprădzece 613
domn, s. m. 2, 5, 21, 23, 24, 35, 96, 105, 106, 107, 115, 117, 124, 133, 139, 156, 164, 166,
175, 180 [...]
domnesc, adj. 565, 568
domni, vb. 95, 120
domnie, s. f. 84, 95, 160, 186, 241, 297, 344, 433, 501, 508, 596
dor, s. n. 411
dori, vb. 411, 402, 407, 419, 485
dormi, vb. 249
douăzecelea, num. ord. doodzecile 185
douăzeci, num. doadzeaci 41, 76, 147, 344, 382, 467, 628
dovedi, vb. 40, 84, 511
drac, s. m. 90

drag, adj. 64, 89, 372, 686
 dragoste, s. f. 298, 311, 314, 315, 316, 321, 324, 329, 558, 592, 615, 631, 679
 drăcesc, adj. 386, 521, 522, 523
 dreaptă, s. f. 108
 dregător, s. m. 543
 drege, vb. derege 319
 drept, adj.; adv.; prep.; s. m. drept, drept 16, 18, 20, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 40, 46, 47, 56, 59, 60, 64, 72, 77, 78, 113 [...]

dreptate, s. f. dreptate 4, 15, 19, 20, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 60, 85, 87, 88, 90, 115, 128 [...]

drocarion, s. m. drucar 693
 duce, vb. 49, 55, 56, 93, 106, 107, 157, 249, 264, 335, 361, 525, 528, 552, 588, 636, 686
 dugheană, s. f. 202, 203, 204
 duh, s. n. 9, 19, 42, 103, 108, 109, 111, 115, 119, 122, 154, 165, 199, 204, 205, 226, 240, 247, 254, 255 [...]

duhovnic, s. m. 16, 18, 22, 137, 154, 172, 197, 198, 305, 355, 373, 495, 534, 544, 584, 615, 617, 620, 621, 622 [...]

duhovnici, vb. 616
 duhovnicie, s. f. 617, 619
 dulce, adj. 120, 361, 621
 dulceață, s. f. 215, 218, 687
 dumineca, adv. dumeneca 370, 657, 659
 duminecă, s. f. dumenecă 658, 661, 668, 689
 dumnezeiesc, adj. dumnedzăiesc 3, 17, 20, 23, 25, 27, 31, 59, 62, 67, 84, 86, 103, 106, 111, 112, 122, 127, 130, 135 [...]

dumnezeiește, adv. dumnezeiaște 478
 dumnezeire, s. f. dumnedzăire 2, 19, 108, 110, 112, 122, 160, 208, 243, 263, 264, 293, 296, 302, 315, 318, 351, 537, 695
 dumnezeu, s. m. dumnedzău 5, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 36, 45, 46, 49, 52, 58, 59 [...]

după, prep. 1, 3, 4, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 19, 23, 24, 29, 30, 34, 35, 35, 36, 37, 40 [...]

dupre, prep. „dinspre” 349
 durere, s. f. dureare 130
 dus, adj. 56
 dvorbă, s. f. „asistență” 331
 dvorbitor, adj.; s. m. dvorbitoriu „dvoritor” 24, 317, 666
 dvorean, s. m. „curtean” 329

E

ea, pron. pers. 6, 13, 14, 16, 28, 32, 47, 48, 49, 52, 55, 57, 58, 72, 107, 170, 193, 195, 213, 215 [...]

eclesiarhie, s. f. clisierșie 178
 Eftimie, n. pr. 483
 egumen, s. m. igumen 229, 241
 egumenie, s. f. igumenie 43
 ei, pron. pers. 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, 16, 17, 19, 34, 37, 50, 51, 52, 53, 61, 62, 64 [...]

el, pron. pers. *1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28* [...]
ele, pron. pers. eale *15, 36, 329, 543, 634*
Elena, n. pr. *437, 439, 440, 441, 442, 444, 449, 450, 462, 465*
elinesc, adj. *99, 695*
elinește, adv. elinește *30, 33, 111*
enorie, s. f. norie *54*
eparhie, s. f. *1, 5, 36, 49, 52, 91, 92, 126, 156, 195, 196, 228, 277, 615*
Epictet, n. pr. Epictit *28*
epigonation, s. n. ipogonation *106*
episcop, s. m. *1, 5, 36, 38, 41, 42, 45, 49, 53, 55, 67, 78, 89, 91, 92, 93, 94, 137, 148, 183*
[...]
episcopie, s. f. *53*
eres, s. n. *37, 90*
eretic, adj.; s. m. *9, 10, 13, 37, 60, 69, 70, 90, 276, 278, 347, 348, 385, 519, 520, 588*
eu, pron. pers. *20, 45, 111, 126, 151, 235, 281, 319, 328, 336, 344, 351, 389, 390, 394, 395,*
448, 581, 688, 696 [...]
Eusebius, n. pr. Eusevie *150*
evanghelie, s. f. *12, 18, 25, 29, 110, 115, 151, 167, 281, 292, 298, 301, 302, 303, 304, 307,*
372, 393, 493, 494, 496 [...]
evanghelist, s. m. *522*
exarh, s. m. *91, 93*

F

face, vb. *3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29* [...]
facere, s. f. *21, 299, 494, 690*
fapt, s. n. „făptură” *320*
farmec, s. n. *158, 632*
fașe, s. f. *261*
fată, s. f. *12, 13, 14, 15, 16, 57, 182, 374, 384, 390, 391, 399, 401, 402, 404, 406, 408, 408,*
409, 410, [...]
fătrie, s. f. *99*
față, s. f. *6, 9, 14, 25, 35, 39, 62, 67, 68, 69, 75, 77, 79, 102, 128, 129, 180, 183, 186, 191*
[...]
făcător, adj.; s. m. făcătoriu *307, 308, 326, 352, 393, 514*
făcut, adj. *92, 93, 412, 415, 418, 420, 485, 572, 579, 580, 581*
făptură, s. f. *299*
fără, adv., conj. *1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 23, 30, 33, 40, 41, 42* [...]
fărâ mă, s. f. *312, 594*
făt, s. m. *408, 459, 460, 548, 566, 570, 575, 576, 577, 619*
fățarie, s. f. *25, 31*
fățarnic, adj. *24*
fântână, s. f. *655, 657*
fărtate, s. m. *470*
fășie, s. f. *106*
februarie, s. f. februarie *526*
fecioară, s. f. *14, 149, 297, 315, 331, 374, 375, 376, 378, 377, 379, 384, 396, 414, 419, 478,*
542, 544, 666

fecior, s. m. 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 159, 230, 241, 242, 276, 284, 285, 381, 388, 389, 393 [...]

feciorie, s. f. 464, 467, 468, 506, 544

fel, s. n. feal, feliu 6, 12, 17, 83, 108, 110, 136, 138, 171, 198, 199, 207, 237, 304, 317, 387, 392, 396, 411, 423 [...]

Felix, n. pr. 334

felon, s. n. 107, 114

femeie, s. f. fâmeaie 6, 8, 10, 12, 58, 168, 170, 172, 181, 185, 186, 192, 206, 210, 213, 215, 245, 246, 341, 348 [...]

femeiesc, adj. fâmeiesc 214, 245, 544

fereastră, s. f. 643

feredeu, s. n. 212, 304, 334, 335, 336, 337, 500

feredui, vb. „îmbăia” 7

feri, vb. „respecta” 7, 10, 26, 31, 32, 45, 115, 132, 159, 201, 214, 215, 216, 218, 251, 365, 368, 370, 371, 458 [...]

ferice, adj. 29, 31, 603, 690

fericire, s. f. 25

fericit, adj. 44, 351, 371, 692, 695

fermeca, vb. fârmăca 158

fermecătoare, s. f. fârmecătoare 158

fi, vb. hi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 26, 26, 27, 28, 29, 30 [...]

fiară, s. f. hiară 5, 157, 648

fiastră, s. f. hiastră 408, 452, 453

fiastru, s. m. hiastru 408, 451

fie, s. f. 396, 428, 436

fiecare, pron. neh. fiecarele, fiecarile 168, 187, 225, 333, 382, 385, 414, 419, 479, 504, 508, 509, 520, 521, 525, 563, 670

fiecând, adv. 537

fiece, pron. neh. fieștece, hiece 16, 23, 43, 56, 57, 60, 61, 74, 78, 81, 82, 92, 140, 171, 194, 216, 218, 220, 244, 333 [...]

fieține, pron. neh. 32, 42, 63, 72, 126, 139, 141, 146, 192, 224, 232, 338, 508, 524, 561, 572, 610, 669, 685, 695 [...]

fiecum, adv. 513

fier, s. n. her 648

fierbințeală, s. f. herbentală 613

fiere, s. f. hierie 673

fieștecare, pron. neh. fieșcare 123, 306, 324, 352, 475, 694

fieșteține, pron. neh. 321, 404, 413, 424, 493

fietece, pron. neh. fieștece 203, 589

fietecum, adv. fiitecum 41, 63, 93, 191, 200, 233

fiunde, adv. 60, 155, 511

filosof, s. m. 412, 532

filosofie, s. f. 684

fină, s. f. 419, 636

fire, s. f. 23, 62, 77, 80, 81, 97, 98, 110, 121, 138, 170, 188, 239, 286, 293, 318, 324, 325, 381, 386 [...]

fiu, s. m. 9, 15, 20, 31, 117, 254, 255, 256, 257, 258, 267, 268, 273, 282, 283, 295, 297, 298, 299, 300 [...]

floare, s. f. 269

foarte, adv. 7, 19, 22, 29, 39, 44, 61, 113, 118, 119, 121, 126, 129, 169, 224, 251, 289, 333, 337, 344 [...]
foc, s. n. 103, 110, 122, 126, 151, 293, 301, 302, 360, 494, 522, 654, 678
folos, s. n. 21, 88, 232, 232, 233, 260, 287, 332, 332, 333, 339, 342, 499, 531, 541, 609, 622, 698
folosi, vb. 33, 173, 333
Fotie, n. pr. 34, 39, 89, 694
frate, s. m. 12, 15, 16, 342, 343, 367, 387, 388, 390, 394, 401, 402, 405, 407, 408, 409, 410, 425, 427, 428 [...]
frățâne, s. m. 151, 395, 396
frățeste, adv. frățește 573, 577
frăție, s. f. 468, 469, 469, 470, 494, 495, 592
frânge, vb. 330
frică, s. f. 21, 28, 32, 43, 64, 126, 159, 177, 215, 218, 223, 251, 271, 303, 316, 328, 346, 364, 385, 409 [...]
frige, vb. 45
frumos, adj. 344, 676
frumusețe, s. f. frâmsește 349, 687
frunte, s. f. 265
fugă, s. f. 118
fugi, vb. 3, 37, 40, 239, 514, 518, 530, 655, 688
fugit, adj. 121
fulger, s. n. 301
fum, s. n. 293, 302
fund, s. n. 139
funie, s. f. 120
fur, s. m. 13, 64, 76, 220, 278, 510, 511, 512, 598, 638, 639, 640
fura, vb. 60, 231, 511, 512, 597, 598, 638, 640, 641
furiș, adv. 186
furtișag, s. n. furtușag 46, 60, 511, 638

G

Gagra, n. pr. 168, 610
galben, adj.; s. n. 133, 382, 542
gata, adj.; adv. 263
gazdă, s. f. 638, 639
găsi, vb. 11, 13, 19, 52, 88, 104, 107, 127, 129, 137, 140, 141, 237, 246, 279, 285, 335, 337, 338, 339 [...]
găsit, adj. 17, 36, 52
găta, vb. 203, 252, 309, 328, 330, 362, 654
gătat, adj. 122
găvozdi, vb. „pironi” 313
gâlceavă, s. f. 89, 221, 600
gând, s. n. 19, 21, 121, 140, 169, 205, 216, 218, 302, 311, 315, 316, 321, 324, 325, 329, 3353, 378, 421, 491 [...]
gândi, vb. 90, 121, 215, 267, 290, 335, 490, 528, 682
genunche, s. m. 522

Gheorghe, n. pr. Gheorghi 425, 426, 427, 428, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 448, 451, 452, 453, 454, 455, 455, 460, 461, 462 [...]

Gherman, n. pr. 156, 230, 246, 289, 689

ghiață, s. f. 583

ginere, s. m. 13, 409, 410, 442, 444, 455, 467, 517

glas, s. n. 18, 34, 115, 120, 237

Gliceria, n. pr. Glicheria 692

gloabă, s. f. „amendă” 543

globi, vb. „ameda, taxa” 391

gol, adj. 51, 253

Golgota, n. pr. Golgotha 290, 291

goni, vb. 13, 43, 56, 57, 58, 61, 85, 171, 215, 243, 262, 297, 304, 370, 481, 491, 513, 514, 515, 534 [...]

gonit, adj. 29

grabă, s. f. 594

grai, s. n. graiu 70, 71, 330, 475, 476

grădină, s. f. 8, 250

grădiște, s. f. „îngrăditură” 250

grăi, vb. 18, 24, 25, 31, 42, 43, 45, 47, 53, 56, 61, 62, 63, 68, 71, 76, 77, 87, 91, 99 [...]

grăitor, adj. grăitoriu 684

grăpa, vb. 606

grăsime, s. f. 683

grecesc, adj. 508, 695, 696

greșeală, s. f. 2, 46, 61, 63, 65, 67, 96, 97, 166, 171, 178, 181, 183, 187, 261, 278, 305, 639, 639

greși, vb. 23, 46, 63, 66, 677

greșit, adj. 40, 306, 308, 698

greu, adj.; adv.; s. n. 63, 103, 332, 384, 398, 546, 585, 622, 646

greutate, s. f. 515, 627, 636

Grigore, n. pr. Grigorie 32, 58, 220, 231, 333, 480, 637, 639, 684; Grigorie Bogoslov 603, 643

grije, s. f. grijă 18, 32, 49, 126, 233, 305, 311, 419, 540, 595

groapă, s. f. 141, 142, 399

groază, s. f. 223

groaznic, adj. groznic 107, 124, 138, 169, 352, 679

grobnic, s. n. „mormânt” 264, 265, 292, 310

gros, adj. 19, 261; f.: groasă „gravidă” 107, 510, 644

grozav, adj. 7, 201, 203, 215, 217, 495

gunoi, s. n. 26

gură, s. f. 70, 158, 501, 532

H

hab, s. n. „târg, iarmaroc” 250, 501

haină, s. f. 4, 8, 9, 15, 60, 72, 82, 107, 109, 145, 213, 228, 233, 249, 261, 269, 334, 501, 505, 511 [...]

har, s. n. (a ști har: „a fi recunoscător”) 561

harnic, adj. „demn” 168, 198, 232
hartofilax, s. m. 245, 284, 693
hârjeat (?), s. n., pl. hârjeate „joc de cărți (de noroc)” 7, 222, 226
hârtie, s. f. 79, 594
hârtioară, s. f. 594
hârți, s. m. 608
heleşteu, s. n. 551
her, s. „slova χ (h)” 113
Heraclea, n. pr. Iraclia 172, 174, 183, 277, 459, 480, 525
Heraclios, n. pr. Iraclie 89
heruvic, s. n. herovic 304, 306, 309, 311, 356, 357, 359
heruvim, s. m. 309, 311
hirotoni, vb. hirotonisi 5, 7, 24, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 56, 71, 90, 149, 174, 198, 207, 225, 227, 227 [...]
hirotonie, s. f. 4, 5, 47, 48, 49, 54, 104, 105, 146, 149, 163, 170, 174, 175, 181, 209, 225, 226, 606, 633 [...]
hirotonit, adj. hirotonisit 72, 87, 608
horă, s. f. pl. hori 501
hotar, s. n. 53
hram, s. n. 229
hrană, s. f. 44, 229, 309, 516, 527, 690
hrăni, vb. 16, 44, 603, 604
Hristos, n. pr. 3, 7, 21, 23, 24, 29, 30, 35, 43, 61, 63, 77, 100, 101, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 114, [...]
huli, vb. 201, 217, 218, 224, 561
hulnic, adj. 7, 224

I

iacă, interj. 114
Iacob, n. pr. Iacov 342, 687
iad, s. n. ad 166, 281, 282, 296, 338, 346, 352, 398, 498
iar, adv. iară 1, 2, 10, 15, 16, 19, 23, 24, 28, 33, 37, 39, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 54 [...]
iarăși, adv. 35, 42, 51, 58, 70, 71, 90, 107, 120, 129, 154, 179, 195, 199, 209, 210, 217, 220, 229, 231 [...]
iarbă, s. f. 632, 644, 645
iată, interj. 113, 127, 134, 164, 193, 203, 254, 292, 388, 394, 395, 688
icoană, s. f. 2, 112, 219, 363, 365
iconomie, s. f. 178
ieftinășug, s. n. ieftinșug „îndurare” 314
Ieremia, n. pr. 45
ieromonah, s. m. iermonah 8, 117, 144, 245
ierta, vb. 1, 10, 89, 90, 133, 134, 140, 150, 153, 174, 186, 193, 202, 252, 307, 331, 332, 333, 336, 337, 338 [...]
iertare, s. f. „elibera” 23, 122, 126, 161, 225, 298, 306, 308, 319, 333, 349, 356, 357, 364, 614, 623, 643, 647 [...]
iertat, adj. 12, 102, 125, 126, 128, 126, 153, 403, 421

iertăciune, s. f. 40, 138, 140, 141, 142, 143, 150, 153, 187, 480, 631
 iertător, adj. iertătoriu 125
 ieși, vb. 10, 68, 117, 141, 223, 224, 265, 293, 302, 304, 306, 307, 334, 344, 359, 368, 398, 432, 457, 523 [...]

ijderi, vb. „produce, genera” 268
 ije, s. n. „numele slovei и (i)” 113
 Ileana, n. pr. 430
 Ilie, n. pr. 272
 inel, s. n. 381, 476
 inimă, s. f. 27, 32, 96, 123, 151, 184, 264, 308, 309, 316, 321, 325, 350, 367, 373, 411, 485, 616, 622, 623 [...]

intra, vb. întra 10, 58, 202, 203, 271, 284, 306, 334, 344, 362, 494, 552, 576, 636
 Ioan, n. pr. 23, 101, 102, 124, 129, 153, 157, 158, 163, 164, 175, 194, 210, 212, 224, 233, 235, 236, 238, 245 [...] ; Ioan Damaschin 674
 Iordan, n. pr. 265
 Iosif, n. pr. 310, 311
 ipodiac, s. m. padiac 149, 57, 46, 149, 222
 Irina, n. pr. 375, 376, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 434, 439, 440, 443, 444, 445, 446, 447, 449, 450, 452 [...]

Isac, n. pr. Isachie 48
 Isaia, n. pr. Isaia 28, 247, 294, 340, 341, 343, 345
 iscăli, vb. 78, 83
 iscoadă, s. f. 652
 iscodi, vb. 621
 iscusi, vb. „specializa” 144, 362
 iscusit, adj. „special” 621, 695
 Isocrate, n. pr. Isocratis 33
 ispisoc, s. n. 34
 ispită, s. f. „cercetare, investigație” 23
 ispitii, vb. „cerceta” 44, 64, 119, 179, 192, 309, 376, 379, 502, 507, 630
 ispitire, s. f. „cercetare, investigație” 40
 ispravă, s. f. „decizie, hotărâre” 68, 70, 84, 128, 132, 192, 205, 226, 232, 433, 485, 523, 534, 605
 ispravnic, s. m. 12, 91, 110, 134, 421, 422, 557, 596
 isprăvi, vb. „hotărî, decide” 16, 41, 66, 70, 85, 86, 135, 359, 458, 593, 599, 698
 isprăvire, s. f. „hotărâre, decizie” 601
 isprăvnicie, s. f. „funcție, autoritate de ispravnic” 422, 457
 ișțeli, vb. „a se înzdrăveni” 273, 522, 522
 Isus, n. pr. 3, 23, 24, 35, 112, 115, 148, 156, 166, 175, 180, 194, 582, 626, 654, 672, 699; Isus a lui Navi 652; Isus Sirah 29, 582
 itros, s. n. 85, 163, 164, 165, 250, 368
 iubi, vb. 15, 77, 130, 151, 207, 237, 643, 681, 685, 687
 iubire, s. f. 681
 iubit, adj. 112, 283, 574, 583, 584
 iubitor, adj.; s. m. iubitoriu 51, 298, 342, 346, 693
 Iuda, n. pr. 147, 540
 iulie, s. f. 93, 98
 Iustinian, n. pr. 82, 128, 241, 604, 606
 iute, adj.; adv. 370

ivi, vb. 298
izbăvi, vb. 127, 142, 204, 333, 334, 337, 338, 341, 386, 521, 583, 666
izbăvire, s. f. 317, 338
izbândi, vb. „a da satisfacție” 632
izbucni, vb. 290
izgoni, vb. 584
iznoavă, s. f. (în expresia „de iznoavă”) 280
izvod, s. n. 39, 63, 201, 253, 315, 482, 484, 696
izvodi, vb. 165, 277
izvor, s. n. 111, 698
izvorî, vb. 106, 690

Î

îmă, s. f. „mamă” 15, 387, 465, 467, 472, 548, 567, 568, 569, 582, 583, 589, 635
îmbăta, vb. 155
îmblânzi, vb. 584
îmbogăți, vb. 26
îmbolnăvi, vb. bolnăvi 209, 343
îmbrăca, vb. 8, 9, 105, 107, 108, 115, 232, 233, 266, 267, 269, 334, 654, 690
îmbrăcat, adj. 114
îmbrăcămintе, s. f. 109, 144, 233
împăca, vb. 10, 40, 150, 323, 366
împăcăciune, s. f. 150, 314
împăienjeni, vb. paingini 349
împărat, s. m. 16, 19, 20, 21, 45, 48, 49, 57, 74, 82, 87, 90, 115, 128, 129, 192, 214, 241, 242, 246 [...]
împărăteasă, s. f. 320
împărătesc, adj. 195, 246, 270, 393, 400, 553, 560, 674
împărăți, vb. 214, 246
împărăție, s. f. 20, 25, 29, 131, 149, 166, 167, 175, 281, 283, 294, 295, 297, 323, 345, 351, 484, 501, 547, 631 [...]
împărțeală, s. f. „despărțire, separare” 15
împărți, vb. „despărți, separa” 8, 12, 15, 16, 32, 37, 47, 49, 159, 188, 206, 231, 241, 242, 284, 285, 314, 327, 330, 343 [...]
împărțire, s. f. 11, 123, 388
împărțitor, adj. împărțitoriu 590
împelița, vb. împelița 315, 615
împelițare, s. f. împelițare 293, 295, 300, 302, 307, 326, 672
împotriva, prep. împotriva 1, 23, 69, 71, 83, 262, 278, 292, 328, 580, 600
împotrivă, adv. împotrivă 131, 433, 600
împresura, vb. 156, 642, 646
împresurătură, s. f. 143
împreuna, vb. împreuni 2, 3, 97, 113, 131, 185, 189, 193, 210, 239, 256, 258, 277, 304, 307, 311, 345, 350, 363, 365 [...]
împreunare, s. f. 123, 214, 243, 268, 314, 365, 400, 477, 478, 481, 484, 485, 493, 519, 525, 558

împreunat, adj. 3, 112, 376, 400, 410, 693
împreună, adv. 3, 10, 11, 12, 54, 67, 86, 91, 164, 186, 187, 198, 240, 260, 308, 330, 361,
376, 394, 398 [...]
împrumut, s. n. 200, 562
împunge, s. f. 290, 313, 674
împuși, vb. 151
împușina, vb. 327, 630, 697
împușinare, s. f. 696
împușit, adj. 518
în, prep. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28 [...]
înainte, adv. mainte 10, 14, 28, 40, 62, 67, 67, 133, 161, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 209,
253, 263, 286, 294 [...]
înaintea, prep. 24, 28, 76, 95, 111, 115, 126, 134, 180, 203, 235, 266, 301, 309, 328, 353,
502, 566, 583, 590 [...]
înalt, adj. 244, 323, 673
înapoi, adv. 7, 14, 230, 234, 382, 548, 551, 560, 562, 642
înălța, vb. 25, 26, 38, 115, 264, 265, 329, 610
înălțare, s. f. 38, 256, 258, 264, 325, 563
înălțime, s. f. 244, 498
înăuntru, adv. înlontru 104, 334, 361, 538
încă, adv. 20, 52, 68, 90, 91, 132, 150, 151, 180, 209, 238, 312, 324, 407, 408, 418, 421,
503, 513, 522 [...]
încăpea, vb. 15, 47, 197, 206, 412, 468, 490, 573, 602, 674
încărca, vb. 16, 605
încâlcit, adj. 698
începător, adj.; s. m. începătoriu 92, 255, 257, 266
începătură, s. f. 21, 86, 165, 166, 294, 630, 665
începe, vb. înceape 16, 86, 92, 93, 186, 260, 272, 274, 289, 294, 295, 301, 334, 335, 337,
349, 350, 354, 388, 422 [...]
început, s. n. 315, 357, 699
încerca, vb. cerca „căuta” 11, 15, 19, 35, 56, 77, 81, 138, 141, 187, 271, 317, 379, 381, 424,
474, 502, 535, 576, 694 [...]
încercat, adj. 199
înceta, vb. 600
închega, vb. 350
încheia, vb. 600
încheietură, s. f. închietură 139, 350
închide, vb. 283, 292, 330, 332, 489
închina, vb. 36, 56, 140, 163, 228, 229, 244, 255, 257, 259, 293, 298, 335, 522
închinat, adj. 24, 27
închipui, vb. „reprezenta, imagina” 2, 3, 9, 104, 105, 106, 109, 110, 112, 113, 115, 234,
235, 260, 261, 262, 267, 268, 270, 282 [...]
închipuit, adj. „reprezentat, întruchipat” 35, 114
închis, adj. 10, 130, 283, 698
închisoare, s. f. 352, 543
încinge, vb. 106, 233, 234
încins, adj. 106, 234
încoace, adv. 303, 523
încoalea, adv. 311

înconjura, vb. încungiura 123, 320
încoia, vb. 120, 231, 340
încuiat, adj. 283, 321, 697
încuietoare, s. f. 340
îndată, adv. 434, 524
îndărătnic, adj. îndărăpnic 523
îndelunga, vb. (despre timp) „prelungi” 271
îndelungat, adj. 35, 231
îndemna, vb. 17, 177, 204, 324, 398, 546, 602, 654, 682, 687, 687
îndemnat, adj. 12, 496
îndemnător, adj. îndemnătoriu 392, 497
îndepărta, vb. depărta 96, 121, 123, 270, 364
îndepărtare, s. f. depărtare 520
îndoi, vb. „dubla” 25, 344, 382
îndoit, adj. „dublu” 9, 281, 282, 381, 506, 528, 529, 531, 534, 535, 623
îndrăci, vb. 6, 204, 386, 520, 522
îndrăzni, vb. 4, 8, 40, 43, 47, 53, 54, 58, 82, 85, 122, 125, 143, 146, 161, 177, 186, 196,
204, 221 [...]]
îndrăznire, s. f. 17, 28, 151, 201, 321, 343
îndrepta, vb. îndirepta, direpta 30, 62, 97, 216, 232, 241, 308, 434, 547, 698
îndreptare, s. f. 698
îndura, vb. 192, 581
îndurător, adj. 22
îneca, vb. 540, 655, 681
înecat, adj. 648
înfășa, vb. „înfășura” 107, 261, 292
înfășura, vb. 292
înfățișa, vb. 181
înfărăți, vb. înfărăți 495
înfricat, adj. 29, 184, 346, 352, 367
înfricoșa, vb. 622, 677, 679
înfricoșat, adj. 24, 138, 169, 180, 344, 352, 362, 626, 627, 636, 650, 654, 691
îngădui, vb. 520, 521, 526, 665
îngăduință, s. f. 314
îngăima, vb. „a lucra de mântuială” 606
înger, s. m. 48, 156, 310, 344, 347, 679, 697
îngeresc, adj. 115, 170, 218, 232, 233, 241, 299, 320, 509, 679
îngrăditură, s. f. 250
îngreuia, vb. îngreioia 691
îngriji, vb. griji 4, 5, 9, 16, 154, 155, 332, 383, 516, 540, 541, 551, 557, 588, 594, 596, 598,
603, 606, 646, 650 [...]]
îngrijitor, adj. grijitoriu 134
îngropa, vb. 142, 166, 213, 239, 248, 249, 292, 310, 312, 315, 326, 349, 356
îngropare, s. f. 166, 264, 282, 292, 293, 311, 554
înjunghia, vb. giunghea 168, 367
înjunghiere, s. f. giungheare 290
înmulți, vb. 551
înnăduși, vb. năduși 646
înnădușit, adj. nădușit 648

înnoi, vb. noi 174, 269
înnoire, s. f. noire 415, 455
înnoit, adj. noit 46
înruđi, vb. 411
îns, pron. 3, 9, 11, 13, 231, 328, 383, 457, 470; nus 16, 471
însă, conj. 52, 69, 91, 102, 141, 168, 170, 179, 214, 216, 360, 421, 449, 471
însănătoși, vb. însănătoșea 280, 342, 611, 618
însamna, vb. însămna 113, 233, 235, 260, 263, 268
însatat, adj. însătat 698
înstrăina, vb. streina 89, 124, 191, 230, 372, 485, 585
însura, vb. 5, 15, 149, 170, 172, 185, 238, 378, 435, 467, 471, 506, 509, 534, 539, 547, 548, 550, 555, 570 [...]
însurare, s. f. 238
însurat, adj. 509, 574
însuș, pron. 151
înșela, vb. 500, 654
înșelăciune, s. f. 165, 392, 600
înșelător, adj. înșălătoriu 644
întări, vb. 316, 324, 393, 582, 610, 611
întărire, s. f. 321, 373, 598
întâi, num. 24, 39, 47, 49, 61, 79, 85, 105, 126, 142, 144, 149, 160, 164, 217, 227, 231, 252, 253, 294 [...]
întâmpina, vb. tâmpina 241, 667
întâmpla, vb. tâmpla 5, 7, 37, 83, 103, 129, 154, 155, 170, 195, 199, 225, 280, 285, 372, 433, 521, 539, 543, 550 [...]
întinde, vb. tinde 115, 147, 219, 326, 414
întinge, vb. (la botez „a cufunda într-un lichid”) 253
întoarce, vb. 9, 11, 24, 40, 86, 90, 120, 123, 124, 127, 130, 143, 151, 153, 157, 161, 179, 187, 220, 241 [...]
întoarcere, s. f. 262, 352, 679
întocmai, adv. 468
întocmeală, s. f. tocmeală, tocmală „întocmire” 11, 14, 16, 17, 35, 60, 129, 136, 139, 172, 174, 177, 181, 228, 243, 262, 277, 300, 307, 314 [...]
întocmi, vb. tocmi 15, 16, 49, 97, 155, 192, 206, 155, 193, 274, 287, 292, 305, 315, 325, 364, 377, 477, 484 [...]
întocmit, adj. tocmit 17, 49, 97, 206, 290, 374, 477, 498, 621
întocmător, adj.; s. m. tocmitoriu 119, 217, 373, 527
între, prep. 162
întreba, vb. 18, 44, 61, 77, 79, 80, 83, 149, 222, 226, 272, 277, 342, 369, 376, 390, 391, 392, 400, 432 [...]
întrebare, s. f. 2, 23, 39, 40, 95, 97, 100, 101, 102, 112, 137, 178, 188, 272, 276, 280, 333, 370, 391, 403 [...]
întrece, vb. întrece 501, 609
întreg, adj. 4, 18, 138, 140, 141, 142, 194, 208, 301, 312, 327, 350, 589, 593, 601
întreit, adj. 388
întru, prep. 9, 21, 32, 33, 35, 40, 43, 44, 48, 50, 51, 55, 55, 56, 58, 65, 66, 72, 77, 78 [...]
întrutot, adj., adv. 21, 64, 84, 92, 114, 194, 229, 263, 296, 312, 373, 515, 526, 547, 627, 671, 694, 695
întrutot-țiitor, adj. întrutot-țiitoriu „atotțiitor” 323

întuneca, vb. 265
 întunecat, adj. 32, 320
 întunecos, adj. 259
 întuneric, s. n. întunearec 32, 165, 260, 277, 346, 486, 688
 înțelegător, adj. înțelegătoriu 652
 înțelege, vb. înțelege 18, 66, 121, 126, 167, 245, 334, 346, 375, 484, 654, 695
 înțelegere, s. f. înțelegere 30, 696
 înțelepciune, s. f. 18, 21, 24, 25, 27, 30, 31, 116, 247, 301, 302, 315, 377, 502, 696
 înțelept, adj. 28, 33, 37, 48, 74, 112, 115, 423, 467, 613, 622, 651, 652, 676, 680, 683, 692, 693, 694
 înțelepți, vb. 677
 înțeles, s. n. 302
 învălui, vb. 195, 267, 683
 învăța, vb. 26, 29, 32, 37, 47, 53, 56, 62, 67, 68, 69, 74, 87, 90, 94, 99, 117, 119, 127, 132
 [...]

învățat, adj.; s. m. 119, 232, 694
 învățător, adj.; s. m. învățătoriu 18, 20, 92, 111, 117, 118, 134, 333, 351, 369, 651, 658, 661, 692, 695
 învățătură, s. f. 17, 20, 31, 36, 38, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 55, 57, 59, 65, 84, 87, 91, 95
 [...]

învărtoșime, s. f. 483
 înveseli, vb. veseli 293
 învia, vb. 299, 316, 323
 înviere, s. f. 165, 264, 282, 311, 316, 325, 330, 370, 519
 învior, adj. 294
 învrăjbi, vb. 62, 366
 învrăjbit, adj. 150, 317
 înzestra, vb. îndzestra 587

J

jale, s. f. jeale 233, 286, 545, 546, 664
 jalnic, adj. 532
 jeli, vb. 510, 546
 jertfă, s. f. jârtvă 151, 168, 214, 276, 286, 290, 294, 307, 308, 310, 316, 338, 345
 jertfelnic, s. n. jârtăvnic 290, 291, 294, 329, 345, 347, 361, 362
 jidov, s. m. 108, 206, 292, 609
 jidovește, adv. jidoveaște 301
 jiganie, s. f. „animal sălbatic” 354, 648, 655, 657
 jirebie, s. f. jrebie „soartă” 235, 236
 jitie, s. f. „viață” 610
 joc, s. n. gioc 107, 311, 326, 333, 358, 374, 379, 384, 501
 joi, s. f. (în expresia gioi-mari) 661
 jos, adv. gios 109, 110, 112, 146, 220, 253, 262, 455, 544, 597, 628, 672, 673
 juca, vb. giuca 7, 222, 683
 judeca, vb. giudeca 1, 3, 5, 7, 13, 16, 22, 23, 24, 25, 28, 30, 31, 32, 36, 65, 66, 67, 82, 85
 [...]

judecat, adj. giudecat 87, 127, 651
judecător, adj.; s. m. giudecătoriu 22, 23, 25, 29, 30, 32, 61, 65, 88, 526
județ, s. m., s. n. giudeț 1, 5, 12, 16, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 33, 35, 40, 42, 57, 60, 63,
64 [...]
jumătate, s. f. giumătate 383, 544, 565, 566, 568, 629
junghia, vb. giunghea 367
junghiere, s. f. giungheare 290
jura, vb. giura, giurui 45, 73, 79, 180, 191, 268, 499, 531, 641, 642
jurământ, s. n. giurământ 16, 80, 532, 601, 602, 603, 641, 642, 643
juruință, s. f. giuruință 11, 373

L

la, prep. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24 [...]
lacrimă, s. f. lacrămă 186, 336, 653
Laodicea, n. pr. Laodichia 158, 196, 269, 480
latinește, adv. lătinește 591, 595
latură, s. f. 362, 418, 458, 459, 486, 507
laudă, s. f. 5, 37, 164, 165, 166, 167, 168, 247, 299, 316, 3330, 331, 691, 699
laz, s. n. 16
Lazăr, n. pr. Lazar 661
lăcomi, vb. 44
lăcomie, s. f. 27, 502, 624, 629, 642, 662, 681
lămuri, vb. 309
lărgime, s. f. 233
lăsa, vb. 7, 12, 13, 15, 16, 20, 47, 51, 55, 58, 75, 84, 87, 102, 120, 125, 126, 129, 142 [...]
lăsat, adj. 47
lăuda, vb. 5, 77, 249, 295, 296, 302, 320, 322, 340, 666, 689, 690, 691
lăutar, s. m. alăutar 12, 423
lăută, s. f. alăută 172
lână, s. f. 234
lângă, prep. 56, 113
leac, s. n. 620, 642
lega, vb. 52, 106, 114, 134, 135, 138, 340, 363, 374, 424, 614, 616, 621, 630, 631
legat adj., 10, 114, 134, 138, 141, 505, 614;
legat², s. n. legato 595
legătură, s. f. 106, 138, 261, 299, 339, 340, 352, 476, 477, 479, 484, 595, 614, 668
lege, s. f. leage, 1, 6, 7, 12, 13, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 42, 43, 46, 52, 57, 58, 68 [...]
legiui, vb. „a legifera, a aplica legea” 32, 56, 86, 498, 547
lemn, s. n. 654
lene, s. f. leane 154, 289, 619, 681
lenevi, vb. leni 288, 346, 606, 619
Leon, n. pr. 74, 129, 194, 242, 248, 382, 385, 409, 412, 467, 478, 482, 486, 490, 520, 532,
538, 546, 547, 559 [...]
lepăda, vb. 6, 7, 8, 41, 42, 46, 47, 73, 83, 85, 89, 100, 123, 143, 147, 170, 173, 175, 180,
183 [...]
lepădare, s. f. 72, 73

lepădat, adj.; s. n. 6, 41, 56, 67, 144, 146, 158, 162, 169, 174, 189, 190
 lesne, adv. 23, 113, 114, 126, 130, 397
 leu, s. m. 318
 limbă, s. f. (pl. limbi: „popor străin”) 242, 268, 341, 572, 580, 598, 617, 695, 696
 linișor, adj. „domol” 24
 liniște, s. f. 698
 lipi, vb. 140, 498
 lipsi, vb. 104, 161, 163, 164, 410, 527, 528, 530, 573, 673, 697
 lipsit, adj. 31, 359
 litie, s. f. „slujbă religioasă specială” 252
 litră, s. f. (în expresia litră de aur „100 de galbeni”) 72, 73, 80, 84, 542
 liturghie, s. f. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 36, 37, 54, 60, 61, 82, 85, 103, 104, 105, 118, 119, 121
 [...]

iubov, s. n. libov 151, 316, 335, 592, 663, 669
 loc, s. n. 16, 34, 54, 55, 56, 60, 65, 100, 101, 103, 128, 136, 169, 171, 178, 181, 185, 186,
 187, 196, 199 [...]

locui, vb. lăcui 17, 26, 32, 47, 186, 187, 199, 233, 241, 246, 297, 517, 519, 524, 525, 526,
 545, 565, 613, 647 [...]

locuire, s. f. lăcuire 123
 locuitor, s. m. lăcuiitoriu 124, 137
 logodi, vb. 11, 374, 375, 377, 379, 381, 383, 394, 533
 logodință, s. f. „logodire” 373, 375, 376, 382, 383, 476, 479
 logodit, adj. 373, 376, 382, 384, 541
 logodnă, s. f. 11, 14, 373, 373, 374, 375, 376, 377, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 476, 478,
 559
 logodnic, s. m. 11, 373, 381, 392, 383, 384, 480
 logodnică, s. f. logodniță 11, 377, 378, 379, 382, 383, 471, 533
 lovi, vb. 7, 208, 225
 lovitură, s. f. 539, 580
 lua, vb. 1, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 27, 28, 32, 39, 41, 46, 51, 52 [...]

luat, adj. 50, 51, 420
 Luca, n. pr. 66, 318, 391
 lucra, vb. 16, 119, 219, 227, 457, 604, 605, 606
 lucrător, adj.; s. m. lucrătoriu 266
 lucru, s. n. „obiect, lucrare” 2, 5, 7, 8, 10, 15, 16, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 35,
 36, 38 [...]

lui, art. hot. 3, 5, 7, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 28, 35, 36, 39, 43, 46, 49, 58, 61, 63 [...]

luma, vb. „socializa” 182
 lumânare, s. f. 348
 lume, s. f. 17, 24, 75, 107, 134, 162, 165, 218, 234, 237, 239, 260, 282, 283, 290, 298, 300,
 303, 311 [...]

lumesc, adj. 234, 302, 501
 lumina, vb. 32, 240, 260, 265, 277, 283, 308, 308, 312, 320, 674, 689
 luminare, s. f. 264
 luminat, adj. 167, 194, 263, 306, 313, 664
 lumină, s. f. 106, 109, 134, 165, 167, 194, 254, 259, 260, 262, 263, 265, 277, 295, 252, 259,
 260, 262, 263, 265 [...]

luminător, adj. luminătoriu 526, 684
 lună, s. f. 55, 56, 157, 356, 522, 672

lunea, adv. 16, 609, 628, 667
lungi, vb. 177
luni, s. f. 610, 658, 665, 672
lup, s. m. 107, 648
lupta, vb. 59, 107, 266, 372
luptător, adj.; s. m. luptătoriu 372
lut, s. n. 690, 698

M

Macarie, n. pr. 89
mai, adv. 1, 6, 8, 15, 22, 27, 34, 35, 42, 44, 80, 86, 87, 304, 337, 338, 357, 364, 369, 389
[...]
mai, s. m. 672
maică, s. f. 57, 320, 349, 350, 387, 388, 389, 399, 402, 404, 497, 522, 582, 585, 666
mai-mare, adj.; s. m. 7, 18, 22, 25, 90, 100, 101, 111, 168, 169, 196, 221, 227, 243, 244,
385, 391, 393, 457, 526 [...]
mal, s. n. 541
malahie, s. f. 632, 634
mamă, s. f. mumă 465; [mă]mână 583
mantie, s. f. mântie 2, 105, 108, 109, 110, 111, 233
Manuil, n. pr. 277, 284, 426, 427, 432; Manuil Porfirogenet, Manuil Porfiroghenet 393
maramă, s. f. mähramă 219, 292
Marchel, n. pr. 89
Marcu, n. pr. Marco 212, 318
mare, adj. 2, 8, 10, 16, 17, 25, 28, 42, 44, 48, 49, 63, 89, 103, 107, 108, 113, 115, 116, 117
[...]
margine, s. f. 326
Maria, n. pr. 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 440, 441, 442,
434, 443, 444, 445, 446 [...]
marmură, s. f. marmure 249, 358
martie, s. f. 672
martor, s. m. martur 1, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 82, 84, 180, 183, 184, 191, 198, 457,
459, 502, 511 [...]
masă, s. f. 24, 252, 291, 309, 328, 658, 662, 669
maslu, s. n. 5, 159, 247, 348
mașteră, s. f. maștehă 408, 452, 475, 568, 585, 636
matcă, s. f. „izvor” 652
Matei, n. pr. Matheiu 26, 27, 31, 34, 49, 80, 198, 248, 318, 384, 386, 408, 420, 475, 477,
486, 492, 494, 496, 504 [...]
Matum, n. pr. Mathum 66
Maxim, n. pr. 89
Maximian, n. pr. 90
măcar, adv. macar 28, 37, 69, 70, 90, 121, 143, 168, 179, 207, 231, 287, 306, 332, 387, 416,
421, 465, 479, 493 [...]
măcărât, adv.; pron. neh. macar cât „oricât” 147, 169, 233, 416, 531, 571, 627

mădular, s. n. 44, 216, 253, 268, 533
 mănăstire, s. f. 7, 8, 49, 56, 82, 144, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 236, 241, 242, 628, 647, 692, 693
 mărgăritar, s. n. mărgăritariu 148, 560
 mări, vb. 164, 249, 317, 322, 340
 mărire, s. f. 25, 26, 104, 107, 131, 135, 165, 234, 241, 247, 265, 297, 298, 323, 325, 331, 662, 663
 mărita, vb. 13, 14, 48, 238, 471, 505, 509, 510, 521, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 545, 546, 547, 548 [...]

măritare, s. f. 238
 măritat, adj. 529
 mărturie, s. f. 1, 15, 37, 40, 62, 65, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 196, 293 [...]

mărturisi, vb. 1, 6, 62, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 176, 178, 181, 190, 191 [...]

mărturisire, s. f. 176, 178, 182, 191, 198, 199
 măscărîci, s. m. 12, 423
 măsură, s. f. 215, 217, 681
 mătanie, s. f. metanie 154, 213, 224, 289, 373, 489, 537, 619, 633, 634, 635, 638, 640, 642, 643
 mătura, vb. 155, 363
 mătușe, s. f. 57, 390, 402, 403, 404, 430, 431, 434, 406, 435, 438, 439, 440, 441, 442, 445, 446, 449, 450, 465 [...]

măhni, vb. 337
 măhnit, adj. 120, 336
 mână, s. f. 3, 50, 52, 83, 101, 106, 108, 112, 113, 115, 141, 156, 166, 169, 186, 192, 206, 207, 212, 222 [...]

mânăștergură, s. f. 106
 mînca, vb. 8, 201, 217, 238, 240, 249, 251, 252, 285, 286, 289, 291, 319, 327, 336, 354, 537, 539, 611, 612 [...]

mîncare, s. f. 45, 215, 217, 287, 611, 629, 659, 681
 mîncat, adj. 10, 617, 618
 mîndrie, s. f. 624, 680
 mînea, vb. 251, 252, 264, 500
 mîngăietor, adj.; s. m. mîngăietoriu 255, 257, 299
 mînia, vb. 483, 653, 684, 687, 688
 mînie, s. f. 7, 18, 223, 224, 306, 510, 540, 640, 646, 687
 mînios, adj. 24
 mîntui, vb. 205, 318, 319, 323, 677
 mîntuire, s. f. 108, 124, 139, 151, 168, 282, 296, 370, 614
 mîntuitor, adj.; s. m. 23, 24, 115, 148, 151, 165, 194, 246, 259, 307, 315, 322, 327, 582, 601, 672
 mîzdă, s. f. „mită” 3, 27, 28, 41, 64, 76, 78, 86, 129, 130, 131, 147, 398, 497
 meni, vb. 249
 merge, vb. merge 4, 6, 8, 10, 42, 66, 68, 75, 82, 105, 111, 125, 126, 140, 141, 154, 158, 167, 177, 178 [...]

meserere, s. f. meserare „ocupație” 43, 55, 171, 178, 187, 210, 378, 694
 meșteșug, s. n. meșterșug 31, 163, 170, 213, 357, 365, 500, 502, 518, 592, 622, 631, 644, 655, 682, 696

meșteșugi, vb. meșteșugi 468, 501
Metodie, n. pr. Metodie 226
meu, pron. pos. 45, 120, 166, 235, 235, 251, 256, 258, 291, 319, 336, 389, 394, 395, 402, 407, 408, 410, 412, 419 [...]
miazănoapte, s. f. „miezul nopții” 165, 327
mic, adj. 2, 8, 11, 14, 25, 38, 76, 108, 109, 110, 137, 144, 156, 236, 340, 346, 363, 375, 377, 399 [...]
micșor, adj. 16, 272, 377, 378, 576, 594, 596, 696
miel, s. m. 289
miercurea, adv. 289, 607, 608, 609, 628, 658, 660, 667
miercuri, s. f. 16, 609, 610, 657, 658, 660, 665, 667, 668, 669, 670
Mihail, n. pr. 144, 402
mijloc, s. n. 104, 233, 312, 317, 326, 330, 570, 573, 575, 578, 591, 599
mijlociu, adj. 389, 399, 401, 405
milă, s. f. 29, 303, 307, 314, 316, 322, 531, 620, 631, 643
milostenie, s. f. 10, 30, 50, 160, 197, 331, 332, 341, 348, 355, 489, 534, 564, 565, 619, 627, 638, 643, 646, 649 [...]
milostiv, adj. 22, 539, 544
milostivi, vb. 125, 336
milui, vb. 51, 210, 299, 300, 322, 341
mincinos, adj. menciuos 641, 642
minciună, s. f. menciuună 1, 31, 37, 82, 83, 161, 603, 644
minte, s. f. mente 18, 19, 90, 204, 205, 301, 309, 311, 316, 318, 323, 340, 371, 372, 483, 485, 651, 652, 699
minunat, adj. 138, 169, 339, 667
minune, s. f. 138, 339, 340
mir, s. n. 9, 247, 260, 269, 270, 274, 310
mira, vb. 20, 71, 514, 676
mire, s. m. 165, 559, 631
mirean, adj.; s. m. 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 23, 40, 42, 43, 47, 48, 49, 61, 63, 119, 122, 129 [...]
mireasă, s. f. 246, 266, 293
mireasmă, s. f. mirezmă 302, 310, 313
mirenesc, adj. 5, 161, 221, 509
mireni, vb. 240
mirodenie, s. f. 293
mirosi, vb. 266, 293, 313
mișel, adj. „sărman” 168, 224, 341, 3357, 690
mititel, adj. metitel 473
mitropolie, s. f. 54, 229
mitropolit, s. m. 1, 36, 53, 54, 122, 125, 145, 160, 171, 172, 183, 222, 273, 277, 279
moarte, s. f. 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 127, 132, 136, 137, 139, 140, 145, 166, 170, 226, 227 [...]
moașe, s. f. „bunică, obstreticiană” 389, 399, 402, 405, 406, 429, 430, 434, 435, 436, 437, 443, 444, 447, 449, 566, 568, 585, 649, 650 [...]
moaște, s. f. pl. moști 248
Moise, n. pr. 25, 103, 108, 110, 136
molitvă, s. f. 142, 213, 228, 270, 272, 273, 274, 279, 328, 348, 354, 357, 373, 374, 375, 389, 411, 412, 413, 420 [...]
molitvelnic, s. n. 228

monah, s. m. 156, 226, 333, 340, 692
 mormânt, s. n. 248, 249, 264, 292, 640, 641, 654
 mort, adj.; s. m. 4, 8, 10, 14, 15, 137, 141, 146, 167, 168, 197, 218, 235, 248, 249, 321, 332, 333, 334, 339 [...]

mortăciune, adj. „de mortăciune, în expresia carne mortăciună” 648

moș, s. m. „străbun, începător al unei proprietăți” 15, 389, 401, 402, 404, 405, 412, 434, 435, 440, 441, 443, 444, 445, 458, 465, 566, 567, 585, 589 [...]

moșie, s. f. 12, 15, 26, 200, 412, 415, 420, 578, 579, 585, 593, 666, 690

moșneag, s. m. 675

moștean, s. m. moșnean 140, 176, 263, 270, 345, 554, 556, 581

moșteni, vb. moșneni 15, 29, 283, 351, 415, 498, 557, 565, 566, 567, 568, 569, 581, 588, 631

mozavir, adj. „calomniator” 644

mucenic, s. m. măcenic 89, 248, 670

mucenicie, s. f. mucenie 366

mucezi, vb. mucedzi 10, 361

muiere, s. f. muiare 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 48, 56, 57, 58, 59, 103, 148, 149, 169, 170, 172 [...]

muieresc, adj. 687

mult, adj. 17, 23, 34, 35, 41, 59, 69, 78, 80, 88, 89, 90, 103, 104, 105, 107, 108, 115, 136, 138 [...]

mulțime, s. f. 127

mulțumi, vb. mulțemi, mulțami 165, 317, 320, 324, 329, 336, 561

mulțumire, s. f. mulțămire 166

mulțumită, s. f. mulțemită 298

muncă, s. f. „chin” 28, 30, 42, 107, 131, 140, 176, 177, 185, 223, 323, 333, 334, 337, 398, 498, 584, 601, 677, 678 [...]

munci, vb. „chinui” 30, 336, 338

munte, s. m. 498

muri, vb. 5, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 26, 138, 154, 159, 170, 175, 237, 239, 242, 264, 274, 279, 280 [...]

muștra, vb. 57, 483

muștrare, s. f. 475

mut, adj. 579

muta, vb. 8, 142, 248, 329, 358

mutare, s. f. 1, 90

mutător, adj. 60

N

nabaderniță, s. f. nebederniță 106

nacealnic, s. m. „conducător” 248

naș, s. n. 7, 212, 266, 543, 544

naș², s. m.: nănaș 8, 12, 245, 246, 253, 254, 277, 284, 285, 416, 420, 457, 459, 472, 517

nașcă, s. f. pl. nașce „panglică ornamentală” 2, 108, 109, 110

naște, vb. 7, 174, 206, 215, 260, 276, 283, 329, 331, 350, 387, 389, 390, 394, 395, 412, 413, 416, 420, 457 [...]

naștere, s. f. 51, 255, 257, 294, 329, 388, 394, 395, 396, 415, 455, 650, 668, 672, 682
 nădăjdui, vb. 233, 506
 nădejde, s. f. nădeajde, nedeajde 124, 139, 235, 296, 317, 341, 348, 349, 598
 năiem, vb. nămi 16, 604, 605, 606
 năiemit, adj.; s. m. nămit 12, 423
 năpastă, s. f. năpaste 3, 87, 125, 307, 601
 năpăstuit, adj. 33
 năracliță, s. f. „rucaviță, mânecar” 106
 născător, adj. 331, 666, 671
 născut, adj.; s. n. „Crăciun” 315, 318, 353. 355, 411, 412, 413, 415, 609, 635, 657, 658, 665, 668
 năstav, s. n. „impuls, îndemn” 688
 năvăli, vb. 41
 năzui, vb. 514, 592
 neam, s. n. 11
 neară, s. f. 128, 241, 374, 385, 412, 414, 478, 543, 547, 600, 602
 Nearon, n. pr. 39
 neascultare, s. f. 283
 neașezat, adj. 698
 neatins, adj. 328
 neațipit, adj. 399
 neblagodarnic, adj. „nerecunoscător” 561
 nebotezat, adj., s. m. nebotedzat 9, 10, 175, 272, 278, 279, 280, 281, 283, 288, 289, 300, 303, 633, 635
 nebun, adj. 77, 204, 540, 682
 nebunie, s. f. 540, 653
 necăji, vb. năcăji 57
 necărturar, adj. necălturar 45
 necăsătorit, adj. 571
 necheltuit, adj. 31
 nechiuri, adv. „niciunde” 174
 neclătit, adj. „stabil” 8, 229, 230, 231, 249, 483
 necredincios, adj. 60, 277, 281, 523, 608
 necredință, s. f. 343
 necum, adv.; conj. 186, 188, 547
 necuminecat, adj. necumenecat 617, 618, 619, 650
 necunoscut, adj. 263, 264, 698
 necurat, adj. 13, 204, 307, 386, 520, 522
 nedeprins, adj. 17, 308
 nedespărțit, adj. 407
 nedestoinic, adj. 6, 39, 121, 122, 161, 175, 179, 180, 209, 277, 278
 nedestoinicie, s. f. 43
 nedelegat, adj. 43
 nedrept, adj.; adv. nedirept, nederept 27, 131
 nedreptate, s. f. 687
 nefăcut, adj. 161
 nefățarnic, adj. 23, 29
 nefi, vb. 14, 544
 negrăit, adj. 255, 257

negrijit, adj. 370
 negru, adj. 133, 673
 negușător, s. m. negușătoriu 163
 negușători, vb. 161, 605
 negușătorie, s. f. 162, 250, 251, 531, 592
 neiertat, adj. 209, 333
 neiscusit, adj. 308
 neîmpărțit, adj. 314, 591
 neîncetat, adj. 156, 250
 neînsurat, adj. 506, 574
 neînțelegător, adj. neînțelegătoriu 37, 613, 654, 664
 neînțelepciune, s. f. 433
 neînvățat, adj. 695, 696
 neluminat, adj. 308
 nemânios, adj. 23
 nemutat, adj. 230, 231
 Neocesarea, n. pr. Neochesariia 170, 176, 181, 190
 neoprit, adj. 454
 nepoată, s. f. 390, 393, 396, 399, 402, 403, 404, 405, 406, 409, 410, 425, 428, 429, 430, 431, 435, 436, 437, 438 [...]

nepocăit, adj. 239
 nepot, s. m. 15, 389, 395, 396, 566, 567, 569
 nepreoițit, adj. 53, 54, 220
 neprețuit, adj. „neevaluat” 14, 550, 596
 nepriceput, adj. 241, 633
 nepriimitor, adj. nepriimitor 23
 neputință, s. f. 19, 28, 179, 334, 373, 505, 524, 535, 544, 585, 594, 698
 neputred, adj. 27
 nescăzut, adj. nescădzut 31, 297
 neschimbat, adj. 77
 neschimnit, adj. 236
 nescris, adj. 33, 591
 nesfârșit, adj. nesvârșit 21, 308, 331, 678
 nesocotință, s. f. 10, 17, 52, 140, 155, 186, 210, 288, 289, 355, 619, 664
 nesocotit, adj. „neevaluat” 550
 nespovedit, adj. 154, 616
 nespurcat, adj. 216, 475
 nespus, adj. 167
 nestins, adj. 122, 654, 678
 nești, vb. neștiind 6, 119, 172, 173
 neștine, pron. neh. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 12, 13, 14, 16, 19, 23, 27, 30, 32, 39, 41, 59, 60, 69 [...]

neștiut, adj. 631, 632
 netare, adj. 50, 307
 netrecut, adj. 21, 654
 nevastă, s. f. 409, 559, 631
 nevăzut, adj. nevădzut 263, 282, 297, 310, 313, 318, 337, 347, 616, 679
 nevârstnic, adj. 384
 neveștejit, adj. 131
 nevinovat, adj. 1, 39, 54, 84, 87, 125, 143, 184, 190, 199, 320, 515

nevoi, vb. 27, 29, 59, 169, 244, 332, 346, 483, 486, 520, 625, 627, 647, 648, 695, 696
 nevoie, s. f. 9, 13, 17, 27, 45, 56, 61, 78, 82, 104, 154, 158, 195, 200, 202, 212, 214, 232,
 246, 251 [...]

nevointă, s. f. 17, 19

nevolnic, adj. „nematur, dependent” 15, 574, 576

necăieri, adv. necăiuri 354, 493

nicedănoară, adv. 3, 59, 76, 105, 122, 142, 163, 178, 334, 361, 369, 393, 400, 432, 479,
 495, 526, 672

Niceea, n. pr. 149

Nichifor, n. pr. Nechifor 150, 154, 155, 161, 207, 240, 278, 288, 349, 353, 363, 491, 538,
 544, 608, 617, 620, 657, 661, 667 [...]

Nichita, n. pr. 122, 160, 172, 183, 459, 480, 525, 662

nici, adv. nice 1, 7, 8, 16, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 40, 42, 47, 51, 52 [...]

nicicare, pron. neh. nicecare 332

nicicum, adv. nicecum 378

niciodată, adv. niceodată 562

niciun, pron. neg. nice un 27, 40, 83, 103, 105, 118, 124, 128, 132, 134, 139, 160, 173, 179,
 184, 186, 187, 196, 198, 202 [...]

Nicodim, n. pr. 310, 311

Nicolae, n. pr. Nicola 113, 188, 400, 432, 462, 463, 464, 465, 482, 649

Nicomedia, n. pr. Nicomidiia 341

nimeni, pron. neg. nime 4, 8, 20, 22, 23, 24, 27, 28, 32, 52, 34, 37, 41, 42, 43, 48, 52, 67,
 68, 69 [...]

nimic, pron. neg. nemica, nemică 13, 14, 28, 32, 33, 34, 35, 37, 40, 51, 69, 71, 77, 84, 88,
 103, 119, 128, 144, 145 [...]

niscare, pron. neh. nescare 3, 15, 16, 35, 37, 39, 43, 44, 51, 56, 60, 67, 70, 72, 73, 75, 78,
 79, 88, 118 [...]

niște, art. neh. nește 20, 37, 43, 60, 110, 111, 120, 290, 306, 309, 330, 419

nizloji, vb. „refuza” 42

noapte, s. f. 166, 202, 213, 264, 265, 286, 344, 612

noaptea, adv. 164, 168, 514, 653, 678

noi, pron. pers. 19, 20, 21, 34, 59, 70, 107, 115, 119, 121, 218, 219, 259, 290, 294, 296,
 297, 298, 299, 300 [...]

nomofilax, s. m. 693, 694

noră, s. f. 635

noroc, s. n. 632

norod, s. n. *nărod* 34, 41, 52, 76, 89, 95, 96, 108, 115, 134, 151, 157, 303, 316

nostru, pron. pos. 20, 21, 23, 24, 29, 30, 35, 59, 93, 95, 110, 115, 124, 148, 165, 166, 167,
 168, 175, 180 [...]

nou, adj. 9, 110, 142, 269, 310, 352, 399, 432, 522

nouă, num. card. 41

nouălea, num. ord. noole 10, 164, 166, 176, 202, 349, 350, 368, 610, 634, 639, 640

nouăsprăzecelea, num. ord. noosprădzecele 187

nu, adv. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23 [...]

nu-deplin, adj.; adv. „incomplet, nefinalizat” 88, 279

nu-desăvârșit, adj.; adv. „incomplet” 273

numai, adv. 1, 9, 57, 62, 64, 65, 69, 70, 72, 77, 82, 85, 86, 88, 92, 98, 101, 105, 119, 123,
 126 [...]

numaidecât, adv. 232

număr, s. n. 236, 268, 442, 450, 550, 581

număra, vb. 400, 413

nume, s. n. 3, 7, 9, 11, 64, 77, 164, 223, 256, 267, 268, 295, 304, 309, 312, 322, 347, 403, 404, 405 [...]

nuntă, s. f. 7, 11, 12, 13, 149, 171, 192, 210, 215, 216, 217, 245, 247, 284, 288, 345, 350, 372, 373, 373 [...]

O

o, interj. 42, 45, 169, 320, 328, 339, 653

oaie, s. f. 18, 107, 263, 269, 304

oară², s. f. 5, 9, 23, 57, 66, 85, 89, 105, 115, 168, 232, 253, 255, 257, 264, 272, 299, 300, 318 [...]

oare, adv.; conj. 2, 8, 10, 11, 44, 48, 78, 100, 102, 108, 115, 124, 243, 277, 280, 287, 333, 347, 350, 369 [...]

oarecare, pron. neh. oarecarele, oarecarile 24, 58, 188, 226, 340, 387, 400

oarecând, adv. 336, 339, 433, 452

oarece, pron. neh. 143, 260, 312, 343, 678

oarecine, pron. neh. 339, 576

oareunde, adv. 119

oaste, s. f. 527, 528

obicei, s. n. obicei 33, 34, 35, 37, 42, 88, 92, 94, 103, 109, 117, 130, 137, 139, 149, 161, 233, 280, 294, 310 [...]

obicină, s. f. „cutumă” 33, 52, 156, 159, 220, 254, 335, 361, 424, 540, 669

obicni, vb. „suporta” 495

oblădui, vb. 117, 228, 287, 321, 564, 693

oblăduitor, adj. oblăduitoriu 248

oblici, vb. „dibui” 638, 639

obraz, s. n. „înfățișare, față, funcție (bisericească), persoană” 12, 28, 117, 144, 236, 401, 418, 421, 469, 474

obrăcenie, s. f. „consfințirea legământului căsătoriei” 73, 376, 477

obrăci, vb. obrici 216, 217, 238

obrăcit, adj. obricit 219

obște, s. f. opște 629

obști, vb. obeștui „a face cunoscut” 494, 524

ocaanic, adj. „nenorocit” 494, 654, 678

ocaanie, s. f. „disperare” 349, 624

ocară, s. f. 37, 59, 60, 62, 65, 68, 69, 70, 72, 73, 75, 78, 84, 88, 183, 184, 475

ocărât, adj.; s. m. 39, 40, 41, 61, 62

ocărfi, vb. 2, 39, 61, 63, 64, 69, 78, 84, 102, 502, 561, 584, 585

ocârmui, vb. ocârmi 228, 240

ochi, s. m. 29, 77, 95, 191, 207, 208, 399, 493, 531

ocina, vb. „a fi proprietar” 25, 131, 468, 471

ocinare, s. f. „moștenire” 465, 468

ocină, s. f. „proprietate” 75, 82, 143, 145, 160, 230, 490, 551, 557, 602, 641, 642

ocropi, vb. „stropi” 655, 657

ocroți, vb. „oploși” 195

odată, adv. 334, 364, 507
odihnă, s. f. 31
odihni, vb. 166, 202
odinioară, adv. odănoară 66, 334
odor, s. n. 641
oglașenie, s. f. oglașenie „(chemare la) catehizare” 303
oglindă, s. f. 312
olog, adj.; s. m. 208
om, s. m. 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32 [...]
omenesc, adj. 26, 27, 31, 108, 110, 293, 324, 416, 505, 509, 518, 666
omenește, adv. omenește 478
omenie, s. f. 112, 202
omofor, s. n. 107
omorâre, s. f. 234
omorî, vb. 166, 268, 300, 323, 500, 510, 539, 540, 644, 645, 646, 647, 653, 680, 681, 691
opreliște, s. f. 287
opri, vb. 3, 4, 8, 32, 40, 61, 67, 82, 101, 103, 117, 129, 130, 135, 143, 153, 155, 163, 170,
180 [...]
oprit, adj. 37, 46, 62, 102, 128, 130, 150, 151, 154, 157, 176, 308
opt, num. card. 388, 396, 414, 424, 458, 459, 485
optulea, num. ord. optule 207, 379, 381, 393, 396, 397, 411, 413, 417, 418, 420
optzeci, num. card. optzeci 58
oraș, s. n. 31, 34, 340
oră, s. f. 567
orbi, vb. 209
ori, adv. 92
oricare, pron. neh. oricarile 36, 42, 131, 148, 173, 182, 189, 196, 203, 215, 216, 368, 539,
601, 614
oricât, adv.; pron. neh. 55, 267, 393, 400, 406, 489, 560, 569, 600, 616
orice, pron. neh. 20, 114, 143, 145, 157, 230, 240, 270, 286, 524, 549, 559, 560, 572, 575,
644, 648, 659
oricine, pron. neh. 102, 127, 219, 475
oricum, adv. 124, 240, 613
os, s. n. 138, 139, 654, 655
osândi, vb. 69, 75, 336, 352, 601
osârdie, s. f. usârdie, 121, 123, 125, 130, 159, 163, 169, 335, 346, 613, 620, 666
ospăț, s. n. 8, 24, 249, 500
osteneală, s. f. usteneală 489, 592, 696
osteni, vb. 541
ostenit, adj. 252
ostrov, s. n. 489
otecenic, s. n. „pateric” 119
oteși, vb. „înzdrăveni” 523
oteș, s. m. „părinte” 133, 136, 186, 202, 206, 224, 683, 685
otput, s. n. „sfârșit, încheiere” 276
otrișanie, s. f. „lepădare de satana” 259, 272, 273, 274, 655
ou, s. n. 658

P

- pace, s. f. 40, 151, 153, 167, 195, 296, 297, 300, 316, 317, 366, 367, 676
- pacoste, s. f. 199, 213, 357, 365, 371, 372, 510, 647
- pagubă, s. f. 550, 552, 553, 573, 585, 598, 599, 605, 638
- pahar, s. n. pahar 328
- pamente, s. f. pl. pamenți „pomenire, slujbă de pomenire a morților” 10, 160, 239, 280, 353, 564, 565, 681
- Pamvo, n. pr. 351
- panaghie, s. f. „icoană a Sfintei Fecioare” 655
- pandecte, s. f. pandectis 30
- papă, s. m. 333
- paraclis, s. n. 348, 655, 667
- parastas, s. n. 353
- parte, s. f. 11, 12, 13, 15, 16, 40, 81, 82, 115, 127, 132, 156, 159, 160, 175, 236, 237, 238, 242, 243 [...]
- pasăre, s. f. pasere 5, 157, 648
- paște, vb. 55, 108, 117, 130
- Paști, s. m. pl. 353, 354, 607, 659, 661, 663, 669, 672
- pat, s. n. 177, 216, 475, 547
- patos, s. n. „pardoasă” 358
- patrafir, s. n. patrahir, epitrahir 106, 114
- patriarh, s. m. 1, 34, 35, 36, 37, 39, 44, 55, 56, 66, 85, 86, 89, 90, 91, 93, 126, 144, 150, 155 [...]
- patriarhie, s. f. patrierșie 245, 522, 527, 693
- Patrichie, n. pr. 508
- patrierșesc, adj. 483
- patru, num. ord. 317, 327, 395, 467, 469
- patrulea, num. ord. patrul 12, 13, 64, 97, 145, 164, 210, 220, 239, 240, 326, 388, 395, 396, 402, 416, 432, 435, 458, 480 [...]
- patruzeci, num. card. patruzeci 579
- pavecerniță, s. f. „slujbă scurtă după vecernie” 164, 166
- Pavel, n. pr. 25, 51, 71, 72, 113, 123, 131, 202, 281, 300, 445, 446, 447, 449, 450, 451, 452, 670, 671
- păcat, s. n. 3, 6, 10, 26, 37, 45, 47, 94, 102, 118, 120, 122, 123, 132, 135, 136, 154, 158, 159, 161 [...]
- păcătos, adj. 10, 19, 123, 124, 127, 157, 247, 336, 338, 344, 350, 352, 613, 622, 652, 696, 698
- păcătui, vb. 421
- păgân, s. m. 280, 347, 513, 514, 608
- păgânesc, adj. 142, 281
- păgubi, vb. 23, 98, 505, 551
- pământ, s. n. 16, 19, 26, 29, 35, 110, 114, 124, 134, 138, 141, 142, 213, 217, 230, 240, 264, 297, 317, 321 [...]
- pământesc, adj. pementesc, pemintesc 77, 246, 268, 315, 509
- păpriște, s. f. „unitate de lungime (200 m)” 123
- păr², s. m. 4, 141, 233, 542, 654
- părăsi, vb. 2, 38, 39, 93, 118, 155, 158, 161, 163, 171, 177, 178, 180, 190, 192, 200, 201, 205, 206, 211 [...]

părăsire, s. f. 93, 94, 679
părăsit, adj. 535
părea, vb. 30, 102, 121, 151, 191, 217, 224, 239, 373, 432, 534, 544, 613, 645, 653, 664
părare, s. f. părare 191, 192
părinte, s. m. 2, 10, 15, 16, 18, 19, 22, 59, 65, 88, 89, 90, 93, 109, 117, 119, 122, 136, 143, 144 [...]
părtaș, adj. 577
părțicea, s. f. 243
păstor, s. m. păstoriu 18, 20, 92, 108, 134, 160, 399, 423
păstorie, s. f. 131
păți, vb. 42, 63, 82, 83, 84, 89, 130, 161, 199, 290, 587
păzi, vb. 500
pâine, s. f. 289, 290, 291, 312, 336, 633, 645
pâinișoară, s. f. 51
până, prep. 8, 10, 11, 14, 15, 22, 23, 29, 34, 38, 102, 107, 125, 128, 129, 135, 137, 143, 145, 161 [...]
pângări, vb. 193
pângărit, adj. 194
pânză, s. f. 261, 292
pără, s. f. 23, 35, 57, 61, 60, 62, 64, 65, 67, 70, 71, 72, 84, 126, 183, 223, 221
părăș, adj.; s. m. 1, 5, 67, 84, 87, 158, 600
pârî, vb. 28, 60, 63, 64, 65, 67, 69, 73, 74, 158, 585, 602
pe, prep. pre 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26 [...]
pecete, s. f. pecete 79, 83, 270
pecetlui, vb. 3, 129, 130, 270, 292, 330
pecetluit, adj. 270
pedeapsă, s. f. 357, 382
pedepsi, vb. 23, 45, 61, 63, 64, 96, 128, 224, 323, 381, 391, 486, 524, 531
pening, s. m. pening 346, 347, 696
pentru, prep. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25 [...]
pereche, s. f. păreche 109
peste, prep. prespre, preste 4, 6, 10, 12, 13, 16, 106, 107, 109, 138, 143, 186, 187, 213, 214, 263, 287, 322, 353, 364 [...]
pește, s. m. pește 657, 659, 661, 662, 662, 663, 666, 667, 668, 669, 670
petrecător, adj. petrecătoriu 350, 483, 675
petrece, vb. petrece 10, 26, 31, 44, 59, 82, 136, 149, 170, 186, 192, 201, 244, 264, 268, 319, 327, 335, 339, 378 [...]
petrecere, s. f. petrecere 509
Petru, n. pr. Petră 42, 89, 90, 130, 245, 333, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 435, 436, 437, 438, 439 [...]
peveș, s. m. peaveș 50, 115, 149, 182, 222, 607, 659
piatră, s. f. 102, 220, 249, 292, 310, 560
picior, s. n. 106, 313
piele, s. f. piiale 261
piept, s. n. 110, 266
pierde, vb. piarde 17, 45, 46, 101, 165, 178, 210, 218, 224, 342, 349, 499, 507, 510, 548, 551, 561, 587, 598, 604 [...]
pierdere, s. f. piardere 73
pierdut, adj. 682

pieri, vb. peri 550, 599
 pierire, s. f. perire, peire 17, 272, 349, 528, 561
 pierit, adj. perit 107, 139, 527, 528, 541, 573
 pieritor, adj. peritoriu 691
 pierzare, s. f. pierdzare 79, 88, 647, 648
 pildi, vb. „a face aluzie” 6, 182
 pizmaș, adj.; s. m. 64, 73, 80, 88
 pizmă, s. f. 27, 61, 81, 129, 140, 243, 366, 510, 629
 pizmătar, s. m. 24
 plată, s. f. 4, 29, 46, 147, 185, 343, 690, 691
 platoșe, s. f. 266
 plavoș, adj. „apos” 673
 plăcea, vb. 144, 179, 216, 216
 plăti, vb. 14, 84, 123, 143, 552, 562, 597, 598, 605, 638, 691
 plânge, vb. 97, 171, 337
 plângere, s. f. 664
 pleca, vb. 23, „apleca” 123, 140, 151, 626
 plecare, s. f. „aplecare” 24, 126
 plecat, adj. „aplecat” 113, 317
 plecățel, adj. „puțin aplecat” 113
 plimbare, s. f. primblare 105, 197
 plin, adj. 60, 64, 96, 175, 252, 331, 475, 519
 plivit, s. n. plevit 606
 plug, s. n. 604
 plugar, s. m. 16, 604, 606
 plumb, s. m. 631
 poală, s. f. 110, 219
 poartă, s. f. 332
 pocăi, vb. 124, 140, 161, 240, 243, 294, 480, 613, 614, 628, 639, 654
 pocăință, s. f. 17, 123, 124, 157, 171, 179, 223, 237, 239, 240, 247, 364, 485, 612, 614, 625, 626, 631, 698
 pod, s. n. 247
 podoabă, s. f. 114, 117, 233, 278, 310, 560, 570, 687
 podvig, s. n. 263
 poftă, s. f. pohtă 182, 213, 215, 365, 370, 371, 372, 455, 485, 558, 582, 632, 683, 684, 686, 687
 pofti, vb. 17, 21, 58, 91, 126, 189, 199, 203, 334, 585, 687, 687
 pogrebanie, s. f. 310, 555
 pohvală, s. f. 104, 320
 polonoșniță, s. f. „slujba de la miezul nopții” 164, 163, 165
 pom, s. m. 226
 pomană, s. f. 485, 595
 pomăzanic, s. m. „persoană miruită” 267
 pomăzanie, s. f. pomazanie „miruire” 9, 260, 263, 267
 pomăzui, vb. pomăzăi „mirui” 263, 265, 266, 268, 269, 270, 274
 pomăzuit, adj. pomădzuit „miruit” 267
 pomelnic, s. n. pomeanic 354
 pomeni, vb. 2, 5, 36, 37, 38, 90, 94, 160, 327, 336, 345, 347, 348, 353, 354, 370, 476, 539, 540, 541 [...]

pomenire, s. f. 38, 161, 259, 319
pomēt, s. m. pomete 8, 16, 230, 250, 551, 607, 697
pominoc, s. n. „dar” 331
ponorî, vb. „prăbuși, a se declasa” 498
ponos, s. n. ponoslu „reproș” 475
popă, s. m. 3, 4, 101, 119, 154, 157, 169
popor, s. n. „eparhie, colectivitatea enoriașilor” 33, 53, 54, 56, 58, 66, 284, 473, 616
porcesc, adj. 485, 518
poreclă, s. f. 48, 260, 374, 694
Porfirogenet, n. pr. Porfir 484
porni, vb. 61, 128, 310, 654
port, s. n. 234
poruncă, s. f. 314
porunci, vb. 30, 66, 128, 129, 267, 341, 342, 501, 671
poslanie, s. f. „epistolă” 33, 128, 342
poslușanie, s. f. „ascultare, obediență” 55, 122, 144, 155, 178, 186, 189, 194, 232
posluși, vb. „sluji” 119, 121, 168, 178, 203, 209, 284, 294, 334, 335, 376
poslușnic, s. m. „slujitor” 182
poslușnică, s. f. „slujnică” 650
post, s. n. 10, 12, 16, 28, 224, 234, 286, 288, 353, 355, 364, 370, 476, 489, 607, 608, 610, 611, 612, 628 [...]
posti, vb. 16, 218, 289, 537, 607, 609, 610, 611, 628, 633, 634, 635, 636, 639, 642, 646, 655, 657, 658, 659 [...]
postnic, adj. 101, 102, 153, 157, 158, 163, 164, 194, 210, 213, 224, 235, 236, 238, 245, 252, 274, 284, 285, 359 [...]
potir, s. n. potiriu 10, 176, 220, 291, 313, 326, 354, 360
potrebi, vb. potribi „sfărâma” 10, 330, 361
potrivă, s. f. 491, 541
potrivî, vb. protivi „acomoda” 532
poveste, s. f. poveaste 139, 339
pradă, s. f. 161, 200
pravilă, s. f. 5, 7, 16, 17, 28, 34, 36, 38, 40, 41, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 59, 62 [...]
pravoslavie, s. f. 588, 685, 686
pravoslavnic, adj.; s. m. 17, 348, 520, 608, 671, 692
praznic, s. n. 214, 355, 608, 657, 659, 660, 661, 662, 663, 666, 668, 669, 670, 689
prăda, vb. 296, 511, 598
prăznui, vb. 665
prea, adv. 16, 605
preacinstit, adj. 249, 331
preaclonerie, s. f. „închinare” 689
preacurat, adj. 194, 320, 328, 666
preacurvă, s. f. 529
preacurvie, s. f. 372, 373, 528, 531, 534, 535, 535
preacuvios, adj. 115, 322
preafericit, adj. 318
preaînțelepciune, s. f. 19
preaînțelept, adj. 17, 25, 27, 412, 482, 520, 547, 559, 583, 600, 601, 692, 697
preaînțelepțește, adv. preaînțelepțește 302
prealuminat, adj. 689

preamădrost, adj. „preaînțelept” 302
 preapodobnic, adj. 341, 662, 670
 preascump, adj. 367
 preasfânt, adj. preasvânt 166, 286, 327, 367, 666
 preasfințit, adj. preasvințit, preaosvințit 93, 214, 351, 391, 402, 409, 410, 476, 482, 526, 525, 662, 667
 preastăplenie, s. f. „inobediență față de Dumnezeu” 265
 preastăpnic, adj. „neascultător de Dumnezeu” 43, 151, 186, 368, 393, 486, 498
 Precista, n. pr. Preacista 296, 330, 331, 655, 668, 671
 precupi, vb. pricipi „negocia” 238
 preditel, adj. „înainte mergător” 294
 predlojenie, s. f. „oferirea cuminecăturii; propunere” 311, 321
 predstavlenie, s. f. preadstavlenie „moarte” 666
 prejur, prep. pregiur 104, 163, 234, 250, 252, 683
 prelung, adj. 105
 preobrajenie, s. f. preaoabrajenie „schimbarea la față a Domnului” 667
 preot, s. m. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 24, 36, 37, 38, 41, 45, 47, 49, 61, 63 [...]
 preoteasă, s. f. preuteasă 4, 5, 6, 7, 46, 47, 49, 148, 149, 160, 170, 176, 185, 190, 192, 193, 195, 216, 217, 284 [...]
 preoteșc, adj. 153, 170, 183, 185, 205, 226, 227, 243, 246, 278
 preoți, vb. 4, 5, 6, 7, 11, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 53, 54, 104, 146, 147, 148, 149, 170, 171 [...]
 preoție, s. f. preuție 6, 8, 9, 30, 39, 40, 41, 43, 46, 55, 58, 63, 73, 83, 85, 103, 109, 117, 127, 143 [...]
 preoțit, adj. preuțit 3, 6, 7, 45, 46, 54, 71, 75, 89, 127, 176, 225, 660
 prepune, vb. 500
 prepus, s. n. 471
 prescură, s. f. 10, 330, 335, 336, 342, 347, 366, 491
 presus, adv. 244
 preș, s. n. 148, 359, 381, 542, 550, 551, 595, 638
 preșui, vb. „evalua” 550, 551, 595
 preșuit, adj. 14, 596
 price, s. f. 264, 579
 pricepe, vb. priceape 140, 617, 630, 664, 679
 priceșanie, s. f. priceășenie „cuminecare” 46, 85, 121, 129, 148, 168, 171, 176, 213, 279, 282, 304, 311, 328, 329, 330, 331, 348, 364, 365 [...]
 priceștui, vb. „cumineca” 4, 105, 148, 212, 324, 325, 328, 330, 348, 356, 358, 362, 363, 367, 371, 372, 485, 617, 618, 638 [...]
 priceștuire, s. f. 81
 pricină, s. f. 57, 94, 154, 174, 215, 255, 257, 496, 515, 532, 558
 prieten, s. m. priiaten, priiatel 16, 27, 28, 98, 156, 157, 514, 592, 593, 597, 598
 prieteșug, s. n. 44, 81, 97, 98, 592
 prilăști, vb. „înșela” 118, 392
 prilej, s. n. 16
 prilejui, vb. prileji 2, 7, 8, 10, 11, 16, 34, 35, 41, 52, 66, 68, 79, 80, 83, 89, 90, 101, 105, 119 [...]
 primar, adj. (văr) premari 388, 395, 399, 402, 405, 406, 407, 416, 425, 426, 427, 428, 431, 434, 438, 439, 441, 444, 446, 450 [...]
 primejdie, s. f. 632

primeni, vb. 93, 167
primi, vb. priimi 6, 10, 16, 48, 64, 65, 66, 71, 122, 124, 151, 171, 174, 187, 195, 196, 200,
219, 220, 225 [...]
primit, adj. 17, 397
prin, prep. 56
prinde, vb. 15, 72, 76, 88, 120, 157, 502, 540, 561, 562, 619, 691
prins, adj. 165
printru, prep. 312
prinzător, adj.; s. m. 5, 157
pripi, vb. 617
prisacă, s. f. 230
prisosi, vb. 557
pristaniște, s. f. „refugiu, loc de adăpostire” 247
pristav, s. m. „executor” 12, 16, 421, 596, 597
pristăvi, vb. 159, 237
pristăvit, adj. 564
pristi, vb. „grăbi” 140
pristol, s. n. preastol 104, 178, 184, 219, 220, 310, 311, 322, 329, 356
privi, vb. prăvi 326
procajen, adj. procajin „lepros” 13, 515, 516
prochimen, s. n. „verset din psalmi cântat înaintea lecturii unui fragment din Biblie sau a unei
rugăciuni” 301
procleți, vb. 684
procoveț, s. n. procovăț 220, 291, 360, 360
prohodi, vb. provodi 239, 280, 312, 539, 681
propovădui, vb. propovedui 294, 297
propovedanie, s. f. propoveadanie 684
propovednic, s. m. propoveadnic „propoveduitor” 209, 369, 671
proroc, s. m. 5, 20, 28, 31, 45, 103, 106, 168, 190, 301, 643, 683, 691
proroci, vb. 301
prorocire, s. f. 301
proscomidi, vb. „a pregăti pâinea și vinul pentru împărtășanie” 291
proscomidie, s. f. „pregătirea și sfințirea vinului și pâinii pentru împărtășanie”
347, 354, 355, 362
proslăvi, vb. 130, 295, 296, 321, 341, 522, 668, 670
prost, adj. „simplu, elementar” 28, 30, 75, 128, 168, 169, 200, 203, 217, 430, 434, 435, 438,
440, 445, 446, 449, 597, 652, 653 [...]
prosti, vb. (despre preoți sau ierarhi) „a se călugări” 94
prostime, s. f. „simplitate” 97, 664
prostire², s. f. 292, 310
protopop, s. m. 113
protopopie, s. f. 178
protovestiar, s. m. 260
prunc, s. m. 6, 8, 9, 10, 16, 183, 252, 253, 256, 257, 258, 260, 261, 268, 271, 273, 274, 276,
278, 279 [...]
pruncă, s. f. 544
prunșor, s. m. 411
psalm, s. n. 373
punsură, s. f. „împungere” 313

pune, vb. 1, 15, 26, 41, 76, 79, 82, 83, 90, 107, 113, 121, 125, 126, 140, 141, 157, 171, 181,
 184 [...]

purcede, vb. purceade 91, 335, 388, 418, 526, 530

purta, vb. 107, 108, 111, 112, 121, 131, 307, 310, 489, 524, 543, 585

purtare, s. f. 32

purtăreț, adj. uzual, (despre limbă) „comun” 695

purtător, adj.; s. m. purtătoriu 2, 19, 49, 108, 112, 315, 351, 537

pururea, adv. purure 21, 87, 107, 156, 244, 283, 290, 298, 299, 300, 308, 316, 323, 372,
 596, 666, 664

pus, adj. 312

pustie, s. f. 233

pustii, vb. 34, 102

pustiu, adj.; s. n. 259, 278, 351, 646

putea, vb. 1, 2, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 20, 26, 30, 35, 37, 40, 47, 48, 63, 64, 68 [...]

putere, vb. puteare 33, 49, 50, 52, 53, 92, 95, 106, 107, 112, 114, 119, 133, 134, 135, 137,
 141, 160, 174, 180 [...]

puternic, adj.; s. m. puternic 24, 26, 41, 43, 86, 108, 311, 321, 651

puțință, s. f. 358, 476, 676

putred, adj. 27, 133

putrejune, s.f. putregiune 167

putrezi, vb. putredzi 142, 327, 655

puș, s. n. 120, 657

pușin, adv.; s. n. 41, 65, 67, 79, 146, 146, 177, 231, 243, 260, 311, 312, 374, 511, 553, 569,
 590, 610, 628, 652 [...]

pușinel, adv. 140, 186, 539

R

Raav, n. pr. 652

rade, vb. 360, 542, 581

rai, s. n. 107, 259, 332, 351

rană, s. f. 207, 208, 313, 620

rasă, s. f. 144

rază, s. f. radză 674

razdreășenie, s. f. razdreășenie, răzdreășenie „dezlegare, excepție” 142, 668, 669, 670

răbda, vb. 523

răcoros, adj. 111

rămas, adj. 590

rămășiță, s. f. 15, 420, 490, 567, 570, 577, 584, 589, 593

rămâne, vb. rămânea 14, 15, 56, 75, 94, 134, 154, 161, 231, 239, 271, 274, 299, 330, 332,
 341, 359, 367, 378. 383 [...]

răni, vb. 675

răposa, vb. 28, 114, 166

răposat, adj. 321

răpște, s. f. „abuz” 681, 688, 689

răpști, vb. „abuza” 148, 581

rărunchi, s. m. 683, 684
răsădi, vb. 16, 259, 300, 607
răsădire, s. f. 693
răsăjdui, vb. „aprecia” 636
răsărit, s. n. 9, 259, 260, 262, 326, 693
răscumpăra, vb. 620
răsplată, s. f. 29
răspunde, vb. 18, 171, 183, 188, 273, 281, 336, 342, 344, 370, 433, 522, 649
răspuns, s. n. 48, 68, 95, 101, 102, 112, 133, 138, 403, 459, 492, 599, 627, 691
răstigni, vb. 106, 259, 290, 315, 326, 609
răstignire, s. f. 165, 268, 292, 299
răstignit, adj. 166, 311
rătăci, vb. 205, 698
rătăcit, adj. 127
rău, adj.; adv.; s. n. 2, 27, 43, 60, 62, 63, 64, 65, 68, 71, 73, 76, 87, 90, 94, 95, 96, 97, 99, 119 [...]
răutate, s. f. 5, 60, 64, 75, 76, 95, 96, 99, 127, 136, 180, 202, 262, 287, 336, 367, 386, 553, 632, 647, 654 [...]
război, s. n. 640
răzduși, vb. „a face excepție, a excepta” 217, 662, 659, 667
Râm, n. pr. 333
rând, s. n. 1, 68, 79, 86, 87, 89, 105, 174, 226, 256, 258, 260, 277, 296, 353, 354, 358, 412, 475, 507, 624 [...]
râs, s. n. 475
râu, s. n. 2, 105, 108, 110
râvni, vb. 313
rece, adj. 120, 698
reduce, vb. răduce „reface, a reproduce o faptă” 294
repaos, s. n. răpaos 59, 166
reposa, vb. răposa „odihni” 319, 324
ridica, vb. rădica 26, 93, 107, 115, 186, 235, 237, 254, 262, 300, 316, 325, 329, 346, 510, 585, 655
ridicare, s. f. rădicare 38, 311
ripidă, s. f. arepidă „apărătoare de metal în forma unui serafim” 309
risipi, vb. răsipi 102
roabă, s. f. 471
roadă, s. f. 226, 553, 606, 607
rob, adj., s. m. 6, 12, 117, 171, 172, 200, 253, 341, 421, 470, 474, 579
robie, s. f. 6, 13, 14, 195, 200, 339, 512, 513, 527, 532, 533
rod, s. n. 230, 331, 666
Roman, n. pr. 484
român, s. m. rumun „șerb” 423
românesc, adj. rumânesc 696
rost, s. n. „gură” 20, 45, 124, 622
roșu, adj. roșiu 105, 110
rotund, adj. rătund 312
rudă¹, s. f. 6, 13, 15, 51, 57, 62, 145, 159, 185, 205, 206, 210, 379, 387, 388, 397, 407, 411, 418, 419 [...]
ruga, vb. 28, 41, 140, 151, 166, 186, 287, 291, 297, 306, 307, 309, 324, 335, 337, 341, 343, 482, 698

rugă, s. f. 3, 10, 131, 132, 156, 164, 273, 282, 293, 295, 298, 303, 313, 317, 324, 330, 331,
332, 337, 341 [...]
rugăminte, s. f. 54, 89, 145
Rusalii, s. m. pl. 609
rușina, vb. 176, 637
rușinator, adj. rușinatoriu 155
rușine, s. f. 6, 28, 76, 81, 132, 155, 156, 176, 177, 201, 241, 265, 475, 489, 502, 519, 558,
583, 622

S

sabie, s. f. 175
sacos, s. n. 106, 107, 114
samareanină, s. f. „samariteană” 481
samavolnic, adj. samovolnic „independent” 15, 574, 576, 581
sarcină, s. f. 307, 605
sare, s. f. 151
sat, s. n. 34, 137, 197, 503, 551
satana, s. m. 59, 123, 259, 262, 498
Satanail, n. pr. 218
saț, s. n. sațiu 215, 679
sau, conj. 1, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 25, 27, 29, 33 [...]
Sava, n. pr. 662
săblaznă, s. f. „poluție” 7, 11, 213, 371
săblăzni, vb. „a avea poluție” 213
sălbatic, adj. sălbatec 226, 236, 648
sămăluire, s. f. samăluire „socoteală” 397
sămășluit, adj. „socotit” 651
sămânță, s. f. 16, 4 87, 604, 606
sănătate, s. f. 343, 527, 530
sănătos, adj. 147, 208, 209, 237, 341, 342
săpa, vb. 358, 362, 640
săpat, s. n. 606
săptămână, s. f. 288, 337, 353, 369, 370, 609, 611, 661, 662, 663
săra, vb. 151
sărac, adj.; s. m. „orfan; fără avuție” 12, 15, 26, 30, 50, 51, 81, 341, 517, 541, 542, 552,
559, 563, 564, 638, 653, 690
sărăcesc, adj. 690
sărăci, vb. 26, 191, 564, 585, 691
sărăcie, s. f. 30, 81, 502, 564, 585, 604, 630
sărăcustă, s. f. 10, 340
sărbătoare, s. f. 670
sări, vb. 540, 640
săruta, vb. 6, 11, 182, 237, 363, 365, 382, 383, 409, 421, 422, 423, 489
sărutare, s. f. 384
său, pron. pos. 1, 2, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 28, 31, 37, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 72 [...]
săvai, conj. 265, 387, 433, 459, 471, 472, 473, 507, 664, 677

săvârși, vb. 85, 98, 103, 274, 295, 299, 354, 359, 473, 682, 689
săvârșitor, adj. săvârșitoriu 266
sâmbăta, adv. 370, 657, 659
sâmbătă, s. f. 658, 661, 663, 665, 668
sânge, s. f. 7, 11, 106, 163, 175, 185, 188, 195, 212, 213, 286, 290, 291, 294, 313, 320, 328, 331, 338, 357 [...]
sârg, s. n. 175, 288, 457, 650
sârgui, vb. 150, 546, 557
scandală, s. f. 59
scară, s. f. 387
scaun, s. n. 1, 2, 24, 26, 37, 38, 41, 42, 47, 55, 56, 61, 62, 67, 68, 69, 91, 92, 93, 94 [...]
scădea, vb. 327, 612, 613, 627, 691
scădere, s. f. scădere 177, 696
scălda, vb. 211, 252, 274, 334, 419, 500
scăldătoare, s. f. 9, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 264, 270, 272, 273, 274, 276, 416, 419, 516, 517 [...]
scăpa, vb. 25, 175, 179, 195, 271, 272, 323, 339, 340, 498, 513, 606
scăpare, s. f. 247
scăzut, adj. scăzut 204
scărbă, s. f. „durere” 150, 169, 232, 325, 655
scârbi, vb. oscârbi „îndurera” 3, 7, 118, 119, 120, 121, 126, 154, 205, 216, 223, 613, 614
scârbit, adj. oscrâbit „îndurerat” 286, 336, 622
scârnav, adj. 120, 205, 510, 514, 540, 583, 519, 532, 637
scârnavi, vb. scârândivi 7, 684
scârnavie, s. f. 671, 676
schimb, s. n. 406, 417
schimba, vb. 16, 26, 91, 241, 381, 404, 442, 467, 476, 600
schimbare, s. f. 91, 317, 476
schimbat, adj. 401, 605
schimni, vb. „călugări, pustnici” 3, 115, 117, 144
schimnic, s. m. 236
schimnicie, s. f. schimnie 8, 144
schizmi, vb. „plăsmui” 350
schizmire, s. f. „plăsmuire” 698
schizmitor, s. m. schizmitoriu „plăsmuitor” 318
scoate, vb. 1, 32, 38, 42, 54, 61, 62, 63, 66, 67, 69, 83, 84, 85, 87, 118, 120, 121, 124, 127, 141 [...]
scorni, vb. 683
scos, adj. 1, 6, 7, 17, 37, 53, 54, 80, 86, 87, 99, 189, 198, 225, 226, 277
scrie, s. f. 6, 18, 24, 25, 26, 30, 36, 45, 46, 51, 55, 58, 59, 62, 70, 71, 79, 87, 86, 88 [...]
scriitor, s. m. 30
scriptură, s. f. 17, 18, 26, 30, 34, 44, 70, 71, 110, 112, 119, 127, 154, 158, 215, 216, 269, 312, 316, 365 [...]
scris, adj. 34, 79, 88, 111, 114, 126, 147, 274, 354, 589
scrisoare, s. f. 33, 34, 39, 49, 79, 83, 145, 201, 461, 548, 550, 561, 571, 573, 579, 580, 585, 598, 600, 593 [...]
scula, vb. 89, 167, 341, 343, 345, 398, 618, 649
scump, adj. „valoros” 46, 58, 75, 95, 115, 120, 173, 194, 244, 293, 310, 328, 359, 560, 679, 686

scurt, adj.; s. n. 27, 370, 373, 493, 685
 scutec, s. n. 261
 seamă, s. f. samă 1, 24, 52, 66, 67, 76, 81, 86, 87, 88, 119, 134, 136, 137, 177, 180, 213, 223, 230, 347, [...]

seara, adv. sara 166
 seară, s. f. sară 166, 291
 seca, vb. 209, 361
 secera, vb. 604
 Sedechia, n. pr. 45
 semăna¹, vb. 16, 606
 semeție, s. f. simeție 126
 seminție, s. f. sementie 11, 12, 51, 188, 407, 410, 413, 414, 418, 424, 428, 442, 448, 450, 464, 468, 470, 523, 568 [...]

semn, s. n. sămn 34, 59, 269, 270, 653, 664
 septembrie, s. m. septemvrie 668
 sfadă, s. f. svadă 2, 10, 101, 150, 688
 sfat, s. n. svat 43, 161, 695
 sfădit, adj. svădit 150
 sfătui, vb. svătui 2, 97, 99, 162
 sfătui, vb. svătui 2, 47, 48, 500
 sfânt, adj.; s. m. svânt 2, 8, 9, 10, 12, 16, 18, 19, 25, 28, 30, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41 [...]

sfârși, vb. svârși 16, 119, 121, 289, 411, 433, 602, 612
 sfârșit, adj.; s. n. svârșit 10, 66, 102, 167, 209, 236, 237, 311, 320, 354, 368, 482, 524, 561, 588
 sfeștanie, s. f. osfeștanie 655
 sfii, vb. stidi 622
 sfinți, vb. svinți 249, 265, 270, 282, 294, 319, 326, 655, 657
 sfinție, s. f. svinție 31, 108, 119, 122, 108, 119, 122, 165, 166, 173, 182, 290, 291, 296, 303, 313, 323, 325, 329, 336 [...]

sfințire, s. f. svințire 175, 182, 243, 244, 295, 296, 308, 318, 326, 331, 348, 364, 365, 413, 476, 478
 sfințit, adj. svințit 8, 147, 194, 219, 248, 250, 252, 269, 324, 325, 365
 sfreanț, s.n. franțuș „gomă sifilitică” 516
 sfrențit, adj. frențit 515
 sihastru, s. m. sâhastru, sahastru 119, 120, 233
 silă, s. f. 4, 6, 13, 14, 41, 46, 129, 130, 144, 194, 513, 514, 543, 544, 545, 560, 641
 sili, vb. 195
 Simion, n. pr. Simeon 96, 103, 125, 223, 243, 247, 279, 347, 358, 419, 495, 496, 533, 610, 621, 680
 Simon, n. pr. 42, 148
 simți, vb. 636
 Sinai, n. pr. Sinaia 95, 350, 676, 691
 sine, pron. refl. 1, 4, 14, 17, 45, 56, 111, 121, 150, 177, 204, 215, 221, 247, 262, 287, 290, 311, 335, 369 [...]

singur, adj. sânșur 2, 3, 5, 10, 14, 24, 45, 67, 58, 70, 94, 103, 105, 112, 114, 115, 125, 127, 150, 159 [...]

Sirah, n. pr. 27
 sireap, adj. 24

Siron, n. pr. 122, 160, 663
slab, adj. 19, 250, 540, 611, 618, 629
slavoslovie, s. f. „doxologie, tedeum” 232
slăbi, vb. 611
slăbiciune, s. f. 650
slăvi, vb. 691
slei, vb. 631
slobod, adj. 159, 374, 422, 467, 469, 506, 532, 611
slobozi, vb. slobodzi 7, 141, 166, 296, 341, 398, 399, 403, 422, 468, 483, 492, 507, 513, 582
slobozie, s. f. slobodzie 198, 199, 513
slovo, s. n. „numele slovei c (s)” 113, 114
slugă, s. f. 12, 122, 156, 203, 421, 423
slujbă, s. f. 2, 5, 9, 37, 92, 94, 103, 118, 130, 151, 156, 157, 161, 163, 164, 169, 180, 189, 194, 196 [...]
sluji, vb. 50, 58, 59, 99, 133, 159, 163, 189, 193, 199, 206, 208, 209, 214, 219, 226, 294, 309, 336, 337 [...]
slujitor, s. m. slujitoriu 5, 6, 7, 24, 92, 151, 156, 161, 162, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 216, 222, 223, 226
slujnică, s. f. 6, 14, 57, 58, 171, 172, 502, 545
smerenie, s. f. smereanie 25, 28, 126, 335
smeri, vb. 43, 179
sminteală, s. f. smenteală 37, 40, 47, 49, 55, 59, 69, 99, 103, 105, 118, 132, 148, 174, 188, 192, 195, 202, 212, 231 [...]
sminti, vb. smenti 6, 23, 24, 38, 39, 57, 61, 68, 149, 172, 177, 182, 205, 206, 208, 209, 218, 250, 284, 293 [...]
smomi, vb. „ademeni” 496
soacră, s. f. 14, 533
soare, s. f. 32, 194, 259, 312, 313, 356, 673, 674
sobor, s. m. săbor 1, 3, 47, 36, 38, 41, 46, 47, 48, 54, 55, 57, 59, 65, 66, 68, 69, 74, 86, 87 [...]
socoti, vb. 1, 19, 23, 27, 32, 34, 35, 45, 58, 61, 96, 112, 113, 121, 136, 156, 168, 169, 170, 171 [...]
socotință, s. f. 168
socotitor, adj.; s. m. socotitoriu 20, 49, 92, 241, 245, 693
socrie, s. f. „calitatea de socru” 404, 555
socru, s. m. 484, 555
sodomește, adv. sodomeaște, sodomleaște 13, 518
sodomie, s. f. 681
sodomlean, s. m. 519, 637
Sofia, n. pr. 117
solitor, adj. solitoriu „emisar” 317
Solomon, n. pr. 583
Solun, n. pr. „Salonic” 96, 103, 125, 223, 243, 247, 279, 347, 358, 402, 419, 495, 496, 610, 621, 680, 694
sogn, s. n. 167, 344, 653, 678, 681
sogna, vb. 167
soră, s. f. sor „soră, soție” 57, 285, 390, 399, 401, 402, 405, 407, 408, 409, 410, 412, 413, 418, 419, 425, 430, 431, 434, 438 [...]
sosi, vb. 46
soț, s. m. „partener, soție” 12, 127, 409, 412, 421

soție, s. f. 202
 sparge, vb. (despre documente) „a anula un document”; despre animale sălbatice „a omorî un animal domestic” 496, 516, 590, 648
 spată, s. f. „sabie” 367
 spate, s. n. 2, 112, 234
 spăla, vb. 212, 213, 304, 335, 356, 358, 359, 360, 362, 657
 spălătură, s. f. 359, 360, 362
 spăsenie, s. f. 124, 157, 315, 348, 349, 357, 624, 665, 671, 685
 spăși, vb. spăsi, ispăsi 21, 235, 582
 spânzura, vb. 234
 speria, vb. 344
 spodobi, vb. „învrednici” 329, 338, 346, 482
 spodobit, adj. „învrednicit” 307
 spornic, adj. 328
 spovedanie, s. f. ispovedanie 16, 308, 364, 622, 631
 spovedi, vb. ispovedui, spovedui 4, 67, 137, 148, 154, 172, 173, 177, 180, 181, 182, 197, 355, 612, 615, 616, 619, 620, 621, 622 [...]

sprânceană, s. f. 542
 spre, prep. 9, 17, 24, 28, 31, 45, 59, 103, 106, 115, 120, 124, 131, 151, 157, 167, 225, 236, 237, 241 [...]

sprijini, vb. sprijeni „recepta, conține, a face gestul ceremonial de primire în brațe a proaspătului botezat” 313, 419, 516, 517
 sprijinit, adj. sprijinit „conținut (într-un recipient)” 648
 spune, vb. 17, 67, 109, 110, 133, 148, 173, 339, 351, 410, 495, 500
 spurca, vb. 6, 13, 14, 59, 122, 182, 193, 194, 195, 208, 471, 507, 512, 513, 541, 543, 544, 624
 spurcat, adj. 13, 27, 60, 193, 194, 215, 486, 505, 519, 655, 657
 spurcăciune, s. f. 193, 495, 655
 sta, vb. 47, 70, 92, 103, 113, 115, 117, 138, 145, 204, 205, 220, 234, 235, 249, 253, 259, 262, 263, 267 [...]

stare, s. f. 262
 stareț, s. m. 147, 232, 233
 stareță, s. f. stariță 647
 stat, s. n. 318
 stavăr, s. n. (în expresia „de stavăr”: destoinic, temeinic) 63, 373, 413, 570
 stavropighie, s. f. 36, 228
 stăpân, s. m. 98, 421, 423, 471, 545
 stăpână, s. f. 12, 421, 423
 stătător, adj. stătătoriu „imobil, stabil” 26, 35, 60, 229, 230, 330, 381, 558, 560, 575, 599, 600, 672
 stâlp, s. n. 249
 stâng, adj. 343
 stârv, s. n. 648
 stea, s. f. 266, 632
 stepenă, s. f. „treaptă” 11, 38, 149, 191, 379, 386, 387, 388, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 400, 401, 402, 407, 410 [...]

stihar, s. n. 105, 106, 114
 stihie, s. f.; s. n. pl. stihuri 327, 672, 673
 Stipi, n. pr. 410
 străin, adj. strein 6, 51, 54, 124, 131, 196, 236, 239, 385, 410, 411, 490, 500, 543, 588, 592, 593

străluci, vb. 295, 321
strălucire, s. f. 106
strămoașe, s. f. 389
strămoș, s. m. 389, 458, 690
strănepoată, s. f. 399
strănepot, s. m. 389, 414, 418
strâmb, adj.; s. n. 33, 190, 602, 603, 641, 642
strâmba, vb. 190
strâmbătate, s. f. 24, 25, 28, 29, 30, 45, 128, 221, 587, 599, 602, 642
strânge, vb. *I*, 34, 99, 118, 137, 157, 181, 234, 278, 302, 314, 356, 360, 392, 654, 683
strângere, s. f. 624
strânsură, s. f. 27
strica, vb. *II*, 35, 37, 66, 155, 161, 202, 349, 361, 373, 374, 376, 377, 379, 381, 385, 433, 471, 476, 479 [...]
striga, vb. 166, 304, 316, 317
strigat, adj. 306, 307
stropi, vb. 362
stup, s. m. 553
sub, prep. supt 52, 156, 321, 326, 502, 618
sudar, s. n. sudariu 292
sudui, vb. 2, 99, 100, 101, 561, 584, 585
suferi, vb. 495, 540
sufila, vb. 330
suflet, s. n. 9, 10, 11, 13, 17, 20, 21, 27, 50, 127, 139, 141, 157, 160, 166, 210, 226, 237, 265, 266 [...]
sufletesc, adj. 18, 22, 35, 102, 208, 264, 265, 281, 282, 306, 308, 331, 389, 397, 410, 411, 412, 413, 414 [...]
sufletește, adv. sufletește 151, 266, 367, 416, 458, 680, 690
sui, vb. *I*, *II*, 38, 92, 178, 346, 378, 386, 387, 413, 458, 672
suire, s. f. 282
suliță, s. f. 313
supăra, vb. 328, 483
suptire, adj. 695
supune, vb. 502, 625
surd, adj. 579
surpa, vb. surupa 498
sus, adv. 6, 20, 36, 38, 57, 65, 70, 93, 100, 102, 105, 109, 110, 112, 114, 135, 136, 155, 180, 187 [...]
sută, s. f. 154, 290, 385, 542, 640

Ș

șapte, adv. șapte 5, 8, 164, 285, 381, 399, 417, 424, 432, 459, 612, 675
șaptelea, num. ord. șaptele *II*, 129, 164, 390, 392, 399, 400, 401, 418, 439, 458, 637, 681
șarpe, s. m. 108
șase, num. card. șase 185, 396, 399, 400, 424, 432, 469
șaselea, num. ord. șasele 46, 47, 147, 161, 164, 165, 166, 185, 202, 206, 214, 250, 251, 362, 373, 396, 399, 401, 417, 432 [...]

șchiop, adj. 208
 ședea, vb. 8, 47, 56, 92, 144, 178, 185, 210, 231, 236, 240, 246, 291, 334, 342, 352, 364,
 392, 530, 550 [...]

șerbie, s. f. „servitute” 232

și, adv. 3, 7, 9, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 25, 26, 28, 29, 33, 34, 35, 42, 43, 47, 51 [...]

și, conj. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 [...]

șie, pron. refl. 127, 459, 470, 471, 472, 507, 578

soarece, s. m. 354, 655

șterge, vb. 106

ști, vb. 9, 32, 34, 44, 45, 58, 64, 65, 123, 125, 126, 137, 139, 142, 143, 151, 156, 175, 184,
 199 [...]

știrb, adj. 256, 258

știre, s. f. 16, 55, 56, 60, 91, 125, 136, 199, 221, 500, 501, 554, 575, 604

știutor, adj. știutoriu 33

T

taină, s. f. 8, 20, 121, 122, 136, 140, 168, 184, 209, 247, 258, 260, 264, 266, 272, 272, 274,
 281, 282, 284 [...]

tare, adj. 23, 234, 288, 299, 307, 339, 340, 373, 496, 537, 629

tată, s. m. tătâne 8, 15, 243, 253, 253, 254, 258, 266, 267, 268, 279, 285, 299, 302,
 387, 388, 389, 393, 394 [...]

tăcea, vb. 173, 180, 376

tăgădui, vb. 67, 172, 623

tăia, vb. 175, 360, 495, 543, 544, 602, 617

tămădui, vb. 5, 205, 273, 386, 520

tămâie, s. f. 293

tărbăcie, s. f. „luptă individuală, competiție cu lupte” 501

tărie, s. f. 228, 299, 562, 570, 601

tătâne, s. m. 57, 401, 402, 471, 566, 567, 570, 581, 589

tău, pron. pos. 18, 115, 139, 166, 235, 237, 297, 298, 322, 323, 337, 342, 622, 623, 626,
 639, 640, 688

tâlc, s. n. 10, 135, 164, 209, 255, 257, 289, 301, 302

tâlcui, vb. 8, 38, 52, 53, 63, 98, 99, 107, 107, 108, 112, 132, 146, 168, 174, 177, 182, 187,
 189, 202 [...]

tâlhar, s. m. tâlhariu 13, 351, 510, 691

tâlhări, vb. tâlhui 511, 598

tânăr, adj. 59, 374, 478, 544, 590, 597, 619, 629, 630, 651, 666, 675

tângui, vb. 97

tânji, vb. 510

târziu, adv. târdziu 591

teamă, s. f. 516

teme, vb. teame 9, 33, 139, 272, 323, 582, 603, 677

temelie, s. f. 102, 228, 582

temniță, s. f. 489

Teodor, n. pr. Theodor 376, 377, 444, 661, 693; Teodor Studitul, Theodor Studit 226, 670

Teodora, n. pr. Theodora 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 436, 436, 437, 438, 440, 441, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 459 [...]

Teofil, n. pr. Theofil 173, 476

terpi, vb. târpi „suporta” 170, 232, 524, 540

Timotei, n. pr. Timothei, Timotheiu 51, 369, 371, 540, 611

tină, s. f. 518, 532

tinerețe, s. f. tinerețe 621, 651

tipar, s. n. tipariu 693

tipări, vb. 479, 693

tipic, s. n. 253, 609, 662, 663, 664, 670, 670

tipicui, vb. „a stabili tipicul” 228

titlă, s. f. „paragraf” 432, 469

Tobie, n. pr. Tovia 697

tocmai, adv. tocma 155, 337, 422, 572, 577, 633, 660

tocmi, vb. „întocmi” 291, 605, 629

toiag, s. n. 108, 489

Toma, n. pr. Thoma 425, 426, 427, 428, 445

topi, vb. 140, 141, 142, 143, 327, 349, 350, 583

topit, adj. 4, 137, 138, 139, 142

tot, adj.; pron. neh. 5, 8, 10, 11, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 35, 36, 48 [...]

totdănoară, adv. „totdeauna” 634

totdeauna, adv. 298, 634, 682

trage, vb. 106, 278, 391, 484, 551, 562

trânti, vb. 646

treabă, s. f. 5, 15, 44, 50, 53, 58, 98, 119, 148, 151, 154, 155, 160, 178, 190, 193, 199, 216, 221, 228 [...]

treaz, adj. 589, 593

trebui, vb. 1, 4, 9, 16, 23, 24, 30, 34, 50, 61, 65, 97, 104, 126, 129, 132, 141, 159, 178, 181 [...]

trebuiță, s. f. 324

trecător, adj. 167, 234

trece, vb. treace 35, 110, 168, 306, 346, 347, 424, 504, 579, 650

trecut, adj. 231, 321, 384, 579

trei, num. card. 9, 11, 12, 24, 25, 38, 66, 66, 69, 70, 99, 102, 115, 125, 147, 154, 157, 159, 207, 255 [...]

treilea, num. ord. treile 7, 10, 12, 24, 26, 56, 57, 68, 113, 160, 164, 165, 206, 207, 254, 292, 297, 396, 597, 671 [...]

treisprezecelea, num. ord. treisprădzecelea 181

treizeci, num. card. treidzeci 205, 241, 578

trepăda, vb. „reveni, a merge de multe ori undeva” 334

trestie, s. f. 108

trimis, adj. 300

trimit, vb. tremite 13, 33, 68, 121, 297, 298, 303, 322, 344, 526, 531

troiță, s. f. „treime” 9, 252, 256, 258, 266, 267, 296, 315, 601

trudă, s. f. 236

trup, s. n. 4, 5, 7, 8, 9, 12, 19, 44, 51, 57, 100, 109, 110, 112, 114, 120, 132, 137, 138, 139 [...]

trupesc, adj. trupăsc 13, 15, 102, 207, 215, 234, 268, 281, 282, 370, 414, 415, 418, 455, 558, 579, 580, 616
trupește, adv. trupeaște 12, 151, 367, 369, 416, 457, 458, 479, 504, 505
tu, pron. pers. 5, 18, 32, 109, 154, 235, 237, 320, 344, 345, 623, 626
tunde, vb. 144, 231, 232, 234, 276, 543
tundere, s. f. 9, 144, 236, 237, 268
turc, s. m. 8, 276, 277
turlă, s. f. trulă 176
turmă, s. f. 18, 55, 107, 108, 130, 263, 268, 269

T

țară, s. f. 95, 355
țarc, s. n. 111
Țarigrad, n. pr. 34, 36, 39, 93, 144, 150, 154, 156, 173, 176, 181, 207, 230, 246, 258, 277, 287, 289, 348, 352 [...]
țărănă, s. f. 360
țâncuș, s. n. „țencușe, cubuleț, zar” 224, 347
țârcovnic, s. m. 2, 6, 56, 57, 97, 99, 100, 163, 170, 182, 187, 189, 196, 197
țâță, s. f. 646
țelină², s. f. 142, 222
țelovanie, s. f. „sărut ceremonial al păcii” 104
țest, s. n. țăst 291
țidulcă, s. f. „bucățică de hârtie” 591, 594
țigan, s. m. 423
țiiitoare, s. f. „concubină” 486, 490, 491, 502, 503, 525, 585
țiiitor, adj.; s. m. țiiitoriu 12, 13, 194, 266, 299, 328
ține, vb. ținea 5, 6, 14, 33, 52, 57, 58, 112, 132, 136, 155, 157, 163, 178, 180, 185, 187, 193, 195, 204 [...]
țintirim, s. n. 250
ținut, s. n. 199
Țvetosanie, n. pr. Țvetosanie „Florii” 659, 662

U

ucenic, s. m. 104, 105, 115, 117, 151, 156, 232, 291, 300, 314, 330, 522, 643
ucide, vb. 220, 489, 500, 538, 640, 691
ucidere, s. f. 624, 639, 640, 680, 688, 689
ucigaș, adj.; s. m. 64, 278
ucigător, adj.; s. m. ucigătoriu 220, 639, 640, 645, 646, 647
uda, vb. 276, 501
udeală, s. f. „umezeală” 360, 648
uita, vb. 348, 547, 591, 592, 603, 622, 676
uliță, s. f. 489, 542
umăr, s. m. 107, 108

umbra, vb. îmbra 17, 34, 56, 157, 158, 161, 163, 196, 197, 199, 200, 265, 267, 298, 317, 486, 533, 535, 606, 635 [...]
umbră, s. f. 110, 111, 321
umbri, umbra, vb. 111, 112
umivalniță, s. f. omivalniță „lighean din altar” 10, 359, 360, 361, 362
umivanie, s. f. omivanie „ritualul bisericesc al spălării picioarelor” 106
umple, vb. împle 96, 171, 300, 337, 341, 343, 350, 414, 422, 539, 545, 546, 547, 590, 617, 618, 638, 640, 641, 642 [...]
un, art. neh., num. un, o 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 28, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40 [...]
unchi, s. m. 11, 15, 390, 395, 401, 406, 407, 408, 435, 449, 450, 453, 455, 458
undă, s. f. 698
unde, adv. 3, 4, 7, 8, 10, 18, 32, 34, 36, 40, 63, 95, 115, 119, 120, 121, 122, 123, 132, 137, 139 [...]
undeva, adv. 47, 93, 105, 305, 361, 478, 592, 655
unealtă, s. f. 146, 556, 597
uneori, adv. 424
unge, vb. 9, 253, 263, 264, 269, 310
ungere, s. f. 263
unghie, s. f. 654
unsoare, s. f. „ungere” 263, 264, 683
unsprăzecelea, num. ord. unsprădzeacele 189
unt, s. n. „untdelemn” 253, 263, 328, 655
untdelemn, s. n. unt-de-lemn 9, 263, 611, 657, 659, 661, 665, 667, 668, 669, 670
unul, pron. neh. 11, 13, 14, 15, 24, 46, 47, 56, 57, 62, 64, 96, 105, 117, 128, 138, 140, 147, 150, 151 [...]
urâciune, s. f. 688
urât, adj. 96, 218, 584, 637
urătoriu, adj. 584
ureche, s. f. ureache 29, 67, 266
urgie, s. f. 18, 103, 584
urgisi, vb. 102, 305
urgisit, adj. 102
uric², s. n. 34, 35, 228, 229, 393, 400, 484
uricar, s. m. uricariu 30
urici, vb. „a confirma printr-un uric²” 35
urî, vb. 155, 228, 229, 620, 646, 685
urma, vb. 20, 42
urmă, s. f. 15, 17, 20, 134, 161, 485, 552, 554, 558, 570, 574, 577, 579, 580, 588, 589, 595, 598, 649, 682 [...]
urșinic, s. n. „catifea” 690
usca, vb. 361
uscat, adj. 289, 360, 537, 539, 634, 638, 640, 641, 642, 645, 659, 665, 667
usnă, s. f. „principiu de funcționare, rost” 182
uspenie, s. f. uspesenie „adormire” 666, 668, 671
ușă, s. f. 120, 321, 344
ușor, adj.; adv. iușor 332, 333, 357, 373, 490, 620, 630, 636
ușura, vb. iușura 535, 627
ușurare, s. f. iușurare 659

- va², vb. 4, 11, 18, 28, 29, 43, 102, 105, 113, 136, 139, 165, 262, 294, 295, 303, 311, 320, 410, 412 [...]
- vadnic, adj. „delator” 5, 158
- vadră, s. f. 657
- vai, interj. 653
- vajnic, adj. 96
- val, s. n. 162, 167, 311, 698
- vară, s. f. „verișoară” 390, 391, 396, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 425, 426, 427, 428, 431, 432, 433, 434, 435 [...]
- vas, s. n. 5, 7, 44, 120, 155, 172, 188, 218, 219, 220, 311, 313, 356, 359, 655, 657
- Vasile, n. pr. Vasilie 25, 33, 57, 58, 182, 200, 239, 406, 463, 480, 484, 486, 490, 527, 535, 608, 625, 630, 631, 638 [...]
- vădi, vb. 67, 158, 180, 181, 190, 191, 470, 492, 502, 512, 587, 616, 617, 638, 647
- vădire, s. f. 191, 499, 617
- văduvă, s. f. văduo 6, 171, 172, 435, 459, 545
- văr, s. m. 376, 377, 388, 390, 391, 395, 396, 402, 407, 416, 426, 427, 428, 433, 441, 450, 458, 462, 463, 464 [...]
- vârșă, vb. 10, 11, 354, 356, 357, 358, 359, 360, 373, 414, 655, 657
- vârșat, adj. 648
- vârșătură, s. f. 358
- vătăma, vb. 32, 99, 208, 217, 653
- vătămare, s. f. 7, 207, 632
- văvedenie, s. f. „intrare (în templu)” 668
- văzdrăjenie, s. f. „abstinență” 216, 370
- văzduh, s. n. 326
- văznesenie, s. f. „înălțare (la cer)” 311, 329
- văzut, adj.; s. n. 297, 318
- vâhod, s. n. „ieșire ceremonială” 298, 309, 354, 355
- vâji, vb. „a face potrivit cu” 629
- vâlhovnic, s. m. „mag” 293
- vâna, vb. 157
- vână, s. f. 142, 673, 674, 675
- vânător, s. m. 5, 157
- vânătorie, s. f. „vânătoare” 157
- vânt, s. n. 326, 673
- vârcolac, s. m. 653
- vârștă, s. f. 146, 198, 375, 376, 377, 378, 384, 422, 474, 475, 478, 484, 518, 589, 596, 597, 602, 629, 650, 651 [...]
- vârșos, adj.; adv. 22, 35, 36, 37, 44, 50, 54, 58, 102, 104, 140, 166, 199, 203, 209, 215, 217, 221, 234, 241 [...]
- veac, s. m. 8, 18, 20, 21, 30, 42, 131, 140, 141, 167, 176, 177, 185, 230, 231, 249, 297, 298, 302, 314, 320 [...]
- vecernie, s. f. 163, 164, 250, 368, 658, 659, 689
- vechi, adj. 30, 34, 110, 209, 261, 352, 375, 390, 399, 563
- vedea, vb. 29, 47, 92, 95, 109, 110, 114, 120, 122, 123, 124, 133, 135, 138, 151, 154, 155, 167, 191, 192 [...]

vedenie, s. f. 344
vedere, s. f. vedea 298, 301, 345, 347, 350, 352, 481, 528, 696
veghea, vb. 30, 301, 315, 365, 367, 398
veni, vb. 8, 16, 27, 35, 53, 54, 68, 69, 95, 107, 109, 110, 114, 119, 120, 124, 125, 129, 145, 154 [...]
venire, s. f. 24, 298, 301, 303, 352, 626, 654
venit, s. n. 35, 50, 92, 106, 231, 553, 578, 579
veri, conj. ver 37, 41, 109, 123, 126, 143, 145, 146, 155, 219, 230, 237, 243, 286, 309, 368, 382, 384, 385, 386 [...]
vesel, adj. veasel 622
veselie, s. f. 247, 302, 583
veste, s. f. 120, 344
vestit, adj. 31
veșmânt, s. n. 2, 105, 107, 112, 114, 155, 184, 359, 360
veșnic, adj.; adv. veacinic 167
via, vb. 187
viață, s. f. 16, 18, 35, 44, 50, 60, 63, 98, 136, 141, 145, 163, 166, 167, 170, 175, 178, 192, 204, 208 [...]
viclean, adj. hiclean 29, 95, 96, 98, 205, 270, 501, 682, 688
vicleni, vb. hicleni 499
vicleșug, s. n. hicleșug 97, 98, 325, 392, 500, 502, 561, 585, 587, 599, 606
vie, s. f. 16, 143, 160, 230, 551, 553, 606, 607
vierme, s. m. 655
viitor, adj. viitoriu 309, 310
vin, s. n. 7, 24, 216, 217, 290, 319, 361, 611, 655, 657, 659, 661, 663, 666, 667, 668, 669, 670
vină, s. f. 3, 11, 12, 15, 62, 66, 68, 69, 96, 97, 118, 125, 127, 128, 129, 131, 132, 137, 139, 143 [...]
vinde, vb. vende 8, 42, 147, 201, 203, 241, 250, 644
vindeca, vb. „răscumpăra” 166, 240
vindecare, s. f. 342, 623
vinerea, adv. 289, 607, 608, 609, 628, 658, 660, 663, 667
vineri, s. f. 16, 609, 610, 612, 657, 658, 660, 661, 665, 667, 668, 669
vinovat, adj. 38, 39, 69, 138, 140, 180, 184, 190, 323, 375, 503, 504, 535, 601
vis, s. n. 120, 121, 213, 371, 653, 678, 679
visa, vb. 213, 371
visocoumie, s. f. „trufie, orgoliu” 624
vistier, s. n. vistiariu, visteariu „vistierie” 31, 229, 246, 582
vistiarnic, s. m. vistearnic 693
vistiernicie, s. f. visternicie „funcția de vistier” 178
vitreg, adj. hitreg 408
viță, s. f. 17
viu, adj. 111, 126, 137, 175, 218, 242, 280, 302, 321, 326, 332, 333, 338, 339, 377, 382, 383, 384, 421, 471 [...]
Vlaherna, n. pr. 693
Vlastaris, n. pr. Vlastari 694
vlădic, s. m. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 22, 24, 37, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58 [...]
vlădicesc, adj. 69, 111, 126, 105, 117, 246
vlădici, vb. 49, 137, 145, 159

vlădicie, s. f. 41, 43, 47, 53, 54, 61, 68, 69, 93, 95, 109, 225, 226, 227, 509, 510
voi, pron. pers. 29, 45, 151, 156, 300, 324, 477
voie, s. f. 1, 4, 6, 14, 16, 17, 27, 30, 31, 32, 41, 43, 46, 48, 50, 54, 60, 94, 126, 130 [...]
voinic, s. m. 494, 542, 675
volnic, adj. 1, 25, 48, 41, 92, 145, 193, 197, 199, 374, 375, 376, 493, 504, 507, 508, 525,
531, 552, 553 [...]
vorbă, s. f. voroavă 202
vostru, pron. pos. 96, 124, 131, 307, 308, 344
vraci, s. m. 5, 33, 102, 163, 623
vrajă, s. f. 631
vrajbă, s. f. 4, 150, 151, 263, 366, 367, 600
vrăciui, vb. 163, 627
vrăciuire, s. f. 56, 625
vrăji, vb. 631, 632
vrăjit, s. n. 631
vrăjitoare, s. f. 158
vrăjitor, s. m. vrăjitoriu 42, 148, 631, 632
vrăjmaș, adj.; s. m. 59, 97, 107, 121, 170, 266, 372, 666
vrea, vb. 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 28, 31, 32, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 94 [...]
vreme, s. f. vreamă 8, 15, 21, 31, 35, 50, 55, 61, 63, 66, 67, 98, 101, 102, 103, 112, 115,
128, 130, 138 [...]
vrere, s. f. vreamă 50, 620
vreun, pron. neh. vrun 2, 4, 6, 7, 8, 13, 16, 27, 29, 36, 39, 41, 45, 46, 48, 55, 60, 64, 65, 68
[...]
vultur, s. m. vâltur 318, 648

X

Xifilin, n. pr. 260, 262, 263, 266, 269, 269, 270, 282, 283

Z

zace, vb. dzace, dzăcea 209, 234, 324, 518, 585
Zaharia, n. pr. 461, 462, 463, 464
zapis, s. n. 15, 16, 562, 580, 581, 589, 590, 591, 593, 594
zapreštenie, s. f. zapreaštenie „interdicție” 61
zarba, s. f. „brocart țesut cu aur sau argint” 690
zavistie, s. f. 151, 325, 681
zăbavă, s. f. 512
zăbovi, vb. zăbăvi 13, 55, 56, 202, 222, 528, 531, 619
zalog, s. n. 15, 562, 579
zbârcit, adj. 133
zburda, vb. 683
zburdăciune, s. f. 630, 683
zdrobi, vb. 327

zeberi, vb. „a suspenda din funcție” 131
zece, num. card. dzeace 135, 375, 382, 459, 639, 641, 647
zecelea, num. ord. dzeacele 219, 287
zestre, s. f. dzeastre 14, 16, 373, 381, 499, 501, 505, 507, 511, 519, 538, 542, 547, 549,
551, 552, 553, 554, 555, 556 [...]
zgău, s. n. 111, 265, 321, 350, 510, 546, 568, 644, 647
zi, s. f. dzi 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 18, 29, 48, 150, 153, 154, 163, 164, 165, 166, 167
[...]
zice, vb. dzice 5, 6, 7, 10, 15, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 38, 39, 40, 49, 51 [.]
zid, s. n. zidiu 358, 540
zidi, vb. 228, 229, 269, 336, 349, 673
zidire, s. f. 16, 218, 228, 248, 266, 607
ziditor, adj. ziditoriu 214
zisă, s. f. „decizie” 432
Zitonia, n. pr. Zitoniia 649
ziua, adv. dzua 164, 168, 514, 678
Zlatoust, n. pr. 23, 124, 127, 129, 135, 175, 289, 634, 665
zlocestvie, s. f. zloceăstvie „apostazie (?)” 685, 686
znamenie, s. f. „explicație” 93
znamenii, vb. „explica” 326
Zonaras, n. pr. Zunara 38, 42, 52, 53, 63, 70, 98, 99, 100, 132, 135, 146, 187, 188,
201, 203, 208, 216, 255 [...]
zvezdă, s. f. dzvezdă „stea (de argint) aflată deasupra discului” 10, 292, 363

CUPRINS

STUDIU INTRODUCŢIV	5
NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI	121
[SCARA PRAVILEI ALESE]	127
PREDSLOVIE	137
Cap. 1 Pentru giudeaŢele ce vor giudeca vlădicii sau Ţi alŢ părinŢi sufleteŢti duhovnici, cumu să cade să fie milostivi Ţi îndurători Ţi să nu creadă în cuvântul nemăruî până nu va cerceta foarte pre-amănunul	138
Cap. 2 Pentru mireanii ceia ce simt giudecători, în ce chip li să cade să fie	139
Cap. 3 Pentru direptate Ţi cumu să cade a tot giudeŢul ca să facă direptate	140
Cap. 4 Pentru leage Ţi ce iaste leagea	143
Cap. 5 Pentru obiceiaile besearicii carele să Ţin fără de scrisoare, cum sânt adeatiurile sau popoarăle sau alte lucruri ce s-au apucat din bătrâni	144
Cap. 6 Pentru adeatiurile Ţi obiceiaile cetăŢilor Ţi oraşelor	144
Cap. 7 Pentru patriarş, pen ce să chiamă chip lui Hristos	145
Cap. 8 Pentru ceia ce sânt arhierii în eparhiia fie a căruia patriarh Ţi nu-l vor pomeni la svânta liturghie	145
Cap. 9 Pentru cela ce va vrea să fie vlădic, episcop sau mitropolit, cumu să cade să fie	146
Cap. 10 Pentru cela ce va să fie vlădic sau preut sau diacon Ţi de-l va smenti cineva cu niscare cuvete reale dzicând că nu iaste destoinic	147
Cap. 11 De va năvăli neŢtine fără de voia săborului, ce să dzice a nărodului, să ia vlădicie sau preoŢie sau alt dar de-a svintei besearici Ţi va da aur sau argint sau va pune boiari de să vor ruga pentru dâns sau de va fi vreun putearnic de va face cu sila	147
Cap. 12 Pentru cela ce va să să preoŢască, în ce chip să cade să să întreabe Ţi să să ispitească, oare Ţtie carte cumu să cade	148
Cap. 13 Pentru aceia ce nu vor socoti cuvetele lui Dumnedzău ce-au grăit den rostul prorocilor	149
Cap. 14 Pentru cei preoŢiŢi, de vor face păcate, în ce chip să vor pedepsi	149
Cap. 15 Pentru preoŢii carii vor avea preutease Ţi vor vrea să fie vlădici	150
Cap. 16 Pentru hirotoniia preotului mirean ce va vrea să fie vlădic	150
Cap. 17 Pentru episcopi Ţi ce să dzice episcop	151
Cap. 18 Pentru vlădici, cum au puteare întru toate lucrurile svintei besearici Ţi simt toate pre mâna lor	151
Cap. 19 Pentru preoŢ Ţi diaconi ca să nu să ameastece nice într-un lucru de-a besearicii fără blagosloveniia vlădicilor	152
Cap. 20 Pentru arhieru, denafără de poporul lui să nu preuŢească; aŢjdere, de va veni cineva dentr-alt popor să nu-l preoŢască	153
Cap. 21 Pentru arhieru, de-ş va lăsa scaunul Ţi să va duce de să va zăbăvi 6 luni fără Ţtirea patriarhului, sau fără când va fi bolnav	154

Cap. 22 Fiece preot sau ȃrcovnic, de nu va avea muiarea sa, sã nu ȃadzã într-un loc cu altã muiare, iarã de-i va dzice arhiereul sã o goneascã de lângã sine ȃi el nu va asculta, sã fie lepãdat de besearicã	154
Cap. 23 Pentru clevete ce va cleveti neȃtine pre vlãdic sau pre altcineva de-a beasearicii.....	155
Cap. 24 Pentru ceia ce vor pãrî pre vlãdic ȃi-l vor ocãrî, sã fie oameni de cinste ȃi de stavãr	157
Cap. 25 Pentru ca sã sã ȃtie cãt vlãdici trebuiesc sã fie cãnd vor giudeca greȃala vlãdicului ȃi cãt a preotului ȃi cãt a diaconului	158
Cap. 26 Pentru vlãdicul ce-l va fi pãrãt cineva pentru c-au greȃit ceva ȃi vor fi giudecat cu sãborul vina lui ȃi-i vor fi poruncit sã margã o datã sau de doao ori sau de trei ori ȃi el nu va fi mãrs sã-ȃ dea sama	159
Cap. 27 De sã va prileji vlãdicului sã-l pãrascã cineva, ȃi sã are fi ȃi vinovat, pãnã nu-l vor giudeca vlãdicii, sã nu iasã den scaun.....	159
Cap. 28 Pentru cela ce ocãreaȃte pre vlãdic cu multe lucruri ce vin împrotiva smentealei vlãdicii ȃi nu va putea arãta nemicã de fațã	160
Cap. 29 La giudeț sã n-aducã nime martur eretic, nice om de altã leage, nice sã sã poatã creade un om sãngur, macar fie ȃi om de cinste, ce doi sau trei, iarã, de vor fi niscare ocãrã, sã fie 5 marturi.....	160
Cap. 30 Pentru ceia ce vor sã pãrascã sã nu aducã marturi oameni de-ai sãi ce streini; nice din casa lor	162
Cap. 31 Pentru marturi, cum trebuie sã fie oameni de credințã ȃi de cinste; ȃi cãrora sã creade mãrturiia ȃi cãrora nu sã creade.....	162
Cap. 32 Pentru preotul ce va mãrturisi menciuini	165
Cap. 33 Pentru preotul ce sã va pune împrotiva legii	166
Cap. 34 Pentru clevete.....	166
Cap. 35 Pentru preot sau diacon de-i va cleveti cineva	166
Cap. 36 De vor scoate pre vreun vlãdic den vlãdicie sau pre vreun preot den preoție ȃi el va îndrãzni de va cãnta liturghie	167
Cap. 37 Cum va giudeca o datã ȃi cum va isprãvi la giudeț patriarhul a doo oarã nu sã mai poate giudeca, ce numai poate sã socoteascã sãborul ande sine	167
Cap. 38 Vlãdicul scos den scaun are voie ȃi al doile rãnd sã strãngã sãbor sã sã mai giudece ȃi sã mai ia seama pãrãșilor lui.....	168
Cap. 39 Pentru vlãdicul acel scos ȃi, deaca s-au giudecat al doile rãnd, s-au aflat nevinovat	168
Cap. 40 Pentru vlãdic, cãndu-i scos den scaun ȃi dup-acea iarã-l iartã	169
Cap. 41 Pentru mutarea vlãdicului de la un scaun la altul.....	169
Cap. 42 Pentru mitropolit, cum iaste volnic sã-ȃ suie episcopul den eparhiia lui de la un scaun la alt scaun mai sus	170
Cap. 43 Pentru vlãdicul ce-ȃ va pãrãsi scaunul	170
Cap. 44 Pentru preoți sau diaconi carii nu-ȃ vor pomeni pre arhiereul lor la svãnta liturghie sau la alte slujbe dupã obiceiul besearicii.....	171
Cap. 45 Pentru ceia ce nu sãmt destoinici de vlãdicie sau de domnie ȃi vin de sã apucã de lucru ca acela ce nu li sã cade.....	171
Cap. 46 Pentru greȃealele preoților, cumu sã cade sã sã cearte cu vlãdicii, iarã nu cu alȃ oameni	172
Cap. 47 Pentru cãlugãr, de sã va împreuna sau sã va svãtui cu vreun țãrcovnic sã facã vreun vicleșug asupra arhiereului.....	172
Cap. 48 Pentru țãrcovnicul ce va sudui pre arhiereul sãu sau pre preotul ce-i va sluji, sau pre diacon.....	173

Cap. 49 De să va fi prilejit cuiva dentru creștini să fie avut svadă cu vrun preot.....	174
Cap. 50 Pentru cela ce-ș va ocări și-ș va cleveti arhiereul său	174
Cap. 51 Pentru vlădicul ce va cânta liturghie sânșur, fără preot și fără diacon.....	175
Cap. 52 Pentru veșmentele ceale vlădicești ce să îmbracă arhiereul la liturghie, ce să închipuiesc, toate pre rând, câte una	175
Cap. 53 Oare pentru ce să chiamă vlădicul purtători de Dumnedzăire și ce poate fi mântiia lui și nașcele și râurile ceale mari și ceale mai mici și capasul?	177
Cap. 54 Pentru ca să scrie numele lui Isus Hristos în icoană în spatele arhiereului	178
Cap. 55 Pentru dumnedzăieștile deagete a arhiereului, ce sânt împreunate când blagosloveaște pre iubitul lui Hristos săbor, carele arată numele lui Isus Hristos ...	179
Cap. 56 Pentru blagoslovenia ce blagosloveaște vlădicul cu amândoo mânuile ce închipuiaște.....	180
Cap. 57 Pentru vlădic sau preot, de să va schimi	180
Cap. 58 Pentru vlădicul sau fiece preot, de-i va prilăsti diavolul să facă niscare păcate și de să vor scârbi de dănșii oameni și vor fugi de dănșii.....	181
Cap. 59 Pentru să nu giudece nicedănăoară mireanul pre vlădic sau pre preot sau pre diacon	182
Cap. 60 Pentru blăstămul ce fac vlădicii asupra cuiva, ce să dzice anathima.....	183
Cap. 61 Pentru cela ce-l afurisc pentru vina lui sau cu năpaste să nu să dezleage sânșur, pentru căce să va ști nevinovat.....	183
Cap. 62 Pentru cel preoșit, de va afurisi pre cineva fără de vină	184
Cap. 63 Pentru arhiereu, de va opri pre popă de liturghie sau va afurisi mireani pentru ca să-i dea ceva măzdă sau de va pecetlui besearică	185
Cap. 64 Pentru cela ce să împreună cu cel afurisit, de fac rugă împreună	185
Cap. 65 Pentru cel afurisit, în ce chip să va cunoaște după moartea lui de unde-i afurisit ...	186
Cap. 66	186
Cap. 67 Pentru cei afurisiți de niscare vlădici și, după moartea lor, să află topite trupurile lor.....	188
Cap. 68 Pentru trupurile celor morș, carele să află întregi și n-au păr pre cap	189
Cap. 69 Pentru preotul ce-l va opri vlădicul de liturghie și el va îndrăzni de va cânta liturghie prespre voia lui.....	190
Cap. 70 Pentru călugărie, cine vor face călugări cu de-a sila, fără voia lor.....	191
Cap. 71 Pentru avușia vlădicului, cumu să vine pre direptate	191
Cap. 72 După moartea arhiereului, unde i să vor da hainele?	191
Cap. 73 Pentru cela ce vrea să să preoșească, în ce chip trebuie să fie.....	192
Cap. 74 Pentru hirotonia preotului sau diaconului	192
Cap. 75 Pentru preoșii, când vor cumeneca pre oameni, să nu cumva ia ceva plată de la cineva.....	192
Cap. 76 Pentru vlădicul sau preotul sau diaconul de vor cânta liturghie și nu să vor priceștui	193
Cap. 77 Pentru ceia ce vor să să preoșească și să n-aibă muiare, ce să dzice preuteasă.....	193
Cap. 78 Pentru preotul mirean, cum nu poate să facă pre nime călugăr	194
Cap. 79 Pentru preotul ce va avea vrajbă cu vreun mirean și va cânta liturghie	194
Cap. 80 Pentru preoșii ce vor avea ande sine vrajbă și vor cânta svânta liturghie.....	194
Cap. 81 Pentru preotul ce va borî într-acea dzi ce va fi cântat liturghie.....	196
Cap. 82 Pentru preotul ce-l vor chema la vreun om bolnav să-l ispoveduiască și el nu va merge	196
Cap. 83 Pentru preotul ce va cânta liturghie fără de antimis.....	197
Cap. 84 Pentru preotul ce nu-ș va griji besearica	197
Cap. 85 Pentru vasele besearicii, de să va tâmpla să ardză	197

Cap. 86 Pentru preotul ce nu-ș va griji treabele și poslușaniile lui Dumnedzău	197
Cap. 87 Pentru episcopi, să-ș socotească preoții ce vor fi în eparhiia lor.....	198
Cap. 88 Pentru popii ce vor fi vânători de hiară sau prinzători de pasări.....	198
Cap. 89 Pentru preotul ce va descânta sau să va descânta.....	198
Cap. 89 bis Preotul pârâș și vadnic, ce va băga omul la nevoie	199
Cap. 90 Pentru preotul ce nu-ș va ceti ceasurile și va cânta liturghie.....	199
Cap. 91 Pentru preotul ce va face masle sângur	199
Cap. 92 Pentru preotul ce va muri și nu va avea feciori de trupul său	199
Cap. 93 Pentru preoți, cum nu să cade să-ș giudece pre arhiereul lor	199
Cap. 94 Pentru preoții sau diaconii carii nu-ș vor pomeni pre vlădicii lor	200
Cap. 95 Călugării și alș slujitori a besearicii nu să cade să să ameștece la alte lucruri mireneșt	200
Cap. 96 Pentru preotul ce să va face vraci de va vrăciui boale	200
Cap. 97 Pentru toți ceia ce au hirotonie asupra lor, vlădici, popi, diaconi, țarcovnici, în ce chip li să cade să ție pravila besearicii	201
Cap. 98 Pentru cuvântul lui David: De 7 ori Te laud, Doamne, ce iaste această laudă?.....	201
Cap. 99 Pentru socotița și giudețul celuia ce va vrea să să cumenece să ia svânta priceaștanie de la preot mirean, ce va fi cu fâmeaie	203
Cap. 100 Pentru preotul deavestavnic de să va însura după ce să va preoți, sau căruia-i va muri preuteasa și să va însura de va lua a doa muiare	204
Cap. 101 Pentru cliros, ce să dzice pentru ceia ce au mesereare de la svânta besearică cum s-are răspunde boiarii mitropolitului, acestora încă nu li să cade a face a doa nuntă.....	204
Cap. 102 Pentru cela ce va vrea să să preoțească și va fi fost fâmeaia lui văduo sau roabă sau slujnică într-alt chip de va fi muiarea	204
Cap. 103 Pentru cela ce să va afla întru niscare păcate de carele să află la pravilă că smntesc preoțiia, și-l va preoți vlădicul neștiind de tocmala lui	205
Cap. 104	205
Cap. 105 Pentru preoții cei nedestoinici și preoțesc	205
Cap. 106 Pentru preotul ce-i va fi rușine a-ș cumeneca preuteasa sa	206
Cap. 107 Pentru preotul cela ce-ș va mărturisi păcatul de bunăvoia sa ce va fi făcut mainte de ce să va fi preoțit	206
Cap. 108 Pentru diaconul ce va cădea în păcatul curvii	208
Cap. 109 Pentru preotul sau diaconul de vor pildi sau vor săruta muiare sau fată	208
Cap. 110 Pentru muiarea ce va face prunc și-l va lepăda asupra preotului	209
Cap. 111 Pentru preotul ce să va afla cu preuteasa-ș rudă, cuscrie sau altăceva sânge amestecat	209
Cap. 112 Pentru țarcovnic, de va ținea muiare prespre leage, cum scrie mai sus.....	210
Cap. 113 Preotul, de va fi scos den preoție și va dzice: БАВЕНЬ БЪ НАШ	210
Cap. 114 Pentru preotul sau diaconul sau și țarcovnicul de să vor amesteca cu preotul cel lepădat den preoție fie la ce slujbă.....	211
Cap. 115 Pentru preotul ce-i va curvi preuteasa sau și mirean de va avea muiare curvă și va vrea să să preoțească	211
Cap. 116 Pentru preuteasa ce-i va face neștine silă, de o va spurca fără de voia ei	212
Cap. 117 Pentru vlădicul ce va priimi pre vreun vlădic strein sau pre vreun preot sau diacon sau alt om de besearică ce să va ocroți întru eparhia lui	213
Cap. 118 Pentru cărțile ce vor face arhieriei preoților, ce fealiu de cărți vor fi și cumu să vor chema	213
Cap. 119 Pentru preotul ce va cădea la robie, de-l vor priimi fără de aceste doo cărți...	214
Cap. 120 Pentru ceia ce vor lua camătă, preoți sau călugări sau mireani	214

Cap. 121 Pentru oamenii cei preoți, de vor intra chizeaș, să fie scoș den cinste	215
Cap. 122 Pentru cliros, ca să nu margă la crâcimă	215
Cap. 123 Pentru slujitorii besearicii, cum nu să cade să ție crâcimă, nice să aibă dugheane	216
Cap. 124 Pentru cei bolnavi, ce să apropie cel duh necurat de să îndrăcesc, cum nu pot să fie slujitori besearicii	217
Cap. 124 bis Cumu să cade să să preoțească și ceia ce nu vor fi de rudă preoțească, iară numai să fie destoinici	217
Cap. 125 Pentru cuconii ce să vor naște den fâmeaia cu a doo cununie sau și a treia sau den muiarea curvă și de să vor preoți	218
Cap. 126 Cum ca să să hirotonisească preoț ceia ce vor avea vreo vătămare pre trup.....	218
Cap. 127 Pentru preotul ce va cununa nunta fără de leage, carea nu-i lasă pravila să să împreune	219
Cap. 128 Preotul, de să va scâlda în dzua ce va face liturghia sau mireanul, ce va vrea să să cumenece într-acea dzi și va mearge la feredeu sau-ș va lăsa sânge	219
Cap. 129 Pentru preotul ce-i va cură sânge den nas, când va vrea să cânte liturghie	220
Cap. 129 bis Pentru preotul, cine va fi, ver mare, veri mic, de va avea săblaznă în vis într-acea dzi ce va vrea să cânte liturghie	220
Cap. 130 Pentru preoți, când vor vrea să cânte liturghie, ca să să ferească de preuteasa lor.....	220
Cap. 131 Pentru preoții ce să feresc de preuteasele lor și le gonesc, aflând pricină că iaste lucru grozav, gândindu-să că fac vreun bine pentru frica lui Dumnedzău	221
Cap. 132 Pentru ceia ce urăsc și să oscârbesc de nunta cea cu leage, ce să dzice cu cununie, așjidere și de vin sau de carne și de alte	221
Cap. 133 Pentru vasele besearicii, de va lua cineva den besearică.....	222
Cap. 134 Pentru călugări și alți toți slujitorii besearicii ca să-i giudece numai vlădicul lor, iară nu alt.....	223
Cap. 135 Pentru vlădicul sau alți slujitori a besearicii, de vor giuca în cărți, ce să dzice în hârjeate.....	224
Cap. 136 Pentru slujitorii besearicii, de să va prileji vreunua să să leapede de numele lui Hristos.....	224
Cap. 137 Pentru preotul ce să va scârbi și de mânie va dzâce că să va lepăda de leage, să nu fie creștin, sau și mirean de va grăi acest cuvânt, și acela popă oare poate să să preoțească.....	224
Cap. 138 Pentru preotul hulnic.....	225
Cap. 139 Pentru cei preoți sau mireani, de va lovi pre vreun om și să va tâmpla moarte.....	225
Cap. 140 Pentru vlădicul scos den vlădicie, de va preoți pre cineva	225
Cap. 141 Pentru cela ce face mănăstire sau besearică, ca să nu le fie el mai-nare, nice să le facă fără blagoslovenia arhiereului.....	226
Cap. 142 De va dărui neștine ceva la besearică sau la mănăstire și apoi va vrea iarăș să ia înapoi.....	227
Cap. 143 Pentru lucrurile mănăstirilor și a besearicilor, cum să fie în veaci neclătite.....	227
Cap. 144 Pentru ceia ce vor să să facă călugări, câtă vreamă vor să șadză la mănăstire, de-acia să-i tundă	227
Cap. 145 Pentru hainele ce iaste îmbrăcat călugărul ce însămnează	228
Cap. 146 Pentru călugărul ce nu-ș va ceti ceasurile în toate dzile.....	229
Cap. 147 Pentru schimnic și obrazul cel mic, de să va prileji să facă curvie	229
Cap. 148 Pentru călugărul ce-ș va șeeda în casă după ce să va călugări	229

Cap. 149 Pentru bolnavul ce să va face călugăr la moartea lui	229
Cap. 150 Pentru călugărul sau călugăriță ce să vor lepăda călugăriia și să vor însura și mărita	230
Cap. 151 (Săborul a Patrul, 16 capete:).....	230
Cap. 152 Pentru călugărul ce va merge la crâcimă, unde să vende băutură	230
Cap. 153 Pentru avearea călugărului în ce chip să va împărți, de va avea feciori sau de nu va avea	231
Cap. 154 Pentru părintele ce va avea feciori și să va face călugăr, cum nu poate să-i oprească partea ce i să va veni dentru bucatele lui	231
Cap. 155 Pentru preoție și călugărie: Oare carea iaste mai-nare	231
Cap. 156 Pentru călugăr, cum nu să cade să fie nănaș, să boteadze cuconi	232
Cap. 157 Pentru iermonahul, cum nu să cade să cunune fâmeaie cu bărbat	232
Cap. 158 Pentru svânta besearică: Ce iaste besearica și ce să tâlcuiaste	232
Cap. 159 Pentru ceale 7 taine a besearicii	233
Cap. 160 Pentru ca să nu să îngroape nice un mort în besearică	233
Cap. 161 Pentru ca să nu îndrăznească nime să dezgroape trup de om mort și să-l mute, să-l aducă să-l îngroape într-alt loc, nice alt lucru ceva	233
Cap. 162 Cum în svânta besearică să nu facă ospeațe și să bea băuturi	233
Cap. 163 Pentru ca să nu să facă crăcime întru svintele grădini și a besearicii pomeate	234
Cap. 164 Pentru ca să nu bage neștine vreun dobitoc să mâie în besearică, numai doară de nevoie mare	234
Cap. 165 Pentru ceia ce de nevoie mare vor mânca și vor bea în besearică	234
Cap. 166 Pentru prunc, în ce chip să cade să-l boteadze preotul	234
Cap. 167 Pentru preotul ce boteadză în trei părinți și în trei fii și în trei duhuri svinte.....	235
Cap. 168 Pentru preotul ce, când va botedza, nu va afunda pruncul de 3 ori în scăldătoare	236
Cap. 169 Pentru cela ce l-au botedzat și l-au afundat numai o dată într-apă	236
Cap. 170 Pentru pruncul, cându-l vor băga în scăldătoare, să fie cu fața să caute spre răsărit	236
Cap. 171 Pentru dumnezăiasca scăldătoare și alte toate câte sânt la botedzul pruncului, ce lucruri închipuiesc	236
Cap. 172 Pentru oare ce închipuiaște când dezbracă pruncul de hainele lui	237
Cap. 173 Pentru ce închipuiaște cuconul cându-l întorc spre apus.....	237
Cap. 174 Pentru pomazaniia și ungerea ce ung cuconul cu unt-de-lemn	237
Cap. 175 Pentru ce ne botedzăm întru numele Svintei Troițe	238
Cap. 176 Pentru crucile ce fac asupra cuconului, ce închipuiesc	239
Cap. 177 Pentru tunderea cuconului.....	239
Cap. 178 Pentru hainele ceale noo ce îmbracă cuconul după ce-l boteadză.....	239
Cap. 179 Pentru cel botedzat, cum să cade să-l ungă cu mir.....	239
Cap. 180 Pentru scăldătoarea, ce închipuiaște.....	240
Cap. 181 Pentru cuconii ce nu să vor ști, botedzați sânt au ba	240
Cap. 182 Pentru pruncul, de să va prileji spre moarte și va vrea preotul să-l boteadze și să va teame că nu-l va apuca cu suflet, să-i cetească molitvele sau otrăniile.....	241
Cap. 183 Întrebare: De câte dzile trebuie să fie cuconul cându-l vor botedza ?.....	242
Cap. 184 Pentru preotul ce va botedza fecior de agarinean, ce să dzice de turc sau va lua jârtva de la eretic.....	242
Cap. 185 Pentru cela ce va fi botedzat de preot fără de preoție.....	243
Cap. 186 Pentru ca să boteadze de nevoie și mireanul, daca nu să va afla preot.....	243
Cap. 187 Pentru cuconii creștinilor ce vor muri nebotedzați, ce să va aleage de dânșii	244

Cap. 188 (Răspunde Svântul Athanasie, patriarhul de Alexandria:)	244
Cap. 189 Pentru om, cum iaste îndoit: trupăsc și sufletesc	244
Cap. 190 Cum sâmt închise ceriurile omului nebotedzat și, dacă să boteadză, să deșchid	245
Cap. 191 Pentru preotul ce-ș va botedza cuconul sângur, ca un preot, ce să dzice să-ș fie el preot sângur	245
Cap. 192 Pentru preotul ce-ș va cununa feciorul său în loc de preot	246
Cap. 193 Pentru preotul când va botedza [să] nu fie mâncat	246
Cap. 194 Pentru preotul ca să boteadze mainte de svânta liturghie	246
Cap. 195 Pentru cuconi, cum nu să boteadză în postul cel mare	246
Cap. 196 Pentru pruncul ce va muri nebotedzat, pentru nesocotița preotului sau a părinților pruncului	247
Cap. 197 Tâlcul învățaturii svintei liturghii, arătând lucrurile toate pre-amănuntul	248
Cap. 198 Întrebare: Care păcate să iartă după moarte pentru liturghia și ruga și milostenia	260
Cap. 199 Pentru ceia ce dau de-ș fac ceale 40 de liturghii, ce să dzice o sărăcuscă	263
Cap. 200 Pentru prescurile ce să aduc la jirtăvnic și oare iaste blagoslovit să să aducă prescuri la besearică muiarea ce va fi după eretic sau păgân	264
Cap. 201 Pentru ca să știe neștine pentru ce să face liturghie după ce moare omul a treia dzi și a noo dzi și la 40 de zile	265
Cap. 202 Pentru sufletele celor direpți și celor păcătoși, oare unde să vor fi gășind petrecătoare până în dzua de astăzi	266
Cap. 203 Pentru care dzile sâmt prespre an de nu să cade să să facă pamenți morților	267
Cap. 204 Pentru preotul ce, cântând liturghia și să va prileji vreo smenteală, de-ș va vârșa potiriul cu svintele daruri	267
Cap. 205 Pentru svintele daruri, de să va mucedzi svântul agneț, și să va usca, de nu va putea preotul să-l potribască	270
Cap. 206 Pentru preot că să cade să aibă umivalnița în svântul oltariu	270
Cap. 207 Pentru mirean, ca să nu între în svântul oltariu	270
Cap. 208 Pentru preotul când va cânta liturghie și va cădea dzvezda	271
Cap. 209 Pentru anafură, pentru ce o iau creștinii și pentru dzilele ce sâmt legate ca să nu să împreune cu fâmeile lor când vor lua anafura; așjidere, și când vor săruta svintele icoane	271
Cap. 210 Pentru cela ce va avea svadă cu cineva și va ține pizmă și nu să va împăca, aceluia să nu-i priimască prescurile la besearică, nice să-l cumenece, fără de la moarte	271
Cap. 211 Pentru mireanul, dacă va merge în besearică, să nu iasă până nu să va svârși slujba	272
Cap. 212 Pentru mireanul ce va vrea să să cuminece, ca să nu să împreune cu fâmeia lui și cumu i să cade să să ferească de acest lucru doo dzile într-o săptămână	273
Cap. 213 Pentru mirean, de i să va prileji să aibă săblaznă în vis, într-acea dzi când va vrea să să priceștuiască	274
Cap. 214 Pentru mireanul ce va vârșa într-acea dzi ce să va cumineca	274
Cap. 215 Pentru logodna fâmeii și cum iaste logodița giuruință nuntei ce va să fie	275
Cap. 216 Pentru ceia ce să vor logodi, să fie tânărul de 14 ai, iară fecioara de 12 ai	275
Cap. 217 Pentru despărțirea logodiței	276
Cap. 218 Pentru cela ce va vrea să să preoțească și va muri logodnica sau când să va prileji să fie fecioara micșoară, să nu fie în vârstă deplin	276

Cap. 219 Pentru logodna ce să vor logodi și vor schimba inelele și apoi să va căi o parte și va cerca să strice tocmeala, sau de să va săvârși vreunul dentru acei logodnici sau de să va face călugăr.....	277
Cap. 220 Pentru logodnică, când va fi la logodință, de o va săruta logodnicul.....	278
Cap. 221 Pentru vinele ce împart logodna și să întoarcă arăvona	278
Cap. 222 Pentru stepena nuntei până în câte stepene să suie.....	279
Cap. 223 Împărțirea semințiilor	279
Cap. 224 Pentru semințiile ce sânt de pугor dentr-un sânge.....	280
Cap. 225 Pentru a șaptea stepenă, cum nu pot să să împreune la nuntă	280
Cap. 226 Pentru a opta stepenă ce pugoară den sânge și în câte stepene să cade să să cunune	281
Cap. 227 Pentru cuscrie, în ce chip să poată găsi stepenele	282
Cap. 228 Pentru numele unchiului, cumu să chiamă în trei chipuri, împărțind care nunte pot să fie și care nu pot fi.....	283
Cap. 229 Pentru cuscria ce să adună de trei părți, de pre 3 seminții	284
Cap. 230 Pentru feciorul cel de suflet, ce-l ia omul den strein de-l face fiu sufletesc, până în câte stepene va să pogoare nunta	285
Cap. 231 Pentru finul ce-l primeaște neștine den svântul botedz.....	286
Cap. 232 Pentru cuconii ce vor fi botedzați toți de un om, oare cade-să să să împreune cu nuntă?.....	287
Cap. 233 Pentru seminția svântului botedz, cum n-are parte la moșie sau la altă rămășiță a nănașu-său	288
Cap. 234 Pentru robul cel iertat, cum nu-ș va putea lua stăpână-sa să-i fie muiare	288
Cap. 235 Pentru pristavul ce-l va lăsa neștine după moarte ișpravnic casăi sale, cum nu poate să ia fămeaia sau fata să-i fie lui soț.....	288
Cap. 236 Pentru slugi și nămit și păstori să nu-ș ia stăpânele lor.....	288
Cap. 237 Pentru cimpoiaș sau lăutar sau alt feal de măscărici, cine va fi om de besearică, veri fie și sărac, să nu-ș dea fata după unii ca aceia.....	289
Cap. 237 bis Semenția să împarte în 5	289
Cap. 238 Pentru nunta, când va să facă neștine, cumu să cade să fie amândoo obrazele deopotrivă, ce să dzice de o vârstă, după cum scrie pravila	305
Cap. 239 Pentru rândul nuntei, cum nu să cade pre svântul postul cel mare ca să să facă, nice o tocmală sau altă legătură	306
Cap. 240 Pentru nunta cea dintâiu și ce iaste nunta și pentru nunta ce să chiamă cu leage.....	306
Cap. 241 Pentru tocmaala nuntei ce să face fără de blagoslovenia arhiereului și fără de alte molitve și svințiri, ce să fac la nuntă	307
Cap. 242 Pentru nunta cea dintâi cum să chiiamă și a doa și a treia așjdere, și a patra ...	307
Cap. 242 bis Pentru cunoștința acestor fealiuri de nunta a treia și a patra, luând izvod de la acești svinți ce scrie mai sus, care lucru s-au prilejit de s-au făcut când au fost cursul anilor 6038 de ai	308
Cap. 243 Pentru feciorii ce să fac den trupul omului de câte fealiuri sânt	310
Cap. 244 Pentru nunta ce să face prespre leage ce canon i să dă să facă.....	311
Cap. 245 Pentru acela ce va avea țititoare ce să dzice ce va ținea muiare în casa sa fără cununie	311
Cap. 246 Pentru acela ce să va fi cunurat cu trei fămei și să va afla una dentr-aceale trei că nu i s-au fost cădzând, ce-au fost nuntă fără de leage.....	312
Cap. 247 Pentru ceia ce să fac frați de Evanghelie, cum nu iaste întru nemică nice să cade ca să să facă.....	313

Cap. 248 Pentru acela ce-ș va lăsa muiarea fiind îndemnat de altă muiare ca să o ia pre dânsă.....	314
Cap. 249 Giudețul ce s-au pus spre ceia ce împart bărbat de fâmeaie și le sparg casa fără de vină, ca aceea care să cade și iaste cu cale să să desparță.....	314
Cap. 249 bis Cumu să cade bărbatului, dacă-ș va lăsa muiarea cu vină să-i trimiță și carte de mână dată	314
Cap. 250 Pentru despărțirea nuntei și vinele muierii pentru carele să desparte de bărbat ...	315
Cap. 251 Aicea simt vinele bărbatului pentru carele să cad să-l lasă muiarea lui și să-ș ia și dzeastrele și toate hainele ce-i va fi făcut bărbatul la nuntă	315
Cap. 252 Pentru despărțirea muierii de bărbat, când nu să vor împreuna trupeaste	316
Cap. 253 Pentru despărțirea nuntei, când să găsește fata spurcată, ce să dzice cându-ș va fi stricat fecioria.....	316
Cap. 254 Pentru despărțirea nuntei, când va să să facă o parte călugăr, ver muiare, veri bărbat.....	317
Cap. 255 Pentru muiarea ce-ș va bate bărbatul să cade să o desparță	317
Cap. 256 Pentru bărbatul ce va fi tâlhariu sau fur de beseareci sau și de altă, are voie muiarea să să desparță de dâns	318
Cap. 257 Pentru bărbatul sau muiarea ce vor cădea la robie, cum să împarte aceeaia nuntă	318
Cap. 258 Pentru muiarea ce va cădea la robie și de o vor spurca acolo în robie, de va scăpa să-ș vie la casă fiecum va fi, să nu o desparță bărbatul.....	318
Cap. 259 Pentru bărbatul ce-ș va goni muiarea den casa sa și, fugând ea, o vor găsi niscare oameni răi și-i vor face silă	319
Cap. 260 Pentru bărbatul sau muiarea ce va fi procajen, ce să chiamă în vremea de acmu freanțit.....	319
Cap. 261 Pentru acela ce-ș va sprijeni den svânta scăldătoare feciorul cel trupăsc, să împarte de fâmeaie	320
Cap. 262 Pentru feciorul de suflet cum nu poate fi și ginere.....	320
Cap. 263 Pentru bărbatul ce să vor afla rudă cu muiarea-ș, să să desparță.....	320
Cap. 264 Pentru a patra nuntă ce să chiamă prespre leage ca să să desparță.....	320
Cap. 265 Pentru nunta ce să va face fără de vârstă, ca să să desparță	320
Cap. 266 Pentru bărbatul ce să va afla cu muiarea sa denafară de firea omenească, ce să dzice sodomeaște, ca să să desparță	321
Cap. 267 Pentru bărbatul sau muiarea ce vor lăcui împreună și de va fi unul de dâșii eretic	321
Cap. 268 Pentru bărbatul ce va avea muiarea lui duh necurat și va vrea să o lase	321
Cap. 269 Pentru boala cea rea și cu nevoie, ce cade omul în foc sau într-apă cum are fi un mort, acesta încă iaste lucru drăcesc și duh necurat și în ce chip să giudecă în dzua de astăzi în svânta Patrierșie de Țarigrad, carea iaste maică tuturor besearecilor celor ce proslăvesc drept pre Dumnedzău	322
Cap. 269 bis Isprava besearecii-cei-mari ce scrie mai sus	322
Cap. 270 Pentru bărbatul ce să va duce de la casa sa într-alt loc departe și va lua acolo muiare țitoare și nu-ș va trimite acasă cheltuială fâmeii-ș	323
Cap. 271 Pentru muiarea ce va lipsi bărbatul în vreo cale departe sau va cădea la robie și-l ținea perit, sau de va merge la oaste și în ea va vrea să să mărite	323
Cap. 272 Pentru bărbatul ce va cădea la robie.....	325
Cap. 273 Pentru acela ce va face curvie cu soacră-sa mainte de ce-i va fi luat fata și ce-i va fi canonul	325
Cap. 274 Pentru preacurvie ce face neștine cu muiare cu bărbat, care păcat iaste îndoit.....	325

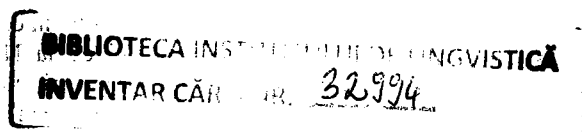
Cap. 275 Pentru muiarea ce o va afla bărbatul de față curvind cu cineva și-i va face moarte și ei și celuia ce va curvi cu dânsă sau de să va prileji să o ucigă fără vină-ș, cu asupreală de-i va face moarte	327
Cap. 276 Pentru cel ce-ș va face moarte sângur, veri muiare, veri bărbat.....	327
Cap. 277 Pentru fecoiara ce-i va face neștine silă, de o va spurca sau de va face curvie cu voia ei.....	328
Cap. 278 Pentru acela ce va spurca și va strica fecioară pruncă mică, nefiind de vârstă.....	329
Cap. 279 Pentru călugăriță, de-i va face neștine silă	329
Cap. 280 Pentru slujnica ce-i va face stăpânul silă, ver fie muiare, veri fată, cum n-are slujnica nice un canon, ce va da samă stăpânul	329
Cap. 281 Pentru muiarea văduo ce-i va muri bărbatul și va vrea să să mărite până la anul	330
Cap. 282 Pentru muiarea ce să va mărita după moartea bărbatului său cum nu poate să ia nemică dentru avearea bărbatului sau a feciorilor săi fără numai ce va fi avut în dzeastrele sale, așjdere, și bărbatul, de să va însura după moartea muierii sale.....	330
Cap. 283 Pentru muierea ce va rămânea de bărbat și nu să va mărita, cum să cade să-ș tie bucatele bărbatului său; într-acesta chip și bărbatul	331
Cap. 284 Pentru dzeastrele ce i să știe prețul și numărul și pentru dzeastrele ce sămt neprețuite și nesocotite	331
Cap. 285 Pentru datorii ce va avea omul cum nu să cade să să plătească den dzeastrele muierii.....	331
Cap. 286 Pentru bărbatul ce va face cheltuială la boala muierii-și, sau la moarte, ce să dzice la îngropare	332
Cap. 287 Pentru dzeastrele ce va fi luat neștine cu muiarea dentâi și apoi va fi luat și cu a doo muiare, cum să vor împărți după moartea bărbatului	332
Cap. 288 Pentru tocma ce să vor tocmi ande sine bărbatul cu muiarea sau de vor dăru unul pre alalt cu niscare lucruri	333
Cap. 289 Pentru darurile ce să dăruiesc unul pre alalt la logodnă sau dup-acea, mainte de cununie.....	333
Cap. 290 Pentru darul ce dăruiaște neștine și apoi-l ia înapoi.....	334
Cap. 291 Pentru muiarea ce să va prinde chizeașă pentru bărbatul său sau de-ș va pune hainele zălog, drept nemică nu iaste aceaia	334
Cap. 292 Pentru bărbatul sau muiarea ce va rămânea unul de alt, daca va muri bărbatul sau muiarea și vor rămânea cuconi săraci sau de nu vor fi făcuți cuconi, în ce chip să vor împărți bucatele și hainele lor	334
Cap. 293 Pentru bucatele celui mort, cui să mai cade să le moșnenească pre direptate....	335
Cap. 294 Pentru moși, de va rămânea pre urma lor fecior sau nepot de fiu, în ce chip să cade să-i moșnenească bucatele	335
Cap. 295 Pentru acela ce moare și nu-ș tocmeaște lucrul cui-ș va lăsa rămășițele, veri bărbat, veri muiare, alegând când nu va avea nice feciori, ce va avea părinți sau frați, oare carii vor moșneni bucatele și avearea lor?	336
Cap. 296 Pentru omul mort ce va avea un frate și nu-i va fi frate bun, ce vor fi de o îmă sau de un tată și de va avea și niște nepoți de frate bun să fie fost de o îmă, de un tată, oare carii de aceștea vor moșneni bucatele și rămășițele lui?	336
Cap. 297 Un om, ce-ș va mărita o fată sau-ș va însura un fecior și-i va face parte den bucatele sale și-i va dzice să nu mai aibă treabă cu alte bucate pre urma lui, drept nemic să nu fie aceasta	336

Cap. 298 Pentru feciorii părintelui carii să chiamă samovolnici și carii să chiamă nevolnici	337
Cap. 299 Pentru feții și featele ce ș-au luat de la părinți partea lor ce li s-au venit; iară după moartea lor iară să cearcă să mai ia.....	338
Cap. 300 Pentru acela ce va să-ș ia partea părinților de la cine vor fi lăsat sau de la niscare rude de i să va veni vreo moșie, până în câtă vreme să cade să-ș ceară omul lucrul său	338
Cap. 301 Pentru datorie, până în câtă vreme să ceare.....	338
Cap. 302 Pentru feciorii cei făcuț, ce să dzice cei de suflet, cu cei trupești cum vor împărți avuția părinților săi	339
Cap. 303 Pentru feciorii, în ce chip să cade să-ș cinstească pre părinții săi	339
Cap. 304 Pentru părintele ce-i va fi urât feciorul	340
Cap. 305 Vinele pentru carile să streinează feciorii de avuția părinților, așjidere, și pentru feciorul ce să însoară fără de voia părinților săi	340
Cap. 306 Pentru zapisul cel de împărțală și până în câți ai să cade să-ș ceară feciorul și fata dzeastrelor și câte mărturii trebuie să să scrie în zapis; așjidere, și frații când vor avea niscare avuție a împărți.....	342
Cap. 306 bis De va face neștine zapis și vor fi nescriș trei marturi, să fie de credință..	343
Cap. 307 Pentru zapisul ce face omul la moartea sa pre agonisita lui cea direaptă, iară nu pre lucruri streine, dzeastre sau alte lucruri, ce vor fi apucat de undeva	343
Cap. 307 bis Așjidere, pentru codichelos, ce să dzice pentru țidulcă	343
Cap. 308 Pentru cela ce să lasă cuiva după moarte să-l grijască	344
Cap. 309 Pentru pristavul ce-l va lăsa neștine ispravnic casăi sale, fiindu-i cuconii micșori	344
Cap. 310 Pentru avuția sau alte bucate ce-ș dă omul în viața lui la vreun priiatin sau cunoscut.....	345
Cap. 311 Pentru fiece lucru ce să va giudeca la vreun giudeț și cumu și să va afla giudeț și să va isprăvi un lucru, așa să fie	345
Cap. 312 Pentru tocmala ce să vor tocmi doo părți de bunăvoia sa, cum nu poate să să mai schimbe nice la un giudeț	345
Cap. 313 Pentru giurământ	346
Cap. 314 Pentru feciori, ca să-ș hrănească și să-ș grijască pre părinții lor	347
Cap. 315 Pentru plugarul ce va ara pământul sau lazul altuia fără de știrea lui	347
Cap. 316 Pentru cela ce va nămi bou să lucreadze cu dâns și să va prileji de va muri	347
Cap. 317 Pentru cela ce va nămi vreun cal și-l va prea încărca cu sarcina.....	348
Cap. 318 Pentru cela ce va lua vie să o lucreadze în parte, așjidere, și cela ce va lua de la altul sămânță de va sămăna în parte în pământul său	348
Cap. 319 Pentru cela ce-ș va face casă sau altă zidire pre locul altuia sau de va răsădi vie sau pomeate fără voia celui cu locul	348
Cap. 320 Pentru dzilele sfântului Post cel Mare; așjidere, și pentru venerea și miercurea, cumu să cade a ținea prespre tot anul.....	348
Cap. 321 Pentru călugări, ca să postească luna prespre tot anul.....	349
Cap. 322 Pentru muiarea ce va naște pruncu în Postul cel Mare, alegând pre Săptămâna cea Mare; așjidere, pentru bărbatul sau muiarea ce nu va posti pre acealea dzile ...	349
Cap. 323 Pentru dzua, în ce chip poate să cunoască neștine de când să înceape și când să sfârsește.....	350
Cap. 324 Cap de pravilă pentru canonul pocăinței, au dat puteare arhierieilor să adaogă și să scadză canonul celora ce să vor ispovedui și vor veni spre pocăință și cumu să cade să priimască pre tot omul păcătos, de nime să nu să oscârbască, nice să-ș întoarcă fața despre dâns	350

Cap. 325 Pentru preotul ce să va face sângur duhovnic, de va ispovedui fără de voia arhierului a eparhii lui.....	351
Cap. 326 Pentru duhovnicul ce va vădi păcatul celui ce să va ispovedui la dâns; așijdere, ce va să dzică duhovnic.....	351
Cap. 327 Pentru omul bolnav, de-l va pripi moartea și va fi într-acea dzi mâncat și băut, ca să-l cumenece; sau de va fi neștine oprit de cumenecătură pentru păcate și nu-ș va fi împlut canonul la moartea lui, să nu să lase necumenecat.....	352
Cap. 328 Pentru cela ce va muri necumenecat.....	352
Cap. 329 Pentru cei tineri, feți sau feate, de ce vârstă să cade să șă apuce de duhovnicie să șă ispoveduiască.....	352
Cap. 330 Pentru ceia ce să vor ispovedui de bunăvoie, cu toată osârdia lor, în ce chip li să va da canon.....	353
Cap. 331 Pentru duhovnic, cumu i să cade să aibă loc iscusit și tocmit deusebi acolo unde va ispovedui și să știe cumu-l va întreba și în ce chipu-l va iscodi; așijdere, și pentru cela ce va priimi canonul și pentru cela ce nu va priimi și să-i socotească și bătrânețele și tinerețele.....	353
Cap. 332 Pentru vrăji și pentru ceia ce mâng la vrăjitori.....	356
Cap. 333 Pentru păcatul malachiii sau curvii; așijdere, cela ce să va împreună cu muiare nebotedzată.....	357
Cap. 334 Pentru sânge amestecat.....	358
Cap. 335 Pentru muiarea ce să găsește de are pre sine.....	359
Cap. 336 Pentru curvia sodomleanilor, ce face curvie bărbat cu bărbat; așijdere, și pentru cei ce fac curvie cu tobitoace [sic!].....	359
Cap. 337 Pentru fur și pentru gazda cea de furi, că ascunde furtușagul.....	359
Cap. 337 bis Pentruucidere.....	360
Cap. 338 Pentru furul ce dezgroapă morții den mormânturi și pentru ceia ce fură besearicile.....	361
Cap. 339 Pentru cela ce-ș va călca giurământul și pentru mărturia menciunoasă și pentru cela ce face asupreală de ia ocina cuiva cu giurământ sau și alt lucru ceva.....	361
Cap. 340 Pentru clevetnic și pentru cela ce nu iubeaște binele altuia; așijdere, pentru cela ce ascultă la fereastră și pentru cela ce veade pre altul.....	362
Cap. 341 Pentru muiarea ce va bea ierbi sau va face alte meștersuguri pentru ca să nu facă cuconi sau de-ș va omorî pruncul, daca-l va naște.....	362
Cap. 342 Pentru călugăriță ce va ști pre altă călugăriță că face păcate și nu va spune stariței; așijdere, și mireanul de va ști pre altul că face niscare păcate și nu va nevoi să-l dezbereadze.....	364
Cap. 343 Pentru cela ce va mânca carne mortăciună sau de fiară sălbatecă.....	364
Cap. 344 Pentru muiarea ce va muri de prunc și pentru moașe, când să cade să le priimască în besearică.....	364
Cap. 345 Pentru păcatul ce face omul în ceastă lume, oare la ce vârstă simt mai cumplite și sânt giudecate de Dumnedzău și sămășluite.....	365
Cap. 346 Pentru omul păcătos ce va face lucrure bune, oare avea-va iertare de păcatele lui?.....	366
Cap. 347 Pentru omul ce va fi mort și vor zice oamenii că iaste vârcolac, oare ce să cade să facă?.....	366
Cap. 348 Pentru fiecă spurcăciune, de va cădea în fântână sau fie în ceva.....	367
Cap. 349 Pentru postul ce să va face în dzua agiunului de la Născut și de la Bogoiavlenie și pentru praznicele lor, de să va tâmpla miercuri sau vineri.....	368
Cap. 350 Pentru postul cel mare, în ce chip să cade a posti și pentru miercurea și vinerea și pentru călugări, cumu să cade să postească luna.....	368

Cap. 351 Pentru praznicul Blagoveșteștenilor, de să va prileji în Săptămâna cea Mare a Paștilor	369
Cap. 352 Pentru даск исправитъ molitva	370
Cap. 353 Pentru postul Născutului și a Svinților Apostoli	370
Cap. 353 bis Pentru postul Uspenii, ce iaste în avgust, 15 dzile	370
Cap. 354 Pentru înălțarea Svintei Cruci	371
Cap. 355 Pentru postul miercurii sau vinerii pri [sic!] ce vremi și când să face dezlegare ca să mâncăm peaște.....	371
Cap. 356 Pentru svânta priceaștenie, la ce vreme să cade creștinilor să o primască.....	372
Cap. 357 Pentru dumnezăieștile Paștii, până unde să suie și să pogoară.....	372
Cap. 358 Pentru postul Svinților Apostoli, în ce chip să află câte dzile iaste.....	372
Cap. 359 Pentru tocmala lumii, cum iaste stătătoare pre patru stihii, așijdere și omul	373
Cap. 360 Pentru sufletul ce lăcuiaște în trupul omului, oare în ce parte de loc a trupului să găsească că lăcuiaște	373
Cap. 361 Pentru ceale sapte vârste ce are omul în viața sa, carele sânt și cum să chiamă	373
Cap. 362 (Întrebare:) Oare cum poate fi de rând că vedem în viața noastră o samă de oameni buni și înțelepți și-ș petrec viața frumos și bine, cum să cade, după învățăturile lui Dumnezău, iară la datul sufletului chinuiesc foarte rău și cu nevoie mare li să împarte sufletul de la trup, și iarăș, vedem pre alți oameni răi și petrec în toate scârnaviile, iară la moartea lor mor cu pace?	374
Cap. 363 Pentru visele ce veade omul în somn, carele sânt adevărate și carele nu simt	374
Cap. 364 Pentru ceale 7 păcate mari de moarte, carele sânt și cum să chiamă	375
Cap. 365 Pentru cela ce-ș va face moarte sângur sau să va îneca sau și într-alt chip să va omorî.....	375
Cap. 366 Pentru diavolul: Oare cunoaște gândul omului?	375
Cap. 367 Pentru ceaste trei părți a sufletului cu carile să ocrămeaște trupul.....	376
Cap. 368 Pentru dumeneca ce să chiamă съшествіе стого дха , ca să mâncăm carne.....	377
Cap. 369 Pentru ruda cea bună și de-a firea, cum nu să cade nemărui să să laude.....	378
Cap. 370 (Întrebare:) Un tâlhariu, de va ucide 100 de oameni și-i va omorî pre toți cu mâna sa și de-l va prinde și pre dâns și-l vor omorî, oare putea-va fi plătit cu moartea sa ceale morți toate?.....	378
Cap. 371 Pentru numele acestor svinți și dumnezăiești bărbați dascalii și a besearicii învățători și altor pravoslavnice împărați, cine va vrea ca să știe	378
GLOSAR.....	381

IMPRIMAT ÎN ROMÂNIA